МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА
Факультет фінансів
Кафедра банківської справи та страхування

Сучасні гроші, банківські послуги та фінансові інновації в умовах інтеграції України в ЄС

Матеріали
V Всеукраїнської науково-практичної
Інтернет-конференції студентів, аспірантів,
молодих вчених і провідних фахівців

Київ, 12 квітня 2023 р.

Дніпро
«Середняк Т.К.»
2023

І.Б. Охрименко, Н.В. Циганова, В.О. Демченко

Сучасні гроші, банківські послуги та фінансові інновації в умовах інтеграції України в ЄС: матеріали V всеук. наук.-практ. інтерн. конф. студ. аспір., молод. вчених і пров. фах-ів. Київ, КНЕУ. ─ Дніпро: Середняк Т. К., 2023, — 410 с.

ISBN 978-617-8245-46-7

Матеріали конференції висвітлюють широкий спектр теоретичних і практичних питань розвитку інноваційних фінансових технологій та над сучасних форм грошей. Детально розглядаються основні тенденції розвитку фінансових ринків і фінансових інноваційних технологій на фінансових ринках. Окрему увагу приділено проблемам регулювання фінансових ринків у сучасній цифровій економіці, ролі фінансового і банківського бізнесу у повоєнній розбудові економіки України, а також особливостям розвитку освіти в банківський справі, фінансовому бізнесі та страхуванні в умовах інтеграції України до ЄС.

Для науковців, викладачів, аспірантів, студентів вищих навчальних закладів економічних спеціальностей, слухачів бізнес-шкіл, інститутів підвищення кваліфікації, спеціалістів з фінансів та банківської справи.

Наукові редактори: ***Охрименко І.Б.****, к.е.н., доц;* ***Циганова Н.В.,*** *д.е.н., проф.*, ***Демченко В.О.****, к.е.н., доц.*

Автори опублікованих матеріалів та наукові керівники несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, економіко статистичних даних, галузевої термінології, імен власних та інших відомостей.

Рекомендовано до друку кафедрою банківської справи та страхування КНЕУ
Протокол № 13 від 8.05.2023 р.

ISBN 978-617-8245-46-7

Голова Оргкомітету конфкренції:

Примостка Л.О., *д.е.н., проф., завідувач кафедри банківської справи та страхування*

Модератори конференції:
Охрименко І.Б., *к.е.н., доцент, доцент кафедри банківської справи та страхування*
Демченко В.О., *к.е.н., доцент кафедри банківської справи та страхування*

ЗМІСТ

НАПРЯМИ РОБОТИ КОНФЕРЕНЦІЇ:

1. Сучасні форми грошей в цифровій економіці

Alekseyenko Lyudmyla, Tulai Oksana Mechanisms of international donor financing of affordable housing in the post-war recovery of the economy of Ukraine…… 10
Дзюблюк О. В. Роль готівкових платежів у сучасному грошовому обігу 13
Береславська О.І., Татьяніна С.М. Криптовалюти: переваги та ризики впровадження…… 15
Булах І.І. Біткоїн як елемент сучасної фінансової системи…… 18
Булик Д. В. SWOT-аналіз упровадження Е-гривні…….. 21
Демченко В.О. Сучасні форми грошей в цифровій економіці …… 24
Задворних С.С. Електронні гроші – перспективи та загрози…….....26
Кобзарь В. М. Стейблкоїни як сучасні цифрові гроші ……....29
Левченко О. Ю. Цифрові гроші : нові можливості та перспективи ……. 31
Prymostka Olena, Prymostka Andrii Central Bank digital currencies …… 33
Росоха Я. І. Електронні гроші: переваги та недоліки…… 36
Самсонова Т. М. Гроші в цифровій економіці ……..… 38
Тур Г.О. Основні засади цифрового менеджменту фінансового бізнес.....40
Ходакевич С. І., Демидов Г. М., Пятаков М. Ю. CBDC: переваги та ризики впровадження…… 43
Шутяк Д.В., Петренко О.П. Сучасні форми грошей в цифровій економіці… 48

2. Банківські, фінансові та страхові послуги XXI століття

Антонова А.О. Розвиток споживчого кредитування в Україні..... 51
Біленька А. В. FinTech в Україні в умовах війни……..... 53
*Бохан Н.В.*Фінансові послуги: сутність та класифікація..... 56
Веремієць М. Д. Модернізація банкінгу в контексті цифрової трансформації 58
Капустинська В. В. Контроль в системі дистанційного банківського обслуговування..... 61
Капустинська В. В. Актуальні питання захисту прав споживачів фінансових послугв умовах воєнного стану……..... 64

*Коверза В.С.*Синергія банківського та страхового бізнесу в Україні…….... 66
*Кохан В. О.*Перспективи ринків страхових та банківських послуг під час та після війни……..... 69
Кривошлик Т. Д. Страхування життя в Україні: тенденції та проблеми розвитку……... 71
Лащук Т. Р. Аналіз ділової активності та шляхи її підвищення……..……. 73
Лещенко І. В. Автотранспортне страхування: визначення змісту……... 77
Лигута П.В. Особливості діяльності кредитних спілок під час дії воєнного стану……...79
Лупко Д.Д. Стан головних суб'єктів фінансового ринку в сучасних умовах. 81
Ляшенко І. А. Нормативно-правове регулювання організації та функціонування фондових бірж в Україні ……..83
Прилуцький Б.В. Розвиток зелених кредитів в Україні та світі у XXI столітті 85
Пушкар К. В. Необанки: революційні технології та нові можливості у фінансовому секторі ……..……..... 88
Семенюк Л. В. Маркетингова політика у підвищенні конкурентоспроможності страхової компанії…….....91
Сириця Н. А. Розвиток заставних відносин при банківському кредитуванні.....92
Чумаченко О.Г. Сучасні практики страхування фінансових ризиків в Україні95

3. Фінансовий і банківський бізнес у повоєнній розбудові економіки України

Баластрик Л.О. Вплив механізму валютного регулювання на повоєнну вфдбудову економіки України…….....99
Болдирєв Ф. В. Довгострокові виклики розвитку українського банківського сектору……..... 102
Д'яченко І.М. Страхування життя в умовах пандемії та воєнного стану в Україні……..... 104
Донцова Ольга Ризики кредитування малого та середнього бізнесу в умовах воєнного стану. ……..... 106
Завінський А. І. Забезпечення ліквідності банків в умовах воєнного стану……..... 108
Зінченко Ф.А. Інфраструктурні облігації як джерело довгострокового приватного капіталу……..... 111
Капустинська В.В. Особливості складання та подання фінансової звітності банками в умовах війни……..... 114
Квятківська А.П. Банківська система як інструмент повоєнної відбудови……..... 115
Козачук Д.П. Антиінфляційна політика центральних банків..... 118
Кокоша В.М. Програма підтримки та розвитку українського бізнесу в період воєнного стану …….... 121
Кучер Г.В. Фінансова складова відновлення України……..... 124
Лисий В. І. Прибутковість банківських установ у сучасних реаліях…..... 126
Марусова А.В Цифровізація економіки у забезпеченні післявоєнного відновлення України……..... 129

Науменкова С.В. Особливості державної підтримки проектів із значними інвестиціями в Україні……131
Обмок І. О. Майбутнє банківського та фінансового сектору в післявоєнній Україні…… 133
Падун А.О. Вплив НБУ на стабільність банківського бізнесу під час війни… 136
Панченко Б. Ріст непрацюючих кредитів в банках України під впливом воєнних дій……139
Повидиш А.О., Стрільчук Ю. І. Валютні обмеження в Україні у сучасних умовах…… 141
Погорєлова М. Ю. Проблеми формування золотовалютних резервів України …… 143
Правник А.М. Підтримка малого та середнього бізнесу під час війни……. 146
Проценко М.А. Проблеми забезпечення фінансової стабільності економіки України в умовах воєнного стану…… 148
Пучок М. С. Особливості інвестування в Укаріні під час війни……. 150
Рибакова А.Є. Партнерство України з МВФ за ради перемоги……153
Ткачук Н.В. Інвестиції у розвиток територіальних громад України……. 156
Ткачук Т.А. Фінансова необхідність та загальні основи функціонування електронної системи державних закупівель в Україні……. 158
Чайковський Я.І., Чайковський Є. Я. Шляхи удосконалення ефективності діяльності банківської системи України……. 160

4. FinTech і цифрові технології у фінансовій, банківській та страховій сфері

Борисюк О. В. Вплив процесів цифровізації на страховий ринок..... 164
Бортніков Г. П. Оцінка вразливості українських банків до впливу банківської кризи у США та Швейцарії…… 166
Брегеда О.А. Роль FinTech у забезпеченні фінансової інклюзії..... 168
Вихор В.С. Цифрові технології у страховому бізнесі..... 171
Гаркуша Ю.О. Забезпечення розвитку FinTech в Україні……..... 173
Герасимчук Д. В. FinTech у банківському бізнесі. 175
Грибанова А.А. FinTech і цифрові технології у фінансовій, банківській та страховій сфері…… 177
Гладишенко М. О. Перспективи використання NFT у бізнесі..... 179
Добридень С.С. Проблеми та перспективи розвитку діджиталізації банківського сектору України…… 182
Єсаулова Д.Ю. Перспективи використання NFT у бізнесі..... 184
Шільвінська О.Л., Жигало А. В. Фінтех-інновації як детермінанти розвитку страхового ринку.....187
Закускіна К.С. Розвиток BNPL кредитування 189
*Замлинна Я.В.*Blockchain як ядро нових банківських технологій..... 191
Іванова В. В. Необанки – нова реальність українського фінтеху. 194
Івасенко К.І. Запровадження інноваційних рішень для українських компаній на основі досвіду світових фінтах-гігантів..... 197
Корягіна Д.О. FinTech і цифрові технології у фінансовій, банківській та страховій сфері..... 200

Кривенко Є.С. Цифровізація банківської системи в Україні в умовах війни.....202
Кузнецова К. І. Інновації в управлінні людськими ресурсами в банківських установах. 205
Лисак А.С. До питання створення цифрової валюти центрального банку.....207
Михайленко О. Г. Інноваційні інструменти на глобальному фінансовому ринку..... 209
Михайлов Б.В. Цифрові технології у банківській сфері України: ризики та переваги. 212
Міронова К. М. Сучасні форми грошей в цифровій економіці. 214
Музика І.П. Трансформація фінансового сектору під впливом Artifical Intelligence..... 217
Новак К.С. Роль державного регулювання у розвику інноваційної інфраструктури та маркетингу інновацій у фінансовій, банківській та страховій сферах. 220
Осіпчук Б.В. Ключові FinTech – тренди 2023 року. 223
Охрименко І. Б., Андрюшкін Б. І. Сучасні технології в управлінні комплаєнс – ризиком. 226
Пащенко А.В. Динабічний розвиток необанкінгу та його вплив на традиційний банкінгу……..... 229
Поліщук В.Г., Головчак А.О. Особливості функціонування ф'ючерсної торгівлі ETHER..... 231
Радюк А.В. Діджиталізація банківських послуг в Україні. 234
Родзін Д.О. Новітні технології в банківській сфері..... 236
Сацик В.О. Цифрова фінансова інклюзія в Україні. 238
Третяк К. В. Сучасні тренди вітчизняного фінансового ринку. 240
Федорчук Я.О. FinTech і цифрові технології у банківській сфері. 242
Чуб П.М. Впровадження стандарту ISO20022 (СЕП 4.0) в платіжну інфраструктуру України. 244
Школяр Д. С. Зарубіжний досвід та особливості розвитку в Україні FinTech……..... 247

5. Розвиток та регулювання ринків банківських і страхових послуг вумовах євроінтеграції

Замороз І.М. Формування і розвиток фінансових відносин у суверенній Україні……..... 250
*Levkovets N.P.*Ensuring the financial security of insurance companies..... 252
Лепетинська А. Ю. Управління виробничим потенціалом підприємства……255
Макаренко О.І. Запуск накопичувальної складової пенсійної системи як елемент повоєнного відновлення України…..... 258
Малогон А. С. Інфраструктура ринку інновацій. 260
Михайлов Б.В. Сучасний банківський менеджмент Україні. 262
Міна А. О. Ринок перестрахування в Україні: стан та особливості функціонування в умовах війни……..... 264
Нельга С.П. Управління ризиками як елемент внутрішнього контролю страхової компанії……..... 267

Олійник Ю.Б. Потенціал розвитку комерційного пенсійного страхування в Україні..... 269
Пацаль О.О. Комунікаційна політика центрального банку у забезпеченні фінансової стабільності..... 272
Поліщук К.О. Зарубіжний досвід захисту прав споживачів фінансових послуг..... 275
Сацик В. О. Зарубіжний досвід розвитку недержавного пенсійного страхування..... 277
Сиротенко М.Р. Прозорість монетарної політики як домінанта розвитку центрального банку..... 279
Степанець В.С. Врегулювання банків в післявоєнний період: інструмент передавання активів та зобов'язань.....282
Стрижак А.П, Данилюк Є.Ю. Фінансова грамотність як шлях розвитку цифровізації банківського обслуговування..... 285
Циганов С.А. Євроінтеграційний вектор розвтку фінансового ринку в Україні..... 287
Циганова Н.В. Регулювання банківського сектору в умовах дестабілізації фінансових ринків..... 290
Шараєвська Ю. Ю. Регулювання безготівкових розрахунків в Україні…..... 293
Шараєвська Ю.Ю. Принципи убезпечення інтернет – розрахунків..... 296
Яковенко А.В. Сучасний стан інтеграції банківської системи України у світовий фінансовий простір..... 299

6. Фінансові екосистеми у формуванні європейського економічного простору

Білошапка В.С. До питання участі банків у фінансових екосистемах.....302
Єрема В.О. Фінансові аспекти розвитку зеленої енергетики..... 304
Lukiacnhuk D. DeFi as an alternative to traditional financial markets 307
Муха Д.А. Фінансові екосистеми у формуванні європейського економічного простору..... 308
Нгуєн М. Х. Ч. Проблемні апекти ідентифікації товарів при митному оформлені..... 310
Плотнікова А.О. Особливості співпраці МВФ та НБУ. 313
Руда В. Г. Ключ до повоєнного зростання у структурі фінансово-кредитної системи: світова практика і приклад для України..... 315
Танасійчук М.І, Кицелюк П.В. Імпакт-інвестування «Промприлад. Реновація»..... 318
Терлецький В.В. Сутність, принципи та основні поняття фандрайзингу..... 320
Федотова Т. А. Фінансова екосистема чк нова модель розвитку. 323

7. Стратегії управління фінансовими ризиками та фінансова безпека

Аржевітін С. М., Дубас А. Б., Любіч О. О. Поліпшення інвестиційної привабливості державних банків за рахунок виведення проблемних активів.. 326

Buznyk M. V. Financial indicator of the leverage ratio. 329
*Вовк В.В.*Розвиток аудиту фінансового моніторингу як ключового фактору надійності страховика..... 331
Ворона Т.В., Сарбаш Л.Д. Контроль як інструмент управління фінансовими ризиками. 334
Громницька І.Ю. Вплив війни на фінансову систему України..... 335
*Демченко В.О.*Безпека бізнесу як фактор мінімізації інформаційних ризиків.. 337
Довбуш І.В., Петренко О.П. Фінансова стійкість та ділова активність як визначальні показники конкурентоспроможності підприємства. 340
Zelenina Y.G., Tsivka V.N. The way of creation profitable investment portfolio.....342
Козлітіна Д.Г. Політика забезпечення прибутковості як основа фінансової безпеки підприємства. 344
Корягіна К.О. Стратегії управління фінансовими ризиками та фінансова безпека..... 348
Логвіновська С. І., Садчикова О. О. Податковий борг України та застосування зарубіжного досвіду управління ним..... 350
*Масалкова А.Ю., Лизунова О.М.*Фінансовий контроль як основний фактор економічної безпеки підприємства. 352
Масалкова А.Ю., Сарбаш Л.Д. Особливості проведення ревізії в установах банків..... 355
Мацука В.М. Стратегії управління фінансовими ризиками. 358
Михайлов Б. В. Стратегії управління фінансовими ризиками страхових компаній в Україні..... 360
Міщук Є.В., Єловський Д. В. Фінансова безпека України у повоєнний період: виклики та перспективи..... 362
Нерод А. Г., Стрільчук Ю. І. Особливості забезпечення фінансової стійкості банку в сучасних умовах..... 365
Нестерова Д.Д. Теоретичні аспекти управління фінансовими ризиками підприємства. 367
Нікітін А.В. Діагностика стабільності банківського сектору України в умовах війни.....370
Омеленчук В.А. Фактори впливу на фінансову стабільність банківського сектору.....372
Поліщук К. О. Ризики банківського споживчого кредитування: сучасний аспект.....374
Прилуцький Б.В., Сиротенко М.Р. Ризики правового стимулювання цифрової економіки в Україні. 377
Пустова З.Д. Фінансова безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення.....380
Стецюк Т. І., Димніч О.В. Фінансовий моніторинг як засіб протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом.....382
Таргоній І. М. Управління фінансовими ризиками: стратегії..... 384
Туриця Є. Д. Дефіцит державного бюджету України: аналіз, основні проблеми та шляхи їх вирішення. 387
Ухналь Н.М., Клименко К.В. Фіскальна безпека: фактори транспарентності та резильєнтності..... 389

Широкорадюк В.С. Облік основних засобів у системі фінансової безпеки ТОВ «Епіцентр К». 392
Ширченко Б. С. Ризик-менеджмент банківського бізнесу у сучасних умовах..... 395
Щур Д. В. Програма розвитку комплаєнс фінансової установи..... 398
Лошак Т.А. Електронний підпис: ключовий крок до цифрового майбутнього.400
Мурашко О. В. Страховий ринок України в умовах законодавчих перетворень 402

8. Європейський вектор модернізації освіти в банківській справі, фінансовому бізнесі та страхуванні

Котенко У. М. Практична підготовка фахівців банківської справи в освітньому процесі..... 405
Примостка Л. О. Підготовка фахівців за спеціальністю «Фінанси, Банківська справа та страхування» в умовах діджиталізації.....407

НАПРЯМИ РОБОТИ КОНФЕРЕНЦІЇ:

1. СУЧАСНІ ФОРМИ ГРОШЕЙ В ЦИФРОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

Alekseyenko Lyudmyla
Dr. of Econ., Prof., Head of the Department of Management and Administration
Ivano-Frankivsk Education and Research Institute of Management of the Western Ukrainian National University
Tulai Oksana
Dr. of Econ., Prof., Head of the Department of International Relations and Diplomacy
West Ukrainian National University

MECHANISMS OF INTERNATIONAL DONOR FINANCING OF AFFORDABLE HOUSING IN THE POST-WAR RECOVERY OF THE ECONOMY OF UKRAINE

In the conditions of military aggression and geopolitical confrontations, the solution to the housing issue is overdue in Ukrainian society. Gita Bhatt in the work "New Worries for Central Bankers" (2023) recognizes that a rapidly changing economic backdrop leaves less maneuvering room for policy, while structural forces — geopolitical fragmentation, climate change, an aging workforce, and the advent of digital money – have greatly complicated the underlying policy challenge. Central bank mandates and even their independence are under increasing political pressure [1].

The International Finance Corporation (IFC), a division of the World Bank Group, is the largest global development institution focused on the private sector in emerging markets. One of the main areas of the IFC 3.0 Strategy is the creation of markets, and within this strategy, the IFC is actively working "ahead of the curve", joining the development of projects to provide investment opportunities, including the creation of markets that did not previously exist [2]. In 2022, the volume of investments made by IFC amounted to 32.8 billion US dollars.

The purpose of the study is to determine the theoretical concept and methodological provisions for assessing the organizational and legal basis of financing affordable housing for internally displaced persons. The set goal determines the solution of the following tasks: to review the methodological principles of market, state and mixed mechanisms of financing the development of the affordable housing market; to analyze the features of the national program for providing affordable housing for IDPs and determine its strategic directions, taking into account the possibilities of donor support; to describe the activities of the investment and construction consortium involving legal entities, individuals, non-profit organizations and public entities and the conditions of participation of consortium members in affordable housing programs; to identify economic and legal mechanisms for coordination between state and non-state institutions, simplification of public administrative services for IDPs, attraction of funds from international donors for the

implementation of integration projects of affordable housing for IDPs.

To implement integration projects of affordable housing for IDPs, it is necessary to develop mechanisms for attracting funds from international donors. An important area of IFC's activities under Strategy 3.0 is mobilizing large amounts of private capital for the development of low-income countries and countries with instability and conflict. IFC prioritizes high-impact projects that help regions focus on key areas ranging from green recovery and innovation to digital technology and financial inclusion. The IFC's "Operational Guidelines for Managing Impact Investments" help to formulate a common standard for investments aimed at both profit and projected positive economic, social or environmental impact.

Migration is an object of interdisciplinary research (political science, economics, sociology), as well as state and interstate regulation [3, pp. 1-8; 4]. In economic science, depending on how citizens are involved in the resettlement process, three types of migration are distinguished: voluntary, forced, forced migration. This is due to the threat to life, war, political persecution, etc. O. Protsenko identifies two main invariable criteria that characterize internal displacement: involuntary nature of movement; migration of internally displaced persons within national borders [5, pp. 49]. We believe that in most cases economic reasons for migration are decisive.

In the context of our study of internal displacement in accordance with the principles of the United Nations, internally displaced persons are defined as persons who have been forced to flee their homes or places of habitual residence as a result of, or in order to avoid, human rights violations and the consequences of armed conflict. We share the point of view that the modern doctrine of human rights does not provide for the priority of any of the rights, but from the point of view of theoretical research, the right to freedom of movement as a natural and inalienable human right acts as an indicator of human freedom [6, pp. 8].

IFC in Europe pays attention to sustainability and inclusion, preservation and creation of new jobs, increasing the sustainability of sustainable ways of economic revival after armed conflict. In this context, the development of a national program to provide affordable housing for IDPs should include three strategic directions, taking into account the possibilities of donor support:

Short-term temporary accommodation program until the end of hostilities. Creation of a single platform for monitoring and collecting data on the situation with IDPs [7], informing about the situation on the affordable housing market. Permanent and public disclosure of information on the availability of temporary housing for IDPs. In order to make housing for displaced persons comfortable and safe, the partners agreed on a set of criteria to be applied to the selection of buildings (quality connection to engineering systems, proximity to social infrastructure, including public transport, schools, medical facilities).

Medium-term program with the prospect of safe return. It is necessary to take into account the intactness of infrastructure and housing, which increases the opportunities for safe return. IFC is finalizing the Ukraine War Response Platform, which will support projects with blended financing. Priority investments will be directed to support displaced persons, preservation of businesses, affected municipalities, and infrastructure (logistics, energy).

Long-term integration program in the places of resettlement. At the first stage, it is important to develop collective centers where IDPs can stay until they receive permanent housing.

The second and third stages necessitate the development of differentiated approaches and conceptual programs to provide permanent housing. In the context of migration, it is important to assess the components of housing conditions of the population, taking into account socio-demographic processes. It should be noted that in the process of increasing the rate of construction in developed countries and due to migration processes in 2020, there were 1.7 people per dwelling in developed countries and 3.4 people in all countries [8, pp. 50].

Summarizing, we note that the development of a new concept for the formation of financial and credit instruments and a mechanism for financing affordable housing market should be based on the implementation of the housing doctrine by architects and builders, taking into account the interests of participants in hostilities.

References:

1. Gita Bhatt. New Worries for Central Bankers. Finance and Development. 2023. March. P. 2.

2. IFC/MIGA Independent Accountability Mechanism (CAO) Policy. Retrieved from https://www.ifc.org/wps/wcm/connect/d3e7f1c4-fd6b-40fd-ae76-fb028916611d/IFC-MIGA-Independent-Accountability-Mechanism-CAO-Policy.pdf?MOD=AJPERES&CVID=nFDGwP2.

3. Alekseyenko L. M., Tulai O. I., Alekseyenko M. D. Modern Trends in Labor Migration in the Context of Global Challenges / The Russian-Ukrainian war (2014–2022): historical, political, cultural-educational, religious, economic, and legal aspects : Scientific monograph. Riga, Latvia : “Baltija Publishing”, 2022. P. 1-8.

4. Ravenstein E. G. The Laws of Migration. Journal of the Statistical Society of London. Vol. 48. 2. 1885. P. 167-235. Retrieved from https://rss.onlinelibrary.wiley.com/doi/10.2307/2979181.

5. Проценко О. О. "Внутрішньо переміщені особи» як категорія теоретизування та соціальної практики. Науково-теоретичний альманах «Грані»". 2018. Т. 21. № 4. С. 47-55.

6. Механізм забезпечення прав внутрішньо переміщених осіб: національний та міжнародний аспекти / [С.Б. Булеца, О.І. Котляр, Я.В. Лазур та ін.]; за заг. ред.: д-ра юрид. наук, проф. О.Я. Рогача; д-ра юрид. наук, проф. М.В. Савчина; к.ю.н., доц. М.В. Менджул. Ужгород: РІК-У, 2017. 348 с.

7. Мінсоцполітики підключено до Єдиної інформаційної системи соціальної сфери всі регіони України для надання соціальних послуг ВПО. URL: https://www.msp.gov.ua/news/22268.html.

8. Житлові умови населення: чинники, сучасний стан і політика регулювання / Л.М. Черенько, С.В. Полякова, В.С. Шишкін, В.С. Заяць, Ю.Л. Когатько, О.А. Васильєв, А.Г. Реут, Ю.А. Клименко, Т.В. Новосільська; Нац. акад. наук. Укр., Ін-т демогр. та соц. дослідж. ім. М.В. Птухи. Електронне видання. Київ, 2020. Об’єм даних 3,91 Мб.

JEL Classification: E 41, E 52, G 21

Дзюблюк О. В.,
професор кафедри фінансових технологій
і банківського бізнесу, д.е.н., професор,
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль, Україна

РОЛЬ ГОТІВКОВИХ ПЛАТЕЖІВ У СУЧАСНОМУ ГРОШОВОМУ ОБІГУ

Тенденції до подальшої віртуалізації економічного простору та діджиталізації основних аспектів взаємодії між суб'єктами ринку не могли оминути грошовий обіг та банківський бізнес, нові технології якого, засновані на електронних трансакціях та онлайн-сервісах, безпосередньо впливають на структуру грошового обігу і позначаються на перевагах та інтересах суб'єктів розрахунків, створюючи нову реальність у грошовій сфері економіки. Усе більше поширення інтернет-банкінгу, банківських карток, віртуальних гаманців, технологій безконтактних платежів та інших цифрових новацій у банківському бізнесі є адекватною відповіддю на вимоги часу щодо економії суспільних витрат на переміщення грошових коштів між економічними агентами. За таких обставин об'єктивно постає питання ролі готівкового грошового обігу і готівкових платежів у загальній системі грошових відносин, розвиток яких зазнає істотного впливу цифрових технологій.

На сьогодні, головним трендом, що відображає розвиток грошового обігу в сучасних розвинутих економіках, є прагнення регулятивних органів до максимального обмеження використання готівки, що пояснюється чіткою асоціацією готівкових платежів із обслуговуванням оборудок тіньового сектору економіки. Серед основних методів таких обмежень можна виділити наступні: по-перше, припинення випуску купюр високої номінальної вартості як таких, що найбільш придатні до незаконної діяльності; по-друге, встановлення лімітів на використання готівкових коштів у торговельних операціях, здійснюваних на території країни; по-третє, економічні механізми щодо «підштовхування» суб'єктів ринку до переходу на цифрові платежі.

Однак, на практиці не можливо оцінити точного ефекту щодо зниження рівня незаконних операцій саме унаслідок зменшення частки готівкових коштів у структурі грошового обігу, особливо з урахуванням високого рівня винахідливості у злочинному світі і сучасних тенденцій щодо перетікання відповідної діяльності у сферу так званих криптовалют, котрі взагалі не слід вважати грошима [1, с.86]. Крім того, навіть такий відомий ідеолог «безготівкового суспільства», як американський економіст, К. Дж. Рогофф у своїй книзі «Прокляття готівки» зазначає, що важко точно оцінити, наскільки буде меншим рівень злочинної діяльності і ухиляння від сплати податків у світі з меншою кількістю готівки (за його висловом, «a less-cash world»), натомість він лише «припускає», що наслідки можуть бути суттєвими [2, с.9]. А як зазначає Н. Фабріс, «безготівкове суспільство» по суті сприяє активізації кіберзлочинності, яка демонструє високий рівень винахідливості та з року в рік

опановує нові високотехнологічні методи і прийоми, призначені для обману потенційних жертв [3, с.55].

Потрібно розуміти, що попри усі ці проблемні аспекти, пов'язані як із об'єктивними умовами цифрової трансформації ринку фінансових послуг та подальшого розвитку електронних платежів, так і суб'єктивними зусиллями державних регулятивних органів і банківського сектору щодо зведення до мінімуму руху готівки, її роль у грошовому обігу і в економічному житті суспільства усе ще залишається досить значною. Очевидно, що в майбутньому роль електронних засобів платежу буде зростати, однак вести мову про те, що в перспективі можливе повне заміщення готівки електронними грошима, поки все ж передчасно: вони ще упродовж тривалого періоду часу будуть співіснувати, ефективно доповнюючи один одного. Це пов'язано із тим, що готівка сама по собі має цілий ряд властивостей, які визначають привабливість її використання суб'єктами ринку:

- ліквідність, що передбачає можливість моментального здійснення платежів економічними агентами, оскільки готівкові кошти володіють саме абсолютною ліквідністю, будучи здатними одразу виконувати функції засобу обігу і платежу, без необхідності їхнього перетворення на інші фінансові інструменти;

- висока надійність, що забезпечується гарантією держави в особі центрального банку, який є емітентом готівкових грошових знаків, а відтак використання готівки означає очевидність і остаточність здійснення грошових розрахунків у якості законного платіжного засобу за будь-яких обставин;

- легкість застосування, що означає здатність економічних агентів використовувати готівку за будь-яких обставин, оскільки це не потребує спеціальної технічної інфраструктури (як у випадку електронних грошей), а тому готівка не підлягає будь-яким відключенням, які спричиняють недоступність послуги;

- конфіденційність, що означає відсутність потреби у передачі будь-яких особистих даних при здійсненні трансакцій, особливо з урахуванням високої вірогідності їх потрапляння до сторонніх осіб із злочинними намірами, що є досить небезпечною тенденцією останніх років;

- контрольованість емісії, оскільки готівка є основою грошової бази (грошей центрального банку), а відтак її випуск в обіг та вилучення з обігу надає можливості жорсткого контролю емісії з боку держави, на відміну від інших агрегатів грошової маси (так званих «широких» грошей);

- доступність, що означає відсутність потреби для покупця і продавця у залученні будь-яких третіх сторін – посередників – для здійснення трансакцій, що також не вимагає і жодних зборів у якості плати за посередницькі послуги при здійсненні розрахунків.

Таким чином, готівка нині продовжує залишатися реальною альтернативою електронним розрахункам, особливо в умовах збоїв та технічних проблем. А розгляд перспектив «безготівкового суспільства» поки що не має підстав для втілення на практиці, принаймні в оглядовому майбутньому, у зв'язку із чим обидва сектори – сектор готівкового грошового обігу та сектор безготівкових розрахунків – ще тривалий час будуть

невід'ємними складовими єдиного грошового обігу країни, функціонуючи паралельно. Крім того, попри розвиток фінансових технологій, онлайн-платежів і удосконалення цифрових банківських сервісів, готівка усе ще зберігає ряд суттєвих переваг перед іншими платіжними інструментами, а відтак ефективна організація її обігу не може не перебувати на порядку денному банківської системи країни.

Готівка і надалі залишатиметься одним із основних платіжних інструментів у майбутньому, а на сьогодні вже серйозно не обговорюється питання про її «зникнення» чи «відмирання», оскільки жоден інший платіжний інструмент не має повною мірою тих унікальних властивостей, якими володіють готівкові кошти. А тому від них відмовлятися передчасно і в найближчій перспективі готівка залишиться одним з основних та найбільш надійних засобів платежу, співіснуючи з безготівковими формами розрахунків та ефективно їх доповнюючи. Це вимагає від банківського сектору адекватних дій щодо оптимізації власних управлінських і виробничих систем для підвищення ефективності його функціонування саме у сфері організації готівкового грошового обігу.

Таким, чином, незважаючи на те, що високотехнологічний розвиток сучасних банківських систем призводить до істотного зниження частки готівкових розрахунків у структурі сучасного грошового обігу, нині жоден із існуючих електронних платіжних засобів не може повністю витіснити використання готівки, а відтак готівковий обіг у найближчій перспективі буде утримувати свою нішу у загальній системі зв'язків економічних агентів, особливо якщо йдеться про господарські відносини із населенням. Адже в сучасних умовах домашні господарства ще далеко не готові повністю відмовитись від використання готівки, особливо з огляду на цілий ряд її переваг, значення котрих посилюється саме у кризових ситуаціях, що змушує економічних агентів покладатися передусім на готівкові гроші.

Перелік джерел посилання:

1. Дзюблюк О. Сутнісні аспекти електронних грошей в умовах цифровізації банківського бізнесу. Вісник Тернопільського національного економічного університету. 2020. № 2. С. 76-92.

2. Rogoff, K. J. The curse of cash. Princeton University Press: Princeton, 2016. 283 p.

3. Fabris, N. Cashless Society – The Future of Money or a Utopia? Journal of Central Banking Theory and Practice, 2019. Vol. 8, Iss. 1, pp. 53-66.

Береславська О.І.,
д.е.н., професор, професор кафедри фінансових ринків та технологій
Державний податковий університет
Татьяніна С.М.,
ст.викладач кафедри фінансових ринків та технологій
Державний податковий університет

Гроші є унікальним явищем. Вони з'явилися як результат поглиблення розподілу праці, необхідності обміну товарів та процесу динамічного економічного розвитку різних епох. Гроші змінили людське суспільство, надали можливість здійснювати торговельні, комерційні та фінансові операції між регіонами, що знаходяться у сотнях тисяч кілометрів один від одного. Гроші уможливлюють переміщення капіталів і ресурсів у просторі та часі.

Сьогодні у об'єктивному процесі цифровізації світової та національних економік на гроші та їх функції чекає зміна, яка може суттєво вплинути на діяльність банківської системи, сферу фінансів та й суспільства в цілому. Практика доводить, що ера фізичних грошей, готівки добігає кінця навіть у тих країнах, де спостерігаються низькі темпи економічного розвитку та рівень доходів на душу населення. На зміну приходить епоха цифрових грошей (валют) і розпочинається новий етап конкурентної боротьби між офіційними та приватними грошима.

Поширення цифрових технологій, якими зумовлена ця конкуренція, безумовно стимулюватиме появу нових інновацій та розширення доступу до базових фінансових послуг. Вже сьогодні у традиційних фінансових установ, особливо комерційних банків виникають певні труднощі з їх бізнес-моделями, так як завдяки новітнім технологіям набувають поширення онлайн-банки, які можуть охоплювати більшу кількість клієнтів, а також розвиваються приватні онлайн-платформи, що забезпечує прямий зв'язок між вкладниками та позичальниками. Такі банки та платформи посилюють конкуренцію, сприяють впровадженню інновацій та зниженню витрат. Вкладники отримують доступ до розширеного набору послуг та видів ощадних, кредитних та страхових продуктів. При цьому представники малого бізнесу мають можливість отримати додаткове фінансове джерело з компаній, відмінних від традиційних банків, які висувають суворі вимоги до оцінки кредитоспроможності та заставного забезпечення. Вже сьогодні здійснювати внутрішні та міжнародні платежі стає дешевшим і швидшим, що вигідно як споживачам, так і бізнесу.

З появою цифрових грошей (валют) та виникненню попиту на них здавалося, що така криптовалюта як біткойн, з великою ймовірністю здійснить революцію у сфері платежів, так як проведення операцій з біткойнами не залежить від центральних та комерційних банків. Проте волатильність цін на них, обмеження на обсяги операцій та час їх обробки, зробили біткойн неефективними засобом обміну, нагромадження та платежу. Ними активно торгують та спекулюють, однак їх ціна відірвана від будь-якої економічної цінності в блокчейні.

Нові форми криптовалют, зокрема стейблкойни та відносна стабільність їх вартості, яка неочікувано забезпечується за рахунок резервних грошей центрального банку та державних цінних паперів, отримали більше поширення у функціях обміну та засобу платежу. Технологія розподілених реєстрів, що лежить в основі їх емісії, стимулює масштабні зміни у грошово-кредитній та фінансовій сферах, які на нашу думку, глибоко торкнуться суб'єктів економіки — домашніх господарств, бізнесу, інвесторів, центральні банки та уряди. Ця технологія, забезпечуючи надійне право власності на чисто цифрові об'єкти,

сприяє появі нових цифрових грошей (валют).

Однак, щоб скористатися перевагами стейблкойнів, регулятори повинні забезпечити стабільність їх купівельної спроможності. Практика обігу цього виду криптовалюти доводить, що прив'язки до резервних грошей недостатньо, так як резервні валюти мають тенденцію до волатильності та реагують на внутрішні та зовнішні виклики.

Центральні банк країн визнають потенціал стейблкойнів і працюють над заходами щодо регулювання їх випуску та обігу. Велика увага приділяється управлінню резервними активами, до яких прив'язані стейблкойни. Мова йде про ліквідність, ризикованість та можливість обмінювати стейблкоїни за їх номіналом. Проте, говорячи про перспективу впровадження в обіг стейблкойнів, необхідно зважати й на певні ризики. Так як ці криптогроші забезпечені фінансовими активами, вони більш глибоко інтегровані у загальну фінансову систему, ніж незабезпечені криптовалюти. При скороченні ліквідності емітент стейблкойну, який утримує в резерві фінансові активи, буде змушений почати швидкий розпродаж цих активів і це може негативно позначитися на всій фінансовій системі.

У якості відповіді на зазначені ризики центральні банки працюють над випуском своїх цифрових грошей (CBDC) та формуванні адекватних платіжних систем для проведення платежів. Дискусії з приводу використання CBDC як платіжного засобу зосереджуються на таких питаннях, як необхідність розширення фінансової доступності (надання легкого доступу до безкоштовної цифрової платіжної системи навіть тим, у кого немає банківського рахунку) до підвищення ефективності та стабільності платіжних систем шляхом створення державного варіанту здійснення платежів як механізму підтримки.

Фахівцями доведено, що CBDC матиме потенційні переваги над звичайними грошима у процесах легалізації коштів. Зокрема, вони перешкоджатимуть здійсненню незаконної діяльності, такій як угоди з наркотиками, відмивання грошей та фінансування тероризму. Також вони сприятимуть виведенню більшої частини економічної діяльності з тіні та інтеграцію у формальну економіку, що ускладнить ухилення від сплати податків. Щодо бізнесу, то середні та малі підприємства виграють від зниження транзакційних витрат і зможуть уникнути проблем і ризиків, пов'язаних з використанням звичайних грошей.

Розуміючи всі ризики, пов'язані з обігом криптовалют, у тому числі й з випуском CBDC, державні органи управління та регулювання грошових відносин, повинні чітко визначити свою роль, яку вони відіграватимуть на фінансових ринках, сегментом яких є криптовалютний ринок. Враховуючи значну волатильність щоденної вартості криптовалют, регулювання цього сегменту матиме важливе значення для підтримки цілісності платіжних систем та фінансових ринків, забезпечення належного захисту інвесторів та сприяння фінансовій стабільності. Також регуляторам необхідно враховувати об'єктивні швидкі процеси розвитку приватних платіжних систем, які підвищують ефективність проведення операцій та користуються великим попитом у бізнесу та домогосподарств. Виходячи з цього, основним завданням державних регуляторів є пошук балансу між фінансовими інноваціями та ризиками, які ці

інновації несуть у собі. Також необхідно створювати програми з фінансової та цифрової грамотності для необізнаних дрібних інвесторів.

Ще однією проблемою, яку необхідно буде враховувати при запроваджені державного регулювання, є нерівність майнового стану інвесторів у довгостроковій перспективі. Вже сьогодні можна побачити, що вигоди від інновацій у фінансових технологіях, зокрема операціях з криптовалютами, отримують заможні інвестори та окремі фізичні особи, які збільшують свої фінансові прибутки. У перспективі такі диспропорції у доходах можуть знайти свою реалізацію у політичній та соціальній напруженості. Держави у процесі запровадження у обіг криптовалют, можуть стикнутися ще й з іншими ризиками, які у теперішній час навіть важко передбачити. Таким чином, державні органи регулювання фінансових ринків та грошових відносин повинні розробити адекватне гнучке законодавство, яке б враховувало всі наявні та потенційні ризики.

Підсумовуючи зазначимо, що фінансові інновації, зокрема й криптовалюти та їх обіг, будуть породжувати передбачувані і непередбачувані ризики, особливо якщо учасники ринку та органи державного регулювання надмірно довірятимуть технологіям. Тому важливим є баланс між централізацією та децентралізацією регулювання криптовалютних ринків та появи приватних платіжних систем. Витиснення з обігу звичайних операцій з готівкою цифровими валютами та платіжними системами може усунути конфіденційність у проведенні комерційних транзакцій. Біткойн та інші криптовалюти призначені для забезпечення анонімності та руйнування залежності від урядів та великих фінансових установ у здійсненні торгівлі та розрахунків. Разом з тим, вони можуть прискорити зміни, які призведуть до порушення конфіденційності.

Перелік джерел посилання:

1. Stoica Mariana. Cryptocurrency – definition, functions, advantages and risks. Entrepreneurship and Trade. 2021, № 30. P. 5-10. URL: http://journals-lute.lviv.ua/index.php/pidpr-torgi/article/view/935/886

2. Павлова К.І. Переваги та ризики використання криптовалют у сучасній цифровій економіці. Бізнес Інформ. 2018. № 7. С. 229-233. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2018_7_34

3. Шаповал Ю.І. Цифрові валюти центральних банків. Економіка і прогнозування. 2020. № 4. С.103-121. URL: https://www.researchgate.net/publication/348996631_Cifrovi_valuti_centralnih_bankiv_dosvid_pilotnih_proektiv_ta_visnovki_dla_NBU

Булах І.І.
викладач вищої кваліфікаційної категорії, викладач-методист
Відокремлений структурний підрозділ
Уманський фаховий коледж технологій та бізнесу
Уманського національного університету садівництва

БІТКОЇН ЯК ЕЛЕМЕНТ СУЧАСНОЇ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ

Явище «електронні гроші» для фінансового співтовариства вже не новинка.

Вони твердо закріплюються в загальній грошовій масі світової спільноти, величезними темпами розширюють свою присутність в електронній комерції та в некомерційних переказах між звичайними громадянами. З огляду на їхнє загальне визнання, вони за підтримки банкірів непомітно увійшли до складу фіатної валюти (визнаної державою) як безготівкові кошти їх банків-емітентів на загальному рахунку до запитання, просто в знеособленій (анонімній) формі.

Розрахунки електронними грошима привертають пильну увагу з боку центральних банків і міжнародних фінансових установ.

Електронні гроші:

– по-перше, це грошові кошти для здійснення платежів за допомогою телекомунікаційних систем, незалежно від форми та місця збереження;

– по-друге, це грошові кошти, які зберігаються в електронному форматі спеціальних пристроїв;

– по-третє, грошові кошти, які враховують властивості попередніх, але використовуються поза банківською системою, без участі третьої особи та без прямого зв’язку з банківським рахунком.

За типами електронні гроші можна поділити на такі види:

– за видом носія – засновані на банківському рахунку (пластикова картка, електронний чек, електронний гаманець) і мережеві / програмні;

– за функцією управління грошових систем – централізовані, децентралізовані та мобільні субсистеми;

– за формою обігу – безготівкові та готівкові.[2]

Криптовалюта – це цифрова (віртуальна) валюта, одиниця якої – монета (англ. – coin). Монета захищена від підробки, бо являє собою зашифровану інформацію, скопіювати яку неможливо (саме застосування криптографії й визначило приставку «крипто» в назві).

А чим тоді електронна криптовалюта відрізняється від звичайних грошей в електронному вигляді? Для того щоб звичайні гроші з'явилися на рахунку в електронному вигляді, вони повинні бути спочатку внесені на рахунок у фізичному втіленні, наприклад, через банк або платіжний термінал за допомогою традиційних банкнот. Тобто для звичайної валюти електронний вигляд – лише одна з форм представлення. Криптовалюта емітується безпосередньо в мережі й жодним чином не пов'язана ані з будь-якою звичайною валютою, ані з будь-якою державною валютною системою. Це вартість сама в собі.

З цим явищем у банкірів поки що є складнощі. Так було понад 2500 років тому, з появою перших справжніх золотих монет, що мають ціну, яка дорівнює номіналу, зображеному на них самих. Так повторюється і зараз. Криптомонета видобувається в нескінченних надрах комп'ютерних мереж за єдиним однорідним правилом з вельми непростим математичним алгоритмом (криптопротоколів), який здатен вирішити лише комп'ютер (пул комп'ютерів) з високою обчислювальною потужністю і конкретними витратами на нього електричної енергії. Отже, така монета має свою собівартість, а не номінальну вартість, як це прийнято в звичайних традиційних кредитних грошах, і така монета практично не схильна до підробки іншими подібними комп'ютерами і комп'ютерними мережами. Всіма перевагами і недоліками володіє повною мірою і найпопулярніша на сьогодні криптовалюта – Bitcoin (біткойн). [3]

Нині найвищий рівень інноваційної новизни мають електронні гроші – біткойн (Bitcoin, BTC), які отримали назву “криптовалюта” або “віртуальна валюта”

І якщо картковий розрахунок в Україні є буденним явищем, то із криптовалютою ще не все вирішено, адже НБУ відмовився визнавати криптовалюту (а саме Bitcoin) реальним засобом платежу. Проте розвиток віртуальних валют, на мою думку, не залежить від держави, а є вимогою часу. І попри невизнання НБУ, у столиці нашої держави відбувся перший продаж нерухомості за криптовалюту.

За своєю суттю криптовалюта – це закодована інформація, скопіювати яку, неможливо**,** а одиницею виміру є монета, що не підлягає підробці.

На даний час у світі кількість видів криптовалют вже наближається до тисячі, і ринок продовжує рости. Біткойн – це перша і найвідоміша електронна віртуальна валюта.

Біткойн – це перша у світі децентралізована цифрова валюта. Принципово відрізняється від усіх раніше створених електронних валют і платіжних систем. Не прив'язана до жодних фізичних активів або «офіційних» валют, а ціна цифрової монети – біткойнів – регулюється виключно ринковим попитом і пропозицією.

Біткойн – це також і всесвітня платіжна система, через яку можна проводити операції з цією валютою. Головна її відмінність від традиційних платіжних систем полягає в тому, що система біткойнів не має жодного керуючого і процесингового центру – всі операції відбуваються виключно в мережі рівноправних клієнтів. І всі клієнти, разом узяті в мережі, самих себе один від одного контролюють і не допускають створення (неконтрольованої емісії) у мережі фіктивних монет.

Біткойн функціонує без всякого контролюючого органу чи центрального банку; обробка транзакцій здійснюється колективно учасниками мережі, дозволяє проводити любі операції анонімно, без ідентифікації користувача. Мережа біткойн заснована на так званому «блокчейні» і являє собою публічний регістр, який зберігає дані про всі транзакції системи. Всі транзакції захищені електронними підписами користувачів - учасників мережі, які добувають біткойни і проводять з ними операції.[1]

Враховуючи незалежність криптовалюти від світових фінансових систем, ставлення до неї неоднозначне, а в багатьох країнах світу її статус досі не визначено, в тому числі і в Україні. Однак деякі заклади нашої держави починають використовувати в своїх розрахунках криптовалюту, здійснюючи це на свій страх і ризик, адже поки що не має діючого законодавства, що б улегалізувало статус віртуальної валюти.

Таким чином, розвиток інформаційного суспільства та віртуальної економіки спричинив появу нових форм грошей, але під знаком питання залишається ймовірність їх функціонування. Прикладом цього є віртуальна валюта – фінансова інновація з високим ступенем новизни, що в перспективі може призвести до радикальних змін у сфері грошових відносин. Поява віртуальної валюти є неминучим результатом еволюції форм грошей. Чи допомагати цій формі набувати життєздатності – вирішувати людству, адже є

прихильники як консерватизму, так і лібералізму.

На мою думку, розрахунок криптовалютою призведе до розвитку тіньової економіки та "офшоризації" капіталів, завдяки анонімності і приватності. Адже використання віртуальної валюти передбачає закритість криптовалютних гаманців. Можливо, в недалекому майбутньому даний вид електронних грошей удосконалять та доповнять правовим регулюванням і користування криптовалютою стане досконалою та без ризиковою справою, що вирішить багато питань у мікро- та макроекономіці, а, можливо, така досконала валюта з'явиться через століття і матиме зовсім інший вигляд та тлумачення.

Перелік джерел посилання:

1. Самая твердая валюта – BitCoin. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://moneynews.ru/Article/17893

2. Перспективи та перешкоди цифрової економіки в Україні – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://nachasi.com/2018/01/29/what-makes-ukrainedigital/

3. DigitalbyDefault — принципи цифрової економіки – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://nachasi.com/2017/07/12/digital-by-default-ukr/

Булик Д. В.
«Фінанси, банківська справа та страхування», 2 курс
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Науковий керівник – д.е.н., професор,
професор кафедри фінансів
Тоцька О. Л.

SWOT-АНАЛІЗ УПРОВАДЖЕННЯ Е-ГРИВНІ

Сучасний світ характеризується стрімким розвитком технологій і зростанням обсягів електронних платежів. Вивчення ідеї випуску центральними банками власних цифрових валют в останні роки зазнало значного поширення. Причинами такої зацікавленості стало, зокрема, стрімке зростання ролі інновацій у фінансовому секторі, поява на ринку нових платіжних технологій і сервісів, прагнення до підвищення прозорості, швидкості та зручності розрахунків, а також зменшення частки готівки в обігу країн світу.

Зважаючи на розвиток ринку криптоактивів і його безпосередній вплив на функціонування фінансового сектору країни, центральні банки все більше експериментують із цифровими активами й невпинно наближаються до запуску цифрових валют. У цьому контексті особливо актуальною стає тема впровадження цифрової валюти на рівні Національного банку України (далі – НБУ).

Починаючи з 2016 р., НБУ здійснює дослідження цифрових валют центральних банків (ЦВЦБ) і працює над створенням власної цифрової форми гривні – е-гривні.

Е-гривня – це електронна форма грошової одиниці України, емітентом якої

є НБУ [1]. Ключове призначення е-гривні, на думку регулятора, – ефективно виконувати всі функції грошей, доповнюючи готівкову та безготівкову форми гривні [2].

У вересні 2021 р. НБУ відкрив проєкт «Е-гривня», метою якого є визначення потреби широкомасштабного випуску в Україні цифрової форми гривні. У жовтні 2022 р. ДП «Український інститут інтелектуальної власності» (УКРПАТЕНТ) зареєстрував торговельну марку «е-гривня» та «e-hryvnia», яка належить НБУ [1].

Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 р., розроблена НБУ, містить відповідний пункт про запровадження цифрової валюти центрального банку [3]. Згідно із законодавством, НБУ має запустити пілотний проект «Е-гривня» для широкого кола учасників фінансового ринку у 2024 р. Проте за останньою інформацією, Міністерство цифрової трансформації хоче пришвидшити процес і запустити проект у цьому році [4].

Тому варто розглядати ЦВЦБ як майбутній інструмент на фінансовому ринку України, визначити основні можливості е-гривні, її сильні та слабкі сторони, та розглянути можливі ризики введення в обіг такого інструменту.

З цією метою у табл. 1 здійснено SWOT-аналіз упровадження цифрової грошової одиниці в Україні.

Таблиця 1

SWOT-аналіз впровадження цифрової валюти НБУ

Сильні сторони	**Слабкі сторони**
Немає складнощів у використанні.	Відсутність офлайн доступу до гаманця.
Наявність високої безпеки платежів.	
Зниження числа тіньових операцій.	Відсутність можливості відновлення загублених гаманців.
Виникнення аналога світовим платіжним системам.	Інфраструктура розвивається нерівномірно.
Скорочення витрат, пов’язаних із управлінням готівковим потоком.	Уся влада та відповідальність покладена на НБУ.
Альтернатива платіжним карткам та електронним грошам;	Відсутність законодавчої та нормативно-правової бази.
Прозорість операцій.	Фінансова грамотність населення немає достатнього рівня.
Допоможе Україні зайняти лідерські позиції в області фінтеху та стати привабливішою для інвесторів і бізнесу в цілому.	Відсутність стандартизації для реалізації технології блокчейну.
Можливості	**Загрози**
Підтримка всіх типів платіжних операцій у е-гривні.	Руйнування традиційної банківської системи.
Гаманці користувачів е-гривні ідентифіковані.	Наявність ризиків для дворівневої банківської системи.

Миттєве зарахування коштів.	Наявність ризику втрати ліквідності комерційних банків, а також відтоку депозитів.
Збір аналітики.	
Надання інструментарію для здійснення окремих функцій суб'єктів первинного фінансового моніторингу.	Можливість провалу у безпеці (кібератаки, шахрайство).
Інтеграція з новими учасниками ринку для купівлі/продажу віртуальних активів і NFT.	Поява між Центральним банком і комерційними банками конкуренції за кошти клієнтів.
Конвертується у готівку та кошти на рахунках у банку.	Порушення фінансової стабільності.
Програмованість: смартконтракти (у т. ч. для здійснення цільових соціальних виплат); програмовані виплати на користь держави.	Може мати низьку прийнятність серед населення та бізнесу, що може зменшити її ефективність і використання.
Може стимулювати інновації в галузі фінансів і технологій, що може підвищити конкуренцію та розвиток у цих галузях.	Зменшення легітимності національної валюти, що може вплинути на довіру до фінансової системи й економіки.

НБУ зі свого боку має можливість нівелювати вплив ризиків від впровадження цифрової гривні, якщо:

– гармонізує впровадження цифрової валюти центрального банку з наявними формами грошей (фіатними грошима);

– обере ефективну модель ЦВЦБ, яка б адекватно відповідала стратегічним цілям центрального банку;

– буде співпрацювати з учасниками банківського та фінансового ринків під час розробки та впровадження цифрової валюти НБУ [5, с. 130].

Отже, можна зробити висновки, що впровадження електронної форми грошової одиниці має свої переваги та недоліки, і перед її впровадженням необхідно ретельно вивчити всі можливі наслідки та ризики, знайти спосіб їх мінімізації. Успішний запуск цифрової валюти НБУ може принести низку переваг, включаючи зменшення витрат на готівку, збільшення доступності фінансових послуг, зменшення ризиків фінансового шахрайства та підвищення швидкості й ефективності платежів. Проте, впровадження цифрової валюти потребує детального вивчення різних сценаріїв розвитку подій і ретельного планування, зокрема з урахуванням впливу цифрової валюти на інші фінансові інструменти та інституції.

З урахуванням швидкого розвитку технологій і необхідності модернізації фінансової системи, впровадження електронної форми грошової одиниці може стати важливим кроком уперед для України.

Перелік джерел посилання:

1. Про е-гривню – цифрові гроші Національного банку. *Національний Банк України: веб-сайт.* URL: https://bank.gov.ua/ua/payments/e-hryvnia (дата

звернення: 03.04.2023).

2. Аналітична записка за результатами пілотного проекту «Е-гривня». НБУ. Київ, 2019. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/ Analitichna_zapiska_E-grivnya.pdf?v=4 (дата звернення: 03.04.2023).

3. Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 року. *Національний банк України: веб-сайт.* Липень, 2020. URL: https://bank.gov.ua/ua/files/DDWIAwXTdqjdClp (дата звернення: 04.04.2023).

4. В Україні анонсували терміни запуску пілотного проєкту е-гривні. *Мінфін: веб-сайт.* 13 лют. 2023 р. URL: https://minfin.com.ua/ua/2023/02/13/100695597/ (дата звернення: 04.04.2023).

5. Хуторна М. Е., Запорожець С. В., Ткаченко Ю. П. Цифрові валюти центральних банків: світові тренди та перспективи в Україні. *Соціальна економіка: журнал*. 2021. № 61. С. 123–134. DOI: 10.26565/2524-2547-2021-61-12.

Демченко В.О.
к.е.н., доцент кафедри банківської справи та страхування
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана

СУЧАСНІ ФОРМИ ГРОШЕЙ В ЦИФРОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

У сучасному світі цифрові технології стають все більш популярними і все більше прогресують важливу роль в економіці. Однією з цікавих тенденцій є зростання популярності цифрових форм грошей. У цій статті розглянемо сучасні форми грошей у цифровій економіці та їх переваги та недоліки.

Найпопулярніша форма цифрових грошей є криптовалюти, такі як біткойн, ефір та інші. Криптовалюти створені на основі технології блокчейн, що дозволяє їм бути децентралізованими та надійними [1]. Крім того, криптовалюти є незалежними від урядів та банків, тому їх використання дозволяє уникнути втручання з боку держави у фінансові операції. Однак криптовалюти також мають деякі недоліки, зокрема, низьку стійкість до злому та крадіжок.

Іншою формою цифрових грошей є електронні гроші, такі як E-Gold, PayPal, Apple Pay, PayCash, WebMoney Transfer, CyberPla та інші. Електронні гроші втратити онлайн-платежі без використання готівки. Важливою перевагою електронних грошей є швидкість та зручність операцій. Крім того, використання електронних грошей дозволяє уникнути необхідності носити із собою готівку. Слід зазначити, що електронні гроші також мають деякі недоліки, зокрема, залежність від технологій та ризик злому.

Третьою формою цифрових грошей є банківські картки. Банківські карти відмовитися від безготівкових платежів та знімати гроші з банкоматів. Суттєвою перевагою банківських карток є можливість проводити безготівкові операції в будь-який час та в будь-якому місці. Крім того, використання банківських карток дозволяє зберегти час, який додатково затрачується на здійснення операцій з готівкою. Отже банківські картки також мають деякі недоліки, зокрема, можливість шахрайства та крадіжок даних.

Останньою формою цифрових грошей є мобільні платежі, такі як Google Pay, Samsung Pay та інші. Мобільні платежі відмовитися від безготівкових операцій з використанням мобільного телефону. Важливою перевагою мобільних платежів є зручність та швидкість операцій. Крім того, використання мобільних платежів дозволяє зберегти час і уникнути необхідності носити з собою банківські картки. Мобільні платежі також мають деякі недоліки, зокрема, залежність від технологій та можливість шахрайства.

Отже, сучасні форми грошей у цифровій економіці мають свої переваги та недоліки. Форма шкіри має ваші особливості та відповідає певним потребам та вимогам користувачів. Цифрові форми грошей позбавити від операцій без використання готівки, що корисно та ефективно в сучасному світі. Важливо бути важливим та обережним при використанні цифрових форм грошей, після чого вони можуть стати об'єктом шахрайства та крадіжок даних. Тому, при здійсненні будь-яких операцій з використанням цифрових грошей, варто підтримувати основні правила безпеки, такі як захист персональних даних та паролів, використання лише перевірених надійних та додатків та інших програм.

Крім того, важливо відзначити, що розвиток цифрових грошей є невід'ємною частиною цифрової економіки, яка швидко розвивається та змінюється. Забезпечення безпеки та захисту прав користувачів є ключовими завданнями в цьому процесі. Тому уряди та організації повинні приділяти належну увагу розробці та впровадженню ефективних механізмів захисту цифрових грошей та користувачів інформації [2].

Україна, як і більшість країн світу, також переходить до цифрової економіки, де електронні платежі стають все більш популярними та необхідними. У зв'язку з цим електронні валюти та їх розвитку набувають особливої актуальності. Однією з можливих офіційно запропонованих НБУ електронних валют для України є є-гривня. Використання е-гривні може допомогти Україні перейти до цифрової економіки та підвищити доступність фінансових послуг для населення.

Сучасні форми грошей у цифровій економіці є кількома елементами сучасного світу та дозволяють швидко та зручно використовувати безготівкові операції. Використання цифрових грошей повинно бути обдуманим та важливим, із залученням захисту своїх даних та правди. Тому, розвиток та вдосконалення механізмів захисту цифрових грошей є шкідливим завданням для урядів, організацій та користувачів.

Отже, сучасні форми грошей у цифровій економіці є елементом фінансової системи та дозволяють швидко та зручно використовувати безготівкові операції. Таким чином, використання цифрових грошей має бути забезпечено з вагою та дотриманням основних правил безпеки, із зазначенням захисту своїх даних та прав. Тому, розвиток та вдосконалення механізмів захисту цифрових грошей є шкідливим завданням для урядів, організацій та користувачів. І тільки за умови виконання всіх вимог та правил безпеки використання цифрових грошей може бути безпечним та комфортним для користувачів.

Перелік джерел посилання:

1. Narayanan, A., Bonneau, J., Felten, E., Miller, A., & Goldfeder, S. (2016). Bitcoin and Cryptocurrency Technologies: A Comprehensive Introduction. Princeton University Press. https://www.cs.princeton.edu/~arvindn/talks/MIT-STS-Arvind-11Dec15.pdf

2. 2. Liu, D., Li, D., Chen, H., Zhang, J., and Wu, X. (2019). Investigating the security and risks of digital currency based on blockchain technology. *Security and Communication Networks,* 2019.URL: https://www.hindawi.com/journals/scn/2019/4248649/

Задворних С.С.
к.е.н., доцент кафедри маркетингу, фінансів, банківської справи та страхування Східноєвропейського університету імені Рауфа Аблязова

ЕЛЕКТРОННІ ГРОШІ – ПЕРСПЕКТИВИ І ЗАГРОЗИ

Еволюція суспільства – постійний і невпинний процес. Розвиток різноманітних сфер людського життя відзначається різними темпами, проте суттєві структурні зміни однієї галузі неодмінно накладають свій відбиток на інші, нерідко зумовлюючи їх докорінні трансформації.

На сучасному етапі однією з основних рушійних сил суттєвих структурних перетворень у сферах життєдіяльності суспільства є цифрова трансформація. Вона призвела не лише до формування нових продуктів, але і індустрії 4.0, і, разом з тим, освіти 4.0. Осторонь не залишилась і фінансова система, хоча вона є більш консервативною і значно повільніше реагує на такі зміни.

Однією з основних відповідей фінансової системи на виклики сучасності стало створення цифрових грошей, до яких належать власне електронні гроші, які є валютою центрального банку країни, або CBDC, і за своєю сутністю є третьою форма грошей, нарівні з готівковою та безготівковою; та кібервалюта.

Проблематика впровадження електронної національної валюти розглядалось вже доволі давно і в деяких країнах проводяться експерименти з тестування таких валют, а більшість країн задумується над їх впровадженням і очікує на результати досліджень [1]. В той же час, кібервалюта в обігу перебувають вже тривалий час і їх використання є досить неоднозначним.

З одного боку, кібервалюти створювались як універсальні валюти, якими б можна було користуватись у будь-якій країні, незважаючи на локальні обмеження, зберігати певну анонімність, нівелювати значні конвертаційні проблеми та уникати при цьому додаткових затрат. З одного боку, криптовалюти, як Bitcoin змогли виправдати покладені на них сподівання. Статистика показує, що саме в країнах з тоталітарними урядами, суттєвими валютними обмеженнями і значним рівнем нестабільності такі валюти набувають найбільшої популярності, оскільки вони дають людям можливість конвертувати свої заощадження та вивести їх поза межі юрисдикції уряду, або придбати товари за кордоном, де їх національні платіжні системи не дозволяють це зробити. Прикладом цього може стати стрімке зростання популярності кібервалют в африканських країнах. Так, зокрема, незважаючи на суттєві коливання курсу Bitcoin, що на глобальному рівні робить інвестування в цю

валюту ненадійним, у Нігерії, за даними, опублікованими The Money Fool, близько 56% дорослого населення щомісяця у 2022 р. робило бодай одну транзакцію з Bitcoin [2]. В той же час, Південна Африка, наслідуючи приклад Сальвадору, визнала Bitcoin офіційною валютою. Досвід Сальвадору у впровадженні Bitcoiny в якості національної валюти розпочався в 2021 р. та супроводжувався значними протестами серед населення [3]. Проте уряд і надалі дотримується обраного раніше напряму і навіть заявляв про те, що влада купуватиме щомісячно по одному біткоїну та створить «Місто Bitcoiny», яке буде використовувати геотермальну енергію вулкану, для стимулювання розвитку економіки [3]. З одного боку, такі рішення допомагають глобалізувати фінансові потоки та ринки, стимулювати економіку, дозволяють більшій кількості учасників долучитись до бізнесу, а отже – акумулювати капітал. Bitcoin, інші кібервалюти, а також популярні останнім часом NFT створені на базі Blockchain, тобто всі операції повинні бути прозорими, а у випадку купівлі/продажу NFT ще й цілковито безпечними та захищеними від курсових коливань. Проте реальність виявилась дещо іншою, з огляду на що масове впровадження Bitcoin нарівні з національними валютами може спричинити низку суттєвих проблем для глобальної фінансової безпеки.

Перш за все, незважаючи на доволі незначний час існування NFT, вже зараз існує суттєва кількість способів відмивання грошей з їх використанням та їх крадіжки [4]. З Bitcoin та іншими кібервалютами також ситуація є доволі неоднозначною. Перш за все, їх кількість є обмеженою 21 млн. монет, що зумовлює додаткові коливання курсу валют, які, ще не досягши критичного рівня майнінгу, є значними і непрогнозованими. Проте найбільш суттєвою загрозою, незважаючи на нестабільність валюти та можливість втрати коштів з гаманців через активність з боку хакерів, є значний рівень тінізації та відмивання брудних грошей з використанням цих валют.

Тенденція останніх років показує різке зростання кількості транзакцій з використанням криптовалют. Так, у 2021 р. загальний об’єм всіх транзакцій у грошовому вираженні склав 15,8 трлн. дол. США, що у порівнянні з 2020 р. на 567% більше. Хоча дані за 2022 р. наразі відсутні, можна стверджувати про збереження тенденції. При цьому, за оцінкою експертів Chinalysis, на адреси, визначені як нелегальні, було переказано 14 млрд. дол. США [4]. Зростання об’ємів злочинних транзакцій є стабільним. У 2017 р. їх обсяг становив 4,6, у 2018 – 4,4, у 2019 – 11,7, у 2020 – 7,8 млрд. дол. США. Основну частку становлять шахрайство і відмивання коштів, крадіжки та операції на чорному ринку. Значна кількість операцій, пов’язаних з торгівлею контенту із насильством над дітьми, також здійснюється з використанням криптовалют. Хоча темп зростання обсягів валют, скерованих на злочинні адреси, зростає не так стрімко, як загальний обсяг операцій – на 79%, але, враховуючи збільшення загального обсягу транзакцій, обсяги злочинного капіталу суттєво збільшуються [4]. Важливо зазначити, що самі експерти відзначають недосконаліть методології оцінки рівня відмивання грошей через криптовалюти та використання їх в злочинних цілях, оскільки облікувати можливо лише ті об’єми, які скеровуються на рахунки, визначені як злочинні. В той же час, значні обсяги коштів використовуються для роздрібного придбання наркотиків, обігу

нелегальних матеріалів, дрібних сплат та іншого. Тобто, реальні обсяги тіньових фінансових потоків на сучасному етапі не є відомими і дієві механізми їх оцінки відсутні. Наочно це можна проілюструвати справа сервісу «Welcome to Video», коли в ході розслідування, яке почалось випадково, було виявлено не лише одну з найбільших в світі баз відео насильства над дітьми, але і розгалужену мережу користувачів, та тих, хто створював відповідний контент по всьому світу серед осіб, які, зокрема, займали високі положення не лише в закладах освіти, але і в уряді різних країн, в тому числі і в США [5]. Виявити та відстежити зловмисників, які працювали впродовж багатьох років, вдалось значною мірою через відслідковування руху Bitcoiny та банальної помилки самих зловмисників. Це випадок свідчить про те, що кібервалюти є не настільки анонімними, як вважалось, і існують методики, які дозволяють простежити рух кожної монети навіть через низку акаунтів. Одним з найдієвіших методів на даний час є розроблений експертами Chainalysis [5]. Також він дозволяє пересвідчитись у тому, що частка тих транзакцій, які було ідентифіковано як такі, які здійснюються зі злочинною метою, є вкрай малої. До того ж облікувати масив всіх незначних за обсягом, але великих за кількістю транзакцій, які здійснюються користувачами для оплати однієї дози наркотиків чи виготовлення фальшивого сертифікату зрідка чи одноразово майже не можливо. Також останнім часом став популярним інший вид відмивання брудних грошей з використанням кібервалют – проведення численних конвертацій в різні кібервалюти малими сумами через невеликі біржі чи через P2P платформи для переказів малими сумами. Загрозу становить і те, що кібервалюти відкривають майже необмежені можливості для терористичних урядів у здійсненні нелегальної торгівлі та уникнення санкцій. Прикладом цього є уряди Росії та Північної Кореї, які активно використовують ці механізми [4].

Зважаючи на вищенаведене, доходимо висновку, що загалом впровадження нових технологій має позитивний характер на розвиток суспільства і поширення електронних та кібергрошей відкриває нові можливості перед фізичними особами та суб'єктами господарювання, сприяє глобалізації фінансової системи. Проте вони також несуть із собою значні загрози глобальній фінансовій стабільності та безпеці. З огляду на це виникає нагальна потреба у формуванні загальних правил поводження з такими валютами та створенні єдиного глобального регулятора у цій сфері, як і механізмів моніторингу, превенції та покарання нелегальної і злочинної діяльності з їх використанням.

Перелік джерел посилання:

1. Rodeck D. Digital Currency: The Future Of Your Money. *Forbes Advisor*. URL: https://www.forbes.com/advisor/investing/cryptocurrency/digital-currency/ (дата звернення: 08.03.2023).

2. Fulton RJ. Will This Country Be the Next to Make Bitcoin Official Currency? *The Money Fool*. URL: https://www.fool.com/investing/2022/12/29/will-this-country-make-bitcoin-official-currency/ (дата звернення: 08.03.2023).

3. El Salvador passes law on cryptocurrency transfers. *Al Jazeera and News Agencies*. URL: https://www.aljazeera.com/news/2023/1/12/el-salvador-passes-law-on-cryptocurrency-transfers (дата звернення: 08.03.2023).

4. The 2022 Crypto Crime Report. *Chainalysis*. URL: https://go.chainalysis.com/rs/503-FAP-074/images/Crypto-Crime-Report-2022.pdf (дата звернення: 08.03.2023).
5. Greenberg A. Tracers in the Dark: The Global Hunt for the Crime Lords of Cryptocurrency. URL: https://books.google.com.ua/books/about/Tracers_in_the_Dark.html?id=uytfEAAAQBAJ&redir_esc=y (дата звернення: 08.03.2023).

Кобзарь В. М.
«Управління фінансовим бізнесом», 2 курс
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – к.е.н., доцент,
професор кафедри банківської справи та страхування
Ходакевич С.І.

СТЕЙБЛКОЇНИ ЯК СУЧАСНІ ЦИФРОВІ ГРОШІ

В наш час всесвіт цифрових грошей розвивається з неймовірною швидкістю і вже досягнув такої багатогранності і величини, що може вільно конкурувати з традиційними фіатними грошима. Одним з видів таких цифрових грошей є саме стейблкоїни. І хоч вони поступаються за популярністю та обізнаністю таким криптовалютам як Bitcoin чи Ethereum, у них є ряд переваг перед останніми, головною з яких є цінова стабільність їхніх токенів.

Стейблкоїни (або ж “стабільні монети”) – це цифрові активи, ринковий курс яких прив’язаний до певної фіатної валюти, товару чи іншої криптовалюти або ж забезпечується спеціальним алгоритмом. Таким чином, через пряму прив’язку до вищезгаданих активів, що мають відносно стабільну ціну, обмінний курс стейблкоїнів є майже незмінним.

Є чимало версій з питання, навіщо були створені стейблкоїни, однак, підсумовуючи їх, можна стверджувати, що даний вид криптовалюти виник з необхідності. Такі токени як Ether, Bitcoin та інші завжди були і будуть волатильними. Волатильність – корисна ознака для спекуляцій, однак не для планування бізнесу, адже розрахуватись такою мінливою криптовалютою було вкрай небезпечно для інвесторів і трейдерів та загрожувало їм значними втратами. Саме тому, з метою регулювання криптовалютного курсу, його потрібно було прив’язати до чогось достатньо стабільного, що не змінює свою вартість щодня і не може знецінитись. Так було створено стейблкоїн, що є проміжною ланкою між фіатними і криптовалютами.

Отже, стейблкоїни були створені, щоб трейдери, інвестори та звичайні криптокористувачі могли не перейматись через надмірну волатильність, що завжди була однією з ключових ознак криптовалют. Таким чином, курс Ether та BTC коливається у зв’язку зі змінами ринкових цін, а на курс стейблкоїну впливають лише зміни (які є малоймовірними) курсу активу, до якого той прив’язаний.

Наразі існує чотири типи стейблкоїнів, відмінність яких полягає у активі, до якого вони прив’язані.

Перший і найпопулярніший тип – це стейблкоїни, що прив'язані до фіатних валют (долар, євро, фунт стерлінгів), такі як USDT, USDC, BUSD та інші.
USDT (Tether) – перший у світі стейблкоїн, випущений компанією Tether Limited у 2015 році. Монета залежить від долара США у співвідношенні 1:1. Це так званий криптодолар, котрий можна обміняти на інші фіатні валюти, в тому чмслі, і на українську гривню. Ціна Tether – 1 долар США, а ринкова капіталізація – 80 млрд дол. США [1] Tether є найпопулярнішим стейблкоїном, проте не найнадійнішим, оскільки на відміну від USDC, компанія не проводить регулярних аудитів для поточної обізнаності своїх користувачів.
USD Coin (USDC) був створений у 2018 році компанією Circle і зараз керується консорціумом Centre. Цей токен теж прив'язаний до долара США і є найбезпечнішим завдяки прозорості своєї екосистеми та підвищеній сумісності. Щоб залишатися привабливими та прозорими для інвесторів, компанія Circle щомісяця публічно повідомляє, що USDC повністю зарезервовано і на 100% можна погашати за долари, підкріплюючи це звітами бухгалтерської компанії. Ціна USD Coin – 1 долар США, а ринкова капіталізація – 34 млрд дол. США [2]
Другий тип стейблкоїнів – це стейблкоїни, що забезпечені криптовалютою. Це може здаватись дивним, адже криптовалюта надто нестабільна, однак суть таких токенів полягає в тому, щоб отримати монету з ціною, що є стабільнішою за ціну звичайної криптовалюти. Як резерв і забезпечення використовується криптовалюта. У якості резерву і забезпечення використовується криптовалюта. Приклади: DAI, TrueUSD, Paxos Standard Token та інші.
Третій тип – це товарні стейблкоїни, що забезпечуються певними біржовими товарами, наприклад: золотом, сріблом, нафтою, платиною. Володіючи таким стейблкоїном, власник фактично володіє товаром, до якого той прив'язаний. Такі монети є доволі зручним і простим інвестицій у відповідні коштовні товари. Прикладами таких монет є: DGX, PAXG, XAUT, тощо.
І останній четвертий тип – алгоритмічні стейблкоїни, які нічим не забезпечуються. Кількість токенів в обороті визначають алгоритми та смарт-контракти. Якщо попит на токени зростатиме, то алгоритмічна система збільшуватиме їх пропозицію і навпаки, зменшуватиме, коли попит буде спадати, щоб утримувати ціну на цільовому рівні. Цей механізм схожий до монетарної політики центральних банків. До алгоритмічних стейблкоїнів належать USDN, FEI, UST.
Хоча кожен тип стейблкоїнів має свої характерні особливості, кардинальної різниці між ними немає, адже усі вони мають на меті забезпечення стабільної вартості.
Проаналізувавши суть і типи стейблкоїнів, доцільно розглянути їх переваги і недоліки в порівнянні з іншими видами валют. Ключовою перевагою стейблкоїнів є те, що вони засновані на блокчейні. Тобто, власник монети може миттєво надіслати її будь-кому, хто має криптогаманець, у будь-яку точку планети, навіть туди, де долар (чи іншу валюту) фізично складно або неможливо отримати. Помилка при транзакції є дуже малоймовірною, а перекази не вимагають послуг посередників та сплати величезних комісій. Також, у вигідний час можна продати криптовалюту за стейблкоїни і викупити її потім за нижчою ціною. Стейблкоїни є доволі привабливими для інвесторів, адже вони "фіксують"

вартість токенів. На стейблкоїнах можна навіть і заробляти завдяки стейкінгу, коли під час позичання стейблкоїнів позичальник платить відсотки, проте головною сферою їх застосування є здійснення трансграничних платежів.
Однак у стейблкоїнів є і недоліки. По-перше, усі стейблкоїни можуть бути нестабільними. Найяскравішим прикладом є обвал Terra USD усього за декілька днів через різку втрату прив'язки до долара. По-друге, не всі стейблкоїни можуть гарантувати своїм інвесторам належної прозорості. До прикладу, навіть найпопулярніший USDT не проводить регулярних аудитів для своїх криптокористувачів. По-третє, ймовірна (раптова) відсутність резервів на біржі. Для того, щоб успішно продавати стейблкоїни, криптобіржа повинна мати достатню базу ресурсів, до яких прив'язуються токени. Після поповнення резервів випускається певна кількість стейблкойнів, а після продажу активів кількість монет знижується. Саме це і є одним з ключових недоліків – недоказовість факту наявності резервів. Тому, інвестор повинен бути впевнений у тому, що у емітента є заявлені резерви, для вигідної купівлі токенів.
Підводячи підсумки, можна сказати, що за універсальним, зрозумілим та порівняно стабільним стейблкоїном майбутнє. Проте перш за все це криптовалюта, а не фіатні гроші, а отже у стейблкоїнів завжди будуть ризики різного ступеня серйозності. Тож інвесторам, перш ніж інвестувати у будь-який стейблкоїн, навіть якщо він найнадійніший, варто детально дослідити ринок, знайти чи зробити якісну аналітику даних щодо тієї чи іншої криптобіржі та пильно відстежувати зміну курсу відповідних токенів.

Перелік джерел посилання:

1. Український фінансовий портал Finance.ua (станом на 25.03.2023): https://finance.ua/ua/crypto/usdt
2. Український фінансовий портал Finance.ua (станом на 25.03.2023): https://finance.ua/ua/crypto/usdc

Левченко О. Ю.
«Фінанси і кредит», 5 курс
Херсонський національний технічний університет
Науковий керівник – к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування
Новосьолова О.С.

ЦИФРОВІ ГРОШІ: НОВІ МОЖЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Цифровізація змінює те, як ми працюємо, взаємодіємо один з одним і використовуємо свій час. Це змінює споживчі звички, соціальні відносини та саму нашу культуру, по суті, цифровізація змінює спосіб нашого життя. Гроші та платежі також швидко трансформуються, з'являються інноваційні інструменти. Ще не так давно готівка була практично єдиним способом зробити негайну покупку, однак сьогодні ми звикли використовувати різні форми цифрових грошей, такі як онлайн-банківські перекази, платіжні картки та програми на

наших смартфонах або годинниках. Такі зміни суттєво впливають на роль та функціонування центральних банків.

Цифрові валюти мають потенціал повністю змінити уявлення суспільства про гроші. Зростання Bitcoin (BTC), Ethereum (ETH) і тисяч інших криптовалют, які існують лише в електронній формі, спонукало центральні банки до дослідження того, як можуть працювати національні цифрові валюти.

Цифрова валюта – це будь-яка валюта, яка доступна виключно в електронному вигляді. Існує три основні різновиди цифрової валюти: криптовалюта, стейблкоїни (stablecoins) та цифрова валюта центрального банку, відома як Central Bank Digital Currency (CBDC). Технологія блокчейн, яка є основою для криптовалюти, є найпоширенішою технологією, яка використовується цифровими валютами.

Електронні версії валюти вже домінують у фінансових системах більшості країн. Що відрізняє цифрову валюту від електронної валюти, яка вже є на банківських рахунках користувачів, так це те, що цифрова валюта ніколи не набуває фізичної форми. Ви можете підійти до банкомату прямо зараз і легко перетворити електронний запис своїх грошових запасів у фізичні грошові знаки. Однак, цифрова валюта ніколи не «покидає» комп'ютерну мережу і обмінюється виключно за допомогою цифрових засобів.

Цифрова валюта центрального банку - це цифрова валюта, яка емітується та регулюється центральним банком країни. За даними МВФ, понад 100 країн вивчають можливість запровадження CBDC на тому чи іншому рівні. Але станом на 2022 рік лише у кількох країнах існує CBDC або є конкретні плани щодо їх запуску. Для прикладу CBDC уже випускаються Центральним банком Багамських островів (Sand Dollar), Центральним банком Східного Карибського басейну (DCash), Центральним банком Нігерії (e-Naira) і Банком Ямайки (JamDex).

Стейблкоїни - це криптовалюти, вартість яких прив'язана до вартості іншої валюти, товару чи фінансового інструменту, тобто їх вартість прив'язують до зовнішнього активу. Стейблкоїни можуть бути прив'язані до такої валюти, як долар США, або до ціни такого товару, як золото. Цей вид цифрових грошей має більш стабільну вартість, зберігаючи резервні активи як заставу або за допомогою алгоритмічних формул, які мають контролювати пропозицію. Стейблкоїни мають на меті забезпечити альтернативу високій волатильності найпопулярніших криптовалют, включаючи біткойн (BTC), тому вони є більш привабливими, ніж мінливі криптовалюти. Стейблкоїни продовжують перебувати під пильною увагою регуляторів, враховуючи швидке зростання ринку і його потенціал впливу на фінансову систему в цілому.

Криптовалюта - це цифрова валюта, яка є альтернативною формою оплати, створеною за допомогою алгоритмів шифрування. Використання технологій шифрування означає, що криптовалюти функціонують і як валюта, і як віртуальна система обліку. Щоб користуватися криптовалютами, потрібен криптовалютний гаманець. Технологія блокчейн, яка є основою для криптовалюти, є найпоширенішою технологією, яка використовується цифровими валютами. За даними CoinMarketCap наразі доступно понад 9000 криптовалют.

Перевагами цифрових валют є:

- пришвидшення платежів. Використовуючи цифрову валюту, можна здійснювати платежі набагато швидше, оскільки для підтвердження транзакції фінансовими установами можуть знадобитися кілька днів, а операції з цифровими грошима здійснюються миттєво;

- дешевші міжнародні трансфери. Міжнародні валютні операції дуже дорогі, з фізичних осіб стягується висока комісія за переміщення коштів з однієї країни в іншу, особливо коли це передбачає конвертацію валюти;

- доступ 24/7. Існуючі грошові перекази часто займають більше часу у вихідні та поза звичайним робочим часом, оскільки банки закриті та не можуть підтверджувати транзакції. З цифровою валютою транзакції працюють з однаковою швидкістю 24 години на добу, сім днів на тиждень;

- вільний доступ для тих, хто не користується банківськими послугами або має обмежений доступ до банківського обслуговування;

- більша ефективність для взаємодії держави з громадянами. Запровадивши CBDC, уряд міг би миттєво надсилати людям такі платежі, як відшкодування податків та соціальні платежі, замість того, щоб знайти передплачені дебетові картки.

Недоліками цифрової валюти є:

- наявність великої кількості цифрових валют. Нинішнє різноманіття криптовалют є мінусом, оскільки потрібен час, щоб визначити, які цифрові валюти можуть підійти для певних випадків використання;

- необхідність певних знань для користування. Цифрові валюти потребують зусиль з боку користувача, щоб навчитися відкрити цифровий гаманець і належним чином безпечно зберігати цифрові активи.

- велика вартість обслуговування. Криптовалюти використовують блокчейн, де комп'ютери повинні розв'язувати складні рівняння для перевірки та реєстрації транзакцій. Це потребує значної кількості електроенергії;

- волатильність цін. Вартість криптовалюти може раптово змінитися. Проте вартість CBDC набагато стабільніша, як паперова валюта, і не може коливатися таким чином.

Отже, цифрові гроші можуть змінити фінансовий сектор. Ринки, що розвиваються, і країни з низьким рівнем доходу виграють найбільше від цієї різкої зміни. Широкий і недорогий доступ до цифрових грошей може відкрити двері до фінансових послуг для людей без традиційних банківських рахунків. Це може сприяти торгівлі між країнами та їх та ринковій інтеграції. Але з будь-якою можливістю приходить ризик.

Prymostka Olena
Doctor of Economic Sciences,
Professor,
Kyiv National Economic University
named after Vadym Hetman
Prymostka Andrii
Ph.D. in Economics,
Doctoral student in

the Department of Finance
named after Victor Fedosov,
Kyiv National Economic University
named after Vadym Hetman

CENTRAL BANK DIGITAL CURRENCIES

Central bank digital currencies (CBDCs) are an electronic form of money that consumers and businesses hold with their country's central bank. By March 2023, 4 central bank digital currencies were functioning, and 114 additional countries were investigating the idea. A CBDC would be managed by a central bank and have the same security as cash. It would not be a cryptocurrency. Cryptocurrencies are typically not managed by any central authority and their value can fluctuate. One type of cryptocurrency – the stablecoin – often attempts to manage that problem by backing the 'currency' with assets.

In some ways, CBDCs respond to the challenges posed by stablecoins. They would aim to promote reliability and stability while allowing more competition and innovation. They could enable allow new entrants to introduce more flexible approaches to payment systems. Nevertheless, implementing CBDCs also poses technical and security challenges. Such implementation would rely on giving millions of customers access to a country's central bank. So, it could create serious risks of, for instance, cyber-attack. Also, this approach raises concerns about data privacy. Furthermore, large-scale transfer of deposits from commercial banks to a central bank could threaten the stability of the current banking system. Such deposits are an important part of banks' finances, and indeed their reserves. This could have knock-on effects, such as a reduction in the availability of credit.

First, a retail CBDC could help reduce the cost of making payments. Williamson [1] and Keister and Sanches [2] study settings in which means of payment are not perfectly substitutable, and agents use both currencies and bank deposits. Issuing central bank digital currencies as a new way to pay might improve societal well-being by decreasing the premium charged for the liquidity of bank accounts. Another channel for improving payment efficiency could be a reduction in the cost of making cross-border payments, which have experienced considerable growth due to increased travel and remittances. At the same time, cross-border payments are often costly, which is often blamed on the limited competition. Most CBDC designs are at the national (or currency-union) level, but there are efforts (e.g., at the G20 level) to link such schemes through multi-CBDC arrangements [3]. This could reduce the effective cost of making cross-border (and cross-currency) payment, both by offering a new service to consumers and by introducing competition among financial intermediaries. Second, a CBDC could address frictions in financial intermediation, such as market power in deposit markets, moral hazard, impediments to liquidity provision, and information flows to policy makers. Andolfatto [4] and Chiu et al. [5] demonstrate that the implementation of central bank digital currency (CBDC) decreases the substantial market dominance of banks in deposit markets by offering depositors an external alternative. This forces banks to compete for and raise deposit rates. Moreover, to the extent that (remunerated) CBDC induces, remittances alone were 720 billion USD in 2020 [6]. Moreover, the cost

of remittances can be high: a 140 EUR payment from Germany to India incurs a fee of 0.5%-3% [7]. Part of the cost of cross-border payments comes from AML/CFT regulation, which is not directly related to the payments technology. ECB Working Paper Series No 2713 / August 2022 17 depositors to substitute away from bank deposits, the moral hazard friction of the bank is reduced and welfare increases [1]. Keister and Monnet [2] show that CBDC can also improve the information flow to policymakers (such as the lender of last resort) and thus improve the efficiency of interventions. A common concern is that CBDC provides a safe alternative to bank deposits and thus induces depositors to withdraw, which increases bank fragility.

As withdrawals are converted into CBDC during a bank run, the central bank gains information about the state of the economy and can react more rapidly. This reduces costly liquidation and the misallocation of resources. This information channel reduces the ex-ante incentives of investors to withdraw, so that CBDC can have a beneficial impact on bank stability. A CBDC may also improve the liquidity transformation services available to consumers [8]. If bank runs are possible, CBDC holdings are superior to bank deposits because the central bank cannot be forced into liquidation and is better than a commercial bank at committing to illiquid investments. Effectively, the central bank takes over as financial intermediary and offers more liquidity to consumers than commercial banks could. Finally, a CBDC may also have other benefits outside the financial sector. For example, Brunnermeier and Payne [9] developed a model where digital platforms issue tokens as a means of payment and extract rents (e.g., fees or seigniorage). Customers accept tokens because of a network externality: using the token to sell today is acceptable because it can be used in the future to buy. CBDC, as widely accepted means of payments, competes with the private tokens and reduces platforms' market power.

References

1. Williamson, S. (2022a). Central Bank Digital Currency: Welfare and Policy Implications. Journal of Political Economy, forthcoming.
2. Keister, T. and Sanches, D. (2022). Should Central Banks Issue Digital Currency? Review of Economic Studies, forthcoming.
3. Auer, R., Haene, P., and Holden, H. (2021a). Multi-CBDC arrangements and the future of cross-border payments.
4. Andolfatto, D. (2021). Assessing the impact of central bank digital currency on private banks. The Economic Journal, 131(634), 525-540.
5. Chiu, J. and Davoodalhosseini, S. M. and Hua Jiang, J. and Zhu, Y. (2022) Bank Market Power and Central Bank Digital Currency: Theory and Quantitative Assessment. Unpublished manuscript.
6. BIS (2021b). Central bank digital currency: Financial stability implications. Report 4. https://www.bis.org/publ/othp42_fin_stab.pdf
7. Bindseil, U., and Pantelopoulos, G. (2022). Towards the holy grail of cross-border payments. Available at SSRN 4057995.
8. Fernández-Villaverde, J, D Sanches, L Schilling and H Uhlig (2020): "Central bank digital currency: central banking for all?", NBER Working Paper Series, No 26753, February.

9. Brunnermeier, M. K. and J. Payne (2021). Platforms, tokens, and interoperability. working paper, Princeton University

Росоха Я. І.
«Управління фінансовим бізнесом», 2 курс
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник –к.е.н., доцент,
кафедри банківської справи та страхування
Демченко В.І.

ЕЛЕКТРОННІ ГРОШІ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Відповідно до Закону України «Про платіжні послуги»: електронні гроші - одиниця вартості, що зберігається в електронній формі, випущені емітентом електронних грошей для здійснення платіжних операцій (включаючи використання передплачених багатоцільових платіжних карток), приймається як засіб іншими особами, а не їх емітентами, і є грошовим зобов'язанням таких емітентів електронних грошей [1, п.14, ст.1]

На сьогоднішній день, електронні гроші стали невід'ємною частиною нашого життя. Це фінансовий інструмент, який дозволяє нам здійснювати різні транзакції, такі як оплата товарів і послуг онлайн, переказ грошей, поповнення рахунку мобільного телефону тощо. Водночас, як і будь-який інший фінансовий інструмент, електронні гроші мають свої переваги та недоліки.

Переваги електронних грошей:

1. **Анонімність платежів.** Для того, щоб здійснити платіж, не потрібно вводити ім'я, прізвище, паспортні дані та номер банківського рахунка одержувача, достатньо знати номер електронного гаманця.

2. **Зручність.** Електронні гроші дозволяють здійснювати операції в будь-який час та в будь-якому місці, не потребуючи фізичної присутності. Це дуже зручно для тих, хто подорожує або працює далеко від свого дому.

3. **Економічність.** Використання електронних грошей може зменшити витрати на обслуговування банківського рахунку, переказів коштів та інших фінансових операцій.

4. **Історичний запис.** Електронні гроші стають більш популярними, завдяки тому, що вони зберігають цифровий історичний запис кожної транзакції. За допомогою цього запису легко відстежити платежі, а також складати звіти про витрати.

5. Швидкість. Раніше для здійснення платежу потрібен був час, але з появою електронних грошей ця проблема зникла. Так як транзакції можна завершити за декілька секунд.

6. Відсутність втрати якості. Через те, що електронні гроші не мають фізичної форми в них немає такої проблеми, як з звичайною готівкою, тобто вони не зношуються, не рвуться, не дряпаються і т.д.

7. **Незалежність від банків.** Були випадки, коли через банкрутство фінансової установи з банківських рахунків пропадали гроші, проте з електронними грошима цього не може статися.

8. Простота зберігання. На відміну від паперових грошей електронним не треба грошові сховища, транспортування, охорона для того, щоб вони були в обігу.

9. **Безпека**. Електронні гроші дозволяють уникнути ризику втрати грошей, що може виникнути при зберіганні готівки. Також, вони забезпечують безпеку платежів, завдяки використанню шифрування та ідентифікації користувача.

Незважаючи на те, що електронні гроші мають багато переваг, вони також мають і свою недоліки. До недоліків електронних грошей належать:

1. **Залежність від технології.** Електронні гроші вимагають доступу до Інтернету та наявності пристрою, здатного здійснювати платіжні операції. Якщо пристрій не працює, користувач не може виконувати жодних дій.

2. **Ризик зламу або крадіжки.** Як і будь-який інший електронний інструмент, електронні гроші можуть бути підвернені ризику зламу або крадіжки. Це може призвести до втрати грошей.

3. **Застосування.** Хоча електронні гроші з кожним роком стають все більше поширеними їхнє застосування може бути проблематичним. Однією з причин являється те, що в сільській чи слаборозвиненій місцевості немає спеціального обладнання для платежу.

4. **Недосконалість законодавства.** Зауважимо про недосконаліть українського законодавства, можна відзначити наступні недоліки закону: наявність жорстких обмежень на суму електронних коштів і платіжних операцій, відсутність правових механізмів повернення коштів, втрачених через технічні проблеми; складність книги. Облік електронних грошей, недостатній захист прав споживачів на використання таких коштів. [2, с.91]

5. **Можливість заблокування коштів.** Багато ЕПС залишають за собою таку можливість, з якою користувач погоджується при підписанні оферти. Якщо кошти на електронних гаманцях були заблоковані, навіть не з вини користувача, то повернути гроші з гаманця складно, а інколи це неможливо.

6. **Комісія за введення/виведення коштів.** Для конвертації електронних грошей в традиційні і навпаки сплачуються комісії: банкам, обмінним пунктам, платіжним терміналам і самої платіжної системи. Комісія може досягати 5% і більше.

7. **Необхідність достатнього рівня знань.** Це ще один недолік, який заважає для більшого використання електронних грошей, так як багато людей не вміють добре користуватися Інтернетом, і через страх втратити свої кошти вони обходять стороною е-гроші.

8. **Розпорядження коштами.** Згідно з нормами «Положення про випуск електронних грошей та здійснення платіжних операцій з ними» електронний гаманець поповнюється та використовується на загальну максимальну суму платежів не більше ніж 5000 гривень.

Отже, електронні гроші мають свої переваги та недоліки, які користувач повинен враховувати, перш ніж вирішити, чи буде він використовувати цей фінансовий інструмент. Використання електронних грошей може бути зручним та безпечним способом здійснення платежів, але це також може призвести до ризику втрати грошей та залежності від технології. Кожен повинен зважити всі за та проти та вибрати той спосіб оплати, який підходить найбільше йому

особисто.

Перелік джерел посилання:

1. Закон України «Про платіжні послуги» від 30. 06. 2021 URL:https://ips.ligazakon.net/document/view/t211591?an=12&ed=2023_01_12 (дата звернення: 11.03.2023)

2. Гребенюк Н. О., Волковська Д. Р. Електроні гроші: інструмент інвестування чи просто засіб платежу. *Журнал – Finance and credit*. 2022. №136, с. 91. URL:https://archive.interconf.center/index.php/conference-proceeding/article/download/1898/1927 (дата звернення: 15.03.2023)

Самсонова Т. М.
викладач спеціальності «Облік і оподаткування»
Відокремлений структурний підрозділ
«Слов'янський фаховий коледж Національного авіаційного університету»

ГРОШІ В ЦИФРОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

Гроші – це те, що є в країні загальним засобом платежу при купівлі товарів та послуг, а також при сплаті податків та інших обов'язкових платежів. Як правило, у кожній країні є свої гроші.

В Україні офіційною грошовою одиницею є гривня. Проте, останні роки, з'явилася тенденція поширення та масового вжитку нового виду валюти, як електронні гроші.

Окрім банкнот і розмінної монети в обігу знаходяться і безготівкові гроші. Поширення безготівкових розрахунків породило систему електронних грошей, а також пластикових карток.

Гроші – надзвичайно складна категорія, про суть якої вчені сперечалися протягом багатьох століть. В. Гладстон, прем'єр-міністр Англії XIX ст. небезпідставно іронізував: «Навіть кохання не пошило стількох людей у дурні, скільки мудрування з приводу природи грошей» [1, с. 63].

Найсуттєвішою характеристикою сучасних грошей визначається те, що вони приймаються, в економіці, як платіжний засіб. При цьому не має значення, що використовується у цій якості. Гроші є загальним еквівалентом вартості.

В сучасній економіці гроші відіграють суто функціональну роль. Суть грошей виявляється в їхніх функціях: мірі вартості, засобі обігу, засобі платежу, засобі заощадження та нагромадження, світових грошах. Сучасні західні економісти виділяють три функції грошей: міра вартості, засіб обігу, засіб платежу, яких турбує сучасна роль грошей в цифровій економіці та не тільки їх.

Цифрова економіка – це тип економіки, де ключовими факторами та засобами виробництва є цифрові дані (бінарні, інформаційні тощо) та мережеві транзакції, а також їх використання як ресурсу, що дає змогу істотно збільшити ефективність та продуктивність діяльності, та цінність для отриманих продуктів, та послуг. Цифрова трансформація (цифровізація) – це перетворення наявних

аналогових (іноді електронних) продуктів, процесів та таке інше, в основі якого лежить ефективне використання цифрових технологій.

У сучасних умовах депозитні гроші стали головною формою грошей у країнах з розвинутою ринковою економікою, їхня частка становить близько 90% усієї грошової маси в обороті [2].

Електронні гроші – це один із видів депозитних грошей, коли переказування грошей по рахунках, у банках, здійснюється автоматично з допомогою комп'ютерних систем за розпорядженнями власників рахунків.

Електронні гроші – це комп'ютерна система безготівкових розрахунків. У цій системі грошові рахунки існують не в банкнотах чи чеках, а в «пам'яті» комп'ютерів, які, через записи інформації, здійснюють переведення грошових сум із одного банківського рахунка на інший.

Носієм електронних грошей є пластикова картка – іменний грошовий документ, видається, банком, власнику поточного рахунку і дає йому можливість оплатити за свої покупки, послуги і таке інше, без використання готівки.

Завдяки еволюції грошей, в наш час, не виникає жодних проблем з купівлею чи продажем товарів, послуг. Є можливість оплатити через комп'ютерні мережі свої покупки, чи послуги, чи комунальні платежі.

Пластикова картка містить реальну цінність грошей у формі електронних грошей, які власник вніс на рахунок у банку. За допомогою пластикової картки можна керувати банківським рахунком: здійснювати оплату за товари, послуги та отримувати готівкові кошти.

За фінансово-економічним призначенням розрізняють кредитні картки і дебетові картки. Залежно від суб'єктів використання – пластикові картки особистого використання і корпоративні фінансові картки. Залежно від захищеності – звичайні пластикові магнітні картки, електронні (мікропроцесорні та лазерні) картки. Таким чином, картка – це інструмент безготівкових розрахунків, тому її існування пов'язане з функціонуванням певної платіжної системи [3].

Платіжна система – це сукупність кредитних установ, які здійснюють розрахунки, система взаємовідносин між учасниками, сукупність нормативних, договірних, фінансових, інформаційно-технічних засобів, що регламентують порядок використання банківських платіжних карток.

Виконання грошима функції платіжного засобу призвело до появи кредитних грошей. Кредитні гроші – це гроші особливого типу, які нерозмінні на золото, а в обіг випускаються центральним (національним) банком як банкноти.

Обіг кредитних грошей регулюється двома законами:

- випуск грошей в обіг відбувається на основі надання кредиту на умовах повернення у визначений час;
- позики надаються для забезпечення реальних потреб товаровиробників в грошах.

Щоб виконати роль загального еквівалента, кредитні гроші набувають об'єктивної значущості за допомогою примусового курсу держави, забезпечуються державним кредитом.

Таким чином, гроші, в будь-якій формі, необхідні усім. Як платіжний засіб гроші встановлюються законом.

Перелік джерел посилання:

1. Воробйов Є. М. Економічна теорія. Модульний курс : навч. посіб. Харків : Торсінг плюс, 2009. 320 с.

2. Семко Т. В., Руденко М. В. Гроші та кредит у схемах і таблицях : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2010.

3. Коваленко Д. І., Венгер В. В. Фінанси, гроші та кредит: теорія і практика : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2013. 578 с.

Тур Г.О.
Університет фізичного виховання та спорту
Науковий керівник – д.е.н., професор кафедри банківської справи та страхування
КНЕУ імені Вадима Гетьмана
Краснова І. В.

ОСНОВНІ ЗАСАДИ ЦИФРОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ФІНАНСОВОГО БІЗНЕСУ

За оцінками експертів, до 2025 року Індустрія 4.0 буде повністю впроваджена [1]. Завдяки цифровому менеджменту досліджується поведінка цифрового споживача, здійснюється управляння бізнес-процесами та створюється ціннісна пропозиція, що приносить додаткову вартість та сприятиме підвищенню конкурентоспроможності. «Цифровізація» визначає одну з істотних характеристик сфери фінансового бізнесу - намагання з потенційного споживача зробити лояльного, постійного споживача. Цифровізація менеджменту суб'єкту фінансового бізнесу – це вид економічної діяльності, що використовує Інтернет і інші фінансові технології для продукування та просування фінансових продуктів і послуг. Ця модель цифрової трансформації пропонує незліченну кількість можливостей і результатів при мінімальних затратах та інвестиціях (табл. 1).

Таблиця 1
Порівняльна характеристика цифрового та традиційного менеджменту

Ознака порівняння	Традиційний менеджмент	Цифровий менеджмент
Використання технологій Індустрії 4.0	Не практикується	Є основою прийняття управлінських рішень
Ознака порівняння	Традиційний менеджмент	Цифровий менеджмент
Основна роль менеджера	Організатор, координатор	Комунікатор, координатор
Тип комунікацій	Переважає особисте	Переважають онлайн-

	спілкування	комунікації
Формування управлінських команд	Обмежено просторово (територіально)	Обмеження відсутні
Етика спілкування	Етика особистого спілкування	Етика віртуального спілкування
Критерії менеджера	Професійні компетенції	Професійні та цифрові компетенції
Інфраструктура менеджменту	Відділи та служби управління.	Цифрові офіси, цифрові платформи
Оперативні рішення	Приймаються протягом кількох годин, днів	Приймаються в режимі реального часу
Стратегічні рішення	Орієнтовані на досягнення ключових цілей розвитку	Інтегровані, з урахуванням досягнення стратегічних цілей розвитку
Автоматизація операцій	Автоматизація окремих операцій	Автоматизація всіх функцій менеджменту
Об'єкт менеджменту	Жива праця	Комбінації роботизованої та живої праці
Особа, яка приймає рішення	Людина, яка самостійно генерує рішення	Людина, що генерує рішення за допомогою штучного інтелекту
Стандартизація менеджменту	Окремі функціональні стандарти	Цифрові стандарти

Джерело: сформовано авторами за матеріалами [2-5]

До основних переваг цифрового менеджменту відносимо: розширення аудиторії шляхом більшого охоплення зацікавлених клієнтів; швидке зростання і як наслідок стратегічне розширення ринкової частки сприятиме росту бізнесу; гнучке управління; цифрові стратегії управління.

Враховуючи поточний стан мінливих ситуацій, фінансовий бізнес може впроваджувати певні нові типи програм і платформ, щоб зробити його більш

цифровим. Таким чином, суб'єкти фінансового бізнесу можуть менше покладатися на фізичну взаємодію та оптимізувати певні процеси відповідно до нових правил.

Цифровізація також означає посилення цифрової присутності суб'єкта фінансового бізнесу за допомогою створення веб-сайту та облікових записів у соціальних мережах, що дозволяють цілодобово обслуговувати споживачів фінансових послуг максимально орієнтуючись на потреби клієнта.

Програмне забезпечення для створення веб-сайтів: ці інструменти постачаються з шаблонами, інструментами дизайну, плагінами та іншими опціями, які полегшують створення та зміну веб-сайтів. Веб-сайт має бути інтегрованим з програмним забезпеченням надання фінансових послуг, щоб запропонувати комплексні, індивідуальні фінансові послуги.

Цифрове забезпечення для маркетингу: соціальні мережі – це чудовий спосіб продемонструвати потенційним клієнтам, стейкхолерам коло продуктів та послуг. Дозволяє керувати рекламними кампаніями на цих платформах і використовувати інформаційно-аналітичне забезпечення для відстеження відповідей клієнтів за допомогою інструментів соціального маркетингу.

Програмне забезпечення для чат-ботів. Цей віртуальний помічник взаємодії з відвідувачами веб-сайту або платформи обміну повідомленнями, коли клієнта нікому відповісти, або відповіді на стандартні запитання. Таким чином, споживачі завжди будуть добре поінформовані, що позитивно вплине на репутацію банку.

Цифрові платформи, які забезпечили сучасними технологіями бізнес-процеси суб'єкта фінансового бізнесу, сприяють задоволеності споживачів.

Дослідження показують, щоб досягти успішного цифрового менеджменту необхідно дотримуватись таких етапів рис. 1

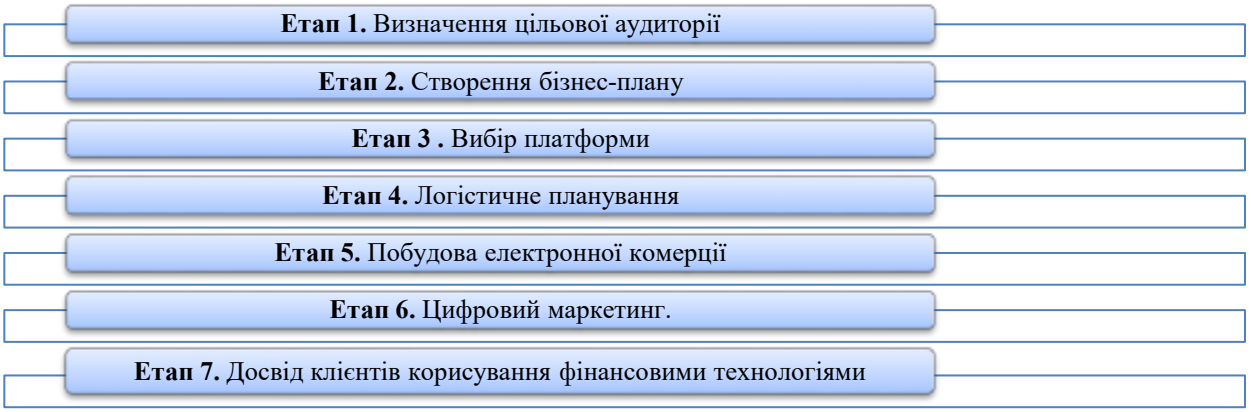

Рис. 1. Етапи впровадження цифрового менеджменту суб'єкта фінансового бізнесу

Джерело: сформовано автором за матеріалами [1, 3]

Використання цифрових систем менеджменту гарантує:

1. Більше знань про потенційну та наявну аудиторію клієнтів банку;
2. Розуміння можливостей, потреб та побажань клієнтів;

3. Знання макроекономічних і геополітичних тенденції, тенденцій ринку, можливості випереджати конкурентів;

4. Спеціальні знання про нові цифрові платформи;

5. Більше інновацій у розробці продуктів і послуг;

6. Оцінка стратегічних та операційних

7. Інтегровані та залучені команди кваліфікованих, мотивованих спеціалістів.

Сучасні умови ведення цифрового бізнесу вимагають від менеджменту розуміння та інтеграції в діяльність фінансових установ багатьох зовнішніх умов, зокрема:

• оцінка макроекономічних і геополітичних ризиків, які можуть вплинути на ресурси, активи та результати діяльності, врахування їх в стрес-тестуванні;

• моніторинг світового політичного та економічного ландшафту;

• розуміння макроекономічних тенденції, щоб передбачити майбутні події та розвивати ефективні бізнес-моделі;

• формувати незалежну операційну стратегію та працювати в інтересах всіх зацікавлених стейкхолдерів.

Отже цифровий менеджмент приносить безліч переваг: більш ефективні та оптимізовані операції, які будуть повністю автоматизовані та розміщені в хмарі; швидка адаптація до тиску ринку за допомогою Business Intelligence; краща якість продуктів і послуг і, як наслідок, більша задоволеність клієнтів, оскільки завдяки машинному навчанню кількість помилок зменшується; реальна можливість застосування безперервного вдосконалення, можливість оптимізації, тестування, перепроектування та зміни бізнес-процесів, використовуючи точні дані; можливість дізнатися думку клієнтів у реальному часі; створення гнучких продуктів.

Перелік джерел посилання

1. Цифрове управління: які основні інструменти? URL: https://www.sydle.com/blog/digital-management-62bb15b3bc6a6423dbd4a7f2/ (дата звернення 24.03.2023)

2. Краус К.М. Цифрова економіка: тренди та перспективи авангардного характеру розвитку. *Ефективна економіка*. 2018. № 1.

3. Баранов В. В. Цифровий менеджмент як невід'ємний складник цифрової економіки. *Приазовський економічний вісник*. 2021. №1.

4. Кравчук О., Варіс І., Заривних К. Цифрові технології менеджменту персоналу: тенденції та виклики в умовах пандемії Covid-19. *Економіка та суспільство*. 2021. № 26.

5. Верховодов А. Цифрова трансформація та потреби бізнесу. 2021. URL: https://medium.com/@untone/-5ba902f5037d (дата звернення10.03.2023).

Ходакевич С. І.
професор кафедри банківської справи та страхування
КНЕУ ім.В.Гетьмана
Демидов Г. М.
директор з економіки та фінансів,

АТ Завод «Електроважмаш»
Пятаков М. Ю.
Директор департаменту непаливних продажів ПАТ «Укрнафта»

CBDC: ПЕРЕВАГИ ТА РИЗИКИ ВПРОВАДЖЕННЯ

Актуальність дослідження. Цифрові валюти центральних банків (Central bank digital currency або CBDC) стали реальністю, яка поки що є «темною матерією» не тільки для комерційних фінансових інституцій, але й для населення. Впровадження CBDC - відносно нова концепція, а суперечки щодо їхнього потенційного впливу на економіку та суспільство тривають не один рік.

Постановка проблеми. Поспішне впровадження цифрових валют центральних банків (CBDC) може призвести до проблем у комерційних банків та населення. Тому першочерговим завданням на етапі дослідження та експериментування впровадження цифрових валют є всебічне вивчення їх наслідків для всіх учасників ринку.

Мета дослідження. Охарактеризувати переваги та ризики впровадження такого фінансового інструменту як CBDC.

Результати дослідження. Треба зазначити, що CBDC – це цифровий замінник та альтернатива існуючим фізичним банкнотам та монетам, та, не виключно – електронним грошам. Але центробанки можуть випускати свою цифрову валюту тільки в тому випадку, якщо в ній буде реалізовано невід'ємні функції грошей, а саме функції законного платіжного засобу, засобу обігу та нагромадження. Варто сказати, що однією з причин виникнення цифрових валют центробанків була відповідь на зростання волатильності приватних криптовалют, іншою, і напевно більш фундаментальною причиною - потенціал використання цифрових валют центробанків, який відкриває нові можливості для розширення доступу до фінансових послуг та тотального контролю за грошовим обігом. Можна сказати, що CBDC стали найважливішим фінансовим нововведенням, новою формою грошей центральних банків та змінили парадигму в платіжній інфраструктурі і наслідки якого ще не до кінця оцінено. Так, станом на липень 2022 року у світі налічувалося близько 100 цифрових валют центральних банків на стадіях досліджень або розробок, і дві були повною мірою введені в обіг: eNaira у Нігерії була оголошена у жовтні 2021 року, а багамський пісочний долар дебютував у жовтні 2022 року [1]. На наш погляд, потреба у CBDC зумовлена була рядом причин, в тому числі кризою 2008-2009рр., швидкою цифровізацією економік, стимулом до транскордонних платежів і розрахунків у режимі реального часу, потребою в більш прозорій внутрішній та міжнародній валютній політиці.

Однак цей новий інструмент приніс з собою багато неясного, зокрема поки що до кінця не зрозуміло, як він вплине на процентні ставки, фінансову стабільність та безпеку, на банківське фінансування та ліквідність, а також на інші економічні, законодавчі, регуляторні та нормативні вимоги, які вимагають ретельної оцінки.

Результати опрацювання наукових робіт [2-9] дали можливість визначити основні позитивні сторони та ризики використання CBDC, які наш погляд, вже

сьогодні проступають.

1) **Для монетарної політики Національного банку України (НБУ) та макрофінансової стабільності.**

Позитивні сторони впровадження CBDC:

- Поліпшення контролю над грошовою масою: НБУ зможе швидко та ефективно впливати на кількість коштів у обігу, встановлюючи обмеження на транзакції, які здійснюються за допомогою цифрових валют.
- Поліпшення ефективності платежів: цифрові валюти дозволять прискорити процес платежів та зменшити їх вартість, що допоможе підвищити ефективність економіки.
- Зменшення витрат на друк та зберігання банкнот: цифрові валюти скоротять витрати на друк та зберігання банкнот, що дозволить заощаджувати кошти та ресурси.
- Посилення контролю за грошовими потоками: цифрові валюти допоможуть уряду та центральному банку краще контролювати грошові потоки та боротися з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму, скоротити нелегальну економіку, зменшити корупцію та знизити кількість грошових переказів, які не можна відстежити.
- Поліпшений контроль над грошовою пропозицією: НБУ зможе керувати грошовою пропозицією безпосередньо, без посередництва комерційних банків, що може поліпшити монетарну політику.
- Поліпшення прозорості та звітності: CBDC зможуть забезпечити більш прозору та чітку монетарну політику, оскільки цифрові валюти можуть бути легко відстежуваними та контрольованими.

Ризики CBDC:

- Ризик втрати контролю: цифрові валюти потенційно можуть стати некерованими та складними для контролю з боку центрального банку, що може призвести до нестабільності економіки.
- Ризик зниження ліквідності: якщо буде одночасний і масовий перехід населення на використання цифрових валют, це може призвести до зниження ліквідності, що може негативно вплинути на економіку.
- Ризик впливу на кредитну політику: CBDC можуть негативно вплинути на кредитну політику, якщо валюта виявиться менш ліквідною або менш доступною для комерційних банків.
- Ризик технічного збою: Технічні збої в роботі CBDC можуть призвести до недоступності коштів або втрати даних, що може призвести до економічних втрат.
- Ризик кібератак: CBDC можуть бути піддані кібератакам, що може призвести до витоків коштів та особистої інформації, що призведе до погіршення макрофінансової стабільності.

2) **Для банківської системи України.**

Позитивні сторони впровадження CBDC:

- Зменшення витрат на обслуговування клієнтів: цифрові валюти можуть допомогти банкам скоротити витрати на обслуговування традиційних фінансових інструментів, таких як банківські перекази та кредитні картки.

- Розширення ринку: цифрові валюти можуть допомогти банкам розширити свій ринок та залучити нових клієнтів завдяки фінансовій інклюзії.

Ризики CBDC:

- Конкуренція з боку центрального банку: цифрові валюти центрального банку можуть конкурувати з послугами, що надаються банками, що може призвести до зменшення прибутку.
- Ризик втрати клієнтів: якщо цифрові валюти центрального банку стануть популярнішими, ніж послуги, що надаються банками, це може призвести до втрати клієнтів.

3) **Для бюджетної політики держави.**

Позитивні сторони впровадження CBDC:

- Поліпшення прозорості бюджетних транзакцій та більш ефективне контролювання використання бюджетних коштів.
- Поліпшення ефективності збору податків, оскільки цифрові валюти дозволяють швидко та легко контролювати транзакції.

Ризики CBDC:

- Ризик витоку бюджетних коштів у результаті кібератак чи інших непередбачених обставин, що може збільшити витрати бюджету на забезпечення кібербезпеки.
- Невідповідність цифрових валют центрального банку стандартам фінансової звітності та обліку, що може ускладнити аудит та контроль за використанням бюджетних коштів.

4) **Для населення**:

Позитивні сторони впровадження CBDC:

- Безпека: Цифрові валюти центрального банку зможуть забезпечити безпечніший спосіб зберігання та передачі коштів, оскільки транзакції захищені криптографією та проходять перевірку безпеки.
- Низькі комісії при транзакціях: На відміну від традиційних фінансових інструментів цифрові валюти НБУ можуть мати низькі комісії за перекази, що може заощадити гроші населення.
- Швидкість: Цифрові валюти центрального банку зможуть забезпечити швидкий та ефективний спосіб здійснення платежів, що може бути особливо корисним для населення.
- Зручність: Цифрові валюти центрального банку можуть бути легко доступні через мобільні пристрої, що дозволяє людям здійснювати платежі у будь-який час та в будь-якому місці.

Ризики CBDC:

- Кібербезпека: Як і будь-які інші цифрові засоби обміну, цифрові валюти можуть бути піддані кібератакам, що може призвести до витоків коштів та особистої інформації.
- Нестабільність: Впровадження цифрових валют може призвести до зміни фінансової системи, що може вплинути на тимчасову стабільність валют та економіки загалом.

- Відсутність гарантії: На відміну від традиційних банківських рахунків цифрові валюти центрального банку можуть не мати гарантованого страхування депозитів, що може означати, що користувачі ризикують втратити свої заощадження у разі банкрутства центрального банку.
- Необхідність навчання: Впровадження нових фінансових технологій може вимагати від користувачів нових навичок та знань, що може бути складно для багатьох людей, особливо для тих, хто не має досвіду роботи з цифровими валютами.

Висновки. Україна увійшла до числа країн, які провели тестування CBDC (проект «є-гривня»). До того ж, йде процес адаптування законодавчої бази використання віртуальних активів (ЗУ «Про віртуальні активи»). Виходячи з наведеного переліку позитивних сторін впровадження цифрової валюти та потенційних ризиків, перед НБУ та перед фінансово-банківською системою стоїть питання максимально ефективного адаптування технології впровадження і використання CBDC для економіки в цілому, так і для економічних суб'єктів.

Перелік джерел посилання:

1. Сходження ЦВЦБ. Ендрю Стенлі. URL: https://www.imf.org/ru/Publications/fandd/issues/2022/09/Picture-this-The-ascent-of-CBDCs (дата звернення: 24.04.2023).
2. Central Bank Digital Currency Tracker (2021). Retrieved from: https://cbdctracker.org
3. International Monetary Fund (2021). Retrieved from: https://www.imf.org/en/Hom
4. Niepelt D. (2021) Central Bank Digital Currency: Considerations, Projects, Outlook. Centre for economic policy research, 162 p.
5. Shkliar, A. I. (2020) The phenomenon of central banks' digital currencies (CBDC): key attributes and imple - mentation perspectives. Ukrainian Society, 1(72), 123–137.
6. Національний банк України. Аналітична записка за результатами пілотного проєкту «Е-гривня». 2019. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Analitichna_zapiska_E-rivnya.pdf?v=4
7. Національний банк України. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року (оновлена у березні 2021 року). 2021. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_FS_2025.pdf?v=4
8. Хуторна М. Е., Запорожець С. В., Ткаченко Ю. П. Цифрові валюти центральних банків: світові тренди та перспективи в Україні. Соціальна економіка. 2021. Вип. 61. С. 123–134. DOI: https://doi.org/10.26565/2524-2547-2021-61-12
9. Шаповал Ю. Цифрові валюти центральних банків: досвід пілотних проєктів та висновки для НБУ. Економіка і прогнозування. 2020. No 4. С. 103–122.

Шутяк Д.В.
«Облік і оподаткування», 2 курс,
Одеський державний аграрний університет
Петренко О.П.
к.е.н., доцент кафедри економічної теорії
і економіки підприємства,
Одеський державний аграрний університет

СУЧАСНІ ФОРМИ ГРОШЕЙ В ЦИФРОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

Живучи в XXI столітті ми спостерігаємо стрімкий розвиток інформаційних технологій, який неодмінно впливає на економіку світу та невід'ємною частиною якої є гроші. Завдяки цьому вони можуть бути представлені в різних формах, включаючи електронні гроші, криптовалюти та цифрові валюти. За останні кілька років ці різновиди стали все більш популярними серед споживачів та бізнесу, що дозволяє розширювати можливості їх використання.

Сучасні гроші - це специфічний товар, який набув новітні форми прояву. Електронні гроші представляють один з проявів таких форм. Вони представляють собою електронні платіжні засоби, які можуть зберігатися на електронних пристроях та дають змогу розраховуватися за допомогою картки або мобільного телефону. Електронні гроші можуть бути використані для безконтактних оплат товарів і послуг. Один із прикладів - це Apple Pay, який дозволяє користувачам зберігати кредитні та дебетові картки на своєму пристрої та здійснювати покупки з використанням NFC-технології.

Механізм здійснення платежів за допомогою електроних грошей передбачає такі кроки:

1. «Особа, яка платить гроші, генерує майбутню банкноту, підписує її своїм ключем і надсилає в банк із проханням перерахувати кошти певної організації (у банку є набір ключів для створення купони з різними номіналами).

2. Банк видаляє підпис платника, підписує прихований номер банкноти обраним підписом для даної організації, а потім відправляє банкноту клієнту.

3. Клієнт (платник) відкриває своїм ключем номер банкноти, при цьому підпис банку активний.

4. При здійсненні покупки клієнт передає необхідну кількість банкнот на сервер продавця.

5. Продавець передає гроші клієнту, який перевіряє сумісність електронної печатки та підпису та здійснює погашення електронних грошей» [1].

Система розрахунків Національного банку України, або СЕП, є загальнодержавною платіжною системою, яка дозволяє проводити розрахунки між банківськими установами та органами державного казначейства на території України з використанням електронних засобів. СЕП забезпечує прийняття, обробку, передачу та захист інформації. Ця система є власністю Національного банку України та використовується для розрахунків між установами в національній валюті України.

В Україні є також електронні гроші на смарт-картках, таких як неперсоніфіковані електронні гаманці НСМЕП (Національна система масових

електронних платежів). Для емісії електронних грошей, які зберігаються в пам'яті комп'ютерів, використовують технології PayCash та WebMoney Transfer [2].

Слід відмітити, що найбільш популярними системами у світі є E-Gold, PayPal, PayCash, WebMoney Transfer та CyberPlat». Взагалі, слід зазначити, що використання електронних грошей має деякі переваги. Така форма платежу дозволяє швидко відмовитися від традиційних операцій, забезпечує зручність і має низьку вартість транзакцій. Крім того, використання електронних грошей є безпечним для особистих даних користувачів.

У 2009 році в цифровій економіці з'являється новий феномен -Bitcoin, що приносить світу нові можливості. Він створений розробником або групою розробників під псевдонімом Сатосі Накамото.

Криптовалюта - це нова форма валюти, яка існує лише в цифровому форматі та захищена криптографією, що робить її дуже складною для підробки або подвійного платежу. Багато з них є децентралізованими мережами, які засновані на технології блокчейн - це розподілених реєстрів, які підтримують мережу комп'ютерів. Криптовалюти не випускає жоден центральний орган влади, що робить їх теоретично несприйнятливими до державного втручання чи маніпуляцій. Також система переказів більш спрощена, вона усуває посередників операції, багато людей користуються криптобіржами з метою отримання додаткових грошових вигод. Але є певні нюанси, адже цей ринок непостійний і ризики великі, ще одним недоліком вважається використання псевдонімів і це значно підвищує загрози шахрайств.

Популярними криптовалютами є Ethereum, Binance Coin, Solana та Cardano [3]. У 2022 році Україна зайняла третє місце у світовому рейтингу використання криптовалют. Це вказує на те, що країна не відстає від інших у своєму інформаційному розвитку. В даний час, в умовах повномасштабного вторгнення, багато людей купують криптовалюту для збереження своїх заощаджень або як інвестиційний інструмент. Швидкість транзакцій та показ комісії дозволяє робити перекази грошей з будь-якої точки світу, а для переселенців це стало зручним способом переказу коштів, зважаючи на обмеження переказів національної валюти за кордоном.

Цифрові валюти є новим типом електронної валюти, яка стала доступною для всіх і була випущена центральним банком країни. Ці валюти відрізняються від традиційних валют, які існують лише в цифровому форматі, а їх управління здійснюється за допомогою розподіленої системи. Вони можуть бути використані для здійснення оплати за товари та послуги в Інтернеті, а також для здійснення інших фінансових операцій, таких як переказ грошей.

«Згідно проєкту концепції впровадження цифрових валют в Україні з 2016 року почались активні дії для дослідження цифрових грошей на постійній основі. Так 2018 рік характерний впровадженням пілотного проєкту з випуску е-гривні, 2020 рік − міжнародною конференцією CBDCinUA2020 у м. Києві, 2021 рік − опитування експертів ринку щодо споживчих мотивацій і попиту на е-гривню відкриття проєкту «Е-гривня», 2022 рік − зареєстровано торгову марку «е-гривня», яка належить НБУ» [4].

Такі електронні гроші мають бути доступними цілодобово та проводити

операції без комісій, головними рисами їх є безпечність, зручність, швидкість. Сам гаманець буде інтегрований в додаток «Дія» тобто ідея (Держава в смартфоні буде розвиватись), що надасть можливість отримувати субсидії, оплачувати товари з допомогою QR-коду, для підприємців вести бухгалтерський облік та сплачувати податки автоматично. Використання е- гривні дозволить нам зростати в цифровій діяльності та відповідати сучасним технологічним стандартам.

Підсумовуючи, слід відмітити, що на сьогоднішній день різноманітність нових форм грошей зростає і це значно змінює нашу реальність. Ми повинні адаптуватися та виховувати в собі нові навички використання технологій. Це стає новим етапом для цифрової економіки, який має як переваги, так і недоліки. Як перспективний напрямок, цей технологічний прогрес позитивно вплине на Україну і допоможе їй стати економічно розвиненою країною ЄС.

Перелік джерел посилання:

1. Дебетові Internet - системи та їх специфічні платіжні засоби. *Сайт Vuzlit.com.* URL: https://bit.ly/3lJrZrQ (дата звернення 16 березня 2023р.)

2. Лекція «Електронні платіжні системи». *Луцький національний технічний університет.* URL: https://bit.ly/40JUapp (дата звернення 16 березня 2023р.)

3. Криптовалюта пояснюється плюсами та мінусами для інвестицій. *Сайт Investopedia*. URL: https://bit.ly/42LamIy (дата звернення 16 березня 2023р.)

4. Е-гривня – цифрові гроші Національного банку Украни. Проєкт концепції впровадження. *Офіційний сайт НБУ.* URL: https://bit.ly/40mNSw5 (дата звернення 16 березня 2023р.)

2. БАНКІВСЬКІ, ФІНАНСОВІ ТА СТРАХОВІ ПОСЛУГИ XXI СТОЛІТТЯ

Антонова А.О.
«Цифровий банкінг», 4 курс
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – к.е.н., доцент,
доцент кафедри банківської справи та страхування
Шевалдіна В.Г.

РОЗВИТОК СПОЖИВЧОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Сучасний етап розвитку банківської системи відіграє важливу роль у загально-економічному розвитку країни. Ефективне функціонування споживчого кредитування має значний вплив на фінансові результати діяльності окремих банків та небанківських кредитно-фінансових установ, так і на загальний життєвий рівень населення країни, бо дозволяє задовольнити його важливі споживчі потреби. Реалії, що склались в країні після початку повномасштабного вторгнення стали викликом для банків та небанківських установ щодо надання кредитних послуг, їх кредитної політики, обсягів та якості їх кредитного портфеля, накопичення кредитних ризиків. Особливого впливу зазнало саме споживче кредитування, що значним чином сповільнилось через значне падіння попиту з боку позичальників, зміну їх споживчих настроїв, зниження платоспроможності та посилення стандартів кредитування.

Відсутність узгодженості у визначенні суб'єктів та об'єктів споживчого кредитування, а також чітких характеристик принципів та особливостей цієї форми кредиту обумовлює необхідність уточнення поняття споживчого кредиту. Підходи науковців до поняття різняться, узагальнуючи їх пропонуємо таке визначення поняття «споживчий кредит» - це кредит, що надається банками та небанківськими кредитно-фінансовими установами фізичним особам в національній валюті з метою придбання споживчих товарів та послуг та який не пов'язаний з підприємницькою діяльністю.

Ринок споживчого кредитування розвивається нерівномірно. Досліджуючи дані, що представлені у табл. 1 за 2017-2022 рр., особливо темпи з якими змінювалися обсяги кредитів фізичним особам, спостерігаємо суттєві коливання протягом періоду. Так, найбільше зростання відмічається у 2018 році - темп приросту склав 15,3% та у 2021 році - 21,6%. Поштовх зростання споживчого кредитування у 2018 році полягає у площині сформованої у населення впевненості щодо обслуговування боргу та відкладеного, в попередні роки, попиту на товари та послуги. Підґрунтям більшої впевненості стали поступове зростання доходів населення, зниження рівня інфляції, стабілізація курсу національної валюти.

Розгортання пандемії COVID-19 та введення локдауну в країні погіршило макроекономічні умови, негативно вплинуло на доходи, фінансові можливості, споживчі настрої населення, що позначилося на уповільненні темпів споживчого кредитування - приріст був від'ємним та склав -3,5%. Незначне зниження

банками процентних ставок за кредитами не вплинуло на бажання населення скористатися кредитними продуктами. Однак, вже в 2021 році адаптація населення до карантинних умов, швидке відновлення його доходів, зростання платоспроможного попиту вплинуло на активне пожвавлення кредитування банками населення, а темпи приросту перевищили докризові.

Таблиця 1

Показники розвитку банківського споживчого кредитування за 2017-2022 рр. (млн грн) [1]

	Роки					
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Кредити надані всього, млн грн	1 036 745	1 118 860	1 033 430	960 597	1 065 347	1 094 485
У т. ч., кредити, надані фізичним особам, млн грн	170 774	196 859	206 737	199 561	242 633	230 848
Частка кредитів, наданих фізичним особам, у загальній сумі наданих кредитів, %	16,5%	17,6%	20,0%	20,8%	22,8%	21,1%
Темп приросту, %	8,5%	15,3%	5,0%	-3,5%	21,6%	-4,9%

Банки активно просували свої послуги з кредитування населення через розширення спектру пропозиції видів споживчих кредитів та впровадження державної підтримки певних програм споживчого кредитування, здійснення рекламних кампаній, акцій, переорієнтування на онлайн-кредитування, запровадження цифрових каналів взаємодії з клієнтами.

Воєнні події на території України у 2022 р. спричинили ще одне падіння обсягу наданих кредитів фізичним особам на 4,9% відносно попереднього року. Більшість населення опинилося у скрутному фінансовому становищі, особливо внутрішьо переміщені особи – 4,7 млн. людей, які до того ж втратили роботу та житло. За рік номінальна середня зарплата знизилась на 5%, реальні доходи населення знизилися майже на 21%, а ціни на товари та послуги зросли вдвічі. Приблизний рівень реального безробіття – 30% населення працездатного віку, тобто 5 млн. людей [2].

Повномасштабне вторгнення ввело суттєві корективи та додало проблем банківському сектору. Очікування банків стосовно подальшого розвитку споживчого кредитування формуються під впливом подій, що відбуваються зараз та пов’язаних з ними обмежувальних заходів.

Споживчий кредит є дуже ризиковим для банку, тому банки, щоб компенсувати це встановлюють високі процентні ставки. Тенденція щодо високих процентних ставок в українських банках є проблематичною і вимагає вирішення.

Також кредитний ризик є ключовою проблемою для прибутковості банків, адже прогнозується, що втрати внаслідок війни можуть зрости до 30% кредитного портфеля. Проблема щодо кредитного ризику існувала в банках і до війни, а саме щодо методів управління ним. Банки часто здійснюють недостатню та неналежну оцінку кредитоспроможності клієнта, що призводить до

збільшення частки проблемної заборгованості в кредитному портфелі банку. Посилення кредитних стандартів в період війни виправдане складністю оцінки платоспроможності позичальників та великою невизначеністю з приводу їхніх майбутніх доходів та здатності обслуговувати кредити [3, с. 29].

Пропозиції щодо вдосконалення банківського споживчого кредитування в Україні та вирішення виявлених проблем такі:

- вдосконалення бази законодавчого регулювання споживчого кредиту, підвищення захищеності позичальників та забезпечення отримання ними повної інформації щодо реальних ставок за споживчими кредитами;
- перегляд умов кредитування для різних сегментів клієнтів відповідно до їхнього фінансового стану та кредитної історії;
- вдосконалення системи ризик-менеджменту по управлінню кредитним ризиком та приділення належної уваги оцінці кредитоспроможності позичальника шляхом кредитного скорингу та впровадження нових методик оцінки у свою роботу;
- створення резервів під проблемну заборгованість як один із найефективніших методів протидії кредитному ризику;
- підвищення інноваційності та технологічності наданих продуктів для клієнтів шляхом пошуків нових рішень та вдосконалення існуючих продуктів

В умовах високих воєнних ризиків та невизначеності і банки, і населення досить обережно підходять до кредитування: банки кредитують, в основному, постійних клієнтів, населення скорочує споживання, економлячи гроші. Однак, за сприятливої ситуації банки планують пом'якшувати умови та розширювати можливості кредитування населення.

Перелік джерел посилання:

1. Офіційний сайт Національного Банку України URL : https://bank.gov.ua/
2. Аналітики порахували кількість безробітних в Україні та падіння доходів населення у 2022 році. URL:https://zn.ua/ukr/ECONOMICS/analitiki-porakhuvali-kilkist-bezrobitnikh-v-ukrajini-ta-padinnja-dokhodiv-naselennja-u-2022-rotsi.html
3. Звіт про фінансову стійкість НБУ. Грудень 2022 р. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2022-H2.pdf?v=4

Біленька А. В.
«Облік і оподаткування», 2 курс
Державний торгівельно-економічний університет
Науковий керівник – старший викладач
кафедри банківської справи
Котенко У. М.

ФІНТЕХ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ

Швидкий розвиток сучасних інформаційних технологій змушує підіймати питання про розвиток фінансових технологій в Україні. Незважаючи на умови воєнного стану, економіка є одним із основних джерел забезпечення існування країни, саме тому розвиток фінансових технологій є критично важливим

завданням, зокрема для Національного банку України.

Розвиток фінансових технологій забезпечує ефективне використання наявних ресурсів та спрощує проведення звичайних фінансових операцій ,що значно полегшує користування. З огляду на активний розвиток діджиталізації в XXI столітті, фінансові технології та стартапи стануть ключовими для конкурентоспроможності держави на світовій арені , що в свою чергу зумовить розвиток економічного сектора та сприятиме розвитку української банківської сфери, яка залучить більше клієнтів. Для загального розуміння існує визначення фінансових технологій як таких, що застосовуються у фінансових службах і допомагають компаніям керувати фінансовими аспектами бізнесу. Це та галузь економіки, яка об'єднує компанії, що використовують новітні розробки для надання якісніших фінансових послуг. До прикладу, фінтех наразі є основою усіх світових он-лайн транзакцій як переказ коштів, сплати комунальних платежів або кредитування [1].

За класифікацією Базельського комітету до фінансових технологій належать:

1. Кредиті, депозитні послуги та послуги із залучення капіталу (краудфандинг; кредитні ринки; мобільний банк; кредитний скоринг).

2. Платіжні, клірингові та розрахункові послуги (мобільні гаманці; P2P-платежі; криптовалюта; системи безготівкових розрахунків).

3. Управління інвестиційними процесами (високочастотний трейдинг; копі-трейдинг; електронна торгівля; автоматизоване консультування) [2].

Війна і воєнний стан на території України має негативний вплив на розвиток економіки країни, у тому числі і на фінансовий сектор. Проте Національний банк України активно займається впровадженням фінтех-проєктів, спрямованих на розвиток фінансових та цифрових технологій.

Ще у 2020 році НБУ затвердив «Стратегію розвитку фінансового сектора України до 2025 року», яка спрямована на розвиток фінансових та цифрових технологій [3]. Цей проєкт характеризується вивченням понад 30-ти найрозвиненіших фінтех-екосистем світу і сучасних підходів до регуляції ринку фінансових інновацій світовими регуляторами. Було визначено п'ять напрямів, а саме: фінансова стабільність, макроекономічний розвиток, фінансова інклюзія, розвиток фінансових ринків та інноваційний розвиток. Забезпечення таких проєктів готує подальші реформи фінансового сектора України відповідно до міжнародних практик [4].

З початком повномасштабного вторгнення РФ на територію нашої держави низка прийнятих рішень НБУ (щодо стабілізації валютного курсу, контроль за готівковою гривнею та контроль за інфляцією) сприяли стабілізації валютного курсу та інфляції. Важливим був і дозвіл НБУ перевести серверну інфраструктуру банків у хмару. Завдяки швидко та оперативно прийнятим рішенням ІТ-інфраструктура була розгорнута у хмарі у зовнішніх юрисдикціях.

Банки розуміли, що зможуть швидко відновити свою діяльність у разі втрат фізичних серверів. До повномасштабної агресії банки вже концентрувалися на інноваційних продуктах (досвід з пандемією був показовим). Діяльність була спрямована на розширення можливостей взаємодії з фізичними особами. Банки інтегрувалися з сервісами «Дія» та BankID, а також розробляли рішення щодо

інтеграції у мобільні застосунки. Крім того, у межах розробки front-систем були проведені тендери та узгоджена купівля та реалізація таких модулів як: front-end (ядро системи), інтеграційна шина (BMP модуль), карта-контрагент фізичних осіб, автоматизація роботи відділень, онлайн-оформлення депозитів через Web та мобільний додаток, онлайн-процес замовлення та оформлення платіжних карток, а також скоринг (кредитна фабрика).

Більшість банків не зупинилися у своєму розвитку, повністю відновили роботу з реалізації інновацій у роботі з фізичними особами, також розширили свої плани реалізації проєктів по фронт-системам для юридичних осіб. Основна мета – спростити доступ клієнтів до банку. Особливо така необхідність посилилася під час повномасштабного вторгнення РФ, коли клієнти банків та персонал масово евакуйовувалися у більш безпечні місця, у т.ч. і за кордон. При цьому потрібно було організовувати комунікації з клієнтами, здійснювати перегляд умов обслуговування або внести деякі зміни до чинних договорів [5].

Неабиякий успіх мав перший мобільний український банк «Монобанк». Розвинений фінтех дає можливість оформляти кредити он-лайн, створювати он-лайн транзакції, оплачувати комунальні послуги з дому через мобільний додаток і так далі. Завдяки сталому розвиткові фінансових технологій в Україні громадянам є звичні такі речі, як платіжні картки та безконтактні розрахунки. Тому можна впевнено зазначити, що набрані обороти технологічного розвитку тільки збільшуватимуться.

Отже, нові фінтех-проєкти в Україні вже приносять позитивні результати, що значно полегшує життєдіяльність. Водночас, війна в країні має значний вплив на діяльність банківської системи та економіки загалом. Проте, напрацьовані проєкти забезпечують подальші реформи фінансового сектора, відповідно до міжнародних практик.

Для ефективного та безпечного розвитку цифрових фінансових технологій в Україні необхідно вжити кілька заходів. По-перше, держава повинна прийняти грамотний та системний підхід до правового регулювання сфери фінансових технологій. По-друге, варто запровадити відкритий банкінг за допомогою затвердження європейської директиви PSD2. По-третє, потрібно сприяти співпраці між банками та фінтех-компаніями шляхом залучення компаній до аутсортингу. По-четверте, необхідно підвищити рівень фінансової грамотності населення, забезпечивши простоту та доступність інформації. Реалізація цих заходів сприятиме перспективному розвитку фінансових технологій в Україні та інтеграції цифрових технологій в основі сфері життя суспільства.

Перелік джерел посилання:

1. Перспективи розвитку фінтех і банківського бізнесу в Україні. *Проблеми економіки*. 2020. № 2. С. 356–364. (дата звернення: 23.03.23). URL: https://doi.org/10.32983/2222-0712-2020-2-356-364.
2. The Basel Committee on Banking Supervision, consultative document: Sound Practices: Implications of fintech developments for banks and bank supervisors / Bank for International Settlements. 2017. URL: https://www.bis.org/bcbs/publ/d415.pdf (дата звернення: 23.03.23).

3. Фінансова інклюзія, інновації та безготівкові операції в Україні- стратегії 2025. URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/finansova-inklyuziya-innovatsiyi-ta-bezgotivkovi-operatsiyi-v-ukrayini-- prioriteti-strategiyi-rozvitku-fintech-2025 (дата звернення: 24.03.23).
4. Віблий П., Кондратюк М. Розвиток фінансових технологій в Україні в умовах війни. *Галицький економічний вісник*. Т.: ТНТУ, 2022. Том 76. № 3. С. 67–73. URL: http://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/39210 (дата звернення: 25.03.23).
5. Трансформація та діджиталізація банку під час війни URL: https://ua.news/ua/money/transformatsyya-y-dydzhytalyzatsyya-banka-vo-vremya-vojny-opyt-ibox-bank (дата звернення: 26.03.23).

Бохан Н.В.
викладач економічних дисциплін
Машинобудівного фахового коледжу
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

ФІНАНСОВІ ПОСЛУГИ: СУТНІСТЬ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ

Ринок фінансових послуг як складова частина фінансового ринку являє собою сферу різноманітних послуг, що надаються суб'єктам фінансових відносин – підприємницьким структурам, державі і громадянам у процесі їхньої фінансової діяльності. Фінансові послуги за своєю структурою дуже різні. Вони можуть мати риси кредитних операцій, операцій оренди, страхування тощо, проте всі вони раціонально доповнюють мобілізацію і використання фінансових ресурсів в інших підсистемах фінансової системи держави [2, с. 7].

Питання, пов'язані із теоретичними аспектами надання фінансових послуг та їх різновидів, широко висвітлені у науковій літературі, зокрема, у працях таких дослідників, як І. Асмундсон, В. Базилевич, С. Красовський, Д. Леонов, С. Льовочкін, Я. Міркін, В. Міркін, Н. Семилютіна, В. Унинець-Ходаківська, С. Хоружий та інші. Однак стосовно фінансових послуг не існує єдності у визначенні їх сутності та систем ного упорядкування, недостатньо розроблений понятійний апарат, що розкриває їх специфіку.

У Законі України "Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг" фінансова послуга визначається як операції з фінансовими активами, що здійснюються в інтересах третіх осіб за власний рахунок чи за рахунок цих осіб, а у випадках, передбачених законодавством, – і за рахунок залучених від інших осіб фінансових активів, з метою отримання прибутку або збереження реальної вартості фінансових активів [1].

Щодо мети фінансової операції, то вона, має полягати в отриманні доходу і/або збереженні реальної вартості фінансових активів, а саме визначення потребує конкретизації суб'єктів, які мають право виробляти ці послуги – фінансові установи, а також, якщо це прямо передбачено законом, фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності.

Відповідно до вищевказаного Закону, фінансовими послугами визнано:

1) випуск платіжних документів, платіжних карток, дорожніх чеків та їх обслуговування, кліринг, інші форми забезпечення розрахунків;

2) довірче управління фінансовими активами;

3) діяльність з обміну валют;

4) залучення фінансових активів із зобов'язанням щодо наступного їх повернення;

5) фінансовий лізинг;

6) надання коштів у позику, зокрема й на умовах фінансового кредиту;

7) надання гарантій та поручительства;

8) переказ грошей;

9) послуги у сфері страхування та накопичувального пенсійного забезпечення;

10) торгівля цінними паперами;

11) факторинг;

12) інші операції, які відповідають критеріям визначення фінансової послуги [1].

Розглядаючи фінансові послуги як специфічну систему економічних відносин і з метою уніфікації законодавства України до світових норм, потрібно класифікувати ці послуги за трьома групами:

а) страхові послуги;

б) банківські та інші фінансові послуги (крім страхування);

в) інвестиційні послуги.

Окрім класифікації фінансових послуг на страхові, інвестиційні, банківські та інші, існують й інші їх різновиди, адже в умовах конкуренції і глобалізації вони набувають все більшої різноманітності і різнорідності, а саме:

1. За способом перерозподілу фінансових ресурсів:

а) страхові послуги;

б) банківські й інші фінансові послуги, за виключенням страхування;

в) інвестиційні;

г) інші фінансові послуги.

2. За інструментами реалізації фінансової послуги:

а) послуги з інструментами кредитного ринку;

б) послуги з інструментами грошового ринку;

в) послуги з інструментами ринку пайових цінних паперів;

г) послуги з похідними і структурованими фінансовими інструментами.

3. За типом виробника послуги: депозитні та недепозитні [3, с. 38].

4. За ступенем обов'язковості:

а) обов'язкові, реалізація яких є примусовою, незалежно від об'єктивної ситуації і суб'єктивної оцінки (відрахування коштів до накопичувального пенсійного фонду, обов'язкові види страхування тощо);

б) добровільні, реалізація яких є цілком добровільною і не обмежується жодними чинниками (окрім законодавства).

5. За рухом фінансових активів:

а) послуги, виробництво яких супроводжується рухом фінансових активів;

б) послуги, які виробляються без зазначеного руху (допоміжна діяльність у сферах фінансових послуг і страхування).

6. За специфікою діяльності інституційної одиниці фінансового сектору:

а) традиційні – найбільш розповсюджені (надання коштів у позику, переказ

коштів, випуск платіжних документів тощо);

б) додаткові – супроводжують процес виробництва традиційних послуг (надання гарантій і поручительств, діяльність з обміну валют, обслуговування дорожніх чеків тощо);

в) нетрадиційні послуги – фінансовий лізинг, факторинг, довірче управління фінансовими активами, інтернет-банкінг тощо.

7. За технічною реалізацією:

а) класичні, реалізація яких не передбачає електронних операцій;

б) електронні, предметом яких є залучення і використання грошових коштів нефінансових корпорацій, домогосподарств тощо з використанням технологічних систем.

8. За диференціацією задоволення потреб споживача:

а) прямі;

б) непрямі або супутні послуги.

9. За групами споживачів: масові та спеціалізовані.

10. За тривалістю фінансової послуги і мети її споживання:

а) стратегічні;

б) поточні;

в) оперативні [3, с. 39].

Значна різноманітність видів фінансових послуг та видів фінансових установ, що їх можуть надавати, надає широкі можливості для економічної стратегії розвитку як підприємств різних форм власності так і для самих фінансових установ. Наведені класифікації і характеристики фінансових послуг різноманітні, що пов’язано зі стрімким розвитком фінансового сектору економіки та постійними змінами кон’юнктури фінансового ринку. Необхідне оновлення нормативно-правового забезпечення реалізації фінансових послуг в Україні з метою приведення до світових стандартів, а також створення несуперечливого правового фундаменту для подальшого їх регулювання.

Результати аналізу переліку видів фінансових послуг дозволяють констатувати необхідність його подальшого удосконалення враховуючи позитивний міжнародний досвід, зокрема, норми законодавства ЄС щодо регулювання фінансових послуг.

Перелік джерел посилання:

1. Закон України від 12.07.01 № 2664 «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг».
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14#Text

2. Ринок фінансових послуг: навчальний посібник / Д. Дема та ін. Київ: Алерта, 2013. – 376 с.

3. Ринок фінансових послуг: теорія і практика: Навч. посіб. / В.П. Унинець-Ходаківська, О. І. Костюкевич, О. А. Лятамбор. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 392 с.

Веремієць М. Д.
«Корпоративні фінанси», 3 курс

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник: д.е.н., професор кафедри банківської справи та страхування Івасів І. Б.

МОДЕРНІЗАЦІЯ БАНКІНГУ В КОНТЕКСТІ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Цифрова трансформація суттєво впливає на банківський сектор, прискорюючи модернізацію традиційного банкінгу. Цифрові технології дозволяють банкам ефективніше працювати з клієнтами, автоматизувати багато процесів та покращити якість обслуговування.

Одним з головних напрямків модернізації банкінгу в контексті цифрової трансформації є впровадження онлайн-банкінгу та мобільних додатків для банківських послуг. Ці технології дозволяють клієнтам здійснювати банківські операції в будь-який час і з будь-якого місця, що забезпечує зручність та доступність банківських послуг.

Крім того, цифрові технології дозволяють банкам автоматизувати багато процесів, таких як видача кредитів та переказ грошей, що зменшує час, необхідний для їх виконання, та знижує ймовірність помилок. Наприклад, інтеграція технологій штучного інтелекту та машинного навчання дозволяє банкам автоматизувати процеси рішення кредитних заявок та виявлення фінансових шахрайств.

Додатково, цифрові технології дозволяють банкам збирати та аналізувати великі обсяги даних про клієнтів та їх поведінку. Це допомагає банкам покращити свої послуги та запропонувати персоналізовані рішення, що відповідають потребам конкретного клієнта [1].

Можна виділити такі переваги та недоліки мобільного та інтернет банкінгу (табл. 1).

Таблиця 1. Переваги та недоліки мобільного банкінгу та інтернет банкінгу для клієнтів та банківських установ

Переваги		**Недоліки**	
Для клієнтів	Для банків	Для клієнтів	Для банків
цілодобовий доступ незалежно від місця перебування	розширення клієнтської бази	недоступність у разі технічних неполадок у системі	висока вартість розробки та підтримки програмного забезпечення
зручність використання та портативність	збільшення обсягу операційних доходів	необхідність отримання відповідних знань	збільшення рівня операційних ризиків
вартість обслуговування нижча, ніж у відділенні	посилення конкурентних позицій на ринку банківських послуг	неможливість доступу у разі відсутності інтернету або телефону	у разі частих збоїв у системі зростає ймовірність репутаційного ризику

широкий спектр послуг на постійний контроль рахунків	скорочення витрат на утримання персоналу та відділень	підвищення ризику отримання персональних даних клієнта сторонніми особами	збільшення ймовірності шахрайства і вірусних атак
оперативність проведення транзакцій	розширення спектру послуг	недостатній рівень захисту від шахраїв	залежність від інтернет провайдерів

Джерело:[2]

Технології допомагають банкам більш ефективні та гнучкі банківські процеси, що забезпечує зниження витрат та покращення якості обслуговування клієнтів. Крім того, цифрові технології дозволяють банкам залучати нових клієнтів та збільшувати свою конкурентну перевагу.

Україна в глобальному процесі цифровізації фінансових послуг займає далеко не останнє місце. Так, у 2022 році кількість платежів через інтернет, за даними НБУ, склала 1 997,9 млн. шт., показавши приріст на 8%. А сума безготівкових операцій зросла на 60% порівнюючи з 2021 роком і становила 1 284,9 млрд. грн [3].

Число безготівкових розрахунків в Україні щороку зростає. У 2017 році частка безготівкових операцій становила 78% , а уже в 2022 році даний показник становить 92,8% (рис. 1).

Цьому сприяє підвищення фінансової грамотності населення, зниження частки тіньових розрахунків і поліпшення платіжної інфраструктури. Швидше за все приживаються NFC-платежі, що здійснюються за допомогою смартфонів, спеціальних кілець та інших гаджетів.

Рис. 1. Зростання частки безготівкових операцій за кількістю, 2017 - 2022 рр.,%

Джерело:[3]

Однак, впровадження цифрових технологій також приносить виклики та ризики для банківського сектору. Особливо важливо забезпечити надійність та безпеку банківських систем, щоб запобігти кібератакам та збиткам від них. Крім того, необхідно враховувати етичні аспекти використання даних клієнтів та дотримуватися законодавства щодо захисту даних.

Таким чином, можна дійти висновку що, модернізація банкінгу в контексті цифрової трансформації є необхідним кроком для забезпечення ефективної та

конкурентоспроможної роботи банківського сектору. Завдяки цифровим технологіям банки можуть забезпечувати зручність та доступність банківських послуг, покращувати якість обслуговування. За останні 5 років спостерігається зростання і популяризація мобільного банкінгу та інтернет банкінгу, а також частка безготівкових операцій. Осучаснення та вдосконалення традиційного банкінгу дозволяє банкам зберігати свою конкуренту перевагу, забезпечувати ефективність та безпеку своїх послуг та забезпечувати задоволення вимог клієнтів.

Перелік джерел посилання:

1. Семеног А. «Цифрові технології в умовах формування цифрової економіки». Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка» : науковий журнал. Острог : Вид-во НаУОА, вересень 2020. № 19(47). С. 20–28.
URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/Semenog_%20.pdf
2. Bahareva Y. «Mobile banking as a perspective direction for the development of banking information systems»
URL: http://www.agrosvit.info/pdf/11_2018/11.pdf
3. НБУ Статистика «Операції, здійснені із використанням платіжних карток»
URL:https://bank.gov.ua/ua/operatsiyi-zdiysnenin-2022-roku

Капустинська В. В.
«Фінанси, банківська справа та страхування», 3 курс
Державний торговельно-економічний університет
Науковий керівник – старший викладач
кафедри банківської справи
Котенко У. М.

КОНТРОЛЬ В СИСТЕМІ ДИСТАНЦІЙНОГО БАНКІВСЬКОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ

З кожним роком дистанційне банківське обслуговування все більш популяризується на ринку банківських послуг та поступово витісняє операції з традиційного обслуговування. Особливо актуальним віддалений банкінг став протягом останніх 4-х років. Цьому сприяло поширення пандемії COVID-19 та повномасштабна війна на території України. Ці події призвели до неможливості відвідування фізичних відділень банків та пошуку альтернативних рішень. Однак, ефективне застосування дистанційних механізмів обслуговування вимагає належного правового забезпечення.

Контроль у системі дистанційного банківського обслуговування відбувається на рівні надавача банківських послуг – банку та на рівні споживача – клієнта. Контроль з боку Національного банку України здійснюється опосередкованим шляхом (за допомогою законодавчих актів, створення фінансового середовища на ринку, встановленням лімітів на окремі послуги, тощо) та шляхом безпосереднього контролю, який проявляється у виїзних та безвиїзних перевірках.

У найголовніших у діяльності банків законодавчих актах (Закон України «Про Національний банк України» та Закон України «Про банки і банківську діяльність») відсутні дефініцій, які б стосувалися сфери дистанційного банківського обслуговування. Дана проблема потребує вирішення, шляхом редагування законодавчих актів та внесення до них відповідних доповнень.

Правова база, що регламентувала сферу безготівкових розрахунків суттєво оновилася. Попередня інструкція НБУ (яка на даний момент втратила чинність) висвітлювалися процеси пов'язані з проведенням дистанційного банківського обслуговування. У згаданій інструкції містилося тлумачення терміну «дистанційне обслуговування», яке визначало його як комплекс інформаційних послуг за рахунком клієнта та здійснення операцій за рахунком на підставі дистанційних розпоряджень клієнта [1].

Чинна редакція документа («Інструкція про безготівкові розрахунки в національній валюті користувачів платіжних послуг») успадкувала основні положення попередньої інструкції та визначає порядок ініціювання та виконання безготівкових розрахунків. Проте, деякі аспекти все ж таки змінилися та адаптувалися до сучасних умов ведення банківської діяльності. Текст оновленого правового акту містить набагато менше дефініцій, що стосуються банківського обслуговування, яке надається за допомогою дистанційних каналів зв'язку [2].

Банки, у свою чергу, здійснюють контроль за своїми клієнтами, які користуються послугами дистанційного банківського обслуговування. Під час здійснення фінансових операцій з використанням дистанційних банківських послуг будь-який клієнт банку проходить через три засоби захисту: ідентифікацію [3] та автентифікацію [4] особи.

Процедура ідентифікації клієнта під час електронного банкінгу різниться відповідно до виду електронного каналу. У разі використання банкомату – це картка та пароль, у разі мобільного банкінгу та Інтернет-банкінгу – це логін, пароль та певний шифр або одноразові паролі, у разі проведення безготівкових розрахунків – це пін-код картки, у разі використання системи «Клієнт-банк» - це кваліфікований електронний підпис, тощо.

Під час ідентифікації банківська установа звіряє певні параметри, які надає їй клієнт, з наявними у банківській базі. У разі успішної ідентифікації відбувається автентифікація клієнта, тобто банк перевіряє чи дійсно операцію здійснює та особа за яку вона себе видає. Після успішного проходження цих двох етапів клієнт допускається до виконання банківських послуг. Важливо, щоб клієнт був проінформований про усі вищезгадані операції та виконував їх достатньою мірою.

Також, в умовах воєнного стану Національний банк України, здійснюючи контроль за безготівковими операціями клієнтів вітчизняних банків, запровадив наступні обмеження:

- л

іміт на зняття готівкової валюти з гривневих платіжних карток за кордоном змінено зі щомісячного на щотижневий: 12,5 тис. грн. (в еквіваленті) на сім календарних днів.

- з

меншено щомісячний ліміт на P2P перекази громадян за кордон із гривневих платіжних карток українських банків зі 100 тис. грн. (в еквіваленті) до 30 тис. грн. (в еквіваленті);

- у

становлено щомісячний ліміт на розрахунки за кордоном із використанням гривневих платіжних карток у розмірі 100 тис. грн. (в еквіваленті) з усіх рахунків клієнта в банку, відкритих у національній валюті [5].

Усі вищенаведені обмеження є тимчасовими та запроваджуються з метою зменшення відтоку грошових коштів з території держави та забезпечення стабільності економічної ситуації.

Контроль за сферою надання дистанційних банківських послуг є важливим та набуває нових акцентів. Стрімко збільшується кількість користувачів банківських послуг, які надають перевагу віддаленому банкінгу. Спираючись на це, суб'єкти контролю повинні застосовувати нові заходи, які б були доречні у сучасних умовах введення банківської діяльності, наприклад:

- впровадження індивідуального підходу до клієнта банку на основі аналізу поточної фінансової активності у віддалених каналах банківського обслуговування і, відповідно, забезпечення індивідуальної форми захисту від ризиків дистанційного обслуговування;

- розробка і організація заходів по виявленню нових схем шахрайства з метою інформування населення про нові способи незаконних дій у сфері дистанційного банківського обслуговування і методах захисту від них.

Отже, розвиток дистанційного банківського обслуговування досить важливий у контексті надання сучасних банківських послуг. Регулятор має контролювати діяльність вітчизняних банківських установ задля подальшого їх розвитку та покращення сфери надання банківських послуг на вітчизняному ринку банківських послуг. Банківські установи повинні постійно покращувати та удосконалювати свій рівень надання віддалених послуг для того, щоб бути конкурентоспроможними на фінансовому ринку та заохочувати нових клієнтів. Тим самим банки будуть покращувати економіку своєї країни та виводити її на нові світові сходинки.

Перелік джерел посилання:

1. Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті : Постанова Національного банку України від 21.01.2004 р. № 22 : станом на 1 серп. 2022 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0377-04 (дата звернення: 08.04.2023).
2. Інструкції про безготівкові розрахунки в національній валюті користувачів платіжних послуг : Постанова Національного банку України від 29.07.2022 р. № 163. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0163500-22 (дата звернення: 08.04.2023).
3. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України від 06.12.2019 р.

№ 361-IX: станом на 1 квіт. 2023 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20 (дата звернення: 08.04.2023).
4. Про платіжні послуги : Закон України від 30.06.2021 р. № 1591-IX : URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text (дата звернення: 10.04.2023).
5. Національний банк України зафіксував офіційний курс гривні до долара США на новому рівні та вжив низку додаткових заходів для збалансування валютного ринку та підтримання стійкості економіки в умовах війни. *Офіційний сайт Національного банку України*. URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/nbu-zafiksuvav-ofitsiyniy-kurs-grivni-do-dolara-ssha-na-novomu-rivni-ta-vjiv-nizku-dodatkovih-zahodiv-dlya-zbalansuvannya-valyutnogo-rinku-ta-pidtrimannya-stiykosti-ekonomiki-v-umovah-viyni (дата звернення: 08.04.2023).

Капустинська В. В.
«Фінанси, банківська справа та страхування», 3 курс
Державний торговельно-економічний університет
Науковий керівник – старший викладач
кафедри банківської справи
Белянко Л.Л.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Повномасштабне вторгнення рф на територію України значно змінило усі сфери вітчизняної діяльності, зокрема фінансовий сектор. Ще у довоєнний період у вітчизняному фінансовому секторі була велика проблема у регулюванні захисту прав споживачів фінансових послуг.

Захист прав споживачів фінансових послуг - це системна діяльність, до якої належить нагляд за дотриманням фінансовими установами положень законодавства про захист прав споживачів, моніторинг дотримання добровільних Кодексів поведінки учасників фінансових ринків, обізнаність споживачів щодо споживчих властивостей фінансових послуг, вирішення спорів між надавачами та споживачами послуг [1].

Серед чинників, які впливали на проблемність у сфері захисту прав споживачів фінансових послуг варто виокремити:

- Неадаптованість вітчизняного законодавства, яке не може повною мірою регулювати усі операції, які відбуваються на сучасному фінансовому ринку.
- Фінансова неграмотність населення, тобто незнання своїх прав в контексті отримання фінансових послуг, а також незнання алгоритму дій під час виявлення порушення своїх прав.

Однак, не зважаючи на проблеми, які існують на сучасному етапі надання фінансових послуг клієнтам, регулятор поступово покращує даний аспект фінансового ринку та, навіть, після введення воєнного стану на території України, активно запроваджує коректні зміни, які врегулюють та адаптують систему захисту прав споживачів фінансових послуг до умов воєнного стану. Нагляд за додержанням банком законодавства про захист прав споживачів

фінансових послуг здійснюється Національним банком [2].

З 24 лютого 2022 року Національний банк України кардинально перелаштував свою роботу до нових умов життя.

Найперше, що зробив Національний банк – збільшив кількість працівників, які відповідатимуть за надання послуг у Контакт-центрі, адже дуже багато людей потребувати швидких фінансових консультацій стосовно різних питань, тому та кількість працівників, яка була у довоєнний час, виявилась замалою для сучасного стану.

З перших днів війни, Національний банк України запустив інформаційний ресурс для споживачів фінансових послуг, в якому можна знайти всю необхідну інформацію про фінансові послуги [3].

Ще одним відкриттям стало створення інформаційної компанії ЗнайСвоїПрава_Кредити. Вона була створена з метою захисту прав позичальників та покращенням знань населення стосовно кредитування [4].

До Національного банку постійно надходили та надходять скарги від споживачів фінансових послуг як на банківські, так і на небанківські фінансові установи. Порівнявши, можна визначити, що в умовах воєнного стану більшість споживачів скаржаться на діяльність банківських установ, в той час як у довоєнний час було навпаки – більшість скарг надходили, все ж таки, на небанківські фінансові установи. Це можна пояснити тим, що саме банки надають базові фінансові послуги, які в першу чергу потрібні споживачу, тому кількість користувачів банківськими послугами під час дії воєнного стану зросла, на відмінну від небанківських фінансових установ, в яких вона зменшилася.

Національний банк України поряд із усіма своїми зобов'язаннями також проводив діяльність, яка стосувалася перевірки та нагляду за фінансовими установами, зокрема безвиїзного, до якого належить: перевірка сайтів банків та небанківських фінансових установ, правил та умов надання фінансових послуг, тощо. У разі виявлення порушень Національний банк України застосовує відповідні заходи впливу.

Одним із проблемних питань, яке постало перед Національним банком стало врегулювання простроченої заборгованості. Дуже багато людей опинилися у скрутному становищі та не здатні розраховуватися зі своїми боргами, тому Національний банк України рекомендував фінансовим установам-кредиторам трішки змінити свої звичні способи діяльності та лояльніше відносити до позичальників, які знаходяться на тимчасово окупованих територіях, територіях, де ведуться бойові дії та поблизу них.

Значне місце у захисті позичальників Національний банк відводить захисникам та захисницям України. У разі, якщо дані суб'єкти та їх родини на певний момент протягом дії воєнного стану та 90 днів після нього не в змозі розрахуватися з кредитором, то при пред'явленні відповідних документів, які засвідчують належність до відповідних категорій, дані суб'єкти отримають подовження строку виплати. Кредиторам забороняється турбувати позичальників, які відносяться до таких груп.

В умовах воєнного стану більшість українців надають перевагу безготівковим розрахункам, тому даний аспект є досить важливим на сьогодні та

має повною мірою регулюватися та контролюватися державою. Законодавчі органи також приділили цьому увагу та розробили Закон «Про платіжні послуги», який регулює безготівкові розрахунки, враховуючи сучасні аспекти діяльності [5]. Закон розроблений з урахуванням актів права ЄС, зокрема Директиви (ЄС) 2015/2366 та Директиви 2009/110/ЄС, що створює підґрунтя для розвитку платіжного ринку України та правову основу для інтеграції платіжної системи України з платіжною системою ЄС. Окрема увага наразі приділяється захисту прав споживачів платіжних послуг та наближенню відповідного регулювання до стандартів ЄС.

Отже, проаналізувавши усі зміни та сучасні проблеми у сфері надання захисту прав споживачів фінансових послуг під час війни, можна зробити висновок, що дана тема в останні роки є досить актуальною та нагальною у вирішенні. Багато років після настання незалежності, в Україні даний аспект практично не регулювався та не контролювався з боку держави, однак органи влади зрозуміли, що дана тема є досить потрібною та потребує удосконалення та належного контролю, та, на сьогодні, можна побачити, як держава захищає своїх споживачів фінансових послуг, налагоджує діяльність у даній сфері та адаптує даний вид захисту прав споживачів до сучасних умов життя. Тому вітчизняні споживачі можуть впевнено звертатися до фінансових установ з метою отримання фінансової послуги та можуть бути впевнені, що у разі виникнення конфліктних ситуації, вони можуть бути вирішені швидко та коректно.

Перелік джерел посилання:

1. Постулати захисту прав споживачів фінансових послуг / І. Аванесова // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. - 2012. - № 1. - С. 56-65. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vknteu_2012_1_7
2. Про затвердження Положення про здійснення Національним банком України нагляду за додержанням банками законодавства про захист прав споживачів фінансових послуг від 9 лютого 2021 року № 15 (втратив чинність). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0015500-21
3. Програма «Фінансова оборони країни». URL: https://promo.bank.gov.ua/fin-defense/
4. Програма «ЗнайСвоїПрава». URL: https://promo.bank.gov.ua/know-your-rights/
5. Про платіжні послуги від 30 червня 2021 року №1591-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20

Коверза В.С.
к.е.н., доцент кафедри менеджменту та фінансів
Маріупольського державного університету м. Київ

СИНЕРГІЯ БАНКІВСЬКОГО ТА СТРАХОВОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Необхідність дослідження економічної природи банківського та страхового бізнесу спричинено вагомими перетвореннями на фінансовому ринку внаслідок активізації глобалізаційних процесів та їх впливу на національну економіку. Все це обумовило потребу у більш детальному дослідженні фінансових аспектів

економічної інтеграції цих інституцій та їх фінансової консолідації.

Окремі аспекти фінансових відносин, що мають місце в процесі інтеграції банківських та страхових установ, неодноразово були предметом дослідження як іноземних, так і вітчизняних вчених.

Досліджуючи трактування терміну консолідація (лат. consolidatio – злиття, що в свою чергу походить від лат. consolidare – зміцнення) у світовій фінансовій практиці, приходимо до висновку, що це поняття означає зміцнення чогось, завдяки об'єднанню. Окремі науковці під цим терміном розуміють діяльність, що має на меті отримання внутрішньої стабільності групи чи структури, її зміцнення, а також стан, що може сформуватися в результаті цієї діяльності – інтеграція. У залежності від тлумачення даного терміну, він може означати свідоме, цілеспрямоване об'єднання інституцій у сфері пошуку можливостей для зростання та ситуацію, за якої замість двох інституцій утворюється одна.

Історично співіснування банківської справи і страхування бере свій початок ще із стародавніх часів. Первинним проявом економічної інтеграції кредитної та страхової сфери на рівні послуг була морська позика або договір бодерії, що є прикладом своєрідного симбіозу надання кредиту та ризикового страхування [1, с.13].

Сучасний етап глобалізації може бути окреслений як процес поглиблення економічних зв'язків між країнами та регіонами світу, зумовлений зростанням свободи та швидкості здійснення міжнародних трансакцій, переміщенням благ і послуг (головним чином фінансових, а також капіталу, інформації і праці), який супроводжує розвиток і поширення інституцій та механізмів, характерних для розвиненої ринкової економіки. Глобальні господарські процеси сформулювали єдиний ринок, що задовольняє однорідні потреби клієнтів у всьому світі, а основним гравцем на цьому ринку є транснаціональні компанії [2, с. 71].

Щоб забезпечити потреби більші, ніж дозволяють можливості однієї країни, необхідною є гармонізація та об'єднання основних принципів та засад переміщення капіталу. Обов'язковою умовою є уніфікація фінансових інструментів, що використовуються в обслуговуванні фінансових операцій транснаціональних корпорацій у різних частинах світу. Така уніфікація призводить до уподібнення раніше відмінних фінансових ринків та їх конвергенції.

Ситуація щодо типу фінансової системи України, яка є гібридною, тому що поєднує елементи обох систем: англо-американської та континентальної, свідчить про те, що банківські установи навіть в українській гібридній фінансовій системі займають ключову позицію, будучи співзасновниками бірж, незважаючи на активну стимуляцію розвитку бірж з боку держави. Банківські інституції є тими фінансовими посередниками, які обирають для розміщення заощаджень домашні господарства. Трансформація заощаджень домашніх господарств у інвестиції відбувається в основному за їх посередництвом. Також банківські установи відіграють важливу роль у процесі діяльності та функціонування підприємств.

Українська фінансова система буде уподібнюватись до систем розвинених країн. Однак швидкість даних змін залежить від багатьох факторів, що мають істотне значення з позиції пристосування до розвитку лібералізації економіки.

Враховуючи потенційний ефект, який може принести консолідація банківського і страхового бізнесу для її учасників та економіки в цілому, спроба наближення і впорядкування знань щодо формування консолідованої банківсько-страхової архітектури є актуальною та необхідною. Підтвердженням цього є думка професора М. І. Крупки, який зазначає, що інновації в сфері фінансових інституцій та нова роль міжнародних фінансових інститутів дозволяють говорити про формування нової «глобальної фінансової архітектури» [3, с. 317].

Вітчизняні вчені систематизували чинники, які найбільше сприяють виникненню бажання консолідації у учасників ринку фінансових послуг, а передусім банків та страховиків. За їх визначенням існує ряд характерних рис, а саме:

1) банки та страховики відчують нагальну потребу у підвищенні ефективності каналів дистрибуції своїх продуктів;

2) ринок засвідчить спад продуктивності традиційної агентської мережі продажу страхових продуктів;

3) висока концентрація інституцій у банківському та страховому секторах;

4) спостерігається тенденція подальшого входження інституцій банківського та страхового ринків на ринок цінних паперів;

5) інфраструктура розвинута настільки, що гарантує ефективний обмін інформацією;

6) клієнти вимагають широкої гамми фінансових послуг;

7) бажання уникнення конкуренції між собою з боку даних фінансових інститутів [4, с. 145].

Оокрім зазначених, причинами консолідації банківського та страхового капіталу також є: формування фінансових послуг, які неможливо чітко віднести до якоїсь однієї сфери. Зростання попиту на них формує нову фінансову консолідовану банківсько-страхову бізнес-архітектуру, у якій фінансові інституції, що ведуть традиційний бізнес обслуговують незначний контингент клієнтів. Результати проведеного аналізу дозволяють зробити висновок, що формування національного страхового ринку і банківської системи України відбувається в тісному взаємозв’язку. Основи взаємин банківських установ і страхових організацій обумовлені функціональною наближеністю, взаємовигідною функціональною залежністю і взаємообслуговуванням.

З урахуванням зазначеного, під формуванням консолідованої банківсько – страхової бізнес-архітектури пропонується розуміти формування нової інтегрованої системи, що носить елементи міжсекторної консолідації, зумовленої глобалізацією, лібералізацією та конвергенцією. Безумовний науковий інтерес становить і визначення цілей, які можна реалізувати завдяки використанню консолідації банківської діяльності із страховою. Їх можна визначити наступним чином: досягнення ефекту синергії; диверсифікація джерел доходів; отримання нових каналів дистрибуції; продуктивніше використання фахівців; пропозиція пакету фінансових послуг, а також скорочення часу на опрацювання нових продуктів; збільшення показників прибутковості капіталу; залучення нових клієнтів і зміцнення конкурентних позицій.

Банківські установи, які впроваджують діяльність спрямовану на консолідацію банківського і страхового бізнесу, свої цілі реалізують на двох

рівнях: спільних дій (продаж страхових полісів у відділеннях банку) та спільних послуг [5, с. 119-121]. Такий поділ варто розглядати як консолідацію банківського та страхового бізнесу на операційному рівні та окремо виділити консолідацію на рівні інституцій. З урахуванням зазначеного та враховуючи складність процесу, пропонується розглядати консолідацію банківського та страхового бізнесу на операційному та інституційному рівнях. Таким чином, в сучасних умовах фінансовим імперативом консолідації банківського і страхового бізнесу є зміна сфер спеціалізації ринку фінансових послуг, що відбувається унаслідок ліберальних та конвергентних процесів у глобальному світовому фінансовому середовищі.

Перелік джерел посилання:

1. Клапків Л. М., Клапків Ю. М., Свірський В. С. Консолідація банківського та страхового бізнесу: теоретико-методологічні домінанти та тенденції розвитку: монографія. Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г. М., 2019. 183 с.
2. Клапків Ю. М. Глобалізація страхової галузі: наслідки для України. Економіка і ринок: облік, аналіз, контроль. 2003. Випуск 9. С. 70-78.
3. Крупка М. І. Фінансово-кредитний механізм інноваційного розвитку економіки України. Львів: Видавничий центр Львівського національного університету імені Івана Франка, 2001. 608 с.
4. Фурман В. М. Страхування: теоретичні засади та стратегія розвитку: монографія. К.: КНЕУ, 2005. 296 с.
5. Клапків Ю. М. Bancassurance у контексті глобалізаційних процесів: формування стратегічних цілей консолідації фінансових інституцій. Україна на шляху до інтеграції у світовий фінансовий простір: зб. матеріалів Всеукр. міжвуз. наук. студ. конф., присвяч. 100-річчю заснування кафедри фінансів (11-13.03.2007р.). К.: КНЕУ, 2007. С. 119-121

КОХАН В. О.

«Економіка та економічна політика», 3 курс

Харківський національний університет імені Н. В. Каразіна

Науковий керівник – к.е.н., доцент, доцент кафедри економічної теорії та економічних методів управління

Нестеренко О.М.

ПЕРСПЕКТИВИ РИНКІВ СТРАХОВИХ І БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ ПІД ЧАС ТА ПІСЛЯ ВІЙНИ

Війна вплинула на всю економіку України. Колосальні втрати отримав страховий ринок послуг. Лише мала частина від всіх страхових компаній можуть стабільно працювати. Більшість фірм мають проблеми, через які не можуть повноцінно працювати. Решта або призупинила роботу, або частково відновила свою роботу. Та й в цілому йде тенденція по зменшенню повністю функціонуючих страхових компаній [2].

Банківський ринок послуг теж зазнав змін. Різке скорочення банківських операцій та відплив через повномасштабне вторгнення росії в Україну негативно вплинуло на цей ринок. Проте, за словами координатора Комітету з електронних платежів Європейської Бізнес Асоціації «завдяки виваженим діям регулятора банківський сектор встояв та продовжує розвиватися, адже в контексті прискореної євроінтеграції заплановані нормативні та регуляторні зміни набули невідкладного характеру»[1]. Про це свідчать й показники НБУ. Беручи до уваги IV квартал 2022 року, то за цей період обсяги активів вкладників зростали, проте чистий кредитний портфель скоротився, відбувається продовження збільшення строкових коштів та й в цілому банківська сфера була прибутковою[3].

Для страхового ринку перспектив досить мало, й покращення ситуації на період війни не прогнозується. Можливість незначного покращення ситуації під час війни може відбутися за умови, якщо більше страхових компаній зможе адаптуватися до нинішніх умов, та обміном досвідом між компаніями. В післявоєнний період перспективи, очевидно, будуть збільшуватися. При закінченні бойових дій, та ймовірному надходження інвестицій в Україну, сфера страхування зможе перезапуститися. При цьому перезапуску зможуть не тільки відновитися старі страхові компанії, а й появилися нові. А при загальній євроінтеграції економіки й створення нових страхових компаній, даний ринок послуг має великі шанси на влиття в європейську економіку.

У ринку банківських послуг перспективи в військовий період більше, ніж на страховому ринку. Попри ті втрати, що зазнала банківська сфера послуг на початку повномасштабного вторгнення та загальне скорочення банківських операцій, сфера банківських послуг в Україні адаптувалася й продовжує розвиватися. Проте залишаються різного виду ризики, які можуть нанести шкоду банківській сфері послуг. В повоєнний період банківська сфера послуг, як і будь яка інша сфера діяльності, при грамотному управлінні НБУ й компаній, та надходженню інвестицій, зможе збільшити свій розвиток та матиме можливості для євроінтеграції. Проте, на думку автора, ці можливості для банківського ринку послуг будуть менші, ніж при перезапуску ринку страхових послуг.

Перелік джерел посилання:

1. Вікторія Бурдейна. Понад пів року війни: стан та перспективи банківського сектору/*Юридична газета: всеукраїнське юридичне видання*. 7 жовтня 2022 року.

URL: https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/ponad-piv-roku-viyni-stan-ta-perspektivi-bankivskogo-sektoru-.html
2. Маслій О.А. Тенденції на страховому ринку України в умовах воєнного стану / О.А. Маслій, М.О. Бєлкіна // Сталий розвиток: виклики та загрози в умовах воєнного стану : матеріали Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф., 09 черв. 2022 р. – Полтава : Національний університет імені Юрія Кондратюка, 2022. – С. 148-150.
3. Національний банк України: Огляд банківського сектору, 17 лютого 2023 р. URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/banki-v-umovah-trivaloyi-viyni-zberegli-doviru-kliyentiv-visoku-operatsiynu-efektivnist-ta-pributkovist--oglyad-bankivskogo-sektoru

Кривошлик Т. Д.

к.е.н., доцент, професор кафедри банківської справи та страхування

Київський національний економічний університет

імені Вадима Гетьмана

СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ В УКРАЇНІ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ

Страхування життя є одним з основних інструментів системи соціального захисту населення. В умовах розбудови нових економічних відносин в Україні страхування життя є надійним способом захисту людини від нещасних випадків, хвороб, інвалідності і вагомим джерелом пенсійного забезпечення. Таке страхування дає можливість нагромадити капітал і згодом отримати з нього виплати, виступаючи таким чином фінансовим інструментом забезпечення майбутнього. Крім того, воно «забезпечує значну частину довгострокових інвестицій в національну економіку та сприяє підвищенню її конкурентоспроможності … є своєрідним індикатором розвитку економіки, підприємництва, інвестиційного ринку цієї держави» [1].

Зауважимо, що страхування життя – це комплексне поняття, сегмент ринку страхування, на якому відбуваються фінансові відносини з купівлі-продажу страхових зобов'язань за договорами довгострокового накопичувального страхування та короткострокового ризикового страхування, обсяг відповідальності за якими передбачає одноразову або розстрочену виплату страхової суми. Страхування життя відповідно до Закону України «Про страхування» від 18.11.2021 р. № 1909-IX [2], охоплює п'ять таких класів: страхування життя до шлюбу та до народження дитини; інвестиційне страхування життя; безперервне страхування здоров'я; пенсійне страхування; страхування життя (інше, окрім вищезазначених). Їх призначення задовольняти потреби страхувальників щодо страхового захисту від настання певних ризиків та забезпечувати інвестиційні інтереси шляхом нагромадження і капіталізації страхових внесків.

В Україні страхування життя тривалий час знаходилося у стані повного

занепаду. Так, упродовж 1994-1999 рр. страхові премії за цим сегментом зменшилися із 61,3 млн грн до 7,6 млн грн, або майже у 8 разів. І лише з 2000 р. страхування життя в Україні почало динамічно розвиватися. Зокрема, за 2000-2003 рр. премії збільшилися з 10,1 млн грн до 72,9 млн грн, або майже 7 разів. А за останні 22 роки сумарний обсяг премій зі страхування життя збільшився у 480 разів і у 2022 р. становить 4854,2 млн грн [3]. Незважаючи на такий динамічний розвиток страхування життя, його частка у загальній структурі страхових премій на страховому ринку є доволі низькою, хоча і має тенденцію до зростання (зокрема, у 200 р. - 0,6 %, у 2020 р. – 11,1 %, у 2022 р. – 12,3 %). Тоді як в розвинутих країнах цей показник становить, наприклад, у Швеції – 82,6%, у Фінляндії – 81,7%, в Італії – 78,2%. Це обумовлено тим, що, страхування життя, по-перше, є стабілізуючим чинником розвитку економіки через свою здатність «зв'язувати» вільні кошти населення, спрямовуючи їх на заощадження замість споживання, що у свою чергу, позитивно впливає на розвиток фінансових ринків та їх інфраструктури, а по-друге, пов'язано з високим рівнем життя населення та достатністю грошових надходжень громадян для формування заощаджень.

Основні причини, що нині стримують розвиток страхування життя пов'язані з негативними чинниками макроекономічного характеру, які особливо посилися у зв'язку зі спалахом пандемії COVID-19 та воєнним станом в Україні у 2022 р., серед яких виділимо такі:

- – низький рівень економічного розвитку країни. Так, у 2021 р. рівень ВВП на душу населення в Україні за інформацією Міністерства фінансів України становив 4834,3 дол. США, що значно менше, ніж у розвинутих країнах, наприклад, у США – 65254 дол. США [4,5];
- низький рівень доходів населення;
- невеликий (близько 7 %) рівень заощаджень населення. Здебільшого доходи, які має частина населення країни, невисокі і їх вистачає лише для задоволення першочергових потреб (придбання продуктів харчування і товарів першої необхідності);
- інфляційні процеси в економіці, і, як наслідок, знецінення страхової суми за договором страхування;
- обмежені напрями інвестиційної діяльності страховиків зі страхування життя;
- недостатня обізнаність населення і юридичних осіб про продукти страхування життя, які надають страховики;
- низький рівень страхової культури потенційних страхувальників – споживачів послуг;
- недовіра потенційних страхувальників (населення, суб'єктів господарювання) до страхових продуктів страховиків.

Таким чином, у страхуванні життя є чимало проблем, які необхідно розв'язувати як на рівні держави, так і страхових компаній.

Розвиток ринку страхування життя в Україні має стати пріоритетом державної економічної та соціальної політики. Цьому має сприяти надання податкових пільг зі страхування життя, зокрема, віднесення підприємствами на валові витрати видатків, пов'язаних з укладенням цих договорів; оподаткування доходів страховиків-резидентів за ставкою 3%, оподаткування доходів страховиків за довгостроковим страхуванням життя за нульовою ставкою;

податкова пільга (знижка) для страхувальників фізичних осіб, які уклали договори довгострокового страхування життя, розмір якої не повинен перевищувати суми прожиткового мінімуму для працездатних осіб, помноженого на коефіцієнт 1,4 за кожен місяць дії договору страхування.

Крім того, стимулювати розвиток страхування життя має упровадження у 2024 р. в дію нового Закону України "Про страхування" [2], який дасть можливість компаніям зі страхування життя розширити свої продуктові лінійки, включивши у свої ліцензії нові для них класи, а після прийняття спеціальних законів, над якими нині працює НБУ, можливість здійснення інвестиційного страхування та безперервного страхування здоров'я.

Значний потенціал для розвитку страхування життя має корпоративне страхування, яке здійснюється за рахунок коштів підприємств-роботодавців (страхувальники) на користь працюючих осіб (застраховані), частка якого упродовж 2018-2022 рр. у структурі премій зі страхування життя становила лише близько 3,0 %. Здійснення корпоративного страхування життя має важливе значення для створення соціальних гарантій та додаткового пенсійного забезпечення для співробітників роботодавців. Активізація розвитку корпоративного страхування життя має позитивно вплинути на відновлення довіри населення до продуктів страхування життя і національної грошової одиниці, виведення частини коштів підприємств «із тіні» і стимулювання зростання платоспроможного попиту населення.

Перелік джерел посилання:

1. Татаріна Т.В. Ринок страхування життя в Україні: проблеми та перспективи розвитку. *Науково-теоретичний журнал Хмельницького економічного університетут «Наука й економіка».* 2010 р. Випуск 2 (18). URL: https://core.ac.uk/download/pdf/32608844.pdf
2. Про страхування : Закон України від 18.11.2021 р. № 1909-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text
3. Національний банк України. Статистика. URL: https://bank.gov.ua/ua/statistic
4. Валовий внутрішній продукт (ВВП) в Україні 2023. URL: https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/
5. ВВП на душу населення США. URL: https://bankchart.com.ua/world/spravochniki/vvp_na_dushu_naseleniya/country/9

Лащук Т. Р.
«Фінанси, банківська справа та страхування», 3курс
Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова
Науковий керівник – к.е.н., доцент,
доцент кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування
Піхняк Т. А.

АНАЛІЗ ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ

Важливим аспектом розвитку економіки на сьогодні є своєчасне та максимально адекватне оцінювання фінансового стану господарюючих суб'єктів. Саме тому необхідно досліджувати ділову активність, так як вона є основною передумовою забезпечення ефективної господарської діяльності підприємства.

З кожним днем збільшується глобалізація економічних процесів, зростає конкуренція, загострюється нестабільність політичної ситуації, тому підприємства постійно в постійних пошуках нових шляхів, які підвищать ефективність їх фінансово-господарської діяльності. Завдяки якісній, достовірній та реальній оцінці ділової активності можна оцінити середовище існування підприємства, його можливості, визначати напрями змін та пристосовуватися до них, та максимально використовувати вкладенні ресурси.

Важливо звернути увагу на те, що термін «ділова активність» охоплює практично кожну сферу діяльності підприємства.Адже під діловою активністю розуміють комплексну характеристику діяльності підприємства, до якої входить: оцінка ступеня напруженості та виконання плану за всіма показниками; зусилля, які спрямовуються на збільшення прибутку та інвестиційної привабливості підприємства; підбір резервних способів підвищення ефективності підприємства; аналіз використання фінансових та трудових ресурсів; досягнення конкурентоспроможності на ринку [1, с. 76].

Аналіз ділової активності охоплює зовнішні та внутрішні фактори, які впливають на підприємство (рис.1).

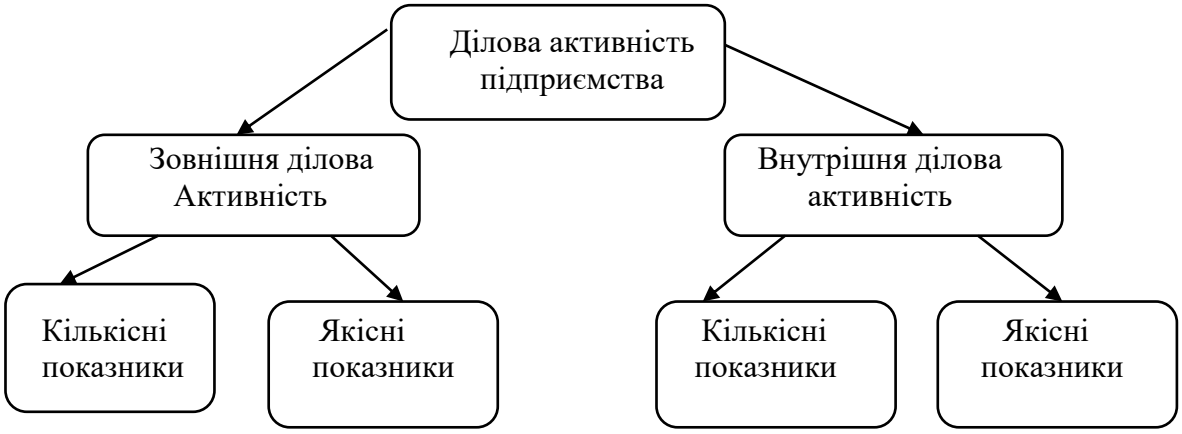

Рис. 1 – Показники оцінки ділової активності

*Примітка. Побудовано автором на основі джерела: [1]

Аналіз зовнішньої ділової активності поділяється на кількісний та якісний параметри. До кількісного аналізу належать: питома вага, обсяг зовнішньоекономічного обігу, приріст робочих місць, динаміка фондової активності.

До якісних показників належать: імідж підприємства, соціальна активність, природоохоронна активність.

Оцінка ділової активності за внутрішніми показниками також вміщає кількісні та якісні параметри. До кількісних параметрів належать ступені виконання плану та рівень ефективності використання ресурсів. Широта ринків

збуту, продукція на експорт, репутація, постачальники та покупці, конкурентоспроможність належать до якісних показників оцінки внутрішньої ділової активності.

До оцінки ділової активності входить визначення результатів діяльності підприємства, за допомогою комплексного оцінювання ефективності використання всіх ресурсів підприємства. Оцінка ділової активності включає розрахунок основних коефіцієнтів (табл.1).

Таблиця 1. Показники ділової активності

Показник	Визначення	Формула
Коефіцієнт оборотності активів	Характеризує ефективність використання ресурсів підприємства	*Ряд.*2000/((*ряд.*1300*гр.*3+ *ряд.*1300*гр.*4) /2)
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	Характеризує швидкість обертання дебіторської заборгованості	*Ряд.*2000/((Σ*ряд. з*1125 *по* 1155 *гр.*3 + Σ*ряд. з*1125 *по* 1155 *гр.*4)/2)
Оборотність дебіторської заборгованості	Показує швидкість розрахунків підприємства з постачальниками	Од.з =Т/ Ко.д.з
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	Характеризує швидкість обертання кредиторської заборгованості	*Ряд.*2000/((*ряд.*1695*гр.*3+ *ряд.*1695*гр.*4)/2)
Оборотність кредиторської заборгованості	Показує швидкість розрахунків з кредиторами	*Ок.з =Т/ Ко.к.з*
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	Показує швидкість обороту оборотних активів	*Ряд.2000*/((*ряд.*1195 *гр.*3 + *ряд.*1195 *гр.*4)/2)
Коефіцієнт оборотності запасів	Показує скільки разів продаються запаси	*Ряд.*2000/((*ряд.* 1100 *гр.*3 + *ряд.* 1110 *гр.*3 + *ряд.* 1100 *гр.*4 + *ряд.* 1110 *гр.*4)/2)
Оборотність запасів	Характеризує ефективність управління запасами	Оз =Т/Ко.з
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	Показує ефективність використання власного капіталу	*Ряд.* 2000/((*ряд.1495гр.*3 + *ряд.1495гр.*4)

*Примітка. Складено автором на основі джерела: [2]

Для ефективного виявлення проблем, які призводять до нестабільної діяльності підприємства потрібно постійно підвищувати напрями аналізу ділової активності. Можна виділити такі напрями підвищення ділової активності підприємства [3, с. 163]:

- заходи щодо зменшення періоду оборотності активів підприємства, які підвищать ефективність його діяльності;
- для заходів, які збільшать кількість оборотів потрібно зменшити період виробництва;
- для заходів, які скоротять період обігу необхідно ефективно та раціонально використовувати ресурси;
- щоб створити сприятливі умови працівникам необхідно їх мотивувати;
- заходи, які удосконалять структуру матеріаломісткості виробництва;
- щоб підвищити фондоозброєність необхідно збільшити основні фонди.

Для забезпечення виконання напрямів підвищення ділової активності необхідно: прискорювати науково-технічні та організаційні прогреси; удосконалювати структуру підприємства; покращити виробничу структуру; підвищувати рівень конкурентоспроможності підприємства; розвивати зовнішню політику діяльності підприємства.

Звідси слідує, що ділова активність показує можливості підприємства ефективно використовувати та мобілізувати ресурси, при цьому збільшуючи прибуток та капітал. Для її оцінки необхідно удосконалити методику ефективного використання коефіцієнтів та врахувати особливості підприємства.

Таким чином, у теперішніх ринкових умовах, ділова активність підприємства є основою об'єктивних економічних умов сьогодення. Вона спрямовується на максимальне підвищення конкурентоспроможності товарів, послуг та в цілому підприємства. Основними напрямами підвищення ділової активності є: зменшення періоду операційного та фінансового циклу; підвищення ефективності використання ресурсів; конкурентоспроможності та збільшення прибутку.

Перелік джерел посилання:

1. Антипенко Є.Ю., Ногіна С.М., Піддубна Ю.С. Аналіз теоретичних аспектів ділової активності підприємства та існуючих підходів до її оцінювання. *Сталий розвиток економіки*. 2013. № 3. С. 76–80.
2. Мних Є. В. Економічний аналіз діяльності підприємства: підручник. URL:http://pidruchniki.ws/1663111641846/ekonomika/ekonomichniy_analiz_-_mnih_yev
3. Тимчишин-Чемерис Ю. В. Поняття ділової активності підприємства та напрями її підвищення. *Наука онлайн*. 2015. № 14. С. 161–170.

Лещенко І. В.
«Страховий бізнес», 4 курс
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – к.е.н., доцент,
професор кафедри банківської справи та страхування

Кривошлик Т. Д.

АВТОТРАНСПОРТНЕ СТРАХУВАННЯ: ВИЗНАЧЕННЯ ЗМІСТУ

Кожного дня в житті людей відбуваються різноманітні події. Вони можуть мати як позитивний, так і негативний вплив. На виникнення подій, що негативно впливають на звичний ритм життя населення, впливає наявність великої кількості ризиків, що можуть призвести до матеріальних та людських втрат.

Наявні інформація та статистичні дані про різні види ризиків дозволяють управляти ними. Одним з найбільш ефективних та надійних інструментів управління ризиками є страхування. Завдяки механізму страхування більшість ризиків може бути застраховано, що в свою чергу викликає потребу в розробці різних страхових послуг.

Нині на ринку страхування представлена велика кількість різноманітних страхових послуг, які допомагають убезпечити як майно громадян, так і їх життя та здоров'я, серед яких автотранспортне страхування, медичне страхування, страхування життя, туристичне страхування, авіаційне страхування, страхування відповідальності та інші. У загальній структурі страхових премій найбільшу частку займають саме послуги автотранспортного страхування, зокрема, у 2020 р. вона становила 35 %, у 2021 р. – 40,3 %, у 2022 р. – 44 % [1, 2]. Це обумовлено тим, що автотранспортне страхування належить до соціально значущих видів страхування, спрямованих на захист учасників дорожнього руху від збитків, які виникають внаслідок експлуатації автотранспортних засобів. Воно «сприяє стабілізації соціально-економічної ситуації та зростанню рівня добробуту в країні, про що свідчать вагомі обсяги страхових виплат, зокрема, у 2020 р. – 7 404,3 млн грн, у 2021 р. – 9 431,6 млн грн» [3].

У сучасній економічній літературі існують різні підходи до визначення сутності автотранспортного страхування. Так, у навчальному посібнику «Страхові послуги» Яворської Т. В. автотранспортне страхування трактується як «страхування транспортних засобів від небезпек» [4]. Проте дане визначення є не зовсім точним, адже не повністю розкриває зміст страхових послуг, що пропонуються за таким страхуванням.

Бовсуновська Г. С у своїй праці «Теоретичні засади розвитку автотранспортного страхування» трактує автотранспортне страхування як «система економічних відносин щодо створення та використання спеціального грошового фонду для захисту інтересів громадян, підприємств, організацій у разі настання певних несприятливих подій, пов'язаних з володінням автотранспортними засобами, шляхом виплати страхового відшкодування» [5]. В основі такого підходу покладені економічні відносини щодо створення та використання спеціальних грошових фондів.

У роботі Базилевича В. Д. «Європейське регулювання страхової діяльності» автотранспортне страхування визначається як «послуги, що забезпечують захист від усіх ризиків, які можуть призвести до пошкодження або знищення транспорту страхувальника, а також до фінансової відповідальності страхувальника за шкоду, завдану майну, життю та здоров'ю інших учасників руху та завдання шкоди життю та здоров'ю водія і пасажирів застрахованого

транспорту» [6]. Це визначення також є дискусійним, адже автотранспортне страхування здійснюється не від усіх ризиків, а чітко визначених законодавчими актами, для обов'язкових видів страхування та правилами страхування – для добровільних видів.

На нашу думку, більш вдалим є таке визначення автотранспортного страхування – це «сегмент ринку страхових послуг, комплексне поняття, яке об'єднує страхування наземного транспорту та страхування цивільної відповідальності власників наземних транспортних засобів, спрямованих на захист майнових інтересів осіб, які володіють або користуються автотранспортними засобами, а також захист потерпілих осіб (фізичних, і юридичних), які можуть зазнати збитків чи шкоди від експлуатації автотранспорту» [3, с. 265].

Отже, на основі вищезазначеного можна зробити висновок, що автотранспортне страхування – це важлива структурна частина ринку страхування, що забезпечує захистом майнові інтереси юридичних та фізичних осіб, щодо збитків, яких можуть зазнати внаслідок користування автотранспортними засобами. Його розвиток сприяє захисту учасників дорожнього руху від збитків, а відтак стабілізації соціально-економічної ситуації та зростанню рівня добробуту в країні. Приймаючи до уваги зарубіжний досвід такого страхування та ураховуючи сучасний стан і перспективи розвитку автомобілізації в Україні можна стверджувати, що у майбутньому автотранспортне страхування стане одним із головних сегментів ринку страхування.

Перелік джерел посилання:

1. Огляд небанківського фінансового сектору за 2020 рік. URL: https://forinsurer.com/stat. (Дата звернення: 04.04.2023).
2. Огляд небанківського фінансового сектору за 2022 рік. URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/oglyad-nebankivskogo-finansovogo-sektoru-2022-roku. (Дата звернення: 04.04.2023).
3. Кривошлик Т.Д. Економічна сутність та особливості класифікації автотранспортного страхування. *Наукові інновації та передові технології.* 2023. № 1(15). С. 256-268. https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-1(15)-256-268. (Дата звернення: 04.04.2023).
4. Яворська Т. В. Страхові послуги: навчальний посібник / Т.В. Яворська. – К.: Знання, 2008. – 350 с.
5. Бовсуновська Г. С. Теоретичні засади розвитку автотранспортного страхування. *Економічний аналіз* : зб. наук. праць. Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету "Економічна думка", 2013. Том. 13. С. 135-140. URL: file:///C:/Users/Admin/Downloads/23-2152-1-PB%20(2).pdf. (Дата звернення: 04.04.2023).
6. Страхові послуги: підручник: у 2 ч. / [Базилевич В.Д., Пікус Р.В., Приказюк Н.В. та ін.] За ред. В.Д. Базилевича. Ч. 2. К.: Логос, 2014. 544 с. (Дата звернення: 04.04.2023).

Лигута П.В.
«Фінанси, банківська справа та страхування», 2 курс
Дніпровський державний технічний університет
Науковий керівник – к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів та обліку
Ганзюк С.М.

ОСОБЛИОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ КРЕДИТНИХ СПІЛОК ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

Як відомо, кредитні спілки - це організації якіа засновані фізичними особами, метою яких є не отримання прибутку, а лише надання кредитних послуг їх членам за рахунок об'єднання внесків учасників. Кредитні спілки мають свій статут, який укладається та затверджується їх учасниками. В довоєнні часи в Україні кредитні спілки на фінансовому ринку займали досить вагоме місце.

Головною передумовою виникнення кредитних спілок як фінансових інституцій є зростання попиту на певні фінансові послуги, що не надаються іншими структурами, або якщо такі послуги пропонуються на невигідних, часто неприйнятних умовах. Інтенсивність та результативність взаємовідносин суб'єктів господарювання з кредитними організаціями та кредитними спілками на сьогодні не можуть бути достатніми. Для цього існує декілька причин. По-перше, у своїй діяльності кредитні спілки та кредитні організації ставлять різну мету: кредитні спілки – задоволення господарських та особистих потреб своїх членів у банківських послугах, а фінансово-кредитні організації – отримання прибутку. По-друге, кредитні спілки та фінансово-кредитні організації не досягли того рівня, при якому можливі взаємовигідні відносини. І по-третє, кредитна кооперація як система знаходиться на початковій стадії розвитку в Україні [1].

Проаналізуємо основні показники діяльності кредитних спілок в Україні за останні три роки, сведені дані яких предаствлено в таблиці 1.

Таблиця 1 – Основні показники діяльності кредитних спілок (КС) в Україні [2].

Показники діяльності	2020	2021	2022	Зміна, %
Кількість зареєстрованих кредитних спілок, на кінець періоду, од.	322	278	162	-49,68
Активи КС, на кінець періоду, млн грн	2317	2279	1287,7	-44,42
Капітал, на кінець періоду, млн грн	670,3	953	523,1	-21,96
Дохід КС, за період, млн грн	1065,8	912,8	516,5	-51,53
Витрати КС, за період, млн грн	1426	884,5	559,3	-60,77

Отже, основні показники діяльності кредитних спілок в Україні за період 2020-2022 рр. свідчать про негативну тенденцію. Так, кількість кредитних спілок за три роки відчутно зменшилась, зміна склала 49,68%. Активи зменшились на 44,42%, а загальні доходи об'єднань скоротилися більше ніж на 50%. Це пояснюється, передусім, наслідками всесвітньої пандемії та початку повномаштабної війни на території країни, погіршенням платоспроможності кредитних установ. Ринок кредитних спілок під час дії воєного стану зазнав великих змін.

З метою нормалізації діяльності кредитних спілок головний регулятор ринку - Національний банк України у 2022 році провів зустріч з представниками кредитних спілок в Україні, де погодили найнеобхідніші зміни на фінансовому ринку на час дії воєнного стану, зокрема, під час дії воєнного стану та впродовж трьох місяців після його завершення кредитні спілки можуть тимчасово призупинити свою діяльність. Так, кредитні спілки зможуть:

- тимчасово не повертати вклади та не сплачувати проценти за ними;
- не виплачувати премії та бонуси працівникам;
- не збільшувати обсяг капітальних інвестицій за основними засобами тощо.

Це дозволить кредитним об'єднанням відновитися та створити резерви, а також виконати свої зобов`язання перед своїми членами і продовжити роботу після війни.

Вищенаведені зміни було запроваджено після набрання чинності Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей діяльності фінансового сектору у зв`язку із введенням воєнного стану в Україні».

Також, Законома передбачено, що кредитні спілки під час дії воєнного стану можуть анулювати ліцензію за спрощеною процедурою. Цей крок надає змогу зменшити витрати кредитної спілки, яка фактично не надає фінансові послуги [3]. Головний регулятор також не застосовуватиме санкції проти кредитних спілок за невиликі порушення під час дії воєнного стану.

Перелік джерел посилання:

1. Кредитні спілки в Україні: навчальний посібник [уклад. : Б. А. Дадашев, О. І. Гриценко] ; Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України". Суми : ДВНЗ "УАБС НБУ", 2011. 196 с.
2. Показники діяльності учасників ринку небанківських фінансових послуг: Національний Банк України. [Електронний ресурс]. URL: https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist (Дата звернення 24.03.2023)
3. Кредитні спілки отримали право тимчасово призупинити свою діяльність – Закон. Finbalance Інтернет-портал про фінанси та економіку [Електронний ресурс]. URL: https://finbalance.com.ua/news/kreditni-spilki-otrimali-pravo-timchasovo-prizupiniti-svoyu-diyalnist---zakon (Дата звернення 25.03.2023)

Лупко Д.Д.
«Фінансове посередництво», 2 курс
Державного торговельно-економічний університет
старший викладач кафедри банківської справи
Сундук Т.Ф.

СТАН ГОЛОВНИХ СУБ'ЄКТІВ ФІНАНСОВОГО РИНКУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Фінансовий ринок є найважливішим складником фінансової системи країни, від ефективності розвитку якого залежить економічна стабільність країни загалом. Важливість розуміння основних тенденцій розвитку фінансового ринку та встановлення переліку загроз чи проблем, їх вирішення стає передумовою для подальшого піднесення економіки України. Зазначимо, що фінансовий ринок - це сукупність обмінно-перерозподільних відносин, пов'язаних з процесами купівлі-продажу фінансових ресурсів, необхідних для здійснення виробничої та фінансової діяльності. В ін складається з грошового ринку, ринку капіталу та валютного ринку. Однією з особливостей вітчизняного фінансового ринку є те, що основними суб'єктами господарювання, що складають більшу частину фінансових ресурсів країни є: банки, недепозитні фінансові посередники (страхові компанії) і допоміжні фінансові компанії (біржі) [1]. На сьогодні банки є найактивнішими гравцями на українському фінансовому ринку, тому почнемо з них.

На рис. 1 наведено графічно розвиток банківського сектору України станом за 2015-2022 роки.

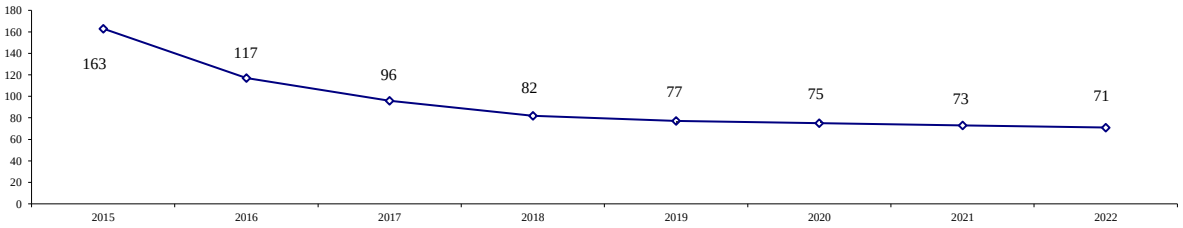

Рис.1 Динаміка банківських установ в Україні за 2015-2022 роки, од.*
**Примітки: складено автором за джерелом [1]*

За даними статистики в вітчизняному банківському секторі відбувається скорочення кількості банків, так з 163 установи в 2015 році зменшились до 71 організації на 01.01.2022 року, зменшення відбулось на 92 банки. Аналіз банківських активів за 2015-2022 роки також вказує на те, що незважаючи на зменшення кількості банків, їх обсяги збільшились з 2015 року вони дорівнювали 1256599 млн. грн., а вже в 2020 році складали 1494460 млн. грн. Цікаво, що під час воєнного стану на 01.01.2022 року активи зросли та склали 2053928 млн. грн., а на 1.01.2023 – 2353592 млн. грн. [1].

Як зазначає Національний банк України: банківська система вистояла, швидко адаптувалася до роботи в умовах повномасштабної тривалої війни, є операційно стійкою, ліквідною, прибутковою. Це вдалося завдяки реформам, проведеним у попередні роки, зусиллям самих банків, вчасним заходам і

підтримці Національного банку України» [1].

Наступними діючими суб'єктами, у яких також зосереджена вагома частка фінансових ресурсів країни це недепозитні фінансові посередники (страхові компанії) або відповідно до іншої класифікації фінансового ринку це – страховий сегмент фінансового ринку, який знаходяться на стадії розвитку [2].

Згідно з статистичними даними спостерігається поступове зменшення кількості страхових компаній з 281 у 2019 році до 140 у 2022 році. Щодо валових страхових премій та страхових виплат, до 2018 року спостерігалось їх збільшення так валові страхові премії становили 45184,9 млн. грн., а валові страхові виплати 14852,7 млн. грн. В 2021 році страхові премії на страховому ринку України склали 48672,9 млрд. грн., а страхові виплати зросли до 16795,2 млрд. грн. На жаль ще немає звіту за 2022 рік, але відомо, що загальні підписані премії у І півріччі 2022 року у порівнянні з І півріччям 2021 року скоротилися майже на третину (-28%) і склали 17,8 млрд. грн. – при цьому скорочення обсягів у більшій мірі мало місце у сегменті non-life (-29%), обсяги страхових премій зі страхування життя скоротилися удвічі (-15%). Динаміка показників за останні 4 квартали свідчать про те, що найбільший спад обсягів діяльності припав на кінець І кварталу 2022 року. У ІІ кварталі падіння продовжилось, але воно було менш стрімким – страховики змогли організувати та налагодити роботу в умовах воєнного стану [3].

Також важливим сегментом фінансового ринку України є фондовий ринок, на якому головним чином необхідно відокремити та розглянути такі допоміжні фінансові корпорації, згідно вітчизняного законодавства, як фондові біржі. Зараз в Україні діє 11 біржових майданчиків, головні офіси яких розташовані у Києві, Дніпрі та Миколаєві. Однак всього на три фондові біржі у нашій країні припадає 99,9% від усього обсягу угод з цінними паперами, а саме: ПАТ «Фондова біржа ПФТС», ПАТ «Українська біржа» та ПАТ «Фондова біржа «Перспектива»» [2].

Загальний обсяг випусків емісійних цінних паперів, зареєстрованих Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку у січні-грудні 2022 року, становив 57,45 млрд. грн…, що менше на 54,94 млрд. грн. порівняно з відповідним періодом 2021 року (112,39 млрд. грн.). В цей же період Комісією зареєстровано 20 випусків акцій на суму 35,05 млрд. грн. Порівняно з аналогічним періодом 2021 року обсяг зареєстрованих випусків акцій зменшився на 7,84 млрд. грн. [2].

Та вже у січні 2023 року загальний обсяг випусків емісійних цінних паперів становив 14,2 млрд. грн., що більше на 9 млрд. грн. порівняно з відповідним періодом 2022 року (5,2 млрд. грн.). Протягом січня 2023 року Комісією зареєстровано 1 випуск акцій на суму 1,26 млрд. грн. Порівняно з аналогічним періодом 2022 року обсяг зареєстрованих випусків акцій збільшився на 0,9 млрд. грн. [2].

Отже, можна зробити висновок, що різні сектори фінансового ринку по-різному відреагували на складну ситуацію в країні. Банки виявилися операційно стійкими, вони щодня майже безперебійно надавали послуги клієнтам у тих регіонах, де це було безпечно для працівників та клієнтів. Із середини червня працювало вже близько 85% банківських відділень країни. Проте банки отримали значні збитки банків від спричинених війною подій операційного

ризику. Небанківські фінансові установи виявилися менш готовими до викликів війни порівняно з банками і гірше впоралися з операційними ризиками. Проте в усіх сегментах небанківського фінансового ринку залишаються компанії, що й надалі безперервно надають якісні послуги. Національний фондовий ринок пережив 5,5-місячну заморозку і тепер поступово відроджується до довоєнних рівнів.

Перелік джерел посилання

1. Офіційний сайт Національного банку України. URL: https://bank.gov.ua/
2. Офіційний сайт Національної комісії з цінних папері та фондового ринку. URL: https://www.nssmc.gov.ua/
3. Інтернет-журнал «Forinsurer». URL: https://forinsurer.com/

Ляшенко І. А.
«Фінансове посередництво», 4 курс
Державний торговельно-економічний університет
Науковий керівник – к.е.н, MBA
доцент кафедри банківської справи
Жураховська Л.В.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ФОНДОВИХ БІРЖ В УКРАЇНІ

Фондова біржа це організований ринок цінних паперів. Згідно зі статтею 21 Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» фондова біржа організовується та функціонує у організаційно-правовій формі акціонерного товариства або товариства з обмеженою відповідальністю та проводить свою діяльність згідно з Цивільним кодексом України та законів, які регулюють питання діяльності, що визначені Законом України «Про цінні папери та фондовий ринок» [1].

Загалом, нормативно-правове регулювання організації та функціонування фондових бірж в Україні грунтується на законодавчих актах та нормативних документах, що контролюють взаємодію учасників фондового ринку, захищаючи інтереси інвесторів та забезпечуючи стабільність фінансової системи.

Варто додати, що діяльність фондових бірж регулюється переліком нормативних актів Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР). Це орган державного регулювання фондового ринку, що здійснює нагляд за діяльністю фондових бірж та їх учасників. Згідно із законодавством, фондові біржі повинні подавати до комісії регулярну звітність та дотримуватися встановлених ними вимог щодо організації торгів та діяльності учасників ринку [2].

Окрім того, діяльність фондових бірж регулюється іншими нормативними актами та законами, серед них:

- Положення про порядок проведення торгів на фондових біржах,
- Правилами фондової біржі,
- Закон України "Про іноземні інвестиції",

- Закон України "Про захист прав інвесторів на фондовому ринку",
- Стандарти інформаційної безпеки та захисту даних на ринку цінних паперів.

Слід зазначити, що фондовий ринок в Україні наразі характеризується невисоким рівнем розвитку. На даному етапі розвитку, фондовий ринок складається з кількох бірж, що обмежує можливості інвестування в цінні папери та інші фінансові інструменти. Це можна пояснити різними факторами, такими як: економічна та політична нестабільність; державне регулювання; низький рівень фінансової грамотності населення та інші.

На сьогодні, в Україні функціонує 5 фондових бірж, серед них:

1. Українська біржа (м. Київ)
2. Перша українська міжбанківська валютна біржа (м. Київ)
3. Фондова біржа "ПФТС" (м. Київ)
4. Одеська фондова біржа (м. Одеса)
5. Українська міжнародна біржа (м. Київ) [2].

Варто додати, що розвиток фондових бірж в Україні може мати декілька перспектив та переваг, до них належать:

1. Збільшення доступності інвестицій. Це дозволить підвищити доступність інвестицій для громадян та підприємств, що у свою чергу збільшить їх можливості для розвитку та зростання.

2. Залучення інвестицій. Розвиток фондових бірж допоможе залучити більше інвестицій до економіки країни, що сприятиме зростанню виробництва, розвитку підприємств та збільшенню зайнятості.

3. Зменшення ризиків для інвесторів. Це сприятиме зменшенню ризиків для інвесторів, оскільки будуть створені умови для розноски ризиків між різними інвестиційними проектами та підприємствами.

4. Збільшення ліквідності цінних паперів. Розвиток фондових бірж збільшить ліквідність цінних паперів та зробить їх більш привабливими для інвесторів.

5. Підвищення прозорості та ефективності управління. Розвиток фондових бірж допоможе підвищити прозорість та ефективність управління підприємствами та інвестиційними проектами.

6. Розвиток інфраструктури. Розвиток фондових бірж зміцнить інфраструктуру ринку цінних паперів та фінансового сектору в цілому.

Отож, розвиток фондових бірж в Україні може мати багато перспектив, що сприятимуть його розвитку. Проте, фондовий ринок все ще має проблеми, такі як: недостатня ліквідність цінних паперів, відсутність розгалуження інвестиційних інструментів, низький рівень розуміння фінансових інструментів серед населення та інших чинників, які перешкоджають повному розвитку ринку [3, с. 109].

Отже, підсумовуючи, можемо зробити висновок, що фондовий ринок України має великий потенціал, що наразі, з певних об’єктивних причин реалізується не в повному обсязі. До цих причин можуть належати як економічні, політичні так і організаційні фактори. Для стабілізації, покращення ринку та створення належних умов для потенційних інвесторів, потрібно провести ряд заходів для підвищення рівня інвестиційної привабливості, шляхом подальшої кодифікації нормативних засад діяльності фондових бірж в Україні.

Перелік джерел посилання:

1. Про цінні папери та фондовий ринок : Закон України від 23 лютого 2006 року № 3480-IV. Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. 2017. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15
2. Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку. URL: https://www.nssmc.gov.ua/
3. Січко Л. Особливості організаційно-правової форми фондової біржі в Україні. Адміністративне право. 1/2016. С. 108–110.

Прилуцький Б.В.
«Банківський бізнес» 4 курс
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник - д.е.н., професор
завідувачка кафедри банківської справи та страхування
Примостка Л.О.

РОЗВИТОК ЗЕЛЕНИХ КРЕДИТІВ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ У XXI СТОЛІТТІ

Стрімкий розвиток суспільства та інтенсифікація виробництва призводять до руйнування природного потенціалу землі та посилення глобальних екологічних ризиків. Прагнення глобальних корпорацій максимізувати прибуток призводить до нехтування проблемами охорони навколишнього середовища, бережливого використання природних ресурсів, а часто й до негативних наслідків регіонального та національного характеру, з якими окремі країни не можуть впоратися самостійно.

Саме тому 21 січня 2020 року у швейцарському місті Давос розпочався Всесвітній економічний форум під гаслом «Зацікавлені сторони для згуртованого та сталого світу». Учасники обговорили подолання проблем у сферах клімату, навколишнього середовища, економіки та промислової трансформації з метою досягнення більш стійких та екологічних бізнес-моделей.

У виступі президентки Європейської комісії Урсули фон дер Ляєн поряд із загальнополітичними темами також звучали питання кліматичного розвитку. У виступі згадувалося про інвестиційний план сталого розвитку Європейського союзу «European Green Deal's Investment Plan», згідно з яким Європейський союз має стати першим кліматично-нейтральним регіоном до 2050 року. Вона також закликала світову спільноту створити умови, в яких усі країни отримають рівні можливості щодо переходу до зелених технологій, наголосивши на значній ролі «зелених» фінансів у новій стратегії ЄС [1]. Розвинені країни світу вкладають значні кошти у «зелені» кредити, інвестиції, енергозберігаючі проекти (табл.1).

Таблиця 1

Топ країн за обсягом «зелених» кредитів за 2020 рік

Країна	Обсяг за 2020 рік (у млрд доларів)	Накопичений підсумок (у млрд доларів)

США	31	190
Німеччина	21	73
Франція	17	105
Нідерланди	14	49
Китай	11	130
Іспанія	8	30
Швеція	7	34
Японія	6	25
Канада	5	29
Норвегія	4,5	20
Чилі	4	9
Великобританія	3,5	10
Португалія	3	5
Італія	2,5	15
Сінгапур	2	9
Південна Корея	1	5
Інші	16	115

Побудовано автором на основі даних [5]

Вузьке визначення «зелених» фінансів — це група фінансових продуктів і послуг (таких як «зелені» позики, кредитні картки або «зелені» облігації), які розробляються та використовуються для зменшення екологічних і кліматичних ризиків фінансових продуктів (табл. 2). Це стосується фінансування проєктів і програм у сферах збалансованого управління без шкоди навколишньому середовищу, виробництва екологічних товарів і послуг, розвитку низьковуглецевих технологій і скорочення викидів парникових газів [2].

Таблиця 2

Динаміка інструментів у сфері «зелених фінансів»

Запозичення	2020 рік, млрд. доларів США	2021 рік млрд. доларів США	Зміни, млрд. доларів США	Зміни (%)
«Зелені» облігації	271,1	305,3	34,2	12,6
Облігації сталого розвитку	37,9	68,7	30,8	81,1
Соціальні облігації	18	147,7	129,7	720,3

«Зелені» кредити	93,4	80,3	13	14
ESG-орієнтовані кредити	140,1	119,5	20,6	14,7
ESG-орієнтовані облігації	5	10,6	5,6	112,5
Разом	565,5	732,1	166,6	29,5

Побудовано автором на основі даних [3]

Міжнародний досвід у сфері «зелених» фінансів та можливість його застосування потрібно перейняти для України. Приклади використання інструментарію «зелених» фінансів у вітчизняній практиці вже є і це, насамперед, «зелені» кредити, які надають банки. Ця діяльність реалізується зазвичай у формі допоміжних продуктів, наприклад: пільгові процентні ставки, які пропонують банки для екологічно чистих проектів або обмеження для проектів з негативними екологічними показниками. «Зелені» кредити включають іпотечні кредити на житло, автокредити та послуги зелених кредитних карток, а також проєктне фінансування, кредити на будівництво та оренду основних засобів для підприємств. Такий напрям банківської діяльності називають «зеленим банкінгом» [4].

Так, в Україні Фонд фінансування зеленої економіки (GEFF), створений Європейським банком розвитку та реконструкції, реалізував низку кредитних програм.

1. План житла. Український фонд фінансування енергоефективності (IQ Energy) – це кредитна лінія на суму до 75 млн євро для українських фінансових установ з метою фінансування енергоефективного виробництва та інвестицій у відновлювані джерела енергії в житловому секторі. Однак, фінансові ресурси українських банків на цю програму швидко були вичерпані. Тому 21 листопада 2019 року Укрсиббанк припинив надавати цю послугу, а 1 січня 2020 року Райффайзен Банк Аваль припинив надавати кредити.

2. Програма підвищення енергоефективності бізнесу в Україні (UKEEP) — це кредитна лінія на суму до 220 млн доларів США для українських фінансових установ для фінансування енергоефективного виробництва та інвестицій у відновлювані джерела енергії в промисловості. За цим проектом працюють такі банки, як Укрсиббанк, Мегабанк, Райффайзен Банк Аваль. Як повідомляється на веб-сайті GEFF, завдяки фінансуванню вдалося заощадити понад 2070 кВт/год енергії та скоротити викиди CO2 на понад 644,08 тони [5].

Головною метою запровадження «зеленого банкінгу» для України є мінімізація ризиків, пов’язаних із негативними наслідками людської діяльності для оточуючого світу, а також залучення нових інвестицій в Україну з розвинених країн. Втілення принципів та інструментів «зеленого банкінгу» як, наприклад, «зелені» кредити, на мою думку, допоможе Україні наблизитися до екологічних стандартів, прийнятих в ЄС, та активізувати діяльність на шляху євроінтеграції [4].

Перелік джерел посилання:

1. Офіційний сайт: «The World Economic Forum». URL:https://www.weforum.org
2. Документ ООН «Who Cares Wins». URL: https://www.unepfi.org/fileadmin/events/2004/stocks/who_cares_wins_global_compact_2004.pdf
3. Журнал Bloomberg, стаття «The Sustainable Debt Market Is All Grown UP». URL: https://www.bloomberg.com/news/articles/2021-01-14/the-sustainable-debt-market-is-all-grown-up
4. Defining 'green' in the context of green finance. Final report // European Commission, October 2017. – URL: https://ec.europa.eu/environment/enveco/sustainable_finance/pdf/studies/Defining%20Green%20in%20green%20finance%20%20final%20report%20published%20on%20eu%20website.pdf.
5. Офіційний сайт GEFF. URL: https://ebrdgeff.com/

Пушкар К. В.
«Фінанси, банківська справа та страхування», 2 курс
Державний торговельно-економічний університет
Науковий керівник – канд. екон. наук, MBA,
доцент кафедри банківської справи ДТЕУ
Жураховська Л. В.

НЕОБАНКИ: РЕВОЛЮЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА НОВІ МОЖЛИВОСТІ У ФІНАНСОВОМУ СЕКТОРІ

Цифровізація банківських послуг є одним із головних трендів у фінансовій галузі XXI століття. Розвиток сучасних технологій і зміни в поведінці споживачів призвели до швидкого переходу на цифрові технології в банківській галузі.

Світовий і вітчизняний досвід показує, що нові цифрові технології швидше сприймаються і впроваджуються в фінансовому та банківському секторі, які є лідерами цифрової трансформації в країні.

Одним з найефективніших способів впровадження цифрових технологій у банківському секторі є створення необанків. Банки такого нового типу, так звані необанки – це фінансово-кредитні установи, які працюють виключно через Інтернет, тобто вони не мають фактичних традиційних відділень чи філій. Вони від самого початку функціонування побудовані на новітніх технологіях, надають послуги виключно дистанційно на відміну від інфраструктури традиційних банків.[1, с. 3]

Як правило, створення та функціювання необанків може відбуватися двома шляхами: вони або самі отримують банківську ліцензію, або здійснюють діяльність на базі вже існуючого банку. По першому шляху йдуть компанії-стартапи у країнах, де регулювання ринку фінансових послуг більш м'яке, а самі компанії мають фінансові можливості та технічну базу для створення необанку, по другому — компанії, для яких отримання банківської ліцензії є дуже дорогим та важким процесом. Однак буває й так, що необанк спочатку працює на базі вже

існуючого банку, а потім отримує ліцензію та продовжує здійснювати свою діяльність як окрема, незалежна одиниця. [2, с. 1]

Необанки фокусуються на технологічному аспекті щодо обслуговування клієнтів, і конкурують за швидкість і простоту, з якою клієнт може здійснити операцію через їх додаток. Необанки приваблюють клієнтів насамперед новим клієнтським досвідом, гнучкістю зручним інтерфейсом, спрощеними процедурами. Не винятком є також вигідні умови обслуговування, адже через те, що необанки не фінансують мережі відділень, вони можуть знизити вартість своїх послуг.

Серед класичного набору послуг, які пропонують необанки своїм клієнтам можна виділити:

- Відкриття рахунку онлайн
- Безкоштовні віртуальні картки
- Миттєві платежі
- P2P кредитування
- Кредитні картки
- Мобільні депозити
- Накопичувальні програми та інструменти для управління особистими фінансами.
- Перекази (часто орієнтовані на певну групу споживачів, наприклад мігрантів чи тимчасового працевлаштованих за кордоном). [3]

В Україні зміна законодавства у 2020 році дозволила дистанційне відкриття рахунків та віддалену ідентифікацію, в наслідок цих змін консервативні банки пришвидшили темп переглядання стратегій розвитку ритейлу та впроваджувати в них цифрові інновації. Необанки які вже активно працюють на українському ринку – надають послуги на базі класичного банку, тому що відкривати рахунки чи емітувати картки, згідно чинного українського законодавства, може лише повноцінна банківська установа.

На даний момент в Україні розвиваються такі необанки:

- «Банк Власний Рахунок» — цифровий банк, який працює з приватними та корпоративними клієнтами та діє на підставі ліцензії «Банк Восток»;
- NEOBANK — діє на підставі ліцензії «Конкорд Банку», орієнтований на роботу з ФОП та юридичними особами;
- Monobank, котрий використовує ліцензію «Універсал Банку», що входить до групи ТАС;
- sportbank — здійснює діяльність на базі ліцензії «Оксі Банку», основна особливість продукту — кеш-бек на купівлю спортивних товарів та послуг;
- izibank — працює на підставі ліцензії «ТАСКОМБАНК»;
- O.Bank — працює за ліцензією «Ідея Банку», пропонує кеш-бек при покупках у цифрових магазинах Google та Apple;
- todobank — здійснює діяльність за ліцензією «Мегабанку», працює не тільки з власними картками, а й з картками інших банків. [2]

У 2022 році українські банки показали, що готові активно розвивати та заробляти на транзакційному бізнесі. Він опинився у пріоритеті з початком

міграції. За оцінкою ООН, близько 8 млн. українців через війну були змушені виїхати за кордон – їм не можна втрачати зв'язок зі своєю країною, потрібно мати можливість 24/7 проводити грошові перерахування в будь-який бік. Це дуже корисно адже людям не потрібно шукати банківське відділення з генераторами в Україні чи переживати про передачу документів з-за кордону, необанк може провести верифікацію та відкрити рахунок дистанційно за 10-15 хвилин. [4]

Підбиваючи підсумок, можна прийти до висновків, що Необанки — майбутнє світової банківської системи та один із двигунів IT-індустрії. Їхня популярність стрімко зростає по всій земній кулі, і в Україні в тому числі.

Перелік джерел посилання:

1.Крухмаль О.В., Сухонос В. В. Розвиток банківського бізнесу в умовах цифрової економіки. *Ефективна економіка: електронний журнал*.2020. №11 С. 3. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2020/100.pdf

2.Калічак В. Необанк: поняття, історія та перспектива розвитку в Україні. Юридична газета. 2021 № 8 С. 1. URL: https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/neobank-ponyattya-istoriya-ta-perspektiva-rozvitku-v-ukrayini.html

3. Демченко І. Чи є майбутнє у необанків в Україні. ЛІГА.Блоги : веб-сайт. 2021. URL: https://blog.liga.net/user/idemchenko/article/40130

4. Ізмайлов Н. Війна не зупинить розвиток українського необанкінгу, а лише прискорить його. Факти ICTV: веб-сайт. URL: https://fakty.com.ua/ua/opinion/vijna-ne-zupynyt-rozvytok-ukrayinskogo-neobankingu-a-lyshe-pryskoryt-jogo/

Семенюк Л. В.
«Страхування та ризик-менеджмент», 5 курс
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – к. е. н., доцент,
доцент кафедри банківської справи та страхування
Стецюк Т. І.

МАРКЕТИНГОВА ПОЛІТИКА У ПІДВИЩЕННІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ

Військові дії на всій території України, висока конкуренція на страховому ринку, ускладнює для страхових компаній утримання існуючих клієнтів і залучення нових. Тому, маркетингова політика у підвищенні конкурентоспроможності страховика займає важливе місце в умовах пасивного попиту на страхові послуги, оскільки впливає на всі сфери діяльності страховиків. Будь-які стратегічні рішення, що ухвалює страхова компанія: злиття і поглинання, освоєння нового ринкового сегменту лежать у сфері маркетингу та узгоджуються з розробленою маркетинговою політикою.

Маркетингова політика у страховій компанії має важливе значення. За визначенням Ф. Котлера маркетингова політика — це набір змінних факторів маркетингу, що піддаються контролю, сукупність яких компанія використовує в прагненні визвати бажану реакцію з боку цільового ринку. Іноземні вчені та практики маркетингу, часто ототожнюють в своїх працях поняття «маркетингова політика» та «маркетинг мікс». [1, с. 53] Маркетинг мікс – так звані «4Р» [2]:

1. Product (товар) - визначення продукту або послуги, яку компанія пропонує на ринку, включаючи характеристики, функціональні можливості та інші властивості. У страхуванні це страхова послуга, умови, обслуговування, гарантії що надаються стосовно неї.

2. Price (ціна) - встановлення ціни на продукт або послугу, яке забезпечує максимальну прибутковість компанії та відповідає потребам та бажанням споживачів. Стосовно ціни у страхуванні це встановлення страхового тарифу, визначення ринкової страхової суми, встановлення індивідуально графіку сплати страхової премії.

3. Promotion (просування) - використання маркетингових комунікацій для просування продукту або послуги на ринку, включаючи рекламу, прямий маркетинг, збутову промоцію та інші інструменти, враховуючи специфіку споживачів страхових послуг.

4. Place (місце) - визначення місця, де можна придбати продукт або послугу, включаючи дистрибуцію та розташування точок продажу.

Вивчення конкурентного середовища повинно здійснюватися безперервно і систематично, щоб своєчасно розпізнавати початкову хвилю зниження показника конкурентоспроможності та ухвалювати відповідні попереджуючі рішення (наприклад, активізувати маркетингову діяльність та ін.). Для страхових компаній розуміння маркетингу означає формування кола постійних споживачів. Завичай вони його не розглядають як метод ведення конкуренції на стабільному ринку з прозорою і передбаченою галузевою і виробничою структурою.

При прийнятті тактичних та стратегічних рішень, плануванні діяльності страховика на перспективу, необхідний ефективний вибір маркетингової політики, що включає різноманітні альтернативи маркетингової політики, а саме, вибір оптимального варіанту маркетингової стратегії, реалізацію обраної стратегії, її аналіз та корегування відповідно до поставлених задач.

Вирішальним чинником формування маркетингової політики страховика є страховий ринок, розвиток якого вимагає швидкої реакції його учасників задля прибуткової та стабільної діяльності. Тому систематизовані та достовірні знання страхового ринку в сучасних умовах кризових тенденцій мають особливе значення для успішної діяльності страховика. Маркетингові дослідження становлять основу маркетингової політики компанії, що орієнтується на задоволення потреб страхувальників. Проведення маркетингових досліджень забезпечує страховика своєчасною, актуальною і надійною маркетинговою інформацією з метою прийняття ефективних управлінських рішень і дозволяють розробити маркетингову політику, яка сприятиме досягненню поставлених перед страховою компанією цілей на довгострокову та короткострокову перспективу.

Маркетингова політика страхової компанії включає різноманітні методи та підходи комплексу маркетингових комунікацій в залежності від обраної цільової

аудиторії та оптимізацію збуту страхових послуг у залежності від сучасного стану страхового ринку та місця, яке займає страховик на ринку, нових тенденцій розвитку страхових компаній є актуальними особливо в період економічної нестабільності, їх вирішення сприяє підвищенню конкурентоспроможності й стійкості страховиків, а також розвитку страхування.

Для підвищення конкурентоспроможності страхової компанії за допомогою маркетингової політики можна виділити наступне. По-перше, інформація отримана з зовнішнього середовища є найважливішою для прийняття рішень у сфері ринкової діяльності страхової компанії. Оскільки втримати конкурентні позиції можливо за умови забезпеченню постійної динамічної рівноваги, максимальній узгодженості із зовнішнім середовищем. Дослідження ринку дозволяють страховій компанії мінімізувати ризик у боротьбі з конкурентами, збільшити передбачуваність результатів діяльності в найближчій та віддаленій перспективах. По-друге, необхідно активно позиціонувати себе на ринку, оскільки розповсюдження технологічного прогресу скорочує життєвий цикл страхової послуги. Страхові компанії, котрі прагнуть займати конкурентні позиції мають постійно вносити елементи новизни до своїх страхових послуг, їх властивостей, форм реалізації, обґрунтування переваг ціни, тобто активно впливати на страхувальників, посередників і одночасно ефективно протидіяти конкурентам.

Отже, роль і значення маркетингової політики в підвищенні конкурентоспроможності страхових послуг зосереджується на кінцевих результатах усієї діяльності страхової компанії, її персоналу та процесу управління нею: якості, результативності, ефективності, конкурентоспроможності, що базуються на дослідженнях. Завдяки маркетинговій політиці впроваджуються організаційні і фінансові умови виробничого процесу, забезпечується безперервність, зниження витрат, в кінцевому підсумку комплексне вирішення проблем страхувальників і тим самим підвищення конкурентоспроможності страхових компаній.

Перелік джерел посилання:

1. А. В. Магалецький Теоретичні основи формування маркетингової політики. *Економіка та держава: журнал* № 9/2008 С. 53 URL: http://www.economy.in.ua/pdf/9_2008/16.pdf

2. О. В. Козьменко, С.М. Козьменко, Т. А. Васильєва, "4P" маркетингу страхових компаній. *Університетська книга,* 2014 - 432 с. URL:https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/53227/7/Kozmenko_4P_marketynhu_strakhovykh_kompanii.pdf;jsessionid=A39817ECB03B8590D631DBB33B931A29

Сириця Н. А.
«Фінанси, банківська справа та страхування», 3 курс
Державний торговельно-економічний університет
Науковий керівник – старший викладач
кафедри банківської справи
Котенко У. М.

РОЗВИТОК ЗАСТАВНИХ ВІДНОСИН ПРИ БАНКІВСЬКОМУ КРЕДИТУВАННІ

Застава є стандартним засобом зменшення ризику банківських кредитів, де вона виступає як додатковий захист для погашення кредиту. У випадку кризових умов, коли виробництво та продажі продукції зменшуються, дохідність боржників банку може суттєво знизитись, тому банки активно використовують заставу як додатковий джерело забезпечення повернення кредиту.

В Україні заставні відносини регулюються Господарським кодексом України та Законом України «Про заставу». Закон «Про Заставу» діє з 1992 року, та визначає правила забезпечення кредитів під заставу та забезпечення прав заставних кредиторів. Згідно з цими нормативними актами, заставою можуть бути об'єкти майнового права, такі як рухоме і нерухоме майно, цінні папери, права вимоги та інші майнові права.

З метою поліпшення контролю за кредитним ризиком, наприкінці 2020 року Національний банк України (далі – НБУ) ввів нові вимоги щодо оцінки майна, що виступає заставою за наданими кредитами. Ці вимоги включають перевірку вартості майна, зміну оцінювачів майна, моніторинг незалежності процесу відбору зовнішнього оцінювача та перевірку вартості майна за допомогою бек-тестування [6].

За даними Національного банку України, станом на кінець 2021 року, обсяг банківських кредитів становив 2,3 трильйони гривень, з яких 61% були забезпечені заставою. Також, за даними Національного банку України, за період з 2016 по 2021 рік кількість наданих банківських кредитів з забезпеченням заставою зросла на 28,4%, тоді як кількість кредитів без забезпечення заставою скоротилась на 16,8%. Це свідчить про те, що банки все більше віддають перевагу наданню кредитів зі забезпеченням заставою [2].

Дослідження, проведені Міжнародним валютним фондом (МВФ), показують, що використання застави впливає на вартість кредитів та їх доступність. У країнах, де використання застави є широко поширеним, кредитні ставки є нижчими та кредити більш доступними для населення. Наприклад, у країнах Європейського Союзу понад 80% кредитів забезпечені заставою, а в США цей показник складає 60% [5].

На сьогодні українці потребують кредитування як ніколи. На жаль, економічні труднощі, викликані воєнними діями, призвели до маси негативних змін у кредитному секторі, які видно неозброєним оком. В умовах війни розвиток заставних відносин при банківському кредитуванні зазнав значних змін. Війна призвела до економічних труднощів, зниження кредитоспроможності позичальників та підвищення ризиків для банків.

Заставні відносини при банківському кредитуванні в умовах війни мають такі особливості:

- Зниження кредитоспроможності позичальників, збільшення ризику дефолту та зниження ліквідності. Це змусило банки зменшити обсяги кредитування та збільшити вимоги до застав.

- Збільшення ризику для банків, пов'язаний зі збільшенням кількості банківських облігацій, що стають несплатними. Це може призвести до зменшення попиту на застави та збільшення вимог до забезпечення кредитів.
- Зміна типів застав, що використовуються банками для забезпечення кредитів. Наприклад, умови війни призводять до зменшення попиту на нерухомість та збільшення попиту на дорогоцінні метали та інші цінності.
- Збільшення вартості застав, що використовуються для забезпечення кредитів. Наприклад, вартість золота може збільшитися через зменшення попиту на інші цінності.

Внаслідок військової агресії Російської Федерації проти України, майже у всіх сферах життєдіяльності людей в Україні відчулися наслідки, включаючи утруднення у виконанні цивільно-правових зобов'язань. Багато громадян на той час мали невиплачені кредити під заставу, але через зниження рівня життя внаслідок війни, було складніше сплатити заборгованість.

За даними НБУ, протягом періоду з 1 березня 2022 року по 1 червня 2022 року частка непрацюючих кредитів зросла з 26,58% до 27,64%, що становить 317,5 млрд грн [3].

За інформацією наданою НБУ в періоді з 2021 по 2022 рік обсяги заставного портфелю стали перевищувати обсяги кредитного портфелю майже вдвічі, що свідчить про критично низькі темпи кредитування [1].

НБУ з 19 вересня 2022 року на час дії воєнного стану змінив порядок розрахунку вартості пулу активів, переданого банком у заставу за кредитами рефінансування та за кредитами овернайт. За оцінками НБУ, відповідні зміни дадуть змогу мінімізувати негативні наслідки, пов'язані зі зменшенням справедливої вартості ОВДП у пулах банків, та сформують сприятливі умови для підтримання належного рівня ліквідності системи [4].

Підсумовуючи, заставні відносини є важливим механізмом банківського кредитування, який дозволяє банкам забезпечувати свої інтереси в разі неповернення кредиту та зменшити ризики від кредитування. Хоча існують виклики та проблеми пов'язані з застосуванням заставних відносин, їх можна вирішити шляхом вдосконалення механізмів застосування заставних відносин та врахуванням сучасних тенденцій в банківському секторі. Необхідно також враховувати специфіку регіонального ринку та потреб клієнтів, щоб забезпечити оптимальне застосування заставних відносин та максимальну ефективність банківських кредитів. Наприклад, в залежності від галузі, в якій працює клієнт, можуть бути вимоги до виду застави або її вартості.

Усі ці заходи допоможуть забезпечити сталість та ефективність заставних відносин при банківському кредитуванні, що сприятиме розвитку банківської системи та підприємництва в цілому.

Перелік джерел посилання:

1. Сергій Шклудько. Заставні операції банків в умовах екзистенційних криз в Україні. 2022. URL: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekonnew/2022/VKNU-ES-2022-N5Part1(310).pdf#page=97
2. Наглядова статистика. *Офіційний сайт НБУ.* URL: https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist

3. Рівень непрацюючих кредитів (NPL). *Офіційний сайт НБУ*. URL:https://bank.gov.ua/ua/stability/npl.
4. Актуальні підходи до управління ризиками в банках і банківських групах. *Офіційний сайт НБУ*. URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/aktualizovano-pidhodi-do-upravlinnya-rizikami-v-bankah-i-bankivskih-grupah.
5. Global Financial Stability Report: Markets in the Time of COVID-19. *Міжнародний валютний фонд*. 2022. URL: https://www.imf.org/en/Publications/GFSR/Issues/2020/04/14/global-financial-stability-report-april-2020
6. Національний банк удосконалив вимоги щодо організації системи управління ризиками в банках та банківських групах. *Офіційний сайт НБУ* 2020. URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-udoskonaliv-vimogi-schodo-organizatsiyi-sistemi-upravlinnya-rizikami-v-bankah-ta-bankivskih-grupah

Чумаченко О.Г.
Університет «КРОК» м. Київ
к.е.н., ,доцент кафедри Національної економіки та фінансів

СУЧАСНІ ПРАКТИКИ СТРАХУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ В УКРАЇНІ

Одним із дієвих способів зменшення фінансового ризику та його негативних наслідків для суб'єктів господарювання є його страхування. Страхування фінансових ризиків – це страхування, що передбачає обов'язки страховика по страхових виплатах у розмірі повної або часткової компенсації втрат прибутків (додаткових витрат) особи, на користь якої укладений договір страхування, викликаних такими подіями, як:
зупинка або скорочення обсягу виробництва в результаті обумовлених у договорі подій; банкрутство; непередбачені витрати; невиконання (неналежне виконання) договірних зобов'язань контрагентом застрахованої особи, що є кредитором по угоді; понесені застрахованою особою судові витрати; інші.

В українській практиці страхування не існує чіткої класифікації фінансових ризиків. У рамках ліцензованих видів страхування, згідно із Законом України „Про страхування" (ст.6), поряд із страхуванням фінансових ризиків виділяють страхування інвестицій, страхування кредитів, страхування гарантій, які за своєю суттю належать до страхування фінансових ризиків.За класифікацією фінансові ризики поділяють на внутрішні (операційні,інвестиційні та інші) і зовнішні (інфляційні, депозитні і валютні, дефляційні, податкові).

Найбільшого поширення серед видів страхування фінансових ризиків отримало страхування відповідальності суб'єкта економіки за невиконання зобов'язань перед своїми інвесторами або позичальниками. Страхування фінансових ризиків та страхування кредитів займають майже третину від обсягу майнового страхування. Взагалі цей вид страхування є досить перспективним видом страхових послуг, бо він є вигідним як для страхувальника, так і для страховика. Так, страхувальник, уклавши угоду про страхування будь-якого

фінансового ризику, має гарантії стабільності функціонування суб'єкта господарювання при відносно невеликих розмірах страхових внесків. Для страховика вигода полягає в тому, що кількість страхових премій перевищує обсяги страхових виплат.

Перш ніж погодитись на страхування фінансових ризиків, підприємству варто звернути увагу на багато факторів і зважити всі позитивні та негативні сторони. Одним із таких факторів є проведення детального аналізу програм страхування фінансових ризиків (табл. 1).

Таблиця 1

Класифікація програм страхування фінансових ризиків

Назва	**Страхова сума**	**Сутність ризику**
Страхування інвестиційного ризику	Сума очікуваного інвестиційного доходу	Неотримання в повному розмірі очікуваного доходу або взагалі його втрата при неправильному проведенні експертної оцінки доходу, чи невиконання всіх запланованих робіт
Страхування втрати прибутку	Запланований прибуток	Зменшення прибутку в наслідок страхових випадків
Страхування ризику неповернення кредиту	Тіло кредиту з відсотками	Невиконання умов кредиту по поверненні отриманої в позику суми із відсотками
Страхування ризику невиконання умов тендерної документації	Величина тендерної суми	Невиконання умов тендерних торгів
Страхування ризику неплатежу	Вартість наданих послуг, виконаних робіт, реалізованих товарів	Невиконання чи неналежне виконання зобов’язань перед страхувальником за виконані роботи, реалізований товар чи надані послуги

Страхові компанії можуть приймати на страхування багато видів фінансових ризиків, однак підприємству потрібно розуміти, який саме вид фінансового ризику найбільш ймовірно може його спіткати, виходячи зі специфіки діяльності суб’єкта господарювання. Визначивши його, підприємство повинно проаналізувати надійності страхової компанії за такими критеріями:

- тривалість професійної діяльності страховика на ринку,
- своєчасність і повноту виплати,
- умови страхування фінансових ризиків.

Майже всі страхові компанії до фінансових ризиків відносять:

- ризик понесення страхувальником збитків у зв’язку з перервою у виробництві з причин, вказаних у договорі страхування;

- ризик невиконання банківських гарантій;
- ризик втрати електронних баз даних;
- ризик понесення страхувальником збитків внаслідок неможливості зареєструвати майнові права в порядку, передбаченому чинним законодавством України;
- ризик непередбачених фінансових втрат у зв'язку з втратою багажу;
- ризик понесення фінансових втрат під час розрахунку платіжними картками;
- ризик отриманих збитків підприємством при неочікуваній зміні цінової політики та системи виробництва.

До особливих умов добровільного страхування фінансових ризиків належать:

- ризик втрати прибутку, якого може зазнати підприємство за умови невиконання контрагентом або несвоєчасного виконання умов договору поставки продукції чи виконаних послуг;
- ризик кредитів, що виникає при неповернені позичальником тіла кредиту та не сплаті відсотків по ньому;
- ризик понесення збитків внаслідок неповернення йому майна в обумовлений договором строк;
- титульне страхування, держателів банківських карт, пов'язані з перервою у діяльності;
- ризик збитків внаслідок перерви у господарській діяльності чи припинення права власності на майно, ризик непередбачених фінансових збитків;
- тощо.

Для страхувальника важливо знати про ці особливі умови, щоб в подальшому без затримки і в повному розміри отримати відшкодування від страховика при настанні певного виду фінансового ризику. Однак далеко не всі страхові компанії висвітлюють ці особливі умови на своїх сайтах і неохоче про них інформують, тому інколи страхувальники про них і не знають. У такій ситуації необхідно, щоб нормативно-правові акти змушували страхувальників оприлюднювати свої особливі умови на сайтах, що позитивно вплине на розвиток вітчизняного страхового ринку в частині страхування фінансових ризиків.

Важливим бар'єром, який заважає ефективно розвиватись страхуванню фінансових ризиків в Україні, є складність процедури, яка вимагає від страхувальників великий пакет документів. Також страховику необхідно, щоб контрагент страхувальника надав високоліквідну заставу, що зробити буває вкрай важко. Крім того доволі часто на такий вид страхування встановлюються високий рівень франшизи.

Перелік джерел посилання:

1. Танчак Я. А., Миколишин М. М. Проблематичні аспекти розвитку страхування фінансових ризиків підприємства// Проблеми економіки № 4 (42), 2019
2. Землячова О .А., Савочка Л.С. Класифікація фінансових ризиків та методи їх зниження / О.А. Землячова, Л.С. Савочка // Фінанси, банки, інвестиції. – 2012. – No 3. – С. 50–57.

3. Базилевич В. Страховий ринок України / В. Базилевич. – Київ: Знання, 1998. – С. 108–154.
4. Статистика страхового ринку україни // Форіншурер. URL: https://forinsurer.com/stat

3. ФІНАНСОВИЙ І БАНКІВСЬКИЙ БІЗНЕС У ПОВОЄННІЙ РОЗБУДОВІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Баластрик Л.О.
канд. екон. наук, доцент

ВПЛИВ МЕХАНІЗМУ ВАЛЮТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ НА ПОВОЄННУ ВІДБУДОВУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Регулювання валютного курсу в умовах війни стає одним з основних економічних механізмів стабілізації, який впливає як на макропроцеси так і на соціальну стабільність в країні. Фінансовий ринок України зазнав значних збоїв внаслідок повномасштабного російського вторгнення. Запровадження воєнного стану 24 лютого 2022 року супроводжувалось посиленням контролю за рухом капіталу, переходом до фіксованого обмінного курсу та початком монетарного фінансування державного бюджету з боку НБУ. Вся діяльність фінансового ринку, включно з ринком РЕПО, була призупинена, крім торгівлі військовими облігаціями, а з серпня 2022 року – всіма державними цінними паперами. Був введений мораторій на проведення транскордонних валютних операцій, заборонено видачу готівки з валютних рахунків для юридичних осіб та обмежено для населення.

Сучасний механізм фіксованого валютного курсу в Україні базується на жорстких обмеженнях валютних операції та руху капіталу. Валютні обмеження дали змогу забезпечити критичні потреби економіки без значної шкоди для валютного ринку: потреби у валюті для критичного імпорту покривалися повністю, тоді як для капітальних операцій – обмежено. Значний попит під час війни задовольнявся через постійне здійснення валютних інтервенцій – чистий продаж валюти НБУ з початку війни становив понад $18 млрд. Населенню була забезпечена можливість здійснення критично необхідних операцій. Для біженців лишилася опція розрахунків картками, а також надана можливість обміну готівкових гривень на валюту за кордоном в певних обсягах.

Фіксований валютний курс потребує значних валютних резервів для підтримки його на визначеному рівні та відповідного методичного забезпечення для прогнозування, але знижує амплітуду відхилень валютних курсів від офіційних паритетів за допомогою валютних інтервенцій. Фіксація обмінного курсу валюти сприяє зменшенню спекулятивного попиту на іноземну валюту та зниженню девальваційних очікувань населення та інших суб'єктів валютного ринку, які в умовах політичної і економічної невизначеності суттєво підвищують його волатильність.

Зовнішня фінансова допомога від початку агресії відіграла критично важливу роль щодо поповнення валютних резервів та збалансування валютного ринку країни, гальмування інфляційних процесів. Обмінний курс переважно формувався за рахунок неринкових чинників (надходження міжнародної допомоги та доступності зовнішніх ринків збуту). У 2022 році Уряд отримав 31,1 млрд дол. зовнішнього фінансування для наповнення державного бюджету, в тому

числі 14,3 млрд у формі грантів. Станом на 1 квітня 2023 року міжнародні резерви України за попередніми даними становили 31 878,2 млн дол. США. Такий обсяг резервів є рекордним за останні 11 років (більший обсяг від вищезазначеного було зафіксовано ще у листопаді 2011 року).

Зміна фіксованого валютного курсу в основному визначається змінами в монетарній політиці НБУ, направленій на стримування дисбалансу попиту і пропозиції валюти. Але й на сьогодні НБУ залишається прихильником режиму інфляційного таргетування з плаваючим обмінним курсом, якщо це не створюватиме загроз для стабільного функціонування фінансової системи. За сприятливих умов і на вимогу МВФ можливе скасування адміністративних обмежень на валютному ринку, що дозволить НБУ повернутися до здійснення валютних інтервенцій з урахуванням завдань та принципів, закріплених у Стратегії валютних інтервенцій (тобто інтервенції проводитимуться на тих же засадах що і до війни) [1, с. 16].

Серед високорозвинених країн найбільш поширеним є режим вільного плавання валют, за якого курси обміну валют визначаються співвідношенням попиту і пропозиції. Не зважаючи на погіршення економічної ситуація в умовах високої глобальної інфляції на рівні 8,7%, ринок валют урівноважується за допомогою плаваючого курсового механізму.

Критики регульованого курсу відмічають, що за відсутності чітких правил визначення паритету валют фінансові інститути обґрунтовують свої рішення політичною доцільністю (а під час війни це є реальністю). Суттєвим недоліком цього режиму є не прогнозованість зовнішньоторговельних та інвестиційних потоків.

При подальшій стабілізації грошово - кредитного ринку та валютного курсу, Національний банк України навіть при існуючому режимі валютного курсоутворення зможе сприяти зменшенню спекулятивного попиту на іноземну валюту та зниженню девальваційних очікувань населення та інших суб'єктів валютного ринку, які в умовах воєнного стану і економічної невизначеності суттєво підвищують його волатильність. Щодо переваг застосування регульованих плаваючих валютних курсів, то слід відмітити обмеження відхилень валютних курсів від офіційних паритетів за допомогою валютних інтервенцій, прогнозований вплив на грошову політику [2, с. 16]. На сьогодні Україна не готова перейти до класичного (вільного) режиму плаваючого валютного курсу.

При негативному сценарії розвитку подій, зважаючи на надзвичайно високу невизначеність перебігу війни, дисбаланси на валютному ринку зберігатимуться довго. Вимушене обмеження експорту призведе до більшого номінального знецінення гривні, хоча масштаби реального знецінення будуть стримуватися відносно вищою інфляцією.

«Тимчасовий тиск на фіксований обмінний курс може вимагати повторного запровадження деяких механізмів з управління потоком капіталу або валютного контролю, які використовувалися в перші місяці війни, таких як перелік критичного імпорту для пріоритетного використання валюти, посилення вимог до репатріації та більш суворі обмеження на використання платіжних карток за кордоном», – йдеться у негативному сценарії МВФ [3].

Після війни Україна значною мірою потребуватиме зовнішнього

фінансування, що передбачатиме масштабні фінансові надходження протягом тривалого часу. У цей період слід приділити особливу увагу підтримці макроекономічної стабільності, зокрема, уникаючи надмірного припливу іноземного фінансування в низькопродуктивні галузі або на споживання. Основними напрямками іноземного фінансування повинні стати наступні програми: програма побудови відновлювальної енергетики, де пріоритетне місце має посідати саме зелена енергетика, бо сучасні принципи сталого розвитку акцентують увагу на екологічних аспектах та соціальній відповідальності у використанні ресурсів; програма структурної перебудови галузей економіки та фізичної відбудови зруйнованих промислових підприємств на інноваційній основі шляхом впровадження штучного інтелекту (продуктивність виробництва може збільшитися вдвічі); програма відтворення сільського господарства на основі біотехнологій (особливо в тваринництві на основі використання технології CRISPR/Cas9 - технології редагування геному) для поліпшення вітчизняних порід сільськогосподарських тварин з метою забезпечення повноцінними, якісними продуктами харчування; відбудова об'єктів соціальної сфери з широким застосуванням цифрових та комп'ютерних технологій, які відкривають нові перспективи у сферах охорони здоров'я, освіти, кібернетичної безпеки та інших.

Національний банк України з 7 квітня 2023 року оновив операційний дизайн монетарної політики з метою посилення ринкових стимулів залучення банками строкових депозитів населення в національній валюті, зниження ризиків для валютного ринку та міжнародних резервів. Обсяги інтервенцій НБУ з продажу іноземної валюти на валютному ринку України знижуються третій місяць поспіль. Така динаміка зумовлена кількома факторами: сезонним чинником, обмеженням непродуктивного відпливу капіталу (в тому числі через урегулювання діяльності у сфері грального бізнесу) та стабілізацією курсових очікувань. Останньому сприяла послідовна монетарна політика НБУ, спрямована на підвищення привабливості гривневих активів та відмова від прямого фінансування дефіциту бюджету у 2023 році [4].

Перелік джерел посилання:

1. Валютне регулювання та курсова політика в період війни та після перемоги. Національний банк України. С. 16. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article.
2. Баластрик Л. О. Механізм валютного регулювання економіки. *Наукові праці НДФІ*. С.24.
3. МВФ змоделював ситуацію в Україні у випадку затяжної війни. URL: https://finclub.net/ua/news/mvf-zmodeliuvav-sytuatsiiu-v-ukraini-u-vypadku-zatiazhnoi-viiny.
4. НБУ оновлює операційний дизайн монетарної політики для посилення макрофінансової стійкості. URL: bank.gov.ua/news/all/natsionalniy-bank-z-7-kvitnya-vprovadjuye-anonsovani-zmini-do-operatsiynogo-dizaynu-monetarnoyi-politiki-dlya-posilennya-makrofinansovoyi-stiykosti

Болдирєв Ф. В.
«Цифровий банкінг», 4 курс
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – к. е. н., доцент,
доцент кафедри банківської справи та страхування
Шевалдіна В.Г.

ДОВГОСТРОКОВІ ВИКЛИКИ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ

Основою сучасної економіки є індивід: його компетенції, креативність, включеність в соціальні структури впливає на розвиток економіки і державних інститутів більше, ніж в будь-яку попередню епоху. Ускладнення економічних відносин і науковий прогрес призвели до появи квітучих країн, бідних на ресурси. І навпаки – ресурсне багатство все рідше виступає гарантією процвітання. Тому дедалі важливішим стає аналізувати динаміку робочою сили і оцінювати її зв'язок з макроекономічною динамікою.

Нові результати досліджень

Дослідження Світового банку щодо динаміки фінансового сектору Японії показали цікавий результат. Дослідження присвячене висвітленню зв‘язку між віковою структурою населення і нейтральною ставкою. Нейтральна (природна) процентна ставка r* визначається як реальна процентна ставка R, що відповідає такому обсягу виробництва Y, який дорівнює його потенційному рівню Y* при постійній інфляції I = Const [1, с.2].

Напрям монетарної політики залежить від відношення між реальною і природньою ставками. Якщо $\Delta r = R - r^* > 0$, монетарна політика буде рестрикційною, адже інфляція буде зростати, за умови ж $\Delta r < 0$ – експансивною, оскільки інфляція буде спадною. Відповідно, центральні банки прагнуть тримати R на рівні нижче природньої ставки, або на її рівні [1].

В умовах збільшення частки населення похилого віку скорочується потенційна робоча сила і середній рівень заощаджень, адже люди середнього віку зберігають більше. Як наслідок, скорочується прибутковість підприємств, попит на продукцію яких падає. Дослідження, проведені Банком Японії і Міжнародним валютний фондом, показали, що в Японії спостерігається скорочення як реальної, так і нейтральної відсоткової ставках [2]. Наслідком стає скорочення простору для маневру монетарної політики, а також зниження прибутковості капіталу, що, у свою чергу, відображається на привабливості країни для інвестицій.

Для банків наслідки будуть наступними. По-перше, скорочення пропозиції коштів з боку населення змушуватиме їх підвищувати відсоткові ставки за депозитами. З іншого боку, зі сторони фірм буде спостерігатися зменшення попиту на кредит, яке пов'язане з падінням прибутковості і меншою пропозицією робочої сили. Це зменшуватиме ринкові ставки на кредитні кошти і скорочуватиме доходи банків від кредитування юридичних осіб. Процес буде носити поступовий характер. Скорочення потенційного ринку збуту також призведе до зменшення потоку іноземних інвестицій в країну.

Демографічні реалії України

У цьому контексті війна, розв’язана Росією проти України, певною мірою є унікальною. Мало хто замислювався, але вперше стороною, якій доводиться захищатися від неймовірної агресії, виступає країна, в якій відбувся другий демографічний перехід. Фактично, ми маємо першу в історії війну країн такого типу.

Внаслідок війни та еміграції населення країни скоротилося. Інститут демографії НАН України вважає, що на території, підконтрольній Уряду до початку війни, на кінець 2022 року проживало від 28 до 34 млн осіб[4, 5]. Наші оцінки, сформовані на основі офіційних джерел, дають середній результат у 28,8 млн. За оцінками ООН і Міграційної служби України кількість біженців становила 12 млн осіб. За різними оцінками, до 5,2 млн з них повернулися назад станом на 01.01.2023[6].

Нещодавно опубліковані дані про ООН щодо вікової структури населення України показало, що до 90% біженців, що опинилися за кордоном – це люди у віці від 20 до 30 років. Вони тільки починають свій кар’єрний шлях, мають вищий рівень володіння іноземними мовами, тому вірогідність того, що вони залишаться в країнах Європи, досить вірогідна. Цілком можливо, що за кордоном залишаться не менше 10% тих, хто зараз там перебуває (від 700 тис. осіб).

Після завершення війни головним викликом банків буде демографія. У наступні 10-12 років населення буде стрімко скорочуватися (від 300 до 500 тис. осіб на рік) і сягне 30-32 млн осіб в рамках території до вторгнення у 2035 році. При цьому частка людей похилого віку зростатиме.

Наслідки для банків і можливі виходи

Банкам потрібно готуватися до того, що вже через 3-5 років вони зіштовхнуться зі стагнацією розмірів кредитних портфелів. Головними клієнтами залишаться компанії та робітники експортних галузей, тобто IT, агропромисловості і металургії (та деякі інші меншого розміру). При цьому в світлі зростання можливостей штучного інтелекту, а також через кліматичні зміни і війну всі три ключові галузі також будуть переживати не кращі часи.

Першим можливим варіантом виходу є диверсифікація джерел доходів, чим банки вже активно займаються. На рисунку 1 представлено зміну структури доходів банківської системи між 2010 р. (мале коло) і 2022 р. Відмітимо значне зростання комісійних доходів і доходів від торгівлі валютою.

Рисунок 1. Структура доходів банківської системи України у 2010 і 2022, %%

Джерело: побудовано автором на основі [3]

Другий варіант розвитку – це оптимізація моделі управління, скорочення відділень і впровадження нових технологій в банківську діяльність. Застосування таких інструментів дасть змогу підвищити ефективність праці і захистить банки від потенційної хронічної збитковості.

Перелік джерел посилання:

1. Measuring the Natural Rate of Interest Thomas Laubach and John C. Williams URL:https://www.federalreserve.gov/pubs/feds/2001/200156/200156pap.pdf
2. Demographics and the Natural Rate of Interest in Japan by Fei Han. URL: https://www.imf.org/-/media/Files/Publications/WP/2019/WPIEA2019031.ashx
3. Сайт Національного банку України. URL: https://bank.gov.ua/
4. У проєкті держбюджету оприлюднили приголомшливі цифри кількості населення в Україні. URL: https://zn.ua/UKRAINE/v-proekte-hosbjudzheta-obnarodovali-potrjasajushchie-tsifry-naselenija-v-ukraine.html
5. Скільки українців залишиться до 2030 року? Прогноз демографа. URL: https://glavcom.ua/country/society/skilki-ukrajintsiv-zalishitsja-do-2030-roku-prohnoz-demohrafa-919152.html
6. З України виїхали майже 8 мільйонів біженців — омбудсман. URL: https://suspilne.media/338594-z-ukraini-viihali-majze-8-miljoniv-bizenciv-ombudsman/

Д'яченко І.М.
аспірантка кафедри банківської справи та страхування,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ ТА ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Україна переживає складні часи повномасштабних бойових дій на своїй території. Поступове знищення економіки й окупація деяких регіонів беззаперечно тягне за собою кризові явища для всієї території, а також світової спільноти, яка виявилась не тільки спостерігачем і сусідом подій, але й залучилася фінансовими вливаннями в економіку України.

Час, коли життя стає найвищою цінністю, диктує свої умови існування. Відповідно найпершою такою умовою є підтримка життєдіяльності людини у контексті соціального забезпечення і захисту. Другою умовою є підтримання рівня розвитку економіки на довоєнному рівні та здійснення необхідних кроків для її зміцнення та подальшої розбудови. Війни, внутрішні та зовнішні конфлікти зазвичай сильно виснажують економіку, зумовлюють зниження соціального добробуту населення, обсягу отримуваного доходу і як наслідок, всі витрати є витратами споживання, а не розвитку і тим паче інвестування у майбутнє.

Не дивлячись на тривалий термін і дію воєнного стану в Україні страховий ринок адаптується, страховики продовжують виконувати вагому роль в економіці країни. У таких складних умовах страхування життя виступає важливим інструментом фінансового захисту громадян, і набуло особливо високого розвитку у світі. Страхування життя утворює так звану фінансову «подушку» безпеки, забезпечуючи захист у різних життєвих ситуаціях, зокрема:

- формує фінансову безпеку, гарантуючи страхові виплати у разі настання таких подій як смерть, дожиття до певної події, нещасний випадок;
- забезпечує інвестиційні інтереси громадян шляхом нагромадження й капіталізації страхових внесків;
- заощаджує кошти, створюючи фінансову основу для майбутніх витрат, наприклад, пов’язаних із придбанням житла, отриманням освіти для дітей.

Аналіз діяльності страховиків, що надають послуги зі страхування життя, свідчить про цілковиту залежність ситуації у цьому сегменті від макроекономічної стабільності та рівня ділової активності в країні. За даними НБУ кількість страховиків зі страхування життя упродовж 2018-2022 рр. знизилася з 30 до 13 компаній [1]. При цьому обсяг премій зі страхування життя упродовж 2018-2021 рр. збільшився із 3906,1 млн грн до 5882,0 млн грн, або на 150,6 %, незважаючи на спалах пандемії COVID-19 (рис. 1). Проте воєнний стан в Україні у 2022 р. суттєво вплинув на розвиток цього сегменту страхування, зокрема, обсяг премій у цей період знизився на 17,5 %. Страхові виплати упродовж 2018-2022 рр. характеризуються нестійким трендом, але у цілому збільшилися на 125,5 % [2].

Важливим макроекономічним індикатором розвитку страхування є співвідношення страхових премій до валового внутрішнього продукту (ВВП). В Україні цей показник як загалом по страховому ринку, так і зі страхування життя, є дуже низьким, зокрема, у сегменті загального страхування він становить 1,3 %, а зі страхування життя 0,02 %. З-поміж 88 країн, які досліджувала компанія «Swiss Re Institute», Україна за цим показником щодо послуг загального страхування посідає 73 місце, а зі страхування життя – 82 місце [3].

Джерело: складено автором на основі даних [2].

Ринок страхування життя у сучасних умовах набуває спроможностей і адаптується до викликів, що існують у сьогоденні. Надзвичайно важливим є не втратити позитивну динаміку зростання обсягів премій, показників прибутковості

та ліквідності, залишення сталою кількість компаній зі страхування життя. Звичайно, ці показники є прямозалежними від зовнішньої та внутрішньої економічної ситуації в країні. Проте, незважаючи на існуючі та потенційні загрози, пов'язані з пандемією COVID-19 та воєнним станом у країні, це ще й можливість для страховиків зміцнити свої позиції на ринку. Зокрема, технологічні розробки стають надзвичайно важливими для розвитку нових підходів до надання страхових послуг [4, с. 488]. Тому страховикам доцільно в усі бізнес-процеси інтегрувати такі інновації як блокчейн, штучний інтелект, великі дані (Big Data), хмарні технології та інші.

Отже, страхування життя є надзвичайно важливим рушієм розвитку суспільства, який під час кризових явищ та непередбачуваних обставин може забезпечити на достойному рівні фінансову безпеку та покрити певну частину витрат на забезпечення життєдіяльності населення.

Перелік джерел посилання:

1. Огляд небанківського фінансового сектору. Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Nonbanking_Sector_Review_2023-03.pdf?v=4
2. Національний банк України. Статистика. URL: https://bank.gov.ua/ua/statistic
3. Біла книга. Майбутнє регулювання ринку страхування в Україні. Національний банк України. Київ. Квітень 2020. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/White_paper_insurance_2020.pdf?v=4
4. Кривошлик Т.Д., Корчака Ю.В. Страхування життя в Україні в умовах пандемії covid-19 // Сучасні інструменти управління корпоративними фінансами : збірник матеріалів V Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції студентів, аспірантів та молодих вчених. Київ, 17 листопада 2021 р. – [Електронний ресурс]. К. КНЕУ, 2021. URL: https://kneu.edu.ua/ua/science_kneu/ndi/Institute_for_Financial_Controlling/announced/geaheahe/

Донцова Ольга
«Банківський бізнес», 4 курс
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник: - д.е.н., професор
професор кафедри банківської справи та страхування
Циганова Надія

РИЗИКИ КРЕДИТУВАННЯ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

На сьогоднішній день економіка України в умовах воєнного стану переважно тримається на функціонуючому бізнесі, зокрема на малому та середньому підприємництві. Кредитування для малого та середнього бізнесу є рятівним кругом, який дає змогу підприємству, за дотримання вимог при обґрунтуванні потреби в позикових коштах, отримати їх. На даний момент у пріоритетах для

банку стає кредитування бізнесу у сфері харчової промисловості, логістики, паливно-мастильних матеріалів, агробізнесу [1].

Продовження воєнних дій, безумовно, лише нарощує вплив та виникнення більшості ризиків. Найбільший для усієї банківської сфери – кредитний ризик –на сьогоднішній день найчастіше спостерігається і втрати від нього не перестають проявлятися і збільшуватися.

В.І. Грушко, О.І. Пилипченко, Р.В. Пікус, у ході своїх досліджень зазначили, що «кредитний ризик – це невпевненість кредитора у тому, що боржник буде спроможним і матиме наміри виконати свої зобов'язання відповідно до термінів та умов кредитної угоди» [2].

До ризиків, які впливають на процес та результати банківського кредитування малого та середнього бізнесу, можна віднести середовище суб'єкта господарювання, внутрішнє і зовнішнє включно, зокрема політико-економічне та правове поле, неочікувані зміни досліджуваного сегменту ринку, становлення нових конкурентів, шахрайство.

Наслідками війни на даним момент у розрізі ризиків кредитування суб'єктів МСБ можна назвати і руйнування активів та заставного майна, втрату доходів та погіршення платоспроможності позичальників. Адже ці імовірні ризики матимуть вплив на обслуговування кредитів, погіршуватимуть якість кредитних портфелів банків та спричинятимуть зростання відрахувань у резерви. В умовах воєнного стану в країні не слід забувати і кадрові ризики, зокрема недостатність досвідченості та обізнаності управлінців бізнесом, а також невідповідність фактичних та очікуваних доходів за період користування кредитом, неспроможність швидко і ефективно реагувати на зовнішні чинники та зміни «правил гри» ринку.

Науковці виділяють певну групу ризиків, які належать до зовнішнього середовища банку. Це функціональні ризики і про них вже раніше було згадано. Зокрема, певні ризики цієї підгрупи можна прив'язати і до воєнних дій. Адже в Україні триває війна і спостерігається дестабілізація політичної ситуації, яка може змінити за декілька годин і більш-менш стабільна обстановка може стати непередбачуваною і принести незворотні наслідки, таких як, наприклад, зміна стану заставного майна. Регуляторний ризик також має місце бути, тому що спостерігається часта зміна законодавчої бази, а це може понести за собою вплив і на умови, вимоги та процес надання кредитів для бізнесу [3].

На процес кредитування суб'єктів в умовах воєнного стану може також впливати ризик шахрайства. Неодноразово за період війни банківська система зазнавала наслідків шахрайства, тобто шляхом обману були спричинені фінансові втрати як окремого суб'єкта МСБ, так і системи кредитування підприємництва в цілому. Також технологічний ризик може через тимчасову неефективність інформаційних технологій, перебої з електропостачанням, з мережею інтернет та помилками на стадії розробки банківських продуктів може мати негативний вплив на ймовірність настання та вирішення ризику банківського кредитування.

Зростання ризиків кредитування у воєнних умовах є однією з причин, що зумовили скорочення кредитування бізнесу в Україні. Для відновлення повноцінного кредитування реального сектору економіки України слід розробити комплексну програму, яка поєднає зусилля НБУ та Уряду [4].

За цих умов усі більшого значення набуває використання альтернативних джерел фінансування бізнесу, оскільки банки віддають перевагу великим перевіреним клієнтам [5]. Однак класичне кредитування бізнесу не втрачає свого значення, тому зростає потреба у страхуванні ризиків, просуванні інноваційних методів їх зниження,

Як показує міжнародна банківська практика, найефективнішим методом страхування ризиків кредитування є розроблення власної рейтингової системи оцінки кредитоспроможності позичальника, це і може слугувати основою для мінімізації кредитних ризиків. Також банкам не варто концентруватися на одному секторі економіки, тобто надавати кредити суб'єктам малого та середнього бізнесу різних сфер, адже за умов знецінення і виникнення ризиків існування однієї – інша може перекрити втрати. Не менш важливо підтримувати та вдосконалювати рівень кваліфікації фахівців банку. Підрозділам банку доцільно буде проводити проміжний контроль за наданим кредитом, а також за станом застави, адже ми живемо і розглядаємо кредитування суб'єктів МСБ в умовах воєнного стану, і форс-мажори можуть статися у будь-яку мить. І наостанок, банківські установи мають постійно контролювати наявність резервів для відшкодування втрат за кредитними операціями.

Перелік джерел посилання:

1. Бізнес і війна: як банки кредитують підприємства у важкі часи. 2022 р. URL: https://www.unian.ua/economics/finance/biznes-i-viyna-yak-banki-kredituyut-pidpriyemstva-u-vazhki-chasi-novini-ukrajina-11776773.html
2. Грушко В. І., Пилипченко О. І., Пікус Р. В. Управління фінансовими ризиками. Київ: Інститут економіки і права «Крок», 2000. С. 24.
3. Арбузов С. Г., Колобов Ю. В., Міщенко В. І., Науменкова С. В. Система оцінки ризику. Банківська енциклопедія. Київ : Центр наукових досліджень Національного банку України : Знання, 2011. 504 с.
4. Банківське кредитування в Україні: посткризове перезавантаження: Монографія / за ред. С.М. Аржевітіна. Київ: КНЕУ, 2017. 408 с.
5. Циганова Н.В. Фінансові інновації та їх роль у розвитку інноваційного підприємництва // Інноваційне підприємництво: стан та перспективи розвитку : Зб. матеріалів II Всеукр. наук.-практ. конференції. Київ: КНЕУ, 2018. С. 97-99. http://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/25360

Завінський А. І.
«Банківський менеджмент», 5 курс
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – д.е.н., професор,
Циганова Н. В.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЛІКВІДНОСТІ БАНКІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

З моменту повномасштабного вторгнення росії Національний банк України (НБУ) працює над забезпеченням стабільності фінансової сфери країни та

збереженням довіри населення до банківської системи. Основну увагу НБУ зосередив на забезпеченні безперебійної роботи банківської системи, стримуванні девальвації національної валюти та запобіганні відпливу капіталу з країни. Важливим було зберегти стійкість банківського сектору, забезпечити проходження платежів та розрахунків.

24 лютого НБУ адаптував правила банківської системи до воєнного стану. Незважаючи на обставини, відділення банків повинні були продовжувати роботу без збоїв там, де це було безпечно. Клієнти мали доступ до сейфів, безготівкові розрахунки не були обмежені. Проте діяли такі заборони:

- клієнтам заборонили знімати готівку на суму понад 100 тис. грн на день, а також заборонили зняття готівкової валюти в Україні (пізніше послабили);
- банки, які випускали цифрові гроші, повинні були припинити їх випуск і розповсюдження;
- дивіденди, за винятком привілейованих акцій, не можна було виплачувати;
- пов'язаним особам банку не можна було надавати або продовжувати кредити, а дострокове повернення вкладів таким особам було заборонено;
- банки не мали права достроково погашати кредити, отримані від нерезидентів;
- кошти не могли бути перераховані за кордон, за винятком власних операцій банку або видачі кредитів іноземним фінансовим установам;
- кредити в гривні не можна було надавати юридичним особам для погашення валютних кредитів;
- юридичні особи, крім банків, не мали права конвертувати іноземні кредити в гривні [1].

Протягом усього періоду воєнного стану Національний банк України здійснював заходи щодо підтримання фінансової стабільності та регулювання фінансового сектора. Важливо було стримувати надлишкову ліквідність банків і не допустити дестабілізації валютної сфери, поєднувати монетарне стримування та монетизацію бюджетного дефіциту. Анонсовані раніше заходи щодо запобігання емісійному фінансуванню бюджетного дефіциту та посилення монетарної трансмісії наразі введені в дію. Зокрема, з 11 січня 2023 року банкам дозволено використовувати облігації внутрішньої державної позики (далі – ОВДП) для покриття до 50% обов’язкових резервів. Тому при формуванні обов’язкових резервів банки могли б використовувати для їх покриття еталонні ОВДП, які були вперше виставлені на аукціоні Мінфіном з січня цього року. На думку НБУ, це призведе до розширення участі банків на первинному ринку ОВДП, запобігання емісійного фінансування дефіциту бюджету та поглинання частини вільної ліквідності банківської системи.

З 11 лютого нормативи обов’язкового резервування коштів на поточних рахунках і на поточних рахунках збільшуються додатково на 5%, що означає підвищення обов’язкових резервів, які банки мають утримувати за коштами до запитання, поточними рахунками, депозитами, кредитами банків-нерезидентів. міжнародні (крім фінансових) організації. Для коштів у національній валюті обов'язкові резерви збільшаться з 5% до 10%, а для коштів в іноземній валюті – з 15% до 20%. При цьому нормативи обов’язкового резервування строкових коштів для юридичних та фізичних осіб залишаться незмінними – 0% та 10% для

національної та іноземної валюти відповідно.

Національний банк врегулював діяльність Експортно-кредитного агентства (ЕКА) як страховика зі спеціальним статусом [2]. Оскільки 7 січня 2023 року їм надано повноваження з регулювання діяльності ЕКА, Національний банк встановив унормований порядок залучення ЕКА до Державного реєстру фінустанов, ліцензійні вимоги та умови здійснення страхування, перестрахування , гарантійна діяльність. Крім того, встановлено вимоги до системи внутрішнього контролю, системи управління ризиками, звітності, перестрахування ризиків, кваліфікації керівників та керівного персоналу ЕКА. Також врегульовано нормативи достатності капіталу та платоспроможності для страховиків зі спеціальним статусом. Визначено також особливості формування страхового резерву ЕКА.

Модернізація платіжної системи в країні триває [3]. З 1 квітня 2023 року система електронних платежів переходить на нове покоління, яке відповідає міжнародному стандарту ISO 20022 і працюватиме 24 години на добу (на відміну від нинішнього 23/7). Цей крок разом із запровадженням міжнародного номера банківського рахунку (IBAN) створить необхідну технологічну інфраструктуру для приєднання України до Єдиної зони платежів у євро (SEPA) та забезпечить функціонал миттєвих платежів в Україні.

Незважаючи на триваючий конфлікт, спостерігається позитивна динаміка міжнародних резервів країни. Станом на 1 січня 2023 року міжнародні резерви України становили 28,5 млрд дол. США. У грудні ці резерви зросли на 1,9% порівняно з листопадом завдяки надходженню іноземної валюти від міжнародних партнерів, яке перевищувало інтервенції НБУ з продажу іноземної валюти, спрямовані на підтримку фіксованого курсу. Хоча міжнародні резерви України скоротилися на 7,9% у 2022 році, їх поточний обсяг дозволяє профінансувати 3,6 місяця майбутнього імпорту, відповідаючи світовому стандарту не менше 3 місяців.

Минулого року Україна отримала безпрецедентний обсяг зовнішньої фінансової підтримки на загальну суму близько 32,1 мільярда доларів США. Більшість фінансування надійшло від США, що надали 12 млрд дол. США, за ними йдуть Європейський Союз (8 млрд дол.), Міжнародний валютний фонд (2,7 млрд дол.), Канада (1,9 млрд дол.) і Німеччина (1,6 млрд дол.). Крім того, у 2022 р. країна отримала близько $3,1 млрд за рахунок випуску валютних облігацій. Це, у поєднанні з міжнародною допомогою, компенсувало значну частку чистих інтервенцій Національного банку України, який продав валюти на суму 25 млрд дол. США, а також виплати країни з обслуговування та погашення державних боргів в іноземній валюті. , що склало 9,1 млрд дол. Національний банк України продав валюту до 23 лютого 2022 року, щоб стримати надмірні курсові коливання в умовах ескалації геополітичної напруги. З 24 лютого розпочався продаж валюти для підтримки офіційного курсу гривні, який досі є наріжним каменем економіки, що дозволяє контролювати інфляційний тиск.

Станом на 3 січня 2023 року на спецрахунок регулятора для забезпечення Збройних сил надійшло 22,3 млрд грн, з яких понад 7,9 млрд грн – у валюті. Ці заходи спрямовані на активізацію участі банків на первинному ринку державних облігацій, зменшення частки емісійного фінансування дефіциту бюджету та

стимулювання розвитку внутрішнього боргового ринку. Крім того, ці заходи посилять конкуренцію між банками за строкові кошти вкладників, що призведе до зростання ставок за депозитами в гривні та частки строкових депозитів у банківській системі. Вони також мають на меті стимулювати експорт українських товарів через активізацію процесів страхування, перестрахування та гарантування, модернізувати платіжну систему країни, забезпечити курсову стабільність гривні та стримувати інфляційні процеси, додаткове фінансування Збройних Сил.

Отже вітчизняний банківський сектор показав у воєнних умовах здатність до стабільного функціонування. Вдалося зберегти довіру до банків і уникнути панічних настроїв серед клієнтів [4]. В умовах воєнних ризиків та збільшення резервних вимог ліквідність банків зростає, тому НБУ має вживати додаткових заходів для обмеження тиску на валютний курс.

Перелік джерел посилання:

1. Доронцева Є. Державне регулювання під час війни: як НБУ адаптував фінансову систему України до нових умов впродовж ста днів воєнного стану. 09.06.2022 р. URL: https://voxukraine.org/derzhavne-regulyuvannya-pid-chas-vijny-yak-nbu-adaptuvav-finansovu-systemu-ukrayiny-do-novyh-umov-vprodovzh-sta-dniv-voyennogo-stanu
2. Національний банк України урегулював діяльність Експортно-кредитного агентства. *Національний банк України*. 2023. 09 січ. URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-ukrayini-uregulyuvav-diyalnist-eksportno-kreditnogo-agentstva
3. Попри війну СЕП працювала ефективно та безперебійно у 2022 році. *Національний банк України*. URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/popri-viynu-sep-pratsyuvala-efektivno-ta-bezperebiyno-u-2022-rotsi
4. Творення простору суспільної довіри в Україні XXI століття: матеріали Міжн. наук.-практ. конф. Київ : ДВНЗ «Університет банківської справи», 2017.

Зінченко Ф.А.
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
к.е.н, доцент кафедри міжнародних фінансів

ІНФРАСТРУКТУРНІ ОБЛІГАЦІЇ ЯК ДЖЕРЕЛО ДОВГОСТРОКОВОГО ПРИВАТНОГО КАПІТАЛУ

За даними спільної оцінки Уряду України, Групи Світового банку, Європейської Комісії та ООН, потреби України на відбудову руйнувань спричинених військовою агресією рф протягом 12 місяців з моменту нападу оцінюються в 411 мільярдів доларів США. Для порівняння це в двічі більше рекордного показника номінального вітчизняного ВВП у 2020 році, та майже в чотири рази більше всіх інвестиційних проектів організацій групи Світового банку за підсумками 2022 року. Згідно оцінки, найбільші потреби є у транспортному секторі – 22%, житловому секторі – 17% та енергетиці – 11% [1,2].

Використання в якості джерела покриття збитків заморожених активів країни-агресора навряд чи буде вирішене навіть у середньостроковій перспективі. Тому потреба у фондуванні такого безпрецедентного розміру вимагає залучення максимальної кількості можливих напрямів фінансування із використанням найрізноманітніших інструментів.

Оскільки майже третину збитків завдано саме інфраструктурному сектору, одним із таких інструментів можуть стати однойменні облігації. Останні являють собою цінні папери умови, випуску яких передбачають обов'язкове використання залучених коштів на фінансування реалізації інфраструктурного проекту.

Характерними рисами сучасних інфраструктурних або проектних облігацій (далі по тексту – «ІО») в світі є:

- строки обігу: не менше ніж чотири роки (при цьому інколи, мінімальний строк обігу є законодавчо закріпленим);
- валюта випуску: національна або іноземна;
- оподаткування доходів інвесторів: пільгове;
- відсоткова ставка: як правило, проіндексована до розміру інфляції;
- джерело погашення випуску: кошти отримані від експлуатації об'єкту;
- наявність додаткових урядових чи приватних гарантій, в тому числі банківських [3].

З позиції співвідношення доходності та ризику ІО можна розмістити посередні між звичайними корпоративним бондами та державними облігаціями.

Подібні характеристики роблять ІО доволі привабливими для потенційних інвесторів. Все більше, саме приватних інвесторів орієнтуються на інфраструктурні активи, в тому числі у формі облігацій, які генеруються стабільний, зважений на ризик дохід у довгостроковій перспективі та дозволяють диверсифікувати інвестиційний портфель у бік «сталих» активів, що відповідають принципам ESG. Ця тенденція є доволі позитивною, оскільки дозволяє урядам країн світу спрямовувати у бік інфраструктури приватні грошові ресурси, обмежуючи негативний вплив на стан державних фінансів.

Особливо доречним видається спрямування у бік інфраструктурних активів інституційних інвесторів, через довгострокову природу балансових зобов'язань останніх. Поява спеціалізованих фондових індексів, що включають в себе відповідні облігації, наприклад, таких як S&P Global Developed Corporate Infrastructure Bond Index, цьому процесу відчутно сприяє.

В той же час подібні тенденції характерні в більше мірі для країн розвинутих, із глибокими ринками капіталу та стійким регулятивним середовищем. Так, всі приватні інвестиції в інфраструктурні проекти по світу за підсумками 2021 роки склали 170 млрд дол. США, з яких лише 20% припало на ринки, що формуються [4].

Особливу роль в активізації приватних інвестицій в інфраструктуру країн, що розвиваються, відіграють міжнародні фінансові організації (МФО) та багатосторонні банки розвитку. Безпосередня участь вказаних організацій на ранніх етапах того чи іншого проекту дозволяють відчутно зменшити рівень ризику та заохотити приватне фінансування в подальшому. В кінцевому випадку ефективність того чи іншого інвестиційного проекту залежить від ефективного розподілу ризиками між усіма стейкхолдерами: державою, майбутніми

користувачами, інвесторами, страховиками та іншими.

Окрім цього банки розвитку можуть позитивно впливати на місцевий інвестиційний клімат шляхом консультувань та надання накопиченого міжнародного досвіду [5].

У національному правову полі поняття «інфраструктурних облігацій» як окремого виду цінних паперів було запроваджено Законом України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» у редакції Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення залучення інвестицій та запровадження нових фінансових інструментів» №738-IX від 19.06.2020р. Зокрема, вказаним Законом було встановлено:

- поняття ІО та «інфраструктурних проектів» (із визначенням конкретних напрямів, на які можуть спрямовуватись кошти, залучені від емісії);
- коло емітентів ІО (із визначенням правового режиму для тих, хто реалізує та/або фінансує інфраструктурні проекти);
- особливості розкриття інформації емітентами, процедури звітності та використання надходжень, що будуть залучені від інвесторів на фінансування та/або рефінансування витрат інфраструктурних проектів [6].

Є очевидним, що подальший розвиток ринків капіталу в цілому залежить від стабілізації військово-політичної та макроекономічної ситуації. На фоні хронічних недоліків вітчизняного фондового ринку, активізація операцій із ІО в перспективі можлива серед іншого завдяки: щільній співпраці із МФО, підняттю статусу ІО до рівня ОВДП з позиції оподаткування та грошово-кредитного законодавства, розширенню законодавчо визначеного переліку інфраструктурних проектів інформаційно-цифровим напрямком.

Перелік джерел посилання:

1) Оновлена оцінка потреб України на відновлення та відбудову. Світовий банк. 2023. Електроне джерело: назва з екрану. URL: https://www.worldbank.org/uk/news/press-release/2023/03/23/updated-ukraine-recovery-and-reconstruction-needs-assessment (дата звернення: 01.04.2023).

2) IFC Annual Report 2022, International Finance Corporation, 2023. URL: http://www.ifc.org/AnnualReport (дата звернення: 01.04.2023).

3) Borensztein E., Cavallo E., Pereira dos Santos P. Infrastructure bonds: The case of Brazil. *Inter-American Development Bank. Department of Research and Chief Economist.* 2022. http://dx.doi.org/10.18235/0004223

4) Infrastructure Monitor 2022. Global Infrastructure Hub, 2023. URL: https://www.gihub.org/infrastructure-monitor/

5) The global forces shaping the future of infrastructure. Global infrastructure trends Part 2: Developments in financing. PwC. 2020. URL: www.pwc.com/ infratrends (дата звернення: 01.04.2023).

6) Про ринки капіталу та організовані товарні ринки : Закон України від 23.02.2006р. №3480-IV. Дата оновлення: 30.06.2021. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#n3717 (дата звернення: 01.04.2023).

Капустинська В.В.
«Фінанси, банківська справа та страхування», 3 курс
Державний торговельно-економічний університет
Науковий керівник – к.е.н.,
Доцент кафедри банківської справи
Гербич Л.А.

ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДАННЯ ТА ПОДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ БАНКАМИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Останнім часом економіка України зазнає значних зовнішніх потрясінь, до яких можна віднести пандемію COVID-19 у 2020-2021 роках та повномасштабну війну проти росії, яка розпочалася 24 лютого 2022 року та триває дотепер. Ці чинники досить негативно впливають на економіку нашої держави, на банківський сектор зокрема.

Для того, щоб вітчизняним банкам полегшити ведення своєї професійної діяльності та забезпечити стабільність функціонування банківської системи в умовах воєнного стану, Національний банк України запровадив низку змін та нових законодавчих актів, зокрема Постанову Правління Національного банку України «Про складання та подання фінансової звітності в період запровадження воєнного стану», якою він встановив порядок складання та подання фінансової звітності банками в умовах воєнного стану [1].

Фінансова звітність - звітність, що містить інформацію про фінансовий стан та результати діяльності підприємства [2].

У довоєнний період складання та подання фінансової звітності банківськими установами безпосередньо регламентувалося Інструкцією про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України[3].

Аналізуючи вищенаведений законодавчий акт, можна виокремити наступне:

- банківські установи повинні були оприлюднювати проміжну фінансову не пізніше 30-го числа місяця, наступного за звітним періодом;
- банківські установи повинні оприлюднювати річну фінансову звітність та річну консолідовану фінансову звітність не пізніше 30 квітня, наступного за звітним роком.

Однак спираючись на надзвичайні обставини, які склалися в усіх вітчизняних сферах діяльності, звичне довоєнне ведення справ, зокрема і фінансових, на жаль, неможливе. Саме тому Національний банк України розробив нові правила та терміни для складання та оприлюднення звітності банків.

З метою забезпечення надійного та стабільного функціонування банківської системи Національний банк встановив новий порядок складання та подання українськими банками фінансової звітності в умовах воєнного стану [4]: банки, які у зазначені терміни не змогли подати річну фінансову звітність та консолідовану річну звітність за 2021 можуть це зробити після припинення або скасування дії воєнного стану; за можливості подавали та оприлюднювали на власному вебсайті річну фінансову звітність та консолідовану фінансову звітність за 2021 рік разом з аудиторським звітом.

Розглядаючи подання звітності за минулий рік, можна виділити наступне: Банки України за можливості подають та оприлюднюють на власному вебсайті річну фінансову звітність та консолідовану фінансову звітність за 2021, 2022 роки разом з аудиторським звітом, а також проміжну фінансову звітність та консолідовану проміжну фінансову звітність за 2022, 2023 роки і подають фінансову звітність, складену на основі таксономії фінансової звітності за міжнародними стандартами в єдиному електронному форматі, до центру збору фінансової звітності, операційне управління яким здійснює Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку [1].

Національний банк України, як за попередній, так і за поточний звітний рік, не запроваджує заходів впливу та не накладає на банки штрафних санкцій у разі несвоєчасного подання ними фінансової звітності.

Результати проведених досліджень дають підстави зауважити, що з ціллю підтримки українських банківських установ здійснено ряд законодавчих та правових змін у відповідності до специфіки подання фінансової звітності в умовах воєнного стану. З огляду на вищевикладене, деструктивні наслідки ведення війни російською федерацією в Україні охоплюють усі сфери життя, економічні наслідки війни мають значний вплив на облік та звітність банків, сучасний стан змінюється і є необхідність у постійному і регулярному перегляді облікових оцінок, відповідних моделей і підходів для відображення релевантної, актуальної та правдивої інформації в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності.

Перелік джерел посилання:

1. Про складання та подання фінансової звітності в період запровадження воєнного стану: Постанова Нац. банку України від 07.03.2022 р. № 41: станом на 22 берез. 2023 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0041500-22#Text (дата звернення: 08.04.2023).

2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV : станом на 10 серп. 2022 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text (дата звернення: 08.04.2023).

3. Про затвердження Інструкції про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України: Постанова Нац. банку України від 24.10.2011 р. № 373: станом на 13 трав. 2021 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1288-11#Text (дата звернення: 08.04.2023).

4. Офіційний сайт Національного банку України. URL: https://bank.gov.ua/

Квятківська А.П.
«Цифрова економіка», 2 курс
Державний торговельно-економічний університет
Науковий керівник – к.е.н.,
доцент кафедри банківської справи
Серажим Ю.В.

БАНКІВСЬКА СИСТЕМА ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ

Банківську систему можна назвати кровоносною системою, що є вкрай важливою для акумулювання грошей в ті місця, де вони потрібні. Оскільки банківська система залежна від поведінки суб'єктів економіки, то банки є досить чутливими до будь-яких економіко-політичних змін. Це пов'язано з тим, що банк при встановленні процентної ставки за кредитами закладає прогноз проблемних і сумнівних боргів.

За часів Незалежності Україна пережила 3 кризи (1998, 2008, 2014) роках та криза пов'язана з повномасштабним вторгненням з 24.02.22. Тому важливо зосередити дії уряду та Нацбанку задля пом'якшення наслідків кризи. Згідно економічних циклів за кризою триває депресія, що є небезпечною тим, що це загрожує значному спаду в економіці. Сьогодні стабільність банківської системи – запорука стабільності в перемозі, а потім і післявоєнної відбудови.

Загалом на розвиток банківської системи можуть впливати такі чинники, які умовно можна розділити на внутрішні та зовнішні.

До зовнішніх чинників можна віднести:

- Світові економічні кризи та рецесії, як це сталося у 2008-2009 роках;
- Нестабільність ситуації у державі та погіршення інвестиційного клімату;
- Кризи на ринках нерухомості, ринку цінних паперів;
- Падіння ВВП;

Внутрішні чинники включають діяльність безпосередньо банку:

- Маніпулювання фінансової звітності;
- Переоцінка активів;
- Низька ліквідність та неспроможність виплатити борги;
- Некоректне формування банківської політики та стратегії;

Коли проаналізувати вищезазначені дані, можна відмітити, що в Україні на банківську систему діє багато чинників. Крім того банк безпосередньо пов'язаний з вкладеннями та позиками населення і процентною ставкою НБУ. Саме від цих чинників залежить як поводимуться банки в післявоєнний період. Основними проблеми післявоєнних років є ті ж, що ми маємо вже сьогодні:

- Значна частка міграційного населення, що може не повернутися.(станом на 1 грудня 2022 року 14.5 млн населення виїхали з України [1]);
- Великий відсоток безробіття; (На даний момент рівень безробіття в Україні за 2022 рік досяг рівня 25.8% [2]);
- Частина банків, що перебувають в зоні окупації, бойових дій – зруйновані;
- Висока ставка НБУ;
- Високий рівень інфляції та низька платоспроможність населення;
- Зниження інвестиційного клімату.

Після дослідження сумарних активів українських комерційних банків з 2008 – 2023 рр., можна дійти висновку, що на початку 2023 року банки мають навіть більші суми активів, ніж у попередні роки. Тут потрібно врахувати те, що

кількість наданих кредитів є навіть більшою, ніж у 2021 році. Тому проблемою можуть виникнути ризики з несплати кредиту позичальником, так звані непрацюючі кредити, що змусить банки шукати ресурси, страхуючи ризики.

Ще однією проблемою є прихована діяльність деяких банків. Саме такі банки у 2014 році спричинили банкопад, коли на банківському ринку гравцями були: «Банк-пральня», «Банк-пилосос», «Зомбі-банк». Тому для стабільності діяльності банків важливо проводити фінансовий моніторинг та аудит незалежними експертами. Так, за інформацією Нацбанку у лютому 2023 року за порушення законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, а також вимог валютного законодавства в лютому 2023 року застосував до двох банків та дев'яти небанківських фінансових установ заходи впливу. Тому перевірка важлива задля залишення в економіці прозорих та надійних банків, що зможуть гарантувати стабільність під час відбудови.

Отож, основними труднощами загалом виступають проблеми залучення та контролю фінансів, що є наслідком багатьох чинників, що склалися внаслідок збройної агресії рф.

Тому, певно, основною метою для банків у післявоєнній відбудові залишатиметься проблема залучення фінансів. Вирішенням для цього можуть стати наступні дії.

Через військові дії, багато територій залишаються непридатними для життя, а тим паче для ведення бізнесу. Для зменшення інфляції, банки можуть стимулювати інвестиційний попит шляхом надання кредитів, тим самим гарантувати забезпечення вільної гривні товаром. До прикладу, успішність мали кредити «5-7-9» серед малого та середнього бізнесу. За допомогою кредитів банки можуть забезпечити фінансову підтримку пріоритетних галузей України.

Особливо це важливо для агропромислового комплексу, тому що під час війни експорт сільськогосподарської продукції суттєво знизився, а фермери опинилися у важкому становищі. Надання кредитів для малого бізнесу пов'язаного з виробництвом сільської продукції може відновити потенціал України в експорті. На агропродовольчу продукцію + припадає найбільший відсоток у загальному експорті України – близько 41 % за рік (станом на 2021 рік) [3].

Ще одним важливим рішенням, що має місце у повоєнній відбудові та забезпечення стабільності є протидія відмиванню грошей та фінансуванню тероризму. Ця ж умова зазначена до виконання Нацбанком в Угоді про асоціацію між Україною та ЄС [4]. Станом на лютий 2023 НБУ перевіряє дев'ять банків на відмивання грошей грального бізнесу.

Крім того у державній власності перебуває 4 банки України, фінанси яких можна використати на додаткове фінансування галузей, що найбільш постраждали від військових дій; на релокацію підприємств; фінансування оборонного сектору [5].

Перелік джерел посилання:

1. Скільки українців виїхало за кордон із 24 лютого – Режим доступу до ресурсу, URL: https://www.slovoidilo.ua/2022/12/01/novyna/polityka/ombudsmen-rozpoviv-skilky-ukrayinczіv-vyyixalo-kordon-24-lyutoho.
2. НБУ: РІВЕНЬ БЕЗРОБІТТЯ– Режим доступу до ресурсу, URL:
3. Інтернет-портал про фінанси та економіку. URL: https://finbalance.com.ua/news/nbu-riven-bezrobittya-v-2023-rotsi-bude-261-realna-zarplata-zroste-na-33
4. МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРОДОВОЛЬСТВА УКРАЇНИ – Режим доступу до ресурсу, URL: https://minagro.gov.ua/news/za-2021-rik-ukrayina-zbilshila-zovnishnotorgovelnij-obig-sg-produkciyi-ta-prodovolchih-tovariv-roman-leshchenko.
5. Європейська інтеграція – Режим доступу до ресурсу, URL: https://bank.gov.ua/ua/about/international/euro-integration.
6. Основні (стратегічні) напрями діяльності банків державного сектору на період дії воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки – Режим доступу до ресурсу, URL: https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%9E%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D1%96%D0%9D%D0%B0%D0%BF%D1%80%D1%8F%D0%BC.pdf.

Козачук Д. П.
“Банківський бізнес”, 2 курс
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – д.е.н., професор,
професор кафедри банківської справи та страхування
Циганова Н. В.

АНТИІНФЛЯЦІЙНА ПОЛІТИКА ЦЕНТРАЛЬНИХ БАНКІВ

На тлі повномасштабного вторгнення росії в Україну у лютому 2022 року проблеми та кризи, що беруть свій початок ще з часів початку пандемії Covid-19, посилилися не тільки у економіці нашої країни, а й за кордоном. Головним негативним процесом традиційно є висока інфляція, спричинена різким зростанням цін на енергетичних і продовольчих ринках. Центральні банки вдалися до ужорсточення монетарних політик та застосування або напівзабутих, або навпаки нетрадиційних інструментів. Вивчати та аналізувати світовий досвід центральних банків в період криз для України важливо щоб сформувати прийнятну та ефективну політику монетарного регулювання.

Структурний профіцит ліквідності, сформований масштабними програмами монетарного та фіскального стимулювання у 2020-2021 роках наразі є головною проблемою центральних банків (в тому числі і НБУ) на шляху подолання інфляції, оскільки він послаблює дієвість каналу монетарної трансмісії та, відповідно, можливості регулювати рекордний ціновий тиск. Тому на його

усунення спрямовуються найбільші зусилля.

Відчули погіршення ситуації навіть провідні центральні банки. Очевидним кроком у такій ситуації було підвищення облікових ставок. Першим із великих центробанків, які вдались до підвищення ставки відповідно до пришвидшення інфляції став Банк Англії. Ставка підвищувалась одинадцять разів поспіль та досягла максимального показника за останні 13 років - 4,25% у березні цього року проти 0,25% березня минулого року.

Аналогічно діяли Європейський центральний банк (ЄЦБ) та Федеральна резервна система (ФРС) США. На сьогодні ставка ЄЦБ дорівнює 1,25%, а ФРС досяг діапазону 4,5%-4,75%.

Млява реакція ринкових ставок на зміну ключових ставок змусила провідні центральні банки вдатись до переходу від програм кількісного пом'якшення до програм кількісного стиснення. Так, ФРС запровадила скорочення балансу, а ЄЦБ оголосив про зменшення власного портфеля державних облігацій в середньому на 15 млрд євро на місяць. Таким чином, попри тенденції незначного зниження світової інфляції, за даних умов центробанки все ж змушені і далі вдаватись до маніпуляцій із обліковими ставками задля повернення інфляції до таргету у 2% [1].

Інфляція у країнах, що розвиваються (країни ЕМ), протягом 2022 року була відчутнішою та росла стрімкіше. Окрім того, що вони виявились більш чутливими до ситуативних чинників, проблема профіциту ліквідності також стала гострою. Це пов’язано із гіршою репутацією національних валют відносно долара та завищені інфляційні очікування, які несуть за собою ризики посилення девальваційного тиску та розкручування інфляційної спіралі. Саме тому центральні банки цих країн сконцентрували увагу на подоланні ризиків, пов’язаних із профіцитом ліквідності.

Окрім традиційного в часи криз підвищення облікової ставки центробанки вдалися до одного із найдавніших інструментів монетарної політики – підвищення обов’язкових резервів (Польща, Молдова, Єгипет, Індія та Гана). Хоча за нормальних умов він спрямований на досягнення макропруденційних цілей, реалії 2022 року змусили змінити звичну тактику. Наприклад, центральні банки Польщі та Молдови чітко сформулювали його використання як засіб посилення монетарних умов та у комплексі із підвищенням ключової ставки вдалося досягти зростання відсоткових ставок за депозитами, тим самим пожвавивши інтерес до цінних паперів уряду [2].

Окремі центральні банки не обмежились підвищенням норм резервування та вдались до додаткових, іноді навіть нетрадиційних засобів.

Показовим є головний регулятор Індонезії: спочатку проводилась політика «нормалізації ліквідності», тільки по досягненні результату якої відбулося поступове підвищення ключової ставки із 3,5% до 5,75%. Додатково центральний банк продавав державні облігації на вторинному ринку та проводив емісію власних боргових інструментів.

Цікавим є приклад Угорщини. Ще у 2021 році, з огляду на стійке посилення інфляційного тиску, окрім активної процентної політики центральний банк ввів новий інструмент – одномісячні дисконтні векселі. За їх допомогою станом на грудень 2022 року з банківської системи було абсорбовано майже 13%

ліквідності, ще 20% стягнуто через депозити. Проте основним інструментом монетарної політики стали депозитні тендери овернайт за ставкою 18, які "зв'язали" близько 40% ліквідності. У 2023 році центробанк Угорщини продовжив підвищувати норму обов'язкового резервування, тим підтримуючи трансмісію монетарної політики.

Національний банк України також вдався до підвищення облікової ставки до 25%, поступово підвищує норми резервування та із 7 квітня 2023 року змінив операційний дизайн монетарної політики [3].

На щастя, із кінця 2022 року інфляція в країнах, що розвиваються, стала зростати меншими темпами, тому все більше центробанків аналізують вплив проведеного посилення монетарної політики та її відповідність темпам інфляції. Більшість із них займають вичікувальну позицію щодо її коректування. На даний момент пом'якшення політик очікується лише із другої половини 2023 року.

Крім того, слід зважати також на комунікативну політику задля уникнення втрати довіри суб'єктів економічних відносин та розбалансування інфляційних очікувань. Очевидно, що центральні банки мають регулювати жорсткість здійснюваних заходів у відповідності до темпів інфляції, щоб не втратити над нею контроль.

Показовою є ситуація у Туреччині. У 2022 році з огляду на важку макроекономічну ситуацію у Туреччині проводилася нетрадиційно м'яка для кризових періодів монетарна політика: незважаючи на зростання цін, падіння ліри та незбалансований поточний рахунок облікова ставка неодноразово була знижена. Центробанк Туреччини не зміг відійти від тактики зниження ставок з метою прискорення економічного зростання з огляду на кризову ситуацію, тому отримав негативний результат. Турецька ліра за 2022 рік послабилася на 40% відносно долара США, у вересні минулого року річна інфляція склала 83,45%, встановивши новий 24-річний максимум, а у грудні становила уже 64,3% річних. Заслуга цього сповільнення належить більше ручному управлінню, однак при цьому вплив ключової ставки на інфляцію, фінансовий ринок та економіку зводиться нанівець, що і порушує механізм досягнення цінової стабільності [4]. Кейс Туреччини ілюструє потребу в адекватній, виваженій та обґрунтованій реакції монетарної політики на інфляцію, інакше існує висока ймовірність втрати контролю над нею.

Висновок. Значне прискорення інфляції у 2022 році змусили центральні банки посилити монетарну політику. Важливим фактором стала боротьба із профіцитом ліквідності. Для посилення монетарної трансмісії навіть провідні центробанки вперше за довгі роки вдалися до підвищення ключових ставок, деякі країни (Україна в тому числі) підвищували норми обов'язкового резервування та застосовували додаткові методи боротьби із надлишковою ліквідністю. Незважаючи на поступовий спад інфляції, пом'якшення монетарних політик не очікується до кінця 2023 року. Приклад Туреччини наочно показав, що важливим фактором у врегулюванні інфляції є релевантна щодо інфляції монетарна політика та комунікаційні дії центробанку.

Перелік джерел посилання:

1) Інфляційний звіт, січень 2023 року. *Національний банк України.*

URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/IR_2023-Q1.pdf?v=4
2) Ребрик М. Бій з інфляцією: як центробанки протидіють зростанню цін. *Економічна правда.* URL: https://www.epravda.com.ua/columns/2023/03/31/698636/
3) Богдан Данилишин Центральні банки в період криз: тактика і стратегія дій. *Економічна правда*. URL: https://www.epravda.com.ua/columns/2023/02/20/697221/
4) Співак І., Бондаренко О. Туреччина: новітній кейс для подолання інфляції чи «вдалий» збіг обставин? *Вокс Україна.* URL: https://voxukraine.org/turechchyna-novitnij-kejs-dlya-podolannya-inflyatsiyi-chy-vdalyj-zbig-obstavyn/?fbclid=IwAR27V34e2fvZQtfLvAyuGoEupVTX1h_kFzXW3x0Ky0MKiGEgqs3hqX_m0dE

Кокоша В.М.
Викладач економічних дисциплін, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист ВСП «Технолого-економічний фаховий коледж Білоцерківського національного аграрного університету»

ПРОГРАМИ ПІДТРИМКИ ТА РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО БІЗНЕСУ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах повномасштабної війни кожен українець переживає нелегкі часи, особливо це стосується підприємств різних видів діяльності, що втративши свій бізнес залишаються взагалі без засобів для існування.

За прогнозованими даними Національного банку України, рівень безробіття в 2023 році досягне 26,1%, а реальна заробітна плата зросте тільки на 3,3%, хоча інфляційні процеси сягають, зокрема у березні 2023 року - 101,5 %.[2] Експерти НБУ передбачають, що у 2023 році інфляція сповільниться до 18,7%, а реальний ВВП зросте лише маржинально – на 0,3%. Інфляція знижуватиметься і в наступні роки, а економіка почне повноцінно відновлюватиметься з 2024 року, насамперед, завдяки очікуваному зменшенню безпекових ризиків. [1]

Прогнози невтішні, а отже, для того, щоб підтримати кожну людину, яка залишається без роботи, без можливості повноцінного працевлаштування та годування сімей потрібна, насамперед, повноцінна державна підтримка, в першу чергу малого бізнесу, молоді та людей, які потенційно можуть стати підприємцями. Хоча багато існуючих підприємців навчилися долати виклики сьогодення і в період тимчасової енергетичної кризи, проживаючи навіть в прифронтових територіях, адаптувалися під воєнні реалії та продовжують працювати.

За результатами даних Мультимедійної платформи України – Укрінформ, попри труднощі, більшість підприємців, а саме 76% планують розширювати власний бізнес у 2023 році. З них 28% планують розширювати географію присутності, 26% – відкриття нових напрямків, 25% – вихід на зовнішні ринки, 21% – зміну кількості співробітників. [3]

Підприємці, для розширення своїх бізнесових можливостей здебільшого користуються залученими коштами, представленими програмами грантів, кредитів банків, тощо.

Вагомим здобутком держави, що турбується про своїх людей в умовах війни, є урядовий проєкт «єРобота», куди заявки подаються через Портал Дія. Старт

програми розпочався з 1-го липня 2022 року. Основна мета – надати гранти для початку власної справи, підтримки та розвитку підприємництва, навчання азам бізнесу. Дана програма передбачає такі шість напрямків:

- мікрогранти для створення власного бізнесу («Власна справа») – допомога може бути отримана від 50 до 250 тис. грн, умова, яка є обов'язковою створення 1-2 робочих місця;
- гранти для розвитку переробного підприємства - до 8 млн. грн;
- державне фінансування закладки саду до 400 тис. грн за 1 га;
- кошти для розвитку тепличного господарства до 7 млн грн;
- гранти на реалізацію стартапу, в тому числі у сфері ІТ;
- кошти на навчання за ІТ-спеціальностями.

Дослідження компанії DOU показує, шо за рік війни, кількість ІТ-фахівців, зареєстрованих як ФОПи, збільшилася на 13%, або на 31 793 особи. [3]

Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) завдяки фінансуванню ЄС і країн-донорів надає гранти для підтримки українського малого й середнього бізнесу зі штатом до 250 працівників, які працюють більше двох років в усіх секторах економіки, окрім фінансового, страхового, тютюнового, ігрового, виробництва міцних алкогольних напоїв та ВПК. Підприємці можуть отримати гранти від іноземних держав та міжнародних фінансових інституцій.

Банк залучає кваліфікованих спеціалістів-консультантів і тим самим надає гранти - від 25% до 75% вартості консалтингових послуг, але не більше 10 000 євро. ЄБРР здійснює і секторальну підтримку туристичної, меблевої, текстильної галузей, підтримує напрямок - гендерна рівність, цифровізація, застосування зелених технологій.

Дієвою є Програма для підприємств-позичальників Укрексімбанку, які реалізують інвестиційні субпроєкти. ЄБРР надає їм можливість отримання гранту в розмірі до 15% від суми субкредиту (до 450 000 євро).

Цікавою є Програма міжнародної технічної допомоги «Застосування та імплементація Угоди про асоціацію між ЄС та Україною у сфері торгівлі», що здійснює фінансування інвестиційних проєктів українських мікро-, малих та середніх підприємств в умовах війни – компенсуючи до 30% від вартості відповідних проєктів. Акцентовано на підтримці як на релокованих підприємствах, так і на нерелокованих, які планують здійснювати інвестиції у свою виробничу діяльність. Бюджет становить 2,4 мільйона євро, включаючи 1,3 мільйона євро як початкову суму доступну для грантів. Фінансує програму уряд Німеччини. Максимальний розмір інвестиційного проєкту - 240 тис. євро в гривневому еквіваленті, а максимальний грант для кінцевого бенефіціара становитиме до 30 тис. євро. Взяти участь в ініціативі зможуть підприємці без обмеження за видами економічної діяльності, які відповідають визначеним вимогам.

Данська рада у справах біженців (DRC) надає грантову допомогу бізнесам, які мають на меті релокацію бізнесу в більш безпечні регіони із подальшим поновленням бізнес-діяльності. Фінансова підтримка - до $15000 – варіюється від кількості робочих місць та від індивідуальних потреб бізнесу.

Крім дієвих програм існує низка конкурсів в межах Програми внутрішнього ринку, що мають за мету підтримку українських підприємців, які постраждали від

війни та бізнесменів-початківців. Зокрема, Європейською Комісією проводяться два конкурси «ReadyForEU» із загальним бюджетом 7,5 мільйонів євро. Проєкт «Бізнес-міст» передбачає підтримку донорів і охоплює 1,5 тисячі українських МСП, розмір кожного гранту - до 2500 євро. Загальний бюджет - 4,5 мільйона євро. Заявки можна подавати до 27 квітня, 17:00 за брюссельським часом.

Цікавим є проєкт «Erasmus для молодих підприємців — Україна» – 3 мільйони євро. Дедлайн конкурсу - 11 травня.

Програма EU4Environment, що фінансується Євросоюзом, підтримує «зелене» довкілля, тобто відновлення регіонів, консультування, тощо та релокації українських підприємств. Термін подання заявок — до 30 квітня.

Міжнародна організація з міграції (МОМ) і Агентство ООН з питань міграції втілюють грантову програму в межах проєкту «Розвиток малих та середніх підприємств: Економічна інтеграція внутрішньо переміщених осіб та відновлення бізнесу», що фінансується Федеральним міністерством економічного співробітництва та розвитку Німеччини через Банк розвитку KfW. До участі запрошують малі та мікропідприємства, що релокуються або ведуть діяльність у Києві, Київській, Львівській, Закарпатській, Сумській, Чернігівській, Тернопільській, Івано-Франківській, Полтавській, Дніпропетровській чи Харківській областях. Максимальна сума гранту для мікропідприємства - 4,5 тис. євро (у гривневому еквіваленті), а для малого підприємства – 20 тис. євро (в еквіваленті). МОМ планує надати такі гранти для 100 малих та 270 мікропідприємств. Останній місяць подання заявки – жовтень 2023 року.

Також МОМ у межах проєкту «Рішення у сфері безпеки людини в Україні», що фінансується Урядом Японії, запрошує український мікро- і малий бізнес взяти участь у грантовій програмі, мета якої - підтримка цільових громад у набутті більшої стійкості до наслідків війни через відновлення робочих місць і виробництва та задоволення попиту населення на критично важливі товари і послуги. [4]

На допомогу можуть розраховувати мікро- та малі підприємства, що були релоковані з інших областей або працюють у Київській (без столиці), Чернігівській чи Полтавській областях.

Також існують ряд цільових програм підтримки українського агросектору, регіональних програм, грантів від філантропів.

Отже, не потрібно підприємцям боятися подавати заявки, розробляти дієві бізнес-плани, представляти себе та реалізувати свій творчий потенціал на повну. За даними інтернет-простору, інформацією місцевих ресурсних центрів та центрів підтримки підприємництва, бізнес-об’єднань, бізнес-інкубаторів, асоціацій, можна без проблем знайти пропозиції про безліч грантових програм. Головне, щоб підприємство підпадало під критерії, які заявлені щодо них.

Перелік джерел посилання

1. Щоквартальний інфляційний звіт НБУ за січень 2023 року https://bank.gov.ua/ua/news/all/inflyatsiyniy-zvit-sichen-2023-roku
2. Мінфін Індекс інфляції в Україні 2023 https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/inflation/

3. Укрінформ. Мультимедійна платформа України: https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3671001-popri-vijnu-76-pidpriemciv-planuut-rozsirenna-biznesu-v-2023-roci-eva.html
4. Мінфін https://minfin.com.ua/ua/2023/04/04/103481768/

Кучер Г.В.
Д.е.н., доц.,
професор кафедри фінансів
Державний торговельно-економічний університет

ФІНАНСОВА СКЛАДОВА ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

Російська агресія проти України супроводжується руйнуванням житла у містах і селах; освітніх і медичних закладів; транспортної, енергетичної, газової, водопостачальної та комунальної інфраструктури; знищенням великих, середніх та малих підприємств, фермерських господарств та інших суб'єктів господарювання по всій країні. Це означає, що відновлення має відбуватися в усіх сферах суспільного життя країни та потребує значних фінансових вкладень.

Війна впливає й на макропоказники України, зокрема ВВП у 2022 р. скоротився на 259875 млн грн, що становить 95,23 % даного показника 2021 р., а реальний ВВП у 2022 р. скоротився на 29,2 %. Така негативна динаміка ВВП відображається на формуванні бюджетних ресурсів, фінансуванні бюджетних видатків, показниках бюджетного дефіциту. Частка видатків Зведеного бюджету України зросла майже вдвічі та становила 63,08 % ВВП. Відбулися наступні загальні структурні зміни у видатках зведеного бюджету: питома вага майже всіх видатків скоротилися, за виключенням видатків на оборону, останні зросли з 6,91 % у 2021 р. до 37,55 % у 2022 р. Дефіцит Державного бюджету України у 2022 р. зріс і становив 18,96 % ВВП [1].

Складність питань щодо зростання потреб у фінансуванні відбудови та відновлення України обумовлюється ще й тим, що російський агресор продовжує руйнувати нашу державу, а ми маємо якнайшвидше долати складнощі, фінансувати потреби армії та знаходити джерела наповнення фондів фінансових ресурсів для відновлення країни й забезпечувати цільовий характер і результативність таких видатків.

Фінансова складова відновлення країни має забезпечувати своєчасне, повне та комплексне фінансування програм і проектів у різних сферах та галузях. Це дозволить оптимізувати рух фінансових ресурсів та потребує залучення різних інвесторів, використання різних фінансових інструментів і механізмів відповідно до міжнародної практики фінансування двосторонніми та багатосторонніми донорами.

Співробітництво з іноземними партнерами, що підтримують Україну в протидії російському агресору, фінансуванні суспільного розвитку та відбудови, дозволяє акумулювати фінансові ресурси як в бюджетних, так і цільових фондах в Україні та глобальних трастових фондах міжнародними донорами.

За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, з початку вторгнення росією було атаковано понад 1200 закладів охорони здоров'я, що призвело до

руйнування 170 закладів. Глобальний фонд для боротьби зі СНІДом, туберкульозом і малярією у лютому 2023 р. схвалив додаткове екстрене фінансування в розмірі 10,32 млн. дол. США для підтримки основних служб з ВІЛ-інфекції та туберкульозу в Україні. Ці кошти будуть спрямовані на лікування, профілактику та догляд за ВІЛ-інфекцією та туберкульозом, включно з внутрішньо переміщеними особами та важкодоступними громадами. Таким чином, екстрене фінансування у 2023 р. становитиме 25,32 млн. дол. США та збільшується до 119,48 млн. дол. США, виділених Україні на такі заходи протягом 2021-2023 років, та до 50,93 млн доларів США, наданих на протидію COVID-19 після пандемії [2].

Важливу роль у фінансовій підтримці України відіграє Європейський Союз та пряма допомога окремих його країн-членів. З урахуванням українських реалій «План дій для України» на 2018-2021 рр. було продовжено до кінця 2022 р. та збільшено його бюджет до 36,5 млн. євро, а на 2023 та наступні роки – в процесі розробки. Фінансування передбачає реалізацію наступних напрямів: мінімізацію негативних наслідків російської агресії, особливо для переміщених та найбільш вразливих осіб; захист прав дітей та боротьба з насильством щодо жінок в Україні; забезпечення притягнення до відповідальності за воєнні злочини та пов'язані з війною порушення, сприяння збору відповідної інформації; підтримка судової системи, засобів масової інформації та ефективного управління в умовах війни [3].

Окремим напрямом посилення фінансування процесу відновлення України є отриманий після 23.06.2022 р. статус кандидата в члени ЄС, що відкриває доступ до проектних програм для країн, які прагнуть стати членами ЄС, у т.ч. макрофінансової допомоги. Україна активно використовує ці можливості, а введення нового інструменту «MFA+» передбачає надання 18 млрд євро у вигляді позик, два транші загальним обсягом 4,5 млрд євро, спрямовані на фінансування видатків державного бюджету, Україна вже отримала у 2023 р. В цілому європейські інституції в 2022 р. надали Україні 30,32 млрд євро фінансової підтримки, 1,57 млрд євро – військової та 3,1 млрд євро гуманітарної допомоги [4].

Офіційна міжнародна підтримка Уряду України забезпечує потужну підтримку державного бюджету, що дозволяє своєчасно фінансувати найважливіші соціальні видатки в умовах війни. З початку повномасштабної війни бюджетне фінансування від міжнародних партнерів становило 45778 млн. дол. США, у тому числі 13634 млн. дол. США у 2023 р. Сполучені Штати є найбільшим донором України, і з початку повномасштабного вторгнення рф надали вже більше 15,5 млрд дол. США прямої бюджетної підтримки у формі грантів [5].

Важливу роль у фінансуванні відбудови відіграє використання сучасних фінансових і інформаційних технологій, що забезпечують пошук джерел фінансування (P2P-кредитування, краудфандинг), прискорення розрахунків (P2P-платежі на основі онлайн-платформ, сервіси B2B-переказів, тощо), впровадження нових фінансових інструментів та продуктів для удосконалення фінансового планування та менеджменту [6].

Окреслені аспекти є важливими для вирішення питань фінансування

відновлення в умовах війни, але пріоритетними є як можливості та обсяги акумульованих ресурсів, так і результативність, ефективність та прозорість фінансування програм та проектів відбудови України.

Перелік джерел посилання:

1. Чугунов І.Я. Бюджетна політика в умовах воєнного стану / Матеріали виступу на Всеукраїнській науково-практичній конференції «Фінансова політика як складова економічного розвитку», 11-12.04.2023, м. Київ, Державний торговельно-економічний університет. URL: https://knute.edu.ua/blog/read/?pid=45449&uk

2. Глобальний фонд для боротьби зі СНІДом, туберкульозом і малярією. Офіційний сайт. URL: https://www.theglobalfund.org/en/news/2023/2023-02-21-global-fund-announces-additional-emergency-funding-in-ukraine-after-one-year-of-war/

3. Постійне представництво України при Раді Європи. Офіційний сайт. URL: https://coe.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/plani-dij-radi-yevropi-dlya-ukrayini

4. Звіт про фінансову стабільність. Грудень 2022 року. *Національний банк України.* URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2022-H2.pdf?v=4

5. Міністерство фінансів України. Офіційний сайт. URL: https://www.mof.gov.ua/uk/news/ukraines_state_budget_financing_since_the_beginning_of_the_full-scale_war-3435

6. Циганова Н.В. Фінансові інновації та їх роль у розвитку інноваційного підприємництва. *Інноваційне підприємництво: стан та перспективи розвитку* : Зб. матеріалів II Всеукр. наук.-практ. конференції. Київ: КНЕУ, 2018. С. 97-99. URL: http://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/25360

Лисий В. І.
«Фінанси, банківська справа та страхування», 2 курс
Державний торговельно-економічний університет
Науковий керівник – старший викладач
кафедри банківської справи
Котенко У. М.

ПРИБУТКОВІСТЬ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ У СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ

Після завершення війни, і навіть під час ведення бойових дій, державі потрібні ресурси на підтримку економіки та відбудову. У такій ситуації, банківська система може стати справжнім рушієм відновлення економіки країни, шляхом забезпечення доступу до грошових ресурсів, що дозволить підприємствам здійснювати інвестиції в розбудову та підтримку бізнесу, а фізичним особам — отримати гроші на реконструкцію житла та підсилення власного фінансового портфелю. Банки також можуть здійснювати фінансування інфраструктурних проєктів, які забезпечують економічний розвиток країни, таких як будівництво доріг, мостів, електростанцій та інших об'єктів.

На жаль, банківська система може бути піддається різним загрозам, таким як фінансові кризи, кібератаки та інші. Однак, з урахуванням наявних технологій та правильної стратегії управління, банки можуть забезпечувати безпеку своїх клієнтів і здійснювати свої функції відновлення економіки країни. У таких умовах

необхідно знаходити ефективні способи забезпечення прибутковості фінансових установ та забезпечення фінансової стабільності в цілому.

Протягом певного періоду банки можуть зіткнутися з незначними труднощами у зв'язку зі зниженням рентабельності деяких операцій та низькими прибутками. Все залежить насамперед від загальної економічної ситуації у державі. Зміна курсу валют, падіння ринкових індексів та збільшення інфляції можуть негативно вплинути на прибутковість банківських установ.

Ризики, пов'язані з війною, впливають на населення, зростає кількість неплатоспроможних боржників, знижується якість портфелю кредитів, зростає кількість шахрайських дій тощо. Загальна економічна нестабільність призводить до зниження довіри клієнтів. Крім того, війна може призвести до зміни правового середовища, що може позначитися на діяльності фінансових установ. Зміна правил регулювання, введення нових обмежень або підвищення податків можуть впливати на дохідну частину банків.

Варто зазначити, що уряд ухвалив стратегічні цілі та завдання банків державного сектору на період дії воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки. До основних цілей належать збереження фінансової стійкості банку, доступність надання банківських послуг, забезпечення пріоритетних галузей економіки, підприємств критичної інфраструктури та інші [1].

Банківські доходи можна класифікувати на кілька видів, зокрема: процентний дохід (банк отримує від надання кредитів та інших фінансових послуг з обліку процентів за користування позиченими коштами), комісійний дохід (банк отримує від надання різних фінансових послуг, які пов'язані з комісійними винагородами), дохід від торговельних операцій (банк отримує від різних торговельних операцій, зокрема, купівлі-продажу цінних паперів, валютних операцій, операцій на фондових біржах тощо), а також інші операційні доходи, які можуть бути пов'язані банківськими та небанківськими операціями. [2].

Беручи для порівняння довоєнні роки, варто зазначити, що 2021 рік був успішним роком для банківської сфери, тоді середня рентабельність капіталу зросла на цілих 35%. Чистий прибуток майже удвічі перевищив показник попереднього року і склав 77,5 млрд. грн. Процентний дохід зріс на 39%, а комісійні доходи на 25% завдяки збільшенню доходів від кредитування [3].

У 2022 році ситуація суттєво погіршилась, про що свідчать показники доходів банківських установ. Чистий прибуток склав всього 24,7 млрд. грн., що є на 52,7 млрд. грн. менше, ніж у попередньому. Процентний дохід зріс на 29%, завдяки ліквідності у банківському секторі та її розміщенню з високою дохідністю. Комісійні доходи скоротилися на 14% за 2022 рік. Основною причиною зниження прибутковості було значне збільшення сум, які було необхідно відвести в резерв для покриття поточних та очікуваних збитків, пов'язаних із війною. Упродовж року було виділено 107,1 резервування млрд. грн. кредитів та додатково 11,7 млрд. грн. на інші активи та ризики [4].

За даними Національного банку України, чистий прибуток банків у січні-лютому 2023 року склав 21,5 млрд. грн., що в 2,2 рази більше, ніж за аналогічний період попереднього року [5]. Основним чинником зростання прибутку було збільшення доходів від відсотків за кредитами та зменшення відрахувань на ризики. Бачимо, що на даному етапі спостерігається поступове покращення, проте

важко робити поспішні прогнози щодо можливої прибутковості банківських установ на 2023 рік, адже макроекономічна ситуація в країні є нестабільною.

Банкам потрібно вживати різних заходів, щоб забезпечити вищу дохідність. Важливим є збільшення довіри клієнтів банку, завдяки чому клієнти будуть більш схильні користуватись його послугами і вкладати свої кошти. Для цього банківська установа повинна бути відкритою та прозорою, надавати чітку інформацію про свої продукти та послуги, в тому числі щодо умов відкриття рахунку, тарифів та комісійних відрахувань тощо. Банки повинні показати свою стабільність та надійність та забезпечувати безпеку користувачів, щоб клієнти відчували, що їх гроші знаходяться в надійних руках.

Ключовим у сфері управління банківськими установами під час війни є керування ризик-менеджментом, а також розробка його стратегії. Процес управління ризиками включає передбачення можливих ризиків, визначення їх імовірних розмірів та наслідків, а також розробку та реалізацію заходів, спрямованих на запобігання чи мінімізацію можливих втрат, пов'язаних з ризиками. Основна мета фахівців у цій сфері полягає у знаходженні оптимальних дій, що забезпечують найкраще поєднання ризику та прибутку для даного виду діяльності.

Ще одним, не менш важливим елементом може бути диверсифікація портфелю кредитів банку. Деякі галузі можуть зазнати підвищеного попиту, наприклад, військова промисловість, сільське господарство тощо. Банки можуть спрямувати свої кредитні ресурси на такі галузі та збільшити прибутковість.

Також важливо, щоб банки сприяли відновленню житлового фонду країни, наприклад, через надання кредитів на будівництво та ремонт житла. Це допоможе підтримати інфраструктуру країни та забезпечити житлові умови для населення. Такі кроки дозволять банкам долучитися до розбудови України та сприяти економічному розвитку в цілому, також це може позитивно позначитися на іміджі банків та їхній репутації, що сприятиме розвитку довгострокових стосунків з клієнтами. Також важливим аспектом є залучення додаткових джерел фінансування, зокрема грантів та підтримки від держави.

Отже, умови війни суттєво впливають на прибутковість банківських установ. Однак наявність чіткої стратегії та розумного управління можуть призвести до мінімізації збитків, завданих війною. Для збільшення прибутковості в умовах війни банки можуть використовувати різні стратегії, такі як залучення додаткових джерел фінансування, розширення кредитного портфелю, розвиток нових продуктів та послуг, оптимізація витрат та управління ризиками. Найголовнішим є турбота про престиж та рівень довіри до банку, адже саме завдяки користувачам банківських послуг формується значна частина надходжень банків. Діяльність банківських установ може допомогти повоєнній відбудові України, тому слід враховувати можливість фінансування пріоритетних галузей.

Перелік джерел посилання:

1. Основні (стратегічні) напрями діяльності банків державного сектору на період дії воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки. *Офіційний*

сайт Міністерства фінансів України. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/ОсновніНапрям.pdf (дата звернення: 24.03.2023).

2. Фатюха Н. Г., Гришунова Т. А. Основні підходи щодо визначення та класифікації доходів банківської установи. *Ефективна економіка*. 2019. № 7. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7185.

3. Прибуток банківського сектору в 2021 році сягнув історичного максимуму – 77,5 млрд. грн. *Офіційний сайт Національного банку України.* URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/pributok-bankivskogo-sektoru-v-2021-rotsi-syagnuv-istorichnogo-maksimumu--775-mlrd-grn (дата звернення: 24.03.2023).

4. Банківський сектор завдяки високій операційній ефективності отримав прибуток 24,7 млрд. грн. у 2022 році. *Офіційний сайт Національного банку України*. URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/bankivskiy-sektor-zavdyaki-visokiy-operatsiyniy-efektivnosti-otrimav-pributok-247-mlrd-grn-u-2022-rotsi (дата звернення: 24.03.2023).

5. Наглядова статистика. *Офіційний сайт Національного банку України*. URL: https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#1.

Марусова А.В
«Банківський та страховий ризик-менеджмент» 2 курс
Інститут бізнес освіти
Київський національний економічний Університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – к.е.н., доцент,
доцент кафедри банківської справи та страхування
Охрименко І. Б.

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

Наразі Україна переживає чи не найбільшу кризу за останні два десятиліття, яку спричинило повномасштабне вторгнення російської федерації. Для економіки України настали важкі часи, які потребують дієвих заходів.

Центр розвитку інновацій, Офіс з розвитку підприємництва та експорту, національний проєкт Дія.Бізнес, стратегічне агентство Advanter Group регулярно проводять дослідження бізнесу в Україні, щоб визначити стан та потреби бізнесу у умовах війни [1].

Але для покращення ситуації потрібні реальні дії/кроки які будуть відповідати сучасним тенденціям та вимогам.

Тому цифрова інфраструктура є найбільш стійкою та єфективною під час війни. «Бо її не можуть зруйнувати ракети», - зазначив міністр цифрової трансформації України Михайло Федоров, коли презентував ініціативу та проєкти цифрового відновлення й розвитку України [2].

Ініціативу Digital4Freedom презентували в Лугано на конференції Ukrainian Recovery Conference для міжнародних партнерів та топових світових технологічних компаній. Серед яких: Microsoft, Rakuten, Apple, Amazon, Google, IBM, Palantir, Mastercard, Visa тощо.

Digital4Freedom допоможе створити нову Україну — найбільш вільну та

цифрову країну у світі, де замість аналогових чиновників та довідок працює paperless, замість готівкової валюти — cashless, IT-сектор займає 40% у ВВП, а сама країна перетворюється на найбільший IT-хаб Східної Європи з фокусом на безпекові рішення.

На конференції було зазначено, що вже зараз Україна отримує підтримку від глобальних технологічних компаній, що дасть можливість створити нову модель державно-приватного партнерства.

Михайло Федоров відзначив, що Цифровізація є не тільки нашим фундаментом для відновлення, але й баченням того, як має працювати країна. У жодній іншій країні світу у вас не буде такого шансу долучитися до впровадження найпередовіших технологій на державному рівні. Це одночасно експеримент, цифрова революція і модернізація вже наявної системи. Це шанс для вас, для ваших компаній та всього світу» [2].

Це дійсно так, оскільки повномасштабне вторгнення росії засвідчило яку значну роль займає цифрова трансформація економіки для забезпечення стійкості та гнучкості української держави в умовах війни.

Тому пріоритетами у вітчизняній політиці цифрових перетворень є формування єдиного цифрового ринку з ЄС та наближення структури цифрового сектору України до вимог нової реальності в умовах війни та післявоєнного періоду [3].

Першочерговими будуть наступні кроки:

- модернізація та розвиток базових державних реєстрів Міністерства юстиції України для надання населенню нових цифрових послуг у соціальній та будівельній сферах (Державний реєстр речових прав та Державний реєстр актів цивільного стану);
- реалізація проектів з цифрової трансформації нотаріату (е-нотаріат) та товарно-транспортних накладних (е-ТТН);
- модернізація та розвиток транспортних реєстрів Міністерства внутрішніх справ України з метою надання цифрових послуг з реєстрації та перереєстрації авто в «Дії», видання цифрових посвідчень водія тощо [3].

Для суб’єктів господарювання та для пересічних громадян це буде означати, що багато послуг та процесів значно полегшаться, що неодмінно матиме позитивний вплив на економіку України.

Щодо корупційної складової то всі ми розуміємо, що цифровізація значно знизить політичну корупцію, корупцію під час взаємодії бізнесу з чиновниками, тобто можливості чинити перешкоди бізнесу значно зменшуються, що позитивно вплине на інвестиційний клімат та звісно охочих займатись власним бізнесом серед громадян України стане більше.

Перелік джерел посилання:

1. Стан та потреби бізнесу в умовах війни: результати опитування в січні 2023. URL: https://business.diia.gov.ua/cases/novini/stan-ta-potrebi-biznesu-v-umovah-vijni-rezultati-opituvanna-v-sicni-2023-roku

2. Мінцифра запускає Digital4Freedom — міжнародну ініціативу стрімкого відновлення та розвитку України через інновації та цифровізацію. URL:

https://thedigital.gov.ua/news/mintsifra-zapuskae-digital4freedom-mizhnarodnu-initsiativu-strimkogo-vidnovlennya-ta-rozvitku-ukraini-cherez-innovatsii-ta-tsifrovizatsiyu

3. Огляд цифрової трансформації економіки України в умовах війни (жовтень 2022). URL:https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ohlyad-tsyfrovoyi-transformatsiyi-ekonomiky-ukrayiny-v-umovakh-viyny?__cf_chl_tk=oqcaBr3_EZAHa8jr_wvskk.vD0dcQm8fFAYonPBU1gM-1683214768-0-gaNycGzNDFA

Науменкова С.В.
доктор економічних наук, професор
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ПРОЄКТІВ ІЗ ЗНАЧНИМИ ІНВЕСТИЦІЯМИ В УКРАЇНІ

В умовах пекельних викликів та посилення зовнішніх загроз питання дефіциту коштів для фінансування інвестиційних проєктів в Україні відчувається особливо гостро. Слід зазначити, ситуація на ринку проєктного фінансування характеризується надзвичайно складними умовами, появою нових викликів і посилення ризиків, притаманних сфері довгострокового фінансування. Найбільш суттєвими ознаками нового механізму, який запроваджується в Україні, є такі:

– використання нових механізмів концентрації ресурсів для реалізації масштабних проєктів;

– активізація взаємодії держави та бізнесу на ринку проєктного фінансування;

– здійснення проєктного фінансування з дотриманням інвесторами принципів відповідального фінансування та відповідального інвестування;

– необхідність використання нових інструментів для убезпечення впливу макроекономічних умов на ефективність довгострокових проєктних рішень;

– розширення кола інституційних інвесторів;

– активне використання нових фінансових інструментів для зниження вартості фінансування та хеджування проєктних ризиків;

– посилення регуляторних вимог, зміна підходів і вдосконалення інструментарію ідентифікації та оцінювання проєктних ризиків та їхніх наслідків;

– стрімкий розвиток сервісної та проєктної інфраструктури. Поява класу фінансових посередників з відповідною спеціалізацією (маркетингових, консалтингових фірм, венчурних фондів, аутсорсингових компаній, проєктних промоутерів) [2; 3, сс.20 - 21]

З метою створення сприятливих умов для залучення в Україну значних внутрішніх і зовнішніх інвестицій для повоєнного відновлення, створення нових робочих місць та стимулювання економічного розвитку регіонів запроваджується механізм державної підтримки проєктів із значними інвестиціями.

Слід зазначити, що проєкт із значними інвестиціями, який реалізується на території України у чітко означених сферах, має забезпечувати створення не менше 80 нових робочих місць із середньою заробітною платою працівників,

розмір якої не менш як на 15% перевищує розмір середньої зарплати за відповідним видом діяльності у регіоні, в якому реалізується проект, за попередній календарний рік; розмір інвестицій за проєктом перевищує 20 млн. євро; строк проекту не перевищує 5 років [1]. Для порівняння зазначимо, що в країнах ЄС статус «major project» отримує проєкт, фінансування якого потребує понад 50 млн. євро.

Заслуговує на увагу нова організаційна основа взаємодії учасників проєкту із значними інвестиціями, для реалізації якого укладається спеціальний інвестиційний договірз на строк, погоджений сторонами, але не більше ніж на 15 років. Сторонами спеціального інвестиційного договору є держава Україна в особі Кабінету Міністрів України; територіальна громада в особі органу місцевого самоврядування; заявник; інвестор із значними інвестиціями.

Виникає питання щодо наявності проєктної компанії, або компанії спеціального призначення (SPV/SPE) у разі реалізації таких проєктів. Так, відповідно до правового механізму, функції проєктної компанії покладаються на «інвестора із значними інвестиціями» - це «зареєстрована в Україні юридична особа, яка спеціально утворена для реалізації проекту, господарська діяльність якої спрямовується виключно на реалізацію проекту та виконання спеціального інвестиційного договору» [1]. З огляду на масштабні фінансові ресурси, спрощений порядок реєстрації таких проєктів, виникає багато питань щодо оцінювання та розподілу ризиків між учасниками проєкту.

На наш погляд, при запровадженні механізму реалізації проєктів із значними інвестиціями, особливої уваги потребують питання умов та порядку відшкодування інвестором розміру перевищення обсягу фактично наданої державної підтримки над загальним обсягом державної підтримки, визначеним у спеціальному інвестиційному договорі. Які механізми забезпечення виконання інвестором зобов'язань, передбачених спеціальним інвестиційним договором? Які інструменти захисту інтересів та прав інвесторів можуть бути використані, враховуючи міжнародну практику [4, сс.13-14]?

Зауважимо, що потребують вдосконалення регуляторна база для контролю за дотриманням екологічних та соціальних вимог при реалізації довгострокових проєктів із значними інвестиціями. Зокрема, актуалізується увага на необхідності прискорення реалізації проєктів енергоефективності, які спрямовані на забезпечення доступу до стійкої енергії населення та бізнесу в умовах лібералізації енергетичного ринку України. Разом з тим, моніторинговий механізм таких проєктів в Україні не є досконалим та потребує гармонізації відповідно до міжнародної практики та стандартів ЄС в умовах «зеленого переходу» [5, сс.390, 392].

В Україні відчувається дефіцит коштів для реалізації проєктів розвитку енергетичної галузі та прискорення досягнення SDG7. Зауважимо, що прогнозний обсяг фінансування заходів державної підтримки енергоефективності на наступні 5 років в різних секторах економіки визначено у сумі біля 335 млн. дол., що не є достатнім для подолання існуючих проблем. Фонд декарбонізації, який створюється як додаткове джерело щорічного фінансування заходів з енергоефективності у розмірі понад 35 млн. дол США, не може розглядатися як достатньо надійне джерело отримання інвестиційних ресурсів для фінансування

проєктів енергоефективності. Наповнення цього фонду планується здійснювати за рахунок залучення внесків від сплати податку на викиди CO_2. З огляду на обмежені фінансові можливості, зростає важливість активізації кредитного каналу МТМ [6, с 56] для більш активного залучення банків та інших фінансових установ для фінансування енергопроєктів, розвитку ринків кліматичного фінансування. Інформаційна база та індикатори моніторингу проєктів із значними інвестиціями, спрямованих на досягнення SDG7 на національному рівні, мають формуватися з урахуванням Енергетичної стратегії України та спрямованості економічного розвитку країни [5, с 391].

Першочерговим завданням є уточнення переліку індикаторів для більш повного відображення соціальних, економічних та екологічних результатів реалізації проєктів із значними інвестиціями згідно концепції «витрат та вигод». Розширення інформаційної бази та вдосконалення регуляторних вимог забезпечить можливість здійснювати аналіз довгострокової динаміки та формування більш обґрунтованих рішень. Індикатори моніторингу таких проєктів повинні базуватися на однакових принципах та методологічних підходах, бути адаптованими до використання в офіційній практиці та забезпечувати можливість міжнародних порівнянь.

Перелік джерел посилання:

1. Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні. Закон України від 17.12.2020 р. № 1116-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1116-20#Text

2. Міщенко В.І., Науменкова С.В. Методологічні засади формування стратегії інноваційно-інвестиційного розвитку економіки України. *Причорноморські економічні студії.* 2019. №48. С.116-122. URL: https://doi.org/10.32843/bses.48-19

3. Науменкова С.В. Проєктне фінансування. Київ: Знання України, 2022. 217 с.

4. Науменкова С., Міщенко С., Тіщенко Є. Фінансові інструменти убезпечення від політичних ризиків у проєктному фінансуванні. *Вісник КНУ імені Тараса Шевченка. Економіка*. 2016. №187. С. 6-17. URL: https://doi.org/10.17721/1728-2667.2016/187-10/1.

5. Naumenkova S., Mishchenko V., Mishchenko S. Key energy indicators for sustainable development goals in Ukraine. *Problems and Perspectives in Management.* 2022. №20(1). P. 379-395. http://dx.doi.org/10.21511/ppm.20(1).2022.31

6. Mishchenko V., Naumenkova S., Mishchenko S. Assessing the efficiency of the monetary transmission mechanism channels in Ukraine. *Banks and Bank Systems. 2021. №*16(3). P.48-62. URL: http://dx.doi. org/10.21511/bbs.16(3).2021.05

7.

Обмок І. О.

«Фінанси, банківська справа та страхування», 1 курс

Державний торговельно-економічний університет

Науковий керівник –

старший викладач кафедри банківської справи Сундук Т. Ф.

МАЙБУТНЄ БАНКІВСЬКОГО ТА ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ В ПІСЛЯВОЄННІЙ УКРАЇНІ

Воєнний стан, введений у лютому 2022 року, спричинив появу нових викликів для належного функціонування економіки. Кардинальні зміни, пов'язані руйнуваннями критичної інфраструктури, перебоями з електропостачанням, повітряними тривогами, суттєво впливають на рівень обслуговування клієнтів, а тому передбачають вироблення нових пріоритетів передусім у діяльності банківських установ та їх узгодження із Національним банком України. Це пояснюється тим, що основу банківської системи складають саме Національний банк України та комерційні банки, однак важлива роль належить і небанківським фінансовим установам та банківській інфраструктурі. Банківська система є однією із найважливіших складових економіки не лише в умовах війни. Адже, необхідною умовою для успішного функціонування економіки, ефективного здійснення господарської діяльності суб'єктами господарювання та забезпечення життєдіяльності населення є необхідна маса грошей в обігу, яка має збільшуватись або зменшуватись відповідно до зміни попиту на гроші, а також належним чином мають виконуватись трансформаційна та стабілізаційна функції банківської системи.

Глибока економічна та фінансова кризи, обумовлені повномасштабною війною росії проти України, матимуть суттєві негативні наслідки для фінансового сектору. Проте банки успішно протистоять викликам війни завдяки значному запасу міцності, своєчасній реакції НБУ та рокам спільної роботи над реформою сектору. Зважаючи на очікуваний масштаб реалізації фінансових ризиків та втрати банками капіталу, Національний банк тимчасово перейшов до політики регуляторного послаблення. Він не буде застосовувати заходи впливу, якщо фінансові установи порушуватимуть вимоги до достатності капіталу через негативні наслідки війни. Водночас НБУ вимагатиме прозорого та достовірного відображення фінансового стану банків та небанківських фінансових установ. Це дасть змогу впровадити реалістичний графік відновлення фінансового сектору після перемоги у війні.

Унаслідок війни очікується падіння ВВП більш як на третину та суттєве прискорення інфляції. Щоб уникнути неконтрольованої девальвації та відпливів капіталу, Національний банк України тимчасово зафіксував обмінний курс та запровадив валютні обмеження, підтримуючи валютний ринок інтервенціями. Фінансування потреб бюджету та поповнення міжнародних резервів можливі завдяки масштабній фінансовій допомозі країн-партнерів.

Падіння економічної активності матиме тривалий негативний вплив на доходи бізнесу та населення, а отже і на якість кредитного портфеля банків. Це також призведе до зменшення попиту на послуги фінансового сектору.

Банки виявилися операційно стійкими, вони щодня надавали послуги клієнтам у тих регіонах, де це було безпечно для працівників та клієнтів, тож довіра вкладників збереглася. Ліквідність банківського сектору наразі не викликає занепокоєнь, проте банки мають зберігати консервативні підходи й припускати, що ризик ліквідності все ще може реалізуватися.

Кредитний попит населення та бізнесу під час війни значно послабився.

Слабкий фінансовий стан бізнесу та населення стримуватиме активне банківське кредитування в післявоєнний період, тож урядові програми часткової компенсації процентної ставки та часткового гарантування кредитів мають зберегтися. Відновлення сегменту незабезпеченого споживчого кредитування відбудеться швидше, але темпи будуть дуже далекі від довоєнного рівня.

Вперше за п’ять років сектор став збитковим через різке зростання відрахувань до резервів. Надалі збитки банків від кредитного ризику зростатимуть: за очікуваннями НБУ, банки унаслідок кризи втратять щонайменше 20% кредитного портфеля. Вони використовуватимуть капітал, аби покрити ці збитки. Запас капіталу перед початком повномасштабної війни значно перевищував мінімально необхідні рівні, тож банки мають високий запас міцності. До того ж багато великих банків збережуть операційну ефективність та зможуть після війни поповнити капітал через отримання прибутку. Щоб частково вивільнити капітал банків, НБУ знижує ваги ризику за незабезпеченими споживчими кредитами зі 150% до 100%. Підвищені ваги ризику – це контрциклічний інструмент, який спонукав банки проводити виваженішу кредитну політику та сформувати більший запас капіталу, що тепер може бути використаний під час кризи.

Небанківські фінансові установи виявилися менш готовими до викликів війни порівняно з банками і гірше впоралися з операційними ризиками. Проте в усіх сегментах небанківського фінансового ринку залишаються компанії, що й надалі безперервно надають якісні послуги. Національний банк дає змогу учасникам ринку відновитися, не застосовуючи заходи впливу за низку порушень. Водночас небанківські фінансові установи повинні мобілізувати власні ресурси для відновлення та зберігати прозорість у відображенні фінансового стану. [1]

Україна отримала програму кредитування від Міжнародного Валютного Фонду на $15,6 млрд на чотири роки. Перший транш від МВФ отримали 03.04.2023 на $2,7 млрд. Загалом цього року уряд може отримати $4,5 млрд.

В меморандумі МВФ виклав свій прогноз економічного зростання. Але це за умови виконання "домашнього завдання", яке матиме економічний ефект: підвищення прозорості та підзвітності спецрахунків; перехід до гнучкого обмінного курсу, послаблення валютного контролю та таргетування інфляції; відновлення декларацій про майно держслужбовців і відновлення функцій Національного агентства з питань запобігання корупції щодо їх вивчення та перевірки; посилення банківського управління та нагляду; посилення автономії Спеціалізованої антикорупційної прокуратури тощо.

Завданням для НБУ є посилений нагляд за банками. Національний банк готується провести детальну діагностику банків (оцінка активів і платоспроможності банків, на які припадає 90% активів банківської системи) до кінця грудня 2023-го. До кінця червня 2024-го регулятор підготує план дій щодо врегулювання проблемних активів.

Фонд гарантування вкладів фізичних осіб має оновити свої плани на випадок непередбачуваних обставин. Рада з фінансової стабільності до кінця червня 2023 року затвердить заходи, що застосовуватимуться у відповідь на можливі негативні судові рішення щодо законів «Про Фонд гарантування вкладів фізичних осіб» та «Про санацію банків».

Крім того, уряд зобов'язався узгоджувати питання націоналізації банків із МВФ. Також націоналізація повинна включати плани швидкої реприватизації або ліквідації відповідних банків.

Україна повернеться до гнучкого обмінного курсу та режиму таргетування інфляції й завершить реструктуризацію банківського сектору протягом програмного періоду, тобто до кінця 2027-го. Втім, швидко курс не відпустять. Один із структурних маяків передбачає, що до кінця червня цього року регулятор підготує стратегію переходу до гнучкого курсоутворення, послаблення валютного контролю та таргетування інфляції. НБУ стимулюватиме конкуренцію між банками за строкові депозити, щоб підвищувати привабливість гривневих активів. Це важлива передумова для сталого зниження інфляції. [2]

Отже, банківська система є однією із найважливіших складових економіки України і, особливо, на період воєнного стану та післявоєнного її відновлення. Саме тому підтримка банківської системи та сприяння її розвитку для НБУ є пріоритетом. З метою нарощування потенціалу банківської системи має бути розроблений дієвий механізм забезпечення ефективного формування платіжних засобів, надання кредитів, віднаходження додаткових джерел грошових коштів і необхідний комплексний підхід до вирішення наявних проблем.

Перелік джерел:

1. Фінансова система успішно протистоїть викликам війни – Звіт про фінансову стабільність. URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/finansova-sistema-uspishno-protistoyit-viklikam-viyni---zvit-pro-finansovu-stabilnist
2. Онлайн-журнал «Forbes». URL: https://forbes.ua/money/mvf-04042023-12832

Падун А.О.
«Банківський бізнес», 4 курс
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – к.е.н., доцент,
професор кафедри банківської справи та страхування
Білошапка В.С.

ВПЛИВ НБУ НА СТАБІЛЬНІСТЬ БАНКІВСЬКОГО БІЗНЕСУ ПІД ЧАС ВІЙНИ

З перших днів повномасштабного вторгнення росії НБУ зосереджував зусилля на зменшенні панічних настроїв населення, підсиленні довіри до банківської системи та стабільності фінансового ринку. Найголовніші рішення регулятора стосувалися забезпечення сталої роботи банківської системи, стримування девальвації гривні та відтоку капіталу за межі країни [1].

24 лютого 2022 року НБУ дещо змінив правила роботи банківської системи в умовах воєнного стану. Відділення банків повинні продовжувати працювати там, де це безпечно, зберегти для клієнтів постійний доступ до сейфів, а також підкріплення готівкою банкоматів. Безготівкові платежі не мали жодних обмежень. Але в той час діяли і заборони [1]:

1. Зняття готівки не більше 100 000 грн. на день, а також повна заборона на зняття валюти готівкою в Україні (згодом, 01.03.2022, заборону послабили). Проте ці обмеження не стосувались підприємств, які працювали за дорученням уряду або виконували мобілізаційні плани, а також до мешканців територій, яким загрожувала окупація, якщо готівка наявна у відділенні банку [2].

2. Банки, що є емітентами цифрових грошей, повинні були припинити їх випуск та розповсюдження. Емітуючи цифрові гроші, НБУ може контролювати їх обсяг на 100%, адже це ті ж самі гроші, але в електронному вигляді. Вони мають значні переваги над готівкою: зменшення витрат на обслуговування, вищий рівень захищеності за допомогою спеціального шифрування. Припинення емітування цифрових грошей є негативною складовою у заборонах, адже такі технології мають розвиватись.

3. На розподіл капіталу, окрім направлення прибутку на збільшення статутного капіталу, створення загальних резервів та фондів основного капіталу, а також покриття збитків.

4. На дострокову сплату банками кредитів від нерезидентів.

5. Щодо надання юридичним особам кредитів у національній валюті для сплати кредитів в іноземній валюті.

6. Замінювати валюту кредиту з іноземної на гривню для юр.осіб.

7. На переказ коштів за межі України, крім власних банківських операцій та видачі кредитів іноземним фінансовим установам.

Проте, певні послаблення для банків теж мали місце [1]:

1) Скасування заходів впливу за порушення нормативів капіталу, ліквідності, кредитного ризику, лімітів відкритої валютної позиції, строків подання статистичної звітності, якщо порушення виникли після 24 лютого 2022 року.

2) Дозвіл на ідентифікацію військових за допомогою військового квитка для відкриття рахунку [3].

3) Проведення зовнішньої оцінки стійкості для банківських установ перенесене на 2023 рік і така оцінка здійснюватиметься із застосуванням лише першого та другого етапів [4].

4) Скасування заходів впливу за несвоєчасне оприлюднення фінансової та консолідованої фінансової звітності.

Скасування заходів впливу за порушення у формуванні та зберіганні обов’язкових резервів має подвійний ефект: з однієї сторони, банки в нелегкий час мають можливість працювати, обслуговувати клієнтів на належному рівні, підтримувати банківську систему; але з іншої сторони, банки можуть відчути полегшення нагляду та навіть не намагатись дотримуватись нормативів щодо зберігання та формування резервів банку, а навпаки, схилятися до ризикової діяльності, намагаючись збільшити прибуток.

Окрім того, щоб спростити банкам доступ до ліквідності, 24.02.2022 Національний банк України запровадив бланкові кредити рефінансування без обмежень у сумі, терміном на 1 рік із можливістю продовжити його ще на 1 рік. Так як ліквідність банківської системи з початку війни виросла, і в той час банки почали достроково повертати ці кредити з рефінансування, НБУ з 15 квітня 2022 року повернувся до звичної практики видачі лише забезпечених кредитів [1].

З найпершого дня війни НБУ заборонив банкам видачу коштів за рахунками

резидентів Російської Федерації та Республіки Білорусь в Україні, а також купувати або продавати їм будь-яку валюту, у тому числі задля виконання перед ними зобов'язань. Проте згодом до цієї заборони Нацбанк ухвалив ряд винятків (було дозволено видатки для соціальних виплат, виплати зарплат, оплата комунальних послуг, штрафів, податків та інше) [1]. На нашу думку, ця заборона є доречною, адже громадяни та резиденти РФ та РБ – мають зв'язки з територіями, з яких на територію України йшли і продовжують йти військові наступи. До того ж, резиденти цих країн можуть здійснювати будь-яку діяльність, яка буде іти на користь військовим цих країн, їх економіці. А для України, ЄС та інших країн, що підтримують нас, важливе економічне знесилення цих країн.

24 лютого 2022 року НБУ затвердив постанову задля уможливлення ліквідації банків, які підконтрольні Росії. І регулятор відкликав ліцензію і ліквідував два банки, що перебували під непрямим контролем Росії. Мова іде про Міжнародний резервний банк, який на 100% належав державному «Сбєрбанку Росії», та Промінвестбанк, частка якого на 99,77% належить держкорпорації «ВЕБ.РФ». Обидві фінансові установи з 2017 року перебували під санкціями Ради національної безпеки та оборони України (РНБО) задля боротьби із виведенням капіталів, у тому числі, на користь структур власників.

Окрім цього, НБУ дав право на скасування акредитації представництв російських банків в умовах воєнного стану, заборонив резидентам Росії брати участь у керуванні банками в Україні, а також відмовився від надання бланкового рефінансування банкам, акціями яких володіють росіяни [1].

Щоб підсилити СЕП (систему електронних платежів) під час війни та щоб вона працювала належним чином, як у мирний час, НБУ завчасно збільшив резервні потужності [5]. Це означає, що банки і платіжні системи цілодобово забезпечують безготівкові розрахунки, тобто, розрахуватися карткою українського банку є можливість по всій Україні, де немає прямих бойових дій та є зв'язок. А також це можна робити і за межами України [5]. Також 1 квітня 2023 року відбудеться перехід на нове покоління СЕП – на базі міжнародного стандарту ISO 20022 та у цілодобовому режимі (адже зараз система працює в режимі 23/7) [6].

Таким чином, банківська система добре справляється з викликами війни, адже регулятор вчасно запроваджує заходи, щодо її підтримки, заборони, що мають позитивні наслідки для економіки зараз. НБУ запроваджує нові технології, попри воєнний стан та складні для банківської системи часи.

НБУ і надалі гнучко реагуватиме на зміну умов та коригуватиме регуляторні підходи, щоб сприяти забезпеченню фінансової стабільності.

Перелік використаних джерел:

1. Державне регулювання під час війни: як НБУ адаптував фінансову систему України до нових умов впродовж ста днів воєнного стану [Електронний ресурс]. URL: https://voxukraine.org/derzhavne-regulyuvannya-pid-chas-vijny-yak-nbu-adaptuvav-finansovu-systemu-ukrayiny-do-novyh-umov-vprodovzh-sta-dniv-voyennogo-stanu/.

2. ПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ, ПОСТАНОВА від 24.02.2022 № 18 «Про роботу банківської системи в період запровадження

воєнного стану» [Електронний ресурс]]. URL: https://zakon.cc/law/document/read/v0018500-22.

3. Пом'якшено низку валютних обмежень та з огляду на рекордну ліквідність банківської системи змінено умови надання рефінансування банкам [Електронний ресурс]. URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/pomyaksheno-nizku-valyutnih-obmejen-ta-z-oglyadu-na-rekordnu-likvidnist-bankivskoyi-sistemi-zmineno-umovi-nadannya-refinansuvannya-bankam.

4. Національний банк вживає чергових заходів для підтримання стабільності банківської системи на час дії в Україні воєнного стану [Електронний ресурс]. URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-vjivaye-chergovih-zahodiv-dlya-pidtrimannya-stabilnosti-bankivskoyi-sistemi-na-chas-diyi-v-ukrayini-voyennogo-stanu.

5. Війна та банки: хто і як підтримує платежі та захищає гроші українців [Електронний ресурс]]. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/features-61179588.

6. Попри війну СЕП працювала ефективно та безперебійно у 2022 році [Електронний ресурс]. URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/popri-viynu-sep-pratsyuvala-efektivno-ta-bezperebiyno-u-2022-rotsi.

Богдан Панченко
«Банківський бізнес», 3 курс
студент ОС бакалавр
Науковий керівник – к.е.н., доцент,
доцент кафедри банківської справи та страхування
Охрименко І. Б

РІСТ НЕПРАЦЮЮЧИХ КРЕДИТІВ В БАНКАХ УКРАЇНИ ПІД ВПЛИВОМ ВОЄННИХ ДІЙ

У зв’язку з війною з росією дедалі актуальнішим стало питання боротьби з проблемними активами банків (NPL), рівень яких за останній рік виріс приблизно на 10% [1]. Підвищення частки проблемної заборгованості в кредитних портфелях банків впливає негативно на їх фінансовий результат та капіталізацію. Великі обсяги прострочених кредитів можуть призвести до втрати довіри вкладників, зниження платоспроможності та ліквідності банків, а також до погіршення їх репутації. Ці негативні наслідки можуть суттєво вплинути на діяльність банків, а в банківській сфері важливо оцінювати вплив проблемних кредитів на ліквідність та платоспроможність.

У грудні 2021 року Національний банк України у своєму «Звіті про фінансову стабільність» повідомив про поліпшення якості кредитних портфелів українських банків завдяки новій практиці кредитування. Згідно зі звітом, рівень неплатоспроможності зменшується серед 39 нових боржників за останні роки завдяки вищим кредитним стандартам. Банки активно застосовують нові кредитні стандарти, що сприяє покращенню якості кредитних портфелів і зменшенню

ризику неплатоспроможності [2].

До початку повномасштабної війни ЗМІ фіксували падіння обсягу непрацюючих кредитів до мінімальних показників [3], але початок повномасштабної збройної агресії росії значно вплинув на рівень NPL. Війна суттєво вплинула на руйнування економіки, зниження рівня життя населення та збільшення безробіття, що в свою чергу, погіршило фінансовий стан позичальників, що підвищує ризик несплати кредитів. Війна призвела до скорочення діяльності підприємств та зменшення обсягу виробництва, що вплинуло на прибутковість компаній та їх здатність повернути кредити. Також, в умовах військового конфлікту, деякі банки обмежили свої кредитні операції, що призвело до зменшення кількості нових кредитів та збільшення ризику несплати старих. Збільшення рівня інфляції також внесло свою лепту. Це призвело до певної девальвації гривні, що робить кредит менш привабливим та доцільним для позичальників.

Рисунок. Розмір NPL та процент покриття резервами
Джерело: сформовано автором на основі даних [1]

Також доцільно розглянути структуру NPL у розрізі суб'єктів кредитування. З лютого 2022го року розмір NPL фізичних осіб (включно з фізичними особами-підприємцями) виріс майже вдвічі (з 16,82% на 01.02.2022 до 32,38% на 01.03.2023), в той час як NPL юридичних осіб не зазнав суттєвих змін (35,84% на 01.02.2022 до 43,73% на 01.03.2023) та виріс всього на 3,56% з лютого до листопада, та ще на 4,33% з жовтня до березня [4].

Слід зауважити, що Національний Банк України оперативно зреагував на ситуацію та змінив певні підходи до оцінки кредитного ризику в червні 2022го року. Було надано банкам можливість не визнавати дефолт за кредитами, довгострокова реструктуризація за якими призводить до зменшення теперішньої вартості майбутніх грошових потоків (NPV) більше ніж на 10%, знижено зі 150% до 100% вагу ризику (RWA) за споживчими незабезпеченими кредитами, збільшено ліміт розміру кредитів юридичним особам з 5 млн грн до 20 млн

грн, оцінку яких банк має право здійснювати на груповій основі, та інше [5].

Висновок. За більше ніж рік війни ми можемо фіксувати суттєвий ріст NPL в банках, особливо у групі фізичних осіб. Визвано це руйнуванням економіки, ростом безробіття, падінням доходів населення. Національний Банк України проводить певні заходи для регулювання та поліпшення ситуації, але назвати їх ефективними або, навпаки, неефективними поки що складно. Не дивлячись на суттєвий вплив війни, рівень NPL все ще знаходиться на відносно невисокому рівні в порівнянні з рівнем NPL та рівнем покриття резервами п'яти та десяти річної давнини, коли NPL сягав близько 50%. Можна зробити висновок, що під час війни з росією проблема прострочених кредитів стає актуальнішою в Україні, що може негативно вплинути на фінансову ситуацію банків та країни в цілому.

Перелік джерел посилання

1. Частка непрацюючих кредитів (NPL) в Україні становила 38% на початок 2023 року [Електронний ресурс] // Національний Банк України. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: https://bank.gov.ua/ua/stability/npl.

2. Звіт про фінансову стабільність за грудень 2021 року Національного банку України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2021-H2.pdf?v=4

3. До історичного мінімуму. Обсяги безнадійних кредитів в українських банках скоротилися до 30% [Електронний ресурс] // New Voice. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: https://biz.nv.ua/ukr/finance/nepracyuyuchi-krediti-naskilki-skorotivsya-obsyag-npl-v-ukrajinskiy-bankivskiy-sistemi-za-2021-rik-50215799.html.

4. Наглядова статистика НБУ. 2023. URL: https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist

5. Змінено окремі підходи до оцінки банками кредитного ризику (2022). URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/zmineno-okremi-pidhodi-do-otsinki-bankami-kreditnogo-riziku.

Повидиш А.О.
«Банківський бізнес», 3 курс
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Стрільчук Ю. І.
к.е.н., доцент кафедри банківської справи та страхування
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ВАЛЮТНІ ОБМЕЖЕННЯ В УКРАЇНІ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

У сучасному динамічному світі все більше простежуються тенденції до глобалізації економіки, посилення транскордонного руху капіталу, пожвавлення міжнародної торгівлі, що вимагає створення на рівні національних економік сприятливих умов для здійснення валютних операцій та міжнародних розрахунків. Валютна лібералізація в Україні значною мірою спростила ведення суб'єктами господарювання зовнішньоекономічної діяльності. Проте, в сучасних умовах, які склалися в Україні, виникла об'єктивна необхідність у впровадженні

валютних обмежень для регулювання економічної ситуації під час воєнного стану.

Валютні обмеження – це система нормативних правил, які регулюються адміністративним та фінансовим законодавством, спрямованих на обмеження прав при здійсненні валютних операцій, поширюються на фізичних та юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців, резидентів і нерезидентів. Зазвичай вони застосовуються з метою концентрації валютних цінностей в державі, підтримання курсу національної валюти та врівноваження платіжного балансу [1, с. 84]. Виділяють різні форми валютних обмежень, а саме:

− обов'язковий продаж валютного прибутку експортерів (в обмін на національну валюту);

− блокування валютного прибутку експортерів;

− обмеження можливостей фізичних осіб володіти іноземною валютою;

− регулювання продажу та купівлі іноземної валюти;

− регулювання переказів за кордон, вивозу капіталу;

− регулювання отримання зовнішніх позик;

− заборона оплати імпорту іноземною валютою;

− регулювання строків платежів за експортом і імпортом;

− встановлення різних курсових співвідношень валют за різними видами операцій, товарними групами чи регіонами, та ін. [1, с. 96].

Варто зазначити, що в країнах, які розвиваються, валютні обмеження характеризуються жорсткішими адміністративними заборонами та охоплюють більше зовнішньоекономічних операцій, на відміну від розвинених країн.

З перших днів повномасштабної війни в Україні НБУ почав застосовувати низку валютних обмежень, щоб мінімізувати можливості непродуктивного відпливу капіталу з країни та стабілізувати економіку. В умовах воєнного стану основний нормативний акт, що регулює розрахунки в зовнішньоекономічній діяльності, – Постанова Правління НБУ № 18 «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану» , зміни до якої вносилися вже 41 раз.

Серед найголовніших валютних обмежень можна виділити наступні:

− заборона видачі в Україні готівкових коштів у гривнях та в іноземній валюті з рахунку клієнта в національній та іноземній валюті відповідно в обсязі, що перевищує в еквіваленті 100000 гривень у день (без урахування комісії банку);

− заборона здійснення будь-яких валютних операцій уповноваженими установами з використанням російських та білоруських рублів та учасником яких є юридична або фізична особа, яка зареєстрована або постійно проживає в Російській Федерації чи Республіці Білорусь;

− заборона здійснення уповноваженими установами торгівлі валютними цінностями, а також транскордонних переказів валютних цінностей з України, переказів коштів на кореспондентські рахунки банків-нерезидентів у гривнях чи іноземній валюті, відкриті в банках-резидентах;

− встановлення граничних строків розрахунків за операціями з експорту та імпорту товарів на суму більше еквіваленту 400000 гривень 180 календарних днів, які застосовуються до операцій, здійснених з 05 квітня 2022 року;

− офіційний курс гривні до долара США зафіксовано на рівні 36,5686 гривень за 1 долар США. Усі безготівкові операції з купівлі/продажу валюти (крім

продажу населенню під строковий депозит) можуть відбуватися за курсом, що відхиляється від офіційного не більше ніж на 1% [2].

Також Постанова НБУ № 18 від 24 лютого 2022 року давала можливість вивозити з України валютні цінності, еквівалент яких перевищував 10000 євро без їх декларування. Проте, з 13 березня 2022 року НБУ повернув вимогу щодо надання громадянами підтверджуючих документів під час вивезення з України валютних цінностей у сумі більше 10000 євро (в еквіваленті) [2].

З 6 серпня 2022 року Національний банк України скасував обмеження, згідно з яким банки і небанківські установи повинні купувати у населення готівкову валюту за курсом не нижче офіційного. Також фізичні особи-волонтери можуть без обмежень розраховуватися гривневими платіжними картками за товари з визначеного НБУ переліку, придбані за кордоном з метою сприяння підвищенню обороноздатності України (у межах щомісячного ліміту 400 тис. грн в еквіваленті) [3].

Отже, валютні обмеження Національного Банку України в умовах воєнного стану допомагають забезпечити критичні потреби економіки з мінімальними ризиками для валютного ринку, запобігти відпливу капіталу. Фіксація валютного курсу дала змогу утримати макроекономічну стабільність. Введення валютних обмежень є одним з проявів валютної політики країни у період економічної та фінансової кризи. Валютні обмеження сприяють регулюванню ситуацію на валютному ринку відповідно до потреб економіки. Проте, валютні обмеження повинні враховувати й об'єктивні потреби суб'єктів господарювання у здійсненні валютообмінних операцій, переказів за кордон для ведення господарської діяльності та підтримання їхньої економічної активності, що сприятиме розвитку економіки в складних умовах, які склалися на сьогодні.

Перелік джерел посилання:

1. Береславська О. І. Міжнародні розрахунки та валютні операції: навч. посіб. Ірпінь: Університет ДФС України, 2019. 368 с.

2. Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану: Постанова Правління Національного Банку України від 24.02.2022. №18. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0018500-22#Text (дата звернення: 10.04.2023).

3. Національний банк уточнює низку валютних обмежень. НБУ. URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-utochnyuye-nizku-valyutnih-obmejen (дата звернення: 10.04.2023).

Погорєлова М. Ю.
«Фінанси, банківська справа та страхування», 3 курс
Одеський національний економічний університет
Науковий керівник – к.е.н., доцент,
доцент кафедри банківської справи
Деркач Ю. Б.

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ЗОЛОТОВАЛЮТНИХ РЕЗЕРВІВ УКРАЇНИ

За умов зростаючої невизначеності та фінансової глобалізації питання щодо формування золотовалютних резервів постає особливо гостро. Якщо золотовалютні резерви сформовано відповідно до масштабів національної економіки та рівня її проникнення в глобальну економічну систему, то це може забезпечити стійкість та стабільність економічного становища всередині країни. Саме тому дослідження проблем формування золотовалютних резервів (ЗВР) України як ніколи на часі.

Визначення поняття «золотовалютні резерви» (або міжнародні валютні резерви, або офіційні резервні активи) міститься в статті 1 Закону «Про Національний банк України»: це «резерви України, відображені у балансі Національного банку України, що включають в себе активи, визнані світовим співтовариством як міжнародні і призначені для міжнародних розрахунків» [1, с. 3].

До характеристик активів у складі золотовалютних резервів України можна віднести офіційний характер, високий рівень ліквідності, дохідність, жорсткіші вимоги до безпечності, регулятивний потенціал [2, с. 49]. Ці властивості втілюють монетарне золото, спеціальні права запозичення (СПЗ), резервна позиція в МВФ, іноземна валюта тощо.

Аналіз формування золотовалютних резервів на предмет виявлення проблем, що виникають в ході цього процесу, можна здійснювати в декількох напрямах.

Передусім, варто дослідити, наскільки виконується запит економіки на достатність обсягу ЗВР. Загалом, оптимальний обсяг міжнародних валютних резервів визначається на основі світових стандартів, за якими мінімально допустимі ЗВР мають перекривати тримісячний обсяг імпорту. Оскільки поточний обсяг золотовалютних резервів України забезпечує фінансування 3,2 місяця поточного імпорту, він є достатнім для належного виконання зобов'язань України, а також дозволяє проводити поточні операції уряду й НБУ [3]. Тож проблема нестачі золотовалютних резервів та, як наслідок, погіршення платоспроможності України наразі не актуальна.

Це підтверджує динаміка чистих та валових міжнародних резервів України за останні п'ять років (рисунок 1): фактично, в період 2018-2022 рр. валові міжнародні резерви зросли в 1,34 рази, або на 34,23%, а чисті – в 2,29 разів, або на 128,94%. Причому якщо на початок 2018 року частка чистих міжнародних резервів в загальному обсязі ЗВР становила 35,47%, то на початок 2022 року вона збільшилась до 67,12%. Таким чином, завдяки провадженню виваженої валютної політики НБУ подолав проблему наявності надлишкової заборгованості центрального банку та Міністерства фінансів України. З іншого боку, постає проблема збереження такої позитивної динаміки, адже через руйнівний вплив військових дій на вітчизняну економіку станом на 01.11.2022 рік частка чистих міжнародних резервів зменшилась до 60,50% та може продовжувати знижуватись.

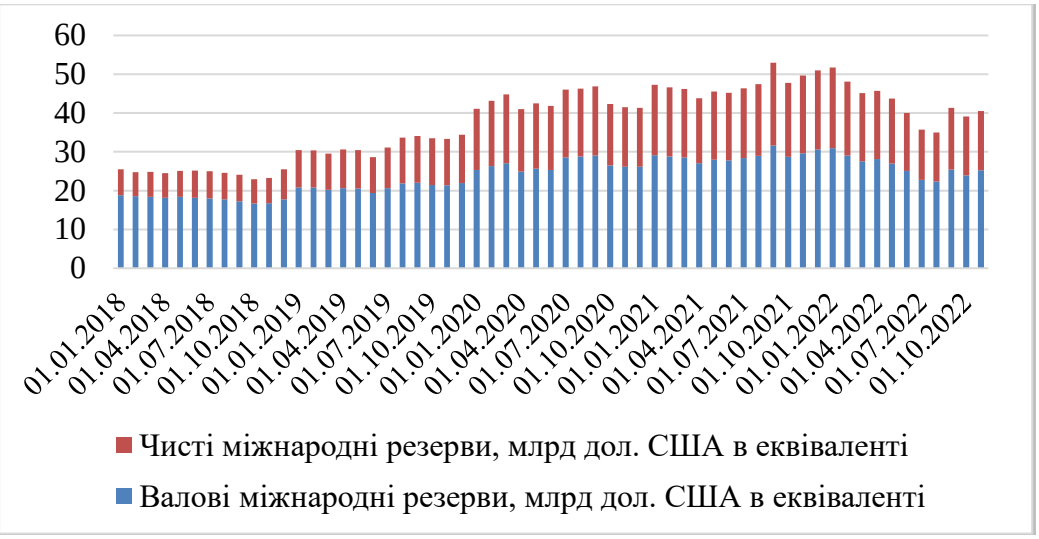

Рис. 1. Динаміка чистих та валових міжнародних резервів України в період 2018-2022 рр., млрд. дол. США

Джерело: НБУ [3]

Якщо аналізувати структуру золотовалютних резервів України в розрізі валют станом на 01.01.2021 та 01.01.2022, можна переконатись, що в обидва роки першочерговий пріоритет надавався формуванню резервів у доларах США (частки 77,81% та 78,79% відповідно), другорядний – євро (частки 9,85% і 10,65% відповідно) та монетарному золоту (частки 5,20% і 5,66% відповідно) (рисунок 2).

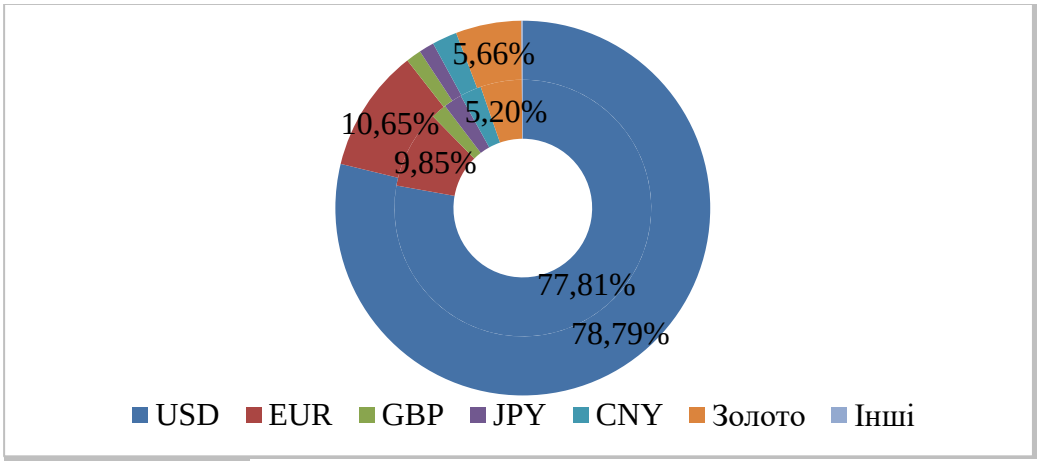

Рис. 2. Структура золотовалютних резервів України в розрізі валют,% (внутрішнє кільце – станом на 01.11.2021, зовнішнє кільце – станом на - 01.11.2022)

Джерело: НБУ [3]

Даний факт свідчить про прагнення НБУ формувати резерви в більш ліквідній формі, та водночас замалі частки активів в інших міцних валютах можуть мати негативні наслідки. До того ж, у 2022 році порівняно з 2021 роком НБУ зменшив обсяги резервів у тих валютах, частки яких і доти були порівняно незначними: в японській єні на 52,08% та у фунтах стерлінгів на 43,42%. Отже, іншою проблемою формування ЗВР в Україні є обґрунтування вибору валюти активів з огляду на необхідність їхньої диверсифікації.

Таким чином, за результатами дослідження можна дійти висновку, що головна проблема щодо формування золотовалютних резервів України в останні роки стосується підходу до диверсифікації активів за валютами. Також внаслідок

зростання зовнішніх запозичень НБУ під впливом військової агресії та скорочення економіки окреслюється проблема можливого зменшення частки чистих резервів у загальному обсязі ЗВР.

Перелік джерел посилання:

1. Про Національний банк України : Закон України від 20.05.1999 р. №679-XIV. *Голос України.* 1999. 22 червня. С. 1-40.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text

2. Дяковський Д.А. Сутність і сучасні тенденції формування та використання золотовалютних резервів України. *Наукові записки НаУКМА. Економічні науки.* 2020. №5(1). С. 48-54.
URL: https://doi.org/10.18523/2519-4739.20205.1.48-54

3. Офіційний сайт Національного банку України. *Фінансові ринки: міжнародні резерви.*
URL: https://bank.gov.ua/ua/markets/international-reserves-allinfo

Правник А.М.
«Банківська справа», 2 курс
Державний торговельно-економічний університет
Науковий керівник
старший викладач кафедри банківської справи
Сундук Т.Ф.

ПІДТРИМКА МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Підтримка роботи українського бізнесу – важливе завдання для забезпечення економічної спроможності нашої країни протистояти викликам війни, адже саме малий та середній бізнес є фундаментом, на якому відновлюватиметься економіка післявоєнної України. Навіть у поточних надскладних умовах держава здійснює доступні кроки, аби підтримати підприємства, що опинились у скрутних умовах.

За даними урядового порталу, в Україні малий та середній бізнес відіграє ключову роль в економіці, забезпечуючи близько 64% доданої вартості, 81,5% зайнятих у бізнесі працівників та 37% податкових надходжень. У 2019 році МСП становили 99,9% українських підприємств і 55% валового внутрішнього продукту країни [1].

Наразі існують різноманітні шляхи державної підтримки бізнесу. Один з них - державна програма релокації бізнесу. Програма передбачає перенесення виробничих потужностей підприємств із зон бойових дій у більш безпечні місця (переважно західні області України). За даними Мінекономіки на 5 квітня 2022 року, 178 підприємств завершили релокацію потужностей, з них 67 вже відновили роботу на нових місцях, а всього подано понад 1400 заявок.

Укрзалізниця пропонує свої виробничі потужності в центральній та західній Україні для релокації виробництв зі сходу країни.

Ощадбанк теж сприяє розвитку бізнесу під час війни. **Банк** кредитує підприємців, що вимушені переміщувати свій бізнес без зміни виду діяльності з

регіонів, де ведуться активні бойові дії, до іншої місцевості в Україні. Ощадбанк запровадив пільгове обслуговування торговельних підприємств на період воєнного стану. Крім того, банк пропонує підприємцям користуватись додатком ОщадPAY, який є терміналом у смартфоні та є зручним для дрібних торговців.

На період війни уряд зменшив кількість обмежень по програмі "5-7-9". Підприємець, якому потрібна підтримка, може отримати безвідсотковий кредит до 60 млн грн на строк до 5 років. Відсотки по кредиту під час війни сплачуватиме держава. Також підприємцям доступне фінансування під 0% річних із забезпеченням у вигляді 80% державної гарантії. Строк кредитування за програмою «5-7-9» залежатиме від цільового призначення коштів. На реалізацію інвестиційного проекту та на рефінансування заборгованості кредит надається щонайбільше на 5 років. Для фінансування оборотного капіталу – на 3 роки [2].

Український бізнес поступово оговтується і пристосовується до складних умов теперішнього часу. Офіс з розвитку підприємництва та експорту запустив оперативну платформу з актуальною інформацією для українських експортерів, які готові постачати свою продукцію за кордон в умовах війни. Це значно посприяє збільшенню експорту українських товарів [3].

Також, уряд запровадив програму стимулювання підприємців брати на роботу внутрішніх переселенців в квітні 2022 року. За кожного працевлаштованого з числа внутрішньо переміщених осіб держава виплачує роботодавцю компенсацію у розмірі мінімальної заробітної плати впродовж 2 місяців [4].

Як на мене, основна підтримка бізнесу знайшла відображення у податковій лібералізації. На час воєнного стану платникам податку 1 та 2 групи надано право добровільно сплачувати єдиний податок, для платників податку 3 групи запроваджено податок з обороту у 2%. Фізичним особам — підприємцям надано право не обчислювати, не обраховувати та не сплачувати ЄСВ за себе. Санкції за порушення закону про РРО (реєстратор розрахункових операцій) не будуть застосовуватись до завершення воєнного стану. До кінця року звільняються від сплати за землю платники на територіях, на яких ведуться бойові дії. Не буде сплачуватись ПДВ за товари, що були знищені під час війни, а також передані на потреби оборони [2].

Для ще більшої підтримки бізнесу уряд запустив проєкт єРобота. На порталі Дія можна подати заявку на отримання гранту від держави на розвиток бізнесу. Ці гроші дадуть змогу кожному, хто має бажання, навички та план запустити власну справу або розширити свій бізнес. Можна буде придбати обладнання, закупити сировину або оплатити оренду приміщення. Українські підприємці вже розпочали витрачати отриману фінансову допомогу на збереження та створення нових робочих місць, закупівлю чи заміну обладнання, закупівлю сировини та матеріалів, орендну плату за приміщення, лізинг обладнання та інші витрати, спрямовані на відновлення господарської діяльності [1].

Як уже зазначалося, уряд запровадив низку програм для підтримки бізнесу, щоб допомогти відновити втрати, завдані війною та щоб він залишався в Україні та працював на перемогу.

Отже, бачимо, що держава за рахунок програм підтримки намагається стимулювати бізнес. Все це зменшує навантаження на підприємства та забезпечує їх стабільну роботу в умовах воєнного стану. Створення сприятливих умов для їхнього розвитку та масштабування вже сьогодні — це цілі, за допомогою яких ми відновимо економіку.

Перелік джерел посилання:

1. Роль підтримки МСП у відновленні післявоєнної економіки країн світу. Економічна правда : веб-сайт. URL: https://www.epravda.com.ua (дата звернення: 02.04.2023).

2. Програми підтримки бізнесу під час війни : веб-сайт. URL: https://buduysvoe.com/publications/programy-pidtrymky-biznesu-pid-chas-viyny (дата звернення: 02.04.2023).

3. Експорт в умовах війни : веб-сайт. URL: https://export.gov.ua/business_during_war (дата звернення: 02.04.2023).

4. Павлиш О. Уряд продовжив на рік виплати компенсацій бізнесу за працевлаштування переселенців. Економічна правда : веб-сайт. URL: https://www.epravda.com.ua (дата звернення: 02.04.2023).

Проценко М.А.
«Фінанси, банківська справа та страхування», 3 курс
Відокремлений структурний підрозділ «Краматорський фаховий коледж промисловості, інформаційних технологій та бізнесу Донбаської державної машинобудівної академії»
Науковий керівник – викладач фінансових дисциплін, спеціаліст вищої категорії
Рубанова С.Я.

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Сьогодні українська економіка стикнулася з небаченим за всю свою історію шоком. Повномасштабне військове вторгнення північних сусідів завдало потужного удару по всіх ланках економічної системи нашої держави. Знизилося виробництво основних видів продукції, зокрема тієї, що становить основу експортного потенціалу України. Крім того, заблоковані порти, а відтак і левова частка зовнішньої торгівлі. Нищиться транспортно-логістична, соціальна, маркетингова та інженерна інфраструктура цілих регіонів. Відбувається відтік кадрів за кордон та їх часткова передислокація на захід держави, що тимчасово викидає з активного економічного життя сотні тисяч, або й мільйони людей. Вітчизняна економіка дедалі очевидніше стає одним з пріоритетних фронтів, який визначатиме як подальший перебіг військових дій, так і спроможність нашої держави успішно відбудовуватись після їх закінчення. Часто тиражовані засобами масової інформації висловлювання окремих експертів про нібито неминучий повоєнний економічний бум в Україні та «приреченість» нашої держави на членство в ЄС і стрімку відбудову зруйнованих міст чи модернізацію

інфраструктури (або навіть про її перетворення на інноваційну «мекку» майбутньої Європи) потребують критичного осмислення. Дійсно, передумови для цього є. Але без адекватних дій з боку влади, що полягатимуть у впровадженні відповідних інструментів економічної політики, значний потенціал повоєнного відродження може бути нівельованим.

Так, протягом першого місяця війни лише 17% великих підприємств продовжували працювати без будь-яких обмежень (ще 30% змогли перейти на роботу в онлайн, а решта або не працювали зовсім, або призупинили діяльність якщо не до мирних, то принаймні до спокійніших часів). Більше 10% орних земель країни виявились не доступними для проведення посівної кампанії, що суттєво вдарило як по експортному потенціалу країни, так і по наповнюваності державного бюджету. І якщо фермери відносно швидко призвичаїлися до важких умов і знаходять варіанти зберігання, транспортування необхідних ресурсівта забезпечують інші важливі речі, щоб посівна відбувалася, то менш гнучким агрохолдингам складніше адаптуватися до нових реалій. Станом на початок квітня понад 50% українців втратили роботу. Насамперед це стосується працівників великих старопромислових підприємств, розташованих у південно-східному регіоні України.

Загальні втрати від транспортної блокади, зокрема морських торговельних портів (які забезпечували до 65% міжнародної торгівлі України, передусім за рахунок металургійної та аграрної продукції) становитимуть орієнтовно 3-5 млрд. доларів щомісяця (і це без урахування пошкодження об'єктів інфраструктури внаслідок системних бомбардувань). Враховуючи зазначене уряд в екстреному порядку запровадив низку важливих регуляторних новацій, покликаних зменшити фіскальне навантаження на бізнес та стимулювати розвиток малого підприємництва.

Національний банк робить все необхідне для забезпечення безперебійності як безготівкових, так і готівкових розрахунків та підтримання безперебійного функціонування банківської системи держави в умовах воєнного стану. Офіційний курс зафіксовано та введено низку тимчасових валютних обмежень. Так, уповноваженим установам заборонено здійснювати торгівлю валютними цінностями, крім низки випадків. Зокрема, обмеження не поширюються на операції з купівлі іноземної валюти для придбання товарів критичного імпорту за переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України, а також валютних операцій для проведення мобілізаційних та інших заходів у сферах забезпечення національної безпеки та оборони. Крім того, Національний банк ввів заборону на здійснення транскордонних валютних платежів. Винятком до відповідної заборони є розрахунки та отримання готівки з використанням платіжних карток за кордоном та низка інших операцій. Відповідні дії наразі є необхідними для забезпечення надійного та стабільного функціонування фінансової системи країни та максимального забезпечення діяльності Збройних Сил України, а також безперебійної роботи об'єктів критичної інфраструктури**.** Після нормалізації економічної ситуації у мінімально достатні терміни повноцінну роботу валютного ринку буде відновлено, валютні обмеження будуть скасовані до довоєнного рівня.

Проте цей процес може бути поетапним. Платежі Уряду України

здійснюються без обмежень згідно із законодавством про воєнний стан, запас ліквідності є цілком достатнім для фінансування видатків та погашення зобов'язань.

По-перше, багато українських підприємств продовжили сплату податків до державного бюджету, а деякі навіть сплатили їх заздалегідь. За даними Міністерства фінансів України, у лютому 2022 року до загального фонду державного бюджету надійшло 104,6 млрд. грн., що еквівалентно перевиконанню місячного розпису на 29,3% або 23,7 млрд. грн. За запланованого дефіциту в сумі 66,2 млрд. грн. в перші два місяці 2022 року профіцит загального фонду становив 13,1 млрд. грн., а державного бюджету України загалом – 24 млрд. грн.

По-друге, Національний банк терміново перерахував частину прибутку до розподілу в сумі майже 19 млрд. грн до Державного бюджету України для фінансового забезпечення функціонування держави в умовах воєнного стану.

По-третє, міжнародні організації та країни-партнери взяли зобов'язання із виділення значних обсягів фінансування на зміцнення обороноздатності, підтримання у економіки України та гуманітарні питання.

Так як процес успішної діяльності та розвитку підприємств в ринковій економіці залежить від рівня її економічної стабільності, тому першочерговим завданням є вирішення проблеми забезпечення фінансової стабільності економіки України в умовах воєнного стану.

Перелік джерел посилання:

1. Борщевський В. Економічний індивідуалізм дасть опір тоталітаризму сусіда. *День.*
URL: https://day.kyiv.ua/uk/article/ekonomika/ekonomichniy-individualizm-dast-opir-totalitarizmu-susida

2. Самаєва Ю. Як працює тил. *Дзеркало тижня.* 2022. 31 березня.
URL: https://zn.ua/ukr/macrolevel/jak-pratsjuje-til.html

3. Через бойові дії неможливо провести посівну на 3,5 млн гектарів сільгоспземель. *Agravery*.
URL: https://agravery.com/uk/posts/show/cerez-bojovi-dii-nemozlivo-provesti-posivnu-na-35-mln-gektariv-silgospzemel

4. Максимов В. Стало відомо, скільки українців втратили роботу через війну. *Today. Ua.*
URL: https://ukraine.today.ua/ru/stalo-yzvestno-skolko-ukrayntsev-poteryaly-rabotu-yz-za-vojny

5. Даценко В. Транспортна блокада Росії. Light. . *Дзеркало тижня.* 2022. 8 квітня.
URL:https://zn.ua/ukr/macrolevel/transportna-blokada-rosiji-light.html

Пучок М. С.
«Фінансове посередництво», 4 курс
Державний торговельно-економічний університет
Науковий керівник – к. е. н., MBA,

доцент кафедри банківської справи
Жураховська Л. В.

ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТУВАННЯ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Інвестиції – це процес вкладання грошей в активи з метою отримання доходу або прибутку в майбутньому. Під час війни на ринку активів відбулися значні зміни, на які варто звертати увагу при прийнятті інвестиційних рішень. У той же час в усіх сферах функціонування нашої країни кардинально змінилися пріоритети. На перший план виходить безпека держави та її громадян, тобто країна змінює свою стратегію та вирішуються проблеми, які загрожують національній безпеці. Галузі України, як наука, економіка, медицина, культура та інші, можуть зробити певний внесок задля забезпечення перемоги. Наприклад, сфера економіки може переорієнтувати свої ресурси та діяльність на виробництво військової техніки, медицина – на лікування поранених військових, культура – на пропаганду патріотизму та допомогу в підтримці морального духу нації. Кожен індивід також може зробити власний внесок у перемогу країни багатьма способами. Саме тому, очевидно, що українці істотно змінили своє життя, у тому числі власні споживчі потреби. Багато людей, які втратили все, думають не про інвестиції, а про виживання, або, принаймні, про збереження своїх заощаджень [1]. Так, питання інвестування є дуже індивідуальним та залежить від багатьох факторів, таких як рівень доходів, фінансові цілі, готовність до ризику та досвід інвестування.

Аналітики застерігають, що всі інвестиції під час війни є ризиковані. Саме через це, вибір людей інвестувати чи ні – напряму залежить від них. Для деякої частки вкладень ризик надмірно високий, для інших – менший, але все одно присутній. Тим паче у воєнний час певні типи інвестиції просто недоступні через різні обмеження [2]. Тому розглянемо декілька варіантів інвестування для українців в період війни:

1) Криптовалюта. Даний тип активів є досить ризикованим та змінним [2]. Це пояснюється перш за все тим, що криптовалюти не мають регулятора, який би контролював їх вартість та торгівлю ними. По-друге, криптовалюти є новим активом та їх історія на ринку досить коротка, тобто немає достатньої кількості даних та інформації про їх поведінку на ринку, що ускладнює процес прогнозування. До прикладу, найвідоміша криптовалюта у світі Біткоїн показала суттєве річне падіння вартості, що траплялося лише тричі за всю його історію [2]. По-третє, криптовалюта є дуже вразливим активом до різних хакерських атак, що в майбутньому може призвести до втрати коштів інвестора, які зберігають свої криптовалютні активи в інтернет-гаманцях.

2) Нерухомість. Наразі інвестування в нерухомість може бути ризикованою операцією, особливо на середньостроковому горизонті. До основних ризиків, які пов’язані зі змінами на ринку нерухомості можна віднести: зменшення попиту, збільшення витрат на утримання та обслуговування майна, політичні чинники в країні тощо. Окрім того, інвестиції в нерухомість мають високий поріг входу, тобто високі початкові вкладення [2]. Не менш помітним є те, що нерухомість на західній Україні дорожчає на відміну від Києва та міст півдня і сходу. Наприклад,

квартири у Львові подорожчали мінімум на третину, порівняно з коливанням цін на нерухомість в столиці країни [3].

3) Інвестиції в бізнес. Такий вид інвестицій, як і будь-який інший актив, пов'язаний зі значним ризиком, а перспективи прибутку залежать від багатьох факторів і ніші бізнесу. Торгівля є одним із можливих та прибуткових напрямків бізнесу в умовах високої залежності від імпорту та високої інфляції. Наприклад, напрямок бізнесу, спеціалізований на виробництві будматеріалів може бути перспективним в майбутньому, в умовах необхідності відновлення країни [2].

4) Валюта. Вклад у валюту є надійним та безпрограшним варіантом. Проте таке вкладення достатньо ризикове й довгострокове для отримання реального результату. Звичайно, що в перспективі валюта може покрити інфляційну складову. Але слід враховувати той фактор, що ринок зарегульований, а вихід на інші рівні можливий тільки після його лібералізації [2].

5) Банківські депозити. Це ідеальний інвестиційний інструмент для тих, хто тільки починає знайомитися з інвестиціями та не бажає приймати великий ризик. При такому виду інвестуванні є певні мінуси, а саме: інфляційний ризик (інфляція може знизити вартість вкладених коштів на депозит); втрата потенційного доходу (вкладання коштів на тривалий термін може призвести до втрати потенційного доходу в майбутньому); низький дохід (зазвичай відсоткова ставка нижча, аніж дохід на інші інвестиційні інструменти) [4].

6) Державні облігації. Так як і депозити – мають найменший ризик. До початку повномасштабного вторгнення рф на територію України державні запозичення були одним з найпопулярніших способів заощаджень. Ставки за ОВДП були вищими, ніж за депозитами в банках, а з отриманого процентного доходу не потрібно сплачувати податків. Після масованого вторгнення росіян попит на ОВДП суттєво знизився, оскільки ставки за ними стали набагато меншими за інфляцію. Наразі є можливість придбати військові облігації через застосунок «Дія». Залучені кошти від продажу такого типу облігацій йдуть переважно на потреби оборони [5].

7) Акції. Це інструмент без фіксованої дохідності та немає жодної гарантії їх зростання в майбутньому. Незважаючи на війну, акції українських емітентів можуть бути цікавим довгостроковим вкладенням. На ринку зараз торгуються декілька якісних емітентів: Райффайзен Банк, Укрнафта, МХП, «Кернел» та «Астарта». Інші акції, що доступні на біржі,поки аналітики розглядати не рекомендують [6].

Отже, попри військові дії, що відбуваються на території нашої країни, ми повинні вже зараз діяти заради найкращого майбутнього в Україні. Інвестуючи власні кошти чи то у державні облігації, чи в акції – необхідно завжди попередньо вивчати ринок, потенціал та ризики. Вкладаючи капітал в більш ризикові активи – аналізувати конкурентів на ринку та застосовувати свої фінансові можливості. Також слід пам'ятати: чим нижчий ризик, тим нижча прибутковість і навпаки, що вища прибутковість – вищий ризик.

Перелік джерел посилання:

1. Задонатити чи купити облігації? URL: https://shotam.info/
2. Куди інвестувати під час війни та інфляції? URL: https://vikna.tv/

3. Інвестиції під час війни: як змінилися та у що вкладатися. URL: https://lb.ua/blog/oleksii_sobolev/515556_investitsii_pid_chas_viyni_yak.html
4. Інвестиції. URL: https://simeinyi-budzhet.ua/investments/
5. Депозити у валюті, військові облігації чи готівка? URL: https://www.epravda.com.ua/publications/2022/11/9/693614/
6. Витягнути «з під подушки». URL: https://mind.ua/openmind/

Рибакова А.Є.
«Публічні фінанси», 2 курс
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник –
к. е. н.,доцент кафедри банківської справи
та страхування Брегеда О. А.

ПАРТНЕРСТВО УКРАЇНИ З МВФ ЗАРАДИ ПЕРЕМОГИ

Війна в Україні завдала величезного удару по світовій економіці. Співпраця нашої країни і міжнародних фінансових організацій є критично важливою в такі непрості часи.

Міжнародний валютний фонд (МВФ) – це спеціальне агентство Організації Об'єднаних Націй (ООН), засноване 29 державами [1].

МВФ надає фінансування державам-членам, які мають фактичні, потенційні чи очікувані проблеми платіжного балансу, щоб допомогти їм відновити їхні міжнародні резерви та відтворити умови для впевненого економічного зростання паралельно з усуненням вихідних проблем. Економічні наслідки вторгнення Росії в Україну спричиняють ще один сильний збій у світовій економіці.

Україні завдають величезних збитків, але наслідки поширюються далеко за межі нашої держави. Глибина порушень у функціонуванні ринків сировинних товарів та ланцюгів поставок призведе до сильного негативного впливу на макроекономічну та фінансову стабільність та зростання, додатково ускладнюючи і так непрості умови для економічної політики в країнах, що ще не повністю відновилися після пандемії COVID-19.

МВФ надає життєво важливе фінансування, рекомендації в реальному часі, веде роботу з розвитку потенціалу і підтримує своїх держав-членів. Минулого року Фонд висловив своє глибоке співчуття українському народу в ці надзвичайно важкі часи та заявив про свій намір продовжувати тісну співпрацю з українською владою. У 2022 фінансовому році було затверджено екстрене фінансування для України на суму 1,4 млрд. доларів. Передбачалося, що ця виплата допоможе задовольнити нагальні потреби платіжного балансу і забезпечить критично важливу підтримку в короткостроковій перспективі, відіграючи роль каталізатора для фінансування від інших партнерів [2]. Крім того, на прохання кількох країн-членів МВФ, було створено спеціальний рахунок, який слугує для донорів безпечним механізмом направлення Україні додаткової фінансової допомоги [3]. Справді, статистика вказує, що МВФ посідає одне з провідних місць щодо фінансової підтримки України в цей непростий час [4] (див.рис.1).

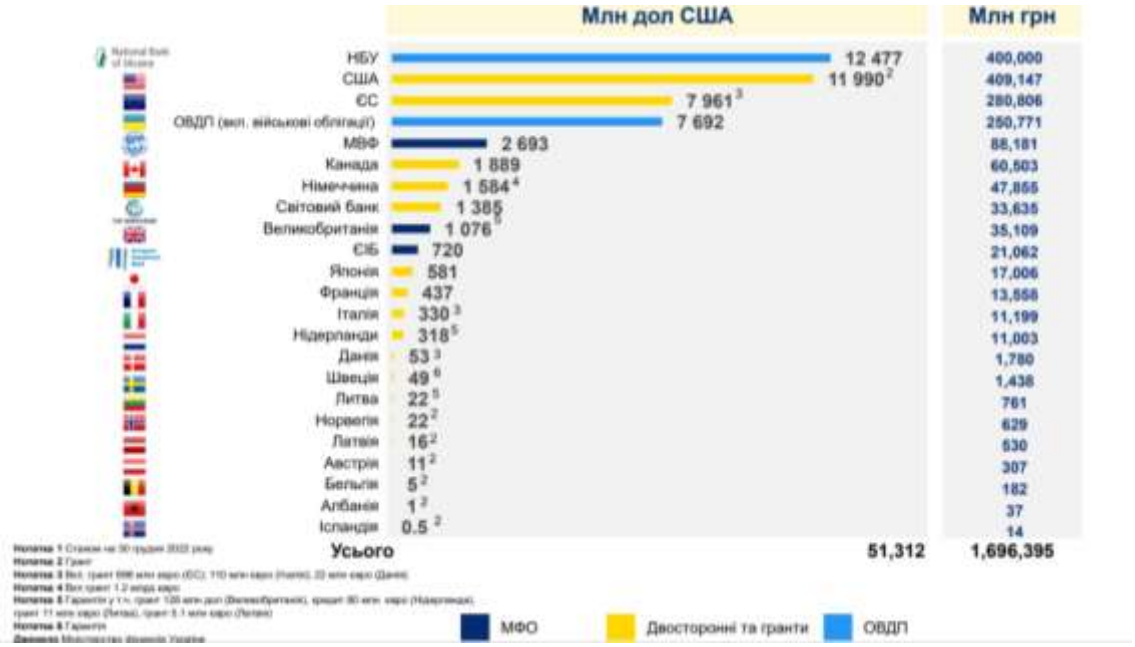

Рис. 1-Джерела фінансування державного бюджету в період війни

У жовтні 2022 року виконавча рада МВФ схвалила виплату 1,3 мільярда доларів США (1005,9 мільйона СПЗ) у рамках «продовольчого шоку» Інструменту швидкого фінансування (RFI), щоб допомогти задовольнити нагальні потреби України в платіжному балансі. Того ж місяця Володимир Зеленський заявив, що наступного року Україні знадобиться п’ятдесят п’ять мільярдів доларів зовнішньої підтримки, у тому числі тридцять вісім мільярдів, щоб залатати дірку в бюджеті, і сімнадцять мільярдів – на відновлення критичної інфраструктури. Він очікував програми МВФ приблизно на двадцять мільярдів доларів [5].

У лютому цього року стало відомо, що українська сторона виконала всі погоджені з МВФ структурні маяки в рамках моніторингової програми. Також були досягнуті всі кількісні та індикативні цілі на кінець грудня. Серед них – подання до парламенту пакета законопроєктів про скасування податкових пільг, вжиття заходів Міністерством фінансів щодо усунення заборгованості, розробка концептуальної записки для системи соціального захисту, створення наглядової ради Нафтогазу та узгодження ключових елементів діагностики банківського сектора [6].

Завдяки цьому, 21 березня цього року Україна та Міжнародний валютний фонд досягли угоди на рівні персоналу щодо нової програми на суму $15,6 млрд. терміном у 4 роки. Програма передбачає доступ до 11,6 млрд СПЗ (близько 15,6 млрд доларів), або 577% від квоти України в МВФ. Як наголосив очільник місії Гевін Грей, програма «допоможе мобілізувати масштабне пільгове фінансування від міжнародних донорів та партнерів України протягом усього терміну дії програми» [7].

Програма включає два етапи. На першому етапі, що запланований на 2023-24 роки, увага зосереджена на впровадженні надійного бюджету на 2023 рік та збільшенні мобілізації доходів, у тому числі шляхом уникнення заходів, які можуть зменшити податкові надходження. Під час першого етапу також передбачається зниження інфляції та утримання обмінного курсу, в тому числі за допомогою підтримки відповідних валютних резервів. Крім того, очікуються

заходи щодо сприяння довгостроковій фінансовій стабільності, включно з підготовкою більш глибокої оцінки стану банківського сектора, а також продовженням сприяння незалежності НБУ.

Під час другого етапу програми буде зроблено фокус на реформах, які допоможуть максимально ефективно підтримувати післявоєнне відновлення та реконструкцію, а також допоможуть Україні імплементувати необхідні заходи на шляху до євроінтеграції. Довгострокове зростання економіки також є одним з пріоритетів другого етапу програми EFF (Extended Fund Facility).

3 квітня, до загального фонду державного бюджету України надійшов перший транш у розмірі 2,7 млрд дол. США (2 млрд СПЗ) від Міжнародного валютного фонду (МВФ).

“Сьогодні Україна отримала перший транш за новою програмою від МВФ. Завдяки наданим коштам ми спроможні й надалі зберігати економічну стабільність в Україні, а також забезпечувати пріоритетні видатки державного бюджету”, - зазначив Міністр фінансів України Сергій Марченко [8].

Ми віримо, що ефективна співпраця з Міжнародними фінансовими організаціями, такими як МВФ, допомагає підтримувати відносну стабільність вітчизняної економіки та в подальшому сприятиме більш швидкому її відновленню після закінчення військових дій.

Перелік джерел посилання:

1. Міжнародний валютний фонд (МВФ). Фінансова абетка. Електронний ресурс. URL: https://bit.ly/3JFv5Vu (дата звернення 23.03.2023).
2. International monetary Fund. Press release no. 22/69. Електронний ресурс. URL:https://www.imf.org/en/News/Articles/2022/03/09/pr2269-ukraine-imf-executive-board-approves-usd-billion-in-emergency-financing-support-to-ukraine (дата звернення 28.03.2023).
3. IMF Annual Report (2022). С. 11. URL: imf-annual-report-2022-russian.pdf (дата звернення 23.03.2023).
4. Міністерство фінансів України. Електронний ресурс. URL: PowerPoint Presentation (mof.gov.ua) (дата звернення 28.03.2023).
5. Atlantic Council [Anders Åslund]. Електронний ресурс. URL: https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/the-imf-needs-to-step-up-to-keep-ukraine-afloat-in-2023/ (дата звернення 26.03.2023).
6. Ліга. Фінанси «Україна успішно пройшла моніторингову програму МВФ. Це відкриває шлях до кредитів» [Андрій Водяний]. Електронний ресурс. URL: https://finance.liga.net/ua/ekonomika/novosti/ukraina-uspeshno-proshla-programmu-monitoringa-mvf-eto-otkryvaet-put-k-kreditam (дата звернення 26.03.2023).
7. Мінфін «Україна та МВФ досягли угоди на $15,6 мільярда на рівні персоналу» [Ярослав Голобородько]. Електронний ресурс. URL: https://minfin.com.ua/ua/2023/03/22/102772928/ (дата звернення 26.03.2023).
8. Міністерство фінансів України. Електронний ресурс. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/ukraine_received_usd_27_billion_from_the_imf-3915 (дата звернення 5.04.2023).

Ткачук Н.В.
к.е.н., старший викладач кафедри фінансів
Волинський національний університет імені Лесі Українки

ІНВЕСТИЦІЇ У РОЗВИТОК ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД УКРАЇНИ

Надзвичайно актуальним є питання посилення фінансової спроможності громад і залучення додаткових фінансових ресурсів та інвестицій для реалізації проєктів розвитку в об'єднаних територіальних громадах. Нині у світі використовується широкий спектр механізмів фінансування місцевого розвитку. Водночас кожна об'єднана територіальна громада (ОТГ) має унікальний набір можливостей та проблем, тому мусить застосовувати індивідуальний підхід до вибору механізмів фінансування свого розвитку. Конкурентоспроможність країни або регіону визначається двома головними факторами: наявним ресурсним та інвестиційним потенціалом, їх ефективне та результативне використання; ефективна система державної підтримки для підтримки залучення інвестицій.

Громади можуть залучати інвестиції завдяки новим податковим пільгам для індустріальних парків, які передбачені в українському законодавстві.

«Серед багатьох змін до законодавства, які ухвалені під час дії воєнного стану і можуть вплинути на бюджети територіальних громад, звертаю увагу на два закони від 21 червня 2022 року під № 2330-IX та № 2331-IX, що вносять зміни до Податкового та Митного кодексів України щодо створення сприятливих умов для діяльності індустріальних парків в Україні. А саме, індустріальним паркам надано низку податкових пільг: зі сплати податку на прибуток (не сплачуватиметься впродовж 10 років), ПДВ, ввізного мита тощо», - сказав експерт.

При цьому сума вивільнених від оподаткування коштів повинна спрямовуватися на розвиток індустріального парку.

Органам місцевого самоврядування (ОМС) надано право встановлювати пільги зі сплати місцевих податків та зборів без дотримання окремих вимог Податкового кодексу та регуляторного законодавства, так, не поширюється на рішення ОМС вимога надавати не пізніше 25 липня до контролюючого органу інформацію щодо ставок та податкових пільг зі сплати місцевих податків та/або зборів. Відтак відповідні рішення можуть ухвалювати не лише з початку бюджетного періоду, коментує радник.

ОМС також можуть встановлювати ставки земельного податку та орендну плату в розмірі, меншому ніж розмір земельного податку, встановлений рішенням відповідного органу місцевого самоврядування для певної категорії земель, що сплачується на відповідній території, або повністю звільняти від сплати земельного податку.

Ці зміни до законодавства надають територіальним громадам можливість вносити зміни до рішень про місцеві податки і збори і надавати пільги зі сплати цих податків і зборів вже цього року по тих громадах, де вже створені індустріальні парки, що стимулюватиме бізнес у ці складні часи залучати інвестиції, а ОМС створювати такі парки [1].

Як відомо, індустріальний парк — територія, виділена при плануванні міста для промислового розвитку. Метою створення таких парків є забезпечення підприємств

спільною розвиненою інфраструктурою і контроль над виробництвом та впливом на довкілля. Порядок створення, діяльності індустріальних парків на території України регламентується законом «Про індустріальні парки». Промислові парки зазвичай розташовуються на околицях міст або поза основними житловими районами міста, забезпечуються транспортною доступністю.

Програма для України з розширення прав і можливостей на місцевому рівні, підзвітності та розвитку «U-LEAD з Європою» спільно фінансується ЄС та його державами-членами Німеччиною, Польщею, Швецією, Данією, Естонією та Словенією для підтримки України на її шляху до зміцнення місцевого самоврядування. U-LEAD сприяє прозорому, підзвітному та багаторівневому управлінню в Україні, яке відповідає на потреби громадян та розширює можливості громад.

Однією з ключових вимог до залучення фінансування на місцевому рівні, за словами учасників конференції, є ефективне планування та якісна підготовка проєктів. Щоб отримати фінансування, громада спочатку має розробити стратегію, визначити розвиткові проєкти й вже тоді, відповідно до своїх пріоритетів, подавати заявки.

Станом на 2022 рік, загальні інвестиції у відновлювану енергетику за рахунок бізнесів, приватних інвесторів, державних банків та міжнародних фінансових установ сягнули близько 12 млрд доларів. А ця галузь вважалася флагманом інвестицій [2].

Для відновлення інфраструктури Україні знадобиться в десятки разів більше ресурсів. Для їх залучення слід розраховувати не лише на допомогу держави, міжнародних донорів та конфіскацію російських активів.

Україна стала трендом на міжнародній арені. Цим слід скористатися і створили умови для приходу стратегічних інвесторів – великих міжнародних компаній.

Інвестори приносять з собою не лише нові інвестиції, будівництво проєктів, нові робочі місця і податки. Вони також інвестують у покращення умов життя громад, з якими працюють.

Не зважаючи на те, що під час війни такі компанії навряд чи прийдуть в Україну з інвестиціями, готувати громади до їх приходу потрібно вже сьогодні.

Системні бізнеси обережно обирають громади, з якими працюють. Серед основних критеріїв: відсутність корупційних ризиків, ступінь готовності інвестиційних проєктів, наявність стратегічних документів розвитку громади, а також готовність місцевих чиновників вчитися для реалізації нових проєктів.

Законодавство надає широкий спектр можливостей громад для залучення інвесторів. Головне – усвідомити дві речі.

Перша. Громада повинна сприймати інвестора як бажаного партнера. Тобто чітко окреслити власні очікування у стратегічних документах, а в подальшому створити для інвестора "режим найбільшого сприяння" для роботи – в частині вибору землі, оформлення дозвільної документації та забезпечення можливості приєднання до комунікацій [3].

Друге. Громади і муніципалітети повинні зробити домашню роботу, щоб зменшити обсяг завдань та ризики інвестора щодо вибору проєктів.

Мова йде, як мінімум, про підготовку обласних та місцевих програм відновлення територій, затвердження оновленої містобудівної документації,

впорядкування питань землекористування, а також визначення переліку і проведення правового та фінансового аудиту об’єктів, що пропонуються для інвестицій.

Ці заходи потребують, в першу чергу, ефективного управління та інтелектуальної роботи. Їх можна здійснювати вже до закінчення війни, зокрема, й за кошти проєктів технічної допомоги. А після війни це дозволить громаді опинитися в списку лідерів гонки за інвестиціями.

Перелік джерел посилання:

1.Кейс-стаді «Впровадження інвестиційних інструментів на регіональному та муніципальному рівнях». Проєкт міжнародної технічної допомоги «Партнерство для розвитку міст». 2020. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/609/Case_Study_PLEDDG_Investments-web.pdf

2.Прямі іноземні інвестиції в регіони України. VoxUkraine. 2022. URL: https://voxukraine.org/pryamiinozemni-investytsiyi-v-regiony-ukrayiny/

3.Міжнародний марафон місцевого самоврядування об'єднав більше 1000 муніципалітетів з 35 країн. Діалог продовжать. Децентралізація: Офіційний вебпортал. 2022. URL: https://decentralization.gov.ua/news/14792

Ткачук Т.А.
Провідний економіст, викладач циклової комісії суспільних та художньо-мистецьких дисциплін
Комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради

ФІНАНСОВА НЕОБХІДНІСТЬ ТА ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕЛЕКТРОННОЇ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ В УКРАЇНІ

До запровадження електронної системи державних закупівель в Україні державні кошти досить часто використовувалися владою недостатньо ефективно та не прозоро, що зумовило запровадження такої системи у нашій країні за прикладом країн ЄС. Є багато прикладів, коли керівництво українських державних структур до запровадження електронної системи державних закупівель витрачало значні державні кошти на придбання дорогих автомобілів, проведення різного роду святкувань тощо. Так, 7 вересня 2010 року, за інформацією українських ЗМІ, МВС закупило один легковий Subaru Outback, 10 автівок Ssang Yong Action та ще 10 машин Toyota Camry. Придбано їх було в ТОВ «Український автомобільний холдинг» на суму 345 тис грн та в ІП «ТД «Автоцентр Харків» на 533250 грн. Ще раніше управління ДАІ в Київській області купило Cadillac Escalade майже за 1 млн грн. Крім того, держпідприємство «Інформаційний центр», належне до структури Міністерства юстиції, 3 серпня 2010 р. поповнило свій автопарк Mercedes за ціною 1,11 млн грн. За різними оцінками, в 2010 р. автопарк найвищих держорганів коштував понад 5 млрд дол США. 10 вересня 2010-го року в київському Палаці «Україна» відзначали День працівника нафтової, газової та нафтопереробної промисловості. Окрім офіційних осіб свято забезпечували: зірки російської та української естради, відомий оперний співак

Володимир Гришко, трупа Національного заслуженого академічного ансамблю танцю ім. Павла Вірського. Весь захід тривав чотири з половиною години й з урахуванням гонорарів митців мав обійтися як мінімум у 200 тис дол США. Невідомо, хто оплатив це святкування, й чи заплатили митці податки з гонорарів. Враховуючи неналежний рівень фінансування соціальної сфери, подібні витрати коштів платників податків в Україні є, як мінімум, дискусійними, чого не дозволяється в демократичних країнах. З іншого боку, це провокує втечу від сплати податків сумлінних платників податків.

Електронна система закупівель повинна бути загальнодоступною та гарантувати недискримінацію, рівні права під час реєстрації всім заінтересованим особам та рівний доступ до інформації всім особам. Обмін і збереження інформації та документів має відбуватися з гарантуванням цілісності даних про учасників і їхніх тендерних пропозицій/пропозицій під час проведення процедури закупівлі/спрощеної закупівлі та їх конфіденційність до моменту розкриття тендерних пропозицій/пропозицій. Електронна система закупівель під час отримання тендерних пропозицій забезпечує:

1) фіксацію дати і точного часу отримання тендерних пропозицій/пропозицій;

2) неможливість доступу будь-яких осіб до отриманих тендерних пропозицій/пропозицій (їх частин) до моменту настання дати і часу кінцевого строку подання;

3) розкриття отриманих тендерних пропозицій/пропозицій, зазначених в оголошенні про проведення конкурентної процедури закупівлі/спрощеної закупівлі.

Під час використання електронної системи закупівель з метою подання тендерних пропозицій/пропозицій та їх оцінки документи та дані створюються та подаються з урахуванням вимог законів України "Про електронні документи та електронний документообіг" та "Про електронні довірчі послуги".

Електронна система закупівель забезпечує збереження та належний захист усієї інформації щодо закупівель відповідно до вимог Закону України "Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах", можливість взаємодії з іншими інформаційними системами та мережами, що становлять інформаційний ресурс держави, та можливість доступу до цієї інформації замовникам, учасникам, органам, уповноваженим здійснювати контроль у сфері закупівель, органу оскарження, Уповноваженому органу та іншим особам відповідно до цього Закону.

Електронна система відповідає вимогам щодо:

1) можливості здійснювати обмін інформацією з використанням мережі Інтернет;

2) наявності загальнодоступних засобів телекомунікації, що не обмежують участі у процедурах закупівель/спрощених закупівлях;

3) наявності системи електронного обміну документами з використанням методів ідентифікації, вимоги до яких визначаються Кабінетом Міністрів України;

4) можливості здійснювати ідентифікацію учасників і точно визначати час і дату отримання тендерних пропозицій/пропозицій (їх частин) за умови

відсутності доступу до таких даних з боку будь-яких осіб до встановленого кінцевого строку подання та часу і дати розкриття їх тендерних пропозицій/пропозицій;

5) наявності системи збереження даних, що здійснює зберігання протягом не менш як 10 років усіх документів, що надійшли від замовників, учасників, органу оскарження, органів, уповноважених здійснювати контроль у сфері закупівель, та були створені під час оцінки тендерних пропозицій/пропозицій, і забезпечує автоматичне резервування і відновлення даних;

6) можливості забезпечення безперервності процесу закупівель.

У разі розкриття та оцінки тендерних пропозицій/пропозицій електронна система закупівель повинна забезпечувати введення/виведення даних, приймання команд та відображення результатів їх виконання в інтерактивному режимі реального часу.

Під час проведення електронного аукціону авторизовані електронні майданчики повинні забезпечувати дотримання вимог, установлених цією статтею, рівний і вільний доступ до таких майданчиків усім учасникам та можливість стежити за ходом проведення електронного аукціону в інтерактивному режимі реального часу всім заінтересованим особам.

Порядок авторизації електронних майданчиків, відключення авторизованих електронних майданчиків та вимоги до їх функціонування, також вимоги щодо функціонування електронної системи закупівель, надання онлайн-сервісів, та порядок надання доступу до них і розмір плати встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Подання інформації під час проведення процедури закупівлі/спрощеної закупівлі здійснюється в електронному вигляді через електронну систему закупівель. Замовникам забороняється вимагати від учасників подання у паперовому вигляді інформації, поданої ними під час проведення процедури закупівлі/спрощеної закупівлі.

Під час проведення процедур закупівель/спрощених закупівель усі документи, що готуються замовником, викладаються українською мовою, а також за рішенням замовника одночасно всі документи можуть мати автентичний переклад на іншу мову. Визначальним є текст, викладений українською мовою.

Перелік джерел посилання:

1. Закон України "Про електронні документи та електронний документообіг". URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#
2. Закон України "Про електронні довірчі послуги". URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#
3. Закон України "Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах". URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80/94-%D0%B2%D1%80#
4. Кириленко О., Русін В. Напрями мінімізації фінансових шахрайств у сфері публічних закупівель. *Світ фінансів.* 2020. № 2(63). С. 62-76.

Чайковський Я. І.
к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансових технологій та банківського бізнесу
Чайковський Є. Я.

аспірант
Західноукраїнський національний університет

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Стабільне функціонування банківської системи є необхідною умовою для стійкого економічного розвитку в довгостроковій перспективі. У сучасних умовах для стабілізації фінансово-економічної ситуації в країні необхідна ефективно функціонуюча, надійна та розвинена банківська система. З метою забезпечення ефективного функціонування банківської системи України в умовах фінансово-економічної кризи та посилення євроінтеграційних процесів необхідно дослідити тенденції розвитку, особливості сучасного стану та визначити перспективи її розвитку з урахуванням зарубіжного досвіду. Усе це зумовлює актуальність розроблення заходів, спрямованих на підвищення ефективності функціонування банківської системи України з урахуванням тенденцій розвитку, сучасного стану та міжнародного досвіду [1, с. 130].

Період 2010-2011 років був часом, коли більшість банківських систем світу оговталися від кризи і створили нову фінансову архітектуру, спрямовану на мінімізацію ризику повторення кризових явищ. Ці зовнішні умови мали сильний вплив на український банківський сектор [2, с. 202].

Протягом 2010-2011 рр. кількість банківських установ неухильно зменшувалася, зі 176 у 2010-2011 рр. до 71 за станом на 01.01. 2021 р. Водночас за цей же період вартість активів банківського сектору в Україні зросла у 2,18 рази. У 2010 році комерційні банки України мали активи на суму 942088 млн грн., тоді як у 2021 році ця вартість становила 2053232 млн грн. [3].

В аналізованому періоді частка іноземних організацій в активах банківського сектору Україна коливалася від 36,0 % у 2010 році до 30,2 % станом на 01.01.2022 року. Протягом 2016 року в структурі власності банківської системи України відбувались значні перегрупування в групі банки з державною часткою і групі банки з приватним капіталом. Внаслідок переходу у 2016 році системного АТ КБ «Приватбанк» у стовідсоткову власність держави, частка державних банків в структурі активів банківської системи України значно зросла. Так, у 2013 році частка державних банків в структурі активів банківської системи України становила 18,1 %, у 2014 році – 22,1 %, у 2015 році 28,1 %, у 2016 році – 51,4 %, у 2017 році – 54,7 %, у 2018 році – 55,2 %, у 2019 році – 52,6 %, а у 2020 році відповідала 46,7 %. Частка банків з приватним українським капіталом у 2013 році складала 56,1 %, у 2014 році – 46,7 %, у 2015 році – 36,7 %, а у 2016 році – 13,8 %, у 2017 році – 14,8 %, у 2018 році – 15,0 %, у 2019 році – 17,2 %, а у 2020 році відповідала 22,1 %. Станом на 01 січня 2022 року структура власності активів банківської системи України була представлена наступним чином: банки з приватним українським капіталом складають близько 21,9 %, банки іноземних банківських груп – 30,2 % і державні банки – 47,8 %.

Банківський ринок України сконцентрований, про що свідчать значення показників CR1, CR5, CR10, CR20 і HHI. У 2021 році двадцять найбільших банків мали 89,5 % активів банківської системи (CR20), десять найбільших банків –

73,9 % (CR10), п’ять найбільших банків – 53,2 % (CR5), один найбільший банк – 19,8 % (CR1). У 2021 році індекс Херфіндаля-Хіршмана (HHI) за депозитами фізичних осіб перевищував 1000, а індекси Херфіндаля-Хіршмана (HHI) за загальними активами і чистими активами є менше 1000. Таким чином, у 2021 році за індексом Херфіндаля-Хіршмана (HHI) рівень концентрації на банківському ринку України за депозитами фізичних осіб є концентрованим, а за загальними активами і чистими активами – слабо концентрованим. Рівень концентрації загальних активів знизився через значні обсяги списання непрацюючих кредитів великими банками [3].

Банківська система України у 2018-2021 роках залишалася стійкою до впливу кризи та високоприбутковою. Банківський сектор України залишається у хорошому фінансовому стані. Банки високоприбуткові, зберігають високу рентабельність активів (ROA) і капіталу (ROE), добре капіталізовані, пристосувалися до карантинних умов роботи, що дає змогу нарощувати кредитування у роздрібному та корпоративному сегментах. Прибутковість сектору зберігається, а основні статті доходів стрімко зростають. Значну частину прибутку банки спрямовують на нарощення капіталу. Так, у 2018 році банківський сектор отримав чистий прибуток 21,7 млрд грн (рентабельність капіталу (ROE) становила 14,3 %). У 2021 році платоспроможні банки отримали історично рекордні 77,5 млрд грн чистого прибутку, що майже вдвічі більше, ніж у 2020 році (39,7 млрд грн), та на 33% більше, ніж у докризовому 2019 році (58,4 млрд грн). Рентабельність капіталу сектору зросла до 35,2% порівняно з 19,2% у 2020 році. Прибуток банківського сектору концентрований: п’ять найприбутковіших банків сформували 67 % усього прибутку.

Дослідження банківського сектора України показує, що банківська криза 2015–2018 рр. дозволила системі позбутись слабких банків, діяльність яких носила ризикований характер. Звісно, це були втрати для економіки, але після того, як збанкрутували неплатоспроможні банки в системі залишились банки, які створили певний запас міцності. Такий фактор став одним з ключових, що забезпечив проходження банківською системою коронакризи. За 2020-2021 рр. банківська система України адаптувалася до корона-вірусної кризи. Реорганізація каналів збуту, а також оптимізація систем дистанційного обслуговування клієнтів та мережі відділень створили передумови для пом’якшення наслідків кризи. У підсумку банківський сектор навіть у складні часи функціонує з прибутком.

Банки нерозривно пов’язані з економікою. Дослідження свідчать про те, що існує кореляція між макроекономічною ситуацією в країні та рівнем ефективності банків.

Аналіз ефективності діяльності банків України у розрізі груп банків відповідно до класифікації НБУ, зокрема банки з державною часткою, банки іноземних банківських груп, банки з приватним капіталом, засвідчує наявність суттєвих відмінностей між банками різних груп щодо ефективності діяльності. Найкращий середній показник рентабельності власного капіталу за 2017-219 роки показали іноземні банки. Станом на 2019 рік їх показник склав 35,42 %. Рентабельність власного капіталу державних банків склала 24,53 %, а приватних – 24,08 %. Слід відзначити, що державні банки змогли значно покращити свої результати в порівнянні з 2016 роком. Найкращу рентабельність активів в період

2017-2019 років також продемонстрували іноземні банки. Середня рентабельність активів іноземних банків станом на 2019 рік склала 5,06 %, тоді як рентабельність приватних банків – 3,44%. Рентабельність державних банків покращилася у порівнянні з 2016 роком і у 2019 році склала 3,15% [4 с. 180].

Обсяг непрацюючих кредитів (NPL) в українських банках упродовж 2021 року зменшився на 85,2 млрд грн. Частка NPL у кредитному портфелі скоротилася за рік на 11 % – з 41 % на 1 січня 2021 року до 30 % на 1 січня 2022 року. Поточний показник є найкращим результатом із початку 2017 року, відколи обсяг NPL визначається за оновленою методологією. Якість кредитних портфелів підвищилася в банках усіх груп. Зокрема, у банків іноземних банківських груп та у банків з приватним капіталом частка NPL вже скоротилася нижче рівня 10%, який визначено цільовим для банківського сектору до кінця 2024 року в Стратегії Національного банку України. Державні банки за 2021 рік скоротили обсяг непрацюючих кредитів найбільше – на 56,2 млрд грн, що становить майже дві третини від загального скорочення по банківському сектору. У результаті частка проблемних кредитів у державних банках за рік знизилася з 57,4% до 47,1%. Водночас вони й досі акумулюють понад 70% сукупного NPL-портфеля [3]. Таким чином за часткою непрацюючих активів (NPL) діяльність банків з іноземним капіталом і приватних українських банків є найбільш ефективною, а діяльність банків з державною часткою є менш ефективною.

Актуальними напрямами підвищення ефективності діяльності банків України мають стати: зниження витрат, пошук нових джерел отримання доходів, в основному комісійних, через розширення напрямів взаємодії банків з клієнтами, оптимізація структури активів у контексті зниження в них частки недоходних активів і непрацюючих кредитів.

Перелік джерел посилання:

1. Чайковський Я.І., Чайковська І. Я., Чайковський Є. Я. Ефективність діяльності банківських установ в Україні. *Світ фінансів.* 2022. Випуск 3 (72). С. 127-140. (фахове наукометричне видання Index Copernicus). URL: http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/1539/1547

2. Skrzypek Jurand, Trojak Mariusz Radosław. Pomiar efektywności banków w Polsce z wykorzystaniem stochastycznej analizy granicznej. *Acta Universitatis Lodziensis.* Folia Oeconomica. 2014. 3 (303). S. 201-216. URL: https://ruj.uj.edu.pl/xmlui/bitstream/handle/item/7728/skrzypek_trojak_pomiar_efektywnosci_bankow_w_polsce_2014.pdf?sequence=1&isAllowed=y

3. Офіційний сайт Національного банку України. URL: https://bank.gov.ua/

4. Родіонова Т. А., Пятков А. М. Аналіз ефективності державних, приватних і іноземних банків України. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.* Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм». 2020. Вип. 12. С. 171-185.

4. FINTECH І ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ У ФІНАНСОВІЙ, БАНКІВСЬКІЙ ТА СТРАХОВІЙ СФЕРІ

Борисюк О. В.
к.е.н., доцент кафедри фінансів
Волинський національний університет імені Лесі Українки

ВПЛИВ ПРОЦЕСІВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НА СТРАХОВИЙ РИНОК

Цифровізація все сильніше і глибше проникає в життя суспільства, торкаючись сфер освіти, медицини, економіки та фінансів. Цифрова трансформація охоплює вітчизняний фінансовий ринок: вже кілька років тому різні фінансові установи почали використовувати безліч онлайн-інструментів для зручності клієнтів та підвищення рівня сервісу. Застосування сучасних технологій у фінансовому секторі виступає важливим чинником майбутнього розвитку компаній та їхньої конкурентоспроможності. Сфера страхування проходить зараз етап активного освоєння нових технологій. В даний час будь-який клієнт тієї чи іншої організації легко знайде в Інтернеті рейтинги з різних видів страхування. Крім того, різні веб-додатки можуть дозволити страхувальникам здійснювати онлайн-розрахунки каско та інших видів страхування в Інтернеті, замовити доставку полісу та договору додому кур'єром, а також оплатити надання послуги онлайн. Проте останнім часом найгострішою темою для обговорення стало надання онлайн-послуг для клієнтів, придбання полісів страхування онлайн, запис на прийом до офісу страхової компанії, віддалена оцінка збитків, тощо.

Онлайн-страхування – це комплекс послуг у сфері страхування, скористатись якими клієнт може віддалено через дистанційні канали обслуговування. Дистанційно клієнт страхової компанії може придбати страховий поліс, підібрати оптимальний варіант страхового продукту, виконати розрахунок тарифу та страхової суми, здійснити оплату страхової послуги, організувати огляд майна, вибрати зручне місце та час доставки поліса.

Цифрова трансформація - це процес глибоких змін у системі управління компанією, що стосується перегляду її стратегії, моделей реалізації стратегії, операцій, продуктів, маркетингового підходу та цілей діяльності, що забезпечується застосуванням сучасних цифрових технологій [1, с. 34].

Цифровізація страхового сектора відбувається не ізольовано від інших сегментів фінансового ринку, а передбачає взаємодію, взаємопроникнення різних практик, позитивного досвіду, накопиченого, наприклад, у банківському секторі, де процеси цифрової трансформації почалися раніше і протікають більш активно, охоплюючи значну масу клієнтів [2, с. 77].

Через мережу-Інтернет і клієнтам, і компаніям буде набагато зручніше проводити операції. Продажі та пролонгації мають збільшитися у декілька разів, якщо укладання договорів відбуватиметься одночасно у двох варіантах

страхування (онлайн та реальне) [3, с. 55].

Завдяки переведенню важливих напрямів діяльності в цифровий формат у страховому секторі фінансового ринку клієнти організацій вже можуть самі обирати продукт страхування, місце та час оформлення поліса, можуть вибрати найкращий варіант страхування шляхом порівняння цін та пропозицій у різних організаціях, використовуючи різні сервіси та маркетплейси, в сьогоднішній ситуації укладання договору може відбутися безконтактно, у комфортних умовах, що теж є актуальним [4, с.182].

У ході проведення цифрової трансформації у страховій сфері зміни торкаються кількох напрямків:

1) Поява нових каналів продажу та просування по них страхових продуктів. Такі канали є мобільними програмами, продажами за пошуковими запитами партнерів у середовищі інтернету речей.

2) Застосування цифрових технологій у процесах супроводу договору чи врегулювання збитків страхувальника, що є одним з ключових чинників зростання конкурентоспроможності ринку [5, с.170].

3) Сучасні цифрові технології, засновані на застосуванні штучного інтелекту у роботі організації, спрямовані на індивідуалізацію програм страхування. Клієнтоорієнтованість програм страхування заснована на застосуванні великих масивів даних, глибокому аналізі повної інформації про страхувальника та об'єкт страхування, постійної та безперервної актуалізації даних.

Таким чином, під впливом сучасних умов цифровізація страхового сектора протікає активно, охоплюючи дедалі ширші групи клієнтів, трансформуючи традиційні послуги та послуги, змінюючи формат взаємодії між учасниками відносин. Значним імпульсом цього процесу став розвиток дистанційного обслуговування клієнтів у зв'язку з появою та поширенням нової коронавірусної інфекції Covid19. Основними напрямами цифровізації у страхуванні стали: інтернетизація, індивідуалізація та діджиталізація. Вони мають на увазі використання нових інформаційних технологій не лише в роботі з клієнтами, а й у внутрішніх процесах діяльності страховиків.

Перелік джерел посилання:

1. Карлін М.І., Борисюк О.В. Управління державними фінансами: навч. посіб. Луцьк: ПП Іванюк, 2013. 273 с.
2. Семилітко Д. Діджиталізація в дії: як цифрова трансформація бізнесу впливає на успіх компанії. *Аудитор України.* 2019. № 5. С. 76–79.
3. Тульчинська С. О., Солосіч О. С., Чорній В. В. Вплив діджиталізації управлінських процесів на систему забезпечення економічної безпеки підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 9. С. 54–58.
4. Устенко М. Діджиталізація: основа конкурентоспроможності підприємства в реаліях цифрової економіки. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2019. № 68. С. 181–192.
5. Borysiuk, O., Datsyuk-Tomchuk, M. і Lipovska-Makovetska, N. 2020. Імперативи розвитку фінансового ринку України в умовах цифровізації.

Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки. 2, 22. С.168–176. DOI:https://doi.org/10.29038/2411-4014-2020-02-168-176.

Бортніков Г. П.
Провідний науковий співробінник, к.е.н.
Державна науково-навчальна установа «Академія фінансового управління»

ОЦІНКА ВРАЗЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКИХ БАНКІВ ДО ВПЛИВУ БАНКІВСЬКОЇ КРИЗИ У США ТА ШВЕЙЦАРІЇ

Протягом березня-квітня 2023 року глобальна банківська система переживає стрес та стурбованість ділових кіл і громадськості після серії приголомшливих крахів банків у Європі та Сполучених Штатах. Незважаючи на серію рятувальних пакетів для проблемних кредиторів і запевнення урядів і фінансових регуляторів, занепокоєння щодо міцності глобальної фінансової системи зберігається після краху Silicon Valley Bank (SVB) 10 березня. У той час, як американські регулятори сподівалися зміцнити довіру, гарантуючи депозити в SVB і крипто-орієнтованому Signature Bank на початку березня, крах Credit Suisse знову викликав побоювання щодо «зараження» у фінансовому секторі. На відміну від SVB, банку середнього рівня, Credit Suisse є фінансовим гігантом – настільки великим, що входить до 30 банків, які вважаються системно важливими для світової економіки. У 2021 році активи швейцарського банку становили близько 1,1 трильйона доларів, що робить його 45-м найбільшим кредитором у світі. Для порівняння, SVB, 16-й за величиною банк у США, мав минулого року близько 209 мільярдів доларів активів [3]. Продаж банку UBS завдав удару по іміджу Швейцарії як притулку фінансової стабільності та викликав волатильність на фінансових ринках.

Намагаючись запобігти ширшому зараженню, ФРС оголосила про нову програму термінового фінансування банків (BTFP), пропонуючи банкам можливість брати кредити на строк до одного року під казначейські облігації та іншу заставу.

Більшість економістів вважають малоймовірним крах світової банківської системи, хоча потрясіння в інших фінансових установах можливі. Події, що відбуваються з банками, продовжують називати «стресом», а не кризою.

Після краху Silicon Valley Bank у березні Міністерство фінансів США, Федеральна корпорація страхування вкладів і Федеральна резервна система оголосили, що гарантуватимуть усі кошти вкладників і відновлять доступ.

Акції німецького банку Deutsche Bank втратили більше п’ятої частини своєї вартості у березні 2023 р. J P Morgan захищає репутацію Deutsche Bank, кажучи, що ринок просто помиляється у своїх очікуваннях. Канцлер Німеччини Олаф Шольц заявив, що Deutsche Bank «реорганізував і модернізував свою бізнес-модель і є дуже прибутковим банком», додавши, що немає підстав для спекуляцій щодо його майбутнього. Дійсно, Deutsche Bank показує прибутки 10 кварталів поспіль після завершення багатомільярдної реструктуризації, яка розпочалася в 2019 році з метою скорочення витрат і

підвищення прибутковості. У 2022 році банк показав річний чистий прибуток у 5 мільярдів євро, що на 159% більше, ніж у попередньому році [4]. У квітні спостерігається стале зростання курсу акцій Дойче банку. Здається, що паніка навколо міцності цього банку штучно розвивалась. У квітні п.р. спостерігається позитивна тенденція відновлення.

Ринки трохи уповільнили падіння після того, як президент Європейського центрального банку Крістін Лагард заявила лідерам ЄС, що банківський сектор єврозони був стійким завдяки міцному капіталу, позиції ліквідності та реформам після 2008 року. Вона також сказала, що інструментарій ЄЦБ оснащений для забезпечення ліквідності фінансової системи, якщо це необхідно. За даними Goldman Sachs Research, навантаження на світову банківську систему, викликане одними з найбільших банківських банкрутств після фінансової кризи 2008 року, призвело лише до незначного погіршення перспектив економічного зростання в єврозоні та Великобританії [5].

На погляд автора, очікувані негативні наслідки такого стресу полягають у наступному:

1) Погіршення доступу українських банків до міжнародних фінансових ринків, а саме:

підвищення вимог кредиторів до прийнятності банків в якості позичальників;
підвищення вартості ресурсів в євро та в доларах США;
збільшення вартості валютного хеджування у разі запозичень у національній валюті.

2) Обмеження або згортання активності банків з іноземним капіталом у розвитку кредитування, у тому числі через недостатній капітал для прийняття ризиків та внаслідок зміни стратегії материнських банків.
3) Зменшення апетиту іноземних інвесторів до придбання та утримання у портфелі ОВДП.
4) Збільшення темпів падіння ВВП та уповільнення темпів відновлення економіки України .

Поряд з цим, варто визнати, що банківський сектор в Україні перебуває у стані стресу вже більше року. Суттєво погіршився фінансовий стан позичальників (підприємств і домогосподарств), звузився попит реального сектору на кредити. Капіталізація українських банків підтримується на високому рівні, але лише Укрексімбанк має значення нормативів Н2 8,07% та Н3 1,17% - значно нижче порогових рівнів і є гіршим від усіх інших банків. Також у цього банку рекордно висока концентрація кредитного ризику: Н7 перевищує 32%, а Н8 – 721% [2].

Українські банки підтримують нормативи кредитного ризику у межах нормативних значень, однак за якістю кредитного портфелю виділяється група банків, які є найбільш вразливими до системних потрясінь. Особливо погана якість кредитних портфелів фізичних осіб. За якістю кредитних портфелів слабка позиція у банків: Таскомбанк, Індустріалбанк, Південний, Сенс-банк, та дрібних банків: Полікомбанк, Траст-капітал і Комінбанк.

Позитивно, що у березні міжнародні резерви України становили 31 878,2 млн дол. США, що є рекордним за останні 11 років. Однак розмір валютних резервів реально зростає лише за рахунок нових зовнішніх запозичень [1].

Можна розглядати доступні заходи превентивні та заходи реагування в Україні у розпорядженні Національного банку:

1) Запровадження програми надзвичайного рефінансування банків за пільговою ставкою, що дозволить регулятору оперативно надавати підтримку.
2) Зниження вимог до обов'язкових резервів у НБУ, що знизить потреби банків у заморожуванні ліквідності.
3) Ініціювання підвищення рівня гарантування вкладів (до 500 тис. грн), з можливістю у разі значного вилучення коштів із системно важливих банків запровадження 100% покриття вкладів.
4) Розробка стратегії антикризових комунікацій у банках та в НБУ, щоб своєчасно реагувати на ознаки паніки серед вкладників.

В цілому вплив стресу на стан банківської системи України можна оцінити як дуже помірний.

Перелік джерел посилання:

1. Динаміка міжнародних резервів України. – Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/ua/markets/international-reserves-allinfo/dynamics
2. Наглядова статистика НБУ. URL: https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist
3. Banking stress puts U.S. and Europe on watch for credit crunch. - Reuters News March 27, 2023. - https://www.zawya.com/en/business/banking-and-insurance/banking-stress-puts-us-and-europe-on-watch-for-credit-crunch-scwfg4fc
4. Deutsche Bank shares slide after sudden spike in the cost of insuring against its default. - 24 2023. - https://www.cnbc.com/2023/03/24/deutsche-bank-shares-slide-8percent-after-a-sudden-spike-in-default-insurance-costs.html
5. Why banking stress will likely have a manageable impact on growth in Europe. - 21 Mar 2023. - https://www.goldmansachs.com/insights/pages/why-banking-stress-will-likely-have-a-manageable-impact-on-growth-in-europe.html

Брегеда О.А.,
к.е.н., доцент кафедри
банківської справи та страхування
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

РОЛЬ ФІНТЕХ У ЗАБЕЗПЕЧЕНІ ФІНАНСОВОЇ ІНКЛЮЗІЇ

Сучасне життя розвивається дуже динамічно. Нові технології ввійшли в усі сфери людського життя. Не виключенням є і фінансовий сектор. Розвинений фінансовий сектор є результатом, а також рушійною силою економічного зростання, а нові можливості цифрових технологій сприяють швидкому економічному прогресу та зростанню фінансової інклюзії.

Національний банк України визначає фінансову інклюзію як створення умов для залучення усіх сегментів населення та бізнесу до користування різноманітними фінансовими послугами, які доступні за інфраструктурою та

ціною, офіційно урегульовані та відповідають потребам населення з метою стимулювання економічного зростання країни та зменшення соціальної нерівності у суспільстві. Національний банк України вважає розвиток фінансової інклюзії однією зі своїх пріоритетних цілей [1].

Згідно дослідження Світового банку базовий рівень фінансової доступності починається з наявності рахунку в банку чи іншій фінансовій установі або через постачальника послуг мобільних грошей, які можна використовувати для здійснення та отримання платежів, а також для зберігання чи нагромадження грошей. Фінансова інклюзія дозволяє отримати доступ до кредитів для реалізації освітніх та бізнес-можливостей, а також до страхових продуктів, краще керувати фінансовими ризиками [2].

Поширення фінансової інклюзії стикається з рядом проблем. Використання Фінтех забезпечило інноваційні інструменти для вирішення проблеми недоступності фінансових послуг та розробило нові способи отримання приватними особами та організаціями необхідних послуг за розумну ціну. Прикладами використання сучасних технологій в останні роки стало розширення безготівкових цифрових транзакцій, поява чатботів, зростання краудфандингу, P2P кредитування. Незважаючи на те, що інноваційні послуги залучають більше учасників на фінансовий ринок, все ще частина населення у світі залишається неохопленою або слабо охопленою фінансовими послугами. Так за оцінками Світового банку, близько 1,7 мільярда людей у всьому світі все ще не мають доступу до рахунків [3]. Ситуація у різних країнах світу докорінно відрізняється. У країнах з високим рівнем доходу рахунки практично всі мають: 94 відсотки дорослого населення. У країнах, що розвиваються, ця частка складає в середньому 54 відсотки. Існують значні відмінності між регіонами, що розвиваються, а також суттєвий вплив мають дохід родини та стать. В країнах з високим рівнем доходу практично не було гендерної різниці у власності рахунків, у країнах, що розвиваються, гендерна різниця залишалася на рівні дев'яти процентних пунктів [2]. Поширення фінансової інклюзії сприяє усуненню подібних диспропорцій.

Україна не стоїть осторонь сучасних тенденцій поширення фінансової інклюзії. За дослідженням Mastercard Digitalization Trust Survey, українці дуже відкриті до інновацій і навіть випереджають в цьому багато європейських країн: 87% наших співгромадян використовують чи готові використовувати смартфони для проведення оплат, 58% українців користуються платіжними додатками, що є одним із найвищих показників у Європі [1]. В той же час згідно з дослідженнями Світового Банку значна частина населення України ще залишається поза фінансовою системою.

На нашу думку основними напрямками поширення фінансової інклюзії для України є подальший розвиток безготівкових розрахунків, доступ до фінансових сервісів, в першу чергу що стосується отримання фінансових ресурсів, поглиблення фінансової грамотності, технічна і консультативна підтримка.

Важливою складовою успіху у залучені людей у фінансову систему є проведення ефективної політики державою. Міністерсво цифрової

трансформації, Національний банк України та інші державні структури проводить активну роботу в цьому напрямку.

Безготівкова інфраструктура в Україні стрімко розвивається, а такі технологічні рішення як smart city сприяють інтеграції платежів у міську інфраструктуру, стають драйверами безготівкового стилю життя. Впровадження нових технологічних рішень стимулюватиме ще більше українців надавати перевагу безготівковим платежам і таким чином ставати активними учасниками фінансової системи.

Важливим у користуванні фінансовими сервісами є фактор довіри. З метою посилення довіри та підвищення фінансової інклюзії Національний банк встановлює нові стандарти захисту прав споживачів фінпослуг, регулювання відносин: розробляється нове регулювання взаємин клієнт-провайдер фінпослуг; створюється окремий підрозділ для роботи зі зверненнями громадян, Call-center, Єдиний центр прийому громадян, для оперативного реагування на звернення громадян.

Національний банк також презентував свою стратегію розвитку фінансової грамотності, яка покликана дати українцям конкретні вміння та навички для успішного фінансового життя та індивідуальної фінансової стабільності. Аналогічні стратегії із фінансової грамотності вже успішно використовуються у понад 50 країнах світу: серед країн, що першими впорядкували свої заходи на базі стратегії, найбільше країн-лідерів за рівнем фінансової грамотності. Зокрема 27 березня 2023 року Національний банк презентував дистанційну Школу фінансової грамотності "ТАЛАН" покликану допомагати освітянам успішно навчати молодь фінансовій грамотності [4]. А з 2025 року Міністерство освіти і науки України планує впровадити для учнів 8-9 класів новий обов’язковий предмет "Підприємництво та фінансова грамотність", знання з якого допоможуть молоді краще орієнтуватися на ринку фінансових послуг та ефективно їх використовувати в своєму житті.

Фінансова інклюзія може допомогти зменшити нерівність, інвестувати людям в майбутнє, згладити споживання та керувати фінансовими ризиками. Доступ до фінансових послуг дозволяє людям здійснювати фінансові операції більш ефективно та безпечно. Щоб повною мірою реалізувати переваги фінансової інклюзії, фінансові продукти, перш за все, мають бути адаптовані до потреб людей, щоб бути актуальними та впливати на їхнє фінансове життя. Це також включає освіту та захист споживачів для створення та забезпечення довіри до фінансової системи. Реалізація переваг фінансової інклюзії залежить від фінансової інфраструктури та регуляторного середовища, яке сприяє інноваціям, робить невеликі фінансові операції економічно життєздатними та забезпечує стабільну та надійну фінансову систему. Технологічний прогрес зробив можливим надавати фінансові послуги по-новому та продовжить змінювати спосіб надання фінансових послуг.

Перелік джерел посилання:

1 Фінансова інклюзія як драйвер економічного зростання: що потрібно робити державі, бізнесу та громаді. URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/finansova-inklyuziya-yak-drayver-ekonomichnogo-zrostannya-scho-potribno-robiti-derjavi-

biznesu-ta-gromadi
2.Word Bank Group. Financial Inclusion and Inclusive Growth : a review of recent empirical evidence URL: https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/403611493134249446/financial-inclusion-and-inclusive-growth-a-review-of-recent-empirical-evidence
3.Фінансова інклюзія. Фінансова енциклопедія URL: https://ua.nesrakonk.ru/financial-inclusion/
4. Центр фінансових знань "ТАЛАН" URL: https://talan.bank.gov.ua/

Вихор В.С.
«Страхування та ризик-менеджмент», 5 курс
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – к.е.н., доцент,
доцент кафедри банківської справи та страхування
Татаріна Т.В.

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ У СТРАХОВОМУ БІЗНЕСІ

Цифрові технології продовжують поширюватись світом і страхова сфера може розкрити потенційні можливості для запобігання та пом’якшення ризиків. Завдяки доступу до більш детальних даних у реальному часі за допомогою використання штучного інтелекту, відкриваються все нові можливості для маркетингу, андерайтингу, управління претензіями та персоналізованого досвіду клієнтів.

Страховий ринок України вже багато інвестував у цифровий розвиток для того, щоб клієнтам було зручно і зрозуміло користуватись страховими послугами. Але, якщо брати до уваги європейський досвід, то перспектив до інноваційного розвитку страховиків ще багато.

За 2022 рік у Європі страховими компаніями запропоновано багато нововведень у страховій сфері, зокрема і цифрових технологій.

Однією з таких інновацій слід вважати дрони для оцінки ризиків і збитків. Зарубіжні страхові компанії починають використовувати дрони для правильної оцінки ризиків перед оформленням полісу, розрахунку обсягів збитків після інцидентів і пропонування профілактичного обслуговування об’єктів страхування. Страховики вже використовують 17% усіх комерційних дронів, і в найближчі роки кількість їх буде тільки збільшуватись.

БПЛА потрібні в страхуванні, коли фахівці з регулювання збитків не можуть дістатися до місця інциденту через небезпечні умови. В місце страхового випадку відправляють дрони, щоб переконатися в обґрунтованості претензії та уникнути затримок у обробці. Дрони заходять у небезпечні зони, наприклад, у зруйновані будинки після стихійних лих, щоб підтвердити достовірність претензій і оцінити збитки [1].

На жаль, на даний момент в Україні не можна застосувати цю технологію, через війну в країні, але після перемоги це був би зручний інноваційний

продукт на страховому ринку, враховуючи, що в українців є досвід управління дронами та навіть більше, у нас є компанії, які займаються виготовленням дронів. Такі інноваційні технології сприяли б покращенню в організації процесів оцінки ризиків та збитків та якісному управлінню цими бізнес-операціями.

Наступне нововведення полягає в тому, що динамічне ціноутворення в реальному часі підтримує поведінкові зміни. Наприклад, змоделюємо наступну ситуацію: 21-річний син веде сімейний електромобіль по автостраді та вирішує їхати зі швидкістю 100 миль на годину. Коли автомобіль розганяється понад 80 миль/год, з приладової панелі лунає голос, який попереджує: якщо водій буде їхати ще одну хвилину з такою швидкістю, страховий внесок збільшиться на 5000 доларів США на рік. Якщо водій проїде ще дві хвилини за таким тарифом, це буде 10 000 доларів США на рік. А якщо перевищення швидкості триватиме три хвилини, дія страхового поліса призупиняється взагалі [2].

В Україні за 2022 рік 8 010 ДТП стались саме через перевищення швидкості. Запроваджуючи такі інноваційні технології в нашій країні, можна: по-перше, зменшити кількість смертей, а по-друге, страхові компанії зменшать виплати страхових сум через такі страхові ризики, які найчастіше стаються саме через провину застрахованих.

З кожним днем все більше нововведень, пов’язаних з мобільними пристроями, використовують страховики і в сегменті страхування життя. Італійська компанія «Generel Life» випустила поліс страхування життя, що називається I-Life. Він легко доступний для користувачів мобільних пристроїв. Потенційні клієнти проходять онлайн-опитування, яке триває не більше п'яти хвилин. Продукт заохочує тим, що включає в себе бонуси, які винагороджують клієнтів, котрі піклуються про своє здоров'я. Наприклад, якщо скористатися безкоштовним медичним обстеженням, клієнту одразу пропонується знижка 10% від їх страхової премії і ще 10%, якщо вони мають добре здоров'я [3, с. 55].

В нашій країні також активно проводиться цифровізація всіх сфер економіки, зокрема і страхування. Українські страховики крім проведення онлайн оплати за укладеними договорами, використовують різні електронні сервісні додатки за якими страхувальники можуть переглядати поточний стан діючих полісів, графік сплати внесків, пропозиції нових послуг, нарахування бонусів тощо.

Приведені вище технологічні інновації збагачують цифровий досвід клієнтів, знижують операційні витрати, покращують сервіс і зумовлюють перехід страхових компаній на якісно новий рівень. Враховуючи конкуренцію на страховому ринку, компанії, які слідують цим трендам, мають всі переваги для лідерства. Запровадження новітніх інформаційних технологій дозволять вийти страховим компаніями на неосвоєні ринки, допомагаючи вдосконалювати розроблені бізнес-моделі. Отже інновації формують підприємницьку культуру наступного покоління.

Перелік джерел посилання:

1.INSURANCE THOUGHT LEADERSHIP. URL: https://www.insurancethoughtleadership.com/going-digital/4-technology-trends-2022-2023 (Дата звернення: 08.04.23 р.)

2.Swiss Re Group.: https://www.swissre.com/risk-knowledge/advancing-societal-benefits-digitalisation/top-digital-transformation-themes-for-insurance-in-2023.html (Дата звернення: 08.04.23 р.)

3. Третяк Д. Д. Перспективи впровадження інновацій в особистому страхуванні на прикладі зарубіжних країн. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка.* Економіка. 2017. Вип. 5. С. 50-58.

Гаркуша Ю.О.
к.е.н., доцент
доцент кафедри банківської справи
Одеський національний економічний університет

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ФІНТЕХУ В УКРАЇНІ

Глобалізація та інформатизація світового розвитку, а також стрімкий науково-технічний прогрес, стали основою для формування цифрової економіки, інституціональні засади якої забезпечують стратегічне економічне планування та функціонування розвинених країн світу. Україна також обрала для себе вектором розвитку діджиталізацію економічних відносин, впровадження новітнього досвіду та розробку власних технологій. Не зважаючи на часті кризи в новітній історії країни, Національний банк України, Кабінет міністрів України та інші регулятори створюють законодавчі основи для безготівкової економіки. Платіжні системи та вітчизняні банки постійно покращують свої показники щодо автоматизації процесів, не зважаючи на стримуючі фактори розвитку.

Національний банк України сформував Стратегію розвитку фінтеху в Україні до 2025 р., основна мета якої сталий розвиток інновацій, розвиток кешлес-економіки, підвищення фінансової грамотності споживачів та бізнесу [1]. В контексті діджиталізації, як умови розвитку фінансового ринку, банківської системи та ринку платежів національний регулятор ставить конкретні задачі перед собою та учасниками ринку. Реалізація Стратегії розвитку фінтеху в Україні станом на 2023 р. зображена на рис. 1.

Також у 2022 р. Національний банк України з метою ефективного функціонування платіжних систем в Україні оновив порядок оверсайту в Україні, імплементуючи міжнародні стандарти та принципи оверсайту Європейського центрального банку.

Відповідно, на сьогодні об’єктом оверсату є: діяльність платіжних систем (операторів, учасників, технічних операторів, розрахункових банків) надавачів платіжних послуг; емітентів електронних грошей.

Національний регулятор удосконалив правила діяльності ринку платіжних розрахунків, а саме:

- встановив вимоги до суб’єктів платіжних систем, створених резидентами;

- зобов’язав щорічно визначати приналежність до системно важливих платіжних систем;

- встановив посилені вимоги до системно важливих платіжних організацій, зокрема щодо управління ризиками та технічного забезпечення;

- передбачив для операторів платіжних систем, створених резидентами, необхідність планування діяльності;

- запровадив поняття та критерії «істотного інциденту порушення безперервності діяльності», тобто неспроможності об’єкта оверсайту своєчасно та ефективно здійснювати діяльність протягом двох годин або тривалішого часу та ін. [3].

Рис. 1 Реалізація Стратегії розвитку фінтеху в Україні станом на 2023 р.

Джерело: систематизовано автором з використанням наукових джерел *[2]*

Активна діяльність вітчизняного регулятора в напрямку розвитку фінтеху в Україні дає впевненість, що не зважаючи на такі стримуючі фактори як невизначеність та нестабільність наша держава здійснює реальні заходи щодо розвиток кешлес-економіки, підвищення рівня фінансової та цифрової

грамотності, розвиток фінтех екосистеми, удосконалення регулювання та оверсайту за діяльністю платіжного ринку, підвищення рівня безпеки та надійності функціонування платіжних систем тощо.

Перелік джерел посилання:

1. Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 року. https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_finteh2025.pdf?v=4
2. Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 року (звіт про реалізацію у 2021 р.). URL: file:///C:/Users/E-mashines/Desktop/%D0%94%D0%B8%D0%BF%D0%BB%D0%BE%D0%BC%D0%BD%D0%B8%D0%BA%D0%B8%202020/2022-2023/%D0%92%D0%BB%D0%B0%D1%81%D0%BE%D0%B2/Strategy_fintech2025_zvit_2021.pdf
3. НБУ оновив порядок оверсайту платіжної інфраструктури. URL: https://finclub.net/ua/news/nbu-onovyv-poriadok-oversaitu-platizhnoi-infrastruktury.html

Герасимчук Д. В.
«Міжнародна економіка» 3 курс
Державний торговельно-економічний університет,
Науковий керівник - к.е.н.,
доцент кафедри банківської справи
Калита О.В.

FINTECH У БАНКІВСЬКОМУ БІЗНЕСІ

Fintech-інновації революціонізують банківську систему і створюють нові можливості для клієнтів та банків.

Фінтех – це сучасні технології, які дозволяють фізичним особам і бізнесу отримувати фінансові послуги та здійснювати фінансові операції дистанційно, через засоби електронного зв'язку (мобільні додатки, інші програмні інтерфейси) безпечно й автоматизовано, без безпосередньої участі представника банку чи іншої фінансової установи. Цей термін активно використовують у сфері фінансів та IT для позначення діяльності, в ході якої для надання фінансових послуг використовуються сучасні технології.

В 2020 році Національний банк України затвердив Стратегію розвитку фінтеху в Україні до 2025 року [1].

В банківському секторі fintech зазвичай використовують для поліпшення якості послуг та збільшення швидкості та ефективності їх надання. За допомогою fintech-технологій банки можуть запропонувати нові послуги та удосконалити існуючі, знизити витрати на операції, автоматизувати процеси та забезпечити безпеку фінансових транзакцій.

«FinTech охоплює сукупність взаємодоповнюючих технологій, в тому числі мобільних мереж, великих даних, хмарних обчислень, технологій розподіленого реєстру, штучного інтелекту і аналізу даних, які спільно формують широкий спектр операцій у фінансовій індустрії».

Такими технологіями стали:

1. Технології мобільного зв'язку – реалізується через мобільні пристрої, наприклад, мобільний банкінг, який передбачає управління банківським рахунком з допомогою мобільних пристроїв;

2. Технології збереження, обробки даних, прав і зобов'язань та аналітики фінансової інформації: блокчейн і великі дані (Big Data), аналітика фінансової інформації;

3. Технології цифрових валют (електронні гаманці, PayPal, ApplePay, Maxi, Global Money, НПС «Простір» та ін.), а також криптовалюти;

4. Технології забезпечення підтримки фінансових послуг (маркетплейси) – це платформи для здійснення фінансових угод;

5. Технології штучного інтелекту або технології, які дозволяють створювати інтелектуальні машини і програмні продукти, що надають можливість виконувати творчі функції, притаманні людині;

6. Біометричні технології або технології, що базуються на біометрії, вимірі унікальних характеристик окремо взятої людини [2, с. 49].

В останні роки активно набирають популярності технології штучного інтелекту. Наприклад, в кінці листопада 2022 року був запущений проект ChatGPT і усього за пару місяців кількість активних користувачів досягла 100 мільйонів [3].

Банки також активно використовує технології штучного інтелекту для поліпшення якості та ефективності банківських послуг, але дана сфера стрімко розвивається і відповідно будуть розширюватись способи її застосування.

І. Демченко стверджує, що найбільше банки потребують технологій штучного інтелекту для системи кредитного скорингу, оцінки ризиків та чат-ботів підтримки клієнтів. Також останнім часом набирає популярності напрямок персоналізованого обслуговування, так як для того аби побудувати якісні взаємовідносини з клієнтом потрібно не лише задовольняти його поточні запити, а й передбачати потреби на кожному етапі клієнтського шляху. Як показує практика, конверсія персоналізованих продажів є набагато вищою ніж продаж доступної лінійки продуктів усім підряд і саме у цьому напрямку штучний інтелект може знайти своє застосування [4].

Однією з останніх технологій застосування штучного інтелекту у фінансовій сфері є програми-помічники з фінансів, які дозволять власникам банківських рахунків відстежувати різні грошові потоки, нарощувати капітал, планувати витрати та заощаджувати кошти. Вони також можуть допомагати у формуванні економічних цілей, пропонувати ефективні сценарії їх досягнення, вказувати шляхи скорочення витрат і давати поради стосовно інвестицій. Прикладами тпаких застосунків є Emma, Olivia.ai, Plum, Cleo [5].

Отже, фінтех - це новий тип бізнесу, який використовує технології для полегшення та оптимізації фінансових послуг. Серед технологій, які входять до складу фінтеху, можна виділити мобільні платежі, електронні гроші, криптовалюти, блокчейн та інші.

Застосування штучного інтелекту є найбільш перспективним напрямком в розвитку фінтеху у найближчому майбутньому. Штучний інтелект може допомогти автоматизувати багато процесів у фінансовій галузі, забезпечити

більш точний та ефективний аналіз даних, а також зменшити ризики та витрати на інвестиції.

Застосування штучного інтелекту в фінтеху може мати значний вплив на фінансову галузь у майбутньому, забезпечуючи більш точні та швидкі рішення, знижуючи ризики та витрати на інвестиції. В цілому, розвиток фінтеху є важливим етапом в інноваційному розвитку фінансової галузі та може покращити життя людей за допомогою нових технологій та послуг.

Перелік джерел посилання:

1. Кльоба Л. Г., Добош Н. М., Сорока О. П. Впровадження фінансових технологій – стратегічний напрям розвитку банків. *Ефективна економіка*. 2020. № 12. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8479
2. Петрук О. М., Бурцев Я. І., Защипас С. М., Попов О. Г. Фінтех як поняття функціональної економічної науки. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2022 №3(53). С. 48–53. https://doi.org/10.26642/pbo-2022-3(53)-48-53
3. Новини-N. Нейросітка ChatGPT буквально підірвала світ. Novosti-N. URL: https://novosti-n.org/ua/analitic/Nejrositka-ChatGPT-bukvalno-pidirvala-svit-4948.
4. Демченко І. Штучний інтелект у банківських процесах. Блоги про бізнес, політику, юридчну систему. LIGA.net. URL: https://blog.liga.net/user/idemchenko/article/49951.
5. Технології попри війну: чим живе та як розвивається платіжний ринок у 2022 році. Інтерв'ю із заступником Голови НБУ Олексієм Шабаном - Fintech Insider. *Fintech Insider Дізнавайся першим*. URL: https://fintechinsider.com.ua/tehnologiyi-popry-vijnu-chym-zhyve-ta-yak-rozvyvayetsya-platizhnyj-rynok-u-2022-roczi-intervyu-iz-zastupnykom-golovy-nbu-oleksiyem-shabanom/.

Грибанова А.А.
«Економіка та економічна політика», 3 курс
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Науковий керівник – к.е.н., доцент,
доцент кафедри економічної теорії та економічних методів управління
Нестеренко О.М.

FINTECH І ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ У ФІНАНСОВІЙ, БАНКІВСЬКІЙ ТА СТРАХОВІЙ СФЕРІ

FinTech- це набір технологій, які трансформують фінансовий ринок в цифровий простір. Вони застосовуються в управлінні фінансами, або використовуються для допомоги в оптимізації бізнесу. В сьогоденні «фінтех» є основою для всіх онлайн-транзакцій: переказу, кредитування, сплати комунальних платежів.

Дані технології беруть свій початок у 80-х роках, і саме завдяки «фінтеху» стало можливо існування криптовалют, таких як біткойн. Після цього даною технологією зацікавилось багато корпорацій, адже він сприймається як альтернатива старим бізнес-моделям фінансового сектору.

На сьогоднішній день «фінтех» поки не можна назвати домінуючою тенденцією у фінансовому світі, окремі компанії досягли значного успіху, а власне явище фінтех стало важливою ланкою у ланцюжку фінансових послуг.

Якщо ж говорити про переваги «фінтеху» то в першу чергу можна сказати про швидкість та зручність. Послуги фінтеху постачаються в Інтернеті, що дає користувачу отримати повний доступ. Також потрібно сказати про великий вибір, адже споживачі отримують вигоду від більшого вибору продуктів і послуг.

Важливим аспектом є вигідні умови на послуги. Споживачу не потрібно вкладати гроші в фізичну інфраструктуру, тому вони можуть запропонувати споживачам вигідні умови на свої послуги.

Більше персоналізованих продуктів. Дана технологія дозволяє збирати та зберігати більше інформації про клієнтів, щоб вони могли запропонувати споживачам більш персоналізовані продукти або послуги.

Проте як і у кожної сфери «фінтех» є і свої недоліки, а саме:

- Нечітка регуляція. Оскільки «фінтех-компанії» досить нові для світової фінансової галузі та використовують відмінні від традиційних фінустанов бізнес-моделі, то регулювання стає важчим.
- Спонтанні рішення. Споживачі які користуються онлайн-послугами зазвичай приймають дуже спонтанні та необдумані рішення.
- Технологічні ризики. На жаль існує і ризик кіберзлочину, адже «фінтех-компанії» отримують багато приватної інформації про вас, і як наслідок дана інформація може бути використана неправильно.
- «Не для всіх». Через те що «фінтех» це в основному в Інтернеті, багато громадян не може виконувати онлайн операції через відсутність відповідних гаджетів.

Аби уникнути технологічних ризиків, в Україні прийнято Закон «Про захист персональних даних», який регулює основи захисту персональних даних в Україні, та загалом відповідає міжнародній практиці.

«Фінтех-компанії», які володіють чи обробляють персональні дані споживача, мають певні обов'язки та відповідальність щодо їх збереження, захисту та незаконної обробки. За порушення законодавства у сфері персональних даних передбачена адміністративна відповідальність.

Якщо ж говорити про розвиток «фінтеху», то у нього велике майбутнє. Людство вимагає все більш і більш цифрових технологій. Тому перед цією сферою стоять великі виклики, які полягають у коректній обробці великих масивів даних, персоналізації послуг, пришвидшенні онлайн-операцій.

Перелік джерел посилання:

1. Гаврилко Т.О. ,Антонова Р. « Fintech: зарубіжний досвід та особливості розвитку в Україні»2020. https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/30209/1/FINTECH.pdf
2. Економічна правда. Спецпроєкт «Фінтех». Що таке фінтех та як він впливає на ваше життя вже сьогодні. https://www.epravda.com.ua/projects/fintech/2018/12/5/641431/
3. Українська асоціація фінтех та інноваційних компаній. https://fintechua.org/

Гладишенко М. О.
«Банківський бізнес», 3 курс
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – к.е.н.,
професор кафедри банківської справи та страхування
Ходакевич С. І.

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ NFT У БІЗНЕСІ

Постановка проблеми. Однією з актуальних тем у світі бізнесу є використання NFT (non-fungible tokens) як інструменту для розширення можливостей власності та продажу цифрових активів [1]. Проте, ця технологія не позбавлена проблем, що ставить питання про її перспективність у бізнесі.

Однією з найбільших проблем є юридичний аспект використання NFT. Власність на ці цифрові активи не зовсім ясна, і ще не були розроблені належні правові механізми для їх захисту. Це може призвести до судових спорів і незаконного використання NFT.

Крім того, низька обізнаність користувачів з цією технологією та з необхідністю використання криптовалют можуть стати перешкодою для широкого використання NFT у бізнесі. Також, виникає питання про довіру до NFT, оскільки вони є новою технологією, яка ще не має достатнього досвіду використання.

Іншою проблемою є невизначеність цінової політики на NFT, що може призвести до нестабільності цін та необґрунтованих високих цін на деякі активи. Це може вплинути на ринок цифрових активів та стати причиною фінансових втрат.

Результати дослідження: NFT (Non-Fungible Token) - це унікальний токен, який забезпечує власність і контроль над цифровими активами. У бізнесі використання NFT має декілька перспективних напрямків (див.табл.1) [4].

1. Мистецтво та колекціонування: NFT можуть бути використані для створення цифрових мистецьких творів, що мають унікальний ідентифікатор та можуть бути продані на аукціонах, які проводяться в криптовалюті.
2. Музика та розваги: Використання NFT може стати новим способом для музикантів та інших виконавців розважальних шоу для збору коштів та продажу унікальних версій своїх творів або навіть для продажу квитків на концерти.
3. Спорт: NFT можуть бути використані для створення цифрових карток гравців, які мають унікальний ідентифікатор та можуть бути продані фанатам. Це може приносити додаткові доходи для клубів та спортивних асоціацій.

4. Нерухомість: NFT можуть бути використані для представлення власності на нерухомість, що може сприяти відкритості та прозорості в процесі продажу та покупки нерухомості.
5. Геймінг: NFT можуть бути використані для створення унікальних предметів та персонажів у віртуальних іграх, що може збільшити їхню цінність та привабливість для гравців.

У цілому, використання NFT має потенціал для розширення бізнес-моделей в різних сферах та створення нових можливостей для збільшення доходів. Однак, перед використанням NFT у бізнесі, необхідно ретельно вивчити правові та податкові аспекти, щоб уникнути можливих проблем та ризиків. Також важливо мати на увазі, що застосування NFT є відносно новим явищем, тому воно може стикатися з деякими викликами та обмеженнями, які можуть бути вирішені з часом.

Для бізнесу, який планує використовувати NFT, важливо мати на увазі декілька ключових аспектів [2]:

1. Створення унікального цифрового активу: для того, щоб створити цінність через NFT, цифровий актив повинен бути унікальним та має мати чітко визначений власник.
2. Визначення прав на власність та авторських прав: перед використанням NFT, необхідно узгодити права на власність та авторські права, щоб уникнути можливих проблем з власниками та правовими органами.
3. Вибір платформи для створення та продажу NFT: існує багато платформ, які надають послуги створення та продажу NFT. Вибір платформи повинен бути здійснений з урахуванням потреб та мети бізнесу.
4. Розробка стратегії продажу: перед використанням NFT, необхідно ретельно вивчити ринок та розробити стратегію продажу, щоб досягти максимального результату та збільшити цінність цифрового активу.

Крім того, NFT може бути корисним для бізнесу з таких причин:

1. Збільшення цінності цифрових активів: NFT може забезпечити можливість створювати та продавати унікальні цифрові активи, що може підвищити їх цінність та збільшити дохід бізнесу.
2. Підвищення залучення фінансування: NFT може бути використаний для залучення фінансування від фанатів, інвесторів та колекціонерів.
3. Захист від підробки: NFT може допомогти в захисті від підробки та крадіжки цифрових активів, що може дуже важливо для бізнесу.
4. Розширення аудиторії: NFT може допомогти відкрити доступ до нової аудиторії, так як вони можуть бути куплені та продані по всьому світу.

Наприклад, компанії зі спортивної індустрії можуть використовувати NFT для продажу цифрових карток з образами спортсменів, а мистецькі галереї можуть продавати NFT як віртуальні шедеври.

Таблиця 1

Потенціал технології блокчейн для розвитку банківського бізнесу

Напрям застосування	Переваги	Недоліки або стримуючи фактори	Впровадження банками країн світу
Переказ коштів	Зниження часу та	Можливість	Chase

та здійснення операцій безпосередньо між банками	вартості міжбанківських операцій	шахрайства та крадіжки	Manhattan Bank (США), Euroclear (Європа)
Розробка цифрових ідентифікаційних рішень	Створення безпечних та надійних цифрових ідентифікаторів	Проблема безпеки та приватності	Westpac (Австралія), DBS Bank (Сінгапур)
Розвиток міжнародних фінансових транзакцій	Зниження вартості міжнародних транзакцій та покращити їх швидкість	Нестабільність і непередбачуваність курсу, політичні кризи та економічні нестабільності	Barclays (Португалія), Credit Suisse (Швейцарія)
Підвищення безпеки фінансових операцій	Забезпечення безпеки та конфіденційності фінансових операцій за рахунок використання децентралізованої системи зберігання даних	Перешкода для швидкої і зручної обробки транзакцій.	Banque Populaire (Франція) – картки з чіпами, ICICI Bank (Індія) – біометрична ідентифікація

Висновки. Загалом, використання NFT є перспективним та інноваційним напрямком для бізнесу [3]. Враховуючи потенційну вартість цифрових активів, NFT може стати ефективним інструментом для збільшення доходів та покращення процесів продажу. Однак, перед використанням NFT, важливо вивчити всі аспекти та зрозуміти, як вони можуть бути використані для досягнення мети бізнесу.

Технологія «Блокчейн» та її складова - токени NFT - це система розподілених баз даних, що використовують алгоритми для надійного обліку різноманітних транзакцій в цифровій економіці. Такий підхід забезпечує неможливість нелегальної зміни інформації, що потрапляє або генерується в системі "Блокчейн" та на рівні токенів NFT, оскільки вона фіксується в ланцюгах, що захищають дані про вже здійснені раніше операції. Такий принцип робить технологію "Блокчейн" та токени NFT універсальними для застосування у міжнародному бізнесі.

Перелік джерел посилання:

1. NON-FUNGIBLE TOKENS YEARLY REPORT. Режим доступу: https://observatorioblockchain.com/category/nft/
2. Перспективи блокчейн-технологій у бізнесі. Режим доступу: https://trueua.info/news/perspektivi-blokchejntehnologij-u-biznesi
3. Біблія не-взаємозамінних токенів: все, що потрібно знати про NFT. Режим доступу: https://bitnovosti.com/2020/05/24/bible-nft-token-all/
4. Право цифрової власності. Що таке NFT і які його перспективи. Режим доступу: https://thepage.ua/ua/it/sho-take-nft-i-yaki-jogo-perspektivi

Добридень С.С.
«Банківська справа», 2 курс
Державний торговельно-економічний університет
Науковий керівник
старший викладач кафедри банківської справи
Сундук Т.Ф.

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

Глобалізація в сучасних умовах тісно пов'язана з появою новітніх технологій та переходом до електронного формату надання багатьох видів послуг, у тому числі і в банківській діяльності. Класична банківська діяльність вже втрачає свою популярність, оскільки використання мережі Інтернету для залучення та взаємодії з клієнтами дозволяє покращити ринкову позицію і перейти у менш насичену ринкову нішу.

У час цифрових технологій все більше банків надають увагу не стільки нарощуванню активів і пасивів, скільки якості обслуговування своїх клієнтів через спрощення процедур надання своїх банківських послуг, наданню особливих кредитних ліній і депозитів на вигідних умовах, таким чином відбувається поступова діджиталізація банківського сектору [1, с. 2].

Діджиталізація – це процес переведення певного інформаційного поля з аналогового у цифровий формат для більш легкого подальшого використання на сучасних електронних девайсах [2].

Вагомими позитивними наслідками застосування інноваційних технологій безпосередньо для банківського бізнесу є:

- оптимізація ресурсів банків;
- зниження операційних витрат;
- зменшення кількості фізичних відділень, що необхідні для повного задоволення потреб клієнтів;
- зменшення безпосереднього контакту з клієнтами;
- швидке задоволення потреб клієнтів дистанційно;
- розширення спектру послуг, що може надати банк;
- надання фінансових, інформаційних та консультаційних послуг в реальному часі [1, с. 3].

Про діджитал-сервіси банку говорити дещо важко оскільки ця структура розвивається надзвичайно швидко. Їх множина та змінність у часі важковідслідкована. Але деякі з сервісів уже можна вивчати як сталі.

1. Блокчейн – це розподілена база даних, що зберігає впорядкований ланцюжок записів (так званих блоків), що постійно довшає. Кожен блок містить часову позначку, хеш попереднього блоку та дані транзакцій подані як хеш-дерево [3, с. 357].

2. Шерінг – це механізм надання фінансових ресурсів чи інформації у тимчасове користування. Для банківської сфери актуальним та доцільним буде в більшій мірі інформаційний шерінг, тобто шерінг документів.

В Україні офіційно використовується мобільний додаток «Дія». Шерінг

цифрового паспорту дає змогу користувачам банківських послуг підтвердити свою особистість у банку та надати документи в електронному форматі. Завдяки даній технології з'являється можливість відкрити банківський рахунок, навіть не відвідуючи відділення банку [4].

3. Open-банкінг – це система, сутність якої полягає в тому, що банки відкривають свої інтерфейси програмування додатків (API). Таким чином, інші компанії отримують доступ до фінансової інформації, що полегшує співпрацю із споживачем та сприяє розробці нових додатків та послуг, а самим банкам лиш посилює професійні зв'язки та співпрацю [5].

4. Краудфандинг – це спосіб залучення коштів для росту і розвитку проекту, ініціативи, підприємства або програми за рахунок внесків від великої кількості сторонніх осіб, які можуть бути не пов'язані ані з самим проєктом, ані з професійним бізнес-інвестуванням [6].

5. «Банкінг у хмарах» – це технологія, яка пришвидшить та полегшить імплементацію усіх інших новацій. Застосування «хмарних технологій» при веденні банківського бізнесу передбачає користування хмарними сховищами [2].

Звісно застосування усіх технологічних новацій у сучасному світі лише сприяє інтенсифікації розвитку окремої сфери і світу в цілому, але варто зауважити, що є і ряд проблем які стають на перешкоді цього розвитку. До таких проблем зокрема відноситься:

- Технологічна та операційна інклюзія, тобто діджитал грамотність. Швидкість розвитку даної сфери передбачає вміння користуватися мінімальним набором онлайн-сервісів як банків так інших установ і їх платіжними системи. Отже, варто розвивати операційну грамотність користувачів при користуванні діджитал-сервісами;
- Розробляючи той чи інший діджитал-сервіс (через мобільні додатки), потрібно враховувати фінансову можливість придбати необхідні гаджети для дистанційного управління своїми ресурсами та потребами, бо за статистикою користування діджитал-сервісів орієнтоване більше на середній клас – на тих, хто задовольнив перші потреби життєзабезпечення.
- Варто також відмітити, що наразі зростає потреба у кваліфікованих спеціалістах фінансової сфери, які є одночасно і фахівцями у професійних фінансових цифрових трендах. Розвиток діджитал-сервісів створює запит на фахівців у фінансових технологіях [7].

Отже, саме розвиток діджиталізації на усіх рівнях банківської системи є запорукою стабільності фінансового простору та економічного функціонування України. Активний розвиток банківської сфери можливий за умови співпраці банків з іншими фінансовими установами та використання усіх можливих інноваційних діджиталізованих технологій. Тобто, має бути створена синергія між банківництвом та інформаційним простором. Саме таке співіснування дасть можливість еволюції банківського сектору, його адаптації під потреби «нового» сучасного клієнта та збільшення прибутків.

Перелік джерел посилання:

1. Романовська Ю.А., Складанюк М.С. Діджиталізація банківського сектору в умовах пандемії. *Економіка та суспільство: електронний журнал.* 2022. №36. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-36-4
2. Діджиталізація банківської системи. *Електронний ресурс.* URL: http://www.slideshare.net/tribotinka/ss-63384661
3. Кузьо А., Белова І.М. Проблеми і перспективи розвитку системи «блокчейн» в Україні. *Вектори розвитку науки і бізнесу в глобальному середовищі: тренди та перспективи.* 2018. С. 356-358. URL: https://cutt.ly/ZSysz4f
4. НБУ та Мінцифри спільно працюють над цифровізацією банківської системи України. *Електронний ресурс.* URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/nbu-ta-mintsifri-spilno-pratsyuyut-nad-tsifrovizatsiyeyu-bankivskoyi-sistemiukrayini
5. Омельчук Н. А. Що таке відкритий банкінг і як він вплине на розвиток фінтеху в Україні. *Електронний ресурс.* URL: https://cutt.ly/ePOVZdt
6. Краудфандинг: що це таке і як він працює в Україні. *Електронний ресурс.* URL: https://buduysvoe.com/publications/kraudfandyng-shcho-ce-take-i-yak-vin-pracyuye-v-ukrayini
7. Цифробачення й передбачення. *Електронний ресурс.* URL: https://zn.ua/ukr/macrolevel/tsifrobachennja-j-peredbachennja.html

Єсаулова Д.Ю.
студент, «Банківський бізнес», 2 курс
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
e-mail: darja.yesaulova@gmail.com
Науковий керівник: к.е.н.,
професор кафедри банківської справи та страхування
Ходакевич С. І.

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ NFT У БІЗНЕСІ

Актуальність дослідження. NFT (англ. non-fungible token, невзаємозамінний токен) – це сучасна технологія, яка набирає обертів, тому потрібно дослідити її можливості та перспектив у бізнесі, напрями розвитку цього ринку, актуальність даної технології на теперішньому ринку.

Мета дослідження. Визначення перспектив використання NFT в бізнесі та аналіз можливих сфер застосування цієї технології. Аналіз можливостей використання NFT в індустрії мистецтва, музики, ігор, страхування, та інших галузях бізнесу.

Постановка проблеми. Проблема вибору напряму та ефективності використання NFT у бізнесі. Доцільність та ефективність використання NFT у бізнесі.

Результати дослідження. NFT(англ. non-fungible token) - невзаємозамінний токен, його не можна обміняти або замінити іншим аналогічним токеном. Треба зазначити ,що кожен NFT має свій унікальний ідентифікатор і метадані, що відрізняють його від будь-якого іншого. У

розподіленому реєстрі він існує в єдиному екземплярі, що і є головною особливістю даної технології. Як показує практика, кожен NFT проходить криптографічну аутентифікацію через блокчейн, отже, власник завжди відомий, тому що всі дані записані в цифровій книзі[1].

Переходячи до аналізу практики використання NFT в бізнесі і враховуючи їх переваги, треба сказати, що сфера їх використання постійно розширюється. Так, наприклад, NFT мають певні переваги порівняно з традиційними фінансовими інструментами, такими як акції, облігації тощо. Вони є унікальними і неповторними цифровими активами, що дає можливість власникам контролювати їх поширення та використання; доступні для всіх користувачів, які мають доступ до Інтернету; це новий спосіб власності та контролю над цифровими активами, який дає можливості для розвитку інновацій.

Щоб розвивати свої сервіси та випереджати конкурентів, бренди впроваджують NFT. Це новий спосіб створити привілейований зв'язок між брендами і споживачами та активно залучати споживачів до спільноти.

Невзаємозамінні токени використовуються в різних сферах таких, як: маркетинг, мистецтво, музикальна індустрія, страхування, ігровий бізнес, метавсесвіт. Спробуємо охарактеризувати використання токенів в деяких сферах бізнесу:

1. Технологія NFT широко використовується в маркетингу для привернення уваги аудиторії, способом рекламних акцій та маркетингових кампаній. Бренди, що використовують NFT, можуть використовувати цифрові валюти та таким чином заощаджувати гроші при веденні бізнесу. Компанії скоротять операційні витрати, тому що витрати на зберігання, потреба у фізичному місці та доставка не матимуть необхідності. Просування NFT підвищує репутацію бізнесу, створюючи більш міцні зв'язки з аудиторією. Крім того, блокчейн-маркетинг NFT допомагає компаніям збільшувати свій клієнтський потік, платити податки та збільшувати свій прибуток [1].
2. NFT в страхуванні може бути збереження та захист віртуальних активів. Використовуватись для створення цифрового страхового полісу на певний вид майна, такий як мистецькі твори або відеоігри. Це дозволяє страховим компаніям забезпечити захист від кібератак та інших злочинів, які можуть призвести до втрати криптовалют. NFT забезпечить швидку, надійну та економічну автоматизовану реєстрацію страхових випадків, таких як аварії на дорозі, втрата працездатності та хвороби, а також автоматичне підтвердження права власності на застраховані товари [2].
3. У ігровому бізнесі NFT може використовуватися для представлення унікальних предметів, які можуть бути використані в грі або продані на майданчику обміну. Одна з переваг використання NFT у ігровому бізнесі полягає в тому, що це дає можливість збільшити дохід від продажу цифрових активів. За даними дослідження, продаж цифрових активів з використанням NFT може забезпечити додатковий дохід у розмірі 10-20% від загального обсягу продажів у грі. Для розробників- створення ігор NFT зробить існуючі продукти більш привабливими для користувачів, і цим збільшить їх прибутковість; NFT-ігри неможливо повернути, більше людей шукають їх,

тому це дозволить продавати унікальні ігрові предмети та заробляти більше грошей[3].

4. Цифрове мистецтво набирає популярність. NFT дозволяє створити унікальний токен для конкретного цифрового мистецького твору та забезпечити захист авторських прав на цей твір. Коли витвір мистецтва продається та перепродається колекціонерам, оригінальний художник отримує частину від кожного продажу, а не лише від першого[4].

Вважаємо за доцільним підтвердити реальними цифрами розвиток світового ринку NFT (див.рис.1)

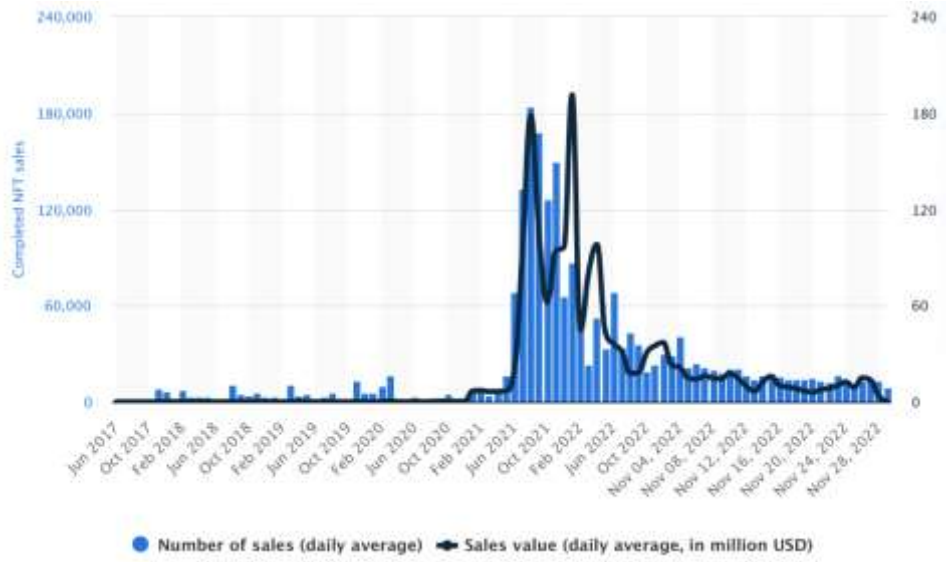

Рисунок 1. Середня кількість і вартість завершених продажів NFT у блокчейні Ethereum з червня 2017 по 29 листопада 2022 року(у мільйонах доларів США)

Джерело: [5]

Транзакції в NFT значно зросли влітку 2021 року, оскільки кілька токенів набули популярності. Більшість цих транзакцій були пов'язані з в'єтнамською відеогрою Axie Infinity», яка стала найціннішою колекцією NFT у світі в серпні 2021 року. Ігровий сегмент повідомив про найвищий обсяг продажів на ринку незамінних токенів у 2020 році, у понад шість разів перевищивши продажі спортивних проектів. У тому році на цей сегмент припадало приблизно 23 відсотки загального доходу від продажів на ринку NFT[5].

Висновки. Розвиток невзаємозамінних токенів (NFT) щоденно набуває динаміки, розвивається та еволюціонує. На нашу думку, враховуючи тенденції цифровізації економіки, існує великий потенціал використання невзаємозамінних токенів в таких сферах, як мистецтво, музика, геймінг, спорт та багато інших. Аналізуючи подані вище дані, можна зробити висновок, що NFT є перспективною технологією для бізнес-середовища, тому що за допомогою цього інструменту можна полегшити ведення та просування бізнесу.

Перелік джерел посилання:

1. Гавриш Ю., Струж З. Технологія nft як детермінант розвитку діджитал маркетингу. *Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи*. 2022. С. 216.
2. Як використовувати NFT для бізнесу? - Soloviov ®™ marketing agency. *Soloviov ®™ marketing agency.*URL: https://soloviov.agency/uk/yak-vikoristovuvati-nft-dlya-biznesu/(дата звернення: 04.04.2023).
3. NFT Game Development: Scope and Challenges. *iXie Gaming*. URL: https://www.ixiegaming.com/blog/scope-and-challenges-of-nft-game-development/(дата звернення: 05.04.2023).
4. Marr B. Web3, NFTs, And The Future Of Art. *Forbes*. URL: https://www.forbes.com/sites/bernardmarr/2022/08/19/web3-nfts-and-the-future-of-art/(дата звернення: 05.04.2023).
5. NFT sales value, per day 2017-2022 | Statista. *Statista*. URL: https://www.statista.com/statistics/1265353/nft-sales-value/(дата звернення: 06.04.2023).

Шільвінська О.Л.
старший викладач
Черкаського державного бізнес-коледжу
Жигало А. В.
«Облік і оподаткування», 3 курс
Черкаський державний бізнес-коледж

FINTECH-ІННОВАЦІЇ ЯК ДЕТЕРМІНАНТИ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ

На сьогодні різні ланки та сфери фінансової системи зазнають змін, зумовлених активізацією процесів конвергенції та глобалізації на тлі посилення інноваційних факторів. Саме XXI століття характеризується появою нових фінансових інструментів та продавців фінансових послуг, що й ознаменувало трансформації у фінансовому секторі. Посилення орієнтації ринків на потреби споживача сприяло появі фінансових технологій.

FinTech – це інноваційні технології, що їх використовують фінансові інститути, органи державного управління, торговельні організації для того, щоб задовольнити потреби споживачів фінансових, адміністративних послуг та товарів в умовах розвитку економіки споживання. Крім того, FinTech – система, що включає такі складові, як [1]:

- платежі;
- кредитування;
- особисті фінанси (Personal Finance);
- інституційні фінанси (Institutional Finance);
- інвестиційна діяльність банків та ринків капіталу (Investment Banking/Capital Market);
- страхування (InsurTech);
- регулятивні технології (RegTech).

Фінансові технології значною мірою сприяли розвитку такої важливої складової фінансового ринку, як страховий ринок. Використання інструментів InsurTech зумовило, по-перше, вагомі інституційні зміни у страховому секторі, по-друге – посилення дії технологічних ризиків та проблем, що стосуються захисту споживачів. Таким чином, InsurTech – це складова FinTech, в якій передові технології застосовують учасники страхового ринку, задовольняючи потреби споживачів страхових послуг шляхом оптимізації своєї діяльності [2].

InsurTech-компанії - це компанії, що на ранніх стадіях за допомогою інноваційного чи технологічного підходу вирішують проблеми у сфері страхової індустрії, впроваджуючи нові бізнес-моделі. Глобальним роком для інвестування InsurTech став 2022 рік – 1528 міжнародних інвесторів, які беруть участь у 521 угоді, загалом залучили 7,9 млрд дол. США [3].

Провідними напрямами розвитку InsurTech є:

- застосування мікрострахування, що є основою для керування потребами замовника та однією з найбільших галузей застосування InsurTech, що базується на збільшенні доступності даних і аналітичних інструментів. Щоб забезпечити високоперсоналізовані продукти для задоволення конкретних потреб споживачів, з'являється необхідність у використанні страховими провайдерами складних даних. Мікрострахування може бути представлене у формі мікрофінансування, пропонуючи доступне страхування "невеликими порціями".
- використання нових інструментів та каналів збуту у сфері страхових послуг. Основу для підтримки страхових компаній становить розвиток технологічних фірм, базою діяльності яких є інтернет речей, інтелектуальні датчики і автоматизація процесів.
- посилення співробітництва між традиційними страховими компаніями та InsurTech-компаніями. Як засвідчує еволюція фінансових технологій, більшість стартапів FinTech отримали підтримку з боку традиційних банків. Це має відбуватися і на страховому ринку і може стосуватиметься, наприклад, створення рекомендаційних платформ, мобільних додатків, автострахових продуктів, підтримки електронної документації та інтелектуальних домашніх пристроїв. Значна зацікавленість виявляється до даних, аналітики та blockchain-стартапів.
- виникнення сучасних продуктових ліній відповідно до потреб клієнтів. Зокрема, кіберзлочинність і тероризм збільшують потребу у послугах страхування. Так, Munich Re пропонують страхування від повеней в США. Страхова компанія Allianz UK запустила онлайн-продукт, що призначений для страхування морських вантажів у сфері малого бізнесу. Активно з'являються послуги, пов'язані зі страхуванням дронів, страхуванням від викрадення інопланетянами тощо.

Крім того, виникнення та розвиток InsurTech має такі можливості, як:

- зростання конкуренції на страховому ринку;
- збільшення асортименту страхових продуктів, на які спостерігається великий попит, та їх реалізація online;
- залучення клієнтів полегшується та поліпшується;

- можливість реалізовувати соціально значущі проекти та запобігати шахрайським діям.

Серед загроз InsurTech варто виділити такі, як:
- дискримінація споживачів окремих категорій;
- зменшення чисельності персоналу страхових компаній, скорочення їх частки на ринку;
- недостатні знання в операторів фінансових технологій у сфері ринку страхування;
- зростання фінансової волатильності страхового ринку;
- порушення приватності споживачів страхових послуг.

Незважаючи на те, що нині спостерігається активізація застосування фінансових технологій на страховому ринку, що сприяють подальшому розвитку страхового сектора, InsurTech продовжує залишатися однією з найбільш динамічних та провідних складових FinTech. Таким чином, з одного боку, спостерігається зростання обсягів глобальних інвестицій в InsurTech, а з іншого, помітним стає збільшення зацікавленості традиційних страховиків фінансовими технологіями. Це відбувається на тлі бурхливого розвитку InsurTech-компаній.

Перелік джерел посилання:

1. Мазаракі А., Волосович С. FinTech у системі суспільних трансформацій//Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. 2018. №2. С. 5-18
2. Волосович С., Фоміна О. Технологічні інновації на страховому ринку// Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. 2018. №5. С.124-137
3. Global Insurance Market Report

URL: https://www.iaisweb.org/uploads/2022/12/GIMAR-2022.pdf

Закускіна К.С.
«Облік і оподаткування», 3 курс
Лозівська філія Харківського автомобільно-дорожнього фахового коледжу
Науковий керівник – викладач вищої категорії Богач О. В.

РОЗВИТОК BNPL КРЕДИТУВАННЯ

Поширення цифрових технологій протягом тривалого періоду визначає траєкторії розвитку економіки та суспільства і вже не раз призводило до кардинальних змін в житті людей. Становлення цифрової економіки – один із пріоритетних напрямків для більшості країн світу. Як правило, для них характерні тривалий період реалізації «повістки цифрового розвитку» і спадкоємність пріоритетів – від побудови базової інформаційно-комунікаційної інфраструктури до формування скоординованої політики в цій сфері і програм підтримки широкого впровадження цифрових технологій. [1, с.

5]

На сьогодні ринок фінансових технологій вважається одним з найбільш активно розвиваються.

Національний банк України затвердив Стратегію розвитку фінтеху в Україні до 2025 року (далі – Стратегія) – покроковий план створення в Україні повноцінної фінтех-екосистеми з інноваційними фінансовими сервісами та доступними цифровими послугами. [2]

Стратегія ґрунтується на ключових напрямах, заданих Стратегією розвитку фінансового сектору України до 2025 року, яку Національний банк та інші регулятори презентували фінансовому ринку на початку цього року. [2]

В Україні працює законодавча база для цифрового кредитування (закон про платіжні послуги, закон про фінансові послуги, закон про електронні довірчі послуги, про електронну комерцію та інші).

Концепція BNPL існує з того часу, як люди торгували товарами та послугами, хоч і під різними іменами та у різних формах.

BNPL-сервіс - це сервіс, який дозволяє оплачувати онлайн-покупки рівними частинами протягом короткого періоду часу. При цьому покупці не укладають кредитного договору з банком і не сплачують додаткові комісії. «Buy now pay later» дослівно з англійської перекладається як «Купляй зараз, плати потім».

При використанні системи оплати частинами покупець:

- оформляє замовлення в інтернет-магазині;
- вибирає відповідний спосіб оплати;
- вносить перший платіж;
- погашає частину суми, що залишилася, через певні проміжки часу рівними частинами.

Незважаючи на спорідненість між BNPL і звичайною розстрочкою, відмінності між ними все ж таки є, і не тільки технологічні: у човні виявляються не двоє, а троє — споживач, продавець, «Buy now pay later»-платформа, як спосіб оплати вбудована в опис товару в інтернет-магазині Покупець зазвичай оплачує товар частинами, без переплат та укладання кредитного договору, продавці відразу отримують повну вартість покупки від BNPL-оператора на рахунок, без комісій та тривалих очікувань. Власне сума кредиту, як правило, лімітована.

Провідними постачальниками послуг BNPL є Afterpay, Affirm, Klarna, Sezzle та Zip Co., PayPal. За даними Juniper Research, очікується, що платежі BNPL становитимуть майже чверть усіх глобальних транзакцій електронної комерції до 2026 року, порівняно з 9% у 2021 році. Подібні послуги також пропонують багато українських банків з куди більшим терміном розстрочки (до 20 місяців) і чисто формальними ставками близько 0,01% і менше. Серед них: ПриватБанк, Альфа-Банк, monobank, А-Банк, ТАСКОМБАНК з сервісом Ocean.me та ін. Навіть найбільший український маркетплейс Rozetka пропонує клієнтам безвідсоткову оплату частинами. Такі розстрочки теж працюють за моделлю BNPL [3, с. 30] .

BNPL, як правило, гарна річ – як для продавців, так і для споживачів. Це

дозволяє продавцям пропонувати простий у використанні варіант відстрочення окупності для споживачів, які не мають при собі наразі готівки або безготівки.

В результаті BNPL допомагає компанії збільшити вартість та обсяги замовлень. Для споживача це дозволяє отримати товар, коли це необхідно, не напружуючи свої фінанси, але варто згадати, що нездатність завершити оплату на виплат може пошкодити кредитному рейтингу.

Перелік джерел посилання:

1. Цифрова економіка : підручник / Т. І. Олешко, Н. В. Касьянова, С. Ф. Смерічевський та ін. – К. : НАУ, 2022. – 200 с.
2. Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 року. [Електронний ресурс]. - Офіційний сайт Національного банку України.
URL: https://bank.gov.ua/ua/about/develop-strategy/fintech2025
3. Фінтех-тренди 2022. Друге щорічне дослідження Української асоціації фінтех та інноваційних компаній. «Фінтех тренди 2022». UAFIC. URL:https://drive.google.com/file/d/1vQ-mu9Jvb7gcT1bKOFHADJC6ZwS6NIJR/view

Замлинна Я.В.
«Економічна кібернетика», 3 курс
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – к.е.н., доцент,
професор кафедри банківської справи та страхування
Білошапка В.С.

BLOCKCHAIN ЯК ЯДРО НОВИХ БАНКІВСЬКИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Ми живемо у час новітніх технологій та сучасних передумов. З’являються можливості розвивати вже готове та створювати нове. Виникають чудові умови щодо полегшення життя та запровадження новітніх систем. Блокчейн-технології є досить актуальними в сучасному світі, оскільки мають потенціал удосконалювати різні сфери життя та бізнесу.

Коли ми говоримо про блокчейн, то найяскравіше він асоціюється з криптовалютою та хакерськими технологіями. Тому в багатьох у свідомості блокчейн пов'язаний з ризиком, інвестиціями, при яких за одну ніч можна як розбагатіти, так і втратити заощадження через непередбачувані коливання курсу. Каталізують процеси і новини про чергові ICO (Initial coin offering), що провалилися, або злами криптовалютних сервісів і крадіжки активів користувачів.

Все це компрометує технологію, викликаючи сумніви щодо її благонадійності. Але блокчейн – це зміна соціальної парадигми, нова технологія передбачає докорінно змінити підхід до взаємодії між учасниками процесів.

Архітектурні шари блокчейну: база даних, програмний додаток, кілька комп'ютерів, підключених один до одного, клієнти, що мають доступ до нього, програмне середовище, на якому він заснований, інструменти для контролю за ним.

Застосування блокчейн-технологій у банківській сфері може мати як переваги, так і недоліки. Детальніше про ці аспекти:

Переваги:

- Більш ефективні транзакції: блокчейн-технології можуть допомогти зменшити час та витрати на проведення фінансових транзакцій. Вони дозволяють проводити транзакції безпосередньо між сторонами, без необхідності посередника[1].
- Покращена безпека: блокчейн-технології забезпечують високий рівень безпеки, використовуючи криптографію та різні механізми захисту даних, що робить їх важкими до підроблення та зламування[2].
- Зменшення ризиків шахрайства: блокчейн-технології можуть допомогти уникнути шахрайства та фінансових злочинів. Вони забезпечують надійність даних та транзакцій, що робить важкими маніпулювання та підроблення.
- Підвищена прозорість: блокчейн-технології дозволяють створювати відкриті та прозорі фінансові системи, які можуть допомогти уникнути корупції та інших видів злочинності. Вони дозволяють перевіряти та підтверджувати транзакції і створюють високий рівень довіри між сторонами[2].
- Покращення управління ризиками: блокчейн-технології можуть допомогти управляти ризиками в банківській сфері.

Недоліки:

- Високі витрати: розробка та впровадження блокчейн-технологій в банківській сфері може знадобитися значні витрати на обладнання, програмне забезпечення, налагодження та підтримку. Ці витрати можуть бути значно вищими, ніж вартість традиційних банківських систем [3].
- Висока складність: блокчейн-технології є досить складними, і для їх використання потрібні спеціальні знання та навички. Це може створювати проблеми при навчанні банківських працівників та створенні потрібних інфраструктурних систем.
- Необхідність стандартизації: для того, щоб блокчейн-технології стали ефективними та придатними для використання в банківській сфері, потрібно встановити загальні стандарти, які б дозволили різним системам блокчейн-технологій працювати разом[4].
- Ризики безпеки: блокчейн-технології можуть забезпечувати високий рівень безпеки, однак існують певні ризики безпеки, пов'язані з використанням відкритих мереж та недостатньою кількістю кваліфікованих фахівців[5].
- Необхідність співпраці: використання блокчейн-технологій у банківській сфері потребує співпраці між банками, регуляторами та іншими сторонами[5].

У загальному, якщо оцінювати всі наведені аргументи вище, варто зазначити, що технології блокчейн варто розвивати та вдосконалювати.

Для прикладу, банки Швейцарії формують нові продукти для своїх клієнтів: виступають у ролі консультантів юридичних осіб у питаннях ICO, а також вивчають можливості проведення інвестицій у різні криптовалюти для своїх клієнтів [6]. На основі блокчейн банки винаходять нові перспективні продукти та послуги. Активне впровадження технологій блокчейну проводять і найбільші банки Південної Америки. Так, один із найбільших фінансових інститутів Бразилії Itaú Unibanco збирається використовувати xCurrent від компанії Ripple – сервіс для здійснення міжнародних фінансових операцій. Основна перевага від впровадження продуктів Ripple в тому, що вони дозволяють значно спростити процедуру транскордонних фінансових переказів шляхом підключення світових фінансових організацій до платіжної системи [7].

Іншим вдалим прикладом використання технологій розподіленого реєстру стала розробка комерційним банком ABN AMRO (Нідерланди) нової послуги з відкриття рахунків через блокчейн як альтернативи вже наявним рахункам умовного депонування. Перевагою нового рішення банк виділяє зниження витрат на обслуговування подібних рахунків [8].

Високий інтерес у банків у технологіях на основі блокчейн також полягає у можливості значного скорочення витрат на підтримку своєї інфраструктури. Очевидно, що комерційні банки, які вже сьогодні розвивають технології блокчейну для своїх потреб, у майбутньому матимуть значну перевагу на фінансовому ринку та зможуть активно розширювати сферу свого впливу на фінансових ринках.

Застосування технології блокчейн у банківській системі зможе оптимізувати роботу та дати перспективне зростання у майбутньому. Об’єднавши всі позитивні сторони використання блокчейн, можна значно полегшити роботу, зменшити витрати та спростити процеси, пов'язані з обробкою транзакцій та веденням бухгалтерського обліку. Також використання дасть можливість підвищити рівень прозорості банківської системи, а це може мати вплив навіть у політичному плані. Звичайно для ефективного користування блокчейн технологій у банківській системі, необхідно детально пропрацювати слабкі сторони, такі як питання врегулювання з існуючими системами. І тоді, при плідній праці можливість позитивного шляху вдосконалення – забезпечено.

Перелік джерел посилання:

1. Forinsurer: Як блокчейн-технології використовуються в страховому секторі? URL:https://forinsurer.com/news/22/04/28/41197 (дата звернення 20.03.2023)
2. Epravda: Блокчейн і fintech: як змінюється сфера фінансів. URL:https://www.epravda.com.ua/columns/2021/04/14/672973/ (дата звернення 20.03.2023)

3. Epravda: Як технологія блокчейн змінює економічні взаємовідносини. URL: https://www.epravda.com.ua/columns/2021/05/28/674361/ (дата звернення 24.03.2023)
4. В. А. Кучинський, Д. Ю. Крамський, П. Г. Перерва. Переваги та недоліки технології блокчейн в умовах цифрової економіки. *Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»* URL:http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPIPress/57461/3/Kuchynskyi_Perevahy_ta_nedoliky_2022.pdf(дата звернення 24.03.2023)
5. Вплив розвитку блокчейн технологій на фінансову діяльність підприємств. URL: http://confmanagement.kpi.ua/proc/article/view/271904 (дата звернення 24.03.2023)
6. Яровенко Г. М., Ковач В. О. Перспективи застосування технології блокчейн у системах забезпечення кібербезпеки банків. URL: http://eijournal.in.ua/index.php/journal/article/view/334/328 (дата звернення: 25.03.2023).
7. CoinMarket.News. URL: https://coinmarket.news/2018/02/21/ krupnejshij-bank-brazilii-i-latinskojameriki-budet-ispolzovat-blokchejnripple-dlya-obrabotki-platezhej/ (дата звернення: 25.03.2023).
8. Freedman. club News. URL: https://freedman.club/ krupnii-niderlandskii-bank-zapuskaetscheta-na-osnove-blockchain/ (дата обращения: 26.03.2023).

Іванова В. В.
«Економічна кібернетика», 3 курс
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – к.е.н., доцент,
професор кафедри банківської справи та страхування
Білошапка В.С.

НЕОБАНКИ – НОВА РЕАЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКОГО ФІНТЕХУ

Людство змінює свої погляди на світові економічні тенденції, інноваційні технології проникають у фінансовий сектор. І з'являються необанки – фінтех-компанії, що надають банківські послуги із безпосереднім використанням цифрових технологій. Основні особливості необанків полягають у відсутності фізичних відділень та забезпеченні максимальної доступності, зручності та ефективності надання фінансових послуг для клієнтів.

Низькі комісії, простота використання, зручні веб- і мобільні додатки – ось основні причини, чому останніми роками необанки в Європі швидко набули популярності. Орієнтовані на нове покоління – тих, хто розуміється на техніці, цінує швидкість та мобільність – необанки кинули виклик традиційним банківським установам з їхніми бюрократичними процедурами [1]. На українському ринку загалом було засновано сім необанків – Monobank, Sportbank, Todobank, O.Bank, Neobank, Izibank та Банк Власний Рахунок. Проте наразі функціонує лише шість, адже 2 червня 2022 року Національний банк України відніс Todobank до неплатоспроможних.

Розглядаючи аспекти функціонування необанків загалом, доцільно

розділити їх на три типи:

1) необанки, які самостійно отримують банківську ліцензію і є повноцінними гравцями на фінансовому ринку.

2) необанки, які отримують право на використання банківської ліцензії від традиційного банку [2]. По суті, за такого варіанту необанк виступає просто онлайн-сервісом, що забезпечує доступ до банківських послуг. А безпосередньо усі операції із грошима клієнтів здійснює материнський банк. Саме за такою схемою діють усі відомі наразі українські необанки.

3) великі технологічні необанки (Big Tech neobanks), засновані такими великими мультинаціональними компаніями, як Google, Apple, Amazon, Kakao (Корея), Mercado Libre (Латинська Америка), Alibaba and Tencent (Китай) та інші. Для них характерні велика клієнтська база, високі рейтинги та довіра споживачів. Ці гіганти пропонують широкий спектр фінансових послуг своїм споживачам, подеколи виходячи за рамки надання фінансових послуг, притаманних класичним банкам [2]. На українському ринку цей вид необанків також відсутній.

Вітчизняні необанки наразі належать лише до другого типу цієї класифікації. Наразі в Україні не існує можливості для необанків отримати генеральну банківську ліцензію. Згідно з чинним законодавством України, надати її можуть лише банкам та юридичним особам, які мають статус фінансових установ та провадять певний вид фінансової діяльності.

Натомість, необанки в Україні мають можливість отримати ліцензії на здійснення окремих видів фінансової діяльності, зокрема, грошові перекази, електронні гроші тощо. Та цього недостатньо для охоплення повного спектру банківських операцій, таких як залучення депозитів, видача кредитів та інші.

Проте сфера необанкінгу прогресує та розширюється щороку, тож, можливо, невдовзі і цей законодавчий недолік буде усунуто. Адже донедавна в Україні у необанків було набагато більше перепон для здійснення діяльності. До прикладу, процедура ідентифікації та верифікації клієнтів передбачала обов’язкове пред’явлення паспорта та ідентифікаційного номера банківському працівнику. А відповідно це – візит клієнта до банківського відділення, що абсолютно суперечить власне ідеї необанкінгу. Натомість з 2020 року в Україні цю процедуру можна зробити дистанційно за допомогою мобільного застосунку «Дія» через технологію BankID.

Якщо порівняти загалом вітчизняні необанки із традиційними, можна виявити як певні переваги перших, так і їхні недоліки. Проаналізувавши їх, ми визначили такі особливості:

- оскільки структурні підрозділи та банківські відділення у необанків відсутні, споживачі банківських послуг гарантовано економлять час на відвідування фізичних відділень. Водночас завдяки цьому самі банки заощаджують на утриманні таких установ;
- попередній пункт зокрема також дає змогу необанкам надавати послуги за зовсім іншими, вигіднішими для клієнтів, відсотками, порівняно з традиційними банками;
- 100% взаємодія «Банк-клієнт» в режимі онлайн і контакт-центр (сервіс-підтримка), що працює у режимі 24/7 до того ж без прив’язки до

географічного розташування клієнта, що дало змогу відчути значну перевагу під час пандемії COVID-19 та війни. Так, навіть у громадян, що виїхали за кордон, є можливість продовжувати користуватися послугами певного необанку;

- банківські послуги швидко трансформуються під потреби клієнтів, адже необанки мають більше можливостей створювати сучасні банківські продукти;
- персональна ідентифікація проведення банківських послуг через засоби інформаційно-комунікативних технологій, телефонів та соціальних мереж, а також застосування біометричних способів підтвердження транзакції;
- проведення навіть елементарних транзакцій чи звернення до служби підтримки здійснюється за рахунок Інтернету. І якщо раніше цей аспект вважався не надто критичним, скоріше навіть його позиціонували як перевагу, то в сучасних умовах постійний доступ до інтернету видається подеколи чимось недосяжним, що, звісно, не може не впливати на ступінь користування послугами необанків [3].

У загальному, необанки – це перспективний напрямок у банківській сфері, оскільки такий сервіс відповідає очікуванням споживачів. Сьогодні далеко не у всіх є можливість їхати в банк для вирішення кожного питання, що виникає. Чимало робочих завдань зосереджено якщо не в мобільному, то в браузерному інтерфейсі. Незважаючи на політичні та військові конфлікти, глобалізація світової економіки невпинно зростає. Це, відповідно, вимагає спрощення доступу до банківського сервісу з будь-якого місця.

Також звертаємо увагу, що клієнти необанків – це дуже часто молоді люди, які подеколи не мають попереднього досвіду відкриття рахунків у класичних банках. Водночас основні риси нового банкінгу – мінімалізм та мобільність – повністю відповідають їхньому способу життя, тоді як похід у банківське відділення видається чимось не надто привабливим [4].

Немає сумнівів, що у разі належного реагування нашого законодавства на тенденції, що намітилися, Україна зможе посісти місце серед лідерів світових інноваційних економік і тенденція до розвитку необанків зростатиме й надалі після нашої перемоги. І як підсумок стверджуємо, що місце для нових необанків на ринку є, але, ймовірно, це вже будуть нішові банки, наприклад паливні, продуктові, туристичні тощо. У нових умовах класичним банкам варто використовувати колаборацію з ритейлерами та шукати гнучкіші бізнес-моделі – це може бути цікавим способом отримання доходу [5]. Також можна припустити, що за кілька років фінансовий ландшафт зміниться і на нас чекає новий формат банківської структури – необанки NextGen – банки наступної генерації. Обираючи їх, клієнт матиме усвідомлення щодо набутих переваг, а імпульсивність фінансових рішень буде помножена на ефективність та інноваційність отриманих банківських продуктів.

Перелік джерел посилання:

1. Куровцева Н. Найкращі необанки Європи у 2022 році. URL: https://www.monito.com/uk/wiki/naikrashchi-neobanky-yevropy (дата звернення: 24.02.2023).
2. Лобозинська С., Скоморович І., Владичин У. Діяльність необанків на ринку фінансових послуг в Україні та світі. Фінансовий простір. 2021. № 3(43). С. 7–21. DOI: https://doi.org/10.18371/fp.3(43).2021.071821 (дата звернення: 24.02.2023).
3. Іршак О. С., Творидло О. І. Розвиток необанків в Україні. Економіка та суспільство. 2022. № 36. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-36-10 (дата звернення: 24.02.2023).
4. Паперник С. Необанки: закордонна історія та українська перспектива - Юридична Газета. URL: https://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/neobanki-zakordonna-istoriya-ta-ukrayinska-perspektiva.html (дата звернення: 24.02.2023).
5. FinTech та необанкінг - новітні тенденції банківського майбутнього – PRAVO.UA. URL: https://pravo.ua/fintech-ta-neobankinh-novitni-tendentsii-bankivskoho-maibutnoho/ (дата звернення: 24.02.2023).

Івасенко К.І.
«Цифрова економіка», 2 курс
Державний торговельно-економічний університет
Науковий керівник – к.е.н.,
доцент кафедри банківської справи
Серажим Ю. В.

ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙННИХ РІШЕНЬ ДЛЯ УКРАЇНСЬКИХ КОМПАНІЙ НА ОСНОВІ ДОСВІДУ СВІТОВИХ FINTECH-ГІГАНТІВ

Світові FinTech-гіганти постійно розвивають нові інноваційні рішення, щоб забезпечити своїх клієнтів найбільш якісними та зручними фінансовими послугами. FinTech щороку виводить на фінансовий ринок нові інновації, спрямовані на задоволення зростаючих очікувань клієнтів. Для власників і керівників компаній важливо розуміти, де вони зараз і куди рухаються з фінансовими технологіями, щоб підтримувати актуальність і конкурентоспроможність. Фінансовий сектор є дуже конкурентним, тому FinTech-гіганти постійно розвивають нові інноваційні рішення, щоб залишатися конкурентними і залучати нових клієнтів.

Лише інтеграція інновацій дозволяє фінтех-компаніям виборювати своє місце на фінансовому ринку, залишаючи позаду консервативні банківські установи. У 2023 році існують тренди, які впливають на розвиток фінтеху.

По-перше, розширення використання штучного інтелекту (AI) та машинного навчання (ML). Більшість фінтех-компаній використовують AI та ML для автоматизації процесів та поліпшення сервісів, зменшення шахрайства та підвищення безпеки операцій. Прикладом застосування ШІ у фінансовому секторі є Alpaca Forecast AI Prediction Matrix — рішення для прогнозування цін, розроблене Bloomberg. [1] Програмне забезпечення здатне обробляти

мільйони записів про угоди, фіксувати рух попиту, визначати закономірності та прогнозувати майбутні зміни цін. За даними Mordor Intelligence, очікується, що штучний інтелект на фінтех-ринку зросте з $7,91 млрд у 2020 році до $26,67 млрд до 2026 року. [2]

По-друге, розширення використання блокчейну та криптовалют. Технології блокчейну та криптовалют дедалі більше застосовуються у фінтех індустрії, зокрема для забезпечення безпеки платежів, валютних конвертацій, та зменшення витрат на операції. Блокчейн - це розподілена база даних, яка дозволяє зберігати та передавати дані без потреби участі посередників. Це дозволяє зменшити витрати на операції та забезпечити більш високу безпеку. У фінтех-індустрії блокчейн використовується для створення різних фінансових продуктів, таких як криптовалюти, токени, смарт-контракти та інші.

Криптовалюти, такі як Bitcoin, Ethereum та інші, дозволяють здійснювати платежі та перекази безпосередньо між користувачами, без посередництва банків та інших установ. Це дозволяє зменшити витрати та підвищити швидкість транзакцій.

Також блокчейн використовується для ідентифікації та перевірки особистих даних, що дозволяє покращити безпеку та запобігти шахрайству в фінансовій сфері. Наприклад, банківська компанія J.P. Morgan оголосила про використання технології блокчейн у своєму рішенні Confirm, покликаному знизити вартість платежів між банківськими установами в усьому світі.[3]

Вбудоване фінансування — це використання фінансових інструментів бізнесом із нефінансової сфери. Bank-as-a-Service (BaaS) - це технологія, яка дозволяє компаніям підключати банківські послуги та програмне забезпечення, безпосередньо на своїх веб-сайтах та мобільних додатках. Це дозволяє бізнесу надавати своїм клієнтам більш широкий спектр фінансових послуг, таких як кредитування, електронні платежі, забезпечення картою тощо. Загалом, вбудоване фінансування та технологія BaaS дозволяють компаніям розширювати свої фінансові послуги та покращувати взаємодію з клієнтами, що може привести до зростання прибутків та покращення конкурентних позицій на ринку. За підрахунками консалтингової компанії Bain & Company, обсяг вбудованих фінансів, що здійснюються за допомогою вбудованих фінансів, до 2026 року подвоїться, і лише у США сягне $7 трлн. Embedded finance стає частиною самої структури пропозицій компаній.[4]

Вбудоване фінансування може бути особливо корисним для стартапів та малого бізнесу, оскільки воно дозволяє їм зосередитися на своїй основній діяльності, не витрачаючи багато часу та ресурсів на розробку власних банківських систем.

Автономні фінанси (DeFi) - це новий спосіб фінансових послуг, які базуються на блокчейні та використовують смарт-контракти для автоматизації та забезпечення безпеки фінансових операцій. DeFi дозволяє користувачам взаємодіяти з фінансовими послугами, такими як кредити, депозити та торгівля криптовалютами, без посередництва традиційних фінансових установ. У традиційній фінансовій системі, банки та інші посередники вимагають велику кількість документів та перевірок, щоб забезпечити безпеку фінансових

операцій. Автономні фінанси використовують блокчейн для автоматичної перевірки та підтвердження операцій, що забезпечує більшу ефективність та менші витрати. DeFi також дозволяє користувачам зберігати та керувати своїми криптовалютами без потреби третіх сторін. Це означає, що користувачі мають повний контроль над своїми активами та можуть легко переносити їх з одного місця на інше. Зараз DeFi розвивається дуже швидко, і вже є багато різних проектів та протоколів, які пропонують різноманітні фінансові послуги. Однак, враховуючи високі ризики та нестабільність ринку криптовалют, користувачам слід бути обережними та здійснювати власний дослідження перед здійсненням будь-яких фінансових операцій в DeFi.

Отже, швидкий розвиток технологій змушує компанії постійно вдосконалювати свої послуги та розробляти нові інноваційні продукти. Клієнти стають все вимогливішими та шукають зручніші й швидші способи отримання фінансових послуг, що змушує фінтех-гігантів пропонувати нові рішення. Нові інноваційні продукти дозволяють також розширювати свої ринки та залучати нових клієнтів з різних секторів та регіонів. Розвиток інноваційних технологій в свою чергу дозволяє покращувати свої послуги та зменшувати витрати на їхнє надання. Постійний розвиток нових інноваційних продуктів дозволяє їм підтримувати свою лідерську позицію на ринку та залишатися в тренді. Нові інноваційні продукти дають змогу розширювати свою географічну присутність та ставати більш глобальними. Їх розробка дозволяє фінтех-гігантам входити на нові ринки та ставати доступнішими для різних клієнтських сегментів. При цьому розвиток інноваційних продуктів покращує якість своїх послуг та задовольняє потреби своїх клієнтів на більш високому рівні.

Перелік джерел посилання:

1. Bloomberg launches market forecasting application powered by artificial intelligence
   URL: https://www.bloomberg.com/company/press/bloomberg-launches-market-forecasting-application-powered-by-artificial-intelligence/
2. AI in FinTech market - growth, trends, Covid-19 impact, and forecasts
   URL: https://www.mordorintelligence.com/industry-reports/ai-in-fintech-market
3. J.P. Morgan uses blockchain technology to help improve money transfers
   URL: https://www.jpmorgan.com/news/jpmorgan-uses-blockchain-technology-to-help-improve-money-transfers
4. Embedded Finance: What It Takes to Prosper in the New Value Chain
   URL: https://www.bain.com/insights/embedded-finance/

УДК 336+336.71+368]:004

Корягіна Д.О.
«Корпоративні фінанси», 3 курс
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник - д.е.н., проф.,
професор кафедри банківської справи та страхування
Івасів І.Б.

FINTECH І ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ У ФІНАНСОВІЙ, БАНКІВСЬКІЙ ТА СТРАХОВІЙ СФЕРІ

У сучасному світі використання цифрових технологій в різних сферах знаходить все більш широке застосування. Фінансова, банківська та страхова сфери не є винятком і теж не змогли уникнути впливу інноваційних технологій. Фінансові технології, або FinTech, стали часто використовуваним терміном в останні роки. FinTech - це новітні технології, що дозволяють розробити та використовувати нові електронні фінансові послуги.

За останні кілька років Fintech в Україні відіграв значну роль у розвитку фінансової та банківської сфери. За допомогою FinTech платформ українські банки пропонують нові електронні послуги своїм клієнтам. Один з прикладів використання FinTech в Україні - це платформа Privat24. Це мобільний додаток для клієнтів ПриватБанку, що дозволяє виконувати різні фінансові операції за допомогою смартфону або планшета [1]. Окрім того, в Україні з'явилися та працюють онлайн-банки, такі як Monobank та PUMB Online. Ці банки не мають відділень та їхні клієнти можуть виконувати фінансові операції виключно за допомогою мобільних додатків.

Досить значимою складовою фінтех екосистеми є використання блокчейн-технологій. Блокчейн, як технологія розподіленого реєстру, може бути використаний для забезпечення безпеки та надійності транзакцій. Він дозволяє зберігати дані в безпечному середовищі, що підвищує довіру між учасниками процесу. Також, блокчейн може бути використаний для забезпечення доступу до фінансових послуг для людей, які не мають документів, необхідних для відкриття банківського рахунку [2]. Україна вже має приклад використання блокчейн-технологій у фінансовій сфері - це ProZorro.Sale, електронна торговельна платформа, яка забезпечує безпеку та прозорість в реалізації державного майна.

До інших цифрових технологій, що використовуються в фінтех-сфері, належать штучний інтелект та машинне навчання. Вони можуть бути використані для аналізу великих обсягів даних, оцінки ризиків, запобігання шахрайства та зменшення ризиків виникнення збитків від кредитного портфелю. Наприклад, банк Monobank використовує машинне навчання для оцінки кредитного ризику та прийняття рішень про кредитну здатність клієнта.

FinTech також має значення в страховій сфері. За допомогою цифрових технологій страхові компанії можуть розробляти нові страхові продукти та забезпечувати більш ефективний процес оцінки ризику. Крім того, страхові компанії можуть використовувати технології розпізнавання образів та аналізу

даних, що дозволяє більш точно визначати ризики та зменшувати ступінь ризику страхування.

Українська страхова компанія «Княжа» використовує FinTech для свого інноваційного продукту «Pay as you drive». Цей продукт страхування автомобілів дозволяє клієнтам платити за страхування в залежності від кількості кілометрів, які вони проїхали. Для визначення кількості кілометрів використовується технологія GPS. Такий підхід дозволяє клієнтам зменшувати витрати на страхування та отримувати більш точний розрахунок за страхування [3].

Тож, можемо зробити висновок, що FinTech і цифрові технології у фінансовій, банківській та страховій сферах в Україні відіграють важливу роль у розвитку цих галузей. Використання FinTech дозволяє банкам та страховим компаніям створювати нові електронні продукти та послуги, що полегшують процеси для клієнтів та зменшують витрати компаній. Також FinTech дозволяє банкам та страховим компаніям зменшувати ризики та отримувати більш точну оцінку страхування. У майбутньому FinTech буде продовжувати займати значну роль у фінансовій та страховій галузях, що дозволить їм ефективніше працювати та поліпшувати відносини з клієнтами.

Отже, можна стверджувати, що FinTech та цифрові технології є невід'ємною частиною фінансової, банківської та страхової сфер в Україні. Ці технології дозволяють покращувати процеси та забезпечувати більш точну та швидку обробку даних, що позитивно впливає на якість послуг та задоволення потреб клієнтів. Однак важливо пам'ятати про захист персональних даних та постійно вдосконалювати методи їх захисту, щоб забезпечити безпеку клієнтів у цифровому світі.

У майбутньому можна очікувати ще більшу інтеграцію FinTech у фінансову сферу. За прогнозами, цифрові технології будуть використовуватися для створення нових продуктів та послуг, які будуть спрямовані на задоволення потреб клієнтів у більш швидких та зручних фінансових рішеннях. Крім того, можна очікувати подальший розвиток штучного інтелекту та блокчейн-технологій у фінансовій, банківській та страховій сфері, що також позитивно вплине на якість послуг та процеси обробки даних.

Перелік джерел посилання:

1. USAID Financial Sector Transformations Project. FinTech в Україні: тенденції, огляд ринку та каталог. 2019. С.15-21. URL:http://www.fst-ua.info/wp-content/uploads/2019/02/FinTech_Catalogue_feb2018_en_ua.pdf
2. Національний банк України. «Стратегія розвитку платіжної системи України на період до 2025 року». 2020. С. 16-36. URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/strategiya-rozvitku-fintehu-v-ukrayini-do-2025-roku
3. Страхова компанія «Княжа Вієнна Іншуранс Груп». Інформація про компанію. 2023. URL: https://kniazha.ua/about/company

Кривенко Є.С.
«Міжнародна економіка», 3 курс
Державний торговельно-економічний університет
Науковий керівник – к. е. н., доцент кафедри банківської справи
Калита О.В.

ЦИФРОВІЗАЦІЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Наразі усі сфери людського життя чималою мірою зазнають впливу цифрових технологій та світової діджиталізації. Банківська система не стала винятком, навіть навпаки – є одним із лідерів із найбільш ширшого впровадження новітніх розробок. Якщо раніше «банк у смартфоні» був просто зручним для користувачів, то у воєнний час оптимізація та спрощення усіх процесів та платежів є нагальною потребою, адже саме діяльність кредитно-фінансових установ виступає вкрай важливим елементом та є ще більш значущою складовою грошової системи, аніж у мирний час.

Незважаючи на невтішні прогнози на початку повномасштабного вторгнення, значні труднощі та численні ризики, українська банківська система встояла і продовжує свою стабільну діяльність. Складнощі виникали зокрема у зв'язку із значними кібератаками, залежністю від рефінансування, втратою досвідчених робочих кадрів, збільшенням NPL та чимало інших проблем. Одним з найважливіших завдань постало збереження довіри громадян. Реформи банківського сектора, здійсненні у 2014-2021 рр. разом із низкою інших заходів, спрямованих на уникнення економічної кризи та досягнення фінансової стабілізації країни, допомогли вистояти перед усіма випробуваннями сьогодення. За рік війни лише 6 банків пішли з ринку: вітчизняні Мегабанк та Банк Січ (обидва заявили про свою неплатоспроможність) та Ibox Bank, а також установи російський акціонерів: Банк Форвард, МРБанк (Сбербанк) та Промінвестбанк. Загальна кількість відділень зменшилась на 20% (1349 одиниць) [1].

Серед проблем, що виникли не одразу, постав блекаут. НБУ створив певні ініціативи, зокрема такі як POWER BANKING – проєкт, що об'єднує всі системно важливі банки, а також деякі інші, що спільно та безперебійно надаватимуть фінансові послуги для населення навіть за таких скрутних умов. Ця програма дозволяє здійснювати платежі, знімати кошти, робити перекази та інші операції в будь-якому банку створеної єдиної мережі. Також це включає впровадження так званого «національного роумінгу» серед 10 найбільших банків – збільшення лімітів та нульова комісія на зняття готівки з карток інших банків-емітентів [2].

Забезпечення центрів опрацювання даних НБУ резервними джерелами живлення, каналами зв'язку та іншими потужностями створили умови для безперебійної роботи банків та клієнтських програм під час війни. Зокрема система електронних платежів НБУ стала провідним фактором їхнього ефективного функціонування. СЕП забезпечує понад 98% гривневих платежів між 67 банками всередині країни, проводячи щоденно близько 1,4 млн.

операцій. Фактично, це є складною мережею, що реалізовує основні платежі у файловому режимі. СЕП не ізольована від міжнародної SWIFT та інших платіжних систем, а навпаки, має спільні канали співпраці [3].

Вже не перший рік Україна цифровізує велику кількість операцій та процедур, зокрема банківських, що ґрунтується на оптимізації електронних сервісів і послуг, розвитку фінтеху, впровадженні численних мобільних додатків тощо, а також реформуванні законодавчої бази. Саме це і виступило одним із ключових факторів того, що сприяло сталій роботі банків під час війни. Успішним втіленням подібних заходів є приклад Приватбанку на другому місяці вторгнення, працівники якого лише за 45 діб перенесли дані з фізичного центру на хмарні сховища, через загрозу знищення фізичних дата-центрів у Дніпрі та столиці, що дало змогу не залежати від світла, приміщень, оснащення, зв'язку чи інших мінливих факторів під час війни. Даний досвід є одним із найбільш масштабних кейсів серед вітчизняних банків [4].

Ще до повномасштабного вторгнення, було розпочато здійснення підготовчих заходів щодо докорінних змін національного ринку, але поточні виклики сповільнили, і на якийсь час майже повністю призупинили їх. Все ж таки, 01.08.2022 р. став чинним Закон України «Про платіжні послуги» [5], і фактично виступає кроком до подальшої інтеграції вітчизняного платіжного ринку у світовий, зокрема європейський. Він враховує основні засади та вимоги Другої платіжної євро-директиви (PSD2), у тому числі концепцію відкритого банкінгу, тобто можливість надавачів платіжних послуг отримувати доступ до рахунків користувачів. Ця програма має запрацювати вже у недалекому майбутньому на основі Стратегії розвитку фінтеху в Україні до 2025 року [6] та забезпечуватиме вітчизняним клієнтам доступ до зручнішого сервісу разом із можливістю користуватись послугами всіх банків та компаній єдиної програми open banking, сприятиме бізнес-інклюзії населення, переходу до цифрової економіки, ширшому використанню інновацій, зокрема технологій відкритих API. Подібні ініціативи важливі і для установ, адже це розширює їхні можливості, наприклад дає змогу використовувати різні сервіси на одній платформі, а також вимагає підвищення рівня прозорості операцій та безпеки платежів. Система відкритого банкінгу виступатиме каталізатором розвитку національних фінтех-продуктів. Успішними прикладами європейських open banking операторів є шведська Klarna та британський необанк Revolut, чий досвід можуть переймати вітчизняні гравці. Ця концепція забезпечує створення рівних умов для всіх учасників фінансового ринку [7].

Хоча темпи впровадження інноваційних технологій фінансового сектору в Україні наразі значно поступаються світовим, сфера платежів, кредитування та грошових переказів є однією з найбільш привабливих для інвесторів вітчизняних продуктів. Використання хмарних сховищ, віддалена ідентифікація, миттєві електронні платежі через СЕП у режимі 24/7, блокчейн-технології, ширша інтеграція електронного підпису, використання штучного інтелекту тощо сприяє розвитку та цифровізації національного банківського сектору та його інтеграції в європейську систему. Необанки, тобто цифрові, які не мають фізичних відділень, є значним досягненням фінтех сектору.

Прикладами на українському ринку є Monobank, O.bank та izibank. Також важливими є досягнення безконтактної оплати проїзду громадським транспортом, оплати за допомогою Face ID чи з використанням QR-коду тощо, що вітчизняні банки активно беруть на своє озброєння [7, с.135-136].

Отже, можна зробити висновок, що попередньо запущені ініціативи з інноваційної розбудови національного фінансового ринку, незважаючи на значні складнощі, що постали перед усіма сторонами під час повномасштабного вторгнення, продовжують втілюватись у життя, вже мають значні успіхи й дедалі прогресують з кожним роком. Українським банкам вдалося протистояти всім викликам та уникнути загальної кризи. Вдала реалізація поставлених цілей дасть змогу спростити усі грошово-кредитні операції для вітчизняних клієнтів, створити єдину, зв'язану між собою, банківську мережу та успішно інтегруватись у європейський, а пізніше і світовий фінансовий простір.

Перелік джерел посилання:

1. Економічна правда. Головні тенденції банківського ринку за 12 місяців війни. URL:https://www.epravda.com.ua/columns/2023/03/13/697976/ .
2. Національний банк України. За ініціативи Національного банку створена спільна банківська мережа POWER BANKING, яка працюватиме навіть в умовах блекауту. URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/za-initsiativi-natsionalnogo-banku-stvorena-spilna-bankivska-mereja-power-banking-yaka-pratsyuvatime-navit-v-umovah-blekautu.
3. Моісєєв В. Як банківській системі України вдається без збоїв працювати в умовах війни. The Page. URL: https://thepage.ua/ua/economy/bankivska-sistema-ukrayini-za-umov-vijni-sep.
4. Захист від війни. ПриватБанк переніс усі бази даних у «хмару». *Новини бізнесу, економіки, фінансів, ринків та компаній НВ Бізнес*. URL: https://biz.nv.ua/ukr/finance/privatbank-perenis-data-centri-v-hmarni-shovishcha-yevropi-novini-ukrajini-50237802.html.
5. Про платіжні послуги : Закон України від 30.06.2021 р. № 1591-IX. Дата оновлення: 01.04.2023. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text.
6. Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 року. Офіційний сайт Національний банк України.. URL:https://bank.gov.ua/ua/file/download?file=Strategy_finteh2025.pdf.
7. Борисова Л., Злобін Г. Fintech досягнення на ринку банківських послуг в Україні. Дослідження фінансових інституцій та інструментів розвитку держави, територій та суб’єктів господарювання: теоретичні, методологічні та практичні аспекти: збірник матеріалів 6 Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 18 лют. 2022 р.) / Одеський нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. 2022. URL: http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/33115/1/135-136.pdf

КУЗНЕЦОВА К. І.
«Економіка», 5 курс
Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського
Науковий керівник – старший викладач
кафедри фінансів і обліку
Волошина-Сідей В. В.

ІННОВАЦІЇ В УПРАВЛІННІ ЛЮДСЬКИМИ РЕСУРСАМИ В БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВАХ

Ефективність роботи банківської установи значною мірою залежить від якості управління його ресурсами. Одним з найважливіших стратегічних ресурсів є персонал, оскільки його здатність генерувати нові підходи до роботи, втілювати ідеї та реагувати на різні види ризиків є головною умовою успіху.

Виходячи з цього, особливої актуальності набуває розробка напрямів впровадження інновацій в управлінні персоналом банківських установ з метою забезпечення результативності роботи, що створить сприятливі умови розвитку та підвищить конкурентоспроможність.

Великий внесок у дослідження проблеми втілення інновацій в управлінні персоналом банківських установ зробили відомі вітчизняні й зарубіжні вчені: Шах М., Сан І., Музика А.Ю., Карпенко О.В., Демченко А.Ю., Базар І.Ю., Козирева І.С., Шевченко В.О., Данченко І.М. та ін.

Високий рівень розробки актуальних проблем впровадження інновацій в управлінні персоналом банківських установ, не дає єдиної позиції серед науковців. Таким чином, постає потреба у подальшому вивченні і систематизації можливих напрямів впровадження інновацій в управлінні персоналом банківських установ.

Метою дослідження є визначення можливих інноваційних підходів в управлінні людськими ресурсами в банківських установах.

Однією з основних складових успішного управління людськими ресурсами є розробка та впровадження внутрішніх інновацій. Внутрішні інновації описуються як нововведення, які створюються в межах організації та спрямовані на поліпшення її діяльності та підвищення її конкурентоспроможності [1]. У банківських установах внутрішні інновації можуть стосуватись розробки нових продуктів та послуг, вдосконалення процесів роботи, впровадження нових методів управління персоналом.

В ході дослідження питання впровадження інноваційних підходів в управлінні людськими ресурсами в банківських установах було виявлено наступні методи та інструменти розробки внутрішніх інновацій в управлінні людськими ресурсами:

1. Внутрішні програми стимулювання інноваційного мислення працівників, такі як конкурси на кращу ідею, засідання для обговорення та аналізу ідей, взаємодія з клієнтами та партнерами тощо [2];

2. Впровадження системи управління знаннями, що дозволяє ефективно збирати, зберігати та використовувати знання працівників організації для створення нових рішень та інновацій;
3. Залучення до роботи над проектами з розробки нових продуктів та послуг різних груп працівників організації, включаючи представників різних відділів та підрозділів.

Можливим введенням інновацій в управління людськими ресурсами є використання штучного інтелекту для підвищення ефективності та точності процесів найму, оцінки та розвитку персоналу [3]. Застосування аналітики даних для прогнозування потреб у праці та розробки стратегій управління талантами також можуть бути корисними для банківських установ. Іншою інновацією управління людськими ресурсами є використання онлайн-платформ та соціальних мереж для пошуку та залучення талантів. Це дозволяє банківським установам збільшувати кількість кандидатів та полегшувати процес найму [4].

Також, важливою інновацією є використання електронної системи управління навчанням та розвитком персоналу. Це дозволяє банківським установам забезпечити постійну професійну підготовку свого персоналу та вдосконалювати їхні навички та знання.

Застосування інновацій управління людськими ресурсами в банківських установах може призвести до покращення продуктивності та ефективності персоналу, збільшення задоволеності роботою та зменшення відтоку персоналу [5]. Крім того, це може допомогти банківським установам збільшувати свою конкурентоспроможність на ринку та забезпечити стабільний розвиток у майбутньому.

Проте, при впровадженні інновацій управління людськими ресурсами в банківських установах, необхідно враховувати деякі чинники, які можуть вплинути на їх успішність [6]. Наприклад, налагодження співпраці між різними підрозділами банківської установи, відкритість до змін серед менеджменту та персоналу, налагодження комунікації та забезпечення безпеки та захисту даних.

В результаті дослідження сформовано перелік наступних шляхів впровадження інновацій в управлінні людськими ресурсами в банківських установах:

- використання цифрових технологій для рекрутингу та оцінки працівників;
- впровадження гнучких форм роботи;
- залучення зовнішніх консультантів для оцінки та розвитку кадрів;
- збільшення ролі самоорганізації та комунікації між працівниками.

Таким чином, дослідивши наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених щодо визначення ролі та значення інноваційних підходів в управлінні людськими ресурсами в банківських установах, сформовано перелік найбільш вживаних підходів. Впровадження інновацій управління людськими ресурсами в банківських установах може принести значну користь для підвищення ефективності та конкурентоспроможності банківської установи. Проте, успіх таких ініціатив залежить від вирішення ряду важливих питань, пов'язаних з організаційною культурою, комунікацією, безпекою та захистом даних.

Перелік джерел посилання:

1. Музика А.Ю. Інноваційний підхід управлінням персоналом в банку. Економіка та держава. 2019. № 1. С. 82-85.
2. Карпенко О.В. Тенденції в управлінні людськими ресурсами в банківському секторі України. Науковий вісник Національного банку України. 2018. № 3. С. 44-49.
3. Демченко А.Ю. Інноваційні технології в управлінні персоналом банку. Банківська справа. 2019. № 4. С. 44-49.
4. Базар І.Ю. Інноваційні підходи до управління персоналом в банках. Фінансовий простір. 2021. № 1. С. 55-60.
5. Козирева І.С. Інноваційні процеси в управлінні персоналом банку. Бізнес Інформ. 2020. № 8. С. 117-121.
6. Шевченко В.О., Іващенко О.О. Вплив цифровізації на управління персоналом банку. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Економіка. 2019. № 1(52). С. 207-210.

Лисак А.С.
«Банківський менеджмент», 5 курс
Київський національний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – к.е.н., доцент,
професор кафедри банківської справи та страхування
Білошапка В.С.

ДО ПИТАННЯ СТВОРЕННЯ ЦИФРОВОЇ ВАЛЮТИ ЦЕНТРАЛЬНОГО БАНКУ

Під час пандемії коронавірусу виникла гостра потреба в цифровізації суспільства, яка допомогла б підвищити ефективність державної політики та усунути проблеми в традиційній фінансовій системі. Крім того, криптоіндустрія стала тією сферою життя, яка не піддається прямому державному нагляду. У цьому контексті і з'явилася CBDC - цифрова валюта центрального банку (central bank digital currency).

Цифрова валюта центрального банку є цифровим аналогом фіатної валюти, прив'язаним до неї у співвідношенні 1:1, а також випущеним і контрольованим центральним банком. У цьому і полягає головна відмінність CBDC від криптовалют, які існують у децентралізованому та анонімному середовищі.

При введенні CBDC громадяни будуть безпосередньо пов'язані з центральним банком в обхід посередників в особі комерційних банків, а також не матимуть потреби в банківському рахунку - достатньо лише наявності електронного пристрою.

Держави збираються впровадити CBDC з низки причин:

-економічність. Згідно з даними Mastercard, державам доводиться витрачати 1,5% ВВП на обслуговування готівкового розрахунку. Впровадження цифрового формату фіата дасть змогу значно скоротити зайві витрати;

-ефективність. CBDC прискорять транзакції у спрощеній фінансовій інфраструктурі, зроблять їх дешевшими і комфортнішими для населення. Також знизиться вартість транскордонних переказів;

-доступність. У деяких країнах, як і раніше, зберігається значна частка населення, яка не має доступу до традиційної фінансової системи. Наприклад, в Індонезії цифра сягає третини всіх жителів. CBDC, як було сказано, допомагають обійтися без посередників, знизити витрати для населення і скористатися фінансовими послугами, маючи лише мобільний пристрій;

-безпека. CBDC стануть істотним кроком у боротьбі з різного роду злочинами - від ухилень від сплати податків до участі в незаконних угрупованнях. Цифрові валюти дадуть змогу державам набагато ефективніше вести звітність і виявляти підозрілі транзакції;

-усунення конкурентів. Приватні структури, відповідальні за випуск криптовалют, є серйозними суперниками (якщо не загрозою) державним регуляторам. Фактично перші підривають стабільність традиційної фінансової системи. Сама суть CBDC суперечить принципам анонімності та некерованості, з якими борються держави.

Наприкінці 2022 року Національний банк України презентував учасникам платіжного ринку і ринку віртуальних активів проєкт концепції цифрових грошей НБУ – е-гривні.

Е-гривня – це електронна форма грошової одиниці України, емітентом якої є Національний банк. Ключове призначення е-гривні, на думку регулятора, – ефективно виконувати всі функції грошей, доповнюючи готівкову та безготівкову форми гривні. Використання е-гривні має бути зручним та доступним для всіх верств населення, юридичних осіб, державних органів, банків та небанківських надавачів платіжних послуг.[1]

Є різні дизайни систем цифрової валюти, зокрема роздрібна та оптова. При роздрібній моделі цифрова валюта перебуває в доступі для широкого кола фізичних та юридичних осіб. При оптовій доступ до цифрової валюти мають лише професійні учасники фінансового ринку. Крім того, система цифрової валюти може бути централізованою або децентралізованою. Централізована модель передбачає, що центральний банк є єдиним емітентом цифрової валюти, а комерційні учасники ринку лише виконують сервісні функції. У децентралізованій моделі банки та небанківські фінансові установи можуть мати право емісії цифрової валюти під контролем центрального банку. [2]

Впровадження е-гривні в Україні сприятиме еволюції платіжної інфраструктури України, підвищиться довіра до національної валюти, зростатиме рівень прозорість розрахунків, збільшиться кількість безготівкових розрахунків. Також перевагою цифрової валюти центрального банку є те що вона більш надійна і швидкість трансакцій більша. Вона може створити конкуренцію платіжним системам MasterCard і Visa і можливо сприятиме в

боротьбі з відмиванням грошей. В Україні е-гривню можуть впровадити до кінця 2023 року або вже в 2024 році. І її введення допоможе збільшити рівень інклюзії фінансових послуг. Щодо інших країн, то в Китай вже декілька років як запроваджений електронний юань, Велика Британія має наміри впровадити національну цифрову валюту, але це буде можливим не раніше 2025 року. А ось Індія має наміри запровадити проєкт цифрової рупії до кінця 2023 року, проте повністю валюта зможе запрацювати до 2025 року.

Отже, запровадження е-гривні в Україні надасть нам багато можливостей. Цифрова валюта зможе зменшити кількість фізичних грошей, і тим самим зменшить витрати на емісію. Трансакції стануть більш швидшими, ефективними, дешевшими. Цифрова гривня підвищить безпеку платежів, мінімізуючи трансакційні витрати вона покращить макроекономічну й фінансову стабільність.

Розробка української цифрової валюти, е-гривні, є логічним кроком на загальному шляху цифровізації економіки та держави, який сповідує Україна, разом з цифровізацією державних послуг та режимом "Дія сіті". Водночас, формування концепції потребуватиме вирішення низки фундаментальних питань щодо моделі такого запровадження та обрання правильного співвідношення між свободою користування і безпекою системи.

Перелік джерел посилання:

1. Е-гривня. Офіційний сайт Національного банку України. URL: https://bank.gov.ua/ua/payments/e-hryvnia(дата звернення: 1.05.2023).
2. Майбутнє цифрових грошей в Україні. URL: https://www.epravda.com.ua/columns/2023/04/12/699012/(дата звернення: 1.05.2023).

Михайленко О. Г.
«Управління Банківським Бізнесом», 1 курс магістратури
Державний торговельно-економічний університет
Науковий керівник – к.е.н.,
доцент кафедри банківської справи
Серажим Юліан Віталійович

ІННОВАЦІЙНІ ІНСТРУМЕНТИ НА ГЛОБАЛЬНОМУ ФІНАНСОВОМУ РИНКУ

Світовий фінансовий ринок відіграє надважливу роль у підтримці ефективності функціонування глобальної економічної системи, оскільки він є ключовим учасником при здійсненні розподілу фінансових ресурсів як на міжнародному рівні, так і на регіональному.

Передумовами формування та поширення інноваційних фінансових інструментів є посилена глобалізація, розвиток інформаційних технологій та активне їх застосування на глобальному фінансовому ринку, об’єктивна оцінка

сучасних потреб економічного середовища, нівелювання інвестиційними та економічними ризиками, підвищення ефективності здійснення зовнішньоекономічної діяльності учасниками фінансового ринку тощо.

Ефективність функціонування цифрового інструментарію на фінансовому ринку в умовах поширення глобалізації в своїх працях висвітлювали такі економісти, як М. М. Бердар і Л. Л. Кот (2020), Пробоїв О.А., Роговська-Іщук І.В. (2018), Лаврик О.Л. (2017), Петрук О.М., Новак, О.С. (2020), Солодка О.О. (2017) та інші [1]. Попри значні дослідження науковців у даній галузі залишається ще певні сфери для вивчення і виникає об'єктивна необхідність у висвітленні функціональних особливостей інноваційних інструментів фінансового ринку.

Фінансовий ринок є ключовою ланкою фінансово-економічної системи, яка виступає посередником між ланками господарювання та інвесторами, що дає можливість суб'єктам господарювання та державі уникати залучення кредитних коштів. Його діяльність здійснюється на основі взаємодії різних фінансових інститутів, що функціонують з метою залучення ресурсів та вкладення їх в прямі та портфельні інвестиції за допомогою певного інструментарію. За рахунок постійного динамічного розвитку ринку зростає і перелік інноваційних фінансових інструментів, які є необхідною умовою функціонування більшості фінансових інститутів та допомагають мобілізувати та ефективно інвестувати фінансові ресурси в достатньому обсязі та в більш підходящі галузі чи сфери.

Під фінансовими інструментами позиціонуються певні товари чи послуги на ринку, що застосовуються з метою залучення та перерозподілу ресурсів певних суб'єктів або органів влади задля отримання економічної вигоди та їх примноження у подальшому. Фінансові інструменти реалізовуються у вигляді певного договору купівлі-продажу, у результаті якого власник набуває права, а емітент визначених зобов'язань. Тобто під час здійснення продажу вони змінюють форму із цінних паперів на фінансові активи [1].

В загальному розумінні цифрові інновації у сфері фінансів – це сучасні інструменти та модернізовані технології в цій галузі, діяльність яких сприяє розвитку фінансових установ та підвищує загальну ефективність їх функціонування.

Інструменти фінансового ринку реалізовують теорію страхування застосовуючи при цьому ф'ючерсні контракти та цінні папери у поєднанні з інформаційними каналами передачі інформації, що створені для їх купівлі-продажу з метою збільшення ефекту від інвестування.

До найбільш поширених інструментів фінансового ринку відносяться брокерські рахунки, конвертовані облігації, процентні свопи тощо. До гібридних інструментів відносяться структуровані фінансові інструменти, що поєднують ознаки традиційних цінних паперів та термінових угод. Наприклад, облігації, опціони, акції, ф'ючерси, деривативи, державні цінні папери та інші. Також, в світовій практиці часто застосовуються синтетичні інструменти, які створюються у процесі комбінації деривативів, акцій чи облігацій [2].

Застосування різноманітних інструментів на фондовому ринку є основною рушійною силою розвитку світового фінансового ринку в умовах

інтенсивних глобалізаційних процесів (табл. 1).

Таблиця 1

Характеристика інноваційного інструментарію глобального фінансового ринку

Фінансовий інструмент	***Характеристика***
Депозитарні розписки на акції (ADR/GDR)	Американські або глобальні депозитарні розписки, що є інструментами міжнародного трансферу права власності на акції та транскордонного залучення капіталу.
Деривативи (derivatives)	Фінансові контракти або строкові фінансові інструменти, вартість яких визначається контрактними умовами та походить з ціни базового активу (матеріальні та фінансові об'єкти, індекси або інші умови).
Кредитні ноти (Credit note)	Вид деривативу (фінансового інструменту ринку цінних паперів), платежі за яким здійснюються при настанні певного кредитного явища, тобто зростання або падіння кредитного рейтингу певного суб'єкта господарювання або декількох фінансових активів на світовому ринку.
Криптовалюта (Cryptocurrency)	Різновид модернізованої цифрової форми грошей, яка додатково включає специфічну цифрову складову (окрім готівки та записів на рахунках), що робить їх унікальним фінансовим активом, та характеристики видів грошей, відомих до її появи, а кожна електронна цифрова валюта має свою унікальність і розпізнається сучасними інформаційними технологіями щодо її власника та ланцюга обігу.

**Джерело: побудовано автором на основі даних [1-3]*

Світова фінансова інтеграція об’єднує регіональні фінансові системи та створює міжнародні канали передачі фінансових інноваційних ресурсів. Серед таких інновацій є транскордонні або глобальні депозитарні розписки на акції ADR/GDR [2].

Деривативи (derivative) є найбільш вживаними на міжнародному ринку цінних паперів похідними фінансовими інструментами. За своєю економічною суттю вони є строковими фінансовими контрактами, вартість яких зазначається умовами такого контракту та залежить від ціни основного активу.

Кредитна нота (Credit note), як один із видів фінансових інструментів, являється цінним папером, платежі за яким здійснюються у разі зростання чи падіння рейтингу кредитування суб’єкта або фінансових активів. Фактично кредитна нота виступає гарантією від втрат та настання ризиків через зміни такого рейтингу для власника. Такі кредитні ноти виступають в ролі інструменту сек’юритизації зобов’язань за кредитами [2].

Механізм реалізації обігу кредитних нот здійснюється шляхом стягнення з кредитора відсотків та тіла кредиту з урахуванням суми, що сплатив позичальник. Фінансовий посередник при цьому виплачує відсотки вкладнику, розмір яких був зазначений в договорі про кредитну ноту. У разі настання несприятливої ситуації: неплатоспроможності кредитних зобов'язань або неплатоспроможності боржника, здійснюється виплата всієї суми кредитних зобов’язань. Таким чином, вкладник бере на себе два вищезазначені ризики,

проте він може свої вимоги пред'явити лише посереднику (андеррайтеру).

Такий інноваційний інструмент, як криптовалюта (Cryptocurrency) в різних наукових підходах трактується по різному. Проте можна визначити його як нову сучасну форму грошей, що охоплює як традиційні характеристики, так і цифрову складову. Функціонування криптовалюти здійснюється на базі таких особливостей: відсутність чіткого правового регулювання та системи оподаткування, динамічна мінливість курсу криптовалюти, висока ризикованість та відсутність чіткого розуміння серед населення механізму її функціонування.

Визначною рисою сучасних фінансових інструментів є висока ризикованість здійснення операцій, що зумовлює потребу у розробці чіткої нормативно-методологічної бази, що дозволить регулювати розрахунок та уникнути високого рівня волатильності фондового ринку [3].

Отже, в умовах глобалізації та цифривізації міжнародного фінансового ринку виникає суб'єктивна потреба у забезпеченні ефективної діяльності основних фінансових інституцій. Це значною мірою залежить від модернізації та розвитку ключових інструментів їх функціонування, серед яких депозитарні розписки на акції, кредитні ноти, криптовалюти тощо.

Перелік джерел посилання:

1. Danylkiv K., Dropa Y., Petyk M., Hembarska N. and Siryk Z. 2022. Development of Innovative Tools in Global Financial Markets . *Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*. 9, 3 (Oct. 2022), 65-77. DOI:https://doi.org/10.15330/jpnu.9.3.65-77.
2. Лаврик, О.Л. (2017). Інструменти фінансового ринку в умовах глобалізації. *Економічний аналіз,* 4 (27), 133-138. https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/view/1444
3. Петрук, О.М. и Новак, О.С. (2020). Стан та перспективи використання похідних фінансових інструментів для криптовалют. *Облік і фінанси*, 3(89), 60-65. https://doi.org/10.33146/2307-9878-2020- 3(89)-60-65 (укр.)

Михайлов Б.В.,
«Фінанси, банківська справа та страхування», 5 курс
Волинського національного університету імені Лесі Українки
Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри фінансів
Теслюк С.А.

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ У БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ: РИЗИКИ ТА ПЕРЕВАГИ

Цифрові технології змінюють банківський сектор, прискорюють темпи розвитку фінансових послуг та забезпечують зручність для клієнтів. Український банківський сектор не є виключенням, адже сьогодні банки змушені адаптуватися до постійних змін у вимогах клієнтів, регуляторів та технологічних викликів.

Цифрові технології дозволяють банкам зменшувати витрати та збільшувати ефективність своєї діяльності. Наприклад, використання новітніх технологій може допомогти банкам покращити оцінку кредитного ризику та оптимізувати кредитний процес. Це зменшить кількість людських помилок та збільшить швидкість надання кредиту клієнту. Використання автоматизованих систем у банківському секторі може зменшити витрати та скоротити час обробки документів [1].

Завдяки цифровим технологіям, банки можуть пропонувати клієнтам швидкі та зручні послуги, такі як мобільний та онлайн-банкінг, платіжні системи та інші. Це дозволяє клієнтам здійснювати операції з будь-якого місця та в будь-який час, не відходячи від свого комп'ютера або мобільного пристрою. Такі послуги стають дедалі більш популярними серед користувачів та дозволяють банкам збільшувати свої прибутки та розширювати свою клієнтську базу.

Крім того, цифрові технології дозволяють збільшувати свою конкурентну перевагу. Банки, які використовують новітні технології та пропонують клієнтам зручні та швидкі послуги, мають більше шансів залучити нових клієнтів [2].

Незважаючи на всі переваги використання цифрових технологій, вони все-таки пов’язані із певними ризиками. Найбільш розповсюдженим ризиком є кібератаки. За останні роки було виявлено багато спроб заволодіти даними банків. Наймасовішу в історії України DDoS-атаку на банківський сектор було здійснено 15 лютого 2022 року, що призвело до втрати грошей та даних клієнтів. Банки повинні приділяти велику увагу на захист своїх інформаційних систем та даних клієнтів, використовуючи сучасні технології шифрування та захисту.

Інший ризик, пов'язаний з використанням цифрових технологій у банківській сфері, це зміни в роботі банківського сектору та зниження кількості робочих місць. Багато процесів, які раніше виконували працівники банків, тепер можуть бути автоматизовані та виконуватися за допомогою цифрових технологій [3].

Також одним з головних викликів є недостатня інфраструктура для розвитку цифрових технологій. Україна має досить високий рівень відкритості та доступності до Інтернету, проте існують певні проблеми зі швидкістю та якістю Інтернет-з'єднання. Це може стати перешкодою для розвитку цифрового банкінгу та інших сучасних технологій.

Ще одним викликом є недостатня юридична база для розвитку цифрових технологій у банківській сфері. На сьогоднішній день, є певні невирішені питання у законодавстві щодо захисту персональних даних, електронного підпису та інших питань, які пов'язані з використанням цифрових технологій. Це може ускладнювати впровадження деяких послуг та створювати правові ризики для банків [4].

Отже, розвиток цифрових технологій є невід’ємною частиною сучасної банківської сфери. Українські банки вже впроваджують сучасні технології у свою роботу, але їх потенціал ще далеко не вичерпано. Для успішного розвитку цифрових технологій у банківській сфері України необхідно

вирішувати існуючі виклики та створювати сприятливе середовище для їх впровадження. Необхідно залучати компетентних фахівців та розвивати навчальні програми, що дозволять підвищити рівень кваліфікації працівників у банківській сфері з питань цифрових технологій. Важливо встановлювати чіткі правила та стандарти щодо використання цифрових технологій у банківській сфері.

В цілому, використання новітніх цифрових технологій дозволяє банкам підвищувати ефективність своєї діяльності, зменшувати витрати на операції, поліпшувати якість обслуговування клієнтів та збільшувати прибуток. Розвиток цифрових технологій є необхідним для конкурентоспроможності банків та всієї банківської сфери в цілому. Банки, які успішно впроваджують цифрові технології, будуть лідерами ринку та матимуть більші шанси на збільшення своєї клієнтської бази та доходів.

Перелік джерел посилання:

1. Васьківська, К., Рубаха, С. Напрями підвищення ефективності функціонування банківської системи України. Молодий вчений, (11 (63)), 2018. С.1077-1080.
2. Теслюк С. А., Матвійчук Н. М., Деркач О., Корх Н. Необанки: сутність та перспективи розвитку в Україні. Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки. 2021. №3. С.61-71
3. Матвійчук Н. М., Теслюк С. А. Основні тенденції розвитку банківських інновацій в Україні. Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки. 2021. № 1 (25). С. 79-87.
4. Козлянченко, О. М. Теоретичні аспекти функціонування банківського сектору в Україні. Проблеми і перспективи економіки та управління, (1 (21)). 2020. С. 285-292.

Міронова К. М.

«Економіка та економічна політика», 3 курс Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Науковий керівник – к.е.н., доцент, доцент кафедри економічної теорії та економічних методів управління

Нестеренко О.М.

СУЧАСНІ ФОРМИ ГРОШЕЙ В ЦИФРОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

Цифрова економіка - це сукупність економічних процесів, які базуються на використанні інформаційних технологій та віртуальних ресурсів. Це включає в себе використання комп'ютерів, мобільних пристроїв, Інтернету та інших цифрових технологій для створення, обробки та передачі інформації, а також здійснення електронних транзакцій.

Вона включає в себе широкий спектр галузей, таких як електронна комерція, фінанси, транспорт, здоров'я, освіта, медіа та пропонує нові можливості для бізнесу, споживачів та держави в цілому, зокрема:

1. Збільшення ефективності бізнесу за рахунок автоматизації процесів,

зменшення витрат на розробку та виробництво продукції та послуг.
2. Забезпечення швидкого доступу до інформації та можливість працювати з нею в режимі онлайн.
3. Збільшення споживчого запиту на цифрові продукти та послуги, які забезпечують зручність та швидкість використання.
4. Створення нових ринків та можливостей для малих та середніх підприємств.
5. Забезпечення доступу до економічних ресурсів та послуг для людей у віддалених регіонах або з обмеженими можливостями.

Цифрова економіка є однією з найбільше зростаючих галузей, яка має значний вплив на глобальну економіку та суспільство в цілому, а гроші в ній стали дуже популярним інструментом для здійснення різних видів економічних операцій, особливо в онлайн-середовищі. Останні роки свідчать про те, що цифрові гроші користуються все більшою популярністю, тому що вони є більш зручним і швидким способом проведення платежів та переказів грошей.

Гроші в цифровій економіці можуть мати різні форми та способи зберігання, передачі та використання. Основними формами цифрових грошей є:

Електронні гроші. Електронні гроші - це цифрові витрати, які зберігаються на електронних рахунках, що дозволяє використовувати їх для онлайн-платежів та переказів грошей. Такі рахунки можуть належати банкам, електронним платіжним системам, мобільним операторам та іншим компаніям. У багатьох країнах електронні гроші регулюються законодавством, яке забезпечує їх безпеку та захист від шахрайства та крадіжки. Однак використання електронних грошей ще не настільки розширене, як традиційні безготівкові розрахунки, і залежить від розвитку технологій та державного рівня регулювання.

Криптовалюта. Криптовалюта - це цифрові активи, які збирають криптографію для захисту та аутентифікації транзакцій. Вони не мають фізичного втілення, і їх можна зберігати та обмінювати іншими в цифровій формі. Криптовалюти створюються та обмінюються через децентралізовану мережу, яка базується на технології блокчейн. Блокчейн - це публічний реєстр транзакцій, який зберігається на багатьох комп'ютерах у мережі. Кожна нова транзакція підтверджує мережу та додається до цього реєстру, що забезпечує надійну та безпечну роботу платежів. Криптовалюти можуть бути використані для покупки товарів і послуг в Інтернеті, переказу грошей, інвестування та спекуляції. Ціна пропозиції зростає на їх відкритому ринку, тому їх вартість може значно змінюватися залежно від попиту. Однією з головних переваг криптовалют є їх децентралізованість та анонімність, що забезпечує безпеку та приватність транзакцій. Проте, вони також мають ризики, такі як нестабільність ціни та можливість використання для незаконних операцій. Криптовалюти все є новим та експериментальним видом валюти, і їх регулювання знаходиться на стадії розробки. Регуляторні органи в різних країнах досліджують питання регулювання та оподаткування криптовалют. Найвідомішою криптовалютою є біткойн, але є і інші.

Електронні платіжні системи. Електронні платіжні системи - це інструменти, які дозволяють проводити безготівкові транзакції через Інтернет. Вони не можуть користувачам переводити гроші між іншими рахунками та картками, а також оплачувати товари та послуги в Інтернеті. Робота електронних платіжних систем базується на співпраці між банками та іншими фінансовими установами. Користувачі можуть підключити свої банківські рахунки, кредитні та дебетові картки до платіжної системи та використовувати їх для здійснення операцій. Основними перевагами електронних платіжних систем є швидкість та зручність переказів грошей, а також можливість проводити операції з будь-якого місця у світі. Крім того, вони можуть зменшити ризик шахрайства та збільшити безпеку операцій. Найпопулярніші електронні платіжні системи включають PayPal, Google Wallet, Apple Pay, Skrill, Payoneer та інші. Кожна з цієї системи має свої особливості та переваги, і користувачі можуть вибрати ту, яка найкраще відповідає їхнім потребам та вимогам.

Безконтактні картки. Безконтактні картки - це вид пластикових карток, який позбавляє від оплати товарів та послуг шляхом простого наближення картки до спеціального терміналу без необхідності введення ПІН-коду чи підпису. Такі картки мають вбудований радіочастотний ідентифікатор (RFID), який має обмежені дії. Якщо картка знаходиться на відстані менше 4-5 сантиметрів від терміналу, вона автоматично зчитується, і грошові кошти переводяться з рахунку користувача на рахунок продавця. Безконтактні картки мають декілька переваг. Вони є швидким та зручним засобом оплати, який дозволяє скоротити час очікування в черзі та підвищити ефективність роботи касирів. Крім того, вони зменшать контакт між людьми, що може бути випадково під час епідемії. Найбільш розширеними безконтактними картками є картки Mastercard PayPass та Visa. Існують також спеціальні мобільні додатки, які дозволяють використовувати безконтактну оплату з мобільного телефону.

Електронні гаманці. Електронні гаманці - це програмні засоби, які забезпечують захист та використання різних цифрових грошей, таких як електронні гроші, криптовалюти та інші. Такі гаманці можуть бути доступні через мобільні додатки або онлайн-сервіси.

У цифровій економіці гроші грають важливу роль і забезпечують різноманітні функції. З одного боку, цифрові технології значно спрощують операції з грошима, дозволяючи проводити онлайн-платежі, використовувати електронні гаманці та інші фінансові операції віддалено. З іншого боку, з ростом популярності цифрових грошей з2являються також і нові виклики та проблеми. Наприклад, кіберзлочинці можуть використовувати цифрові гроші для злочинних дій, а також можуть виникати технічні проблеми, пов’язані з безпекою та приватністю.

Крім того, з'являються нові форми цифрових грошей, такі як криптовалюта, які можуть бути малозрозумілими для потенційних людей та вимагають додаткового розуміння їх технологій та функціонування.

Узагалі ж, гроші в цифровій економіці відіграють важливу роль у формуванні нових моделей бізнесу та економічного розвитку, вони є

невід'ємною частиною фінансової інфраструктури, і продовжують розвиватися, пристосовуючись до нових технологій та вимог споживачів, але їхнє використання також вимагає уваги до питань безпеки та приватності.

Перелік джерел посилання:

1. Цифрова валюта у світі та в Україні: правове регулювання, судова практика, цифрові валюти, е-гривня, віртуальні активи криптовалюти / Дрозд В.Г. – Київ: «Центр учбової літератури», 2022. – 298 с.
2. А. Лозовицький. Типологія небанківських електронних платіжних систем. *Адміністративне право і процесс: журнал* - УДК 336.747, 2020. - с. 137 – 143 ULR:http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/5/25.pdf
3. Д. О. Котелевець. Тенденції розвитку цифрової економіки в україні. *Проблеми сучасних трансформацій* – 2022. № 5. ULR: https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2022-5-03-01/2022-5-03-01

Музика І.П.
"Економічна кібернетика", 3 курс
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – к.е.н., доцент,
професор кафедри банківської справи та страхування
Білошапка В.С.

ТРАНСФОРМАЦІЯ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ ПІД ВПЛИВОМ ARTIFICIAL INTELLIGENCE

Штучний інтелект (artificial intelligence (AI)) – це галузь комп'ютерних наук, яка розробляє інтелектуальні машини, які можуть виконувати ті самі завдання, що і людський інтелект, наприклад, аналізувати інформацію, приймати рішення та навчатись.

Фінансовий сектор може отримати значну користь від штучного інтелекту. Це важлива частина світової економіки, і будь-які порушення або трансформація в цьому секторі можуть мати значні наслідки. Штучний інтелект вже широко використовується у фінансовій індустрії, і очікується, що його використання буде зростати найближчим часом. Щоб розуміти тенденції подальшого розвитку, потрібно знати сильні, слабкі сторони та напрямок цього розвитку.

Сьогодні штучний інтелект вийшов зі стадії експериментів і переходить у сферу практичного застосування. Банки використовують ботів зі штучним інтелектом для залучення клієнтів і проведення автоматизованого аналізу ризиків позичальників. Вони використовують комп'ютерне бачення, зіставлення шаблонів і глибоке навчання для виявлення неефективних процесів[1].

Зараз штучний інтелект використовується в різних галузях, що дозволяє підвищити їхню продуктивність. Штучний інтелект також докорінно змінює

спосіб роботи в індустрії фінансових послуг. Це дає переваги як клієнтам, так і фінансовим установам. Фінансова галузь може підвищити прибутки за допомогою штучного інтелекту, який відкриває нові можливості. Існує багато переваг штучного інтелекту для фінансової галузі, але є і недоліки[2].

Штучний інтелект має багато переваг для фінансового сектору. Насамперед він може виявляти шахрайство в режимі реального часу, аналізуючи шаблони та виявляючи аномалії. Він може аналізувати великі обсяги даних, виявляти закономірності і, як наслідок – краще оцінювати можливі ризики. Чат-боти та віртуальні асистенти можуть покращити обслуговування клієнтів, надаючи персоналізовані рекомендації та підтримку в режимі 24/7. Штучний інтелект може обробляти та аналізувати дані набагато швидше, ніж людина, що призводить до швидшого та точнішого прийняття рішень. Крім того, штучний інтелект може автоматизувати рутинні завдання, що допоможе заощадити час і гроші фінансових установ. Також, artificial intelligence може аналізувати дані для прогнозування майбутніх тенденцій на ринку, що дозволяє фінансовим установам приймати більш обґрунтовані інвестиційні рішення[2, 3].

Штучний інтелект у банках використовують, щоб створювати нові продукти, покращувати клієнтський досвід і розвивати клієнтоцентричний підхід. Нові технології допомагають співробітникам банку ухвалювати широкий спектр рішень на всіх рівнях управління. А деякі рішення штучний інтелект уже ухвалює краще за людину – наприклад, про те, як оптимально побудувати маршрут інкасації та скільки грошей покласти в кожен конкретний банкомат.

Банки поставили штучний інтелект на службу клієнтам і сьогодні на власному досвіді бачать: немає такого процесу, який штучний інтелект не міг би зробити ефективнішим. І той рівень якості, на якому зараз перебувають банківські продукти та послуги, безшовність і легкість клієнтських шляхів, висока швидкість, надійність та безпека всіх сервісів можливі тільки за використання штучного інтелекту.

Принципи етики розроблення та застосування технологій artificial intelligence:

- контрольованість і керованість систем;
- прозорість і передбачуваність функціонування технологій;
- стабільність і надійність систем artificial intelligence;
- відповідальне застосування artificial intelligence.

Хоча використання штучного інтелекту у банках і фінансовому секторі загалом має багато переваг, важливо також враховувати його недоліки. Щоб алгоритми artificial intelligence працювали правильно, вони повинні мати точні дані, якщо ці дані неточні або неповні, це може призвести до неправильних рішень. Ще одним вагомим недоліком є вартість впровадження штучного інтелекту у фінансовій галузі, вона може бути досить високою, що робить його недоступним для невеликих компаній. Крім того, системи штучного інтелекту можуть бути вразливими до кібератак, що може призвести до витоку даних і фінансових втрат. Надмірне покладання на автоматизацію може призвести до відсутності людського нагляду, що збільшує ризик помилок і шахрайства.

Системи штучного інтелекту також можуть бути упередженими на основі даних, на яких вони навчаються, що може призвести до помилкових результатів аналізу. Також, автоматизація може призвести до скорочення робочих місць, що може витіснити людей. Важливо усунути ці потенційні недоліки, щоб забезпечити відповідальне та етичне використання artificial intelligence у фінансовому секторі [4, 5]. Також наголосимо, що для цілої низки етичних проблем, що виникають під час використання artificial intelligence, поки що не знайдено відповідей навіть з урахуванням вивчення найкращого світового досвіду в цій сфері. Тож принципи використання artificial intelligence, безумовно, удосконалюватимуться в міру того, як людство знаходитиме відповідні рішення.

Штучний інтелект багато в чому змінює фінансовий сектор, зокрема[5]:

- Він допомагає фінансовим установам запобігати шахрайським діям і захищати клієнтів, аналізуючи великі обсяги даних і знаходячи закономірності, які можуть свідчити про шахрайство.
- Чат-боти на основі штучного інтелекту обслуговують клієнтів 24/7, зменшуючи потребу у втручанні людини, вони можуть відповідати на поширені запитання, виконувати транзакції та надавати основні фінансові поради.
- Штучний інтелект також допомагає фінансовим установам аналізувати дані клієнтів для надання персоналізованих банківських послуг і рекомендацій щодо продуктів, щоб підвищити задоволеність і лояльність клієнтів.
- artificial intelligence може аналізувати дані та прогнозувати ринкові тенденції, що допомагає фінансовим установам управляти ризиками та приймати кращі інвестиційні рішення.
- artificial intelligence може аналізувати кредитну історію та дані про клієнтів, щоб створювати більш точні кредитні рейтинги, знижувати ризик дефолту та підвищувати рівень схвалення кредитів.

Фінансові організації швидко впроваджують цифрові послуги, у відповідь на зростання споживчого попиту та конкуренції з боку технічно підкованих стартапів. Споживачі молодшого віку віддають перевагу цифровим каналам банківського обслуговування, а пандемія прискорила перехід до онлайн- та мобільного банкінгу. Як наслідок, фінансові установи збільшують свої бюджети на IT та artificial intelligence, щоб відповідати вищим цифровим стандартам. За оцінками Insider Intelligence, до 2024 року споживачі в США зростуть як онлайн-банкінг, так і мобільний банкінг, досягнувши 72,8% і 58,1% відповідно, що робить впровадження artificial intelligence критично важливим для фінансових організацій, які прагнуть бути успішними та конкурентоспроможними в індустрії, що розвивається[3].

У висновку варто сказати, що штучний інтелект трансформує фінансовий сектор, адже з'являється можливість оптимізувати та автоматизувати операції і тим самим знизити витрати. Клієнти отримують швидші, точніші та персоналізовані послуги, що є вагомим фактором на користь цифрових технологій. На глобальному рівні спостерігається незворотний процес

впровадження можливостей, які пропонує штучний інтелект.

Перелік джерел посилання:

1. Balakrishna D. R. How AI is changing the future of the financial industry / Balakrishna D. R // Mobile Magazine. 2022. URL: https://mobile-magazine.com/articles/ai-changing-the-future-of-the-financial-industry (дата звернення 19.03.2023)
2. AI for Finance Industry: Advantage and Disadvantage [Електронний ресурс] // Meru Accounting. 2021. URL:https://www.meruaccounting.com/blog/ai-for-finance-industry-advantage-and-disadvantage/ (дата звернення 22.03.2023)
3. Artificial Intelligence in Financial Services: Applications and benefits of AI in finance.//Insider Intelligence.2023. URL: https://www.insiderintelligence.com/insights/ai-in-finance/ (дата звернення 22.03.2023)
4. Nikita Duggal. Advantages and Disadvantages of Artificial Intelligence / Nikita Duggal // Simplilearn. URL:https://www.simplilearn.com/advantages-and-disadvantages-of-artificial-intelligence-article#disadvantages_of_artificial_ intelligence (дата звернення 27.03.2023)
5. The impact of AI in the transformation of the financial sector // Procys. 2023. URL:https://procys.com/the-impact-of-ai-in-the-transformation-of-the-financial-sector/ (дата звернення 29.03.2023)

Новак К.С.
здобувач вищої освіти, 5 курс
Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського
Науковий керівник – к.е.н.,
кафедри економіки, менеджменту та фінансів
Волошина-Сідей В.В.

РОЛЬ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ У РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ТА МАРКЕТИНГУ ІННОВАЦІЙ У ФІНАНСОВІЙ, БАНКІВСЬКІЙ ТА СТРАХОВІЙ СФЕРАХ

Дослідження теми "Роль державного регулювання у розвитку інноваційної інфраструктури та маркетингу інновацій у фінансовій, банківській та страховій сферах" є дуже актуальним і важливим в контексті сучасної економіки та соціального розвитку.

Інноваційна інфраструктура та маркетинг інновацій є ключовими факторами, які дозволяють підприємствам та організаціям успішно функціонувати в умовах постійних змін та конкуренції на ринку. Державне регулювання може сприяти розвитку цих процесів, створюючи сприятливі умови для впровадження інновацій, забезпечуючи доступ до необхідних ресурсів та інфраструктури, а також регулюючи відносини між різними гравцями на ринку.

Фінансова, банківська та страхова сфери є ключовими галузями, які забезпечують фінансову стабільність та економічний розвиток країни. Розвиток інновацій в цих галузях може створювати нові можливості для підприємств та споживачів, збільшувати ефективність та конкурентоспроможність галузей та загалом економіки країни. Однак, для успішного впровадження інновацій в цих галузях необхідне державне регулювання, яке забезпечить правову та інфраструктурну базу для їх реалізації, а також створить сприятливі умови для інвестування та фінансування інноваційних проектів.

Перш за все пропонуємо дослідити тлумачення понять «інноваційна інфраструктура» та «маркетинг інновацій» (табл. 1).

Таблиця 1

Тлумачення понять «інноваційна інфраструктура» та «маркетинг інновацій»

Тлумачення	Автор
Маркетинг інновацій – це діяльність, спрямована на створення нових ринків і розширення наявних, впровадження нових продуктів, послуг, технологій і методів, які забезпечують вигоду для користувачів і забезпечують конкурентну перевагу для організації [1].	Гуменюк О.
Маркетинг інновацій – це процес розробки і впровадження нових продуктів, послуг і ідей, спрямованих на задоволення потреб споживачів і забезпечення конкурентних переваг на ринку [2].	Конюх М.
Інноваційна інфраструктура – це вся сукупність елементів та компонентів, які взаємодіють у процесі створення та розповсюдження інновацій у відповідному регіоні чи країні [3].	Трегуб В.
Інноваційна інфраструктура - це складна система, що включає в себе різні суб'єкти, які здійснюють різні інноваційні процеси [4].	Дубовик В.

Отже, інноваційна інфраструктура є складним комплексом ресурсів, інструментів та послуг, що створюють сприятливе середовище для інноваційної діяльності та підтримують розвиток інноваційних проектів. Маркетинг інновацій, зі свого боку, є стратегічним підходом до розробки та впровадження нових продуктів, який забезпечує збутову та конкурентну перевагу на ринку за допомогою інноваційних методів та технологій маркетингу.

Процес впровадження інноваційних проектів у фінансовій, банківській та страховій сферах може стикатися з низкою проблем, що ускладнюють його успішне завершення та призводять до втрати часу, ресурсів і фінансових збитків. До основних проблем можна віднести наступні:

1. Висока складність інноваційних проектів. Інноваційні проекти в банківській, фінансовій та страховій сферах можуть бути дуже складними технічно та організаційно. Наприклад, це може бути розробка нових фінансових продуктів, які вимагають високого рівня компетенції та знань у сфері фінансів та технологій.
2. Відсутність достатньої фінансової підтримки. Впровадження інноваційних проектів може бути дуже витратним, особливо у стартапах, де зазвичай немає достатньої кількості фінансових ресурсів для успішної реалізації проектів.

3. Відсутність регулюючих механізмів. Державне регулювання може бути необхідним для створення ефективної інноваційної інфраструктури, яка б забезпечувала оптимальні умови для впровадження інноваційних проектів. Відсутність регулюючих механізмів може призвести до неефективного використання ресурсів та зниження конкурентоспроможності національної економіки.

Досвід інших країн може бути дуже корисним для розвитку інноваційної інфраструктури та маркетингу інновацій у фінансовій, банківській та страховій сферах в Україні. Наприклад, країни, які вже мають розвинену інноваційну інфраструктуру, можуть поділитися своїм досвідом з Україною, допомагаючи у створенні інфраструктури для розвитку інновацій.

Один з прикладів, на який може спиратися Україна при розвитку інноваційної інфраструктури та маркетингу інновацій, - це досвід країн Європейського Союзу у створенні інноваційних екосистем.

В ЄС вже давно було визнано, що для ефективного розвитку інновацій потрібно створити екосистему, що об'єднує університети, наукові центри, бізнес та державні органи, що створює затишне середовище для здійснення та комерціалізації досліджень, прискорює розвиток технологій, сприяє залученню інвестицій та забезпечує стійкий економічний розвиток.

Крім того, Україна може взяти на озброєння досвід країн, які успішно розвивають фінансову та страхову сфери з використанням інноваційних технологій. Так, наприклад, США вже давно активно використовує фінтех-технології, що дозволяє здійснювати ефективніші та швидкі фінансові операції, забезпечує підвищення рівня безпеки та зниження ризиків.

Україна може вивчати досвід країн з використанням фінтех-технологій та запровадження їх в своїх фінансових та страхових установах. Для цього необхідно проводити активну роботу з вивченням світового досвіду та адаптації його до національних реалій, а також залучати фахівців зі світовим досвідом для впровадження новітніх технологій у вітчизняну практику.

Один з прикладів, на який може спиратися Україна при розвитку інноваційних проектів в банківській сфері, - це досвід Скандинавських країн, таких як Швеція та Норвегія, що вважаються лідерами у фінтех-індустрії.

Наприклад, в Швеції вже давно було визнано, що потрібно розвивати діджиталізацію фінансових послуг, що дозволило створити відкриту банківську інфраструктуру, в якій фінансові установи могли обмінюватися даними між собою, сприяючи розвитку нових продуктів та послуг. Також у Швеції вже давно діє популярна платіжна система Swish, що дозволяє здійснювати миттєві перекази між користувачами за допомогою мобільного телефону.

Україна може взяти на озброєння досвід Швеції та Норвегії в розвитку миттєвих платіжних систем та відкритих банківських інфраструктур. Це може допомогти вдосконалити фінансові послуги в Україні, зменшити витрати на транзакції, підвищити рівень безпеки та забезпечити зручний доступ до фінансових послуг для громадян та бізнесу.

Висновуючи, можна стверджувати, що роль державного регулювання у розвитку інноваційної інфраструктури та маркетингу інновацій у фінансовій,

банківській та страховій сферах є надзвичайно важливою. Державне регулювання допомагає створити сприятливі умови для розвитку інновацій, залучення інвестицій та підвищення конкурентоспроможності національної економіки.

Досвід інших країн може бути використаний для розвитку інноваційної інфраструктури та маркетингу інновацій в Україні, при цьому необхідно брати до уваги особливості національного ринку та забезпечувати адаптацію досвіду інших країн до вітчизняних умов та потреб, забезпечуючи ефективне використання ресурсів та підвищуючи конкурентоспроможність національної економіки.

Перелік джерел посилання:

1. Гуменюк О. Сучасні тенденції розвитку маркетингу інновацій у вітчизняній науці. *Наука та інновації: журнал.* 2017. № 3 (15). С. 18-23.
URL: https://naukajournal.org/index.php/naukajournal/article/view/148
2. Конюх М. Інноваційний маркетинг як фактор розвитку підприємництва. *Інтернаука*: *журнал*. 2018. № 5 (4). С. 190-192.
URL: https://www.inter-nauka.com/uploads/journal/4/2018/5/Konjuk.pdf
3. Трегуб В. Інноваційний розвиток: від теорії до практики. *Економіка та менеджмент: науковий вісник*. 2017. № 872. С. 121-129.
URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvniz_2017_6_14
4. Дубовик В. Інноваційна інфраструктура як чинник інноваційного розвитку регіонів. *Балтийський економічний журнал*. 2017. Т. 1, № 2. С. 73-77. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Balt_economica_2017_2_12

Осіпчук Б.В.
«Фінанси, банківська справа та страхування», 2 курс
Державний торговельно-економічний університет
Науковий керівник – к.е.н.,
ст. викладач кафедри банківської справи
Белянко Л.Л.

КЛЮЧОВІ FINTECH – ТРЕНДИ 2023 РОКУ

Ні для кого не є відкриттям, що для збереження конкурентоспроможності будь-якого бізнесу, необхідно постійно розвиватися. Напряму це стосується і сектора фінансових послуг, споживачі яких рік від року пред'являють все більш високі вимоги до фінансових установ щодо надійності та прозорості їх діяльності, а також простоти отримання послуг. Вплив пандемії COVID-19 й збройна агресія росії, ще більше актуалізували впровадження та використання новітніх фінансових технологій в Україні [1].

Нині компанії будь-якої сфери можуть інтегрувати фінансові сервіси у користувацький шлях свого споживача: це може бути банкінг, кредитування, інвестиції, страхування тощо. Сьогодні ми бачимо в популярних платформах електронної комерції впровадження нових продуктів та послуг, і ширше використання FinTech, розроблених спеціально для реалізації певних функцій

всередині фінансової екосистеми. Розглянемо далі основні ключові фінтех-тренди, які уже сьогодні є рушіями індустрії та радикально змінюють правила гри на ринку фінансових технологій [2]:

1. Зростання впровадження відкритого банкінгу. Open banking - це механізм, який дає можливість клієнтам банку відкривати свої банківські дані зовнішнім сервісам, завдяки чому клієнти отримують доступ до широкого спектру фінансових продуктів і послуг.
2. Ширше використання штучного інтелекту та машинного навчання. Фінтех-компанії використовують сьогодні штучний інтелект для вдосконалення своїх продуктів і послуг. Штучний інтелект може не лише відповідати на дзвінки в режимі 24/7, а й проводити оцінку активів, розв'язувати проблеми кібербезпеки, з високою точністю визначати ризикові операції та спроби шахрайства. Засоби machine learning (машинного навчання) відкривають перед гравцями неймовірні можливості з автоматизації складних операцій, де помилки можуть коштувати дуже дорого.
3. Зростання цифрових платежів і грошових переказів. У 2023 році ймовірно ще більше зросте використання мобільних платежів і цифрових гаманців, а також криптовалюти.
4. Більше уваги до фінансової інклюзії. Фінтех-компанії працюють над підвищенням фінансової інклюзії, надаючи фінансові послуги населенню з обмеженим та відсутнім доступом до банківських послуг. Ми можемо очікувати подальшу активізацію зусиль у цій сфері, включаючи використання технологій для покращення доступу до фінансових послуг у віддалених і недостатньо охоплених районах.
5. Використання біометричної автентифікації стане більш поширеним. Фінтех-компанії все частіше впроваджують біометричні технології, такі як розпізнавання обличчя та сканування відбитків пальців, щоб покращити безпеку та зробити доступ до фінансових послуг зручнішим.
6. Використання технології блокчейн. Технологія блокчейн має потенціал для підвищення прозорості, безпеки та ефективності фінансових транзакцій. У 2023 році ми можемо очікувати більш широкого впровадження технології блокчейну у таких сферах, як платежі, управління ланцюгами поставок і цифрова ідентифікація.
7. Іншим важливим трендом фінтеху є вбудовані фінанси, які дозволяють інтегрувати фінансові технології у нефінансові продукти. Ключовими сегментами вбудованих фінансів є: вбудований банкінг, вбудоване страхування, вбудовані інвестиції, вбудоване кредитування, вбудований платіж. Наприклад, під час оформлення замовлення техніки, користувач може додати страховку вказаного товару або послуги; купити зараз, а заплатити пізніше [2].
8. Подальші регуляторні зміни. Оскільки індустрія фінансових технологій продовжує розвиватися швидкими темпами, ми можемо очікувати подальших регуляторних змін, спрямованих на захист споживачів і забезпечення стабільності фінансової системи. Національний банк України, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку,

Міністерство фінансів України та Фонд гарантування вкладів фізичних осіб втілюють Стратегію розвитку фінансового сектору до 2025 року [3]. Через повномасштабну війну росії проти України, фінрегулятори переглядають Стратегію та планують у 2023 році презентувати її оновлення, з урахуванням першочергових заходів відповідно до Плану відновлення України.

9. Кардинальна зміна сектору страхування. Фінтех-компанії продовжуть впроваджувати інновації у сфері страхування, пропонуючи нові продукти та послуги, які є більш доступними для споживачів. Це може призвести до зростання конкуренції та зниження цін на страхові продукти.
10. Технології віртуальної та доповненої реальності все частіше використовуватимуться у фінансових послугах [4], щоб покращити залучення клієнтів і забезпечити їх знаннями і навичками користування як банківськими, страховими так і інвестиційними послугами. Ця технологія може допомогти підвищити фінансову грамотність клієнтів і зробити фінансові послуги більш доступними для споживачів та багато іншого.

Так чи інакше, а 2023-й рік буде роком вибухового зростання цього сектору. Ми побачимо нових гравців, які принесуть нові підходи та нові ідеї. На тлі війни в Україні та світової економічної кризи зростання доходів сповільнюється, тому на перший план виходять ефективність та ощадливість. І більшість великих компаній імовірно скоротять витрати на свої інноваційні проєкти та технологічні інвестиції чи принаймні не будуть починати нових. Та це відкриває вікно унікальних можливостей для фінтех-компаній, які пропонують нестандартні підходи та нові технології. Аби переконатися у цьому, варто подивитися на український фінтех-сектор. Рік тому йому пророкували повний крах, але він вистояв і навіть продемонстрував певні можливості до зростання у несприятливих умовах. Тому зараз настав час інвестувати в український фінтех сектор [5].

Перелік джерел посилання:

1. Юлія Худолій. Сучасні тенденції FINTECH та їх вплив на безпеку банківських установ.
URL: https://journals.nupp.edu.ua

2. Ілона Завальнюк. Три ключові fintech-тренди 2023 року.
URL: https://ua.news/ua/technologies/try-kluchovi-fintech-tredy-2023-roku

3. Стратегія національного банку України до 2025 року. URL:https://www.bank.gov.ua

4. 10 фінтех-прогнозів від ChatGPT на 2023 рік.
URL: https://fintechinsider.com.ua

5. Сергій Гузенко. Ключові тренди фінтеху у 2023 році: занепад чи нові можливості?
URL: https://speka.media/prognozujemo-klyucovi-trendi-fintech-u-2023-zanepad-ci-novi-mozlivosti-vryqnp

Охрименко І. Б.
к.е.н., доцент,
доцент кафедри банківської справи та страхування
Київський національний економічний Університет імені Вадима Гетьмана
Андрюшкін Б. І.
радник генерального директора з адміністративних питань,
ТОВ "Фірмова мережа Київхліб"

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ В УПРАВЛІННІ КОМПЛАЄНС-РИЗИКОМ

Транстериторіальний характер більшості фінансових операцій, який набирає обертів останні десятиліття, сприяв формуванню чіткої тенденції зростання рівня нефінансових ризиків, серед яких окреме місце зайняв комплаєнс-ризик – у найбільш загальному вираженні, ризик юридичних або регулятивних санкцій, істотні фінансові втрати або втрату репутації, які банк може понести у результаті недотримання ним законів, постанов, правил, пов'язаних з саморегульованою організацією стандартів і кодексів поведінки, що застосовуються до банківської діяльності [1].

Цьому передували певні події, що мали глобальне світове розповсюдження. Починаючи з посткризового 2009 р., у світі існує тенденція до постійного збільшення штрафних санкцій у банківському секторі. Наприклад, у звіті компанії McKinsey йдеться про те, що за період 2010–2014 рр. операцій ний прибуток 20 найбільших банків ЄС та США зменшився в серед ньому на 10%, тоді як сану кції та штрафи виросли у 45 разів. Така тенденція є відповіддю на кризові явища у світовому фінансовому секторі, одним з основних драйверів якого стало недотримання різноманітних регуляторних вимог.

У період з 2008 по 2020 р. світові фінансові організації зазнали загальних збитків у понад $46 млрд через штрафи за невиконання вимог щодо протидії відмиванню коштів, порушення санкцій них режимів та інших зобов'язань, при цьому тільки за 2020 р. ця сума становила $10,6 млрд [2].

Все це підштовхнуло топ-менеджерів провідних компаній світу проявити більше уваги до відповідності і реалізації концепцій доброчесності у своїх організаціях. Водночас, підвищення обгрунтованої зацікавленості з боку топів до розвитку комплаєнсу у своїх компаніях, в свою чергу, зумовило зростання попиту на технології, що забезпечують ефективну роботу комплаєнс-функцій в організації.

Сучасний світ – це світ технологій, саме технології та їх розвиток зробили наше навколишнє середовище таким як воно є зараз – сучасним і розвинутим.

Поняття «технологія» походить від об'єднання двох грецьких слів: "tekne", що є технікою, мистецтвом, і "logia", що означає вміння, знання чогось [3].Тобто, технологія є відповіддю на прагнення людини змінити навколишнє середовище та поліпшити якість життя. Вона включає знання і техніки, розроблені з часом, які використовуються організовано для задоволення певних потреб.

Технологія є одним із чотирьох факторів виробництва поряд з капіталом,

землею та роботою. Людина використовує технологію для задоволення своїх потреб, що може передбачати перетворення середовища, вирішення проблем, підвищення ефективності, вдосконалення естетики тощо.

Стосовно комплаєнсу – технологія це краща практика реалізації відповідності, яка вже впорядкована і може бути використана будь-ким задля кращої організації комплаєнс-функції в організації.

Добре використані технології можуть реально покращити якість життя людей (наприклад, розробка методів антикорупційного комплаєнсу). Однак, використовуючи неправильно, це може завдати великої шкоди людям і суспільству (наприклад, використання технологій для нападів та злочинів). Теж саме можна сказати, наприклад, про цифрові технології, вони можуть як сприяти ефективності бізнес-процесів, так і працювати на шахраїв. Це говорить про те, що сама по собі технологія не є панацеєю вирішення проблеми, але може такою бути за умови правильного її використання.

Основними напрямками розвитку технологій комплаєнсу можна вважати:
- організація бізнес-процесів;
- покращення комунікацій;
- доступ до інформації;
- розвиток і вдосконалення бізнес-моделей.

Враховуючи сучасну кон’юнктуру комплаєнсу, у розвитку його технологій прослідковуються свої основні тренди. Найближчим часом сферу комплаєнсу у світі чекають не найлегші часи, пов'язані з подальшим посиленням регулювання, новими нормами і очікуванням, що вони будуть запобігати злочинам, не перешкоджаючи при цьому задоволенню потреб клієнтів. А такі комбінації вимагають пошуку кращих варіантів вирішення поставлених комплаєнсу завдань. При цьому, протягом останніх 3 років темпи змін не слабшають.

Для більшості організацій залучення більшого числа працівників до вирішення задач комплаєнсу, в тому числі в умовах пандемії, не є оптимальним варіантом, тому очікуваним і для сфери комплаєнс є значне зростання цифрової трансформації, пов'язаної з впровадженням різних інноваційних технологій, автоматизації та спрощення процесів, пов'язаних з дотриманням нормативних вимог. Описані обставини, серед різних напрямків розвитку комплаєнс-технологій (специфікації продуктів) більше за інші актуалізують ті, що пов’язані з автоматизацією комплаєнс функції у сучасних організаціях.

Необхідність і актуальність автоматизації комплаєнс функції підтверджується і результатами дослідження KPMG. Які свідчать про те, що далеко не всі компанії вже автоматизували свої основні бізнес процеси комплаєнс фукнції. Проте переважаюча більшість визнають необхідність впровадження таких технологій у своїх комплаєнс системах [4]. Тобто, автоматизація, роботизація і технологізація комплаєнс-функції для більшості компаній, з одного боку, є ще недостатньо опрацьованим питанням, проте, з іншого боку – очевидною є надзвичайна актуальність цього аспекту для ефективного розвитку комплаєнс.

Це пояснюється тим, що автоматизація завдань (переваги автоматизації)

припускає декілька різних способів і може бути застосована на різних етапах реалізації комплаєнс-функції та у різних сегментах комплаєнс-системи.

Автоматизації можна піддати процес постановки завдань і перевірки звітності за ними. Це допоможе уникнути перекладання роботи працівника на колег. Також автоматизація допоможе ефективно оцінити будь-які ризики (наприклад, ідентифікація і аналіз контрагентів, що актуально для кожної компанії) й ефективність роботи і при цьому уникнути впливу "людського фактору".

При цьому, все ж, слід враховувати фактор доцільності автоматизації і роботизації комплаєнсу. Тому що кожне впровадження автоматизації коштує грошей, часу і кадрових ресурсів. Перш ніж впроваджувати потрібно проаналізувати свої можливості. Якщо комплаєнс-процедури можуть проводити кілька співробітників, не витрачаючи на це весь робочий день — можливо варто почати з цього. Але якщо в компанії багато рутинних процесів і угод — це необхідність в ім'я економії часу й ефективності. Особливо якщо стратегія управління ризиками вже введена в компанії, прописані сценарії й процеси.

У зв'язку із збільшенням обсягу даних, що вимагають постійного аналізу, на ринку стали з'являтися рішення з автоматизації та Compliance-Tech рішення, покликані підвищити ефективність комплаєнс-контролю за допомогою заміни людини в рутинних операціях та застосування глибокого машинного аналізу.

Серед найбільш популярних систем, що використовуються для автоматизації комплаєнсу такі [4, 5]:

- рішення для автоматизації гарячих ліній;
- продукти e-discovery (пошук та відновлення юридично значущих даних);
- DLP-системи (Data Loss Prevention);
- рішення щодо комплаєнсу електронних комунікацій (e-compliance);
- сервіси для перевірки контрагентів та пошуку закупівель;
- рішення для глибокої аналітики закупівельних процедур.

Перелічені вище - це лише найбільш популярні класи систем і загальні концепції технологізації комплаєнсу, що використовуються для автоматизації основних бізнес-процесів комплаєнс-функції. У міру розвитку області управління комплаєнс-ризиками рішень з автоматизації з'являтиметься дедалі більше. Причому вони будуть ставати все більш спеціалізованими: використання загальних систем з інших сфер (IT, фінансів, безпеки, управління закупівлями) поступатимуться місцем спеціалізованим системам, налаштованим під особливості комплаєнс-контролю (рішення з автоматизації гарячої лінії, комунікаційного комплаєнсу, глибокої аналітики закупівель і т. п.). А прості засоби автоматизації рутинних операцій змінюватимуться інтелектуальними Legal Tech-рішеннями.

При цьому, вже сьогодні очевидним є те, що компанії, які вже зараз автоматизують комплаєнс, не тільки отримують приріст ефективності та надійності своїх комплаєнс-систем і суттєво покращують показники управління комплаєнс-ризиком, а й мають всі потенціали для того, щоб стати лідерами та провідними експертами не лише у галузі комплаєнсу в

майбутньому, але й суттєво добавити завдяки цьому у ефективності свого бізнесу у цілому.

Перелік джерел посилання:

1. Basel Committee on Banking Supervision: Compliance and the compliance function in banks (2005). URL: http://www.bis.org/publ/bcbs113.htm.
2. Бакуменко Д. Труднощі та можливості у банківському комплаєнсі. Юридична газета. URL: https://yur-gazeta.com/publications/practice/bankivske-ta-finansove-pravo/trudnoshchi-ta-mozhlivosti-u-bankivskomu-komplaensi.html
3. Словник іншомовних слів. URL: https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/u/book/sis.pl?Qry=%D2%E5%F5%ED%EE%EB%EE%E3%B3%FF
4. Комплаєнс в СНД і ближньому зарубіжжі: актуальні завдання та тенденції. Дослідження KPMG 2020. URL:https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/ua/pdf/2020/07/Compliance-report.pdf
5. Cost of Compliance Report 2019: 10 years of Regulatory change. https://www.thomsonreuters.com/en-us/posts/investigation-fraud-and-risk/cost-of-compliance-survey-2019/

Пащенко А.В.
«Фінанси», 3 курс
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – к.е.н., доцент,
доцент кафедри банківської справи та страхування
Чуб П.М.

ДИНАМІЧНИЙ РОЗВИТОК НЕОБАНКІНГУ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ТРАДИЦІЙНИЙ БАНКІНГ

В останні роки, необанки та фінтех компанії стали все більш популярними, особливо серед молоді та цифрово орієнтованих клієнтів. Вони пропонують нові технологічні рішення, зручність взаємодії, швидку обробку трансакцій та інші інновації, які можуть бути привабливими для деяких споживачів. Інтернет банкінг є однією з найбільш актуальних тем в сучасній культурі, оскільки він стає все більш популярним серед користувачів банківських послуг. Інтернет банкінг дозволяє клієнтам банку отримувати доступ до банківських послуг за допомогою Інтернету, не виходячи з дому. Це забезпечує зручність, ефективність та безпеку виконання фінансових операцій. Розмір глобального необанківського ринку збільшився протягом останніх трьох років. Так, у 2020 році ринок складав 34,77 млрд. доларів США, у 2021 році зріс до 47,39 млрд. доларів США, а у 2022 році досяг 66,82 млрд. доларів США. (див. Рис. 1)

Рис.1. Розмір глобального необанківського ринку [1].

Проілюстроване на Рис. 1 свідчить про значний ріст необанківського ринку, що може бути пов'язано з розширенням фінтех компаній, платіжних систем та інших необанківських рішень, які надають інноваційні технології та зручні фінансові послуги.

Цей ріст може бути пояснений зростанням популярності цифрових рішень серед клієнтів, зокрема серед молоді та цифрово орієнтованих споживачів, які шукають зручні, ефективні та інноваційні фінансові послуги, такі як мобільні платежі, онлайн-кредитування, перекази грошей тощо. Необанківські компанії часто використовують передові технології, такі як штучний інтелект, блокчейн, розпізнавання обличчя та інші, для надання своїх послуг, що може залучати більше клієнтів та сприяти росту ринку.

Необанківський ринок включає ряд різних типів компаній, які надають фінансові послуги поза традиційним банкінгом. Основні гравці на цьому ринку можуть включати такі категорії компаній:

- Фінтех-компанії: Це компанії, які використовують технології для надання фінансових послуг, таких як платежі, перекази, кредитування, інвестування та інші. Приклади фінтех-компаній включають Revolut, TransferWise, Stripe, Square, “аналоги в Україні: Izibank, sportbank, Monobank та багато інших” [2].
- Мобільні оператори: Деякі мобільні оператори надають фінансові послуги своїм абонентам, такі як мобільні платежі, грошові перекази та інші. Приклади таких компаній включають M-Pesa в Кенії, WeChat Pay в Китаї, Kyivstar в Україні (під час війни функція тимчасово недоступна) та інші [3].
- Електронні гроші: Це компанії, які надають електронні гроші, які можуть бути використані для платежів, переказів грошей та інших фінансових операцій. Приклади таких компаній включають PayPal, Skrill, Neteller та інші.

- Криптовалютні компанії: Це компанії, які надають послуги з обміну, зберігання та використання криптовалют, таких як Bitcoin, Ethereum, та інші. Приклади таких компаній включають Coinbase, Binance, Kraken та інші.

Важливо відзначити, що необанківський ринок є дуже різноманітним і включає багато різних компаній, які можуть надавати різні фінансові послуги та мати різні моделі бізнесу.

Підводячи підсумки проведеному дослідженню необхідно підкреслити, що необанківський ринок є дуже динамічним і таким, що постійно змінюється з впровадженням нових технологій, змінами регуляторної політики, зростанням конкуренції та іншими факторами. Поява нових гравців, зміни в регуляторному середовищі та впровадження нових технологій можуть суттєво вплинути на розмір та структуру ринку. Основні гравці на необанківському ринку можуть бути представлені різними типами компаній, такими як фінтех-стартапи, платіжні системи, електронні гроші, мобільні додатки та інші. Конкуренція між ними може бути високою, оскільки вони конкурують за ринкову частку та клієнтів. Важливо враховувати, що необанківський ринок може мати свої виклики, такі як регуляторні обмеження, довіра клієнтів, кібербезпека та інші. Однак, він також надає нові можливості для інновацій та покращення фінансових послуг для споживачів.

Необанки в Україні не здатні виконати як фінмоніторингові, так і ідентифікаційні вимоги регулятора, оскільки українські необанки діють на базі класичних ліцензій своїх партнерів, і не всі мають власну емісію карток. Тобто українські необанки по-суті є продуктами своїх банків юридичних осіб, а отже повноцінно конкурувати з традиційними банками ще не можуть, але змушують банки адаптуватися до змін відносин з клієнтами, вдосконалювати свої продукти та послуги та стежити за ринковими тенденціями. Банки можуть запозичувати нові технології, які використовують необанківські гравці, такі як цифрові платформи, мобільні додатки та інші, та впроваджувати їх у свої власні послуги, щоб збільшити зручність та доступність для клієнтів.

Перелік джерел посилання:

1. Статистика розвитку необанків в світі: URL: https://www.grandviewresearch.com/industry-analysis/neobanking-market
2. Українські Фінтех Компанії: URL: https://fintechua.org/
3. Фінансові послуги мобільних операторів: URL: https://kyivstar.ua/

Поліщук В.Г.
к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Головчак А.О.
«Логістика», 1 курс
Луцький національний технічний університет

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ Ф'ЮЧЕРСНОЇ ТОРГІВЛІ ETHER

Валютні ф'ючерси представляють собою майбутні договірні зобов'язання обміняти певну суму однієї валюти на іншу за заздалегідь визначеним обмінним курсом. На ф'ючерсних біржах у всьому світі вони зазвичай котируються з використанням прямих курсів, які вказують на суму внутрішньої валюти, необхідну для купівлі однієї одиниці іноземної валюти. Ціна купівлі валютного ф'ючерсного контракту в основному визначається форвардним обмінним курсом базової валюти. Під час торгівлі валютними ф'ючерсами важливо передбачити майбутні зміни обмінного курсу базової валюти та постійно відстежувати зміни обмінного курсу протягом ф'ючерсного періоду та своєчасно діяти для виконання контракту в разі несприятливої тенденції. виявлено [4].

Ф'ючерси на Ether – це юридичні угоди про купівлю або продаж Ether у майбутньому. Ф'ючерси на Ether отримують свою цінність від другої за величиною криптовалюти у світі, створеної на платформі на базі блокчейн Ether. Вони є контрактним представництвом Ether, за який фактичний розрахунок відбудеться в майбутньому у монетах Ether (або готівкою), коли буде виконаний контракт. Ф'ючерси на Ether часто використовують для захисту від зміни цін на нього. Ви можете відкрити позицію у ф'ючерсному контракті на Ether з USDT, і всі отримані прибутки будуть врегульовані в USDT. Ф'ючерсні ринки Ether надзвичайно ліквідні, обсяг торгів нараховує в еквіваленті мільярди доларів США щодня. Ліквідний ринок менш ризикований, оскільки трейдери можуть легко входити і виходити зі своїх позицій за мінімальних коливань ціни.

Смарт-контракти Ethereum (у тому числі ф'ючерси) написані мовами програмування високого рівня, а потім компілюються до байт-коду EVM і розгортаються в блокчейні Ethereum. Вони можуть бути записані в Solidity, Serpent, Yul та ін. Розробляється мова, орієнтована на дослідження, під назвою Vyper. Вихідний код та інформацію про компілятор зазвичай публікують разом із запуском контракту, щоб користувачі могли побачити код і переконатися, що він компілюється до байт-коду, який стане частиною блокчейну [3].

Ф'ючерсна біржа – це фінансова установа, яка значно спрощує і здешевлює торгівлю. Деякі західні економісти розглядають появу ф'ючерсних бірж як «комерційну революцію», організаційну та планову силу, яка забезпечує життєдіяльність усієї економіки.

Біржова торгівля ф'ючерсами має очевидну географічну концентрацію. Основні біржі знаходяться в найбільших економічних центрах світу: США, Великобританії та Японії. Найбільшу частку ринку охоплюють країни Північної Америки (65 %), на другому місці країни Європи (27,8 %), на третьому – країни Азії та Океанії (4,3 %) [5].

Обсяг торгів ф'ючерсними контрактами показав негативну динаміку зростання. Це пов'язано з впливом нестабільної світової економічної ситуації через пандемію Covid-19. Однак це аж ніяк не означає, що ф'ючерсна торгівля

втрачає свою актуальність. Станом на початок жовтня 2021 року ф'ючерси на акції США наразі торгуються вище, тому ми повинні очікувати, що європейська торгова сесія розпочнеться з підвищенням відносно долара США.

Можливі перспективи розвитку ф'ючерсного ринку України. Воєнний стан, політична нестабільність, низька ліквідність фондового ринку та відсутність прозорості у торгівлі ф'ючерсами є основними перешкодами для розвитку ринку ф'ючерсів у моїй країні. У цьому випадку ф'ючерсна торгівля буде грати активну роль. Збільшення обсягів ф'ючерсних контрактів матиме значний вплив на зниження інфляції, встановлення спотових цін і курсів валют, а також прогнозування ринкових умов.

Для того, щоб механізми ф'ючерсної торгівлі змогли запрацювати в Україні, необхідно провести ряд організаційних і законодавчих заходів, подолати багато хибних уявлень і перепон на шляху до мети. Найважливішою передумовою є розуміння дії цих механізмів і принципів її ефективного функціонування й регулювання усіма причетними до такої важливої справи як організацій і установ, так і окремих осіб [2].

Рішення НКЦПФР від 07.12.2021 року №1203 «Про затвердження Порядку подання інформації про деривативні контракти до торгового репозиторію та розкриття інформації про деривативні контракти торговим репозиторієм», розроблено з метою нормативного врегулювання питання щодо порядку подання інформації до торгового репозиторію про укладення, зміну, в тому числі заміну сторін, або припинення деривативного контракту та розкриття інформації про деривативні контракти торговим репозиторієм.

Станом на 31.12.2021 року ліцензії на провадження професійної діяльності на ринках капіталу, а саме, діяльності з організації торгівлі фінансовими інструментами, у межах якої передбачені такі види діяльності: діяльність з організації торгівлі цінними паперами на регульованому фондовому ринку; діяльність з організації укладання деривативних контрактів на регульованому ринку деривативних контрактів; діяльність з організації торгівлі цінними паперами на фондовому багатосторонньому торгівельному майданчику; діяльність з організації укладання деривативних контрактів на багатосторонньому торгівельному майданчику деривативних контрактів, мають наступні оператори організованих ринків капіталу: ПАТ «Фондова біржа «Перспектива»; АТ «Фондова біржа «ПФТС»; ПрАТ «Українська міжбанківська валютна біржа»; АТ «Українська біржа».

До повномасштабної війни обсяг торгів фінансовими інструментами протягом січня-грудня 2021 року на операторах організованих ринків капіталу на вторинному ринку становив 99,88% від загального обсягу торгів фінансовими інструментами протягом зазначеного періоду [1]. Також варто зазначити, що у 2020 році Україна стала лідером щодо використання віртуальних активів та має найбільшу в світі блокчейн-спільноту. Безумовно, що це відкриває нові перспективи для розвитку цього напряму. Сприяє цьому також високий рівень цифрової освіченості серед населення держави та популяризація використання різного роду систем для електронних платежів.

При правильному використанні похідні можуть принести значні економічні вигоди. Головною метою розвитку України є формування

цивілізованої європейської економіки, в якій важливу роль може відігравати ринок фінансових деривативів. На даному етапі цей сегмент в Україні вже певним чином сформований: є електронна система торгових бірж, діючі емітенти цінних паперів, численні інвестиційні компанії та банки, а також державні та комунальні установи, є інвестори, зацікавлені у розміщеннях. похідні.

Таким чином, Ether успішно продемонстрував здатність вирішувати проблему формування ф'ючерсних контрактів, які повинні виконуватися автоматично і без стороннього контролю. Це завдяки використанню технології блокчейн, яка лежить в основі Ether, і ф'ючерсних умов, які програмно перевіряються в рамках смарт-контрактів і виконуються автоматично, за умови, що умови були успішно перевірені зовні у світі, пов'язаному з такими контрактами.

Перелік джерел посилання:

1. Інформаційна довідка щодо ринків капіталу України протягом січня-грудня 2021 року. НКЦПФР. 2021-22. С. 3-4.
2. Лялюк А., Мельничук А., Сиротинська І. Дослідження сучасного стану її тенденцій ф'ючерсної торгівлі на світовому біржовому ринку. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2021. № 4 С. 5-7.
3. Невмержицький Є., Єщенко М. Технологічна характеристика ф'ючерсів на віртуальних активах. *Наукові записки НаУКМА. Комп'ютерні науки.* 2021. Т. 4. С. 113-116.
4. Патерило І. Правове підґрунтя функціонування та розвитку ринку деривативів в Україні. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. № 4. С. 162-168.
5. Петрук А.О. Аналіз світового та вітчизняного ринків похідних фінансових інструментів. *Економіка, управління та адміністрування*. 202. №2(100), С. 62-75.

Радюк А.В.
«Фінанси, банківська справа та страхування», 4 курс
Дніпровський державний технічний університет
Науковий керівник – к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів та обліку
Ганзюк С.М.

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Сучасний банківський бізнес по всьому світі поступово трансформується від продуктоорієнтованої стратегії до клієнтоорієнтованої, банки прагнуть максимально задовольнити потреби клієнта за рахунок розширення спектру пропонованих послуг, їх доступності та легкості отримання [1, с. 10].

У зв'язку із розвитком ІТ-технологій, використанням мобільних додатків пріоритетом для банківських інституцій стає діджиталізації банківських

послуг. Цифрові технології в поєднанні з великими обсягами інформації дозволяють фінансо-кредитним установам отримати великий синергетичний ефект. Діджиталізація банківського бізнесу – це інтеграція цифрових технологій у всі аспекти діяльності банків, що вимагає ґрунтовних змін у технологіях, культурі та принципах створення інноваційних банківських продуктів і послуг. Саме інформаційні технології та інновації здатні підвищувати якість банківських продуктів та послуг.

Запровадження зручних цифрових сервісів дозволяє надати клієнтам змогу скористатися багатоаспектними зручностями сучасної фінансової системи та істотно змінити формат існуючих видів діяльності. Дослідники Т. Окс і Ю.А. Ріман надають характеристику «процесам діджиталізації як інтеграцію цифрових технологій у повсякденне життя шляхом перенесення у цифровий формат усього, що можна діджиталізувати» [2].

Диджиталізація формує новітні можливості для втілення інновацій в банківський бізнес та передбачає перенесення банківської інформації та послуг у сучасний цифровий формат, що формує можливість здійснення інноваційних операцій. Оцифрування даних здійснюється за допомогою мережі Інтернет та необхідного програмного забезпечення. Здійснення безготівкових операцій завдяки використанню цифрових технологій електронного банкінгу передбачає отримання віддаленого, дистанційного доступу до платіжних систем оплати. Це означає, що платіжні системи в реаліях цифрового банкінгу також набувають діджиталізованих аспектів. Інструментами ж утілення банківських оцифрованих послуг є смартфони, годинники, комп'ютери, ноутбуки, планшети, POS-термінали, банкомати, термінали самообслуговування [3, с. 262]

Вагомими позитивними наслідками застосування цифрових технологій безпосередньо для банківського бізнесу є: оптимізація банківських ресурсів; зниження експлуатаційних витрат; зменшення кількості фізичних відділень, необхідних для повного задоволення потреб клієнтів; скорочення прямого контакту з клієнтами; швидке задоволення потреб клієнта дистанційно; розширення спектру послуг, які може надавати банк; надання фінансових, інформаційних та консультаційних послуг у режимі реального часу [2].

Перешкодою для впровадження діджиталінновацій в банківському бізнесі в Україні на сьогодні можна вважати

1) недостатню поінформованість широких верств населення про нові можливості ведення банківського бізнесу;

2) ризик хакерських атак і втрати персональних даних клієнта;

3) обмеженість ресурсів для впровадження цифрових технологій;

4) відсутність досвіду роботи банківських працівників з інноваційними бізнес-технологіями [4].

Активний розвиток банківської сфери можливий за умови співпраці банків з іншими фінансовими установами та використання усіх можливих сучасних діджиталізованих технологій. Повинна бути створена синергія між банківництвом та інформаційним простором. Саме така синергія надасть можливість продовження еволюції банківського сектору, його адаптації під потреби «нового» сучасного клієнта та збільшення прибутків. Досвід

налагодженої роботи банків під час пандемії виступає запорукою роботи всієї банківської системи України під час війни, адже банківська структура – це надважлива система всієї економіки держави. Саме за допомогою вчасної діджиталізації всієї ієрархії банківської системи та злагодженої роботи банків, забезпечується проведення безготівкових та онлайн-операцій. В умовах сьогодення банківська система є запорукою стійкого економічного функціонування України [5].

Перелік джерел посилання:

1. Єсіна О. Г., Розвиток інноваційних технологій у банківництві. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету. Збірник наукових праць*. №1-2 (290-291). 2022 р.

2. Ochs T., Riemann U.A. IT Strategy Follows Digitalization. Encyclopedia of Information Science and Technology, Fourth Edition. Hershey, PA : IGI Global, 2018. DOI: 10.4018/978-1-5225-2255-3.ch075.

3. Дроботя Я.А., Бражник Л.В. Діджиталізація банківської діяльності та платіжних систем. *Інфраструктура ринку*. Випуск 51. 2021. С. 261-267

4. Дроботя Я.А., Бражник Л.В. Диджиталізовані інновації банківського бізнесу. *Економіка та суспільство.* Випуск 23. 2021. URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/157

5. Романовська Ю.А., Складанюк М.С. Діджиталізація банківського сектору в умовах пандемії. *Економіка та суспільство.* Випуск 36. 2022. URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view

УДК 336

Родзін Д.О.
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
Державний податковий університет, м. Ірпінь
Науковий керівник – к.е.н.,доцент
доцент кафедри фінансових ринків та технологій
Москаленко Н. В.

НОВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ В БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ

У сучасних умовах банківська сфера динамічно змінюється і розвивається. Розвиток нових технологій стає ключовим фактором у конкурентному середовищі, тому банки все частіше використовують новітні технології для полегшення процесів, забезпечення зручності для клієнтів та ефективного управління ризиками. За останні роки в банківській сфері з’явилися технології, які вже успішно використовуються в діяльності банків, а також деякі з них знаходяться на етапі розробки та впровадження.

Багато вчених досліджували тему новітніх технологій в банківській сфері, до них належать: А. Єпіфанова, В. Апалькова, О.Д. Вовчак, О. Дзюблюка, С.В. Волосович та інші.

Однією з найбільш обговорюваних технологій є блокчейн. Ця технологія дозволяє створювати цифрові блоки, які можуть містити інформацію про будь-

яку операцію. Блокчейн може бути використаний у банківській сфері для забезпечення безпеки операцій, зменшення часу на їх проведення та мінімізації ризиків шахрайства [1].

Ще однією інноваційною технологією є використання штучного інтелекту. Банки використовують цю технологію для полегшення процесів автоматизації та оптимізації бізнес-процесів. Штучний інтелект дозволяє банкам швидко знаходити шляхи оптимізації своєї діяльності, а також забезпечувати більш точний аналіз даних та прийняття ефективних рішень [2, с. 89]. Разом з тим, банки використовують його для автоматизації процесів, які раніше виконувалися вручну, таких як підтвердження клієнтських запитів, розгляд кредитних заявок та ідентифікація шахраїв. Штучний інтелект також допомагає банкам покращувати клієнтський сервіс, шляхом автоматизації відповідей на запити та підтримки клієнтів.

Крім того, все частіше використовуються у банківській сфері різноманітні технології розпізнавання обличчя, а також біометричні технології. Ці технології дозволяють банкам підвищити рівень безпеки операцій та ідентифікації клієнтів за допомогою відбитків пальців, розпізнавання голосу та інших параметрів, що забезпечує максимальний рівень захисту від шахрайства та зловживань. Використання біометричних технологій також дозволяє зручніше авторизовувати операції, що зменшує ризик шахрайства.

Однією з найпопулярніших технологій у банківській сфері є онлайн-банкінг. Це дозволяє клієнтам здійснювати банківські операції через Інтернет. Клієнти можуть перевіряти баланс свого рахунку, оплачувати рахунки, переказувати гроші, замовляти кредитні картки та інші послуги. За допомогою онлайн-банкінгу клієнти можуть отримати доступ до своїх фінансових даних в будь-який час та з будь-якого місця, що робить їх життя більш зручним та ефективним [3, с. 4].

Іншою популярною технологією є мобільні додатки. Вони дозволяють клієнтам здійснювати банківські операції через свої мобільні телефони. Клієнти можуть здійснювати перекази грошей, оплачувати рахунки, перевіряти баланс свого рахунку та інші послуги. В додатках зазвичай є функція підтримки відбитку пальця або візуального ідентифікатора для забезпечення безпеки клієнтів. Мобільні додатки дозволяють клієнтам отримувати повідомлення про транзакції та інші важливі події, що сприяє їх більшій своєчасності та контролю.

Одним з найбільш актуальних напрямків розвитку банківської технології є фінтех. Фінтех компанії поєднують технології та фінансові послуги для створення нових, більш зручних і доступних фінансових продуктів. Це можуть бути мобільні додатки, онлайн-сервіси, електронні гаманці, криптовалюти та інші інноваційні рішення.

За останні роки банківська сфера значно змінилася завдяки впровадженню нових технологій. Вони змінюють банківську сферу, забезпечуючи більш швидкий, безпечний та ефективний доступ до фінансових послуг. Інновації включають в себе віртуальні гроші, мобільні платежі, розумні банківські додатки, блокчейн, штучний інтелект та машинне навчання. Всі ці технології допомагають банкам зберігати даних, автоматизувати процеси та

забезпечувати кращий доступ до фінансових послуг для клієнтів. Однак, з розвитком технологій, банки також повинні бути уважними і вміти захищати свої клієнтські дані від різних кібератак.

Перелік джерел посилання:

1. І. Шаповалова, О. С. Гулак . Системи управління, навігації та зв'язку, 2022, випуск 1(67). / Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», Київ, Україна // URL: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:MZJeOMKCZkMJ:journals.nupp.edu.ua/sunz/article/download/2451/1920/&cd=5&hl=uk&ct=clnk&gl=ua

2. Баришевська І. В., Сизоненко Ю.С. Штучний інтелект у банківській сфері в умовах глобалізації / МНАУ // URL: https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/10484/1/87-91.pdf

3. Є.Б. Радько, Н.П. Мешко. Сучасний стан інтернет-банкінгу як явища: перспективи, переваги та недоліки / Ефективна економіка, №12, 2018 // URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2018/207.pdf

Сацик В.О.
«Фінанси, банківська справа та страхування», 5 курс
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Науковий керівник – к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів
Теслюк С.А.

ЦИФРОВА ФІНАНСОВА ІНКЛЮЗІЯ В УКРАЇНІ

Однією з актуальних проблем в Україні зараз є доступ населення до базових фінансових послуг. Особливо гостро постало це питання протягом останніх років через пандемію коронавірусу та війну з росією, оскільки велика частина населення залишилась без вільного доступу до банківських послуг саме у відділеннях банків. Тому розвиток цифрової фінансової інклюзії є одним із основних стратегічних напрямів стратегії розвитку фінансового сектору України до 2025 року. В рамках цього напряму вирішуються такі основні завдання:

- підвищення доступності та рівня користування фінансовими послугами;
- посилення захисту прав споживачів фінансових послуг;
- підвищення рівня фінансової грамотності населення [1].

Цифрова фінансова інклюзія характеризує наявність реального доступу окремих груп населення з обмеженим рівнем фінансового обслуговування до базових фінансових послуг, що надаються на основі використання інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій [2]. Це означає, що всі люди мають мати доступ до фінансових продуктів і сервісів незалежно від доходу, віку чи місця проживання.

Цифрова фінансова інклюзія може бути особливо корисна для людей в певних регіонах, де немає банківських філій або інших фінансових установ або

для людей, які не мають можливості відвідувати ці установи через різні обставини.

Індикатором фінансової інклюзивності вважають рівень охоплення дорослого населення базовими фінансовими послугами, серед яких: грошові перекази та платежі, послуги з кредитування та заощадження та страхові послуги.

Основними складовими цифрової фінансової інклюзії є [2] :

- цифрові фінансові продукти та послуги;
- цифрові канали надання послуг;
- цифрові бізнес-моделі обслуговування клієнтів і залучення коштів.

Можна виділити такі переваги цифрової фінансової інклюзії:

1) зручність: цифрові фінансові послуги дозволяють користувачам здійснювати операції з будь-якого місця і в будь-який час;

2) ефективність: цифрові технології дозволяють швидко та ефективно здійснювати різні фінансові операції, такі як оплата рахунків, переказ коштів, купівля товарів та послуг;

3) менші витрати: цифрові фінансові послуги дозволяють зменшити комісії та інші витрати, пов'язані з традиційними фінансовими послугами;

4) розширення можливостей: цифрові фінансові послуги можуть збільшити доступність та розширити можливості для підприємств та фізичних осіб, які раніше не мали доступу до фінансових послуг через відсутність банківських відділень чи інші обмеження;

5) зниження ризиків та витрат, пов'язаних з використанням готівки.

Основні бар'єри доступу до фінансового обслуговування можуть бути різними для різних верств населення та залежать від різних чинників. Їх поділяють наступним чином [3] :

1. пов'язані з діяльністю фінансових установ:
   - відсутність довіри до фінансових установ;
   - висока вартість фінансових послуг;
   - віддаленість фінансових установ;
2. не пов'язані з діяльністю фінансових установ:
   - відсутність необхідності в рахунку;
   - недостатність коштів;
   - відсутність доступу до технологій;
   - релігійні причини;
   - відсутність знань.

Ці та інші причини стримують розвиток цифрової фінансової інклюзії. Таким чином можна виділити наступні пріоритетні напрями розвитку фінансової інклюзії в Україні [4] :

- фінансова освіта громадян;
- інформаційно-консультаційна підтримка;
- захист прав споживачів фінансових послуг;
- удосконалення та поліпшення якості фінансових послуг;
- забезпечення інноваційного розвитку ринку фінансових послуг;
- посилення довіри населення до фінансових установ.

Отже, розвиток цифрової фінансової інклюзії є одним із пріоритетних

напрямків розвитку фінансового сектору України. Її удосконалення дозволить зменшити соціальну нерівність в суспільстві та стимулювати економічне зростання країни.

Перелік джерел посилання

1. Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 року. URL: https://bank.gov.ua/ua/about/develop-strategy/fintech2025

2. Lauer K., Timoty L. Digital financial inclusion : implications for customers, regulators, supervisors, and standard-setting bodies. Consultative Group to Assist the Poor (CGAP) : website. February 2015. URL: https://www.cgap.org/sites/default/files/researches/documents/Brief-Digital-Financial-InclusionFeb-2015.pdf.

3. Naumenkova S., Mishchenko S., Dorofeiev D. Digital financial inclusion : Evidence from Ukraine. Investment management and financial innovations. 2019. No. 16 (3). Pp. 194–205. DOI: https://doi.org/10.21511/imfi.16(3).2019.18.

4. Абрамова І. В. Стан і пріоритети розвитку фінансової інклюзії в Україні. *Бізнес Інформ.* 2020. №10. С.294-300.

Третяк К. В.
к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів
Національний університет харчових технологій

СУЧАСНІ ТРЕНДИ ВІТЧИЗНЯНОГО ФІНАНСОВОГО РИНКУ

Фінансовий ринок є найбільшим компонентом економіки будь-якої країни, що забезпечує можливість інвестування та фінансування проектів, а також реалізацію фінансових операцій. Сучасний вітчизняний фінансовий ринок переживає не тільки розвиток, але й активні зміни, які ставлять перед ним нові завдання та виклики, визначаючи його тренди функціонування [1].

Перший тренд – це розвиток цифрових фінансових технологій. Останнім часом відбувається швидкий розвиток цифрових технологій, які змінюють режим функціонування фінансового ринку. Наприклад, зараз можна отримати кредит онлайн, без відвідування банку, а також використовувати безготівкові платежі за допомогою мобільних додатків та інтернет-банкінгу [2]. Також, з’явилися нові інструменти фінансування, такі як краудфандінг та краудлендінг, що дозволяють залучити кошти від широкої громадськості для реалізації проектів без прив’язки до традиційних фінансових установ.

Другий тренд – розвиток ринку цифрової валюти. Останнім часом більшість банків та фінансових установ почали активно розвивати можливості використання блокчейн-технологій у своїх операціях [3]. Національний банк України також досліджує можливість створення власної цифрової валюти. Однак, ринок криптовалют в Україні ще не досяг повного розвитку через відсутність відповідного законодавства та регулювання.

Третій тренд – зростання ролі екологічної стійкості на фінансовому ринку. Екологічна стійкість стала актуальною темою не тільки в економіці, а й у фінансовому секторі. Виникають нові інструменти фінансування проектів

зеленого розвитку, такі як «зелені» зобов'язання, які залучають витрати на проекти, спрямовані на зменшення впливу на довкілля [4]. Також банки та фінансові установи почали активно досліджувати можливості зменшення свого власного впливу на довкілля, використовуючи екологічно чисті технології та виробляючи «зелені» продукти.

Четвертий тренд – це зростання інвестиційного ринку. Інвестиційний ринок в Україні також переживає активний розвиток. З'являється все більше інструментів для інвестування в різні активи, від цінних паперів до нерухомості та інноваційних стартапів [5]. Зараз активно розвивається інвестиційна платформа для приватних інвесторів, яка дозволяє отримувати доступ до інвестицій з мінімальними пороговими бар'єрами.

Таким чином, вітчизняний фінансовий ринок переживає зміни та активний розвиток, що залишає перед ним нові виклики та завдання. Розвиток ринку цифрових технологій, ринку екологічної стійкості та інвестиційного ринку є сучасними трендами, які відображають необхідність адаптації до змін і вимог нового ринку. Важливою складовою успішного функціонування фінансового ринку є розвиток відповідного законодавства та регулювання, що забезпечує стабільність та довіру до фінансових інституцій.

Також варто відзначити, що успіх фінансового ринку в Україні залежить не лише від внутрішніх чинників, а й від зовнішньої конкуренції та впливу глобальних трендів. Тому важливо розвивати міжнародний досвід та взаємодіяти з іншими країнами для забезпечення максимального розвитку фінансового сектора.

Розвиток фінансового ринку в Україні є досить складним процесом, зазначені тренди свідчать про те, що можливості для його розвитку є. Для досягнення успіху в цій сфері важливо працювати над створенням сприятливих умов для розвитку фінансових інституцій, сприяти їхньому розвитку та стимулювати розширення клієнтської бази. Крім того, необхідно забезпечити ефективне функціонування системи регулювання та контролю, що забезпечує стабільність на ринку.

В цілому, можна зробити висновок, що сучасні тренди вітчизняного фінансового ринку є достатньо різносторонніми та охоплюють чисельні фактори, що забезпечують його розвиток та ефективність. Для досягнення успіху в цій сфері необхідно вирішувати складні завдання, які вимагають не тільки розуміння тенденцій, але й креативності, виваженості та готовності до змін.

Також важливо звернути увагу на те, що сучасний фінансовий ринок України потребує додаткових зусиль щодо розвитку та вдосконалення наявних фінансових інструментів та послуг. На сьогоднішній день український фінансовий ринок не має достатньо розвиненої системи кредитування, фінансування малого та середнього бізнесу, а також інвестиційного ринку. Однак, незважаючи на це, на фоні світових тенденцій, Україна має потенціал для розвитку цієї сфери, що дозволяє створити нові можливості для інвестування та стимулювання економічного розвитку країни.

Також, український фінансовий ринок потребує більш ефективного використання технологій та цифрових рішень. Сьогодні велика кількість

фінансових послуг може бути отримана онлайн, що дозволяє зменшити витрати на обслуговування клієнтів і зробити послуги більш доступними для населення. Однак в Україні цей процес є достатньо вільним та не всі фінансові установи готові до використання цифрових технологій.

Узагалі, можна сказати, що сучасні тренди вітчизняного фінансового ринку поширюються та сприяють його подальшому розвитку. Для успішного функціонування ринку необхідно вирішувати ефективні складні завдання, розвивати фінансові інструменти та послуги, розвивати систему регулювання та контролю, а також ефективно використовувати цифрові технології. Від успіху в цій сфері залежить не тільки стан фінансової системи, але і економічний розвиток країни в цілому. Однак, завдяки позитивним тенденціям на фінансовому ринку України, можна стверджувати, що країна має потенціал для розвитку цієї сфери та створення інвестиційно-привабливого середовища.

Перелік джерел посилання:

1. Головацький, А. (2019). Фінансовий ринок України: виклики та перспективи розвитку. Економіка та держава, 5, 21-24. [Електронний ресурс] Доступно: https://www.economy.in.ua/pdf/5_2019/6.pdf

2. Дубровін, Є., Мороз, Ю. (2020). Інноваційні технології в економіці: виклики та перспективи. Наукові дослідження інновацій, 1, 7-13. [Електронний ресурс] Доступно: https://doi.org/10.32782/2617-9040/2020-1-2

3. Коваль, О. (2020). Електронна комерція в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. Бізнес Інформ, 10, 40-44. [Електронний ресурс] Доступно: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2020-10_0-pages-40_44.pdf

4. Матвієнко, Ю. (2021). Зелена економіка в Україні: переваги та виклики. Економічний вісник університету, 2, 36-41. [Електронний ресурс] Доступно: https://journal.onaft.edu.ua/index.php/economy/article/view/

5. Полякова, І. (2019). Соціально-відповідальне інвестування як фактор розвитку фінансового ринку. Бізнес Інформ, 2, 58-63. [Електронний ресурс] Доступно: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2019-2_0-pages-58_63.pdf

Федорчук Я.О.
«Банківський менеджмент», 5 курс
Київський національний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – к.е.н., доцент,
Стрільчук Ю. І.

FINTECH І ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ У БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ

Фінансові послуги та банківська справа можуть адаптуватися та розвиватися постійно, використовуючи цифрові технології, щоб залишатися конкурентоспроможними та орієнтованими на зацікавлених сторін.[1]

Загалом, Fin Tech (фінансові технології) — це технології, що

застосовуються в фінансових службах, або використовуються для того, щоб допомогти компаніям керувати фінансовими аспектами свого бізнесу, включаючи нові програми та додатки, процеси та бізнес-моделі. Основними рушійними силами Fin Tech в Україні стали: наявність мобільного інтернету та смартфонів, втрата довіри населення до банків та незадоволеність банківськими послугами.

За останнє десятиліття фінансові технології трансформували банківські та фінансові послуги у всьому світі. Це значно спростило життя клієнтам та банківським установам. Коли мова йде про технології, то мається на увазі онлайн-транзакції, інтернет-банкінг, банківські програми та онлайн торгівлю акціями.

Fin Tech використовується для багатьох важливих фінансових функцій, таких як цифрові платежі, інвестування та управління активами, а також кредитування та погашення кредитів, торгівля для фізичних осіб. [2]

Найбільш актуальними трендами FinTech на сьогодні є:

– послуги через мобільний телефон (створення зручних мобільних додатків для здійснення платежів та можливість користування цілим спектром мобільних фінансових послуг);

– фінансові послуги та соціальні мережі (FinTech-компанії аналізують профілі людей у соцмережах, здійснюють скоринг та пропонують персоналізовані послуги своїм потенційним клієнтам);

– альтернативні види платежів (платіжні термінали, безконтактні та мобільні платежі, QR-платежі, електронні та цифрові гаманці, криптовалюти);

– маркетплейси – посередницькі цифрові платформи, які поєднують кредиторів із позичальниками (платформи прямого кредитування в форматі P2P та он-лайн балансове кредитування);

– штучний інтелект (роботи, чат-боти та роботизовані персональні консультанти);

– цифрова ідентифікація та біометрія (ідентифікація за голосом, відбитком пальця або розпізнаванням обличчя);

Отже, FinTech-сектор в Україні ще знаходиться у початковому стані і його подальший розвиток можливий за рахунок покращення законодавчого нормативно-правового регулювання, вдосконалення продуктів, збільшення інвестицій та встановлення стратегічного партнерства з традиційними суб’єктами фінансового сектору.

Перелік джерел посилання:

1. І. А. Волошин. Поняття fintech та його роль у розвитку фінансового сектору. URL: https://dspace.dsau.dp.ua/bitstream/123456789/7337/1/23_Фінанси%2C%20банківська%20система%20та%20страхування%20в%20Україні_%20стан%2C%20проблеми%20та%20перспективи%20розвитку%20в%20кризовій%20економіці_.pdf#page=17

2. Ю.В. Онопрієнко, Кірєєва К.О. Технології fintech компаній для удосконалення Банківських операцій. URL:https://novaosvita.com/wp-content/uploads/2022/03/InnTheoryMethPract-Kyiv-Mar2022.pdf#page=39

УДК 336.77

Чуб П.М.
к.е.н., доцент
доцент кафедри банківської справи та страхування
Київського національного економічного університет імені Вадима Гетьмана

ВПРОВАДЖЕННЯ СТАНДАРТУ ISO 20022 (СЕП 4.0) В ПЛАТІЖНУ ІНФРАСТРУКТУРУ УКРАЇНИ

Національний банк України у партнерстві із компанією SWIFT відповідно до Стратегії розвитку платіжної інфраструктури України та Стратегії ЄЦБ в рамках інтеграції України в ЄС, здійснює впровадження міжнародного стандарту обміну повідомленнями ISO 20022 в платіжній інфраструктурі України з метою підвищення конкурентоспроможності нашої країни та її інтеграції зі світовими ринками. Переведення платіжної інфраструктури України на міжнародний стандарт ISO 20022 триває з 2016 року. Міжнародний стандарт ISO 20022 – універсальний спосіб взаємодії різних автоматизованих систем учасників фінансових і торгових ринків у світі. Він є основою функціонування європейських платіжних систем.

На виконання вимог Закону «Про платіжні послуги» № 1591-IX [1] Правління НБУ прийняло постанову від 16.09.2021 № 93 «Про запровадження міжнародного стандарту ISO 20022 у платіжній інфраструктурі України» [2] , згідно з якою в рамках реалізації проекту Національного банку України «Розвиток платіжної інфраструктури України» з 1 квітня 2023 року запроваджується у платіжній інфраструктурі України міжнародний стандарт ISO 20022.

Отже, перехід на використання міжнародних стандартів обміну фінансовими повідомленнями забезпечується шляхом упровадження системи електронних платежів нового покоління. Система електронних платежів Національного банку (СЕП) – державна банківська платіжна система, що забезпечує проведення міжбанківських розрахунків через рахунки, відкриті в Національному банку [3]. СЕП належить до системи валових розрахунків у режимі реального часу (за міжнародною класифікацією – RTGS). Національний банк є оператором та розрахунковим банком цієї системи. Учасниками СЕП станом на 1 квітня 2023 року є 65 банків, Державна казначейська служба України, Національний депозитарій України та Національний банк України.

Нове покоління СЕП (СЕП 4.0) запрацювало з 1 квітня 2023 року – на базі міжнародного стандарту ISO 20022 та в цілодобовому режимі (24/7):

- стандарт ISO 20022 уніфікує платіжні документи, створює єдині принципи для їх заповнення і оброблення, розширює додатковою інформацією реквізитний склад платіжної інструкції, що дає можливість забезпечити

автоматизацію платіжних операцій та підвищити рівень обслуговування клієнтів;

- цілодобовий режим роботи СЕП передбачає виконання міжбанківських платіжних операцій без призупинення роботи цієї системи та миттєвий перехід від поточного до наступного календарного дня. Сума виконаної платіжної інструкції відображатиметься за рахунком учасника СЕП датою того календарного дня, в якій вона проведена через СЕП.

У зв'язку з цим Національний банк, зокрема:

- встановив новий порядок проведення міжбанківських платіжних операцій через рахунки учасників СЕП у частині правил формування, обміну та оброблення електронних повідомлень;
- оновив порядок внесення інформації про включення чи виключення учасника СЕП до/з Довідника учасників СЕП;
- актуалізував порядок здійснення банком і його філіями міжбанківських платіжних операцій за відповідною моделлю обслуговування консолідованого кореспондентського рахунку;
- встановив вимоги до переліку інформації та відомостей про небанківського надавача платіжних послуг, які міститимуться в Довіднику небанківських надавачів платіжних послуг;
- врегулював питання виконання учасниками СЕП міжбанківських платіжних операцій небанківських надавачів платіжних послуг;
- оновив порядок виконання міжбанківських платіжних операцій в національній валюті через кореспондентські рахунки, що відкриваються банками-резидентами в інших банках-резидентах.

Вищезазначені норми містить постанова Правління Національного банку України від 03 березня 2023 року № 16 «Про затвердження Інструкції про виконання міжбанківських платіжних операцій в Україні в національній валюті» [4]. Цей документ набрав чинності з 01 квітня 2023 року, крім норми про обов'язкове зарахування коштів за платіжною операцією на рахунок отримувача протягом години, яка діятиме з 01 квітня 2024 року. Відповідно з 1 квітня 2023 року втратила чинність Інструкція про виконання міжбанківських платіжних операцій в Україні в національній валюті, затверджена постановою правління Національного банку України від 16 серпня 2006 року № 320 [5].

Щодо можливих ризиків впровадження стандарту ISO 20022 в платіжну інфраструктуру України, то наприклад, Райффайзен Банк попереджає своїх клієнтів, що період стабілізації триватиме до кількох тижнів: у цей час можуть виникати технічні проблеми та затримки при прийомі/відправці платежів з/до інших банків (по СЕП) [6].

У відповідності з дорожньою картою розвитку СЕП наступні покоління (СЕП 4.х - 5.0 впровадження яких заплановане на 2024-2025 рр.) сприятимуть розширенню функціоналу і гармонізації платіжної інфраструктури України з правилами ЄС. А саме, передбачається [7]:

✓ реалізація сервісу миттєвих платежів для розрахунків клієнтів в Україні та можливістю здійснення транскордонних переказів з країнами ЄС на базі SEPA Instant Credit Transfer (підключення до TIPS);
✓ мультивалютність (UAH, EUR);
✓ трекінг-сервіс для платежів;
✓ реалізація допоміжного сервісу (аналог SEPA Proxy Lookup) для ініціювання клієнтських платежів за номером телефону, email (аліассервіс);
✓ реалізація сервісу оцінки ризику платіжної операції (на базі штучного інтелекту).

Підводячи підсумки викладеному вище, зазначимо що нове покоління СЕП засноване на сучасних програмних та технічних засобах, що дозволяє покращити швидкість, зручність та безпеку електронних платежів. Завдяки більшому рівню автоматизації процесів вдалося досягти пришвидшення оброблення платіжних операцій. Крім того, стандарт ISO 20022 дозволяє уніфікувати платіжні повідомлення, створити єдині правила їх заповнення й оброблення, запровадити додаткові поля реквізитів. Крім того, тепер СЕП працює в режимі 24/7. Отже, міжбанківські платежі можна виконувати цілодобово без призупинення роботи системи, а перехід від поточного до наступного календарного дня відбувається миттєво. Додатково підкреслимо, що запровадження нового покоління СЕП відкриває перспективи приєднання України до Єдиної зони платежів у євро (SEPA). Додамо, що НБУ вже працює над новою версією СЕП-4.1 з реалізацією миттєвих платежів. Її тестування заплановане на 2023 рік.

Перелік джерел посилання:

1. Про платіжні послуги: Закон України від 30 червня 2021 року № 1591-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text
2. Положення про запровадження міжнародного стандарту ISO 20022 у платіжній інфраструктурі України, затверджене постановою Правління НБУ від 16.09.2021р. № 93. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0093500-21#Text
3. Офіційний сайт Національного банку України. Система електронних платежів. URL: https://bank.gov.ua/ua/payments/sep
4. Інструкція про виконання міжбанківських платіжних операцій в Україні в національній валюті, затверджена постановою Правління НБУ від 03 березня 2023 року № 16. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0016500-23#Text
5. Інструкція про виконання міжбанківських платіжних операцій в Україні в національній валюті, затверджена постановою Правління НБУ від 16 серпня 2006 року № 320. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1035-06#Text
6. Офіційний сайт Райффайзен Банку. URL: https://raiffeisen.ua/iso20022
7. Дорожня карта розвитку СЕП. Впровадження стандарту ISO 20022 в платіжній інфраструктурі України. URL: https://bank.gov.ua/files/ISO20022/Review_ISO20022.pdf

Школяр Д. С.
«Управління фінансовим бізнесом», 2 курс
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – к.е.н., доцент,
доцент кафедри банківської справи та страхування
Демченко В. О.

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ТА ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ FinTech

На сучасному етапі фінансовий сектор перебуває в центрі цифрової трансформації, трендом якої стають фінансові технології. У сфері фінансових технологій відбуваються радикальні зміни, пов'язані з підвищенням рівня автоматизації, відкритості та орієнтованості на споживача. Крім того в умовах поширення коронавірусної інфекції, карантину та вимушеної ізоляції роль використання цифрових технологій виходить на перший план у усьому світі, в тому числі й в Україні.

Діяльність FinTech-компаній базується на певних принципах, які сформувалися внаслідок розвитку інформаційних технологій. По-перше, це можливість збирати, систематизувати та обробляти інформацію, зокрема великі масиви даних в автоматичному режимі. По-друге, здатність легко поєднувати людей зі спільними інтересами у групи або мережі. Йдеться не тільки про соціальні мережі, але й про платформи (віртуальні міні-ринки), на яких взаємодіють суб'єкти ринку.

Фінансові кризи завжди стимулюють розвиток FinTech-стартапів. Це викликане як тим, що криза послаблює позиції традиційних бізнесів, так і тим, що в подібні періоди фінансові структури скорочують працівників. Після світової фінансової кризи 2008 року банки усіх країн були змушені адаптуватися до нового світу. Регулятори посилили вимоги до капіталу банків, запровадили нові стандарти управління ризиками та більш суворі вимоги до виконання процедур KYC (Know Your Customer - процедура ідентифікації клієнтів, яка відома як «Знай Свого Клієнта») та AML (Anti Money Laundering - процедура протидії відмиванню грошей). Водночас, швидко розвивалися технології та інновації: 1) інтернет став поширеним явищем; 2) з'явилися та набувають популярності смартфони та мобільні додатки, навіть у країнах, що розвиваються; 3) поширюються швидкими темпами соціальні мережі; 4) технологічні компанії «Великої П'ятірки» (Amazon, Facebook, Google, Apple, Microsoft) розробили інноваційні продукти та послуги, які формують нові стандарти якості, швидкості та зручності для споживачів; 5) збільшилась трудова міграція та, відповідно, зросли обсяги грошових переказів рідним; 6) малий та середній бізнес почав шукати альтернативні шляхи для фінансування своєї діяльності; 7)приватні інвестори, які раніше займались об'єктами нерухомості, почали шукати нові напрямки для заробітку. Поштовх розвитку "FinTech"- сектору сприяв змінам у європейському регуляторному законодавстві. Були розроблені директиви "The Directive Payment Services II" (PSD2), які зобов'язують банки відкривати їх програмний продукт (API)

довірчій третій стороні, якщо споживач дає на це свою згоду [1]. На практиці це означає, що онлайн-платформи можуть використовувати персональні банківські дані, створюючи нові фінансові продукти й сервіси.

Вагомим показником розвитку ринку FinTech є обсяги сукупних інвестицій. Кошти FinTech-компаніям різної стадії зрілості можуть надходити з досить численної кількості ресурсів та у найрізноманітніших формах (бізнес-ангели, початкові та пізні раунди інвестування в капітал, боргове фінансування та капіталконвертоване боргове фінансування). Інвесторами можуть виступати корпорації, венчурні фонди, хедж-фонди, сімейні офіси та заможні приватні інвестори. Важливим джерелом отримання публічного фінансування залишається краудфандінг для FinTech-стартапів. За оцінками аудиторської компанії "KMPG", у 2018 р. інвестиції з усього світу у FinTech-стартапи склали більше 100 млрд. дол. США. Деякі регіони вживають заходів, щоби зробити інвестиції у FinTech більш привабливими.

Про підвищення залученості споживачів до користування новими фінансовими технологіями свідчить зростання рівня проникнення фінансових послуг. Вражаючі результати в цій сфері демонструє низка країн: рівень проникнення FinTech для Китаю та Індії становить 87%, ПАР – 82%; понад 70% – Колумбії, Перу, Нідерландів, Мексики, Ірландії, Великобританії. Найнижчий рівень проникнення виявлений у США (46%), Бельгії та Люксембурзі (42%), Франції (35%) та Японії (34%).Важливими умовами розвитку сегменту FinTech є також рівень проникнення Інтернету й кількість інтернет-користувачів у країнах. Що стосується аналізу сфери діяльності - FinTech компаній, то світова практика показує, що найпопулярнішими за останні п'ять років є такі сектори: грошові перекази та платежі, альтернативне кредитування, страхові технології, блокчейн та криптовалюти, кібербезпека. Китай займає лідируючі позиції за такими сегментами, як грошові перекази та платежі, фінансове планування, заощадження та інвестиції, позики. За сегментом страхування перше місце в рейтингу посідає Індія. США займає стабільну позицію за трьома сегментами з п'яти, такими як фінансове планування, заощадження та інвестиції, позики. Гонконг та Німеччина посідають п'яте місце за двома сегментами FinTech, такими як фінансове планування, заощадження та інвестиції та позики й страхування . Найбільші FinTech -компанії є резидентами США, Китаю, країн Європи та Індії.

По відношенню до світового FinTech- ринок України знаходиться на етапі зародження. Однією із основних причин стрімкого розвитку FinTech в Україні послужили фінансові кризи з 2008 по 2017 рік. Дані дослідження UNIT.Citi у 2020 році свідчать, що в Україні існувало понад 80 FinTech -компаній. Активна поява нових стартапів припала на 2015-2017 роки – 58 % компаній виникли після 2015 року. При цьому 84 % FinTech -компаній вже вели операційну діяльність, і лише 16% залишалися на стадії формування. Засновниками українських FinTech-стартапів виступили вихідці з IT-індустрії (65 %) та банківської справи (30 %). [3]. Згідно з інформацією, яка наведена в українському FinTech -каталозі-2020, левова частка FinTech компаній працюють за рахунок заощадження засновників. Криза пандемії COVID-19 значно прискорила перехід на цифрові технології різні сфери діяльності, що

проявилося в різкому зростанні електронної торгівлі, збільшенні темпів впровадження телемедицини, відео-конференцій, дистанційного навчання та фінансових технологій.

На сьогоднішній день, в Україні FinTech є досить перспективною галуззю, проте потребує певної підтримки з боку держави та бізнесу. За деякими оцінками, ринок FinTech в Україні вже сягає понад 50 млн. доларів, але зростання цього сектору не досягне свого потенціалу.

Однією з основних проблем розвитку FinTech в Україні є недостатнє усвідомлення та розуміння важливості та сильних сторін сектору серед широкої громадськості, бізнесу та державних установ. Ще одним викликом є поява розвиненої інфраструктури, такої як системи онлайн-платежів, електронні підписи та відкриті дані для забезпечення інноваційних рішень.

На нашу думку, для подальшого розвитку FinTech в Україні необхідно створити сприятливі умови для залучення інвестицій у цю сферу, сприяти формуванню інфраструктури та законодавства, які сприятимуть застосуванню новітніх технологій у банківсько-фінансовому секторі. Залучати людей з досвідом роботи у сфері FinTech, а також важливо створити сприятливі умови для розвитку вітчизняного ринку праці. Крім того, сприяти співпраці між FinTech - компаніями та традиційними фінансовими установами, які можуть допомогти впровадити нові технології та підвищити якість фінансових послуг.

Перелік джерел посилання:

1. Pochenchuk Gh.M. (2017) Finansovi tekhnologhiji: rozvytok i reghuljuvannja [Financial technologies: development and regulation]. Ekonomika i suspiljstvo, no. 13, pp. 1193–1200. (in Ukrainian)
2. БЛОГ: Світова карта FinTech: США. URL: https://evris.law/uk/stattja-svitova-karta-fintech-ssha
3. Що таке Fintech та які його перспективи на ринку фінпослуг України. Колективне ділове медіа БІЗНЕС. URL: https://newsroom.mastercard.com/eu/uk/news-briefs/online_contactless_payments

5. РОЗВИТОК ТА РЕГУЛЮВАННЯ РИНКІВ БАНКІВСЬКИХ І СТРАХОВИХ ПОСЛУГ ВУМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Замороз І.М.
«Менеджмент», 5 курс
Миколаївський національний аграрний університет
Науковий керівник – асистент кафедри менеджменту та маркетингу
Бурковська А.І.

ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТОК ФІНАНСОВИХ ВІДНОСИН У СУВЕРЕННІЙ УКРАЇНІ

Становлення України як незалежної, суверенної держави зумовило необхідність створення власної грошової системи, яка забезпечувала б можливість українським владним структурам самостійно керувати грошовим обігом і грошовим ринком в інтересах розвитку національної економіки.

Організаційно-правові засади створення грошової системи України були закладені в Законі України «Про банки і банківську діяльність», ухваленому Верховною Радою України 20 березня 1991 року.

10 січня 1992 року були запроваджені українські купоно-карбованці багаторазового користування як доповнення до рубльової грошової маси. Тобто в обігу опинилися одночасно два види валюти – попередні рублі, емісія яких перейшла від союзного уряду до російської федерації, і купоно-карбованці, право емісії яких було закріплено за НБУ.

Так як паралельний обіг рубля і купоно-карбованця не приніс Україні очікуваних позитивних наслідків та незабаром купоно-карбованець втратив свої початкові переваги перед рублем і став швидко знецінюватися,щоб послабити негативні наслідки паралельного обігу двох валют, Президент України Указом «Про реформу грошової системи України» від 12 листопада 1992 року запровадив купоно-карбованець у сферу безготівкового обороту і вилучив з нього рубльові гроші. Нові гроші були названі «український карбованець», дістали статус тимчасових національних грошей і стали єдиним на території України засобом платежу.

На другому етапі Національний банк України, спираючись на норми Закону України «Про банки і банківську діяльність» (1991 р.), відпрацьовував окремі елементи та організацію функціонування грошової системи. 25 серпня 1996 р. Президент України підписав Указ «Про грошову реформу в Україні», згідно з яким з 2 до 16 вересня 1996 року з обороту був вилучений український карбованець і введена постійна грошова одиниця – гривня та її сота частина – копійка.

Слід зазначити, що гривня має високий ступінь захисту, який постійно підвищується [1].

Декларація про державний суверенітет і Закон «Про економічну самостійність Української РСР», які законодавчо закріпили за нашою державою право самостійного формування власної банківської системи, заклали фундамент

створення нових комерційних банків. За 1989-1991 рр. було зареєстровано близько двох десятків українських банків. У процесі формування сучасної банківської системи України можна виділити чотири етапи.

Перший етап (1991-1992 рр.) – це процеси перереєстрації і реорганізації.

Другий етап (1992-1993 рр.) – виникнення банків «нової хвилі»: «Аваль», «Інко», «Відродження», «Трансбанк» та ін.

Третій етап (1994-1996 рр.) – банкрутство.

Четвертий етап (1996-1998 рр.) – стабілізація та впровадження національної валюти – гривні [2].

Із проголошенням Україною незалежності економічні й соціальні перетворення, що відбуваються нині, зумовили необхідність побудови адекватної системи страхування, яка б стала надійним захистом для юридичних та фізичних осіб від матеріальних втрат, спричинених стихійним лихом, нещасним випадком чи іншими ризиковими обставинами.

Досвід країн із ринковою економікою підтверджує, що розвинута система страхування активно сприяє економічній стабільності, зміцненню фінансової системи,активізації інвестиційних процесів і розв'язанню соціальних проблем. Складність процесу створення страхової системи в Україні полягає ще й у тому, що впродовж попередніх років на її території страхування було державною монополією. Отже, нині на страховому ринку України бракує досвіду і кваліфікаційних кадрів, немає відповідної інфраструктури. Дуже мало в Україні проводилось наукових досліджень із питань страхування, не розвинена й правова основа, на стадії становлення перебуває низка страхових послуг.

Із розвитком ринкової моделі економіки в Україні постала потреба в розвитку страхової справи. Тому початок 1990-х років став етапом бурхливого розвитку приватних страхових компаній.

У травні 1993 року був виданий Декрет Кабінету Міністрів України «Про страхування», який поклав початок створенню цивілізованої системи страхування в державі. Відповідно до Декрету було введено ліцензування страхової діяльності, систему звітності страховиків і методи державного регулювання страхового ринку. Було створено Державний комітет у справах нагляду за страховою діяльністю з наданням йому відповідних функцій і повноважень.

Усе це сприяло поглибленню сфери страхування, появі нових видів і форм страхової діяльності, зростанню страхових резервів. Водночас стали очевидними й вади в законодавстві.

Важливим кроком у цьому напрямі було ухвалення 1996 року ЗУ «Про страхування», де йшлося про підвищення вимог до реєстрації страховиків, розмірів і структури їхніх статутних фондів, установлення порядку розрахунків резервів, системи контролю за рівнем платоспроможності страховиків, упорядкування видів обов'язкового страхування. Усе це сприяло розвиткові страхової справи.

За формою проведення страхування буває:

- добровільне страхування;
- обов'язкове страхування.

Видами добровільного страхування можуть бути:

- страхування життя;

- страхування від нещасних випадків;
- медичне страхування та ін.

В Україні здійснюють такі види обов'язкового страхування:

- страхування спортсменів вищих категорій;
- особисте страхування від нещасних випадків на транспорті;
- авіаційне страхування цивільної авіації;
- страхування засобів водного транспорту та ін [3].

Висновок. 14 листопада 1991 року Президія Верховної Ради України прийняла постанову «Про національну валюту в Україні». Цим документом передбачалось введення в обіг на території України національної валюти в І півріччі 1992 року. Тому заходи з виготовлення гривні здійснювались у прискореному темпі. Ще 23 жовтня 1991 року було підписано контракт з «Кенедієн Банкнот Компані» на виготовлення гривні.

Щодо страхування у країнах із ринковою економікою система страхування сприяє економічній стабільності, зміцненню фінансової системи, активізації інвестиційних процесів і розв'язанню соціальних проблем.

Галузь страхування описується з точки зору її позитивних та негативних рис, перспектив розвитку. Обгрунтовано викладаються шляхи подолання недоліків, що існують на сучасному етапі, пропозиції щодо заходів для урядових та неурядових організацій, які прискорять розвиток, зростання, підвищення глобальної та регіональної конкурентоспроможності галузі страхових послуг.

На сьогодні в Україні працюють понад 240 компаній, що мають досить великі обсяги статутних фондів і резервів, добру репутацію. Важливим є й те, що обсяги страхових резервів протягом останніх років зростають швидше, ніж страхові премії. Це вже показник зростання фінансової надійності страховиків, збільшилися також обсяги страхових послуг, а страховий ринок набув якісніших ознак.

Перелік джерел посилання:

1. Реверчук С. К. Історія грошей і банківництва : підручник / І. Г. Скоморович, С. К. Реверчук та ін. ; за заг. ред. С. К. Реверчука. – К. : Атіка, 2004. – 340 с.
2. Лановик Б. Д. Економічна історія України і світу : підручник / Б. Д. Лановик, З. М. Матисякевич, Р. М. Матейко; за ред.. Б. Д. Лановика . – К. : Вікар, 1999. – 737 с. – (Вища освіта 21 століття).
3. Дмитрієнко М. Ф. Гроші в Україні: факит і документи / М. Ф. Дмитрієнко, В. М. Литвин, В. А. Ющенко, Л. В. Яковлєва. – К. : «ARC-Ukraine» , 1998. – 454 с.

Levkovets N.P.
PhD in Economics, docent
Associate Professor of the Department of Finance, Accounting and Audit
National Transport University

ENSURING THE FINANCIAL SECURITY OF INSURANCE COMPANIES

Financial security in the field of insurance depends on many objective and subjective, internal and external factors. Internal threats to the financial security of the

insurance market are primarily related to the inadequate financial and economic policy of insurance companies, which leads to inefficiency in financial management, and therefore to a decrease in the financial reliability of insurers and the safety of their activities.

The financial security of an insurance company is the ability of the insurer to ensure the stability of financial and economic development, to ensure the stability of payment and settlement relations, to neutralize the impact of external crisis situations on the financial stability of the insurance company, to prevent conflicts between owners of different levels due to the distribution of resources and the provision of insurance.

Threats to the financial security of the insurance market, depending on the sources of their occurrence, can be conditionally divided into internal and external (partners, competitors, crime, foreign economic entities, mass media, the state and other foreign states).

In most cases, internal threats in the insurance market arise as a result of ineffective financial management within insurance companies, in particular, unbalanced tariff policy and unbalanced distribution of insurance reserves by directions and terms. Mistakes in the calculation of the tariff rate can lead to the loss of the company's competitive advantages in the market as a result of unjustified overestimation (underestimation) of the amount of the insurance premium. [1]

An important task of insurance companies in the framework of ensuring the financial security of the insurance market is the formation of balanced insurance portfolios, that is, the need to remain financially stable even in the event of significant losses.

The problem of the domestic insurance market is that the majority of insurance companies reimburse expenses on account of new insurance premiums, without paying much attention to the formation of insurance reserves adequate to the assumed commitment.

Areas of ensuring financial security of the insurer:

- development of the general strategy of the insurance organization;
- constant forecasting of probable threats to the activity of the insurance company;
- ensuring the balance of the insurance portfolio, tariff, investment and reinsurance policies of the insurer;
- justification and implementation of the most rational forms, methods, methods and ways of creating, improving and developing the system of financial security of the insurance organization;
- provision of continuous control and management of financial security;
- compliance with the appropriate level of training of employees of the insurance company, with their compliance with all established rules aimed at ensuring financial security. [2]

Causes of threats to the financial security of insurance companies:

- rapid development of the globalization process (transnationalization of financial and economic relations, internationalization of the world market of insurance services);
- a high degree of concentration of financial resources on international insurance markets and integration in the field of reinsurance;
- a high degree of mobility and interconnection of insurance financial markets based on the latest information technologies;

- interpenetration of the internal and external policies of states that are increasingly dependent on global insurance finance;

- excessive dependence of national insurance industries (especially in the field of reinsurance) on foreign capital, which makes the financial security of insurance activities particularly vulnerable;

- global increase in the instability of the insurance component of the global financial system, the emergence of threatening crisis trends, inability modern financial institutions (including international ones) to effectively control them;

- lack of legislative framework and global experience of financial security in the field of insurance;

- lack of positive experience working with clients;

- low levels of management and marketing in the market of insurance services;

- imperfect market infrastructure;

- insufficient scientific research on the formation and development of the insurance market. [1, 2, 3]

The elimination of the above-mentioned threats can act as a balanced force in relation to all participants of the insurance market of Ukraine and ensure financial security in this area. Today, the insurance market of Ukraine is at the stage of formation, gradually adapting to the requirements of the European and world markets.

In order to improve the situation on the domestic market and its attractiveness, it is necessary to pay attention to:

-bringing the current legislation into compliance with the requirements of the European Union;

-development of an effective state policy in the field of insurance;

-provision of conditions for the development of competition;

-improvement of state security supervision;

-implementation of the latest insurance technologies and modern service quality standards in this area. [3]

Further perspectives of research in this direction should be focused primarily on:

1) development of unified methodological approaches to the calculation and provision of financial stability of insurers, taking into account modern trends in the development of the domestic market of insurance services;

2) introduction of mandatory rating of domestic insurers by the state with the aim of matching the level of their financial stability to the risks that are directly taken on for insurance.

Therefore, the state policy in the field of insurance should be aimed at the following tasks:

- provision of appropriate protection of consumers of insurance services;

- increasing the solvency and financial stability of insurers companies;

- monitoring and current analysis of the market of insurance services with the aim of ensuring financial security;

- creation of a risk identification system;

- strengthening of transparency and openness in the activities of insurers and the body that carries out state regulation and supervision of such institutions. [2]

In order to minimize the risks that may be a consequence of insufficient stability, transparency and competitiveness of the insurance sector, it is necessary to strengthen

the institutional and financial capacity of the bodies that carry out state regulation of the financial services market.

Therefore, the state policy in the field of insurance should be aimed at fulfilling a number of tasks provided for by the Concept of ensuring national security in the financial sphere, namely:

-creating a risk identification system, conducting monitoring and current analysis of the insurance services market with the aim of ensuring the creation of opportunities for taking preventive measures financial security;

-strengthening of transparency and openness in the activities of insurance companies and the body that carries out state regulation and supervision of such institutions.

The financial security of insurance companies is closely related to various threats and risks that can be avoided with the help of diversification, financial and credit security, verification of business partners, and protection of commercial secrets. The structure of financial security includes sufficient financial and economic resources to ensure the required level of security of the country, ensuring effective economic development.

Перелік джерел посилання:

1. Bondar E. I. Financial security of the insurance market. *Scientific Bulletin of Kherson State University. Ser: Economic sciences.* 2017. Issue 27(3). p. 11-13.

2. Yermoshenko A. M. Correlation of the main categories of financial security of insurance organizations. *Bulletin of the Ukrainian Academy of Banking.* 2018. №. 1. p. 33-38.

3. Nuzhnov E. V. Current issues of financial security in the insurance sphere. *European perspectives*. 2019. №. 4(2). p. 223-228.

Лепетинська А. Ю.
«Фінанси, банківська справа та страхування», 5 курс
Миколаївський національний університет ім. В.О. Сухомлинського
Науковий керівник - к.е.н., старший викладач кафедри економіки, менеджменту та фінансів
Волошина-Сідей В. В.

УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

Будь-яке існуюче підприємство, незалежно від специфіки його виробничої діяльності, зацікавлено у забезпеченні трьох ключових факторів: прибутковості та результативності власної діяльності, стабільності її провадження, а також у забезпеченні конкурентоспроможності своєї виробничої продукції. У тій чи іншій мірі, усе це досягається за рахунок забезпечення ефективного управління виробничим потенціалом підприємства, який вибудовується на продуктивності виробничої діяльності підприємства і його наявних виробничих можливостях. Простіше кажучи, коли підприємство належним чином використовує власні наявні виробничі ресурси й ефективно організовує процес виробництва – воно у повній мірі забезпечує результативний процес управління своїм виробничим

потенціалом. Сам виробничий потенціал підприємства можна охарактеризувати як «потенційно-можливу спроможність підприємства виготовляти продукцію такого асортименту та якості, щоб вона була конкурентоспроможною на ринку і задовольняла необхідні потреби попиту на неї з боку споживачів». Стосовно ж структури виробничого потенціалу підприємства, можна виділити такі його складові:

– фінансова складова (це фінансові ресурси підприємства, за рахунок яких створюється сталий «механізм» забезпечення належного рівня функціонування виробничого потенціалу підприємства та його розвитку);

– матеріально-сировинна складова (матеріальні ресурси підприємства та матеріальні ресурси його постачальників, рівень якості і своєчасності поставок яких визначає рівень виробничого потенціалу підприємства);

– техніко-технологічна складова (рівень управління техніко-технологічним потенціалом, який у рамках виробничого потенціалу підприємства відповідає за забезпечення мінімізації його виробничих витрат і вдосконалення виробничих процесів);

– трудова складова (рівень підготовки працівників підприємства згідно до їх кваліфікації та рівень їх робочого завантаження у процесах виробництва);

– інформаційно-комунікативна складова (забезпечення інформативності та сполучного взаємозв'язку між процесом виробництва і використанням ресурсів, які визначають виробничий потенціал підприємства) [4, с. 624-625].

Що ж стосується, безпосередньо, самого процесу управління виробничим потенціалом підприємства, його можна охарактеризувати як «процес із пошуку найбільш оптимальних та дієвих шляхів покращення виробничої діяльності на підприємстві і доцільного використання його ресурсів різного характеру, який має забезпечувати належний рівень конкурентного положення підприємства на ринку». В свою чергу, основним завданням процесу управління виробничим потенціалом підприємства – є зменшення рівня понесених ним витрат ресурсів матеріального, техніко-технологічного, трудового та фінансового характерів з метою спрямування вивільнених коштів у розвиток підприємства та підтримки належного рівня результативності його діяльності як у короткостроковій, так і в довгостроковій перспективі. У той же час, забезпечення ефективного процесу управління виробничим потенціалом підприємства неможливе без врахування ряду внутрішніх і зовнішніх факторів, які впливають на виробничий потенціал підприємства та формування політики по його управлінню. Серед внутрішніх факторів все досить просто, до них можна віднести: об'єм товарообігу, стан матеріально-технічної бази підприємства, організація товарообороту і техніко-технологічної процесу, склад та чисельність висококваліфікованих працівників (персоналу) підприємства, рівень продуктивності їх праці, тощо. Що стосується зовнішніх факторів здійснення впливу на виробничий потенціал підприємства і формування політики по його управлінню, до них можна віднести:

– рівень існуючої конкуренції на ринку (постійне підтримання належного рівня конкурентоспроможності підприємства не тільки посилює його позиції на ринку, але й перманентно потребує від нього додаткових характерних витрат на забезпечення процесу управління виробничим потенціалом);

– ємність ринку (чим більшою є ємність ринку, тим ліпшим є товарооборот

підприємства і його можливості нарощування доходу/прибутку, що позитивно позначається на комплексному фінансуванні його виробничого потенціалу);

– рівень цін на транспортні послуги і послуги постачальників (наприклад, незадовільна кон'юнктура ринку може стати причиною існування високих цін у постачальників підприємства та високих тарифів на транспортні послуги, що збільшує витрати підприємства і відповідно зменшує можливості фінансування його виробничого потенціалу) [1; 3].

Процесом управління виробничим потенціалом підприємства займаються відповідні висококваліфіковані менеджери підприємства та апарат управління ним згідно до цілей, мети і завдань діяльності підприємства. Задачею апарату управління і менеджерів у відношенні виробничого потенціалу підприємства є гарантія складання тактичного й стратегічного планів управління виробничим потенціалом підприємства відповідно до таких трьох складових блоків:

1. Формування бази даних, статей та розрахунків, що стосуються складу й структури виробничого потенціалу підприємства;

2. Визначення поточного і прогнозного рівнів використання виробничого потенціалу підприємства на основі оцінки забезпеченості й рівня використання усіх ресурсів підприємства різного характеру (фінансового, трудового, техніко-технологічного, матеріально-сировинного, тощо);

3. Складення й наочна презентація порівняння виробничих можливостей підприємства з виробничою програмою та тактичними і стратегічними планами по управлінню його виробничим потенціалом.

Що стосується джерел відновлення виробничого потенціалу та розробки напрямів удосконалення поточної виробничої діяльності на підприємстві, до них можна віднести наступне:

– сума прибутку підприємства, яке воно одержує в результаті провадження своєї виробничо-господарської, інвестиційної та фінансової діяльностей;

– чистий прибуток підприємства, який залишається у його розпорядженні після сплати усіх податків та відсотків;

– обсяг отриманого нерозподіленого прибутку підприємства та резервний капітал [2, с. 133-135].

Тож, забезпечення ефективного провадження діяльності підприємства та досягнення ним поставленої мети, завдань і цілей – є неможливим без процесу організації управління його виробничим потенціалом. Управління виробничим потенціалом підприємства та його вдосконалення залежать не тільки від рівня розвитку підприємства і існуючої тактично-стратегічної політики його апарату управління, але і від забезпеченості й доцільності використання фінансового, матеріального-сировинного, трудового та техніко-технологічного ресурсного потенціалу підприємства у синтезі з забезпеченням належного рівня дохідності і прибутковості його діяльності. Виробничий потенціал і якість управління ним на сьогодні виступають однією із ключових характеристик, що свідчать про положення підприємства на ринку і рівень його конкурентоспроможності.

Перелік джерел посилання:

1. Захаренко М.М. Теоретичні засади управління виробничим потенціалом підприємства. *Агросвіт*. 2018. №23. С. 59-65.

2. Кобрин Л.Й. Застосування інструментів управління виробничим потенціалом з метою підвищеннярезультативності діяльності підприємства. *Наукові записки*. 2019. №1 (58). С. 132-138.

3. Круш П.В., Бойко Т.О. Система управління виробничим потенціалом підприємства в сучасних умовах. *Підприємництво та інновації*. 2015. №1. С. 75-83.

4. Левченко Ю.Г., Ратушняк Ю.Ю. Теоретичні основи формування та використання виробничого потенціалу підприємства. *Молодий вчений*. 2018. №12. С. 623-626.

5. Шаманська О.І. Основні напрямки підвищення ефективності управління ресурсним потенціалом підприємств. *Актуальні проблеми економіки*. 2012. №6. С. 166-172.

О.І. Макаренко
051 «Економіка», 1 курс аспірантури
Інститут демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України
Науковий керівник – д.е.н., професор Шелудько Н.М.

ЗАПУСК НАКОПИЧУВАЛЬНОЇ СКЛАДОВОЇ ПЕНСІЙНОЇ СИСТЕМИ ЯК ЕЛЕМЕНТ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

Поточна ситуація зі станом пенсійної системи України, а також можливостей Пенсійного фонду України (надалі – ПФУ), який функціонує на принципах солідарної системи пенсійного забезпечення, дозволяє зробити висновок про неможливість збалансованого функціонування солідарної системи у перспективі з урахуванням прогнозованих вітчизняними науковцями демографічних тенденцій і змін вікової структури населення [1, С.112–130].

Воєнна агресія росії тільки поглиблює існуючу кризу формування доходної частини бюджету ПФУ та пришвидшує ризик невиконання пенсійних зобов'язань вже у найближчій перспективі [2]. Існуючі диспропорції функціонування ПФУ нікуди самі по собі не подінуться і потребують вже зараз термінових комплексних дій, спрямованих на коригування наявних дисбалансів.

Тактично питання може бути вирішено шляхом збільшення пенсійного віку, відміни спецпенсій, скороченням видатків, тощо, хоча цілком зрозуміло, що стратегічно вирішення цієї проблеми без економічного піднесення країни на сьогодні неможливо. Відтак важливого значення набуває запуск другого (державного) накопичувального рівня та реформування третього накопичувального (недержавного) рівня пенсійної системи України.

Незважаючи на зареєстровані з 2007 року у Верховній раді України 8 законопроектів, які мали на меті запуск другого накопичувального рівня, систему так і не було запущено. Слід зазначити, що 8 законопроектів – це лише ті, що були зареєстровані та виносились на голосування депутатів, якщо ж говорити про загальну кількість подібних ініціатив, їх набагато більше.

Автором проаналізовано всі вісім зареєстрованих з 2004 року законопроектів, які мали на меті запуск другого накопичувального рівня пенсійної системи. Це дозволило зрозуміти причини, чому незважаючи на таку кількість законодавчих

спроб другий накопичувальний рівень пенсійної системи так і не було запущено.

Такими причинами стали:

- моноваріантність моделі другого рівня: всі законодавчі (і не тільки) спроби передбачали централізовану модель функціонування системи через створення окремого державного/квазідержавного органу – Накопичувального фонду/Пенсійного казначейства, що суттєво збільшувало неефективність функціонування моделі;
- механізм участі у системі: учасниками системи мали стати громадяни України, які на дату запуску не досягнуть 35 років та укладуть контракти з адміністратором другого рівня, що фактично виключало з участі у накопичувальній системі людей старшого віку (по системі співфінансування), заробітчан та інших економічно активних суб'єктів;
- формування активів системи: за рахунок перерозподілу відрахувань ЄСВ (від 2 до 7%), що ще більше погіршило б стан першого (солідарного) рівня;
- захист активів: управління активами другого рівня мають здійснювати комерційні компанії, що в поточних економічних умовах могло створити не тільки значні корупційні ризики, але й взагалі привести до втрати активів.

Усі ці фактори призвели до гальмування запуску другого накопичувального рівня, а після початку активної фази збройної агресії росії і взагалі унеможливили використання зазначеної моделі.

У той же час, як свідчить досвід функціонування пенсійних систем в країнах повоєнної Європи, ефективна модель накопичувального рівня пенсійної системи може стати одним з ключових факторів відновлення економіки України. Особливо, якщо не будуть проігноровані наступні фактори:

- гнучкий підхід не до перерозподілу ресурсів ПФУ, а запровадження взаємодоповнюючих інструментів функціонування структури обліку відрахувань на пенсійне забезпечення;
- активне використання державної інформаційної інфраструктури для запуску другого рівня накопичувальної системи в частині електронних, цифрових та хмарних технологій, впровадження цифрового підпису та діджиталізації при функціонуванні другого рівня накопичувальної системи;
- розробка та впровадження прозорого та зручного залучення до другого рівня накопичувальної системи не тільки громадян України, але й розширення цього кола на всіх патріотично налаштованих українців на межами країни;
- побудова прозорої та доступної системи обліку та контролю елементів другого накопичувального рівня пенсійної системи.

Другою складовою накопичувальної системи України є третій рівень пенсійної системи України – система недержавного пенсійного забезпечення, яка була запущена у 2004 р.

На етапі запуску у 2004 році були сподівання, що пенсійна система України отримала поштовх у вигляді запуску третього накопичувального рівня добровільної системи недержавного пенсійного забезпечення (недержавних пенсійних фондів, страхових компаній та банківських пенсійних депозитних рахунків). Але слід констатувати, що на 18-му році функціонування третій рівень так і не став тим, чим він мав стати, та тим, чим він є в багатьох розвинутих країнах – джерелом внутрішніх довгострокових інвестицій.

Причинами нинішнього стану третього рівня накопичувальної системи є:

складні бюрократичні процедури створення та функціонування недержавних пенсійних фондів;

відсутність чіткої і зрозумілої мотивації для роботодавців в участі в такій системі;

відсутність інструментів для ефективного та надійного інвестування пенсійних активів, тощо.

Але однією з найголовніших проблем, що стоїть на заваді розвитку та функціонуванню третього рівня пенсійної системи, є відсутність реальної мотивації бути учасником недержавного пенсійного фонду.

Враховуючи зазначену проблематику третього рівня накопичувальної системи, одним з напрямків перезапуску третього рівня має стати аналіз можливостей та механізмів використання нових фінансових інструментів для стимулювання, а саме:

залучення учасників до третього рівня накопичувальної системи;

підвищення ліквідності особистих активів для учасників третього рівня накопичувальної системи;

створення потужних недержавних пенсійних фондів як джерела довгострокових національних інвестиційних ресурсів.

Враховуючи вищевикладене, запуск накопичувальної складової пенсійної системи України на сьогодні є одним з ключових завдань соціальної та економічної політики держави та потребує негайного вирішення.

Перелік джерел посилання:

1. Населення України. Демографічні тенденції в Україні у 2002–2019 рр.: кол. моногр. / за ред. О.М. Гладуна; НАН України, Ін-т демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи. – Київ, 2020. – 174 с.

2. Лібанова Е. Через війну. Як зміниться населення України до 2030 р. *Новое время*. URL: https://nv.ua/ukr/opinion/ukrajinciv-zalishitsya-35-mln-libanova-pro-te-yak-zminitsya-naselennya-do-2030-roku-novini-ukrajini-50301021.html

Малогон А. С.
«Менеджмент», 5 курс
Миколаївський національний університет імені Сухомлинського
Науковий керівник – к.е.н., доцент,
кафедри менеджменту Волошина-Сідей В. В.

ІНФРАСТРУКТУРА РИНКУ ІННОВАЦІЙ

Термін «інфраструктура» з'явився в економічній літературі наприкінці 40-х років XX ст. і був використаний для позначення об'єктів і споруд, що забезпечують нормальну діяльність збройних сил (склади військових матеріалів, аеродроми). На Заході приблизно в ті ж самі роки під інфраструктурою стали розуміти сукупність галузей, які сприяють нормальному функціонуванню та обслуговуванню виробництва матеріальних благ і надання послуг.

У науковій літературі є різні підходи до розуміння сутності інфраструктури ринку інновацій. Існує підхід, згідно з яким інфраструктурне формування визначається як одна з організаційних форм, що забезпечують поширення нововведень.

Ринок інновацій має виконує п'ять основних функцій:

– забезпечення – задовольняє потреби споживачів у реалізації чи придбанні інноваційної продукції;

– регулювання – оптимально формує попит і пропозицію на науково-технічну продукцію й інноваційні послуги, що забезпечує їхній раціональний розподіл між суб'єктами інноваційної діяльності та встановлює рівень цін на них;

– інформування – є посередником під час розповсюдження інформації між учасниками інноваційного процесу;

– стимулювання – сприяє створенню конкурентоспроможного інноваційного продукту, розширенню переліку інноваційних послуг і способів їх здійснення;

– санації – звільняє ринок від неконкурентоспроможних учасників.

Основними елементами інноваційної інфраструктури є:

–об’єкти виробничо-технологічної структури (бізнес-інкубатори, технопарки, інжинірингові фірми, інноваційно-технологічні центри);

–об’єкти інформаційної системи (інформаційні бази, аналітично-статистичні центри);

–організації з підготовки та перепідготовки кадрів, зокрема у сфері НДДКР;

–фінансові структури (венчурні, бюджетні, позабюджетні банки, фінансово-промислові групи, орієнтовані на технологічну інноваційну діяльність);

–система стандартизації експертизи, сертифікації та акредитації;

–система патентування, ліцензування і консалтингу щодо захисту, оцінки вартості і використання інтелектуальної власності, оцінки та комерціалізації наукових результатів.

Ринок інновацій охоплює систему економічних відносин між споживачами інноваційної продукції чи послуг і суб’єктами пропозицій, тобто власниками інноваційної продукції, інформаційно-консультаційних послуг з приводу їх виробництва, придбання та їх використання.

Ринок інновацій має власну організаційну структуру, що містить три основні складові елементи: ринок наукових кадрів, ринок науково-технічної інформації та наукової продукції.

Основними функціями суб’єктів інноваційної інфраструктури є:

−реалізація повного інноваційного циклу через генерацію і поширення нових знань;

−активне сприяння розвитку бізнесу на різних етапах його життєвого циклу.

Незважаючи на існуючі труднощі інноваційна сфера України зберігає життєздатність і тенденцію розвитку. На сьогодні в Україні сформовані лише деякі елементи інноваційної структури, практично не діють венчурні фонди і центри трансферу технологій, немає належної підтримки діяльності винахідників, раціоналізаторів, науковців, які мають завершені науково-технічні розробки. Також недостатньо реалізовується освітній і науковий потенціал, насамперед вищих навчальних закладів, у сфері інформаційно-комунікаційних, високих

технологій тощо. Однак, окремі елементи інноваційної інфраструктури в Україні вже сформовано. Зокрема, утворено 24 інноваційних бізнес-інкубатори, 10 інноваційних центрів, при вищих навчальних закладах – підрозділи з питань інтелектуальної власності, Український інститут науково-технічної інформації з регіональними відділенням.

Проблеми, що стримують розвиток вітчизняної інноваційної інфраструктури:

–відсутність науково-методологічної бази формування інноваційної системи;

–відсутність системності у здійснюваних державою заходах щодо реалізації інноваційного потенціалу національної економіки;

–державне управління інноваційною діяльністю здійснюється без чітко сформульованої стратегії науково-технологічного та інноваційного розвитку, інтегралу її реалізації, послідовної на виваженої зовнішньої та внутрішньої економічної політики;

–відсутність дієвої системи пріоритетів розвитку науково-технологічної сфери.

Для формування дієвої інноваційної інфраструктури потрібно впровадження такої низки заходів:

–створення та підтримка діяльності виробничо-технологічних, інноваційних та наукових структур;

–розвиток експертних систем;

–розвиток інформаційних систем (створення та підтримка діяльності аналітичних і статистичних центрів, інформаційних баз і мереж);

–створення сприятливого середовища для розвитку інноваційних процесів.

Перелік джерел посилання:

1. Складові інфраструктури ринку інновацій. URL: https://pidru4niki.com/85853/ekonomika/infrastruktura_rinku_innovatsiy.

Михайлов Б.В.,
«Фінанси, банківська справа та страхування», 5 курс
Волинського національного університету імені Лесі Українки
Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри фінансів
Матвійчук Н.М.

СУЧАСНИЙ БАНКІВСЬКИЙ МЕНЕДЖМЕНТ В УКРАЇНІ

Формування сучасного банківського менеджменту є одним з найважливіших напрямків розвитку банківської системи України. На сьогоднішній день перед банками постає рядом викликів та завдань, що вимагають від них підвищення ефективності та якості обслуговування клієнтів, розширення банківських послуг, а також використання новітніх технологій та підвищення кваліфікації персоналу.

Одним з найважливіших аспектів банківського менеджменту є використання новітніх технологій. Банки використовують цифровізацію для забезпечення безпеки та конфіденційності даних, автоматизації процесів та підвищення

ефективності роботи [1].

Наприклад, віртуальні асистенти та чат-боти допомагають клієнтам швидко та зручно отримувати необхідну інформацію та вирішувати проблеми. Технології відео-ідентифікації та біометричного розпізнавання дозволяють банкам ідентифікувати клієнтів онлайн та зменшувати час, необхідний для оформлення та підтвердження операцій. Крім того, цифровізація допомагає банкам ефективніше аналізувати дані та прогнозувати поведінку клієнтів.

Підвищення ефективності та якості обслуговування клієнтів є ще одним важливим аспектом сучасного банківського менеджменту в Україні. Банки ставлять за мету забезпечення клієнтам швидкого та зручного доступу до банківських послуг, покращення якості обслуговування та збільшення задоволеності клієнтів.

Багато банків надають можливість клієнтам отримувати кредити та інші фінансові послуги онлайн, без необхідності відвідувати банківські відділення. Банки також забезпечують клієнтам можливість здійснювати операції за допомогою мобільних додатків, що дозволяє забезпечити максимальну зручність та швидкість обслуговування [2].

Підвищення кваліфікації персоналу також вважається важливим елементом банківського менеджменту. Банки вкладають значні зусилля у навчання та розвиток свого персоналу, щоб забезпечити високу якість обслуговування та задоволення клієнтів. Багато банків мають системи навчання та розвитку для свого персоналу, що дозволяє працівникам здобувати нові знання та навички. Для підвищення кваліфікації персоналу широкого застосування набули тренінги та семінари.

Сьогодні банки активно включаються в соціальні та економічні проекти, спрямовані на забезпечення сталого розвитку та підвищення якості життя в містах та регіонах, де вони працюють. Багато банків також долучаються до програм соціальної відповідальності, які спрямовані на підтримку дітей, молоді, малозабезпечених та вразливих верств населення. Вони надають благодійну допомогу, фінансову підтримку та здійснюють волонтерську роботу, що забезпечує покращення якості життя. Більшість банків на території України дотримуються принципів сталого розвитку, екологічного управління та ефективного використання ресурсів [3].

Невід’ємним елементом сучасного банківського менеджменту в нашій країні є поширення фінансової грамотності серед населення. Це важлива складова стратегії розвитку банківської галузі, оскільки це може позитивно вплинути на їхню рентабельність та конкурентоспроможність. Для досягнення цієї мети банки використовують різноманітні методи та інструменти, такі як надання консультацій з фінансових питань, розробка онлайн-курсів, створення спеціальних додатків та інтерактивних ігор для дітей та молоді.

Одним з провідних банків, що активно працює над поширенням фінансової грамотності в Україні, є ПриватБанк. Банк проводить широкий спектр заходів з підвищення рівня фінансової грамотності своїх клієнтів та населення в цілому. Головним інструментом, який використовує ПриватБанк, є онлайн-курси по підвищенню фінансової грамотності. Курси складаються з декількох уроків та дозволяють клієнтам ознайомитися з основними фінансовими термінами,

принципами планування бюджету, вибором оптимального варіанту інвестування, засобами забезпечення фінансової стабільності та іншими важливими темами.

Також ПриватБанк активно співпрацює зі школами та іншими освітніми закладами для підвищення фінансової грамотності дітей та молоді. У банку є спеціальний проект «Фінансова грамотність для школярів», який передбачає проведення фінансових курсів та семінарів для школярів та їхніх батьків.

Населення, яке має достатній рівень фінансових знань, здатне більш ефективно використовувати свої ресурси, планувати своє майбутнє та здійснювати розумні інвестиції. За останні три роки індекс фінансової грамотності українців зріс до 12,3 балів порівняно з 11,6 балів у 2019 році.

В умовах воєнного стану громадяни часто втрачають роботу, бізнеси зазнають збитків, а основні потреби перетворюються на виклик для багатьох. У таких умовах кредитування може стати реальним інструментом підтримки населення та забезпечення фінансової стабільності. Тому з початком повномасштабної війни на території України, банки запропонували пільгові умови кредитування. До прикладу, ПриватБанк надає можливість забезпечення кредиту під державну гарантію, що дає змогу клієнтам отримати кредит на вигідних умовах та знизити свій ризик. Крім того, ПриватБанк надає також спеціальні програми кредитування для малого та середнього бізнесу, які мають значно нижчі відсоткові ставки та пільгові умови відшкодування відсотків, що дозволяє залучити додаткові ресурси для збереження бізнесу та його розвитку в умовах кризи.

Отже, сучасний банківський менеджмент в Україні полягає в реалізації багатоаспектного підходу до управління банком, що забезпечує його конкурентоспроможність та розвиток на ринку. Сучасне управління в банках зосереджується на покращенні якості обслуговування клієнтів, впровадженні нових технологій та інновацій, збільшенні ефективності внутрішніх процесів, підвищенні кваліфікації персоналу та забезпеченні сталого розвитку та відповідальності перед суспільством. Також банки зосереджені на підвищенні фінансової грамотності населення та наданні кредитів за пільговими ставками. З урахуванням швидкого розвитку технологій та змін в економічному середовищі, банки повинні постійно оновлювати свої стратегії та бізнес-моделі, а також забезпечувати стабільність та надійність фінансової системи.

Перелік джерел посилання:

1. Матвійчук Н. М., Теслюк С. А. Основні тенденції розвитку банківських інновацій в Україні. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2021. № 1 (25). С. 79-87.

2. Теслюк С. А., Матвійчук Н. М., Деркач О., Корх Н. Необанки: сутність та перспективи розвитку в Україні. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2021. №3. С.61-71

3. Офіційний сайт Національного банку України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14

Міна А. О.

«Страхування та ризик-менеджмент», 5 курс

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – к.е.н, доцент
доцент кафедри банківської справи та страхування
Татаріна Т.В.

РИНОК ПЕРЕСТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ: СТАН ТА ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ

Початок війни істотно змінив поточний стан ринку страхування та перестрахування в Україні. Фінансові надходження більшої частини страхових компаній зазнали скорочень більше, ніж на 50%.

Перестрахувальна діяльність залежить не тільки від поточного стану страхового ринку у воєнний період, а й від стійкості страховиків та їх адаптації до сучасних умов, що відповідають потребам населення під час війни. Не зважаючи на значне падіння обсягу страхових премій, страхові компанії України продовжують свою діяльність.

Деякі відомі світові компанії заявили про вихід з українських проектів через воєнні ризики. Звідси виникає проблема у розміщенні страхових ризиків для локальних страховиків, оскільки раніше вони залучали іноземних партнерів для розміщення ризиків з надто високими страховими сумами (понад 1 млрд.грн.) [0]. Також сильний вплив на вітчизняних страховиків мають валютні обмеження, що унеможливлюють здійснення перестрахування за кордоном, в той час як страхові компанії України не здатні до покриття таких величезних сум.

В сучасних умовах здійснення валютних операцій можливе лише для перестрахування найкритичніших ризиків за договорами перестрахування, що укладаються між страховими компаніями та перестраховиками-нерезидентами.

Успішність застосування перестрахувальних операцій в країні та за її межами великою мірою залежить від повноти вимог та положень законодавчих актів. Непрозора співпраця учасників ринку перестрахування зумовлена недостатнім рівнем професіоналізму державних структур. Це спричиняє зменшення ліквідності активів та їх зниження на фондовому ринку та для банківських установ.

Також з початку повномасштабного вторгнення стрімко зростають страхові зобов’язання та виплати, а доступ до активів на тимчасово окупованих територіях втрачено.

Нині практика свідчить, що страхові компанії не можуть забезпечити страховий захист через пошкодження, вилучення або конфіскації майна на випадок війни, що відображається у показниках українських страховиків.

За час повномасштабного вторгнення кількість страхових компаній станом на 1.09.2022 становила 140, у тому числі СК "life" – 13 компаній, СК "non-life" – 127 компанії, тоді як цей період 2021 року було зареєстровано 169 страховиків, з яких "life" – 17 компаній, СК "non-life" – 152 компанії. За рік кількість страхових компаній скоротилось на 17,2% через скорочення кількості страхових компаній "non-life" на 25 компаній, "life"- на 4 компанії, що підтверджує стабільність ринку страхування життя не зважаючи на те, що він набагато менше.

Обсяги вихідного перестрахування скоротилися. Так за перше півріччя 2022

року у порівнянні з аналогічним періодом 2021 року спостерігається зниження операцій вихідного перестрахування з 4,7 млрд. грн. до 2,3 млрд. грн.

Частка вихідного перестрахування у загальних страхових преміях знизилась на 6%, зокрема з 19% до 13%. Вихід з ринку страховиків, що більшою мірою займалися перестрахуванням, знизили обсяги вихідного перестрахування всередині країни. Перестрахування, що здійснювалось в Україні знизилось у чотири рази: з 1,9 млрд грн. до 0,5 млрд грн.

Це змінило співвідношення між операціями резидентів та нерезидентів з вихідного перестрахування на користь нерезидентів з 60%/40% у І півріччі 2021 року, до 85%/15% у І півріччі 2022 року [0].

Слід зазначити, що і світовий ринок перестрахування змінюється. Згідно з статистичними даними компанії «Gallagher Re», у 2022 році обліковий капітал перестраховиків знизився на рекордні 12%. Таке падіння вперше було зафіксоване щонайменше за останні 7 років. Ця тенденція зумовлена скороченням обсягу традиційного перестрахового капіталу на $86 млрд. (з $605 млрд у 2021 р. до $519 млрд у 2022 р.). Капітал великих місцевих та регіональних перестраховиків знизився з $27 млрд до $24 млрд за цей же період [0].

Оскільки перестрахування – міжнародний вид бізнесу, який убезпечує страховиків від дуже великих втрат, пріоритетними напрямками державної політики у найближчий час має стати оздоровлення та подальша його розбудова.

Важливим питанням, що потребує вирішення вже сьогодні є поступове збільшення покриття воєнних ризиків та розробка відповідних продуктів. Досвід європейських країн свідчить про можливість надання державі статусу гаранта та долучення донорів для цільової допомоги.

З одного боку, стимулювання ринку перестрахування має ґрунтуватись на таких підходах держави, де вхідне перестрахування буде залучати потужні закордонні інвестиції в економіку країни, а з іншого – формування високої конкурентоспроможності ринку можна прискорити через розробку вітчизняними страховими компаніями інноваційних перестрахових послуг.

Очікується створення механізму страхування інвестицій під час бойових дій. Міністерство економіки України заявило, що домовленість з MIGA (багатосторонній агент із гарантування інвестицій) стимулюватиме цікавість іноземних інвесторів у поступовому відновленні економічної діяльності в Україні. Таке «підвищене» страхування ризиків, певною мірою, знизить ризиковість інвестицій, але матиме дорожчу вартість [0].

Не зважаючи на великий перелік негативних чинників є можливості створення умов для розвитку інноваційних перестрахових послуг, що б вирішували низку проблем спричинених війною та зменшенні дискримінації на страховому ринку. Допомога влади у державотворчих процесах може зумовлюватись стимулюванням сприятливих умов вхідного перестрахування по залученню іноземних інвестицій в економіку України, розширенням співпраці з міжнародними партнерами та розробкою чіткої нормативно-правової бази щодо співпраці учасників на ринку перестрахування.

Зняття обмежень щодо проведення валютних операцій надасть можливість здійснення платежів страхових компаній перестраховикам за кордон за участі Національного банку України.

Так спільні зусилля держави та бізнесу зможуть зменшити тиск воєнного ризику на ринок страхування та перестрахування, що матиме прямий влив на прискорення євроінтеграційних процесів.

Перелік джерел посилання:

1.Лебедовський В. Як працюватиме український страховий ринок без глобальних гравців? *Економічна правда*. 21.09.2022 р. URL: https://www.epravda.com.ua/columns/2022/09/21/691665/\ (Дата звернення: 08.04.23 р.)
2. Показники діяльності страхових компаній. Офіційний сайт Національного банку України. URL: https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist# (Дата звернення: 08.04.23 р.)
3. Beinsure. "Global Reinsurance Industry Results FY2022: Capital & Underwriting Performance" Accessed April 06, 2023. URL: https://beinsure.com/global-reinsurance-industry-capital-performance/ (Дата звернення: 09.04.23 р.)
4.Мінекономіки України домовилось з MIGA про запуск механізму страхування інвестицій під час війни. Урядовий портал виконавчої влади України. URL: https://www.kmu.gov.ua/news/minekonomiky-ukrainy-domovylos-z-miga-pro-zapusk-mekhanizmu-strakhuvannia-investytsii-pid-chas-viiny (Дата звернення: 09.04.23 р.)

Нельга С.П.
аспірант кафедри банківської справи та страхування
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – к.е.н., доцент,
професор кафедри банківської справи та страхування
Мурашко О.В.

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ЯК ЕЛЕМЕНТ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ

Управління ризиками в процесі діяльності страхової компанії відіграє одну з ключових ролей у підтримці стабільної та прибуткової її діяльності. Забезпечення ефективного функціонування системи управління ризиками є одним з пріоритетних завдань керівництва компанії.

Будь-яка страхова компанія, для забезпечення своєї діяльності на ринку, має створити комплексну та адекватну систему управління ризиками, що має враховувати специфіку діяльності страхової компанії та вимоги встановлені Національним банком України (надалі – НБУ). Варто зазначити, що в теперішньому процесі реформувань та змін підходів до регулювання страхового ринку в Україні, НБУ приділяє особливу увагу регламентуванню організації та функціонування системи внутрішнього контролю у всіх страхових компаніях, у тому числі, організації та діяльності системи управління ризиками.

Належна організація системи внутрішнього контролю, запровадження ефективної системи управління ризиками є важливими передумовами підвищення рівня довіри до страхової компанії. Страхові компанії залучають кошти від страхувальників, тому ефективне управління цими коштами, а також якість

страхових послуг є визначальними для прибуткової та стабільної діяльності страхової компанії[2].

Згідно нової редакції Закону України «Про Страхування», який вступить в силу з 2024 року, система управління ризиками страховика має забезпечувати виявлення, вимірювання, моніторинг, контроль, звітування та мінімізацію всіх суттєвих ризиків її діяльності з урахуванням розміру компанії, обсягів, видів, характеру здійснюваних операцій, організаційної структури та профілю ризику компанії, особливостей діяльності страхової компанії як значимої, а також виходячи з діяльності фінансової групи, до складу якої вона входить[1].

Система управління ризиками у страховій компанії, згідно нової редакції Закону України «Про Страхування», має охоплювати наступні процеси усередині страхової компанії:

- інвестування;
- формування резервів та андерайтинг;
- управління ризиками ліквідності, концентрації, операційними ризиками;
- перестрахування та інші.

В рамках організації системи управління ризиками в страховій компанії, в ній має бути створено підрозділ з управління ризиками, до повноважень якого відноситься забезпечення наявності та дотримання нормативної бази – положень та процедур управління ризиками, виявлення, оцінка та рекомендації та реагуванню на ризики, що виникають або можуть виникнути в процесі діяльності компанії, детальне звітування про такі ризики, а також безпосередньо забезпечення ефективного функціонування системи управління ризиками[1].

Як вже було зазначено, недостатньо створити систему управління ризиками, важливо забезпечити ефективне її функціонування, а саме страховою компанією:

- визначаються цілі, що забезпечують ідентифікацію, оцінку та реагування на ризики, з якими стикається або може стикнутися компанія;
- виявляються ризики, притаманні її діяльності та визначаються заходи щодо управління ними;
- оцінюється ризик шахрайства з боку своїх співробітників та розцінює такий ризик як перепону у досягненні встановлених нею цілей;
- аналізується та враховується у своїй діяльності зміни у ринковому та регуляторному середовищі, які можуть суттєво вплинути на діяльність системи внутрішнього контролю[3].

Про наявність та ефективне функціонування системи управління ризиками також свідчить наявність затверджених внутрішніх нормативних документів, що регулюють діяльність страховика в сфері управління ризиками. До таких документів можуть відноситися профіль ризиків, що встановлює сукупний рівень ризик-апетиту компанії, допустимий рівень кожного з видів ризиків, внутрішні та зовнішні фактори ризику та обмеження, що впливають на прийняття ризиків; стратегія управління ризиками, що містить перелік суттєвих ризиків та операцій, що генерують такі ризики; а також політика управління ризиками, що визначає мету, завдання та принципи управління ризиками, організаційну структуру та розподіл повноважень учасників процесу управління ризиками, підходи щодо виявлення, вимірювання, моніторингу, контролю та пом’якшення ризиків[4].

Іншим критерієм ефективного функціонування системи управління ризиками може слугувати проведення періодичного аудиту ризиків, а також системна та змістовна комунікація функції управління ризиками з Наглядовою Радою компанії або її відповідним комітетом.

Слід зазначити, що підходи до організації та нагляду за системою управління ризиками в страхових компаніях мають на меті забезпечення стабільного функціонування страхових компаній з метою захисту страхувальників та побудови сталого страхового ринку. Управління ризиками, поряд з внутрішнім аудитом та комплаєнс-менеджментом має на меті саме забезпечення надійності та розбудови кожної страхової компанії.

Перелік джерел посилання:

1. Закон України «Про Страхування» // Закон України від 18.11.2021 року № 1909-IX, в останній редакції від 29.12.2022 року на підставі Закону України від 06.09.2022 року № 2571-IX: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text.
2. Біла книга. Майбутнє регулювання ринку страхування в Україні // Національний банк України – 2020 – С. 18;
3. Проєкт Положення про організацію системи внутрішнього контролю в надавачах фінансових послуг та небанківських фінансових групах // Національний банк України [Електрон. ресурс]– Режим доступу: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/proekt_Regulation_SVK_2022-06-27.pdf
4. Презентація на зустріч з учасниками ринку небанківських фінансових послуг для обговорення проєктів: Положення про організацію системи управління ризиками у надавачах фінансових послуг та небанківських фінансових групах; Положення про організацію системи внутрішнього контролю у надавачах фінансових послуг та небанківських фінансових групах; Методичних рекомендацій щодо організації корпоративного управління в надавачах фінансових послуг та небанківських фінансових групах // Національний банк України.
5. [Електрон. Ресурс] – Режим доступу: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Presentation_nonbanks_29-06-2022.pdf?v=4

Олійник Ю.Б.

«Фінанси, банківська справа та страхування», 2 курс

Національний університет «Львівська політехніка»

Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри маркетингу і логістики

Леонова С.В.

ПОТЕНЦІАЛ РОЗВИТКУ КОМЕРЦІЙНОГО ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Комерційне пенсійне страхування в Україні - це система збереження пенсійних накопичень за рахунок регулярних внесків, яку надають страхові компанії. Ця система дозволяє людям планувати своє фінансове майбутнє та

забезпечити собі достатній дохід на час пенсії. Крім цього страхування як фінансова категорія виконує забезпечувальну функцію у фінансовій системі країни, чим допомагає мінімізувати державні видатки на страхування майнових інтересів суб'єктів страхових відносин, тому компанії мають змогу формувати майнові ризики різних суб'єктів, отримуючи дохід, а держава матиме змогу зменшувати власну відповідальність від настання страхових подій. Розвиток страхової галузі є важливим для економіки будь-якої держави, оскільки вона передбачає акумулювання капіталу у вигляді внесків страхувальників та виконує інвестиційну функцію, що полягає у використанні тимчасово мобілізованих фінансів вкладників на фінансовому ринку. Тим самим, тимчасово мобілізовані фінанси стають кредитом для інших сфер економіки та пожвавлюють процес швидкості обігу національної валюти та збільшують виробництво Валового внутрішнього продукту, що призводить до збільшення добробуту серед населення. Рис. 1 демонструє розмір страхових премій серед країн Європи, відповідно можна охарактеризувати поширеність страхових послуг, попит на них, а також розвиненість страхової діяльності.

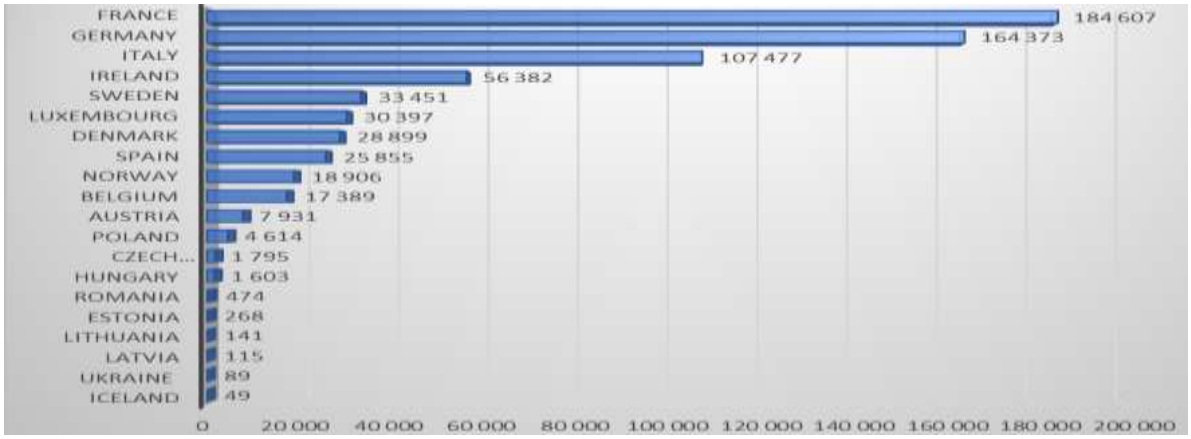

Рис.1. Розмір страхових премій у млн євро [1, 2]

Перспективами для розвитку недержавного пенсійного забезпечення демонструє збільшення попиту населення на послуги страхування життя, що відображене у зростанні активів страхових компаній. Рис. 2 відображає збільшення активів страхових компаній за роками, відповідно до прогнозованого регресійного аналізу, можна дійти до висновку, що попит на страхові послуги серед населення диктує зміни серед пенсійної системи в Україні.

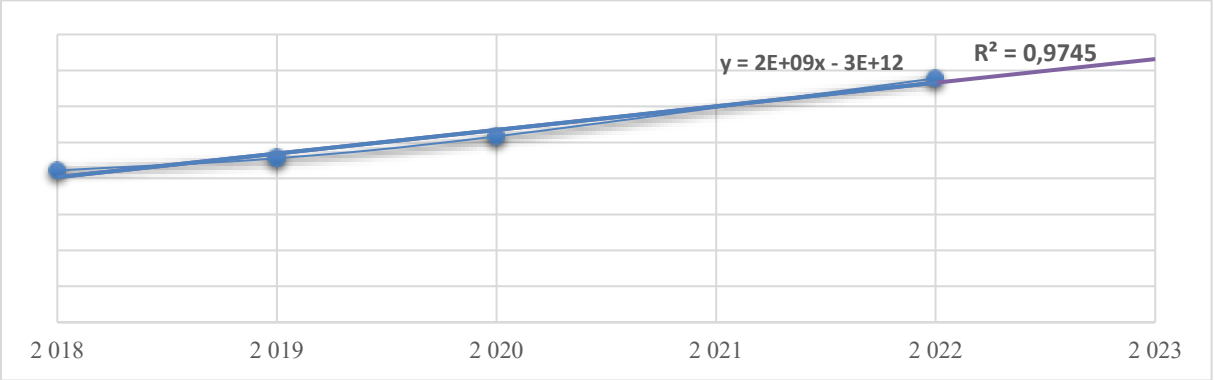

Рис. 2 Динаміка активів life-страхових компаній в Україні [3]

Сучасне страхування в Україні має багато недоліків: несформований страховий ринок, проблеми у регулюванні страхової діяльності, високий поріг входу в галузь, низький рівень доходів громадян, низька довіра до страхових установ, низька фінансова грамотність серед населення – усі чинники не дають можливості для стимулюючого розвитку страхового бізнесу в Україні. Однією з проблем пенсійного страхування є відсутність розвиненої пенсійної системи європейського зразка, де присутня система обов'язкового пенсійного страхування (за віком та за трудовим стажем) та комерційне (приватне) пенсійне страхування. Роль комерційного пенсійного страхування на фінансовому ринку є досить важлива, оскільки в процесі виконання договору задовольняє суб'єктів: страховика, що отримує страхові внески; страхувальника, що страхує майновий інтерес, так і державу, яка отримує збільшенні податкові стягнення у зв'язку із розвитком ділової активності у страховому секторі. На рис. 3 продемонстрована швейцарська пенсійна система, що вбирає у себе як соціальне, так і комерційне пенсійне страхування.

Рис.3. Пенсійна система Швейцарії [4]

Потребу в реформуванні пенсійної системи також посилює явище еміграції 14,5 млн. українців через війну розпочату росією [5]. Більшість з них знайшли роботу в країнах Європейського Союзу та планують повертатися в Україну, але оскільки вони не сплачують ЄСВ з заробітної плати будучи працівниками європейських компаній, то українці за кордоном можуть залишитися без пенсійного забезпечення. Відповідно з'являється попит на комерційне пенсійне страхування, пов'язане з міграцією трудової сили. Розвиток комерційного пенсійного страхування дасть можливість реформувати пенсійну систему в Україні, зменшити видатковий тягар у державному бюджеті, забезпечити зростання страхового ринку та збільшити податкові надходження в державний бюджет. Зростання страхового ринку тягне за собою значну акумуляцію фінансових ресурсів усередині страхових компаній, які вони зможуть інвестувати в українські компанії надаючи кредити та страхування ризиків. Отже, можна дійти до висновку, що існує потенціал для розвитку страхового ринку, який зможе залучати внески українських страхувальників за кордоном, але побудова такого ринку не відбудеться без реформування в пенсійній системі України.

Перелік джерел посилання:
1. Показники діяльності страхових компаній. *Офіційний сайт Національного банку України*. URL: https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist.
2. Insurance statistics. Balance sheet. *Офіційний сайт EIOPA.* URL: https://www.eiopa.europa.eu/tools-and-data/statistics-and-risk-dashboards/insurance-statistics_en
3. Показники діяльності страхових компаній. *Офіційний сайт Національного банку України*. URL: https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist
4. Чому Швейцарські пенсії такі високі? *Офіційний сайт порталу «SWI swissinfo.ch».* URL: https://www.swissinfo.ch/eng/pension-funds_are-switzerland-s-pensions-too-high-/44877268
5. Омбудсмен розповів, скільки українців виїхало за кордон із 24 лютого. *Офіційний сайт аналітичного порталу "Слово і діло".* URL: https://www.slovoidilo.ua/2022/12/01/novyna/polityka/ombudsmen-rozpoviv-skilky-ukrayincziv-vyyixalo-kordon-24-lyutoho

Пацаль О.О.
«Банківський бізнес», 4 курс
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – к.е.н., доцент,
професор кафедри банківської справи та страхування
Білошапка В.С.

КОМУНІКАЦІЙНА ПОЛІТИКА ЦЕНТРАЛЬНОГО БАНКУ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ

Фінансова система складається з багатьох частин. Це саме можна сказати і про заходи, які призначені підвищувати фінансову стабільність. Ключове завдання комунікацій полягає в тому, щоб забезпечити чіткість і узгодженість інформації центрального банку. У деяких випадках така чіткість та узгодженість може вимагати подальшого прояснення засад політики (наприклад, взаємозв'язку між мікропруденційною та макропруденційною політикою) або взаємодій між заходами фінансової стабільності та іншими напрямами економічної політики. Часом можуть виникати перешкоди для чітких комунікацій про заходи фінансової стабільності.

Складність фінансової системи створює труднощі для комунікацій. У фінансовій діяльності бере участь широкий спектр різних економічних суб'єктів, від великих інституційних інвесторів до індивідуальних вкладників. Останніми роками відзначається швидке зростання частки небанківської фінансової діяльності, яка, своєю чергою, взаємодіє з банківським сектором. Існують також проблеми ланцюгової реакції та міжнародного поширення системних ризиків. Ці питання часто є дуже складними і насилу піддаються роз'ясненню навіть експертам. Переконливе донесення найактуальнішої інформації до ширшої громадськості важке, але принципово важливе завдання.

Заходи захисту фінансової стабільності доволі різноманітні. Вони включають макропруденційне регулювання і нагляд, макропруденційну політику щодо банків

і небанківських організацій, показники фінансової стабільності, стрес-тестування, перевірки якості активів, реструктурування та врегулювання проблемних банків. Відповідальність за здійснення заходів із забезпечення фінансової стабільності часто розподіляється між кількома відомствами. Робота центрального банку в цій сфері також пов'язана з міжнародними зобов'язаннями, що накладає додаткові вимоги на узгодженість комунікацій. Для поліпшення координації та комунікацій у багатьох країнах створено комітети з фінансової стабільності за участю всіх ключових відомств: центрального банку, відомства з фінансових послуг, міністерства фінансів і фонду страхування вкладів.

Наприклад, в Індонезії комітет зі стабільності фінансової системи чотири рази на рік проводить засідання і після кожного засідання випускає заяву та організовує пресконференцію, щоб повідомити пресу та громадськість про свою оцінку фінансової стабільності в країні. Інформування про загальні засади політики та системні ризики ухвалення національної стратегії фінансової стабільності або макропруденційної стратегії в багатьох випадках допомагає офіційним органам донести до суспільства основні елементи політики у сфері фінансової стабільності, а також проінформувати про їхню взаємодію та розвиток з плином часу [1].

А ось у Словенії макропруденційну стратегію було вперше опубліковано у 2015 році, а потім оновлено у 2017 році внаслідок швидкого розвитку подій у цій галузі. Шляхом чіткого інформування про зміни в засадах політики офіційні органи можуть сигналізувати про те, що процес розвитку політики у сфері фінансової стабільності отримує необхідну увагу [2,3]. Доповіді з питань фінансової стабільності стали одним з основних інструментів комунікацій з питань системного ризику.

Дедалі активніше ведеться робота, покликана донести основні положення доповіді з питань фінансової стабільності до ширшої аудиторії. Наприклад, Резервний банк Нової Зеландії на додаток до загальної інформації почав включати до своїх доповідей графічне представлення основних змін і заходів, що вживаються. Важливо, щоб у стратегіях комунікацій було представлено зв'язки між політикою фінансової стабільності та іншими напрямами економічної політики, зокрема грошово-кредитною політикою. При цьому центральні банки створили необхідні інституційні механізми для інформування про мету стабільності цін, але їхні комунікації менш пристосовані до вирішення питань фінансової стабільності. Слід також мати на увазі, що в проведенні політики фінансової стабільності зазвичай беруть участь й інші відомства.

Банк Англії слугує прикладом передової практики комунікацій щодо заходів політики з метою фінансової стабільності. Він використовує по суті повний спектр інструментів комунікацій, що охоплюють весь цикл розроблення та проведення політики. Якість і глибина комунікацій Банку Англії з питань фінансової стабільності співмірні з його відповідальністю за стабільність найбільшого у світі міжнародного фінансового центру [4].

- Стратегія у сфері фінансової стабільності. Банк Англії публікує детальну стратегію у своєму річному звіті. Стратегія включає керівні принципи, докладно представляє підхід до досягнення фінансової стабільності та описує організаційну структуру.

- Резюме заходів політики в галузі фінансової стабільності. Банк Англії публікує стисле, але всебічне резюме, що включає завдання і повноваження Комітету з фінансової політики (КФП), параметр антициклічного резерву капіталу (основного макропруденційного інструменту), заходів із врегулювання становища неспроможних організацій, а також питання регулювання і нагляду. Завдяки цьому полегшується розуміння підходу банку для тих, хто не є експертами з цих питань.
- Доповідь з питань фінансової стабільності. Вона випускається раз на півроку і є головним продуктом інформаційної роботи Банку Англії в галузі фінансової стабільності. У ній дається оцінка системних ризиків і заходів щодо їх подолання, а також результати стрес-тестів. У переконливих графічних матеріалах для ЗМІ та громадськості резюмуються найважливіші моменти. Керуючий Банку презентує ДФС на пресконференції, для якої також передбачається публікація вступного слова та стенографічного звіту.
- Звіти про наради КФП та їхні резюме. Ці документи випускаються з невеликою затримкою в один тиждень. Спочатку в них дається резюме проведених обговорень, також з ефективним використанням графічних матеріалів для представлення основних ризиків і дій. Після цього наводиться більш детальна інформація з розглянутих КФП питань і додаток з коротким викладом попередніх рішень з питань політики та інформацією про їх виконання.
- Випуски новин. На веб-сайті Банку є розділ, присвячений заходам пруденційної політики. Випуски новин містять стисле і чітке резюме вжитих заходів і результатів аналізу.

Щодо Національного банку України, то він уперше отримав престижну міжнародну нагороду Central Banking Awards у категорії «Прозорість» від профільного журналу про діяльність центральних банків та фінансових регуляторів Central Banking у 2019 році, а урочисте вручення нагород відбулося саме у Лондоні, Велика Британія. За результатами 2017 року у категорії «Прозорість» був нагороджений Банк Ірландії, 2016 року – Банк Ізраїлю, 2015 року – Національний банк Чехії, 2014 року – Ріксбанк (центральний банк Швеції) [5].

Можна вважати, що з 2021 року в Україні у сфері формування грошово-кредитної політики фактично почала діяти модель Executive Management Body (за класифікацією МВФ), яка передбачає концентрацію повноважень щодо вироблення політики та її впровадження в єдиному органі — Правлінні НБУ. При цьому теорія та практика надають численні докази того, що концентрація значних повноважень в одній управлінській одиниці потребує належної системи стримувань і противаг, щоб запобігти ризикам неефективної діяльності та зловживань.

Перелік джерел посилання:

1. Lustenberger, T., and E. Rossi. 2017. “Does Central Bank Transparency and Communication Affect Financial and Macroeconomic Forecasts?” Working Paper 2017–12, Swiss National Bank, Zurich.

2. Barnett, C. and N. Mahony. 2011. “Segmenting Publics.” Economic and Social Research Council. Bristol, UK.

3. Bernanke, B. 2012. Transcript of Chairman Bernanke’s press conference, Washington, DC, January 25. https:// www.federalreserve.gov/ mediacenter/files/ FOMCpresconf20120125.pdf.

4. Bholat, D., N. Broughton, A. Parker, J. Ter Meer, and E. Walczak. 2018.“Enhancing Central Bank Communications with Behavioral Insights.” Staff Working Paper 750, Bank of England, London

5. НБУ став переможцем світової нагороди за прозорість. URL: https://texty.org.ua/fragments/90891/NBU_stav_peremozhcem_svitovoji_nagorody_za_prozorist-90891/(дата звернення 17.03.2023)

ПОЛІЩУК К.О.
«Банківська справа», 3 курс
Державний торговельно-економічний університет
Науковий керівник – к.е.н., старший викладач кафедри банківської справи
Белянко Л.Л.

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

Захист прав споживачів фінансових послуг є важливою темою, яка стає все більш актуальною в умовах глобалізації та розвитку фінансових технологій. Особливо важливими стають питання захисту конфіденційності даних, попередження шахрайства, забезпечення права на поінформовані рішення та ефективне вирішення спорів.

Кожна країна має свої особливості у сфері захисту прав споживачів фінансових послуг, згідно яких розроблені та впроваджені ряд законів та регуляторних механізмів. Наприклад, У США захист прав споживачів фінансових послуг забезпечується за допомогою різних законодавчих актів та регуляторних органів. Основні закони, які регулюють права споживачів фінансових послуг у США, включають наступне:

- Закон про захист споживачів кредитів (Consumer Credit Protection Act): цей закон має на меті захистити споживачів від недобросовісних практик у галузі кредитування. Він встановлює правила, які забороняють певні види кредитних практик, такі як неправдива реклама, недостатня інформація про відсоткову ставку та інші умови кредитування. [1]
- Закон про рівний кредит (Equal Credit Opportunity Act): цей закон забороняє дискримінацію на основі расових, національних, релігійних, статевих та інших ознак у наданні кредитів. Він також встановлює правила, які забороняють запитувати від споживачів певні особисті дані у процесі кредитування. [2]
- Федеральна комісія з торгівлі (Federal Trade Commission, FTC): це регуляторний орган, який забезпечує дотримання законів про захист споживачів у

галузі фінансових послуг. FTC має право втручатися у випадку не добросовісних практик фінансових компаній, що призводять до шкоди споживачам. [3]

У Великій Британії захист прав споживачів фінансових послуг здійснюється за допомогою кількох регуляторних органів, які мають різні функції та повноваження.

Одним з найважливіших регуляторів є Управління фінансових послуг (Financial Conduct Authority, FCA), яке було створено в 2013 році на заміну Фінансовій службі (Financial Services Authority). FCA забезпечує контроль за фінансовими компаніями, які надають різні фінансові послуги, включаючи кредитування, страхування, інвестиційну діяльність та інші. Основні завдання FCA - це забезпечення стабільності фінансової системи, захист прав споживачів та боротьба з шахраями та мошенниками. [4]

Ще одним важливим регулятором є Управління омбудсмена фінансових послуг (Financial Ombudsman Service, FOS). Цей орган займається вирішенням спорів між споживачами та фінансовими компаніями, які не можуть бути вирішені шляхом прямих переговорів. Омбудсмен фінансових послуг може розглядати скарги щодо різних видів фінансових послуг, включаючи банківські послуги, страхування, кредити та інвестиції.

Крім цього, споживачі можуть звернутися до Комісії з питань конкуренції та ринку (Competition and Markets Authority, CMA), яка має на меті забезпечення здорової конкуренції на ринку та захист споживачів від недобросовісних практик. Комісія також займається розслідуванням порушень у галузі фінансових послуг.

У Канаді захист прав споживачів фінансових послуг здійснюється за допомогою ряду регуляторних органів, що мають різні функції та повноваження. Одним з найбільш важливих органів, які забезпечують захист прав споживачів фінансових послуг в Канаді, є Канадська асоціація з організації фінансового ринку (Canadian Association of Accredited Mortgage Professionals, CAAMP). CAAMP є національним регуляторним органом, який має на меті захист споживачів фінансових послуг та підвищення стандартів у галузі кредитування та іпотечного брокеражу. [5]

Крім CAAMP, існують інші регуляторні органи, які займаються захистом прав споживачів фінансових послуг. Наприклад, Офіс захисту споживачів фінансових послуг (Office of Consumer Affairs, OCA) є частиною Міністерства промисловості Канади та має на меті покращення захисту прав споживачів у галузі фінансових послуг. OCA співпрацює з іншими регуляторними органами, такими як Фінансова послуга Канади (Financial Consumer Agency of Canada, FCAC), щоб забезпечити ефективний контроль над діяльністю фінансових компаній та захист прав споживачів.

Україна також має наглядовий орган, який забезпечує захист прав споживачів фінансових послуг, а саме Управління захисту прав споживачів фінансових послуг Національного банку України. Проте варто зауважити, що захист прав споживачів фінансових послуг у нашій країні знаходиться на початковому етапі свого розвитку, а тому важливим є запозичення досвіду інших країн у цій сфері. Наприклад, Україна може взяти до уваги Європейський закон про захист споживачів, який містить низку правил і положень, спрямованих на захист прав споживачів фінансових послуг. Також важливо розглядати інститут

фінансового омбудсмена, який займається розглядом скарг щодо надання фінансових послуг відповідно до національного законодавства. За досвідом країн, які мають довгу історію фінансового омбудсмена, цей інструмент дієвий у вирішенні спорів між фінансовими установами та клієнтами.

Отже, Україні доцільно звертатися до передового зарубіжного досвіду, щоб розвивати та вдосконалювати свої нормативні вимоги для посилення захисту прав споживачів від шахрайства, розвивати національний фінансовий сектор та збільшувати довіру споживачів до фінансових установ.

У цілому, захист прав споживачів фінансових послуг є важливим елементом ефективної та стабільної фінансової системи. Регуляторні органи повинні забезпечувати ефективний нагляд за діяльністю фінансових установ та забезпечувати високий рівень захисту прав споживачів фінансових послуг.

Перелік джерел посилання:

1. HAYES A. What Is the Consumer Credit Protection Act (CCPA)? *Investopedia*. 2022. URL: https://www.investopedia.com/terms/c/consumer-credit-protection-act-of-1968.asp.
2. KAGAN J. What Is the Equal Credit Opportunity Act (ECOA)? *Investopedia*. – 2022. – URL: https://www.investopedia.com/terms/e/ecoa.asp.
3. About the FTC. *Federal Trade Commission.* URL: https://www.ftc.gov/about-ftc.
4. Регулювання фінансового ринку у Великій Британії. *Посібники: статті та книги для студентів*. 2022. URL: https://posibniki.com.ua/post-reguluvannya-finansovogo-rinku-u-velikii-britaniyi.
5. McListe R. CAAMP Becomes Mortgage Professionals Canada. *Canadian Mortgage Trends*. 2015. URL: https://www.canadianmortgagetrends.com/2015/11/13686/.

Сацик В. О.,
«Фінанси, банківська справа та страхування», 5 курс
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри фінансів
Борисюк О. В.

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ

Для вироблення перспективних напрямів розвитку недержавного пенсійного страхування в Україні необхідно вивчити досвід розвинених країн, де саме недержавні пенсійні системи передували створенню державних пенсійних систем і створювалися головним чином підприємцями, зацікавленими в тому, щоб утримати працівників на своїх підприємствах.

Сьогодні основна тенденція полягає в тому, що принцип забезпечення старості на основі індивідуальної капіталізації коштів у всьому світі набуває домінуючого значення, сам розвиток індивідуальної капіталізації постійно зазнає регулюючого та стимулюючого впливу з боку держави.

Держава відіграє вирішальну роль у створенні та вдосконаленні правової бази пенсійної системи країни, формує та вдосконалює механізм реалізації та дії даної системи, і цим створює необхідні умови.

Найбільшого поширення недержавні пенсійні фонди отримали в США, найменше у країнах, де добре розвинені державні системи (Скандинавські країни та Австрія).

У більшості країн інституційну основу недержавного пенсійного страхування становлять недержавні пенсійні фонди та страхові компанії.

У таких країнах, як Великобританія, США, Канада, Японія основою недержавного пенсійного страхування виступають довірчі (трастові) фонди [1].

Цікаво звернути увагу на те, що, скажімо, у Німеччині існує п'ять видів додаткового пенсійного забезпечення, що фінансуються за рахунок приватних коштів та три види, що фінансуються за участю державних коштів.

Розглянута система недержавного пенсійного страхування широко поширена у світі і використовується для організації пенсійного забезпечення після виходу на пенсію, коли працівник накопичив за тією чи іншою схемою достатню суму для викупу ренти (Японія, Австралія). Законодавство зі страхування передбачає, що кошти, віддані за ренту, не можуть використовуватися компанією як прибуток доти, доки не відбулася виплата за всіма зобов'язаннями перед вкладником. Таким чином, відбувається капіталізація пенсійних накопичень, і пенсійні кошти використовуються як ресурси фінансового ринку, але не від імені пенсійного фонду, а від імені страхових компаній [2, с. 285].

У фондах, заснованих на капіталізації накопичень, відбувається капіталізація коштів, та їх сумарні активи за законодавством мають дорівнювати зобов'язанням перед майбутніми пенсіонерами. Втручання держави у діяльність таких фондів відбувається у тих країнах, де відрахування до фондів звільнено від податків [3, с.102].

У цьому випадку держава обмежує право дострокового вилучення коштів, накопичених за рахунок відрахувань підприємства, учасником (працівником) та лімітує обсяг відрахувань на дані рахунки роботодавцем. Так було в США за принципом обмеження дострокового вилучення коштів засновано понад 80 % всіх новостворюваних пенсійних фондів.

Недержавний пенсійний фонд у більшості зарубіжних країнах - це організація, що займається різноплановою некомерційною діяльністю, яка полягає в акумулюванні коштів населення, їх подальшого інвестування у різні сектори економіки та подальшого використання для виплат пенсій та допомоги учасникам фонду [4, с. 22].

Проведений аналіз закордонного досвіду недержавної системи пенсійного страхування дозволяє зробити висновок про те, що спільним для всіх країн є державна політика щодо розширення додаткового пенсійного страхування та індивідуальних пенсійних програм. Недержавне пенсійне страхування стало невід'ємною частиною соціальної системи пенсійного забезпечення. Зарубіжний досвід недержавного пенсійного страхування дозволяє щодо механізмів і шляхів розвитку недержавного пенсійного страхування нашій країні позбутися ілюзії, що розвиток індивідуальних накопичувальних пенсійних систем допоможе державі поступово скорочувати тягар своїх витрат за функціонування системи

обов'язкового соціального страхування.

Перелік джерел посилання:

1. Татрин Н.Б. Недержавні пенсійні фонди: модернізація, тенденції та проблеми розвитку в Україні. *Економіка та держава.* №5. 2021. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/5_2021/16.pdf.

2. Борисюк О. В. Накопичувальне страхування життя: розвиток у контексті пенсійної реформи в Україні. *Науковий вісник Буковинського державного фінансово-економічного університету.* Економічні науки. 2014. Вип. 26. С. 284-289.

3. Борисюк О. В. Дацюк-Томчук М.Б. Проблеми розвитку страхування життя в умовах нестабільного фінансового середовища. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.* Випуск Том 1 № 17, 2019. с. 100-106.

4. Румянцева С.С. Особливості діяльності Чеських пенсійних фондів. *Цінні папери України.* 2020. № 49. С. 22.

5. Вінер М. Недержавні пенсійні фонди: уроки для України. *Фориншурер.* 2016. № 3. С. 77.

6. Карлін М.І., Борисюк О.В. Управління державними фінансами: навч. посіб. Луцьк: ПП Іванюк, 2013. 273 с.

Сиротенко М.Р.
«Банківський бізнес», 4 курс
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – к.е.н., доцент,
професор кафедри банківської справи та страхування
Білошапка В.С.

ПРОЗОРІСТЬ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ ЯК ДОМІНАНТА РОЗВИТКУ ЦЕНТРАЛЬНОГО БАНКУ

За останні декілька десятиліть центральні банки стали більш прозорими, ніж раніше [1]. Але все ж, дискусія про те, наскільки доцільно й надалі збільшувати прозорість грошової влади, триває в наукових колах. Відомо, що для центральних банків, що дотримуються режиму інфляційного таргетування, прозорість та підзвітність є обов’язковими елементами монетарної політики [2], оскільки імовірно, що вони повинні сприяти збільшенню успішності реалізації режиму.

Питання, якою мірою це припущення відповідає реальному стану справ – залишається відкритим. Чим високий рівень прозорості центрального банку може бути корисним? Прозорість можна сприймати як зменшення асиметрії інформації, оскільки більша прозорість повинна сприяти досягненню оптимального за Парето рівноваги [3].

Прозорість допомагає керувати інфляційними очікуваннями фірм та домогосподарств, прив'язуючи ці очікування до цільового рівня інфляції, що, своєю чергою, стабілізує ціни [4]. З моделі в роботі [5], де центральний банк на відміну від населення знає, як визначаються номінальні процентні ставки,

випливає, що за такої інформаційної асиметрії інфляційні очікування не можна стабілізувати, просто оголосивши цільовий показник інфляції, необхідно обов'язково оголосити, як цю мету буде досягнуто.

Практикою доведено, що чим простіше сформульована мета центрального банку для суспільства, тим вища здатність центрального банку стабілізувати економіку. Оскільки прозорість підвищує довіру до зобов'язань центрального банку, він може проводити більш гнучку політику у ситуації, коли виникають нетипові умови. Це вірно, оскільки громадськості буде ясно, що відхилення є тимчасовим і не суперечить довгостроковому досягненню мети грошово-кредитної політики. Більша суспільна довіра полегшує центральним банкам завдання досягнення мети з інфляції, оскільки вищий рівень довіри сприяє закріпленню інфляційних очікувань біля таргету.

За низького рівня прозорості може погано працювати механізм зв'язку між зміною інфляційних очікувань та зміною споживання. Процес закріплення інфляційних очікувань буде призводити до успіху у досягненні мети інфляції лише тоді, коли економічні агенти будуть добре обізнані про стан економіки. Нарешті, збільшення прозорості може знижувати реакцію економіки на екзогенні шоки за рахунок зменшення ефекту перенесення валютного курсу внаслідок закріплення інфляційних очікувань поблизу цільового орієнтиру. Це полегшує досягнення мети інфляції для центрального банку, оскільки дозволяє йому сконцентруватися на внутрішніх шоках.

Окремо слід зупинитися на тих моментах, які пояснять, чому високий рівень прозорості може бути шкідливий. Публікація протоколів прийняття рішень та голосувань комітету з грошово-кредитної політики може завдати шкоди авторитету центрального банку за наявності розбіжностей усередині керівництва центрального банку. При публікації підсумків поіменного голосування втрачається також колективна відповідальність за ухвалені рішення, що веде до зниження передбачуваності та ясності політики. Крім того, публікація протоколів голосувань може призводити до зниження ефективності прийняття рішень радою керівників центрального банку через поведінкові ефекти. Прозорість, порівняно із секретністю, негативно впливає на агрегування інформації на етапах обговорення та голосування та призводить до більшої кількості помилкових рішень комітету. Також зазначимо, що прозорість знижує стимули економічних агентів до самостійного аналізу макроекономічної ситуації.

Але без належного рівня прозорості монетарної політики центрального банку, Україна не зможе набути членства в ЄС. **Вступ України до ЄС підтримує переважна більшість українців, а євроінтеграційний процес є відображенням волі українського народу.** Євроінтеграція України є зміною світоглядних принципів на всіх рівнях життя і рухом до європейського добробуту. Згідно з євроінтеграційним курсом українська влада має зобов’язання проводити реформи, в тому числі у фінансовому секторі, що дозволить країні остаточно розпрощатися з залишками радянського минулого, з його бюрократією. Тому діяльність Національного банку України у сфері європейської інтеграції націлена насамперед на імплементацію Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Реалізація положень Угоди підвищує ефективність ринку фінансових послуг, забезпечує наближення національних норм регулювання і нагляду до правил ЄС й

міжнародних стандартів. Це також створює передумови для посилення конкурентоздатності та рівноправної співпраці українських фінансових установ з європейськими, сприяє підвищенню рівня надання фінансових послуг та захисту прав споживачів.

Щоб досягти мети, Національний банк України постійно робить кроки, які спрямовані на:

- реалізацію Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, імплементацію актів права ЄС у національне законодавство;
- упровадження міжнародних стандартів у сфері фінансових послуг;
- підвищення прозорості монетарної політики;
- виконання рішень двосторонніх органів асоціації Україна – ЄС та інших міжнародно-правових зобов'язань і домовленостей у сфері європейської інтеграції;
- зміцнення довіри до Національного банку як центрального банку, який відповідає європейським стандартам та інтегрований до європейської спільноти центробанків [6].

Отже, запровадження Національним банком України європейських стандартів і практик прозорості монетарної політики сприяє ефективним механізмам регулювання, удосконаленню наглядових підходів та прозорості фінансового сектору в цілому, а також є домінантою розвитку НБУ.

Монетарна політика – це стратегія держави щодо грошово-кредитної політики. Головна мета центрального банку полягає в тому, щоб забезпечити належну кількість грошей в економіці. Монетарна політика спрямована на згладжування циклічних коливань, щоб запобігти перегріву економіки або її сповільненню.

Грамотна та прозора монетарна політика допомагає зберегти стійку та здорову економіку країни. Основні цілі монетарної політики – реагувати на значні події, забезпечувати рівновагу платіжного балансу держави, забезпечувати повну зайнятість населення і контролювати інфляцію.

Перелік джерел посилання:

1. Dincer N. N., Eichengreen B. Central Bank Transparency and Independence: Updates and New Measures. International Journal of Central Banking, 2014, vol. 10, no. 1, pp. 189-259.
2. Svensson L. E. O. Inflation Targeting. In: Friedman B. M., Woodford M. (eds.).Handbook of Monetary Economics. Amsterdam, Elsevier, 2010, vol. 3, pp. 1237-1302.
3. Geraats P. M. Central Bank Transparency.20. The Economic Journal, 2002, vol. 112, no. 483, pp. F532-F565. DOI:10.1111/1468-0297.00082.
4. Adrian T., Laxton M. D., Obstfeld M. M.2. Advancing the Frontiers of Monetary Policy. Washington, DC, International Monetary Fund, 2018. DOI:10.5089/9781484325940.071.
5. Eusepi S., Preston B. Central Bank Communication and Expectations Stabilization.15. American Economic Journal: Macroeconomics, 2010, vol. 2, no. 3, pp. 235-271. DOI:10.1257/mac.2.3.235.

6. Офіційний сайт Національного банку України. Європейська інтеграція. URL: https://bank.gov.ua/ua/about/international/euro-integration (Дата звернення 23.03.2023).

Степанець В.С.
аспірантка кафедри банківської справи та страхування
Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана
Начальник управління раннього реагування ФГВФО
Науковий керівник - д.е.н., професор,
професор кафедри банківської справи та страхування
Краснова І.В.

ВРЕГУЛЮВАННЯ БАНКІВ В ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД: ІНСТРУМЕНТ ПЕРЕДАВАННЯ АКТИВІВ ТА ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

В березні 2023 року Виконавча рада МВФ схвалила 15,6 мільярдів доларів США за новою угодою про розширене фінансування (EFF) для України як частину загального пакету підтримки на 115 мільярдів доларів США.

Меморандум про економічну та фінансову політику з МВФ в межах надання вищевказаного фінансування передбачає, що кінцевою метою економічної програми українського уряду є відновлення фіскальної та боргової стабільності, одночасно сприяючи довгостроковому зростанню в контексті післявоєнної реконструкції та на шляху до вступу в ЄС. Враховуючи велику невизначеність, економічна програма МВФ передбачає двоетапний підхід: довоєнного та післявоєнного відновлення [1, с.105].

Прогнозування збитків, які отримає банківська система, після перемоги у війні з рф, в умовах цілковитої невизначеності щодо строків закінчення війни та наслідків, зараз точно зробити неможливо, проте, очевидно, що після перемоги у війні з рф, криза буде системною, і для її вирішення необхідно розробити системні підходи для забезпечення післявоєнної фінансової стабільності.

Мережа ключових функцій фінансової безпеки (financial safety net key functions) включає функцію нагляду, гарантування, врегулювання. Органи, яким державою делеговано зазначені функції, є ключовими в забезпеченні фінансової стабільності [2, с.1]. Відповідно, ключову роль в забезпеченні фінансової стабільності в Україні відведена Національному Банку України (далі – НБУ) та Фонду гарантування вкладів фізичних осіб (далі – Фонд, ФГВ).

Одним із структурних маяків (Structural Benchmarks) меморандуму з МВФ є підготовка програми (основи) реабілітації банків [1, с.121]. Цей структурний маяк включає:

(i) фінансову підтримку;
(ii) регулярно оновлювані плани відновлення та врегулювання банків;
(iii) покращення фінансового стану ФГВФО; та
(iv) узгодження нормативних актів НБУ щодо відповідності контрагентам в операціях грошово-кредитної політики та в операціях кредитора останньої інстанції з передовою міжнародною практикою.

В межах виконання ФГВ функції врегулювання та виконання структурного маяка щодо постійно оновлюваних планів врегулювання, виникає необхідність вибору способів виведення банків з точки зору їх релевантності та необхідності вдосконалення для використання під час післявоєнної системної кризи.

План врегулювання – це документ, який визначає спосіб, економічне обґрунтування, строки та умови виведення неплатоспроможного банку з ринку. Наразі проекти планів врегулювання готуються ФГВ лише для банків, які віднесені НБУ до категорії проблемних, та, відповідно, безпосередньо для банків в процедурі виведення з ринку, тобто під час тимчасової адміністрації, коли банк визнано неплатоспроможним. Виникає необхідність вимоги підготовки планів врегулювання для всіх банків. Така вимога також міститься в Директиві 59/2014 ЄС [3], впровадженням якої наразі займається ФГВ та НБУ.

З досвіду останніх світових криз найбільш поширеним та ефективним способом виведення неплатоспроможних банків з ринку, був спосіб «передавання активів та зобов'язань до платоспроможного банку». За його реалізації досягається не тільки збереження коштів вкладників та клієнтів банку, а й збереження позичальників у працюючому банку, який має набагато більше інструментів для реструктуризації та підтримки їх подальшого економічного розвитку у співробітництві з приймаючим банком.

Крім того, суттєвими перевагами такого способу врегулювання є:

- передані активи не знецінюються;
- короткий термін недоступності вкладів, поточних рахунків;
- вклади передаються та обслуговуються на діючих умовах (нема втрати дохідності вкладником за виключенням періоду тимчасової адміністрації).

Проблематика цього способу в тому, що зобов'язання приймаючому банку передаються за балансовою вартістю, а активи - за ринковою, яка на момент післявоєнного періоду падіння економіки може виявитися занадто низькою та недостатньою. Тобто, необхідно визначити механізми компенсації недостатності вартості активів та наявність гарантованої приймаючої сторони (за замовчуванням).

Якщо стороною, яка буде приймати активи та зобов'язання, буде гарантована сторона (наприклад - державний банк), то вона отримає фінансову підтримку Фонду та гарантії держави у вигляді ОВДП, у пропорції 50/50 від суми недостатності активів. Додатково можливо визначити мінімальну кількість вимог кредиторів, які переводяться до приймаючого банку (черги) та кількість активів, що передаються (у % до загальної балансової вартості).

Якщо ж стороною, яка буде приймати активи та зобов'язання буде негарантована сторона (будь-який банк, який виявив інтерес до участі у врегулюванні), то можливо запровадити інструмент розподілу збитків та компенсації: за рахунок фонду гарантування, гарантій держави у вигляді ОВДП та самого банку, який візьме на себе певний % збитків, що буде компенсуватися ним самим (loss share agreement, loss share coverage). Зацікавленість до участі приймаючого банку – це додаткова ліквідність з певним рівнем осідання депозитів, та, відповідно, збільшення клієнтської бази.

Крім того, потрібно, уможливити кілька переможців конкурсу, адже наразі може бути лише один приймаючий банк – переможець конкурсу. Таке

впровадження підвищить, ймовірність, що всі зобов'язання та всі активи банку будуть передані (приклад, гарантована сума та певні активи передані одному банку, негарантовані вклади передані іншому банку), а отже зобов'язання вкладників та кредиторів залишаться в системі, в тому числі кошти юридичних осіб.

Можливо, також доцільно буде визначити критерії для банків, які будуть врегульовані у спосіб «передавання активів та зобов'язань» з вищезазначеними особливостями, наприклад:

- банки, чиї зобов'язання перед вкладниками/активи банку становлять 1 % всіх зобов'язань системи;
- банки, які кредитують важливі галузі економіки (оборонна галузь);
- банки з високою часткою зобов'язань державних підприємств;
- банки, які мають критичну роль в обслуговуванні регіону;
- банки, які обслуговують виплати (соціальні, виплати зарплати для державних підприємств);
- банки, які є регіональними в частині концентрації активів чи концентрації зобов'язань (обласні).

Різниця між сумою активів та розміром зобов'язань по діючому закону може компенсуватись Фондом, але Фонд не має достатньої суми власних коштів для широкого застосування такого інструменту. Тому необхідно:

- зробити більш гнучкими механізми компенсації недостатності вартості активів, а саме: запровадити угоди щодо розподілу прибутків та збитків між Фондом (неплатоспроможним банком) та приймаючим банком;
- дозволити надання гарантій для приймаючої сторони на випадок некоректної оцінки активів;
- створити фінансові інструменти для перестрахування ризиків Фонду за наданими гарантіями (наприклад: випуск Фондом деривативів, гарантованих переданими активами, за якими Фонд надав свої гарантії, та розміщення їх на ринку; компенсація витрат Фонду за рахунок репарацій від рф).

Перелік джерел посилання:

1. Меморандум щодо економічної та фінансової політики, в рамках Програми розширеного фінансування від 24.03.2023. URL: https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2023/03/31/Ukraine-Request-for-an-Extended-Arrangement-Under-the-Extended-Fund-Facility-and-Review-of-531687

2. Effective cooperation for resolution of financial institutions in the Americas. URL: https://www.asbasupervision.com/en/bibl/publications-of-asba/working-groups/2164-effective-cooperation-for-resolution-of-financial-institutions-in-the-americas-3/file

3. Директива 2014/59/ЄС щодо оздоровлення та врегулювання кредитних установ та інвестиційних фірм. URL: https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2014.173.01.0190.01.ENG.

Стрижак А.П.
К.е.н.
Данилюк Є.Ю.
К.е.н.,доцент

ФІНАНСОВА ГРАМОТНІСТЬ ЯК ШЛЯХ РОЗВИТКУ ЦИФРОВІЗАЦІЇ БАНКІВСЬКОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ

Цифровізація (англ. digitalization) сьогодні постає найважливішим фактором економічного зростання економіки будь-якої країни [1]. Разом з тим в центрі уваги має залишатись споживач та рівень його фінансової грамотності.

Значення фінансової грамотності полягає у вмінні користуватися грошима з максимально вигодою для себе. Чим раніше людина починає вчити основи фінансової грамотності, тим краще, тому що освіта є ключем до успіху, особливо коли мова йде про гроші. Фінансова грамотність також дозволяє навчитися планувати фінансову стратегію. Завдяки фінансовій грамотності можна оцінити вплив інвестиційних рішень на податкові зобов'язання в майбутньому, на дохід, на майбутню пенсію. За результатами проєкту USAID "Трансформація фінансового сектору" щодо дослідження рівня фінансової грамотності, інклюзії та добробуту в Україні, було виявлено зростання оцінки з 11,6 у 2018 році, до 12,3 у 2021 році [2]. Нормативне значення цієї оцінки знаходиться в межах 14 - 21 балів. Найвищу оцінку отримали респонденти віком 25-60 років, а от в 10,1 бал оцінили українську молодь до 19 років. Дослідження показало, що українці більше зосереджені на короткострокових планах і витрачанні, а не на заощадженні коштів [2]. Досить цікавим статистичним фактом є те, що вищий бал фінансової грамотності мають жителі міст, населення із зарплатою вище 15 тис.грн, і безумовно ті, що мають спеціальну економічну освіту.

Люди, які не використовують будь-які гаджети або не мають доступу до мережі Інтернет, мають низький рівень фінансової грамотності. В основному це люди віком від 60 років і більше. Рівень фінансової інклюзії в Україні знаходиться на середньому рівні, оскільки досить вагома частка населення цурається банківських та фінансових послуг, хоча знають про них. Деяким людям простіше сховати гроші під подушку, ніж покласти на депозит, або позичити гроші у товариша замість того щоб взяти кредит, багато хто не користується послугами страхування, а також спостерігається низький інвестиційний рух серед населення.

Можливість для споживачів отримати зручний доступ до якісних фінансових продуктів та послуг виступає головним фактором фінансової інклюзії та стимулює розвиток фінансових інновацій і цифрових технологій [3]. Ця теза знайшла підтвердження під час опитування. Так, під час опитування було виявлено, що половина респондентів користується мобільним додатком банку при здійсненні фінансових операцій, що робить його більш популярним ніж використання комп'ютера серед користувачів якого таких 40% опитаних. Загалом 38% респондентів для здійснення платежів і переказів використовує і комп'ютер, і мобільний телефон, що дозволяє припустити що близько 50% населення ще не користуються сучасними технологіями при здійсненні банківських операцій [2]. Хоча розвиток дистанційного банківського обслуговування і дозволяє значно

спрощувати життя багатьом, але якщо відділення зникнуть фізично, то частка людей, які не користуються цифровими технологіями будуть мати труднощі з доступом до своїх рахунків через низький рівень цифрової грамотності. Самі ці тенденції найбільше проявились під час коронокризи та війни в Україні.

Причиною низького рівня фінансової грамотності також виступає недостатній рівень довіри населення до банківських та фінансових установ. Згідно опитування чверть з них не довіряє банкам зовсім, ще стільки ж не впевнених. Сталося це через часті банківські кризи і низьку обізнаність населення як взагалі працює фінансовий та зокрема банківський ринок. Виходить замкнуте коло, люди не бажають дізнаватися причин того чому вони не довіряють банкам, тому що їм не вистачає компетенцій та знань. Окрім того, велика частка населення не довіряє новітнім банківським технологіями, що виявляється у їхній фінансовій поведінці, наприклад надається перевага заощадження у готівці, і при цьому українці бажають швидше витрачати, ніж заробляти.

Рівень фінансової грамотності в Україні знаходиться трохи нижче середнього, порівняно з іншими країнами (рис. 1).

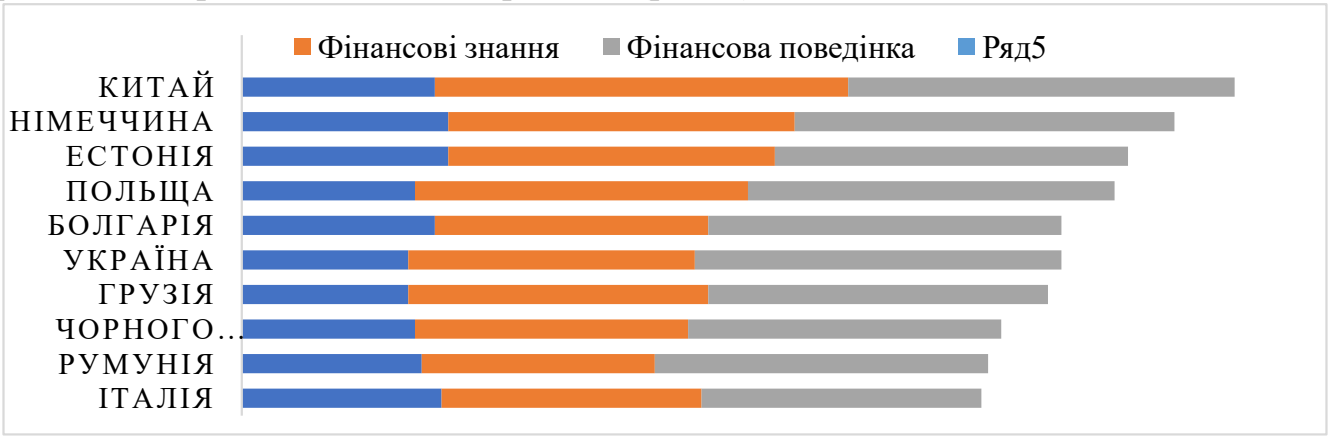

Рисунок 1 – Індекс фінансової грамотності у різних країнах світу за 2021 рік

Джерело: розроблено авторами за даними [2]

Лідером за рівнем фінансової грамотності є Китай з оцінкою 14,9. Україна порівняно з іншими країнами, має досить непоганий індекс фінансової грамотності. Для його підвищення слід удосконалювати фінансові знання та фінансову поведінку. Близько половини населення не орієнтується у фінансовій та банківській термінології, не розуміє, які фінансові процеси відбуваються в країні, а також не схильне заощаджувати кошти, планувати витрати, не цікавиться фінансовими питаннями, і при цьому не розуміють чому не вистачає коштів. Проте не зважаючи на такі умови цей індекс щорічно зростає саме завдяки розвитку цифрових технологій.

Оскільки в Україні проблематичним є питання фінансової грамотності, то можна запропонувати такі шляхи їх вирішення:

- спеціальні тренінги для осіб, старшими за 60 років, комбіновані заходи із підвищення фінансової та цифрової грамотності;
- виїзні лекції присвячені фінансовій грамотності у сільській місцевості;
- проведення бізнес-тренінгів на робочих місцях присвячених фінансам;

- розробка системи фінансової освіти за рівнями, де на найпростішому буде інформація про відсотки і заощадження, а на найскладнішому – як правильно інвестувати, торгувати на біржі чи вкладатися в криптовалюту;
- спрямування зусиль фінансових регуляторів на посилення захисту прав споживачів фінансових послуг;
- підвищення довіри до банківської системи і фінансового ринку шляхом підвищення прозорості діяльності фінансових установ;
- посилення просвітницької роботи щодо безпеки користування фінансовими продуктами.

Отже, погоджуємось, що в умовах діджиталізації важливим стає не просто володіння навичками, вміннями, компетенціями використання фінансових знань в цілях забезпечення власної фінансової захищеності та збагачення, а й вміння використовувати інформаційні технології, забезпечувати захист конфіденційності даних, безпеку даних та залишатися економічно незалежним [4].

1. Охрименко І.Б., Шуляк Д.А. Актуальність цифровізації страхового бізнесу на тлі сучасних соціально-економічних і геополітичних викликів. Наукові перспективи: журнал. 2022. № 8(26) С. 186-199. URL:http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/2374

2. Національний банк України. Фінансова грамотність, фінансова інклюзія та фінансовий добробут в Україні у 2021 році. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Research_Financial_Literacy_Inclusion_Welfare_2021.pdf?v=4 (Дата звернення: 12.02.2023).

3. L. Prymostka, I. Krasnova, O. Prymostka, A. Nikitin, V. Shevaldina Financial inclusion in Ukraine: determinants and evaluation. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*, вип. 2, вип. 33, Липень 2020, с. 500-512: URL:https://doi.org/10.18371/fcaptp.v2i33.207218

4. Краснова І.В., Лавренюк А.В, Виклики та можливості цифрової фінансової інклюзії *Sciences of Europe (Praha, Czech Republic).* No 77 (2022). Vol. 2. DOI: 10.31618/ESSA. 2782-1994.2022, с.53-58 URL:https://pure.spbu.ru/ws/files/92882752/65_117_PB.pdf#page=53

Циганов С.А.
д.е.н., професор, професор кафедри міжнародних фінансів
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ ВЕКТОР РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ

Характерною ознакою сучасного етапу розвитку є поглиблення глобалізаційних процесів, що породжує якісно нові виклики перед країнами світу та вимагає від них адаптації національних економік до трансформаційних змін у світовому господарстві через побудову ефективного механізму реагування на глобальні виклики та розробки необхідних заходів для інтеграції у світовий економічний простір. У процесі формування сучасної системи міжнародних

економічних відносин і визначення пріоритетів зовнішньоекономічної політики України на етапі її ринкової трансформації повинні бути враховані її національні інтереси в контексті забезпечення євроінтеграційного вектора розвитку України, як країни що має статус кандидата на вступ до ЄС. Європейська інтеграція є стратегічним курсом який обрала України, адже це – шлях до формування ефективної моделі ринкової економіки, передусім пов'язаний із проведенням внутрішніх реформ: адаптацією законодавства України до європейських стандартів, реформуванням інституцій та реалізацією європейських цінностей. Це широкі можливості для отримання доступу до європейських ринків товарів, технологій, капіталів; розвитку нових технологій; створення передумов для захисту конкурентного середовища; підвищення ефективності у інвестиційному співробітництві та наданні широкого спектру послуг на фінансовому ринку [1, с. 65].

У сучасних умовах фінансовий ринок є найважливішим структурним елементом фінансово-кредитної системи національної економіки, від ефективності розвитку якого залежить стабільність та подальше економічне зростання країни загалом. Тому розуміння основних загальносвітових тенденцій розвитку фінансових ринків та встановлення переліку загроз чи проблем в умовах глобальної нестабільності, їх ефективне вирішення стає необхідною передумовою для подальшого економічного зростання України в контексті її євроінтеграційних намірів. Наявність фінансового ринку з розвиненою інфраструктурою є одним з необхідних елементів архітектури фінансово-економічних відносин, що значною мірою характеризують стан розвитку національної економіки. Одним з ключових завдань на шляху до інтеграції у європейський фінансовий простір є побудова в Україні високоліквідного фінансового ринку, спроможного забезпечити потреби національної економіки у кредитно-інвестиційних ресурсах, адже упродовж останніх десятиріч роль та значення фінансового ринку у відтворювальному процесі в усіх країн світу значно зросла.

Інтеграція України до Європейського Союзу як повноправного учасника співтовариства, відкриває перед нею широкі перспективи для подальшого економічного розвитку, проте може створити і низку проблем для учасників фінансового ринку та органів регулювання фінансового сектору. Серед проблемних питань розвитку фінансового ринку України, пов'язаних з євроінтеграційними процесами слід виокремити: неготовність вітчизняних фінансових посередників до жорсткої конкуренції з іноземними учасниками ринку; недостатній рівень їх капіталізації; необхідність реструктуризації ряду банківських та парабанківських установ; значні витрати на отримання міжнародних і європейських сертифікатів на фінансові послуги, дотримання правил і стандартів ведення банківського та страхового бізнесу в ЄС та інші.

Значні проблеми євроінтеграційного характеру будуть пов'язані насамперед з діяльністю небанківських фінансових установ (НФУ), які відносяться до парабанківського сектору, вони заповнюють навколо банківський простір і вважаються сьогодні найслабшою ланкою національного фінансового ринку. Але їх наявність є необхідною умовою для розвитку конкурентного середовища на фінансовому ринку України, розширенню асортименту фінансових послуг та доступу до них з боку клієнтів, зниженню вартості та підвищенню якості послуг.

У сучасних умовах в Україні функціонує банкоцентрична модель фінансового ринку, про що свідчить значне переважання частки активів банківських установ серед загальних активів інших посередників (контролюють більше 75% усіх фінансових ресурсів), що здатні акумулювати тимчасово вільні грошові ресурси в країні, та перетворювати їх у позичковий капітал, з метою забезпечення потреб економіки в інвестиціях. Тому в системі відтворення національної економіки України, у повоєнний період, фінансові ресурси кредитно-банківської системи будуть відігравати дуже важливу роль у відновленні і збільшенні економічного потенціалу, а отже, у забезпеченні високих темпів економічного зростання.

Збереження активів, інфраструктури та учасників фінансового ринку України під час повномасштабної війни повинно здійснюватися за рахунок ефективної державної підтримки. Відновлення потенціалу фінансового ринку України у повоєнний період та проведення структурних трансформацій необхідно здійснювати на основі дотримання стандартів і вимог ЄС. Процес адаптації вітчизняного фінансового ринку до європейських стандартів вимагає певного перехідного періоду. Разом з тим, ключові та принципові зміни у законодавстві, повинні бути спрямовані насамперед, на забезпечення стабільності та підвищення конкурентоспроможності вітчизняної кредитно-банківської системи на європейському фінансовому ринку. У зв'язку з цим необхідно чітке визначення пріоритетності запровадження змін у систему фінансового регулювання. Вирішення цього завдання передбачає вивчення наслідків запровадження в Україні норм і правил діяльності фінансових посередників в ЄС, в основі яких лежать правила Базельського комітету з питань банківського нагляду та відповідні Директиви ЄС щодо власних коштів банків, які з'явилися як відповідь на світову фінансово-економічну кризу.

В умовах розгортання кризових явищ в економіці України на початку XXI століття, особливо під час Covid–19 та повномасштабної агресії росії проти України, коли провідні фінансові установи відчули кризу ліквідності, внаслідок якої відбулося суттєве скорочення інвестиційної діяльності набуло актуальності необхідність створення інтеграційних об'єднань інвестиційного напрямку. На сучасному етапі розвитку найважливішим завданням державного регулювання економіки є поліпшення інвестиційного клімату в Україні, активізація інвестиційної діяльності фінансових посередників, створення умов для їх стимулювання до утворення інтеграційних структур з іншими учасниками фінансового ринку з метою концентрації інвестиційних ресурсів та їх спрямування в реальний сектор економіки [2, с. 41].

Світовий досвід засвідчує, що ефективність виконання фінансовим ринком своєї основної функції з мобілізації тимчасово вільних грошових ресурсів, їх акумуляції та трансформації у позичковий капітал значною мірою залежить від конфігурації інфраструктури цього ринку, його інституціоналізації та правового забезпечення, надійності проведення інвестиційних операцій та систем комунікації, розвитку сучасного механізму консолідації ресурсів. Роль банківських установ в процесі кругообігу капіталу в економіці при існуючій в Україні моделі фінансового ринку стає вирішальною. Водночас обмеженість їх можливостей самостійно фінансувати великомасштабні інфраструктурні проекти, проводити диверсифікацію ризиків та зменшити негативні наслідки асиметрії

інформації, а також отримати ефект синергії від консолідації капіталу та розширення спектру фінансових операцій, змушує банки до створення інтеграційних структур з іншими учасниками фінансового ринку.

Отже, інтеграція України до європейського фінансового простору створить для усіх фінансових установ об'єктивні передумови для подальшого економічного зростання. Поглиблення міжнародної інтеграції України після вступу до СОТ, створення зони вільної торгівлі з ЄС та набуття статусу країни кандидата для вступу до ЄС актуалізує необхідність забезпечення інвестиційної привабливості фінансового ринку України. Європейська інтеграція для фінансового ринку України – це європейський досвід, високі стандарти та інвестиції, розвинена ринкова інфраструктура фінансових послуг в Україні та широкі перспективи для подальшого розвитку.

Таким чином, інтеграція фінансового ринку України у європейський фінансовий простір, з одного боку, може спричинити прояв ряду фінансово-економічних ризиків, а з іншого – матиме позитивні наслідки. Враховуючи ризики та проблеми, що нині існують на фінансовому ринку ЄС, значні недоліки у системі регулювання, які виявила глобальна фінансово-економічна криза, постійні зміни у регуляторній сфері в ЄС, на нашу думку, необхідно підходити до процесу євроінтеграції поетапно та з урахуванням усіх обставин.

Перелік джерел посилання:

1. Євроінтеграційний вектор розвитку та реалізація національних інтересів України: монографія / за заг. ред. Д. В. Карамишева. Харків: ХРІ НАДУ, 2021. 204 с.

2. Секторальна інтеграція України до ЄС: передумови, перспективи, виклики: аналітична доповідь / за ред. М. Пашкова. Київ: Центр Разумкова, 2020. 100 с.

Циганова Н.В.
д.е.н., професор
професор кафедри банківської справи та страхування
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

РЕГУЛЮВАННЯ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ В УМОВАХ ДЕСТАБІЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВИХ РИНКІВ

Останні події на фінансових ринках викликають обґрунтовану, на наш погляд, стурбованість експертів і регуляторів. Прискорення темпів інфляції протягом 2022 р. у США та країнах Європи змусили центральні банки застосувати досить жорсткі заходи у монетарній сфері, серед яких неодноразове підвищення процентних ставок, перегляд норм резервування, обмеження грошової пропозиції. Інфляція у США досягла сорокарічного максимуму.

Але проблеми торкнулися не лише грошової сфери. Друга половина 2022 р. та початок 2023 р. супроводжуються дестабілізацією банківського сектору. У березні 2023 р. ми стали свідками проблем швейцарського Credit Suisse, американських Silicon Valley Bank (SVB) та Signature Bank. Банкрутство цих банків завдало суттєвого удару по довірі до фінансових ринків, оскільки

проблемними виявилися великі системоутворюючі банки. SVB виявився найбільшим банком – банкрутом з часів кризи 2007–2099 рр. Це надало поштовх до подальшої дестабілізації банківського сектору та падіння акцій банків, інших фінансових установ. Так найбільшим банкам США, серед яких Bank of America, Citigroup, JP Morgan Chase, Wells Fargo, Goldman Sachs та інші, довелося об'єднувати зусилля для спасіння банку First Republic, акції якого рекордно обвалилися на тлі цих потрясінь. Для підтримки ліквідності цього банку та відновлення довіри інвесторів було прийнято рішення щодо розміщення коштів на рахунках, що не підлягають страхуванню, на 30 млрд дол.

Державні регулятори та офіційні особи також прагнуть підтримати довіру до банків у цей нелегкий час. Голова Федеральної резервної системи США Джером Пауелл, голова Федеральної корпорації страхування депозитів Мартін Дж. Грюнберг та міністр фінансів США Джанет Єллен 12 березня оголосили спільну заяву, у якій акцентували увагу на стійкості банківської системи та вітали спільні дії фінансових установ, спрямовані на недопущення чергової банківської кризи [1]. У ній було наголошено на необхідність рішучих заходів для захисту економіки, стабільного функціонування банківської системи. Федеральна резервна система оголосила про «додаткове фінансування відповідним депозитарним установам, щоб допомогти банкам мати можливість задовольнити потреби всіх своїх вкладників».

Президент США Джо Байден також був вимушений зробити заяву на підтримку банківського сектору, в якій було наголошено на стабільному стані банківської системи, її безпечності і необхідності посилення банківського регулювання. Він наголосив, що «американці можуть бути впевнені, що банківська система в безпеці. Ваші депозити будуть там, коли вони вам знадобляться» [2]. Принципова позиція керівництва країни: за ці проблеми не повинні сплачувати платники податків. Передбачаються заходи щодо менеджменту проблемних банків та подальше посилення банківського регулювання і нагляду.

Система банківського нагляду США вже зазнала значних змін після світової кризи 2007–2009 рр. Посткризове реформування банківської системи США було спрямоване на підвищення її стійкості, зокрема на це спрямовані заходи, передбачені законом Додда-Френка (2010 р.). Згідно цього акту розпочалося реформування фінансового сектору США, зокрема діяльності банків, інвестиційних компаній, рейтингових агенцій. Реформування фінансового сектору передбачало перерозподіл функцій та повноважень між основними регуляторами: Федеральною резервною системою (ФРС), Контролером грошового обігу при Міністерстві фінансів та Федеральною корпорацією страхування депозитів. На відміну від попереднього розподілу повноважень у сфері банківського нагляду цим законом під контроль ФРС передані усі банки з активами понад 50 млрд дол. США. До цього основні контрольні функції на діяльність банків цієї категорії було покладено на Контролера грошового обігу в межах ліцензійного нагляду. У підпорядкуванні Контролера грошового обігу залишилися банки федерального рівня з активами менше 50 млрд дол. США. Тобто була підвищена відповідальність і повноваження ФРС як органа, що виконує функції центрального банку в країні.

Проте для попередження кризових ситуацій на фінансовому ринку створено новий орган – Раду з нагляду за фінансовою стабільністю (Financial Stability Oversight Council, FSOC), яку очолює міністр фінансів і до складу якої входять представники основних регуляторів країни. Тобто реформування фінансового сектору спрямоване на чітке розмежування зон відповідальності та водночас узгодження дій регуляторів федерального рівня. Заслуговує на увагу досвід концентрації наглядових і регуляторних функцій щодо різних видів фінансових установ. Об'єктом нагляду є великі фінансові установи як потенційне джерело системних ризиків. Також зусилля FSOC спрямовані на подолання ризиків кліматичних змін та їх впливу на економіку, ризиків, що генерують крипто активи, кібербезпеку та інші новітні виклики, що дестабілізують економіку і фінансові ринки у тому числі [3]. Рекомендації FSOC, що спрямовуються усім регуляторам, сприяють узгодженню дій останніх, роблять їх більш ефективними.

Для України може бути корисним досвід регулювання ризикових інвестицій банків, зокрема обмеження відповідно правила Волкера по торгових операціях банків на ринку цінних паперів сумою 3% капіталу першого рівня [4]. Інтерес банків до інвестицій з високим рівнем прибутку і ризиків, особливо якщо це стосується системних банків, має бути в межах підвищеної уваги регуляторів. Також цікавим є рішення щодо періодичного подання до FSOC великими фінансовими установами планів власної ліквідації, які мають містити заходи щодо виходу з ринку, який не порушуватиме стабільну роботу фінансової системи. Якщо раніше виведення з ринку великих банків було у сфері повноважень Федеральної корпорації страхування депозитів, то тепер це спільна відповідальність ФРС, Федеральної корпорації страхування депозитів та Міністерства фінансів. Як і раніше, ліквідація системно важливих банків покладена на Федеральну корпорацію страхування депозитів, проте формується додаткове ресурсне забезпечення – спеціальний фонд для ліквідації проблемних установ розміром 50 млрд дол., що дозволяє пом'якшити наслідки банкрутств системних банків [5].

У країнах Європи також відбулися суттєві зміни регуляторних механізмів з метою підвищення стабільності банківського сектору, недопущення його дестабілізації. Після світової фінансової кризи 2007–2009 рр. система нагляду за діяльністю банків та інших фінансових інститутів в ЄС була суттєво реформована у напрямі посилення контролю діяльності транснаціональних фінансових угруповань та формування єдиної системи вимог і правил. Оскільки більшість ТНБ на європейських та світових фінансових ринках під час кризових подій продемонстрували низьку фінансову стійкість, суттєве погіршення фінансових показників і потребували державної підтримки, постало питання про підвищення стандартів банківського нагляду та їх стандартизацію на міжнародному рівні. Для цього наприкінці 2010 р. Європейським Парламентом і Радою було затверджено пакет документів, відповідно до яких було створено Європейську систему фінансового нагляду (The European System of Financial Supervisor, ESFS), яка діє з 2011 р. та об'єднує Європейську наглядову раду (The European Supervisory Authorities, ESA**)**, Європейську раду з системних ризиків (The European Systemic Risk Board, ESRB), Об'єднаний комітет органів нагляду в ЄС (The Joint Committee of the European Supervisory Authorities, JCESA), національні наглядові органи

країн-членів ЄС (the national supervisory authorities of EU member states) [6; 7]. Реформування системи нагляду посилило стійкість банківського сектору, проте останні події демонструють необхідність подальшого удосконалення регуляторних механізмів.

Вітчизняний банківський сектор також зазнає втрат, однак у цілому демонструє достатню фінансову стійкість. Однак у процесі подальшого реформування системи нагляду слід врахувати необхідність забезпечення ефективної співпраці усіх регуляторів фінансового ринку, її організаційне оформлення. Потребує удосконалення механізм виведення банків з ринку та його фінансове супроводження.

Перелік джерел посилання:

1. Joint Statement by the Department of the Treasury, Federal Reserve, and FDIC. Press Releases, March 12, 2023. *U.S. Department of The Treasury*. URL: https://home.treasury.gov/news/press-releases/jy1337

2. Тарасовський Ю. Банківська система США безпечна. *Forbes*. URL: https://forbes.ua/news/bankivska-sistema-ssha-bezpechna-bayden-vistupiv-iz-5-khvilinnoyu-zayavoyu-pislya-krakhu-svb-ta-signature-bank-13032023-12331

3. Financial Stability Oversight Council. Annual Report 2022. *U.S. Department of The Treasury*. URL: https://home.treasury.gov/system/files/261/FSOC2022AnnualReport.pdf

4. Volcker Rule. *The Board of Governors of the Federal Reserve System*. URL: https://www.federalreserve.gov/supervisionreg/volcker-rule.htm

5. Systemically Important or «Too Big to Fail» Financial Institutions. *Congressional Research Service*. September 24, 2018. URL: https://crsreports.congress.gov/product/pdf/R/R42150

6. Циганова Н.В. Консолідація банківського сектору у конкурентному середовищі : монографія. Київ: КНЕУ, 2020. 422 с.

7. European System of Financial Supervision. URL: https://www.bankingsupervision.europa.eu/about/esfs/html/index.en.html

Шараєвська Ю. Ю.
«Фінанси, банківська справа та страхування», 3 курс
Державний торговельно-економічний університет
Науковий керівник – старший викладач
кафедри банківської справи
Котенко У. М.

РЕГУЛЮВАННЯ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ В УКРАЇНІ

В умовах воєнного стану в Україні у багатьох споживачів банківських послуг виникли проблеми з відвідуванням банківських установ для вирішення багатьох фінансових питань. Але завдяки зручним та багатофункціональним додаткам клієнти могли швидко та зручно здійснювати безготівкові розрахунки та задовольняти свої потреби. Користувачі ще задовго до воєнного стану оцінили

зручність безготівкових розрахунків, які стали частиною повсякденного життя, але саме з початком військових дій на території України безготівкові розрахунки набрали популярності. Більшість клієнтів саме через вищезазначені умови змушені були навчитися користуватись мобільними додатками банків та перейшли на безготівкові розрахунки.

Безготівкові розрахунки – це процес електронного переказу коштів між банківськими рахунками або платіжними системами, який не включає в себе використання готівки. Такі розрахунки можуть бути здійснені через банківські термінали, мобільні додатки, інтернет-банкінг та інші електронні канали зв'язку.

Безготівкові розрахунки мають багато переваг порівняно з традиційними готівковими розрахунками. Серед них: зручність, безпека, можливість відстеження витрат, швидкість.

Національний банк України (далі – НБУ) з метою реалізації норм Закону «Про платіжні послуги» оновив порядок здійснення безготівкових розрахунків у національній валюті користувачами платіжних послуг.

Оновлений законодавчий акт, що регламентує сферу платіжних послуг в Україні (Закону «Про платіжні послуги»), впорядкував порядок відкриття платіжних рахунків користувачам та виконання платіжних операцій за цим рахунком на підставі платіжних інструкцій від користувачів. Йдеться про таких надавачів платіжних послуг, як платіжні установи, філії іноземних платіжних установ, установи електронних грошей, оператори поштового зв'язку [1].

НБУ визначив:

- обов'язкові реквізити платіжної інструкції та вимоги щодо їх заповнення;
- порядок виконання платіжних операцій, який включає ініціювання, прийняття та відмову від прийняття, відкликання платіжної інструкції ;
- порядок виконання надавачами платіжних послуг заходів щодо арешту коштів на рахунках користувачів.

Надавач платіжних послуг здійснює обслуговування користувачів на підставі відповідних договорів і своїх внутрішніх документів із питань здійснення безготівкових розрахунків. Внутрішні документи надавача платіжних послуг не можуть містити положення, що суперечать вимогам законодавства України [2].

В останні роки уряд та НБУ докладають значних зусиль щодо підвищення ефективності регулювання безготівкових розрахунків. Щоб зробити безготівкові розрахунки більш доступними та зручними для громадян та бізнесу, НБУ впроваджує різноманітні ініціативи, такі як зниження комісій за перекази, покращення системи BankID, впровадження системи «Миттєвих переказів» , впорядкування обігу електронних грошей тощо.

Система BankID НБУ – це державна система віддаленої ідентифікації, яка забезпечує передачу персональних даних користувачів від банку, в якому відкрито рахунок, до суб'єкта, який надає користувачу послугу.

Використовуючи систему BankID НБУ, громадяни можуть легко та безпечно отримувати доступ до он-лайн послуг, які надають державні установи та громадські організації; банки та небанківські фінансові установи тощо. Для її застосування достатньо мати відкритий рахунок у банку, що є учасником системи та мати доступ до мобільного або інтернет-банкінгу свого банку.

Протягом семи років НБУ розвиває систему BankID, за ці роки її суттєво

модернізували та розширили коло її учасників. Наразі доступ до використання системи мають понад 99% клієнтів українських банків – фізичних осіб. Навіть в умовах війни та енергетичного терору вони впевнено можуть отримувати дистанційні послуги від майже ста порталів постачальників послуг.

Сьогодні система BankID НБУ налічує 130 учасників. Це 39 банків-ідентифікаторів та 91 абонент – надавач послуг. Щодня у системі відбувається близько ста тисяч успішних електронних ідентифікацій (32,8 млн. за 2022 рік, що на 9% більше, ніж у 2021 році) [3].

Рухаючись у напрямі євроінтеграції, у межах змін законодавства у сфері довірчих послуг та електронної ідентифікації НБУ вивчає питання визнання системи BankID схемою електронної ідентифікації. Зокрема, у перспективі це надасть можливість громадянам України отримувати з використанням системи дистанційні послуги у межах Європейського Союзу.

Кваліфікований електронний підпис (КЕП) – це вид електронного підпису, який має особливий статус та визнається в багатьох країнах світу, включаючи Європейський Союз. Використання КЕП забезпечує вищий рівень захисту в порівнянні із звичайним електронним підписом.

Україна має власну систему електронного підпису, включаючи кваліфікований електронний підпис (КЕП), який регулюється відповідно до Закону України «Про електронні довірчі послуги» та відповідає вимогам Європейського Закону про електронний цифровий підпис (eIDAS) [4].

Отримання кваліфікованого електронного підпису в Україні вимагає виконання певних кроків, зокрема :

1. Вибір провайдера КЕП.
2. Проходження процедури ідентифікації.
3. Підписання договору з провайдером КЕП.
4. Отримання кваліфікованого сертифікату електронного підпис. [5].

Кваліфікований електронний підпис в Україні використовується для різних цілей, таких як підписання електронних документів, електронного документообігу, засвідчення електронних документів перед судом та державними органами тощо. Кваліфікований електронний підпис має юридичну силу та еквівалентну вагомість з письмовим підписом відповідно до законодавства України.

Для отримання кваліфікованого електронного підпису в Україні важливо звернутися до одного з провайдерів електронних підписів, які мають відповідну ліцензію від Державного агентства з питань електронного урядування України. При отриманні КЕП варто дотримуватися всіх вимог законодавства та правил, встановлених провайдером електронних підписів.

Кваліфікований електронний підпис має обмеження та використовується відповідно до вимог законодавства. Деякі види документів, що підлягають нотаріальному посвідченню, не можуть бути підписані кваліфікованим електронним підписом відповідно до чинного законодавства України.

Використання кваліфікованого електронного підпису є важливим кроком у розвитку електронної комунікації та електронного документообігу в Україні, сприяє ефективній взаємодії між бізнесом, громадянами та державою, та забезпечує високий рівень захисту електронної інформації.

Крім того НБУ вдосконалює нормативно-правову базу, яка регулює безготівкові розрахунки, зокрема, у сфері платіжних систем та електронних грошей.

Отже, можемо зробити висновок, що регулювання безготівкових розрахунків в Україні постійно покращується та набуває нових ініціатив та регуляторних змін з метою забезпечення більш зручного та доступного безготівкового обслуговування для громадян та бізнесу. А в деяких аспектах є прикладом інноваційності для інших країн.

Перелік джерел посилання:

1. Про платіжні послуги: Закон України від 30.06.2021 р. № 1591-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text.
2. Інструкція про безготівкові розрахунки в національній валюті користувачів платіжних послуг : Постанова Правління Національного банку України від 29.07.2022 р. № 163. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0163500-22#Text.
3. Національний банк отримав другу міжнародну нагороду Central Banking Awards – за розвиток Системи BankID НБУ. *Офіційний сайт Національного банку України*. URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-otrimav-drugu-mijnarodnu-nagorodu-central-banking-awards--za-rozvitok-sistemi-bankid-nbu.
4. Про електронні довірчі послуги: Закон України від 05.10.2017 р. № 2155-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text.
5. Що таке ЕЦП і як його отримати. *Платіжна платформа Fondy*. URL : https://fondy.ua/uk/knowledge/digital-signature/.

Шараєвська Ю.Ю.
«Банківська справа», 3 курс
Державний торговельно-економічний університет
Науковий керівник – к.е.н., старший викладач кафедри банківської справи
Белянко Л.Л.

ПРИНЦИПИ УБЕЗПЕЧЕННЯ ІНТЕРНЕТ-РОЗРАХУНКІВ

Інтернет-розрахунки стали невід’ємною частиною нашого життя, вони надають можливість швидко та зручно здійснювати платежі та перекази коштів онлайн. Однак, разом з тим, що це зручно та швидко, також зростає ризик крадіжки коштів та особистих даних. Тому безпека інтернет-розрахунків є надзвичайно актуальною темою. У цій статті ми розглянемо принципи убезпечення інтернет-розрахунків.

Принципи убезпечення інтернет-розрахунків:

1. Захист особистих даних

   Одним з найважливіших принципів здійснення інтернет-розрахунків є захист особистих даних. Клієнти мають бути впевнені, що їх особисті дані, такі як ім’я, адреса, номери телефону та банківські реквізити, захищені від

несанкціонованого доступу. Для забезпечення захисту особистих даних необхідно використовувати шифрування даних, захист від вірусів та шкідливих програм.

2. Безпека транзакцій

Інтернет-розрахунки повинні бути здійснені з максимальною безпекою. Це означає, що транзакції повинні бути захищеними від несанкціонованого доступу та мають відповідну авторизацію від банків та інших фінансових установ. Для забезпечення безпеки транзакцій використовується двоетапна аутентифікація, вона дозволяє впевнитися в тому, що транзакцію здійснює сам власник рахунку, а не зловмисники.

3. Захист від шахрайства

Інтернет-розрахунки часто є об'єктами кібератак та шахрайства. Тому важливим принципом безпеки є захист від шахрайства. Це можна забезпечити шляхом впровадження систем виявлення шахрайства, які моніторять транзакції та виявляють підозрілі активності.

4. Забезпечення конфіденційності

Конфіденційність є важливим аспектом безпеки при здійсненні інтернет-розрахунків. Клієнти мають бути впевнені в тому, що їхні дані та інформація про транзакції не передаються третім сторонам без їхньої згоди. Для забезпечення конфіденційності використовуються безпечні канали передачі даних та технології шифрування.

5. Розумний вибір платіжної системи

Клієнти мають з розумом вибирати платіжну систему, яка забезпечує найвищий рівень безпеки при здійсненні транзакцій. Платіжні системи повинні відповідати міжнародним стандартам безпеки та бути сертифікованими. Перед вибором платіжної системи потрібно ретельно перевіряти її репутацію та досвід користувачів [1].

Інтернет-розрахунки є невід'ємною частиною сучасного світу, але разом із зручністю використання вони несуть ризики для безпеки. Для забезпечення безпеки при здійсненні інтернет-розрахунків необхідно дотримуватися декількох принципів, які включають захист від зломів, забезпечення конфіденційності, двоетапну аутентифікацію, захист від шахрайства та розумний вибір платіжної системи.

Щоб досягти максимального рівня безпеки, платіжні системи повинні дотримуватися встановлених міжнародних стандартів безпеки та використовувати передові технології. Клієнти також повинні взяти на себе відповідальність за свою безпеку, дотримуючись правил безпеки при здійсненні інтернет-розрахунків.

14 лютого 2022 року Національний банк України розпочав Всеукраїнську інформаційну кампанію з платіжної безпеки #ШахрайГудбай. Вона є продовженням першої подібної кампанії, яка успішно пройшла у 2020 році. Її мета – поліпшити обізнаність громадян про кібергігієну та сприяти формуванню культури безпечної поведінки у віртуальному просторі, а також нагадати про основні правила безпеки безготівкових розрахунків. Важливим напрямом кампанії є роз'яснення простих правил, яких варто дотримуватися під час взаємодії з кіберпростором, зокрема у фінансових питаннях, - бажано мати окремий телефонний номер для взаємодії з фінансовою установою, зареєструвати його та

«прив’язати» до своїх паспортних даних, уважно стежити за тим, де розміщується інформація про фінансовий номер, контролювати свій мобільний телефон і не залишати його без нагляду.

Найрозповсюдженішими шахрайськими схемами є : продаж неіснуючих товарів, псевдовиграші, телефонні шахрайства, фішингові ресурси для привласнення грошей або збору персональних даних, заволодіння грошима під приводом надприбутків та прохання знайомих про допомогу в соціальних мережах [2].

У базі даних «STOP FRAUD» від Кіберполіції, до якої має доступ кожен бажаючий, в будь-який момент можна перевірити банківські карткові рахунки, номери мобільних телефонів і інтернет-сайти, переконавшись, що їх не використовували у відомих Департаменту кіберполіції випадки шахрайства. На офіційній сторінці Департаменту кіберполіції існує форма під назвою «STOP FRAUD». За допомогою цієї форми у всіх бажаючих є можливість перевірити банківські карткові рахунки, номери мобільних телефонів і інтернет-сайти на предмет відомих Департаменту кіберполіції випадків шахрайства за наданими для перевірки відомостями. Процедура перевірки не вимагає від користувача глибоких навичок в користуванні комп’ютерною технікою. Простота форми дозволяє кожному бажаючому отримати доступ до вищезазначеної інформації. У базі даних «STOP FRAUD» зберігається інформація про доведені випадки шахрайства, в яких були використані номери телефонів, банківських карт або Інтернет-сайтів. Так що, в разі виникнення сумнівів у надійності джерел, до яких Ви плануєте звернутися, є можливість в будь-який момент перевірити, чи не були вони фігурантом шахрайських схем раніше [3].

База шахрайських сайтів «BlackList EMA» - результат щоденного моніторингу, проведено експертами Асоції ЄМА, а також завдяки інформації, що надходить від служб безпеки банків, платіжних сервісів, кіберполіції та перевіреної інформації, залишеної користувачами через функціонал «Заявити про інцидент» на сайті ЄМА. Також на сайті ЄМА можна ознайомитися з «Білим Списком ЄМА» - переліком перевірених та надійних платіжних сервісів [4].

Ось декілька простих правил безпеки, яких варто дотримуватись клієнтам при здійсненні інтернет-розрахунків :

1. Використовуйте лише надійний і захищений інтернет-браузер та антивірусне програмне забезпечення на своєму пристрої
2. Ніколи не використовуйте публічний Wi-Fi для здійснення розрахунків. Якщо ви знаходитесь у публічному місці і потрібно здійснити оплату, використовуйте мобільний інтернет
3. Використовуйте лише надійні та підтверджені платіжні системи. Перевірте рейтинг платіжної системи, прочитайте відгуки клієнтів
4. Ніколи не вводьте особисту інформацію, таку як номери карток, CVV коди, паролі тощо на ненадійних веб-сайтах або через ненадійний інтернет
5. Обов’язково перевіряйте адресу веб-сайту, на якому здійснюєте розрахунки. Переконайтеся, що це точно той сайт, який ви хотіли відвідати
6. Використовуйте двоетапну аутентифікацію, яка забезпечує додатковий рівень захисту, коли ви вводите свій пароль [5].

Важливо пам’ятати, що безпека є постійним процесом, і платіжні системи

повинні постійно оновлювати свої системи та технології, щоб забезпечити найвищий рівень безпеки для своїх користувачів.

Отже, забезпечення безпеки при здійсненні інтернет-розрахунків є важливим завданням як для платіжних систем, так і для користувачів. Дотримуючись принципів безпеки та обираючи надійні платіжні системи, ми зможемо зменшити ризики та забезпечити безпечне та зручне здійснення інтернет-розрахунків.

Перелік джерел посилання :

1. Finance.ua. 9 правил безпечних інтернет-платежів. URL: https://easypay.finance.ua/9-pravyl-bezpechyh-internet-platezhiv
2. НБУ. Інформаційна кампанія #ШахрайГудбай. URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/startuye-informatsiyna-kampaniya-natsionalnogo-banku-z-platijnoyi-bezpeki-shahraygudbay
3. Borg.Expert. «STOP FRAUD» : як вивести карткових шахраїв на «чисту воду» ? URL: https://borgexpert.com/news/stop-fraud-iak-vyvesty-kartkovykh-shakhraiv-na-chystu-vodu
4. ЄМА. BlackList EMA. URL : https://www.ema.com.ua/citizens/blacklist/
5. Banker.ua. Безпека розрахунків в інтернет : практичні правила. URL: https://banker.ua/uk/bezpeka-rozraxunkiv-v-internet-praktichni-pravila/

Яковенко А.В.
Студентка 5 курсу
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського
Науковий керівник – к. е. н., доцент,
доцент кафедри економіки, менеджменту та фінансів
Волошина – Сідей В.В.

СУЧАСНИЙ СТАН ІНТЕГРАЦІЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ У СВІТОВИЙ ФІНАНСОВИЙ ПРОСТІР

Сучасний стан інтеграції банківської системи України у світовий фінансовий простір є досить складним і має як позитивні, так і негативні сторони.

З одного боку, відкриття ринку банківських послуг для зарубіжних банків та інвесторів може призвести до збільшення кількості інвестицій та підвищення рівня конкуренції в банківській сфері України. Крім того, інтеграція у світовий фінансовий простір дає змогу отримати доступ до новітніх технологій та фінансових інструментів, що забезпечить підвищення ефективності роботи банків.

З іншого боку, інтеграція банківської системи України у світовий фінансовий простір викликає певні проблеми та ризики. Наприклад, можливість залучення зарубіжних інвесторів може призвести до втрати контролю над вітчизняними банками та втрати національної економічної безпеки. Крім того, залежність української банківської системи від іноземного капіталу може призвести до збільшення ризиків для національної економіки, наприклад, у разі зниження інвестиційного потоку. [1].

Сьогодні інтеграція банківської системи України у світовий фінансовий

простір стала однією з найактуальніших тем для національної економіки. Україна активно взаємодіє з міжнародними банківськими установами та учасниками фінансового ринку.

Україна є членом Міжнародного валютного фонду (МВФ), Всесвітньої банку, Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР) та інших міжнародних фінансових установ. Ці організації надають фінансову підтримку Україні та допомагають їй відновити економіку після кризи та проводити реформи, спрямовані на забезпечення стійкого розвитку.

З метою підвищення рівня конкурентоспроможності вітчизняних банків та покращення якості надання банківських послуг, в Україні відбулися суттєві зміни. Зокрема, в березні 2020 року Верховна Рада України ухвалила закон, який передбачає введення нових вимог до банків, які здійснюють діяльність на території країни.

Однією з основних вимог є зміцнення капіталізації банків, що забезпечить їх стійкість та роботу в умовах фінансової нестабільності. Крім того, було встановлено вимоги щодо забезпечення банками високої якості послуг, зменшення кількості неплатоспроможних кредиторів та збільшення обсягу кредитування економіки.

Проте, незважаючи на позитивні зміни, інтеграція банківської системи України у світовий фінансовий простір є незавершеним процесом. Низький рівень фінансової грамотності населення та нестабільність економіки продовжують залишатися проблемами, які потребують вирішення. [2].

Однією з найважливіших перспектив інтеграції банківської системи України у світовий фінансовий простір є розвиток цифрових технологій в банківській сфері. Цифрові технології можуть допомогти зменшити витрати на обслуговування клієнтів та покращити якість банківських послуг.

Українські банки також можуть активніше використовувати фінтех-рішення для залучення клієнтів та покращення якості надання послуг. Наприклад, використання мобільних додатків та онлайн-банкінгу може зробити процес отримання банківських послуг зручнішим та швидшим для клієнтів.

Ще однією з перспектив інтеграції банківської системи України у світовий фінансовий простір є залучення інвестицій з-за кордону. Іноземні інвестори можуть забезпечити додаткові ресурси для розвитку української економіки та залучення нових технологій.

Інтеграція банківської системи України у світовий фінансовий простір є незавершеним процесом, який потребує подальшого розвитку та реформування. Однак, впровадження цифрових технологій та залучення іноземних інвестицій можуть стати ключовими факторами для покращення стану банківської системи України та її інтеграції у світовий фінансовий простір.

Наприклад, залучення іноземних інвесторів може забезпечити фінансування великих проектів та підвищити рівень довіри до української економіки з боку інших країн. Це, в свою чергу, може підвищити рівень інвестиційної активності та допомогти залучити нові технології.

Зараз українські банки також активно розвивають цифрові технології для полегшення надання послуг клієнтам. Наприклад, банки впроваджують онлайн-банкінг та мобільні додатки для зручності клієнтів. Це може зменшити витрати на

обслуговування та покращити якість послуг.

Однак, на шляху до повної інтеграції української банківської системи у світовий фінансовий простір все ще стоїть низка проблем. Низький рівень фінансової грамотності населення та нестабільність економіки є одними з найбільших викликів. Також необхідно вирішувати проблеми корупції та недостатньої регуляторної бази. [3, с. 390-393].

Отже, для успішної інтеграції банківської системи України у світовий фінансовий простір потрібно зробити більше зусиль для поліпшення фінансової грамотності населення, стабілізації економіки та розвитку цифрових технологій. Також важливо працювати над залученням іноземних інвесторів та розвитком регуляторної бази для покращення умов бізнесу та привабливості країни для іноземних компаній.

Однак, не слід забувати про важливість збереження фінансової стабільності та надійності українських банків. Для цього необхідно вдосконалювати механізми банківського нагляду та контролювати ризики, які можуть виникнути у зв'язку з інтеграцією банківської системи України у світовий фінансовий простір.

Україна має потенціал стати важливим гравцем на світовому фінансовому ринку завдяки своїм ресурсам та географічному положенню. Проте, для цього потрібно вирішувати проблеми, що перешкоджають інтеграції банківської системи України у світовий фінансовий простір. Необхідність подальшого розвитку цифрових технологій, вдосконалення законодавчої бази та залучення іноземних інвесторів є головними факторами для досягнення цієї мети.

Перелік джерел посилання:

1. Сучасний стан інтеграції банківської системи України у світовий фінансовий простір.URL:https://studopedia.com.ua/1_390393_suchasniy-stan-integratsii-bankivskoi-sistemi-ukraini-u-svitoviy-finansoviy-prostir.html

2. Проблеми та перспективи інтеграції банківської системи України у світовий фінансовий простір. URL:http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/237

3. Смолінська С.Д., Наконечна Ю.С. Інтеграція банківської системи України в умовах світової економіки. «Молодий вчений»: журнал. 2018. № 10 (62) С.390-393. URL: https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/10/92.pdf

6. ФІНАНСОВІ ЕКОСИСТЕМИ У ФОРМУВАННІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЕКОНОМІЧНОГО ПРОСТОРУ

Білошапка В.С.
к.е.н., доцент,
професор кафедри банківської справи та страхування
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана

ДО ПИТАННЯ УЧАСТІ БАНКІВ У ФІНАНСОВИХ ЕКОСИСТЕМАХ

В умовах цифровізації економіки створення фінансових екосистем стає важливим фактором у конкурентній боротьбі банків за клієнтів та водночас способом підвищення прибутковості банківського бізнесу.

В економічній літературі немає однозначного підходу до визначення поняття «екосистема» та її моделі. Так, наприклад, Adner R. описує екосистему як «багатосторонній набір партнерів, потребують взаємодії з метою матеріального втілення певних ціннісних пропозицій та пов'язаних між собою структурою, що забезпечує вирівнювання інноваційної активності» [1, с. 49]. У своїх роботах дослідники M.G. Jacobides, C. Cennamo, A. Gawer визначають екосистему як «сукупність акторів з різним ступенем багатостороннього загальну взаємодоповнюваність, яка не повною мірою контролюються ієрархією» [2, с. 2259].

З практичних позицій найчастіше екосистема визначається так:

1) екосистема як сукупність учасників – це учасники, які взаємодіють з організацією, що прямо чи опосередковано беруть участь у створенні «ланцюжка цінностей», а також її клієнти;

2) екосистема як майданчик товарів та послуг (marketplace) – це майданчик, де пропонуються різні інтегровані товари та послуги, що покривають максимально широкий спектр потреб клієнтів одного профілю;

3) екосистема як організація, що саморозвивається – це організація, яка використовує інноваційні підходи до управління і розглядає компанію як «живий організм.

Ми дотримуватимемося наступного визначення фінансової екосистеми: екосистема – сукупність сервісів, об'єднаних навколо однієї організації-платформи (найчастіше – банку) для більш ефективного задоволення потреб споживачів та підвищення конкурентоспроможності цієї платформи на ринку.

Історично створення екосистем стало можливим, коли розвиток інформаційних технологій (information technology, IT) досяг рівня, що дозволяє банкам збирати, обробляти, зберігати та надавати величезну кількість даних про споживачів продуктів та послуг, вибудовуючи при цьому ефективні комунікації за допомогою використання будь-яких доступних каналів.

Базою, що об'єднує учаників екосистеми, є єдина технологічна платформа з відкритим доступом для всіх учасників, що дозволяє формувати пропозиції для найповнішого задоволення потреб клієнтів з урахуванням їх споживчих переваг.

Головна особливість екосистеми полягає в тому, що клієнт через одного з її учасників може отримати доступ до всіх інших організацій, що входять до неї через пов'язані сервіси, можливо навіть на особливих (пільгових) умовах, існуючих тільки в межах цієї екосистеми.

Згідно із дослідженнями Hein A., «повноцінна екосистема повинна включати чотири взаємопов'язані частини – підсистеми: об'єктивну підсистему у вигляді кластера; середовищну підсистему в вигляді платформи; процесну підсистему у вигляді мережі; проектну підсистему як бізнес-інкубатора»[3, с.90].

На сьогодні лідерами у галузі створення фінансових екосистем є американські та китайські компанії. Серед них такі провідні технологічні компанії, як Facebook, Google, Amazon, AppleAlibaba, Tencent.

Технічні можливості, які надає своїм учасникам створена екосистема, включають: систему ідентифікації клієнтів, швидкий обмін даними, єдині програмні інтерфейси та інші сервіси.

Перехід до екосистемної моделі може відбуватися різними шляхами. Вибір конкретного сценарію безпосередньо залежить від амбіцій та можливостей банків.

Перший шлях – самостійне створення та розвиток екосистеми на основі власних проектів. Саме цей варіант обрали творці Alibaba, зробивши ставку на політику єдиного бренду. Сервіси в такій екосистемі розробляються або купуються головною організацією та залишаються під її повним контролем. При цьому вони є джерелами даних для банку і дозволяють створювати складні інфраструктури з широкими можливостями персоналізації та великим потенціалом залучення нових клієнтів. По суті, це найпривабливіший для банку шлях. Але він вимагає величезних інвестицій і тому доступний лише найбільшим ринковим гравцям.

Другий шлях – комбінована модель екосистеми. У ній банк може позиціонувати себе як центральний інтегратор та власник платформи. При цьому послуги, підключені до неї, банк може як створювати самостійно, так і залучати партнерами сторонні компанії. Такий шлях потребує менше вкладень, ніж перший. При цьому від банку потрібна велика організаційна гнучкість, а отримання додаткової цінності з набору сервісів пов'язане з безліччю питань щодо обміну даними про аудиторії між партнерами. Цей шлях підійде банкам «другого ешелону», що готові інвестувати у власне майбутнє, але мають обмежений бюджет.

Третій шлях еволюції банку у світі екосистем, що набирають силу, — роль постачальника своїх банківських продуктів і послуг цифровим платформам, що належать третім сторонам. Платежі, кредитування, скоринг, еквайринг карток та інші традиційні послуги потрібні багатьом сервісам, які не готові отримувати банківську ліцензію. Головними пріоритетами для такого банку мають стати невисока вартість обслуговування та максимальна продуктивність – швидкість проведення операцій та готовність обробляти величезний потік звернень. Обрати цей варіант можуть відносно невеликі нішеві банки, які готові поборотися за свою частину технологічного ринку.

Незважаючи на різні шляхи еволюції банків у фінансовій екосистемі, кінцевою метою є залучити та утримати клієнта у межах даної екосистеми. Висока цифровізація всередині структури дозволяє екосистемі у найкоротші

терміни створювати нові сервіси, інтегрувати їх у загальну систему і тим самим надавати кінцевому споживачеві повний спектр послуг. Нові сервіси також надають екосистемі більше інформації про клієнта, що дозволяє кастомізувати послуги для кожного окремого споживача, тим самим, підвищується релевантність послуг.

Розглянемо алгоритм підготовки банку до відповідної трансформації.

На першому етапі перетворень банку необхідно розставити пріоритети у найважливіших для себе галузях. Залежно від цього, яку роль майбутніх екосистемах визначив собі банк, зосередитися варто на напрямах, які забезпечують найшвидший і передбачуваний результат. Вже на початку шляху корисно проаналізувати власну потребу у партнерствах та вивчити ринок можливих постачальників технічних рішень та інтеграторів.

Наступний етап – створення детальної дорожньої карти процесу трансформації. Маючи конкретні завдання, можна визначити час, необхідний для їх вирішення, і необхідні нвестиції.

План розвитку має відповідати загальній стратегії банку та враховувати його організаційні обмеження – тривалість процесів узгодження, реальні можливості IT-департаменту тощо.

Зрештою, безпосередньому початку процесу трансформації має передувати створення робочих груп, які відповідають за кожний із напрямків. При цьому важливо досягти того, щоб мотивація цих груп збігалася з цілями банку. Можливо, буде потрібно створити окремий центр компетенцій, до якого увійдуть фахівці, що безпосередньо зайняті трансформацією та знають кожен етап цього процесу. Також варто зазначити, що цифрова трансформація економіки безпосередньо впливає і на ментальні та поведінкові моделі економічних суб'єктів, які, у свою чергу, визначають напрямок подальшого розвитку фінансових екосистем.

Україна наразі знаходиться у фазі зародження та первинного розвитку фінансових екосистем, стадія зрілості ще не досягнута. Тенденції ринку сьогодні важко передбачити і на короткостроковому часовому інтервалі, тоді як планувати та аналізувати довгостроково стає ще складніше. Вплив зовнішніх та внутрішніх викликів також додають невизначеності у процес планування. Тому поряд з очевидними перевагами побудови платформи, що поєднує в собі велику кількість сервісів, варто також приділити достатню увагу контролю та моніторингу ефективності, стійкості та прозорості фінансових екосистем.

Перелік джерел посилання:

1 Adner R. Ecosystem as structure: An actionable construct for strategy. Journal of Management. 2017. Vol. 43. № 1. P. 39–58.

1. 2. Jacobides M.G. Towards a theory of ecosystems. Strategic Management Journal / M.G. Jacobides, C. Cennamo, A. Gawer. 2018. Vol. 39. № 8. P. 2255–2276.
2. 3. Hein A. Digital platform ecosystems / A. Hein, M. Schreieck, T. Riasanow [et al.]. Electron Markets 30. 2020. P. 87–98.

Єрема В.О.

«Фінанси, банківська справа та страхування», 3 курс

Київський національний економічний
Університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – д.е.н., професор кафедри банківської справи та страхування
Івасів І.Б.

ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ЗЕЛЕНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ

Для нашої держави відновлювальна енергетика є стратегічно важливою сферою для ЄС. Адже, головним постачальником зеленої енергії для ЄС має стати Україна. Наразі, процеси для реалізації даної сфери запущені, але у плани нашої країни втрутилася рф, яка розв'язала війну проти нашої держави – України. Перед нашою країною стоїть важлива задача: зроби так, аби стратегічно важливі об'єкти для розвитку зеленої енергетики, були збережені, а швидке відновлення отримали ті, які були пошкодженими внаслідок бойових дій.

Сьогодні, головними принципами інвестування в зелену енергетику є принципи ESG. Ці принципи означають «відповідальне інвестування». Сама абревіатура даного принципу говорить, що це екологічна, управлінська та соціальна відповідальність. З таким підходом, підприємці та інвестори дбають про екологію і не тільки, що є вкрай важливим на сьогоднішній день. Наразі, в Україні є кілька холдингів, які активно впроваджують дані принципи, одним із таких холдингів є ДТЕК. Який займається зеленою енергетикою [1].

Для України вкрай важливим є, аби бізнес у своїй діяльності використовував принципи ESG, адже, скоро найголовнішою вимогою для імпортування товарів у країни ЄС буде саме те, що компанія у виробництві своїх продуктів та товарів використовує відновлювальні джерела енергії. Наразі, ведеться активна дискусія щодо «зелених сертифікатів» для компаній-експортерів у країни ЄС[2].

Тому, на сьогодні, перед нашою країною постають такі питання як: правове регулювання зеленої енергетики та фінансові аспекти розвитку зеленої енергетики, - ці два питання є взаємопов'язаними, тому їх законодавча обдуманість є вкрай важливою і необхідною для України, як країни кандидата в ЄС.

У 2022 році у м. Лугано Швейцарія, пройшла міжнародна конференція, де представники 40 країн та 20 міжнародних організацій пообіцяли допомогти Україні на шляху повоєнного відновлення та розвитку економіки. Кошторис підтримки оцінюється щонайменше у 600 млрд доларів США. Основною частиною фінансування отримають інноваційні підходи до відновлення України та перехід до зеленої енергетики. Майбутні інвестиції у національну програму «Енергетична незалежність та зелений курс», оцінюється у щонайменше 130 млрд доларів США[3].

Зокрема, вона передбачає збільшення потужності "зеленої" енергетики у 3 рази — до 30 ГВ. Крім того, буде побудовано 15 ГВт електролізних потужностей для виробництва "зеленого" водню. Тестуватиметься та розширюватиметься воднева транспортна інфраструктура[3]. Варто зазначити, що до початку повномасштабного вторгнення рф на територію України, 8,1% електроенергії від загального виробництва електроенергії в Україні, забезпечували саме відновлювальні джерела енергії.

Для енергосистеми України 2022 рік був складним, адже рф завдала масованих ракетних ударів по енергетичній інфраструктурі нашої держави. Але Україна вистояла і продовжує на далі просуватися та запроваджувати правову базу щодо відновлювальної енергетики, які є орієнтованими на курс до вступу в Європейський Союз.

На сьогодні, найголовніше питання щодо фінансової стабілізації та впровадження ринкової схеми підтримки відновлювальних джерел енергетики.

У 2022-му році було подано кілька законопроєктів, що будуть регулювати дану галузь та на ці законопроєкти буде спиратися саме подальший розвиток даної галузі, наприклад вони дозволять[4,5]:

- укладати віртуальні корпоративні контракти задля постачання електричної енергії, саме це є великим кроком щодо впровадження нової моделі ринку та розвитку в Україні європейських практик;
- виробники зможуть продавати електроенергію промисловим споживачам напряму, укладати довгострокові угоди та визначати ціну самостійно.

Фінансовий механізм формування зеленої енергетики являє собою систему заходів пов'язаних між собою, які є спрямованими на пом'якшення екологічних збитків та встановлення стійкості екології при економічному зростанні фінансової системи, яка відповідає потребам спонсування галузі зеленої енергетики[].

Щодо фінансових інструментів розвитку зеленої енергетики, то тут можемо виокремити такі інструменти: зелені іпотечні кредити; на енергомодернізацію будинків можна надавати позики; також можна запровадити на комерційне будівництво «зелені» позики; зелене фінансування проєктів; зелені інвестиційні фонди; зелене страхування; зелені облігації; екологічний податок і т.д.[6].

Підхід до фінансування зеленої енергетики, має враховувати усі ризики та деяку невизначеність, адже більшість формування самої системи зеленої енергетики формується за допомогою нематеріальних активів, що є орієнтованим на довгострокову перспективу.

Отже, розвиток зеленої енергетики в Україні є досить важливим для вступу до ЄС, потребує ще більшого регулювання з боку держави та запровадження принципів ESG на підприємствах, фінансові аспекти розвитку зеленої енергетики відіграють теж важливу роль, адже, надання «зелених» кредитів і т. д., підприємствам дозволить притримуватися стандартів ESG, де екологічність підприємства відіграє важливу роль.

Перелік джерел посилання:

1. Ерік Регулі. Енергетична криза показала недоліки «зеленого» інвестування. URL: https://gmk.center/ua/opinion/enerhetychna-kryza-pokazala-nedoliky-zelenoho-investuvannia/ (дата звернення: 07.04.2023)
2. ESG – вам це потрібно ! (?) URL: https://www.voltageg.com/post/esg-environmental-social-governance (дата звернення: 07.04.2023)
3. Рєпкін О. Майбутнє «зеленої» генерації в Україні. URL: https://www.epravda.com.ua/columns/2022/07/28/689736/ (дата звернення: 08.04.2023)

4. Полякова К. Зелена енергетика: план дій на 2023 рік. URL: https://www.epravda.com.ua/columns/2023/01/24/696297/ (дата звернення: 08.04.2023)
5. НКРЕКП підтримує схвалення Урядом законопроєкту щодо запровадження гарантій походження електроенергії, виробленої з відновлювальних джерел енергії. URL: https://www.nerc.gov.ua/news/nkrekp-pidtrimuye-shvalennya-uryadom-zakonoproyektu-shchodo-zaprovadzhennya-garantij-pohodzhennya-elektroenergiyi-viroblenoyi-z-vidnovlyuvalnih-dzherel-energiyi (дата звернення: 08.04.2023)
6. Білоконь А. О. Фінансовий механізм формування зеленої економіки. URL: https://krs.chmnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2652/1/%d0%91%d1%96%d0%bb%d0%be%d0%ba%d0%be%d0%bd%d1%8c.pdf (дата звернення: 08.04.2023)

Лук'янчук Д. Ю.
Аспірант кафедри Банківської справи та страхування
Київський економічний університет імені Вадима Гетьмана
03057, Україна, Київ, проспект Перемоги, 54/1

D. Lukiacnhuk
Postgraduate student of the Department of Banking and Insurance
KNEU named after Vadym Hetman
54/1 Peremohy Avenue, Kyiv, 03057, Ukraine

DeFi as an alternative to traditional financial markets

DeFi (Decentralized Finance) is a collective term for financial products, also a new and alternative form of the financial market built on the basis of blockchain technology. The main difference between DeFi and traditional finance is that there is no centralized operator that can block access to your assets. The creation of the Ethereum blockchain has opened up the possibility of creating financial products. In DeFi, a smart contract replaces a financial institution in a transaction. A smart contract is an Ethereum or other blockchain account that can store funds and send/return them based on certain conditions. No one can change a smart contract while it is valid [1].

Table 1 "Comparison of DeFi and traditional finance"

DeFi	**Traditional finance**
User's money is on a smart contract which builds DeFi products, and only you are the only the person who has access.	User's money is held by companies.
Users control where their money goes and how it's spent.	Users have to trust companies not to mismanage their money, like lend to risky borrowers.

Transfers of funds happen in minutes. DeFi is open to everyone. It's built on transparency – anyone can look at a product's data and inspect how the system works.	Payments can take days due to manual processes. Users must apply to use financial services. Financial institutions are closed books: you can't ask to see their loan history, a record of their managed assets, and so on.
The markets are always open.	Markets close because employees need breaks.

Built on data [1].

Analyzing Table 1, we can conclude that DeFi has several opportunities that are not available in traditional financial markets. The main advantages of DeFi are the speed of cross-border payments that take minutes, free access to DeFi products and their use around the clock, as well as independent ownership of their assets through cryptocurrency wallets.

Main disadvantages of DeFi

- DeFi Products could be difficult to use for beginners;
- Bags and exploits in DeFi products, as a result, users can lose their funds.
- Not regulated market.

Conclusion

DeFi is a new and innovative financial market built on technology blockchains. DeFi is here not to replace traditional financial markets, DeFi is here to give access to financial markets for everyone in the world and be an alternative to traditional finance. The main advantages of DeFi are transparency, fast transactions that are processed in minutes, and round-the-clock access from different parts of the world. But users of DeFi must know, that DeFi is not a regulated market and it is very technological for those who use DeFi products for the first time.

Resources:

1. DeFi. URL: https://ethereum.org/en/defi/

Муха Д.А.
«Управління фінансовим бізнесом», 2 курс
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – к.е.н., доцент,
доцент кафедри банківської справи та страхування
Демченко В.О.

Фінансова екосистема держав-членів відіграє вирішальну роль у формуванні ЄЕЗ. Це дослідження має на меті виявити ключові фактори, які сприяють або перешкоджають процесу інтеграції, і вивчити вплив цифровізації фінансових послуг на формування Європейської економічної зони.

Досліджуючи сильні та слабкі сторони різних фінансових екосистем, було виведено наступні тезиси:

✓ «Нормативна база та фінансові екосистеми в Європі: міжнароднє дослідження впливу на ринкову інтеграцію та стабільність». Нормативна база є важливою для належного функціонування фінансових екосистем і стабільності Європейського економічного простору. Проаналізувавши міжнародні нормативно-правові бази різних держав-членів та її вплив на ринкову інтеграцію та стабільність, можна виявити найкращі практики та політичні рекомендації, які можуть сприяти більшій інтеграції ринку та стабільності в Європейському економічному просторі, що значно допоможе Україні розвинути необхідні екосистеми в процесі інтеграції до Європейського економічного простору .

✓ «Взаємодія між фінтех-стартапами та діючими фінансовими установами в Європейському економічному просторі: наслідки для інновацій та конкуренції».

Фінтех-стартапи стали важливими гравцями у фінансових екосистемах держав-членів, підриваючи традиційні фінансові установи та трансформуючи Європейський економічний простір. Це надасть необхідні можливості та виклики для інновацій та конкуренції.

✓ «Стале фінансування та Європейський економічний простір: огляд зелених фінансових екосистем у країнах-членах». Останніми роками стійке фінансування привернуло значну увагу, і його важливість у просуванні більш стійких моделей економічного зростання в ЄЕЗ важко переоцінити. Перегляд та якісне впровадження екосистеми зеленого фінансування значно покращить загальну ситуацію в майбутньому. Досліджує політику, інструменти та ринкові ініціативи, які з’явилися для підтримки сталого фінансування, а також подальше приєднання України до Європейської зеленої угоди, в основі якої лежить план переходу до кліматично нейтральної Європи до 2050 року.

Також не варто забувати про роль мікрофінансування та альтернативного фінансування у сприянні фінансовій доступності та їхній вплив на економічні та соціальні результати.

✓ «Фінансова інтеграція в Європі: роль транскордонних банківських операцій та інвестицій у сприянні економічному зростанню та стабільності».

Транскордонна банківська діяльність та інвестиції відіграють вирішальну роль у просуванні фінансової інтеграції в Європейський економічний простір. Огляд різних моделей транскордонного банківського обслуговування та інвестицій у державах-членах, а також їх потенціал для сприяння фінансовій інтеграції надає необхідну гнучкість.

Європейський союз ринків капіталу (CMU) має на меті сприяти інтеграції та ефективності ринків капіталу в Європейському економічному просторі, в свою чергу роль центральних банків у фінансових екосистемах наочно зображує «уроки Європейського економічного простору».

Центральні банки відіграють вирішальну роль у фінансових екосистемах,

забезпечуючи стабільність і стійкість фінансових систем.

✓ «Вплив цифровізації на фінансові екосистеми в Європі: виклики та можливості для інтеграції європейського економічного простору».

Цифровізація змінила фінансові послуги, створивши нові можливості та виклики для фінансової екосистеми Європи. Цифровізація має великий вплив на фінансову екосистему Європи, дозволяючи компаніям проводити транзакції швидко та ефективно та надавати клієнтам зручні фінансові послуги. Цифрові технології дозволяють фінансовим установам ефективніше управляти ризиками та скорочувати витрати, особливо в операціях обробки даних та оцінці кредитного ризику. Крім того, цифровізація підвищила доступність фінансових послуг, особливо для малих і середніх підприємств та людей з обмеженими можливостями.

Ухвалення 2021 року Закону “Про платіжні послуги” сформувало засади для запровадження в Україні концепції відкритого банкінгу (Open banking), а також заклало фундамент для інтеграції нашого платіжного ринку із європейським.

Після досліджень у цій сфері можна зробити наступні висновки: Компонентами єдиного цифрового ринку ЄС, які Україна потребує вдосконалення, є: електронна ідентифікація, платіжні системи, електронні платежі та розрахунки, захист інтелектуальної власності в Інтернеті, кібербезпека та захист персональних даних.

Крім того, регуляторне середовище України є досить обмежувальним щодо цифрової торгівлі. Подолання цих бар’єрів необхідне для інтеграції України у європейський та глобальний цифровий простір, який все більше впливає на міжнародну торгівлю і глобальну економіку.

Підсумовуючи, фінансові екосистеми відіграють вирішальну роль у формуванні Європейського економічного простору, сприяючи фінансовій інтеграції, стабільності та стійкості.

Перелік джерел посилання:

1. Стратегії розвитку фінтеху в Україні до 2025 року від НБУ. Публікація від липня 2020
URL:https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&url=https://bank.gov.ua/ua/file/download%3Ffile%3DStrategy_finteh2025.pdf&ved=2ahUKEwi216Xi5Kb-AhXygP0HHbw_CIQQFnoECBQQAQ&usg=AOvVaw14_Z2g8tNa2f3o6vO2Xj4P
2. Закон України “Про платіжні послуги” – URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text
3. Що дасть Україні інтеграція у цифровий простір ЄС. Публікація від 25.01.2021 URL: https://www.google.com/amp/s/www.eurointegration.com.ua/experts/2021/01/25/7118582/index.amp

Нгуєн М. Х. Ч.
«Митна справа», 4 курс
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Науковий керівник – к.е.н., доцент,
доцент кафедри митної справи і фінансових послуг
Костяна О. В.

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ТОВАРІВ ПРИ МИТНОМУ ОФОРМЛЕННІ

Належна ідентифікація товару при митному оформленні є важливою як для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, так і для митних органів. Адже неправильна ідентифікація товару може призвести до незаконного звільнення від митних платежів або до незабезпечення дотримання заходів тарифного та/або нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Метою митного оформлення є забезпечення дотримання встановленого законодавством України порядку переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, статистичного обліку ввезення на митну територію України, вивезення за її межі і транзиту через її територію товарів. Митні органи та суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності відповідно до закону можуть обмінюватися будь-якою інформацією, обмін якою прямо не передбачений законодавством України з питань митної справи, зокрема, з метою налагодження співробітництва з питань ідентифікації та протидії ризикам [1]. Однак під час митного оформлення товарів суб'єкти ЗЕД нерідко використовують різні способи приховування справжнього найменування товару, його характеристик, складу та призначення з метою ухилення від сплати митних платежів. Це призводить до порушення митних правил, контрабанди та зменшення грошових надходжень до державного бюджету.

Найчастіше у суб'єктів ЗЕД під час митного оформлення або пропуску товарів через митний кордон України виникають питання щодо правильності визначення коду товару згідно з Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТЗЕД).

Процес ідентифікації товару відповідно до УКТЗЕД здійснюється з метою встановлення відповідності товару визначеному коду, його текстовому опису у товаросупровідних документах для підтвердження заявлених кодів товарів, поданих для митного оформлення.

Ця процедура застосовується для конкретизації товару, тобто виявлення окремих індивідуальних ознак (цілісність засобів ідентифікації, встановлення тотожності характеристик товару його документальному опису тощо). Подібна ідентифікація може проводитися за ініціативи як митних органів, так і за ініціативи осіб, які переміщують цей товар через митний кордон України. Процедура ідентифікації товарів є одним із завдань митних органів України.

Згідно зі статтею 326 Митного кодексу України [1] (далі – МКУ), ідентифікація здійснюється посадовою особою митного органу шляхом накладання митних забезпечень: одноразових номерних запірно-пломбових пристроїв, пломб, печаток, голографічних міток, нанесення цифрового, літерного чи іншого маркування, ідентифікаційних знаків, проставляння штампів, взяття проб і зразків, складання опису товарів, транспортних засобів комерційного призначення, креслень, масштабних зображень, виготовлення фотографій,

ілюстрацій, використання товаросупровідної документації тощо. При цьому накладання одноразових номерних запірно-пломбових пристроїв, пломб, печаток на транспортні засоби комерційного призначення може здійснюватися без проведення митного огляду товарів, що переміщуються зазначеними транспортними засобами через митний кордон України, про що робиться відповідна відмітка в товаросупровідних документах [1]. Також у МКУ зазначено, що авторизований економічний оператор (АЕО) може застосувати спрощення «самостійне накладення пломб спеціального типу», шляхом самостійного накладення таких пломб.

Для забезпечення ідентифікації товарів, що поміщуються у митний режим, можуть використовуватися маркування, у тому числі у вигляді мікро- або інших електронних пристроїв, або серійні номери, проставлені на товарах або їх частинах виробником, інші комерційні способи ідентифікації; експортні (імпортні) сертифікати; копії документів, на підставі яких митним органом було здійснено випуск товарів у попередній митний режим і які дають можливість однозначно ідентифікувати товари; інші подібні документи [1].

Крім вище зазначених процедур не менш важливими є митний огляд та митна експертиза для ідентифікації товарів.

Перш за все митний огляд проводиться з метою ідентифікації товарів у цілях митного оформлення та митного контролю. З метою забезпечення проведення огляду товарів, посадові особи митних органів самостійно вживають необхідних заходів, передбачених законодавством України з питань державної митної справи.

Митна експертиза проводиться для асортиментної ідентифікації товару, а також визначення країни походження товару, уточнення його характеристик і визначення кодів, відбору зразків для випробувань, встановлення кількісних, якісних чи інших характеристик товару в момент передачі (одержання) на склад тимчасово на митній території. Крім того, при митній експертизі проводяться розрахунки норм виходу продукту переробки і витрати сировини, ідентифікація продукту переробки, визначення імпортної продукції, як продукції власного виробництва [2].

Отже у суб’єктів зовнішньоекономічної діяльності нерідко виникають проблеми з ідентифікацією товарів при митному оформленні. Неправильна ідентифікація товарів сповільнює процес митного оформлення товарів та може призвести до більш серйозних наслідків. Тому цьому аспекту необхідно приділяти особливу увагу.

Перелік джерел посилання:

1. Митний кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України від 13.03.2012 р. № 4495-VI (редакція від 26.10.2014 р.). – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17 – Дата звернення: 31.01.2023.

2. Петрова І. А., Петров С.О., Кричковська Л.В., В. Л. Дубоносов Загальні методи визначення якості та безпеки споживчих товарів : навч.-практ. посіб. / І. А. Петрова, С.О. Петров, Л.В. Кричковська, В. Л. Дубоносов – Харків : ФОП Крамаренко Ю.М., 2017. – 233 с.

Плотнікова А.О
«Міжнародний банківський бізнес», 3 курс
Одеський національний економічний університет
Науковий керівник – к. е. н., доцент,
доцент кафедри банківської справи
Деркач Ю. Б.

ОСОБЛИВОСТІ СПІВПРАЦІ МВФ ТА НБУ

В умовах російської агресії, руйнування інфраструктури країни, співпраця України з МВФ відіграє надважливу роль. У межах членства України в міжнародних фінансових організаціях НБУ активно співпрацює з такими установами, як Міжнародний валютний фонд, Група Світового банку, Європейський інвестиційний банк тощо. Як зображено на рис. 1, МВФ є найбільшим кредитором України.

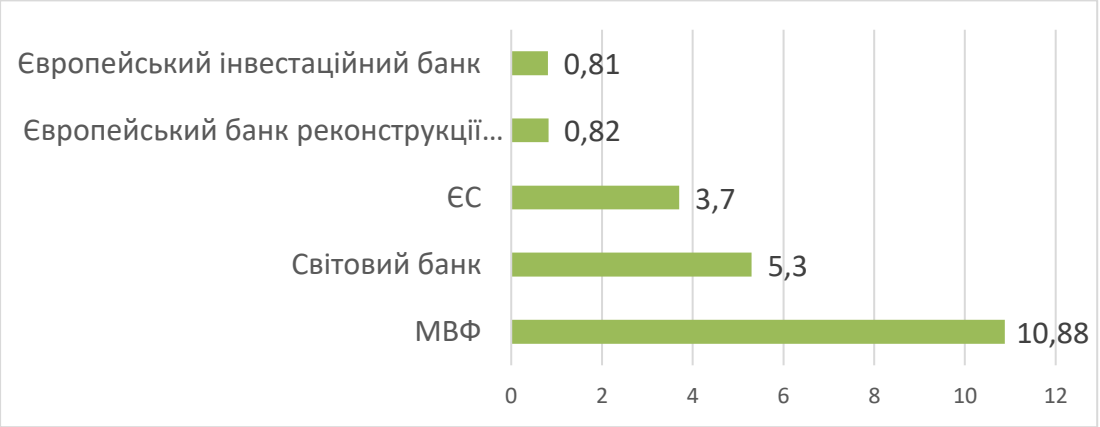

Рис.1. Структура зовнішнього боргу України станом на 01.01.2021 р., млрд. дол. США

Джерело: складено автором на основі [1]

Починаючи з 1994 року Україна активно співпрацює з МВФ з метою досягнення макроекономічної стабілізації та для проведення економічних реформ. Основні напрями співпраці НБУ з МВФ – співпраця за програмами підтримки платіжного балансу, щорічні консультацій, технічна допомога. МВФ має три ключові програми: угода stand-by (SBA), програма розширеного фінансування (EFF) та інструмент швидкого фінансування (RFI) [1].

Виходячи із відповідних умов термін співпраці за програмами МВФ може коливатися від негайного зарахування коштів до 4 років, обсяги фінансування залежать від розміру квоти (табл. 1). Мета надання кредитів МВФ у випадку негайного надання коштів може бути пов’язана зі стихійними лихами або війною, тривалі програми передбачають надання кредитних коштів для вирішення проблем платіжного балансу.

Таблиця 1

Характеристика програм МВФ

Характеристика програми	SBA	EFF	RFI
Тривалість програми	До 3 років	До 4 років	Негайне зарахування коштів
Обсяги фінансування	До 435% квоти країни	До 435% квоти країни	100-133,33% квоти країни
Терміни повернення	3,25-5 років	4,5-10 років	3,25-5 років
Мета	Вирішення короткостроков их проблем платіжного балансу	Вирішення тривалих проблем платіжного балансу	Допомога у зв'язку зі стихійними лихами, конфліктами

Джерело: складено автором на основі [1]

За правилами, для кожної держави, що приєднується до Фонду, встановлюється квота, яка обирається виходячи із ролі цієї країни у світовій економіці й визначає максимальний розмір фінансових зобов'язань перед МВФ, кількість голосів та впливає на доступ до фінансування. Чинна квота України (встановлена у 2016 році) — 2011,8 млн SDR, що орієнтовно становить 2796,4 млн. дол. США. [1, 2].

Для отримання кредитування від МВФ Україні неодноразово ставили ряд вимог: 2014-2015 роках МВФ вимагав обмежити практику спрощеного оподаткування, підвищити тарифи на послуги ЖКГ та підвищити пенсійний вік. У 2015-2018 роках Україна мала вивести з ринку неплатоспроможні банки, здійснити пенсійну реформу, розділити тарифи на газ та його доставку. А у 2018-2020 вимогами були підвищення тарифів на газ до рівня ринкових, поділ ДФС на податкову та митну служби, зміна правил НБУ, які передбачатимуть зменшення регулятивного капіталу на обсяги кредитів.

Протягом багатьох років кредити МВФ забезпечували макроекономічне зростання, утримували стабілізацію банківського сектору тощо. Але існують і певні ризики співпраці НБУ з МВФ, а саме: загроза фінансовій безпеці держави, перетворення фінансової системи на залежну від позик МВФ, зростання державного боргу, загроза суверенітету держави. Тобто таке співробітництво може бути небезпечним для економіки держави у разі відсутності чіткої стратегії економічного розвитку [1, 3].

Проблеми у сфері співробітництва України та МВФ пов’язані з неефективним залученням в економіку коштів, бо фінансова допомога частіше спрямована на покриття зовнішнього боргу України, а не для реалізації економічно ефективних довгострокових програм [3].

Для вирішення цієї проблеми Україні потрібно раціональніше використовувати залучені від МВФ кошти, ввести додатковий контроль на

кожному рівні розподілення коштів, подолання корупції та покращення бізнес-середовища й конкуренції. Також у перспективі слід замислитися щодо збільшення розміру квоти України у МВФ, що сприятиме підвищенню ваги нашої країни у світовій економіці, отриманню фінансування на більш вигідних умовах та збільшенню голосів як країни-учасниці МВФ. Для збільшення квоти потрібно покращити значення ВВП, відкритість економіки та підвищити кількість міжнародних резервів.

Перелік джерел посилання:

1.Офіційний сайт Національного Банку України. URL: http://www.bank.gov.ua (дата звернення: 08.01.2023)

2.Про вступ України до Міжнародного валютного фонду, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Міжнародної асоціації розвитку та Багатостороннього агентства гарантування інвестицій: Закон України від 3 червня 1992 року № 2402-XII. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2402-12 (дата звернення: 08.01.2023)

3. Вербицька І.І. Моніторинг співпраці України з Міжнародним валютним фондом. Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. № 16. URL: http://global-national.in.ua/archive/16-2017/8.pdf (дата звернення: 08.01.2023)

УДК 339.732.2:336.77-048.38](477)119:10

Руда В. Г.
студентка 3 курсу, ОП «Корпоративні фінанси»
Науковий керівник - д.е.н., професор,
професор кафедри банківської справи та страхування
КНЕУ імені Вадима Гетьмана
Івасів І. Б.

КЛЮЧ ДО ПОВОЄННОГО ЗРОСТАННЯ У СТРУКТУРІ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ: СВІТОВА ПРАКТИКА І ПРИКЛАД ДЛЯ УКРАЇНИ

Військова агресія росії проти України зруйнувала та продовжує руйнувати українську економіку, соціальну, транспортну та енергетичну інфраструктуру, життя людей, руйнує міста, села, знищуючи цілі екосистеми України. Масштаб руйнування активів вже оцінюється у $108.3 млрд [1], а обсяг непрямих втрат економіки за різними оцінками складає $750 млрд, що є безпрецедентною сумою руйнувань та втрат за часів Другої світової війни.

Наразі з метою повоєнного відновлення України, інтеграції економіки у європейський простір та глобальні ланцюги створення вартості, міжнародні партнери разом з українським урядом активно розробляють масштабну програму відбудови України. Вирішальну роль у виведенні економіки країни з кризи покликаний зіграти банківський капітал. Рушійною силою при цьому може стати новий інституціональний елемент у структурі фінансово-кредитної системи України – спеціалізований інвестиційний банківський інститут (банк розвитку).

Банки розвитку є ключовим елементом підсистеми фінансових інституцій в системі інститутів розвитку. Як правило, вони створюються державою, мають 100% державний капітал та особливий правовий статус. На них покладається функція фінансування інвестиційних проєктів національного рівня. Особливий статус та фінансова підтримка, яка надається державою, дозволяє банкам розвитку ефективно вирішувати важливі завдання у сфері довгострокового фінансування структурних економічних реформ.

Діяльність банків розвитку у стимулюванні інвестиційних та інноваційних процесів має бути зосереджена на наступних напрямах [2]:

- розширення фінансової бази інвестиційних та інноваційних процесів в економіці, в тому числі, й на регіональному рівні;
- подолання структурно-галузевої деформації інвестиційного процесу, пов'язаної з високою часткою інвестицій у сировинні сектори економіки;
- стимулювання інвестиційної та інноваційної активності суб'єктів малого та середнього бізнесу, в тому числі, через підтримку їх виробничої та інноваційної кооперації з провідними підприємствами.

Для чого Україні потрібен свій Банк розвитку і як він може допомогти у післявоєнній відбудові? Очікується, що установа буде посередником між західними урядами, міжнародними фінансовими організаціями та приватними інвесторами з одного боку та інвестиційними проєктами з відбудови України – з іншого. Банк акумулюватиме гранти та пільгові кредити, розподіляючи їх у вигляді пільгових позик між перспективними проєктами, які відповідатимуть стратегії відбудови економіки. Крім того, Банк може стати посередником з розподілу щонайменше частини отриманих від росії репарацій або арештованих за кордоном активів. Наявність посередника у вигляді Банку розвитку може стати в пригоді й іноземним інвесторам. Їм буде простіше вкластися в інструмент, який випустить такий банк, ніж обирати серед десятків напрямків для інвестування в повоєнній Україні. Для держави створення такого банку корисне ще й тому, що він спрямовуватиме іноземні інвестиції в непривабливі для класичних інвесторів проєкти (надто довгий термін окупності чи надто низький рівень прибутковості).

Що ж маємо зробити, аби піти правильним шляхом і не зіпсувати апробовану світовим досвідом хорошу ідею створення Банку розвитку?

Діяльність такої установи, на нашу суб’єктивну думку, буде ефективною лише за умов прозорості і контролю за використанням коштів. Задля ефективного корпоративного управління банком від третини до половини членів Наглядової ради банку мають складати незалежні директори в складі іноземних партнерів та українських спеціалістів. Такому банку не потрібні велика кількість співробітників й розгалужена мережа філій та відділень. Цілком вистачить двох-трьох регіональних офісів. Також потрібні прозорі процедури призначення менеджменту банку через міжнародні рекрутингові компанії під контролем Наглядової ради цієї структури, щоб залучити знаних і незалежних управлінців світового рівня (без огляду на паспорти), інакше є ризик процвітання корупції.

Світова практика діяльності державних банків вказує на їх високий потенціал у забезпеченні економічного росту. На сьогодні банки розвитку створені й діють як інструмент державної економічної політики держави більш ніж у 30 країнах

світу, в тому числі Німеччині, Іспанії, Швеції, США, Японії, Південній Кореї, Китаї, Індії, Казахстані, Бразилії, Мексиці [3].

В якості найбільш успішного й надійного банку розвитку сучасності більшість експертів називають німецьке спеціальне кредитне відомство «Kreditanstalt fur Wiederaufbau» (KfW), яке було створено у 1948 р. для відновлення після Другої світової війни [4].

Напрями KfW визначаються загальними завданнями щодо сприяння економічному зростанню й зайнятості в країні, фінансуванням експорту та міжнародним співробітництвом у сфері розвитку, основним серед яких є: а) стимулювання розвитку економіки; б) сприяння розвитку малого й середнього підприємництва; в) фінансова підтримка експортоорієнтованих підприємств; г) надання фінансової підтримки країнам, що розвиваються, і країнам з перехідною для реалізації спільних інвестиційних проєктів; д) фінансування будівництва, купівля й модернізація житла; е) фінансова підтримка містам і громадам у фінансуванні інфраструктурних проєктів.

Отже, метою посткризової трансформації фінансово-кредитної системи України має стати нова модель її інфраструктури, спрямована на формування та використання внутрішніх інвестиційних ресурсів відповідно до пріоритетів відновлення та модернізації економіки. Процес управління національними інвестиційними проєктами має забезпечуватися фінансовими ресурсами спеціалізованого інвестиційного банку розвитку, створеного державою. Джерелом ресурсної бази банку розвитку можуть бути: кошти державного бюджету; запозичення на внутрішньому та зовнішньому ринках цінних паперів; залучені кошти небанківських фінансових інститутів; кредити міжнародних фінансових організацій; прибуток від власної діяльності.

Міжнародна практика діяльності банків розвитку свідчить про їхній високий потенціал у забезпеченні економічного зростання.

Особливий статус та фінансова підтримка держави сприятимуть ефективному вирішенню банком розвитку таких завдань: кредитування середньо- і довгострокових інвестиційних проєктів пріоритетних галузей економіки України, а також проєктів, пов’язаних із вирішенням соціальних завдань та екологічних проблем; комплексна кредитна підтримка експортних операцій національних виробників; запозичення на зовнішньому й внутрішньому ринку для фінансування національних проєктів розвитку.

Перелік джерел посилання:

1. Дослідження масштабу руйнування активів в Україні через повномасштабне вторгнення рф.
URL: https://damaged.in.ua/.
2. Світовий досвід створення інститутів розвитку: висновки для України (на прикладі державних банків розвитку). [Електронний ресурс]. – Електрон. дані. – Національний інститут стратегічних досліджень, 2009. – No10. –
Режим доступу: http://old.niss.gov.ua/Monitor/october09/02.htm
3. Сирота А.І. Банк розвитку як інструмент модернізації економіки України /А.І. Сирота // Держава та регіони. Серія: право. – 2016 р. – No 3(41). – С. 50-54.
4. Rodrik D. Institutions Rule: The Primacy of Institutions over Geography and

Integration Development /D. Rodrik, A. Subramanian, F. Trebbi // NBER Working Paper. – Vol. 12. – Dec. 2008. – 46 p.

Танасійчук М.І,
«Облік та оподаткування», 3 курс
Кицелюк П.В.,
«Фінанси, банківська справа та страхування», 2 курс
ВСП "Тлумацький фаховий коледж Львівського національного університету природокористування"
Науковий керівник – вик.-методист вищ. катег.,
Гуцуляк М.М.

ІМПАКТ-ІНВЕСТУВАННЯ «ПРОМПРИЛАД. РЕНОВАЦІЯ»

Необхідною передумовою розвитку економіки є підвищення інвестиційної активності інвесторів у країні, збільшення інвестиційних ресурсів та ефективне їх використання. Тому дослідження тенденцій розвитку ринку інвестицій є актуальним і має важливе практичне значення. Саме інвестиції формують виробничий потенціал на новій науково-технічній базі й визначають конкурентні позиції країн на світових ринках. Інвестиційна діяльність, а також сукупність практичних дій з реалізації інвестицій є одним з основних засобів зростання національного доходу. Все це зумовлює необхідність аналізу інвестиційної діяльності, її форм, видів та сучасного стану розвитку в Україні для подальшого виявлення основних напрямів розвитку інвестиційної сфери в економіці країни.

Прикладом такого інвестиційного проекту є діяльність «Промприлад. Реновація» в Івано-Франківську.

Сам термін «Реновація» це економічний процес оновлення елементів основних виробничих фондів, засобів виробництва (машин, обладнання, інструменту), що вибувають внаслідок фізичного (матеріального) спрацьовування та техніко-економічного старіння за рахунок коштів амортизаційного фонду. Також термін «Реновація» можна трактувати, як відновлення структури і вигляду пошкоджених історичних містобудівних споруд, фасадів та інтер'єрів морально і матеріально застарілих будівель. [3, с. 65-68].

Імпакт-інвестиції – це досить новий для України термін, хоча в Європі та Америці це дуже популярно. Суть такого інвестування в тому, що воно обов'язково передбачає повернення інвестиції, але водночас і вимірюваний соціальний ефект, створений цією інвестицією. Тобто, крім того, що людина вкладає кошти в розвиток цього проєкту, вона розуміє, що її інвестиція довгострокова і змінюватиме це середовище на краще. Інноваційнний центр має потенціал розвивати економіку не лише міста, а й цілого регіону, створювати нові робочі місця. Всі оці соціальні функції, закладені в екосистему проєкту, – це якраз і є оцей імпакт, так званий позитивний вплив, який здатний вирішувати якісь певні соціальні проблеми. [1, с. 36-38].

На даний час, Промприлад. Реновація – це проект у сфері імпакт-інвестування. Це означає, що окрім повернення вкладених коштів і дохідності, проект має позитивний вплив на розвиток міста і регіону.

Промприлад. Реновація – це інвестиційний проект зі створення інноваційного центру на базі старого заводу в центрі Івано-Франківська, що працює на перетині чотирьох напрямків розвитку регіону: нової економіки, урбаністики, сучасного мистецтва та неформальної освіти.

Промприлад не орієнтований на єдиного інвестора. Долучитися до проекту може кожен, мінімальна інвестиція – еквівалент $1000, для крупних інвесторів передбачені слоти в 100, 250, 500 тисяч та 1 мільйон доларів.

Структура інвестування дозволяє залучати інвестиції від малих та великих приватних інвесторів, компаній, громадських організацій та фондів.

У проекті закладено дві інвестиційні логіки: це інвестувати на етапі залучення інвестицій і після реалізації проекту отримувати дивіденди у вигляді пасивного доходу, та інвестувати на етапі залучення інвестицій і в будь-який момент вийти з проекту, продавши свою частку на вторинному ринку.

На даний час існують такі переваги інвестування в проект:

розміщення у центральній частині міста з високою прохідністю;

велика кількість запитів на оренду, що вже зараз перевищує заплановані площі;

зростання вартості активу по мірі розвитку проекту;

соціальна значущість проекту;

можливість долучитися до спільноти інвесторів з високою діловою репутацією. [2, с. 136-158].

Сучасні тенденції та думки кардинально міняють погляди на старі речі. Колись нікому не збагнуло, що стару, давно закриту фабрику чи завод, можна використовувати не тільки у промислових цілях. Весь простір можна більш краще реалізувати. З користю для всіх.

Так 36 577 м² промислового простору у центрі Івано-Франківська мають перетворити на інноваційний простір з бізнесами, лабораторіями, освітніми програмами та розвагами. На близько 2 000 м² уже розмістили коворкінг, школу танців, міський відділ роботи з інвестиціями, бар та ще кілька міських бізнесів. Проект «Промприлад. Реновація» має намір змінити не лише окреме місто, а й показати новий формат створення суспільно відповідальних бізнесів. [4].

Цей проект має за мету приносити не тільки дивіденди для інвесторів, а й користь для міста.

Цей проект має за мету створення підприємства зі всіма ознаками бізнесу, головною метою якого, втім, є не заробляння грошей, а вирішення системних суспільних завдань. Світовий ринок імпакт-інвестування щороку має приріст у 15-20%. В Україні це поки нова категорія, але творці цього проекту хотіли б її розкрити.

Творці проекту вірять у системний підхід, за якого всі ці функції можуть поєднуватися, а на їх перетині – народжуватися нові потенціали.

У межах чотирьох напрямків будуть розподілятися й кошти від прибутку підприємства. Серед іншого це можуть бути освітні проекти, фестивалі, інкубаційні програми для стимулювання розвитку підприємництва тощо.

Пілот проекту працює з березня 2019 року. Перші результати досить позитивні. На поверсі, на якому зараз відбувається реновація, вже є різні гравці – і бізнеси, і громадські організації, і департамент інвестиційної політики міськвиконкому. Тобто це вже екосистема, у якій колаборують різні елементи

суспільства, і це вже створює нові потенціали. Звичайно, що більші будуть масштаби розвитку, то більшим буде цей ефект. [4].

Модель передбачає участь приватних осіб, бізнесу, організацій, фондів тощо. Вони можуть придбати певну долю підприємства у вигляді акцій і стати реальними співвласниками проекту, претендуючи у подальшому на долю прибутковості. У цьому проекті мінімальна планка входу є 1000$.

Кількість учасників проекту не обмежено. Є припущення, що це буде кілька тисяч інвесторів – від дрібних до великих. Мета – об'єднати якомога більше проактивних людей, які розуміють, що це за проект і який потенціал він має.

Автори проекту застосовують модель колективного інвестування, за якої інвестори мають подвійну мотивацію. Вони прагнуть змін і підтримують проекти, які несуть ці зміни. Але при цьому вони претендують на певну долю прибутковості – хоч це може зайняти й більш тривалий час, ніж у певних суто бізнес-проектах.

Це своєрідний інкубатор для змін – у межах міста, регіону та країни. У проекта є амбіція створити модель для реплікації цього досвіду за межами Івано-Франківська. Є надія, що ця модель має великий потенціал – перетворення закинутих пострадянських індустріальних зон на інноваційні центри. Це великий поштовх до розвитку покинутих просторів та міст де вони розташовані, збільшенню робочих міст, зон розвитку для творчості та бізнесу, зростанню інвестицій. Ось що може дати старий завод чи любий простір який попросту не використовувався. Він несе багато плюсів. І в цьому є великий потенціал який потрібно розвивати.

Отож, на наш погляд, не варто розглядати іноземні інвестиції як виключний спосіб виведення країни з економічної кризи. В цій ситуації необхідно вирішити завдання ефективного використання інвестиційного потенціалу підприємств і регіонів України.

Перелік джерел посилання:

1. Д'яконова І.І. Теоретичні та економічні основи інвестиційної діяльності /Д'яконова І.І. — Суми, 2018. — 65 с.
2. Пересада А.А. Інвестиційний процес в Україні / Пересада А.А. — К.: Лібра, 2008. — 362 с.
3. Реновація // Юридична енциклопедія: [у 6 т.] / ред. кол. Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) [та ін.] — К.: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2003. — Т. 5 : П — С. — 736 с.
4. Сайт проекту: https://promprylad.ua/
5. Стаття Юрка Филюка, інтернет видання The Village: https://u.to/tvyHFw

Терлецький В.В.
«Підприємництво та торгівля», 1 курс
ВСП "Тлумацький фаховий коледж Львівського національного університету природокористування"
Науковий керівник – вик. вищ. катег.,
Гуцуляк І.Т.

СУТНІСТЬ, ПРИНЦИПИ ТА ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ФАНДРАЙЗИГУ

Фандрайзинг як діяльність з визначення і пошуку основних потенційних каналів надходження фінансових ресурсів посідає особливе місце серед позабюджетних джерел фінансування.

Проблеми розвитку фандрейзингу як сучасного інструменту мобілізації коштів є актуальним, особливо в умовах економічної нестабільності України та воєнного часу, адже це потужний інструмент для вирішення соціальних та екологічних проблем, відродження культурного фонду країни, розвитку територіальних громад та інших важливих питань в умовах нестачі державних коштів.

На сьогоднішній час благодійність досягла значного розмаху і набула різноманітних форм: меценатство, спонсорство, підтримка через надання грантів, пожертв, матеріальних, інформаційних ресурсів тощо. Поширення благодійності та набуття нею форми організованої діяльності спричинили виникнення фандрейзингу, як науки про планування та впорядкування дій, що допоможуть діяти організовано як меценатам, так і тим, хто отримує благодійну допомогу, — бенефіціарам. Слід зазначити, що фандрейзингова діяльність тісно пов'язана з такими поняттями, як «благодійність», «благодійна діяльність», «благодійництво». З метою точнішого розуміння термінології необхідно пояснити сутність ключових понять і з'ясувати взаємозв'язок між ними.

Поняття «благодійність» увійшло в суспільну свідомість як гуманістичний поклик людини надавати допомогу нужденним. Нині така діяльність набуває дедалі більшого значення у вирішенні нагальних соціальних проблем — благодійні організації, фонди здійснюють значний внесок у соціальну сферу. Воно має широкий зміст — від звичайної матеріальної допомоги до меценатства. Отже, благодійність – це добровільна, безкорислива та усвідомлена діяльність фізичних або юридичних осіб приватного права, що виражається через особисту та/або майнову допомогу, ґрунтується на принципах законності, гуманності, рівності та здійснюється для досягнення суспільно-значимих цілей [3].

Історично склалися три види благодійності: особиста, громадська та державна. Серед найпоширеніших видів сучасної вітчизняної доброчинності — організована (громадська), що здійснюється благодійними організаціями. Відповідно до Закону України "Про благодійну діяльність та благодійні організації" від 05.07.2012 р., благодійна діяльність – це добровільна особиста та/або майнова допомога для досягнення визначених цим Законом цілей, що не передбачає одержання благодійником прибутку, а також сплати будь-якої винагороди або компенсації благодійнику від імені або за дорученням бенефіціара [4, с. 77-80]. Треба зауважити, що Кабінет міністрів постановою від 05.03.2022 р. №202 затвердив деякі питання отримання, використання, обліку та звітності благодійної допомоги. У ній зазначено, що відповідно до Закону про воєнний стан та Указу Президента України від 24.02.2022 р. №64/2022 в умовах воєнного стану не поширюються встановлені законодавством вимоги щодо отримання, використання, обліку та звітності благодійної допомоги від юридичних та фізичних осіб — резидентів і нерезидентів. Тобто всі благодійні організації та фонди, які збирають кошти для постраждалих під час бойових дій, не повинні вести облік цих коштів та звітувати про них за загальним правилом[1].

При цьому благодійництво розглядається як добровільна безкорислива пожертва фізичних та юридичних осіб у наданні потрібної матеріальної, фінансової, організаційної та іншої благодійної допомоги. У свою чергу, фандрайзинг — процес залучення фінансових та інших ресурсів (людських, матеріальних, інформаційних, часових, тощо), які організація не може забезпечити самостійно та які необхідні для реалізації певного соціального проекту або діяльності загалом. Здійснення фандрейзингової кампанії передбачає пошук потенційних джерел фінансування, обґрунтування потреби в коштах і, зважаючи на інтереси та мотиви донорів (благодійників, меценатів), формування, підтримку та розвиток взаємозв'язків з ними, а також формування громадської думки з метою підтримки діяльності організації [5, с.28-34]. Таким чином, якщо благодійність — це добровільна та безкорислива допомога тим, хто її потребує, то фандрейзинг слід розглядати як дію, спрямовану на допомогу тим, хто її потребує. У цьому, власне, і полягає зв'язок між благодійністю і фандрейзингом у контексті суспільних відносин[2, с. 85-90].

Дослідження в сучасній вітчизняній та зарубіжній літературі підходів щодо категорії «фандрайзинг» дозволяє сформулювати наступне визначення: фандрайзинг – це професійна діяльність щодо мобілізації фінансових та інших ресурсів для реалізації соціально значущих і науково-дослідних неприбуткових проєктів, яка вимагає спеціальних знань та навичок фандрайзера, що можуть вплинути на прийняття позитивного рішення донора.

Суб'єктами фандрайзингової діяльності є неприбуткові організації (НПО), які займаються пошуком джерел фінансування та інших необхідних ресурсів для реалізації проєктів.

Об'єктами фандрайзингу виступають різні категорії донорів, основними з яких є благодійні фонди, приватні особи, корпорації та бізнес-структури.

Фандрайзингову діяльність, окрім Декларації етичних принципів і Кодексів етики, регламентують та контролюють законодавчі акти країни, на території якої вона здійснюється. Основне правило фандрайзингу, яким необхідно керуватися фандрайзерам, некомерційним організаціям і донорам будь-якої країни – це те, що донори дійсно повинні надавати ресурси на некомерційній безповоротній основі, отримуючи взамін визнання, самоствердження, знаки уваги, а не товари або послуги на відшкодування за пожертву, дивіденди від своїх інвестицій тощо.

Отже, перевага фандрайзингової системи полягає не тільки в забезпеченні цілого комплексу послуг, що стимулюють і підтримують життєдіяльність соціальних організацій та проектів, а й в можливості консолідації світових ресурсів та витрачання їх відповідно до потреб, в орієнтації на підтримку інновацій в області розвитку соціально важливих технологій і забезпечення доступу до світових ресурсів всіх зацікавлених учасників на базі безпрецедентного розвитку сучасних інформаційних і комунікаційних технологій. Заходи по збору грошей за своїм потенціалом практично не поступаються чисто з організаційних заходів. Вони згуртовують колектив, зміцнюють почуття лояльності до своєї організації, усвідомлення своєї відповідальності, сприяють виявленню нових лідерів; до того ж в очах громадськості складається імідж цієї організації: навколишні глибше усвідомлюють, що собою представляє дана організація і чим конкретно вона займається. Ці два фактори - залучення коштів і формування іміджу

некомерційної організації - і є кінцева мета фандрайзингу і зв'язків з громадськістю. Адже, фандрайзинг є процесом, який дозволяє багатьом благодійним організаціям діяти для досягнення спільної мети, спрямованої на розв'язання якоїсь проблеми чи, у більш глобальному контексті, покращення нашого життя.

Перелік джерел посилання:

1. Деякі питання отримання, використання, обліку та звітності благодійної допомоги: Постанова Кабінету Міністрів України від 5 березня 2022 р. № 202. // Режим доступу до ресурсу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/202-2022-%D0%BF#Text.
2. Двуліт З. П., Стасів Н. В., Моторнюк У. І. Джерела фінансування фандрайзингу та пріоритетні напрями його реалізації в Україні. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку.* 2018. № 899. С. 85-90.
3. Етичний кодекс фандрайзерів [Електронний ресурс] // Інститут Професійного Фандрайзингу – Режим доступу до ресурсу: http://fundraiser.org.ua/pro/dokumenty-ipf/etychnyj-kodeks-fandrajzeriv/.
4. Загальна декларація волонтерів, прийнята на XI конгресі Міжнародної асоціації волонтерів. Права людини: навчальний посібник. К: Просвіта, 2002. С. 67-80.
5. Фандрайзинг: навч. посіб. Київ: Центральноукр. регіон. навч. центр. Партнерство громад фундація "Україна-США" (USAID), 2003. 95 с.

Федотова Т. А., *к.е.н., доцент*
доцент кафедри економіки та міжнародних економічних відносин
Донецький національний університет економіки і
торгівлі імені Михайла Туган-Барановського

ФІНАНСОВА ЕКОСИСТЕМА ЯК НОВА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ

В сучасних умовах прибутковість та конкурентоздатність будь-якого бізнесу залежить від його можливостей трансформуватися разом зі світом, що постійно змінюється. Фінансовим організаціям для якісного розвитку і зростання доводиться ставати усе більш інтегрованими, конкурентна боротьба ведеться між цілими цифровими фінансовими екосистемами.

З метою задоволення потреб споживача в умовах оптимізації процесів надання послуг, активної цифровізації і діджиталізації фінансові організації стали створювати екосистеми, що дозволяють утримувати клієнтів на платформі, яка організована компаніями-партнерами для досягнення ефекту синергії шляхом злиття сервісів, що надаються.

В доктринальному середовищі існує велика кількість визначення екосистеми залежно від напрямів діяльності, стратегічних цілей компаній та інших аспектів. Так, Рон Аднер трактує екосистему як "багатосторонній набір партнерів, що потребують взаємодії з метою матеріального втілення певних ціннісних

пропозицій і пов'язаних між собою структурою, що забезпечує вирівнювання інноваційної активності" [1, с. 39-58]. М. Джакобідс, С. Сеннамо і А. Гавер визначають екосистему як "сукупність акторів з різною мірою багатосторонньої незагальної взаємодоповнюваної ієрархією, які не повною мірою контролюються" [2, с. 2255-2276].

Екосистема - це нова концепція ведення бізнесу, яка в майбутньому має великі шанси стати домінуючою на ринку. Експерти компанії McKinsey з цього приводу дають такі прогнози: «До 2025 року на Екосистеми може припасти близько 30 % від глобального ВВП (близько 60 % усіх невиробничих доходів компаній у світі [3].

Опитування компанією PWC топ-менеджерів провідних банків по всьому світу, свідчить що більшість банків успішні моделі розвитку пов'язують з переходом до концепції задоволення власних потреб клієнта на відміну від діючої моделі задоволення потреб клієнта в конкретних банківських продуктах [4].

Екосистема - це широке, але кінцеве коло учасників, об'єднаних єдиною концепцією, націленою на ефективну і успішну конкуренцію з усіма іншими учасниками ринку. У разі розвитку екосистеми великою фінансовою організацією, наприклад, банком круг її учасників визначатиметься управляючими структурами банку і розвиватися так, щоб задовольняти максимум ключових потреб клієнтів.

Екосистема - цей комбінований реальний цифровий простір, в якому кінцевому клієнтові наданий широкий спектр продуктів і послуг, як фінансового, так і нефінансового характеру. В ній з клієнтом взаємодіє безліч компаній, пов'язаних між собою єдиною концепцією роботи з клієнтами. Склад і моделі залучення цих компаній до екосистеми постійно уточнюються з метою поліпшення якості обслуговування. Загальне завдання функціонування екосистеми полягає у створенні для клієнта настільки комфортного середовища задоволення його потреб, щоб у нього не виникало навіть передумов для розгляду інших варіантів.

Екосистема, як правило, складається з сукупності декількох платформених організацій - сервісів, на яких споживачеві надаються різні продукти і послуги.

Особливість екосистеми фінансового холдингу полягає в тому, що клієнт компанії може отримати практично будь-яку послугу в одному місці. Наприклад, якщо людина відкрила рахунок в банку або оформила страховий поліс, то їй відразу стають доступні усі сервіси компанії. Немає необхідності заповнювати зайві папери - клієнт просто отримує послуги усередині екосистеми, а компанія економить на цьому ресурси і отримує додатковий прибуток.

Залежно від умов допуску до екосистеми інших партнерів їх можна розділити на відкриті і закриті. Відкрита екосистема виступає платформою для постачальників послуг, які мають рівні права і умови для входу і участі усередині екосистеми, а закрита передбачає, що екосистема надає послуги сама, або послуги надаються обмеженим колом постачальників, які вибираються для цього самою екосистемою. Як показує практика екосистеми в умовах сьогодення в основному працюють за гібридною моделлю - в певних сервісах екосистеми реалізується відкрита модель, а в інших - закрита модель.

Фінансова екосистема – удосконалена модель фінансового супермаркету, яка

поєднує усіх учасників фінансового ринку з метою швидкого, зручного та повного задоволення їхніх потреб в онлайн-режимі. Тобто задоволення потреб клієнтів та бізнес-партнерів було й залишається ключовим завданням будь-якої системи, а забезпечення швидкого, зручного та повного задоволення їхніх потреб в онлайн-режимі за допомогою сучасних інформаційних та цифрових технологій є головним саме для екосистеми [5, с. 150].

Таким чином, таке масштабне зростання бізнесу відкриває його клієнтам доступ до абсолютно різних фінансових послуг. Будівництво такого великого бізнесу стало можливе завдяки автономності кожного сектора і в той же час злагодженої роботі команди.

Перелік джерел посилання:

1. Adner R. Ecosystem as structure: An actionable construct for strategy. *Journal of Management*. 2017. Vol. 43. № 1. P. 39-58.

2. Jacobides M.G., Cennamo C., Gawer A. Towards a theory of ecosystems. *Strategic Management Journal*. 2018. Vol. 39. № 8. P. 2255-2276.

3. Digital/McKinsey : Insights, January 2018. URL: https://www.mckinsey.com.

4. PWC, "Retail Banking 2020. Evolution or Revolution"? URL: https://crush.healthyteennetwork.org/viewcontent?ID=77755&FileName=Retail%20Banking%202020%20Evolution%20Or%20Revolution%20Pwc.pdf.

5. Маслій Н.Д., Задорожнюк Н.О., Жаданова Ю.О. Дослідження сутності та структури фінансової екосистеми. *Приазовський економічний вісник: журнал*. 2020. Випуск 5 (22).

7. СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ ТА ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА

Аржевітін С. М.
професор, д.е.н.
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Дубас А. Б.
здобувач PhD, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Любіч О. О.
проф., д.е.н.,
Державна науково-навчальна установа «Академія фінансового управління»

ПОЛІПШЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНИХ БАНКІВ ЗА РАХУНОК ВИВЕДЕННЯ ПРОБЛЕМНИХ АКТИВІВ

Українські банки підтримують нормативи кредитного ризику у межах нормативних значень, однак за якістю кредитного портфелю виділяється група банків, які є найбільш вразливими до системних потрясінь. Особливо погана якість кредитних портфелів фізичних осіб. За якістю кредитних портфелів слабка позиція у банків: Укрексімбанк, Ощадбанк, Приватбанк, Укргазбанк, Таскомбанк, Індустріалбанк, Південний, Сенс-банк, та дрібних банків: Полікомбанк, Траст-капітал і Комінбанк (Таблиця).

Таблиця 1.

Частка кредитів з найгіршим класом кредитного ризику у кредитних портфелях вибірки банків, станом на 01.03.2023

Банк	Частка кредитів з найгіршим класом у кредитному портфелі	
	фізичним особам	юридичним особам
АТ Укрексімбанк	90%	49%
АТ Ощадбанк	27%	54%
АТ Райффайзен Банк	34%	14%
АТ КБ ПриватБанк	14%	88%
АТ ТАСКОМБАНК	51%	18%
АТ КРЕДОБАНК	42%	16%
АТ АКБ Львів	29%	3%
АБ Південний	45%	13%
АТ ПУМБ	41%	18%
АТ УКРСИББАНК	44%	7%
АТ ПРАВЕКС БАНК	9%	11%
АТ КРЕДІ АГРІКОЛЬ	28%	12%

АТ УНІВЕРСАЛ БАНК	18%	3%
АТ ПІРЕУС БАНК МКБ	88%	5%
АТ КРЕДИТ ДНІПРО	57%	27%
АБ УКРГАЗБАНК	37%	29%
АТ ОТП БАНК	38%	16%
АТ ПРОКРЕДИТ БАНК	29%	14%

Розраховано авторами за даними НБУ [2].

Розгляд практики продажу проблемних активів державними банками дозволяє зробити кілька застережень:

Як і у попередні роки, законом про фінансову реструктуризацію користуються лише державні банки, переважно Ощадбанк та Укрексімбанк. Лише в одному випадку два державні банки об'єднали свої зусилля. Фактично державні банки не співпрацюють між собою.

За умови відсутності банку проблемних активів для державних банків основним шляхом залишається списання частини заборгованості боржника за рахунок резерву. Постановою Кабінету міністрів України, передбачений конкретний порядок [3]. Зокрема, під час здійснення банками-кредиторами списання у зв'язку з частковим прощенням боргу максимальний розмір частини заборгованості, яка може бути прощена, не повинна перевищувати різницю між сумою невиконаного боржником грошового зобов'язання, включаючи суму несплаченого основного боргу, нарахованих процентів, комісій, штрафів та пені, визначеного за договором з банком-кредитором станом на дату прощення частини заборгованості, та сумою балансової вартості.

У міжнародній практиці важливу роль відведено центральному банку, що вимагає від комерційних банків позбавитися проблемних активів у конкретні строки [1]. При цьому регулятор є ініціатором відповідних пільг у оподаткуванні таких операцій та створенні поганого банку (або компанії з управління проблемними активами, КУПА). Такі активи оцінюються, виходячи з їх ринкової вартості. Деякі КУПА мають можливість дофінансувати проєкти незавершеного будівництва і в результаті продати актив за більшою ціною.

Дослідження світового досвіду та вітчизняної практики дозволяє сформулювати основні параметри моделі бізнесу спеціалізованої компанії з управління активами:

- власність: 100% державна;
- юридична форма: небанківська фінансова установа, що регулюється Національним банком як установа особливого типу, створена згідно Закону України;
- додатковий моніторинг: Рахункова палата, незалежний річний аудит та проміжний аудит за 6 місяців. Публічна прозорість діяльності за кращими міжнародними стандартами;
- мета: максимізувати відшкодування активів з очікуваними або неочікуваними збитками шляхом проведення реструктуризації боргу та роботи з

активами;

• фінансові цілі: вихід на беззбитковість упродовж трьох років, послідовне скорочення активів;

• джерела фінансування: за умови підтримки концепції та прийняття відповідного закону, Уряд України зможе отримати цільове фінансування від МВФ в рамках фінансової допомоги;

• очікувані масштаби операцій: державні компанії з управління проблемними активами (КУПА) можуть придбати до чверті загальної суми непогашених проблемних кредитів і може бути капіталізовано пропорційно цій сумі (на рівні 8-10%). Банки з коефіцієнтом NPL вище заданого порогового значення (наприклад, 10%) повинні будуть передати певні визначені активи КУПА під контролем регулятора (НБУ);

• прийняття активів за вартістю: подвійна експертна оцінка для визначення ринкової вартості незалежним оцінювачем та контролером-верифікатором;

• види активів: вимоги за кредитами (за певними критеріями прийнятності) і майно, що перейшло у власність банків-кредиторів, переважно нерухомість (включаючи незавершене будівництво);

• види діяльності: адміністрування кредитів, конвертація боргу у капітал, реструктуризація кредитів, додаткове фінансування незавершеного будівництва (для життєздатних проєктів), тимчасове управління активами і наступний продаж активів або списання;

• основні ризики: кредитні (індивідуальний та портфельний), операційні (зловживання, шахрайство, фізичне пошкодження, вихід з ладу) та ринкові (знецінення ринкової вартості активів);

• корпоративний устрій: три виконавчі директори та наглядова рада. До складу ради входять незалежні експерти (не менше 50% складу) з досвідом роботи у сфері кредитування та роботи з проблемними активами. Має бути налагоджена на дійна система внутрішнього контролю для попередження операційних ризиків.

Перелік джерел посилання:

1. Державні компанії з управління проблемними активами: міжнародний досвід та прийнятність для України / С. С. Гасанов, О. О. Любіч, Г. П. Бортніков, Н. Б. Страхова. – К. : ДННУ “Акад. фін. управління”, 2015. – 222 с.

2. Наглядова статистика НБУ. URL: https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist

3. Про затвердження критеріїв та умов визначення банками, в яких державі належить 75 і більше відсотків статутного капіталу, заходів з управління проблемними активами. - Постанова Кабінету міністрів України від 15 квітня 2020 р. № 281. - https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/281-2020-%D0%BF#Text

Buznyk M. V.

"Finance, banking and insurance", 1st year (ED "master")
State University of Trade and Economics
Research supervisor- doctor of science
Savluk S. M.

FINANCIAL INDICATOR OF THE LEVERAGE RATIO

In the period of economic development, the issue of avoiding risks occupies an important place in the life cycle of every company. In order to avoid many troubles, the concept of such a definition as the leverage ratio should be known by every financial institution. The leverage ratio is one of the most important financial ratios because it determines how much of the capital available in the company is in the form of debt. It also analyses how the company is able to meet its obligations.

The main cause of the Great Financial Crisis was the accumulation of excessive balance and off-balance sheet leverage in the banking system. In many cases, banks have built up excessive leverage while maintaining seemingly high risk-based capital ratios. The subsequent process of deleveraging at the height of the crisis created a vicious circle of losses and reduced the availability of credit in the real economy. The BCBS introduced the leverage ratio in Basel III to reduce the risk of such deleveraging periods in the future and the damage they cause to the wider financial system and economy [1].

The most popular leverage ratio used by investors to test a company's debt-proofness is the D/E ratio, which compares debt to equity. Another commonly used metric is D/TA. This ratio expresses the interaction of the assets of companies that are financed by borrowed money.

Table 1. Comparative characteristics of two leverage ratio

Debt-to-Equity Ratio (D/E) = Total Debt / Total Equity	Debt-to-Assets Ratio (D/TA) = Total Debt / Total Assets
The result of such a ratio compares a company's debt to the shareholders' equity, with a high ratio suggesting the company's operations have been financed with more debt	This indicator compares a company's total debt to its assets, with a higher value meaning that the company has purchased the majority of its assets using debt
A D/E ratio of 1 (or 100%) shows that the company's operations are financed equally by debt and equity. That is, his debt and equity are equal. When the ratio is less than 1, it means that more of the company's operations are financed by equity than by debt, while a ratio greater than 1 indicates the opposite	A D/TA ratio of 0.5 (or 50%) indicates that half of the company's assets were financed by debt, while the other half was financed by equity. A ratio below 0.5 means that more of the company's assets were financed by equity than by debt, while a ratio above 0.5 means the opposite

*Compiled by the author based on [2].

The financial crisis has illustrated the disruptive effects of procyclicality

(amplification of the effects of the business cycle) and of the risk that can build up when financial firms acting in an individually prudent manner collectively create systemic problems. The leverage ratio is versatile enough to be used both as a macro- or micro-prudential policy tool and as a countercyclical instrument. Intuitively, one would expect that in a fair-value environment a rise in asset prices would boost bank equity or net worth as a percentage of total assets. Stronger balance sheets would result in a lower leverage multiple. Conversely, in a downturn, asset prices and the net worth of the institution would fall, and the leverage multiple would be likely to increase [3].

For better understanding, let's consider some example.

Table 2. Calculations of Debt-to-Equity Ratio and Debt-to-Assets Ratio of financial institutions for 2020-2021

Name of the financial institution	Leverage ratio			
	Debt-to-Equity Ratio		Debt-to-Assets Ratio	
	2020	2021	2020	2021
Commercial bank "Privatbank"	6,24	5,02	0,86	0,83
Insurance Company "ARX"	2,19	2,15	0,69	0,68
Leasing company "Universalna"	2,48	1,76	0,71	0,64
Credit Union "Trade Union Treasury"	2,06	1,80	0,67	0,64
Pawnshop "Premium"	0,14	0,26	0,12	0,20

*Compiled by the author based on [4-8].

Immediately, we would like to note the tendency towards a decrease in both indicators over the past 2 years (except for the pawn shop). As we can see from the table, the Bank's Debt-to-Equity Ratio is much higher than other financial companies and in 2021 reached a mark of 5.02. High leverage means that there is significant dependence on external debt sources of financing. PrivatBank should pay attention to this indicator. After all, for any company that depends on lenders (for example, to purchase inventory or finance capital expenditures), an unexpected termination of access to external financing can be detrimental to the ability to continue operations. For an insurance company, a leasing company, as well as a credit union, the Debt-to-Equity Ratio indicator is approximately at the same level (more than 2). Although in the last two financial institutions mentioned above, it has dropped to 1.76 and 1.8 respectively in 2021. As for the pawnbroker, we can see that the indicator is very low (despite the fact that in 2021 it reached 0.26). This tells us that operations are mostly financed by internally generated cash. In general, more leverage in the capital structure means more financial risk, as the company bears more interest and mandatory debt amortization costs, as well as principal payments due in the future. But if a company chooses to use very minimal leverage, the disadvantage is that more shareholders claim the same amount of net income, resulting in a lower return for all shareholders - other things being equal.

As for the Debt-to-Assets Ratio indicator, in 2021 the trend of the results of all financial institutions is not as huge as in the Debt-to-Equity Ratio. The bank, as in the

previous case, has the highest score of 0.83. It is followed by an insurance company, a leasing company, and a credit union, the results of which are 0.68, 0.64, and 0.64, respectively. And as always, the last position is occupied by the pawnshop with a mark of 0.2, which tells us that more of the company's assets were financed by equity capital than by debt. Referring to the document of the Basel Committee on Banking Supervision (Basel III), the bank leverage indicator (capital to assets) recommends a value of 4.5%

There seems to be a consensus that no single instrument or measure could have prevented the financial crisis, and that an adequate policy response requires a combination of macro- and micro-prudential policy tools. The leverage ratio can be a useful prudential tool that can be relatively simple to implement for jurisdictions that do not want to rely solely on risk-sensitive capital requirements, although it is not a perfect bullet. The combination of the leverage ratio with the Basel-type capital rule can reduce the risk of accumulation of excessive leverage in individual entities and in the system as a whole. However, as the financial crisis has shown, policymakers must be aware of the inherent limitations and weaknesses of the leverage ratio.

List of references:

1. Basel III leverage ratio framework – Executive summary. Bank for international settlements. FSI Connect. URL: https://www.bis.org/fsi/fsisummaries/b3_lrf.pdf

2. Leverage ratio. *Wall street prep.* URL: https://www.wallstreetprep.com/knowledge/leverage-ratio/

3. The Leverage Ratio. Katia D'Hulster. *PublicPolicyJournal*. URL: https://documents1.worldbank.org/curated/en/260961468158726436/pdf/530440BRI0Cris10Box345594B01PUBLIC1.pdf

4. Financial Statements. Commercial bank "Privatbank". 2021. URL: https://static.privatbank.ua/files/doc2_09092022.pdf

5. Financial Statements. Insurance Company "ARX". 2021. URL: https://arx.com.ua/uploads/267/ARX-Insurance-IFRS-2021.pdf

6. Financial Statements. Leasing company "Universalna". 2021. URL: https://www.unilease.com.ua/docs/2021/33951781-2021_ar_1.pdf

7. Financial Statements. Credit Union "Trade Union Treasury". 2021. URL: http://ksps.com.ua/images/stories/zvitnist/2021/zvit_2.pdf

8. Financial Statements. Pawnshop "Premium". 2021. URL: https://lp.od.ua/storage/2021/Баланс_watermark.pdf

В.В. Вовк
помічник аудитора
ПАТ аудиторська кампанія «Перспектива-К»

РОЗВИТОК АУДИТУ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ ЯК КЛЮЧОВОГО ФАКТОРУ НАДІЙНОСТІ СТРАХОВИКА

Загроза відмивання доходів, отриманих від незаконної діяльності, набула глобального масштабу і руйнує економічну, соціальну і політичну безпеку кожної країни. Це вимагає від держав вжиття узгоджених заходів по боротьбі з цим

соціально небезпечним явищем, як на національному, так і на міжнародному рівнях. В Україні такі заходи закріплені в Законі «Про запобігання та протидію легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» №361.

Фінансовому моніторингу притаманні ті ж функції, на яких будується вся правова система України та які законодавчо закріплені в Конституції та інших нормативно-правових актах нашої держави. Разом з тим, аналізуючи методичну та практичну цінність напрацювань щодо формування та розбудови антилегалізаційної системи, слід зазначити, що Україна має достатній рівень якості фінансового моніторингу, який базується на ризик-орієнтованому підході.

На сучасному етапі розвитку страхування в частині зміни регулювання фінансового моніторингу за новим антилегалізаційним Законом України [1] визначено запровадження інноваційної послуги для страховиків – це незалежний аудит стану фінансового моніторингу. Перед аудиторами стоїть завдання суттєвої зміни рівня набутих компетентностей щодо організації свої діяльності в антилегалізаційному аудиті [2].

Суб'єкти аудиторської діяльності представлені у антилегалізаційному законодавстві [1] в ст. 6, де в системі фінансового моніторингу вони визначені як суб'єкти фінансового моніторингу серед спеціально визначених. Національний банк України (НБУ) стверджено налаштований на розвиток послуги аудиту фінансового моніторингу, що відзначено в частині організації процедур аудиту фінансового моніторингу спеціальним положенням №10 НБУ про його здійснення фінансовими установами, зокрема, страховими компаніями, визначивши вимоги до належної організації внутрішньої системи протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму (ПВК/ФТ) небанківських установ, для чого фінансова установа – страховик для проведення первинного фінансового моніторингу вживає, зокрема, таких заходів: запроваджує та постійно вдосконалює систему внутрішнього аудиту (контролю) з питань ПВК/ФТ та/або залучає незалежних аудиторів, зокрема забезпечує своєчасне виявлення внутрішнім аудитом (контролем) та/або незалежним аудитом проблемних питань та ознак неналежної системи управління ризиками ВК/ФТ; на підставі ризик-орієнтованого підходу організовує та проводить відповідно до ст. 8 Закону [1] внутрішні перевірки або незалежний аудит щодо дотримання фінансовою установою-страховиком вимог законодавства України у сфері ПВК/ФТ. Страхова компанія має забезпечити: включення до внутрішніх перевірок або незалежного аудиту питань щодо достатності вжитих нею заходів для забезпечення функціонування належної системи управління ризиками ВК/ФТ, наявність звітів за результатами внутрішніх перевірок або незалежного аудиту (за потреби до звітів можуть додаватися висновки та пропозиції щодо усунення недоліків, виявлених за результатами внутрішньої перевірки або незалежного аудиту); здійснення контролю за усуненням порушень, виявлених під час внутрішніх перевірок або незалежного аудиту. Страхова компанія зобов'язана скласти план заходів щодо усунення виявлених порушень вимог законодавства України та/або недоліків у сфері ПВК/ФТ з метою мінімізації ризиків ВК/ФТ та недопущення порушень у майбутньому (далі - план зменшення ризиків) та зобов'язана подати в електронному вигляді звіт за результатами внутрішньої перевірки або

незалежного аудиту із супровідним листом, підписаним КЕП керівника установи до Держфінмоніторингу [2].

Зазначимо, що основну роль у мінімізації легалізації злочинних доходів виконує спеціально уповноважений орган виконавчої влади з питань фінансового моніторингу – Державна служба фінансового моніторингу, що виконує нормотворчі, інформаційні, координаційні, контрольні, облікові та інші повноваження. Зокрема, вона проводить узагальнює практику застосування законодавства з питань, що належать до його компетенції; розробляє нормативно-правові акти у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та надає роз'яснення щодо їх застосування; проводить аналіз методів та фінансових схем легалізації злочинних доходів та ефективності заходів щодо функціонування системи фінансового моніторингу в державі; співпрацює з органами виконавчої влади, іншими державними органами, діяльність яких пов'язана із протидією легалізації злочинних доходів; перевіряє дотримання вимог законодавства суб'єктами первинного фінансового моніторингу, що регулює відносини в аналізованій сфері, і в разі виявлення його порушень, вживає заходів, передбачених законами, а також повідомляє про це орган, що контролює такий суб'єкт первинного фінансового моніторингу; здійснює нагляд у цій сфері за діяльністю відповідних суб'єктів первинного фінансового моніторингу, зокрема шляхом проведення планових та позапланових перевірок, у тому числі виїзних; здійснює регулювання та нагляд з урахуванням політики, процедур та систем контролю, оцінки ризиків у аналізованій сфері з метою визначення відповідності заходів, що проводяться суб'єктами первинного фінансового моніторингу, та зменшення ризиків під час діяльності цих суб'єктів у аналізованій сфері тощо [3].

Розвиток аудиту фінансового моніторингу у страхуванні і підсилить здатність страховоників вирішувати проблеми різної складності відповідно до нового антилегалізаційного законодавства

Перелік джерел посилання:

1. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення»: Закон від 06.12.2019 р. № 361-IX. База даних «Законодавство України». ВР України. URL: http:// https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20.

2. Внукова Н., Пукала Р. Спеціально визначений фінансовий моніторинг аудиторів за міжнародними стандартами // II Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Сучасний стан та перспективи розвитку обліку, аналізу, аудиту, звітності і оподаткування в умовах євроінтеграції». Ужгород, Видавництво УжНУ «Говерла», 2020. С. 183-186. URL: https://dspac

3. Стецюк Т.І. Фінансовий моніторинг як запорука економічної безпеки країни/ Проривні інновації на страховому ринку України: Збірник матеріалів V Міжн. науково-практичної інтернет-конференції, м. Київ, 27 жовтня 2021 р.: [Електронний ресурс]. — К.: КНЕУ, 2021. — С.105-108.

Ворона Т.В.

«Облік і оподаткування» 3 курс,
Донецький національний технічний університет
Сарбаш Л.Д.
к.е.н.,доцент
доцент кафедри УФЕБ
Донецький національний технічний університет

КОНТРОЛЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ

Контроль є важливим інструментом управління фінансовими ризиками. Він допомагає виявляти та оцінювати ризики, що пов'язані з фінансовими процесами компанії, а також допомагає вживати заходів для зниження цих ризиків.

Контроль можна розглядати як процес перевірки, який забезпечує виконання встановлених правил та процедур у фінансовій сфері компанії. Він може бути виконаний як вручну, так і автоматично за допомогою спеціалізованих програм.

Контроль може бути використаний для виявлення ризиків, пов'язаних з банківськими операціями, управлінням запасами, інвестиціями, обліком та іншими фінансовими процесами компанії. Для ефективного використання контролю, необхідно розробити стратегію управління фінансовими ризиками, визначити цілі та завдання, і використовувати відповідні інструменти контролю.

Важливо також пам'ятати, що контроль не повинен бути використаний як єдиний спосіб управління фінансовими ризиками. Він повинен бути частиною комплексної стратегії, яка включає в себе аналіз ризиків, планування та виконання заходів для зниження ризиків та моніторинг їх ефективності. Контроль означає систематичний процес відстеження та оцінки фінансових результатів з метою забезпечення досягнення поставлених фінансових цілей.

Контроль може включати ряд заходів:

1. Моніторинг фінансових показників: Моніторинг фінансових показників, таких як прибуток, витрати, активи та зобов'язання, може допомогти виявити будь-які небажані тенденції та ризики, які можуть виникнути в майбутньому.

2. Аналіз даних: Аналіз фінансових даних може допомогти виявити слабкі місця в фінансовому плану та забезпечити досягнення поставлених фінансових цілей.

3. Ризик-аналіз: Ризик-аналіз може допомогти виявити можливі ризики, що пов'язані з фінансовими операціями та забезпечити прийняття необхідних заходів для їх зменшення.

4. Внутрішній контроль: Внутрішній контроль може допомогти забезпечити, що фінансові процеси та операції проводяться відповідно до встановлених правил та процедур.

5. Аудит: Аудит може допомогти забезпечити оцінку ефективності фінансових процесів та системи контролю, а також виявити можливі ризики та пропозиції щодо їх зменшення.[1, с. 40-43]

Застосування контролю в управлінні фінансовими ризиками може допомогти забезпечити стабільність фінансового стану, зменшити можливі ризики та підвищити ефективність фінансової діяльності.

Контроль може також допомогти виявити можливості для оптимізації фінансових процесів та забезпечити ефективне використання ресурсів компанії. При розробці стратегії управління фінансовими ризиками важливо враховувати потреби компанії та вибрати найбільш оптимальний спосіб контролю за фінансовими ризиками. До таких способів можуть відноситися автоматизовані системи контролю, використання стандартів та процедур, а також підготовка персоналу до використання інструментів контролю.[2,с.134-137]

Важливо, щоб контроль був розроблений з урахуванням потреб компанії та був налаштований на досягнення поставлених фінансових цілей. Крім того, автоматизовані системи контролю можуть бути більш ефективними та точними, ніж ручний контроль, тому їх використання може забезпечити більшу ефективність управління фінансовими ризиками. Також важливо, щоб персонал був підготовлений та здатний користуватися інструментами контролю, щоб забезпечити ефективне використання контрольних механізмів та систем.

Автоматизовані системи контролю можуть значно зменшити кількість помилок, пов'язаних з людським фактором, та забезпечити більш точний та швидкий аналіз фінансових даних. Однак, при використанні автоматизованих систем контролю, важливо забезпечити їх правильну конфігурацію та налагодження, щоб уникнути помилок та недоліків.[3,с.152-157]

Підготовка персоналу є важливим елементом успішного управління фінансовими ризиками. Персонал повинен бути достатньо кваліфікований та знайомий зі стратегією управління фінансовими ризиками та інструментами контролю, щоб бути здатним ефективно використовувати їх у своїй роботі. Також важливо забезпечити постійне навчання та підвищення кваліфікації персоналу щодо нових інструментів та методів управління фінансовими ризиками.

Перелік джерел посилань:

1. Бабенко В. М. Методи управління фінансовими ризиками в комерційному банку / В. М. Бабенко // Економіка та держава. – 2020. – № 2. – С. 40-43.

2. Кашуба Ю. Б. Управління фінансовими ризиками в умовах нестабільності світового фінансового ринку / Ю. Б. Кашуба, О. О. Хитрий // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2019. – № 8 (2). – С. 134-137.

3. Салошин О. А. Управління фінансовими ризиками: теоретичні засади та практична реалізація / О. А. Салошин // Бізнес Інформ. – 2021. – № 6. – С. 152-157.

УДК 330.322

Громницька І.Ю.,
здобувач ступеня PhD кафедри
банківської справи та страхування,
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана, м. Київ

ВПЛИВ ВІЙНИ НА ФІНАНСОВУ СИСТЕМУ УКРАЇНИ

2022 рік став фатальним для України, а її економіка зазнала найбільших за

всю незалежність втрат, пошкоджень та збитків, які їй завдала РФ, розпочавши 24 лютого по всій протяжності спільного кордону та з території Білорусії й окупованого Криму масштабне вторгнення та терор. Примітно, що незважаючи на триваючий конфлікт майже на одній чверті території України, основні економічні функції в країні працюють, і працюють добре: транспорт, інфраструктура, телекомунікації, банки, а також фінансова та грошова система продовжують функціонувати, і хоча українська гривня (UAH) девальвувала приблизно на одну третину після вторгнення, вона не впала.

Витік грошей та банкопад не відбувалися, і навіть у центрі зони конфлікту банки продовжують надавати готівкові та транзакційні послуги. Багато в чому це відображає реформи, розпочаті з 2014 року, такі як очищення банківського сектору та реформа Національного банку України (НБУ). Перехід до ортодоксального монетарного режиму та режиму обмінного курсу з системою плаваючого обмінного курсу та таргетуванням інфляції також допомогло, дозволивши НБУ створити валютний резерв у розмірі близько 29 мільярдів доларів США – у шість разів більше, ніж раніше в період одразу після Євромайдану.

Але, незважаючи на цю стійкість, війна обвалила ВВП України та зруйнувала її інфраструктуру. Дані українського міністерства економіки свідчать про те, що падіння ВВП за підсумком 2022 року оцінюється на рівні 30,4% [±2%] в порівнянні зі зростанням на 3,4% у 2021 році, хоча прогнозованим було падіння в 40-50%, тобто економіка навіть за умов воєнного стану працює та тримається від обвалу.

Руйнування інфраструктури є величезними і тривають надалі через постійні атаки. Оцінки на початку вересня свідчать про те, що збиток матеріальним активам становить 349 мільярдів доларів, що майже вдвічі перевищує довоєнний ВВП.

Історично будь-яка війна є дорогою, сьогодні витрати України на оборону зросли в п'ять разів до 17 мільярдів доларів за перші 3 квартали. Оскільки скорочення ВВП вплинуло на доходи бюджету, дефіцит бюджету зріс і за весь рік він може перевищити 40 млрд доларів, що еквівалентно 30-40 % ВВП.

Фінансування такого величезного дефіциту бюджету створює величезний тиск на Україну. Війна фактично закрила ринкові канали фінансування, і в перші місяці війни міжнародні донори не поспішали і ще повільніше виплачували кошти. За перше півріччя надійшло лише 7-8 млрд доларів, приблизно третина потреб у фінансуванні бюджету.

Одним із джерел надходжень став випуск військових облігацій, а також фіксування курсу гривні на рівні 29,25 грн/дол. США. НБУ підтримував валюту, щоб закріпити довіру та припинити паніку, але в процесі втратив приблизно одну третину свого валютного резерву. Даний крок був правильним , але ризиковий для макрофінансової стабільності, що була забезпечена в період до повномасштабного вторгнення.

Таке фіскальне домінування та відмова від гнучкого обмінного курсу НБУ і режиму таргетування інфляції не був стійким інструментом в довгостроковій перспективі, оскільки це створювало ризики краху валюти та гіперінфляції. В результаті після звільнення Київської області та успіхів ЗСУ курс було повернено

до таргетування.

Фінансова позиція України покращилася, і за період з 24 лютого по 20 вересня Міністерство фінансів України забезпечило фінансування на суму 33,9 мілрд доларів, але лише 19 млрд доларів із них надали міжнародні донори. І під час перегляду цього міжнародного фінансування очевидними є кілька яскравих проблем.

Цілком очевидно, що цей тягар непропорційно лягає на плечі США, які надали Україні фінансування в розмірі 8,5 млрд доларів США переважно у формі грантів. Європейський Союз (ЄС) та європейські двосторонні кредитори надали трохи більше 5 млрд доларів – ЄС дійсно обіцяв 9 млрд євро фінансування, але виплатив лише близько 2,4 мільярда.

Крім того, трохи більше половини з 19 млрд доларів США, наданого на сьогоднішній день, було надано у формі позик. Якщо так триватиме й надалі, після завершення війни Україна опиниться під непосильним борговим тягарем. Це може закінчитися черговою руйнівною реструктуризацією боргу саме тоді, коли знадобиться швидкий доступ до фінансових ресурсів, щоб забезпечити повну участь приватного сектора у величезних потребах відбудови країни.

Протягом 2022 року гривня продовжувала слабшати, головна небезпека полягала в тому, що макрофінансова стабільність знаходиться під загрозою, з ризиком втечі банків і більш широкою втратою довіри до валюти та фінансової системи. Та вже починаючи з середини січня 2023 року курс стабілізувався, почали надходити грошові потоки від експорту (ускладнення логістики призвело до збільшення циклу життя продукту), можемо спостерігати навіть укріплення гривні.

Сьогодні, Україні потрібно зосередитися на веденні війни та досягненні перемоги, а це можливо лише за підтримки міжнародних партнерів, як військової так і бюджетної. Україна веде війну і бореться, з однієї сторони, за свою свободу, населення та землю, а з іншої, захищає демократію та цінності своїх союзників, ставши бар'єром між агресором та цивілізованим світом

Перелік джерел посилань:

1. Офіційний сайт Міністерства фінансів України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://mof.gov.ua/uk
2. Офіційний сайт Національного банку України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/
3. Timothy Ash, "International finance", Chatham House, The Royal Institute of International Affairs, 2022

Демченко В.О.
к.е.н., доцент кафедри банківської справи та страхування
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана

БЕЗПЕКА БІЗНЕСУ ЯК ФАКТОР МІНІМІЗАЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНИХ

РИЗИКІВ

Інформаційні ризики стали елементом безпеки бізнесу в сучасному світі. За останнє десятиліття, зростаючий обсяг інформації та її значущість для розвитку бізнесу призвів до збільшення кількості загроз, пов’язаних з її обробкою, зберіганням та передачею.

Інформаційні ризики можуть бути класифіковані як загрози безпеці даних, які можуть призвести до втрати чутливої інформації або її порушення, а також до збитків для бізнесу та його репутації. Такі ризики можуть включати в себе кібератаки, витоки даних, несанкціонований доступ до інформації, помилки в програмному забезпеченні та багато іншого. Пошкодити можуть як неправомірні дії нашого власного персоналу, так і зовнішні атаки.

Основні типи інформаційних ризиків включають:

Кібератаки: це спроби несанкціонованого доступу до комп'ютерних систем і мереж.

Втрата даних: це може відбутися через помилкову дію працівників, технічні проблеми або кібератаки.

Фінансові ризики: це може відбутися через крадіжку інформації про платіжні картки, обман клієнтів, а також через фінансові злочини власного персоналу.

Ризики в області дотримання законів: індивідуально відповідності різних законів, зокрема в галузі захисту персональних даних, авторських прав і прав інтелектуальної власності.

Мінімізація інформаційних ризиків є критично важливою для будь-якого я компанії, щоб забезпечити захист своєї інформації, а також зберегти довіру клієнтів та партнерів. Для цієї компанії необхідно проводити заходи, щоб захистити свої комп’ютерні системи та мережі від зловживань та несанкціонованого доступу [1].

Деякі рекомендації для мінімізації інформаційних ризиків включають:

Надавати доступ до комп’ютерних систем лише авторизованим працівникам і періодично змінювати паролі.

Використовувати програмне забезпечення для блокування шкідливих програм, через які можуть витікати дані.

Зберігати копіям своїх даних у безпечному місці та перевіряйте їх на наявність вірусів.

Контролювати доступ до інформації та захищати дані клієнтів і партнерів.

Регулярно навчати співробітників політиці конфіденційності і процедурі безпеки даних.

Для запобігання несанкціонованому доступу використовуються різні методи шифрування та захисту даних.

Аудит даних безпеки виконується для перевірки дійсності введених даних безпеки. Різниця полягає в тому, що компанії можуть скористатися послугами компаній зі зберігання даних і кібербезпеки, щоб забезпечить додатковий рівень захисту даних.

Підсумовуючи, інформаційні ризики які сьогодні є реальною загрозою для бізнесу. Завдяки проактивному захисту даних і належним заходам дані компаній

збережуть їх репутацію та довіру клієнтів і партнерів, а також захистять їхні інвестиції та фінансові ресурси від можливих порушень даних.

Отже, збільшення використання інформаційних технологій у сучасному бізнесі призвело до збільшення кількості інформаційних ризиків, з якими доводиться стикатися компаніям. Відсутність належної безпеки бізнесу щодо мінімізації таких ризиків може мати серйозні наслідки, які можуть значно погіршити фінансовий стан та репутацію компанії[2]. Щоб уникнути негативних наслідків, підприємства повинні приділяти всю увагу мінімізації інформаційних ризиків. Для цього необхідно провести аудит інформаційної безпеки, застосувати будь-які загрози та небезпеки, розробити план превентивних дій, запровадити в компанії системи контролю та моніторингу інформаційних процесів.

Необхідно також пам’ятати, що мінімізація інформаційних ризиків – це постійний процес безпеки, який потребує постійного оновлення та вдосконалення заходів інформаційної безпеки.

Тому підвищення обізнаності про інформаційний ризик і розуміння необхідності його мінімізації в сучасному бізнесі може допомогти компаніям уникнути негативних наслідків, зберегти репутацію та захистити свої інвестиції.

В цілому, мінімізація інформаційних ризиків у сучасному бізнесі є кількома елементами успішної стратегії безпеки компаній. Це зауважують як великих корпорацій, так і малих підприємств. Крім того, інформаційні ризики не обмежуються лише комп'ютерними або кібернетичними атаками, вони також можуть виникати в результаті людських помилок, фізичних загроз та інших факторів.

З’ясовуючи з вищевикладеного, інформаційні ризики – це суттєва загроза для сучасного бізнесу. Через збільшення кількості цифрових технологій та використання Інтернету значно збільшується кількість негативних загроз для компаній. Щоб мінімізувати ці ризики, необхідно забезпечити безпеку даних та мережі, вдосконалити технічні та організаційні заходи безпеки, а також навчити своїх співробітників правилам безпеки даних.

Забезпечення безпеки даних є важливою складовою успіху та довіри споживачам та партнерам, тому компанії повинні приділяти увагу цьому питанню як пріоритетному. Виконання рекомендацій з мінімізації інформаційних ризиків дозволяє компаніям збільшити свою безпеку та довіру споживачів та партнерів, які в свою чергу позитивно відобразяться на їхньому бізнесі та доходах.

Перелік джерел посилання:

1. Говорун, О.В., Литвин, О.В., Наумов, О.А. (2020). Інформаційні ризики в сучасному бізнесі: причини та наслідки. URL:http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/53632
2. Hoffman, P., & Marelli, S. (2016). Management of information security in organizations: an integrated structure. Journal of Business Ethics, 137(3), 639-658. doi: 10.1007/s10551-015-2614-6

Довбуш І.В.
«Економіка», 2 курс

Одеський державний аграрний університет
Петренко О.П.
к.е.н., доцент кафедри економічної теорії і економіки підприємства

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ТА ДІЛОВА АКТИВНІСТЬ ЯК ВИЗНАЧАЛЬНІ ПОКАЗНИКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах ринкової економіки зросла самостійність суб'єктів господарювання, їх економічна та правова відповідальність. Важливість фінансової стабільності та ділової активності господарських організацій також значно зросла. Усе це значно підвищує роль аналізу їх фінансового стану: наявності, розміщення та використання коштів.

Фінансове становище будь-якого підприємства в умовах надзвичайної нестабільності економічного середовища залежить від рівня його ефективності. Термін «ділова активність» прийшов до вітчизняної економіки з глобального процесу економічних змін і створення ринкових відносин. У розвинених країнах, особливо в США, ділова активність бізнесу визначається на макро- і мікрорівнях.

Данилова Є. М. та Тредіт В. Є. вказують на багатогранність поняття ділової активності та таким, що втілює у собі всі аспекти його господарської діяльності [1,с.96].

Ткачук Г.Ю. поточнює, що «ділова активність є важливим індикатором ефективності використання ресурсів підприємства в умовах нестабільної економіки» [2,с.88].

Деякі науковці зазначають, що: «…у процесі своєї діяльності суб'єкти господарювання діють в умовах мінливого ринкового середовища та постійно стикаються з ризиками, особливо фінансовими» [3,с.79]. Це актуалізує актуальність та значимість дослідження щодо фінансової стійкості та ділової активності підприємства.

У ринкових умовах фінансова стабільність є запорукою виживання та основою стійкого становища компанії. Якщо підприємство фінансово стійке, вооно стабільне, має більше переваг, ніж інші підприємства такого ж рівня для отримання кредитів, залучення інвестицій, вибору постачальників і підбору кваліфікованих працівників. Чим стабільніший бізнес, тим воно більш незалежне, незважаючи на несподівані зміни ринкової ситуації, а отже, знижує ризик опинитися на межі банкрутства.

Фінансова стійкість забезпечується всією виробничою діяльністю та економікою підприємства. Найвищим показником фінансової стійкості є здатність бізнесу розвиватися переважно за рахунок своїх фінансових ресурсів. Фінансові показники бізнесу дуже помітні за швидкістю обігу його коштів. Аналіз ефективності діяльності передбачає вивчення рівнів і динаміки різних коефіцієнтів плинності.

Дослідження фінансової стійкості та ділової активністі підприємства було проведено на прикладі ТОВ «Авангард Д» Овідіопольського району Одеської області. Так, дослідивши показники ділової активності, слід відмітити, що продуктивність праці збільшилася на 44,3 тис.грн. Це свідчить про збільшення

обсягу виробленої продукції та отримання більшого чистого доходу від реалізації продукції в звітньому 2021році. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості збільшився на 0,13, це свідчить про зменшення комерційного кредиту підприємства; коефіцієнт оборотності активів збільшився на 0,06, це вказує на прискорення швидкості обороту капіталу підприємства. Коефіцієнт ділової активності, показує на скільки ефективно підприємство використовує активи компанії, цей показник зменшився на 0,49, що свідчить про зменшення ефективності.

Оцінка економічної ефективності діяльності підприємства дозволяє зрозуміти, наскільки раціонально використовувалися наявні ресурси у досягненні запланованих цілей. Така оцінка особливо актуальна у періоди розширення масштабів бізнесу, відкриття нових напрямів, оскільки допомагає своєчасно виявити причини зниження ефективності роботи компанії, вжити заходів щодо їх усунення.

Проаналізувавши показники ефективності виробничої діяльності ТОВ «Авангард Д» слід зазначити, що показник витрат на 1 грн. вартості реалізованої продукції зменшився на 1,11, це може свідчити про збільшення обсягу виробленої продукції, покращення технологій та зменшення інших витрат на вирощування сільськогосподарських культур. Співвідношення адміністративних витрат і собівартості реалізованої продукції коливається в межах норми. Капіталовіддача збільшилася на 0,05 , цей показник свідчить про ефективність використання основного капіталу. Збільшилася рентабельність підприємства та рентабельність реалізованої продукції на 3,52, це означає, що ефективність реалізація послуг та товарів також збільшилася.

Ступінь платоспроможності підприємства зазвичай оцінюється за допомогою фінансових коефіцієнтів ліквідності (таблиця 1).

Таблиця 1

Показники фінансового стану ТОВ «Авангард Д»

Показники	2019р.	2020р.	2021р.	2021р.до 2019р. (+,-)
1. Коефіцієнт загальної ліквідності	0,54	0,38	0,57	0,03
2. Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,0007	0,0003	0,0003	-0,0004
3. Коефіцієнт фінансової стійкості	0,24	0,04	0,34	0,10
4. Коефіцієнт незалежності	3,06	22,87	1,95	-1,11
5. Коефіцієнт маневреності власних коштів	-1,40	-14,11	-0,83	0,57
6. Коефіцієнт автономії	0,24	0,04	0,33	0,09

Джерело: розраховано авторами

Виходячи з розрахунків таблиці 1, спостерігаємо, що значення показника ліквідності у 2021 році перевищує норму на 0,27, це означає, що підприємство може негайно погасити поточні зобов'язання. Коефіцієнт фінансової стійкості знаходиться в критичному значенні нижче мінімальної норми. Коефіцієнт автономії показує, наскільки організація є незалежною від кредиторів. Наразі підприємство знаходиться в стані залежності від кредиторів, та забезпечення

ними коштів для ефективного існування підприємства та його розвитку.

Загальний фінансовий стан ТОВ «Авангард Д» вказує на те, що підприємство потрібно розвивати інноваційними шляхами для подальшого розвитку та успішної діяльності на ринку, що вимагає удосконалення технологічних та організаційно-технологічних методів управління.

Отже, господарська діяльність підприємства є багатоаспектним поняттям і охоплює всі аспекти його господарської діяльності. У ринковій економіці мірою успішності бізнесу є ефективність діяльності підприємства. Використання «золотого правила економіки» для аналізу ділової активності показало наявність дисбалансів, зокрема, переважаючих темпів зростання активів і приросту капіталу в окремі роки. Підвищення ефективності бізнесу та збалансування золотого правила економіки можна досягти шляхом контролю над витратами, ефективного використання ресурсів та управління грошовими коштами. Такі шляхи розвитку даного підприємства підвищать його конкурентоспроможність на ринку та нададуть нові можливості.

Перелік джерел посилання:

1. Данилова Є. М., Тредіт В. Є. Аналіз ділової активності сільськогосподарських підприємств. *Економіка та держава*. 2015. № 6. С. 95-98

2. Ткачук Г.Ю. Оцінка ділової активності підприємства. Науковий вісник Херсонського державного університету. Випуск 13. Частина 4. 2015. С. 88-90

3. Зюзіна А.Ю., Петренко О.П. Фінансові ризики в діяльності аграрних підприємств. *Економічний вісник Причорномор'я*. 2022. №3 С.77-86 URL: https://ebbsl.com.ua/index.php/visnuk/article/view/40 (дата звернення 23.03.2023р.)

Zelenina Y.G.,Tsivka V.N.
"Digital economics",2 course
State University of Trade and Economics,
Scientific supervisor Associate Professor of the Department of Banking
Serazhim Y.V.

THE WAY OF CREATION A PROFITABLE INVESTMENT PORTFOLIO

An investment portfolio is a separate tool, or rather a "toolbox" for trading on the stock market. The portfolio itself is not a physical concept, it is located on a brokerage platform and consists of a set of investments in investment objects, such as stocks, bonds or ETFs.

In today's financial market, a well thought out investment portfolio is vital to the success of any investor. An individual investor should know how to allocate assets to best suit their personal investment goals and strategies. In other words, your portfolio should meet your future capital needs and give you peace of mind. An investor can create his investment portfolio in accordance with his goals and investment strategies following a systematic approach. Here are some important steps to ensure this approach.[1]

Stage 1. Formation of an investment portfolio

When filling the investment portfolio, you should be guided by the following characteristics:

- The level of capital security (security of investments, the ability of investments to resist negative movements in the market);
- The level of current income of the future investor (for the correct preparation of the purchase plan and the amount of monthly investments);
- Expected capital gains and investment risk.

When compiling a portfolio, consider that a set of all the above properties does not combine into a single asset.A portfolio always involves the presence of several instruments for trading. In stock exchange terminology, there is such a concept as diversification.

The concept of diversification is interpreted as the division of assets in one's portfolio using different instruments, such as shares or ETF funds. Diversification is inextricably linked with investments and is used to minimize the risk of losing one's assets. If one of the parts of the portfolio brings losses, then the second or third will provide stability and cover the losses. The main content of creating an investment portfolio is determined by the way and strategy of creating a variety of assets to minimize losses and obtain profits.

It is wrong to choose vague goals, for example: save for children's education, go on a trip around the world, earn money for a safe old age. Clarity is important when setting investment goals, for example:to receive an income of UAH 1,000,000 in five years; to save UAH 200,000 for a summer vacation with the family in September 2023 in Bali; for a period of 10 years, to reach a monthly passive income of $1,000;

Stage 2. Determination of the amount of the monthly contribution

After you have defined your investment goal, you will need to calculate how much you need to deposit every month to, for example, reach a passive income of $1,000 by the age of forty. For this case, it is easiest to use the investment calculator by following this link. For example, if you deposit 10,000 thousand hryvnias every month for 30 years, your portfolio with a return of 8% will increase to 14,782,130 million hryvnias during this period. Without investment, the accumulated amount would be three times smaller and would amount to UAH 3,600,000 million.

Stage 3. Determination of the risk profile

The risk profile depends on factors:Persons of the investor;Temperament;Risk tolerance;Investment goals;Investment terms.

The risk profile must be determined at the very beginning of investing.

- If your restraint and tolerance for risk are at an average level, then the portfolio will be filled with ETF funds;
- If you can't sleep peacefully, experiencing a minimal decline in shares on the stock exchange, then fill your portfolio with bonds of countries with stable economies.

There are many different ways to determine the risk profile of a portfolio, but the

simplest scheme is to simply give yourself an honest answer.

● If it is a tragedy for you to lose 10,000 thousand out of 100,000 in the short term, then you do not like to take risks even to the detriment of potential income;

● With a balanced approach, you will also feel the discomfort of losing part of your investment, but you have common sense and confidence in a positive outcome and you are willing to suffer temporary difficulties for the sake of future profits. Giving - you get.

● In an aggressive risk profile, an investor will agree to risk half of his capital in anticipation of a future profit, which will have a much more powerful positive effect than suffering from the loss of most of the assets.

Stage 4. Selection of the structure of the investment portfolio

Depending on the goal, the following types of portfolios are used to achieve it:

● single-purpose;

● balanced by goals.

According to the composition of securities, portfolios are divided into:

● fixed (the initially formed portfolio is not subject to change within a certain period determined by the maturity date of the securities);

● variable or managed portfolios (this portfolio format has a flexible structure with the ability to adapt to changes in the market, and its content is constantly updated);

The structure, depending on which the investor can change the initial volume of the portfolio, is:

● replenishment (allows you to increase the size of the portfolio at the expense of external sources. It is better if these are monthly fixed investments);

● withdrawn (the investment strategy allows for the possibility of withdrawing part of the originally invested funds);

● constant (the amount of initial funds spent on creating a portfolio remains unchanged).

Stage 5: Reassessment of the weight of the investment portfolio

Once the investment portfolio is built, it needs to be analyzed and periodically rebalanced because market changes can change your initial assessment.

Other factors that may change over time are your current financial situation, future needs, and risk tolerance. If these things change, you will need to adjust your portfolio accordingly. If the tolerance for risks has decreased, it may be necessary to reduce the number of shares.

In fact, to balance the investment portfolio, it is necessary to determine which of your projects are in excess and which are in insufficient proportion.When selling assets to rebalance your investment portfolio, take the time to consider the tax implications of realigning your portfolio.At the same time, do not forget to take into account the security points . If those projects that are in excess are ready to collapse, you can sell them, regardless of the tax consequences.

So, despite the fact that there are certain basic stages, there is no golden rule for

creating a profitable investment portfolio. When starting your investment journey on your own, you need to carefully study information about promising markets and brokers, choose the price criteria by which you will make purchases, understand what exactly is of interest — quick profit and increased risks or to a certain extent "stable" and long-term investments.

The creation of an investment portfolio can be compared to a resume for employment, with competent writing, which significantly increases the chances of receiving a decent salary, and in the case of investments - permanent passive income.

REFERENCES:

1. https://www.investopedia.com/financial-advisor/steps-building-profitable-portfolio/

Козлітіна Д.Г.
«Фінанси, банківська справа та страхування», 1 курс
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут
Науковий керівник – к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, обліку та аудиту
Джерелейко С.Д.

ПОЛІТИКА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИБУТКОВОСТІ ЯК ОСНОВА ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Умови невизначеності, які супроводжують діяльність підприємств, вимагають формування дієвої системи, щодо політики забезпечення прибутковості підприємства, що дозволить своєчасно відслідкувати й нейтралізувати певні ризики та загрози, запобігатиме виникненню кризових ситуацій й сприятиме підвищенню фінансової стійкості, платоспроможності і ліквідності, рівня прибутковості, посиленню ділової активності, покращенню майнового стану, загальному зміцненню фінансових можливостей суб’єктів господарювання, забезпеченню його подальшого успішного розвитку.

Саме тому управління політикою прибутковості підприємства не лише забезпечує інтереси його власників, персоналу та держави, але й формує основу фінансової безпеки суб’єкта господарювання.

Прибуток та фінансова безпека підприємства – це два ключові аспекти успішної діяльності підприємства.

Прибуток є одним з найважливіших показників результативності господарської діяльності. Наявність прибутку свідчить про ефективність виробництва, належний фінансовий стан підприємства. Це одне з основних джерел нагромаджень і джерело фінансових ресурсів, головна рушійна сила економічних процесів підприємства. Він є джерелом забезпечення не лише внутрішньогосподарських потреб підприємства, а і джерелом формування бюджетних ресурсів держави.

Прибуток – це фінансовий показник, що відображає різницю між доходами та витратами підприємства за певний період часу. Він є показником ефективності діяльності підприємства та свідчить про те, чи здатне підприємство забезпечити

своє існування та подальший розвиток.

Для збільшення прибутку підприємства потрібно зосередитися на збільшенні обсягів продажів, зниженні витрат на виробництво та оптимізації фінансової стратегії. Також можливо розглядати можливість диверсифікації бізнесу та розширення асортименту продукції.

Задовільний рівень ефективності потребує з одного боку перевищення кінцевих результатів над витратами на їх досягнення, з іншого - зіставлення одержаних при цьому результатів з результатами аналогічних об’єктів. Виходячи з цього, хоча абсолютна сума прибутку, отримана підприємством і є дуже важливим показником діяльності, однак не може характеризувати рівень ефективності господарювання, це пов’язано з тим що абсолютний розмір прибутку характеризує лише одноразовий економічний ефект. В той час як міру цієї ефективності характеризує показник прибутковості [1, с. 112].

Фінансова безпека підприємства – це стан, коли підприємство здатне забезпечити стабільний рівень прибутку та водночас зберегти достатній рівень резервів для покриття можливих фінансових ризиків. Для досягнення фінансової безпеки підприємства необхідно збільшувати ефективність використання ресурсів, знижувати рівень боргових зобов'язань та підвищувати рівень ліквідності.

Для забезпечення фінансової безпеки підприємства також необхідно забезпечити своєчасну та правильну фінансову звітність, управління ризиками та використовувати стратегії фінансового планування. Також важливо мати запас готівки, який забезпечить фінансову стабільність у випадку непередбачуваних обставин, таких як економічні кризи, зміни на ринку тощо.

Забезпечення прибутку та фінансової безпеки підприємства є взаємопов'язаними поняттями, оскільки високий рівень прибутку сприяє збільшенню резервів та забезпеченню фінансової стабільності, тоді як недостатній рівень прибутку може викликати фінансові проблеми та загрози для фінансової безпеки підприємства.

Управління прибутком та фінансовою безпекою є складними завданнями, які вимагають комплексного підходу та постійного моніторингу фінансових показників підприємства. Для досягнення цих цілей підприємство може використовувати різні інструменти та методи, такі як фінансове планування, контроль витрат, раціоналізація виробництва, залучення фінансування тощо. Важливо також розробити ефективну фінансову стратегію та постійно аналізувати її ефективність [2, с. 364].

Найбільш ефективними методами управління прибутком та фінансовою безпекою є:

1. Фінансове планування: воно дозволяє визначити, який рівень прибутку потрібний для забезпечення фінансової стабільності підприємства.
2. Контроль витрат: важливо відстежувати витрати підприємства та знаходити шляхи зменшення зайвих витрат.
3. Раціоналізація виробництва: підприємство може зменшити витрати на виробництво, залишаючи при цьому рівень продуктивності на високому рівні.
4. Залучення фінансування: підприємство може залучати фінансування, щоб забезпечити достатній рівень капіталу та забезпечити фінансову стабільність.

5. Ефективна фінансова стратегія: підприємство може розробити ефективну фінансову стратегію, яка дозволить забезпечити прибутковість та фінансову стабільність підприємства.

6. Аналіз ефективності фінансової стратегії: важливо постійно аналізувати ефективність фінансової стратегії та вчасно коригувати її, якщо це необхідно.

Найбільш ефективним є комплексний підхід до управління прибутком та фінансовою безпекою, який включає в себе використання різноманітних методів та інструментів, а також врахування всіх факторів, які можуть вплинути на прибутковість та фінансову стабільність підприємства. До таких факторів можуть належати зміни у законодавстві, зміни на ринку, конкуренція та багато іншого.

Крім того, важливо пам'ятати про збалансованість між стратегією прибутку та стратегією фінансової безпеки. З одного боку, підприємство повинно забезпечувати стабільний прибуток, а з іншого - мати достатній рівень фінансової безпеки та резерви, щоб відповісти на можливі ризики [3].

Також важливо враховувати особливості свого підприємства та його галузі, оскільки кожна галузь має свої особливості та специфіку управління. Наприклад, в фармацевтичній галузі важливо мати достатній запас лікарських засобів, а в сільському господарстві важливо відстежувати ціни на сировину та використовувати ефективну стратегію закупівель.

Отже, управління прибутком та фінансовою безпекою є важливими елементами успіху підприємства, які потребують комплексного підходу та використання різноманітних методів та інструментів. Важливо також враховувати особливості галузі та підприємства, щоб забезпечити максимальну ефективність управління. Використання прибутку у якості критерію фінансової безпеки підприємства має такі переваги: по-перше, прибуток є інтегрованим критерієм ефективності його діяльності; по-друге, виступає предметом фінансових інтересів; по-третє, він є основним джерелом для його стратегічного розвитку.

Значущість фінансового результату посилюється ще тим, що він є достатньо дослідженим в науковій літературі, необхідно тільки визнати його таким, що має найбільший потенціал впливу на рівень фінансової безпеки. Тому саме цей напрямок вимірювання рівня фінансової безпеки підприємств має бути пріоритетним для подальшого наукового розвитку й дослідження.

Перелік джерел посилання:

1. Хвостівська, Н. Модель прогнозування прибутковості підприємства. *Збірник тез доповідей II Міжнародної науково-практичної конференції «Розвиток соціально-економічних систем в гео-економічному просторі»*. 2022. № 1. С. 112-113.

2. Гаватюк, Л. С. Шляхи підвищення рівня прибутковості вітчизняних підприємств у сучасних умовах господарювання. Л. С. Гаватюк, Н. М. Перегіняк. *Економіка та суспільство*. 2017. № 9. С. 363-367.

3. Духновська Л. М. Прибутковість підприємства: сутність та ефективність управління / Духновська Л. М., Павлов В. С. *Науковий вісник*. 2018. № 17. 100-103 с.

УДК 005.21:[336:330.131.7

Корягіна К.О.
«Корпоративні фінанси», 3 курс
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник - д.е.н., проф.,
професор кафедри банківської справи та страхування
Івасів І.Б.

СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ ТА ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА

У сучасних умовах питання фінансової безпеки є актуальним для більшості підприємств. Ризики, пов'язані зі зміною курсів валют, коливаннями цін на товари та послуги, процентними ставками та іншими факторами, можуть значно ускладнити діяльність підприємства та вплинути на його фінансовий стан. Тому питання управління фінансовими ризиками стає все більш важливим.

Однією з ключових стратегій управління фінансовими ризиками є диверсифікація. Для цього підприємство може використовувати різні інструменти фінансового забезпечення, такі як ф'ючерси, опціони та інші [1]. Наприклад, ф'ючерс може допомогти захиститися від коливань цін на сировину, якщо підприємство займається виробництвом товарів, які використовують цю сировину. Опціони можуть допомогти захистити підприємство від зміни валютних курсів, якщо підприємство займається зовнішньоекономічною діяльністю.

Ще однією важливою стратегією управління фінансовими ризиками є застосування різних методів кредитного ризику. Наприклад, підприємство може вимагати від своїх партнерів попередніх платежів за товари або послуги, щоб зменшити кредитний ризик. Також можна використовувати страхування від неплатежів, щоб зменшити ризик несплати партнером заборгованостей [2].

Однак, необхідно пам'ятати, що кожна стратегія має свої переваги та недоліки. Диверсифікація може бути дуже ефективною, але вимагати значних витрат на фінансове забезпечення. Методи кредитного ризику можуть зменшити ризик неплатежів, але можуть вплинути на рівень продажів та прибутків.

Для забезпечення фінансової безпеки підприємства, необхідно також звернути увагу на ризики, пов'язані з інвестиціями та фінансуванням. Наприклад, залежно від розміру підприємства та типу діяльності, можна вибрати різні методи фінансування, такі як позики, емісії акцій та облігацій. Заходи, спрямовані на зменшення ризику фінансових інвестицій, також можуть допомогти забезпечити фінансову безпеку підприємства.

Незважаючи на те, які стратегії управління фінансовими ризиками будуть використані, важливо забезпечити моніторинг та аналіз ризиків, що виникають у зв'язку з діяльністю підприємства. Це, у свою чергу, допоможе забезпечити своєчасне реагування на можливі фінансові ризики та зменшити їхні наслідки.

Управління фінансовими ризиками та забезпечення фінансової безпеки є важливою складовою успішної діяльності підприємства. Диверсифікація та методи кредитного ризику можуть допомогти зменшити фінансові ризики,

пов'язані зі змінами валютних курсів, цін на товари та послуги та іншими факторами. Крім того, заходи, спрямовані на зменшення ризику фінансових інвестицій, можуть допомогти забезпечити фінансову безпеку підприємства.

Ще одним важливим аспектом у забезпеченні фінансової безпеки підприємства є створення ефективної системи контролю за фінансовою діяльністю. Для цього необхідно встановити відповідні процедури та контрольні точки, щоб забезпечити вчасне виявлення можливих порушень та недоречних рішень [3,4].

Також важливо розробити план дій у разі виникнення фінансових криз, щоб забезпечити швидку реакцію та мінімізувати їхні наслідки. Для цього можна використовувати різні інструменти, такі як створення кризових комітетів, резервування певних фінансових ресурсів, розробка плану маркетингових заходів та інше. Також необхідно враховувати зміну зовнішнього середовища та виявляти можливі загрози та виклики, що виникають. Для цього можна використовувати аналіз ринкової кон'юнктури, вивчення діяльності конкурентів та інших джерел інформації.

Окрім того, важливим аспектом у забезпеченні фінансової безпеки є розробка та впровадження стратегій управління фінансовим ризиком на рівні всієї організації. Для цього необхідно включити управління фінансовим ризиком у стратегію бізнесу та забезпечити виконання цієї стратегії на всіх рівнях організації.

Отже, забезпечення фінансової безпеки підприємства вимагає використання різноманітних стратегій управління фінансовими ризиками, таких як диверсифікація, методи кредитного ризику, страхування та інші. Важливо також забезпечити постійний моніторинг та аналіз ризиків, що виникають у зв'язку з діяльністю підприємства, щоб своєчасно реагувати на можливі фінансові ризики та зменшити їхні наслідки.

Перелік джерел посилання:

1. Hull, J.C. Options, Futures, and Other Derivatives. *Pearson Education*. 2018. P. 7-20. URL: https://faculty.ksu.edu.sa/sites/default/files/options_futures_and_other_derivatives_8th_ed_part1.pdf
2. John B. K., Edward I. A., Nimmo R. Credit Risk Management: The Great Challenge for Global Financial Markets. Journal of Credit Risks 2011. P. 242-285. URL:https://www.wiley.com/en-us/Managing+Credit+Risk%3A+The+Great+Challenge+for+Global+Financial+Markets%2C+2nd+Edition-p-9781118160695
3. Merton R.K. Financial Innovations, Management and Regulation of Financial Institutions. Journal of Banking and Finance. 2018. № 22(6-8) P. 707-710. URL:https://ideas.repec.org/a/eee/jbfina/v19y1995i3-4p461-481.html
4. Graham J.R., Harvey C.R. Theory and Practice of Corporate Finance: Field Data. Journal of Financial Economics. 2018. №60(2) P. 187-243 URL:https://people.duke.edu/~charvey/Research/Working_Papers/W45_The_theory_and.pdf

Логвіновська С. І.
к. е. н., доцент кафедри фінансів
Одеський національний економічний університет
Садчикова О. О.
«Фінанси, банківська справа та страхування», 3 курс
Одеський національний економічний університет

ПОДАТКОВИЙ БОРГ УКРАЇНИ ТА ЗАСТОСУВАННЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ УПРАВЛІННЯ НИМ

Податковий борг – сума узгодженого грошового зобов'язання, не сплаченого платником податків у встановлений Податковим кодексом України (далі – ПКУ) строк, та непогашеної пені, нарахованої у порядку, визначеному ПКУ [1].

У розвинутих країнах податкові органи забезпечують моніторинг процесу сплати податків, а добровільна їх сплата є головним джерелом поповнення бюджету. Проте розвиток української податкової системи припадає на досить складний період формування економіки ринкового типу. Негативні виклики останніх років – COVID-19 та військові дії на території України – ускладнюють процес управління податковою системою. Він відбувається в умовах недосконалості податкового адміністрування та дисбалансів в системі, що спричинює виникнення податкового боргу та тіньових відносин у фінансовій сфері. На малюнку 1 можемо простежити стрімку, негативну динаміку податкового боргу України.

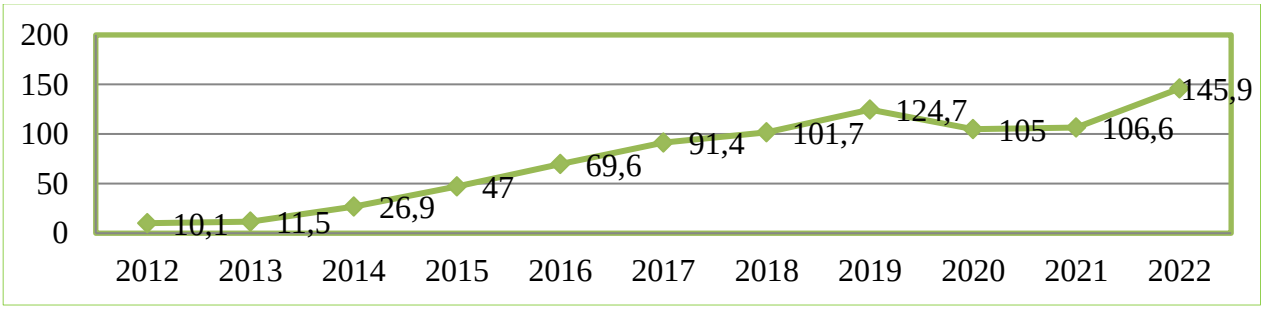

Мал. 1. Динаміка податкового боргу України за 2012-2022 рр., млрд. грн.[2]

За період 2012-2022 рр. зафіксовано зростання податкової заборгованості у майже 15 разів. До чинників, що призводять до такого динамічного накопичення податкового боргу можна віднести спад виробництва та підвищення цін на матеріали, неплатоспроможність покупців, кредиторська заборгованість, відсутність ринків збуту, бартерні операції, невиконання умов договорів та контрактів, форс-мажорні обставини, донарахування податків після документальних перевірок.

У 2020 році команда Державної податкової служби (ДПС) змогла вперше за останні роки перевершити негативну тенденцію та зменшити податковий борг на 19,7 млрд. грн. У результаті прийняття Закону №1072 4 грудня 2020 року, запровадження якого дозволило платникам, що мають борг до 3060 грн., подати заявки на його списання, кількість громадян з податковим боргом зменшилася.

Зокрема, якщо на початку 2020 року було 4 млн. 154 тис. громадян мали податковий борг, то на 1 січня 2021 року їх кількість становила 834,9 тисячі. Ініціатива Президента України мала на меті допомогти громадянам полегшити їх фінансове становище під час пандемії COVID-19. Станом на 1 січня 2023-ого року податковий борг України зріс на 26% і склав майже 146 млрд. грн., що насамперед пов'язано із вторгненням російської федерації на вітчизняну територію та подальшим веденням активних бойових дій [2].

Податки в кожній країні − основа владних повноважень і економічного регулювання. Україна має законодавство щодо управління податковим боргом, але потребує вивчення зарубіжного досвіду через складнощі положень та проблеми зі збором податків. Важливо зазначити, що рівень податкового навантаження в Україні майже не відрізняється від розвинених країн світу. Відміна лише в тому, що високий рівень податкового навантаження є саме нормою у розвинених країнах, коли в Україні він вважається недоліком.

Значна кількість податкових відомств країн світу використовує ризикоорієнтовані моделі управління податковим боргом, що полягають в ілюстрації взаємодії між аналітикою, сегментацією платників, моделюванням ризиків та ліквідацією податкового боргу [3].

Так, Японія є прикладом країни, де існує висока податкова дисципліна, яка ґрунтується на культурному менталітеті і детально розробленому законодавстві. Для боротьби з несвоєчасною сплатою податків, фіскальні органи використовують високі технології, зокрема комп'ютерну систему, що автоматизує процедуру стягнення податкового боргу. Крім того, спеціальні нагадування про необхідність сплати податків розсилаються платникам податків за допомогою телефонних каналів зв'язку.

Німеччина − одна з країн Європи зі значним рівнем ухилення від сплати податків, де процедура управління податковим є масовою, хоч там і керуються принципом встановлення податків, згідно з яким вони повинні відповідати рівню державних послуг, які отримує платник податку, включаючи захист населення. У Німеччині обмін інформацією між фіскальними службами та іншими державними органами є одним з найбільш ефективних інструментів для виявлення податкових правопорушень та злочинів. Співпраця між податковими, митними службами та податковою поліцією, які підпорядковані Міністерству фінансів, також сприяє боротьбі з ухиленням від сплати податків.

Як і Японія, прикладом країни, яка успішно здійснює податкову політику, що відповідає інтересам її громадян, завдяки соціальній спрямованості, є Швеція. Незважаючи на високий податковий тягар, 80% громадян виконують свої податкові обов'язки добросовісно. Але, якщо податки не сплачуються чи сплачуються менше встановленого розміру, накладається штраф, який дорівнює кратному розміру прихованої суми, і це вважається адміністративним порушенням, на яке термін давності становить чотири роки. Шведські фіскальні органи, уповноважені на примусове стягнення податкового боргу та перевірки без попереднього повідомлення; мають право проводити розслідування (термін – протягом одного тижня, а в разі великого підприємства – двох тижнів) на предмет наявності у боржника активів, на які може бути накладено санкції [4, с. 124].

У Данії використовується система сплати податків за допомогою спеціальної

компанії, яка здійснює своєчасну сплату податків за своїх клієнтів. Стягнення податкового боргу ґрунтується на індивідуальному підході до податкового боржника. У разі позитивної історії сплати податків, заходи примусового стягнення податкового боргу з платників податків, які одноразово допустили несплату податків та готові до врегулювання боргової проблеми, застосовуються поступово. Якщо платник податків ухиляється від сплати податкового боргу, використовується вичерпний комплекс заходів, передбачених датським законодавством щодо стягнення обов'язкових платежів. Там існує диференційований підхід до проблеми врегулювання податкового боргу, відомий як "політика чотирьох дверей". Фіскальні органи мають широкі повноваження стягнення боргу, і більшість платників податків у країні (99% юридичних осіб) платять податок на додану вартість та мають індивідуальний номер платника ПДВ. Фіскальні органи можуть відкликати цей номер, що фактично зупиняє фінансово-господарську діяльність боржника.

Отже, на основі вищенаведеного, можна сказати, що для України дуже важливим питанням є саме запобігання виникненню податкового боргу. Для досягнення успіху у цій сфері, варто вивчати та використовувати зарубіжний досвід, наприклад, Японії чи Швеції, де діє програма, що має на меті надання інформації, консультацій та правової допомоги платникам податків. Досвід Данії стане в нагоді Україні на наступних етапах розвитку, адже ті ж самі податкові пільги наразі будуть доречними лише у ролі тимчасового стимулюючого інструменту під час кризи, а не для заохочення сумлінних платників податків. Досвід інших країн показує, що ефективність роботи будь-якої організації, включаючи фіскальні органи, залежить від їх здатності враховувати та балансувати інтереси всіх сторін. Окрім того, важливе значення має стратегічне управління діяльністю та зменшення можливих ризиків у майбутньому.

Перелік джерел посилання:

1. Податковий кодекс України № 2755-VI, редакція від 20.03.2023 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17 (дата звернення 29.03.2023)

2. Державна податкова служба України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://tax.gov.ua/media-tsentr/novini/print-455218.html (дата звернення 29.03.2023)

3. Волощук Р.Є. Зарубіжний досвід управління податковим боргом та його адаптація в Україні. Економіка і суспільство. 2017. № 9. С. 961 – 967 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/9_ukr/166.pdf\

4. Яренко Г. Структура та організація роботи податкових органів у зарубіжних країнах / Г. Яренко // Вісник КНТЕУ. – 2009. – № 2. – С. 114–126.

Масалкова А.Ю.
«Облік і оподаткування», 4 курс
Донецький національний технічний університет
Лизунова О.М.
д.е.н., професор, професор кафедри УФЕБ

Донецький національний технічний університет

ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ ЯК ФАКТОР ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Актуальність теми дослідження. У сучасному економічному середовищі бізнес працює в складних умовах. Бізнес-середовище характеризується нестабільністю та постійною динамікою. Така ситуація змушує керівництво підприємств постійно шукати шляхи виживання, враховуючи фактори економічної нестабільності. Існуючі загрози можуть вплинути на ефективність виробництва, раціональне використання ресурсів, платоспроможність та фінансову стійкість підприємства чи організації. Постійно зростаючі ризики господарської діяльності можуть суттєво знизити рівень фінансового стану підприємства і в майбутньому призвести до банкрутства. Саме тому кожне підприємство повинно розробляти та впроваджувати систему фінансово-економічної безпеки. Фінансово-економічна безпека підприємства – це складна система, що включає різні складові, спрямовані на забезпечення ефективного використання матеріальних, трудових, інформаційних та фінансових ресурсів. Тому на допомогу приходить контроль фінансовою безпекою. Адже внутрішній контроль є важливим механізмом корпоративного управління, що надає своєчасну інформацію керівництву на всіх рівнях для моніторингу виконання бізнес-планів і завдань та забезпечення раціонального використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів.

Мета дослідження. Основною метою статті є виявлення значущості проведення фінансового контролю для покращення фінансової безпеки підприємства. Розглянуто функції, завдання та етапи, притаманні контролю фінансової безпеки підприємств.

Результати та обговорення. Фінансову безпеку підприємства слід розглядати як стан системи регулювання, що гарантує захищеність життєво важливих інтересів окремих суб'єктів і підприємництва в цілому від внутрішніх і зовнішніх загроз, а також ступінь розвитку підприємництва в державі (регіоні) [1, с. 78].

Контроль фінансової безпеки підприємства – це нормативна система управління, яка координує взаємозв'язки між сформованою інформаційною базою, аналізом, плануванням і внутрішнім контролем, концентрацією управлінських дій на найбільш пріоритетних напрямах забезпечення фінансової безпеки підприємства, своєчасним виявленням відхилень її фактичних показників від планових, прийняттям оперативних управлінських рішень, спрямованих на їх нормалізацію гарантує прийняття системи управління фінансами підприємства [2, с. 21]. Іншими словами, це процес, який перевіряє і гарантує виконання всіх управлінських рішень у сферах, що захищають фінансові інтереси та загрози підприємства.

Основними функціями контролю фінансової безпеки підприємства є:

- Контроль за виконанням завдань, визначених системою показників і нормативів забезпечення фінансової безпеки підприємства;

- Діагностика погіршення стану фінансової безпеки підприємства та сприяння зниженню темпів його фінансового розвитку;
- Формування оперативних та управлінських рішень щодо забезпечення фінансової безпеки підприємства;
- Врахування змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі;
- Зміна окремих цілей щодо забезпечення фінансової безпеки підприємства [2, с. 21].

За результатами контрольної перевірки керівництво підприємства приймає рішення щодо усунення причин, які негативно впливають на фінансову безпеку підприємства. Провідну роль у здійсненні внутрішнього контролю на підприємстві відіграє бухгалтерська служба, зокрема головний бухгалтер.

Згідно з нормативними документами, головний бухгалтер підприємства разом з керівниками відповідних відділів і служб зобов'язаний контролювати:

- переміщення запасів;
- видачу коштів на оплату праці працівників;
- дотримання фінансової та платіжної дисципліни;
- законність оприбуткування нестач;
- проведення інвентаризацій

- стягнення дебіторської; заборгованості та своєчасне погашення кредиторської заборгованості [3, с. 40].

Основними етапами процесу управління фінансовою безпекою підприємства є наступні:

Етап 1: Виявлення потенційних проблемних ситуацій. Які проблеми виникають в результаті і які наслідки?

Етап 2: Усунення проблемних ситуацій. Складається з низки заходів з вибору засобів впливу на проблему і способів її усунення;

Етап 3: Контроль включає в себе комплексну оцінку ефективності вжитих заходів та аналіз поточного стану проблемної ситуації;

Етап 4: Оптимізація фінансового менеджменту. Він полягає у забезпеченні оптимального використання фінансових ресурсів і потенціалу організації шляхом застосування відповідних фінансових інструментів і специфічних методів фінансового менеджменту [1, с. 92-93].

Складовими системи забезпечення контролю фінансової безпеки підприємства є: фінансова діагностика, сукупність фінансових важелів і впливів та методи контролю.

Однією з ключових складових системи є підсистема фінансової діагностики, яка являє собою сукупність певних методичних розробок, що дають змогу ідентифікувати критичні ситуації на ранній стадії та оцінити ступінь загрози суб'єкту господарювання і чинники, що її зумовлюють. Центральними підсистемами системи контролю фінансової безпеки є підсистеми фінансових інструментів (інвестування, кредитування, фінансового регулювання, фінансового планування та страхування) та важелів (прибутку, витрат, капіталу, податків, цільових фондів та дивідендів), завданням яких є вибір найбільш доцільних антикризових стратегій та інструментів, усунення причин та наслідків кризи та забезпечення ефективного управління суб'єктом господарювання.

Завершальною підсистемою, необхідною для забезпечення контролю

фінансової безпеки підприємства, є підсистема контролю та оцінки результатів, основними функціями якої є:

- Порівняння досягнутих та очікуваних результатів і визначення ступеня відхилення фактичних результатів від запланованих;
- Контроль за розробкою оперативних рішень щодо нормалізації фінансової діяльності;
- Оцінка ефективності заходів з нейтралізації кризових явищ;
- Контроль за виконанням завдань фінансового менеджменту;
- Забезпечення обміну інформаційними потоками між основними підсистемами, тощо [1, с. 97-98].

Висновки. Дослідження показало, що управління фінансовою безпекою підприємства може підвищити ефективність захисту його фінансових інтересів та забезпечити їх об'єктивність. Зокрема, підприємства, я кі бажають об'єктивно оцінити фінансову безпеку своєї діяльності та розробити певні плани дій для підвищення ефективності роботи своїх підприємств, інвестори, зацікавлені в ефективності та прибутковості своїх інвестицій, кредитори та постачальники, які бажають забезпечити платоспроможність своїх підприємств та встановити з ними стабільні та надійні ділові відносини. Вона становить інтерес для широкого кола учасників ринку, включаючи бізнес-партнерів. Фінансово-економічна безпека також відіграє важливу роль в управлінні компаніями, сприяючи захисту фінансово-економічних інтересів компанії від негативних внутрішніх і зовнішніх загроз, захисту фінансових інтересів власників компанії, управлінню фінансовими ресурсами компанії, нанесенню фінансової шкоди компанії або зміні структури її капіталу проти волі компанії. Доведена здатність протистояти існуючим та новим небезпекам, які змінюють структуру власного капіталу компанії всупереч її волі.

Перелік джерел посилання:

1. Кравчук Н.Я., Колісник О.Я., Мелих О.Ю. Фінансова безпека: Навчально-методичний посібник. – Тернопіль: Вектор, 2010. – 277 с.

2. Латковська Т.А., Койчева О.С., Сідор М.І. Фінансовий менеджмент: навчальний посібник (для здобувачів вищої освіти денної форми навчання). 2019. 88 с.

3. Зубчик С.М. Організація і методика внутрішньогосподарського контролю / С.М. Зубчик // Учет. Экономика. Менеджмент. Проблемы и перспективы развития экономической науки и образования в условиях европейской интеграции : [моногр.]; [кол. Автором под ред. С. Башевой, И. Садовской]. Луцк, 2015. С. 35–44.

Масалкова А.Ю.
«Облік і оподаткування», 4 курс
Донецький національний технічний університет
Сарбаш Л.Д.
к.е.н.,доцент, доцент кафедри УФЕБ
Донецький національний технічний університет

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ РЕВІЗІЇ В УСТАНОВАХ БАНКІВ

Актуальність теми дослідження. Контроль є важливим елементом управління суспільним відтворенням. Жодне суспільство не може нормально функціонувати і розвиватися без добре організованої системи контролю за виробництвом і розподілом суспільного продукту та іншими сферами суспільного життя. Внутрішній контроль є невід'ємною частиною банківської технології та операційної діяльності банків. Як відомо, банки регулярно звітують перед Міністерством економіки про заборгованість за валютними контрактами клієнтів, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, яке, в свою чергу, передає ці дані національним банкам. Однак згодом банки почали обліковувати заборгованість у своїх банках. Тому одним з ефективних механізмів аналізу стану банків є ревізор. Він надає вищому керівництву банку інформацію про фінансово-господарську діяльність та підвищує ефективність системи внутрішнього контролю, запобігаючи порушенням та перевіряючи достовірність звітності структурних підрозділів. З огляду на вищезазначене, ревізія касових операцій залишається важливою, незважаючи на зменшення обсягів операцій з готівкою, і цьому питанню наразі приділяється особлива увага.

Мета дослідження. Метою цієї статті є виявлення місця та ролі ревізії в системі контролю установи банку. Також визначення завдань та висвітленні особливості проведення ревізії банківських установ.

Результати та обговорення. Ревізія – це метод документального оформлення і контролю за фінансово-господарською діяльністю підприємств, установ і організацій, дотриманням ними фінансового законодавства і нормативно-правових актів, достовірністю їх обліку і звітності, а також нестач, розтрат і крадіжок коштів і матеріальних цінностей з метою запобігання фінансовим зловживанням [1, с.16]. Вивчення діяльності об’єкта перевірки ґрунтується на використанні різних джерел інформації, зокрема бухгалтерської та статистичної звітності, актів ревізій, наказів та постанов Правління Національного банку України, доповідних записок, письмових заяв і пояснень персоналу об’єкта перевірки та інших офіційних матеріалів Національного банку України.

Ревізії поєднують фактичні та документальні методи контролю, що дозволяє найбільш повно і змістовно перевірити ефективність господарських операцій та використання грошових, матеріальних і трудових ресурсів. Особливості проведення ревізії в банках зумовлені специфікою документального оформлення та відображення в бухгалтерському обліку операцій, а також розвинутою системою внутрішнього контролю [2, с.14].

Тепер визначимо завдання, притаманні ревізії в банках:

- Перевірка повноти відображення банківських операцій у бухгалтерському обліку;
- Перевірка фактичної наявності та зберігання готівки, товарно-матеріальних цінностей і документів;
- Контроль достовірності даних, зазначених у банківських документах;
- Розподіл обов'язків та відповідальності між працівниками банку;
- Організація документообігу на основі стандартизованих документів з чітко визначеним характером завдань, термінами виконання та відповідальними особами;

- Наявність посадових інструкцій та документів, що регламентують виконання банківських завдань.

Ревізії та перевірки в установах банку проводяться відповідно до плану ревізій, який складається банком на початку поточного фінансового року. Терміни проведення ревізії та склад ревізійної групи визначаються з урахуванням переліку конкретних питань, що підлягають перевірці. Організаційні аспекти проведення ревізій в установах банку описані нижче.

На основі плану, ревізор визначає предмет і обсяг ревізії, перелік питань, що підлягають перевірці, склад ревізійної комісії і терміни проведення ревізії. До початку ревізії готується документація, що стосується діяльності та фінансового стану компанії, що перевіряється, і складається письмовий план, який включає перелік ключових питань, на яких слід зосередити увагу, а також терміни і обсяг перевірки [2, с.25-27].

Ревізії готівки та готівкових коштів у касах, що зберігаються в операційних касах власної валюти уповноваженого банку, що зберігається в сейфі разом з резервами готівки, та перевірка порядку її зберігання здійснюється в такому порядку за розпорядженням уповноваженого банку/філії банку:

- За наказом керівника банківської установи не рідше ніж один раз на півроку та щорічно станом на 1 січня нового року;
- У разі зміни відповідальної особи, працівника бухгалтерії або касира;
- У разі тимчасової зміни персоналу, відповідального за зберігання цінностей;
- В інших випадках – за розпорядженням Голови Національного банку України або органів відповідного банку (загальних зборів акціонерів, членів ради директорів та в інших випадках, передбачених Законом України «Про господарські товариства» та статутом банку) [3, с.88].

Якщо під час перерахування грошей і цінностей виявлено надлишок або недостачу, складається письмовий акт. До акту, який надсилається до вищого органу банку, обов'язково додається особовий рахунок касира, який допустив нестачу, та повідомлення керівника установи банку про відшкодування збитків винній особі та вжиті заходи щодо усунення причини неправильного перерахунку готівки або нестачі цінностей.

Таким чином, акт ревізії – це офіційний документ, який складається в установленому порядку за результатами ревізії і містить висновки про дотримання об’єктом перевірки чинного господарського і фінансового законодавства, достовірність його обліку і звітності, витрачання коштів і матеріальних цінностей, їх збереження, рекомендації та пропозиції щодо усунення виявлених недоліків і порушень, додержання встановленого порядку ведення бухгалтерського обліку і звітності, а також про стан фінансово-господарської діяльності об’єкта перевірки. Звіт містить висновки у вигляді формулювання.

Важливим етапом ревізії є реалізація її висновків. Термін реалізації висновків ревізії не повинен перевищувати 15 календарних днів після завершення перевірки. У матеріалах перевірки обов’язково повинна охоплювати виявлені порушення, а також вказувати, чи були порушення в минулому і які заходи будуть вжиті в майбутньому. За результатами ревізії мають бути прийняті відповідні управлінські рішення, спрямовані на усунення виявлених недоліків та запобігання

їм у майбутньому.

Висновки. З наведених вище даних можна зробити висновок, що ревізія операцій на банківських рахунках є дуже важливим, оскільки її якісне проведення дає змогу здійснювати аналіз і контроль фінансових потоків в банківських установах. Вона також дозволяє виявити порушення в цій сфері, визначити їх причини та наслідки і вжити заходів для запобігання їх повторенню. Вона також може виявити порушення, які певним чином пов’язані з іншими аспектами фінансово-господарської діяльності, і зосередити на них всю подальшу ревізійну роботу, що допоможе запобігти негативних явищ в майбутньому.

Перелік джерел посилання:

1. Дікань Л.В. Фінансово-господарський контроль: навч. посіб. / Л.В. Дікань. – К. :Знання, 2010. – 395 с.
2. Шостаківська Н.М., Контроль і ревізія : Курс лекцій . – Тернопіль: ТНТУ імені Івана Пулюя, 2016.-с.232
3. Облік у банках: навчальний посібник / В. В. Бобиль. – Д.: Вид-во Дніпропетр. Нац. Ун-ту залізн. Трансп. Ім. Акад. В. Лазаряна , 2011. – 262 с.

Мацука В.М.
к.е.н., доцент, доцент кафедри менеджменту та фінансів
Маріупольський державний університет

СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ

У процесі укладання угод на біржах ризик є завжди. Будь-яка біржова операція включає ймовірність як отримання прибутку, так і збиткового результату. Проте, є досить ефективні методи зниження ризиків можливих втрат. Для захисту інвестицій застосовуються спеціальні інструменти для управління ризиками та стратегії, що дозволяють зменшити негативні наслідки.

Управління ризиками включає визначення, оцінку і пом’якшення втрат у фінансових операціях. Ризик збитку формується у разі, коли ринок рушив у напрямку, протилежному до зробленого прогнозу. Найчастіше провідні тренди на біржі виникають під впливом ризикових настроїв трейдерів. На ці настрої можуть впливати такі чинники: знакові політичні та економічні події глобального масштабу; великі поглинання та злиття; вихід нових продуктів; дії конкурентів; інсайдерська інформація. У всіх випадках ризики, повинні оцінюватися ще перед укладенням угод. Це стосується страхування контрактів за допомогою хеджування та інших інструментів.

Використання інструментів управління ризиками дозволяє мінімізувати втрати, якщо після відкриття позиції актуальний тренд переорієнтувався у небажаному напрямку. Дуже часто інвестори намагаються реалізувати кожну можливість, забуваючи, що при цьому зростає можливість отримання збитків.

Професійні трейдери знають, що будь-яка угода пов'язана з можливістю втрати, розмір якої також може бути різним. Тому ефективна стратегія управління ризиками із зменшенням наслідків збиткових угод є необхідною частиною будь-якого плану.

Деталізована продумана стратегія управління ризиками здатна працювати у довгостроковій перспективі. Це означає, що розроблений план ризик-менеджменту захищатиме ваші угоди протягом тривалого терміну, вимагаючи незначного коригування під поточні ринкові реалії та актуальні новини.

Ризик – це ймовірність відхилення фактичної отриманої прибутковості від очікуваного прибутку [1]. Різниця виникає через ринкові події після відкриття позиції і може відрізнятися за напрямом і розміром. Сильні відхилення через несприятливі події здатні виводити угоди в збиткову площину.

Усі істотні чинники впливають на ринковий рух, надають також частоту, розмір і напрям відхилень від бажаного результату. Чим вища індивідуальна толерантність, тим менша ймовірність збиткової угоди.

Для того, щоб визначити рівень толерантності до ризикованих операцій та розробити ефективну стратегію, необхідно мати план управління ризиками. Цей план повинен включати наступні три пункти: визначення ризику в конкретній угоді; оцінка ймовірності негативного та позитивного результату; пом'якшення небажаних наслідків.

Ознайомимося з трьома основними технологіями ризик-менеджменту, які дозволяють знизити негативні наслідки: правильне використання бюджетів; диверсифікація портфеля; методи хеджування.

Перелічені інструменти можуть використовуватися як у комплексі, так і окремо залежно від ринкової ситуації, обраної тактики та особливостей активу.

Бюджетний підхід під час управління ризиками. Цей метод заснований на ефективному використанні капіталу відповідно до кредитного плеча і рішень. Трейдер повинен правильно розподілити бюджет з урахуванням вартості активу, моменту виходу з угоди, кінцевих цінових цілей та параметра звіту про доходи та збитки.

Диверсифікація інвестиційного портфеля. Диверсифікація портфеля – це розподіл бюджету між декількома активами, які слабко співвідносяться між собою або є повністю незалежними. У цьому випадку збиток в одній позиції може покритися прибутком в іншій угоді [1].

Хеджування. Хеджування є технологією управління ризиками, яка заснована на наступному алгоритмі. Трейдер одночасно відкриває дві протилежні позиції з одним і тим самим активом. При програші основної угоди збитки компенсуються за рахунок іншого договору [2, с. 64].

Управління ризиками – це комплекс заходів, за допомогою яких трейдери можуть мінімізувати можливі втрати за несприятливої ринкової ситуації.

Існує п'ять основних стратегій управління ризиками: планування угод; правило одного відсотка; використання ордерів Stop-Loss та Take-Profit; розрахунок очікуваної доходності; диверсифікація та хеджування відкритих позицій [3].

Коли мова заходить про управління ризиками можна використовувати чотири основні моделі поведінки: уникати ризикованих угод; зменшити наслідки невдалого договору; розподілити ризики між кількома активами; усвідомити та прийняти реальність високого ризику.

Професійні трейдери вважають за краще зменшувати наслідки несприятливого результату за допомогою перерахованих вище методик ризик-

менеджменту. Решта варіантів мало підходить для постійної присутності в біржовій грі.

Таким чином, використовуючи запропоновані стратегії управління ризиками на практиці, можна вийти на гідний рівень прибутковості, уникаючи екстремальних рішень, а також забезпечити максимальну фінансову безпеку, укладаючи продумані угоди з найпопулярнішими біржовими активами.

Перелік джерел посилання:

1. Korzh N. Methods of Financial Risk Management. Path of science. International Electronic Scientific Journal. 2016. Vol. 2, No 10. URL: http://surl.li/frzdw

2. Прогнозування та хеджування фінансових ризиків: монографія / За ред. проф. Л. О. Примостки. К.: КНЕУ, 2014. 424 с. URL: http://surl.li/frzfq

3. П’ять стратегій управління ризиками. Binance Academy. URL: http://surl.li/fryxl

Михайлов Б. В.,
«Фінанси, банківська справа та страхування», 5 курс
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри фінансів
Борисюк О. В.

СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ В УКРАЇНІ

Управління фінансовими ризиками є ключовим аспектом діяльності страхових компаній, особливо в умовах нестабільності світової економіки та фінансових ринків. Водночас управління фінансовими ризиками є одним з основних завдань страхових компаній з метою компенсації можливих збитків, які можуть виникнути в результаті страхових випадків. Однак, економічні умови постійно змінюються, і це ставить під загрозу фінансову стабільність страхових компаній. Тому, для успішного функціонування на ринку, страхові компанії повинні мати ефективну стратегію управління фінансовими ризиками.

В Україні страховий ринок знаходиться в стадії розвитку, і відповідно до цього, стратегії управління ризиками ще не досягли високого рівня ефективності. Багато страхових компаній використовують традиційні методи управління ризиками, такі як диверсифікація портфеля та зменшення загроз шляхом покриття ризиків відповідним резервуванням. Такі стратегії можуть забезпечити певний рівень захисту від ризиків, але не завжди ефективні в умовах мінливої економічної ситуації. В умовах зростаючої конкуренції на ринку страхування, ефективне управління ризиками дозволить компанії бути більш привабливою для клієнтів та інвесторів, що позитивно вплине на її фінансові результати та конкурентну позицію.

На сьогоднішній день, більшість страхових компаній в Україні не використовують сучасні інструменти управління фінансовими ризиками, такі як інвестиційні стратегії з використанням фінансових похідних, захист від валютних ризиків та захист від інфляції. Ці інструменти дозволяють ефективно управляти

ризиками та забезпечити стабільність діяльності страхової компанії.

Для досягнення успіху в управлінні фінансовими ризиками, страхові компанії повинні використовувати різноманітні стратегії та інструменти, які відповідають специфіці їхньої діяльності та умовам на ринку. Зокрема, важливо розробляти інвестиційні стратегії, які дозволяють забезпечити достатню ліквідність та рентабельність інвестицій, враховуючи при цьому ризики та вимоги наглядових органів. Крім того, важливим елементом управління ризиками є встановлення ефективних систем контролю та моніторингу фінансових ризиків, які дозволяють оперативно реагувати на зміни на ринку та вирішувати проблеми, які виникають під час реалізації стратегії [1, с.45].

Окрім того, управління фінансовими ризиками має включати в себе також розвиток та впровадження процедур управління кредитними ризиками та ризиками заборгованості, а також визначення та управління ризиками, пов'язаними зі змінами валютних курсів, процентних ставок та інших макроекономічних факторів. Для досягнення цієї мети компанії повинні використовувати сучасні математичні моделі та аналізувати фінансові звіти, щоб прогнозувати ризики та приймати вчасні рішення [2, с. 72].

Невід’ємним елементом ефективної стратегії управління ризиками є також забезпечення належного рівня корпоративної культури та підвищення рівня свідомості та кваліфікації працівників компанії у галузі управління ризиками. Більшість компаній поки що зосереджені на максимізації доходів та зменшенні витрат, проте не досить уважно ставляться до управління ризиками та не використовують достатньо інструментів для їхнього контролю та моніторингу.

Для досягнення успіху, страхові компанії повинні враховувати особливості розвитку страхового ринку та конкурентного середовища. Наприклад, на ринку страхування України особливо великими є ризики, пов'язані з неплатоспроможністю клієнтів. Тому, для успішного управління ризиками в цій галузі, компанії повинні дотримуватись високих стандартів з оцінки кредитних ризиків, а також забезпечувати належний рівень документації та звітності [3, с. 102].

Отже, для досягнення успіху в управлінні фінансовими ризиками страхові компанії в Україні повинні ретельно аналізувати ризики та використовувати сучасні інструменти та методи управління ними. Окрім того, компанії повинні зосередитись на підвищенні рівня свідомості та кваліфікації своїх працівників в галузі управління ризиками, а також на створенні належної корпоративної культури, що сприятиме ефективному управлінню ризиками. Крім того, компанії повинні бути свідомими на рахунок особливостей свого ринку та конкурентного середовища, а також забезпечувати належний рівень управління ризиками, пов'язаними з макроекономічними факторами. Нарешті, компанії повинні мати чіткі та конкретні плани дій для вирішення ризиків та вміти пристосовуватися до змін у своєму оточенні. Вони повинні розуміти, що управління ризиками є постійним процесом, а не одноразовою подією. Разом із тим, компанії, які успішно управляють ризиками, мають переваги на ринку та можуть збільшити свою конкурентоспроможність. Вони можуть залучати нових клієнтів, зберігати існуючих та збільшувати свої прибутки. Тому, ефективне управління ризиками є необхідним елементом успіху для страхових компаній в Україні.

Перелік джерел посилання:

1. Карлін М.І., Борисюк О.В. Управління державними фінансами: навч. посіб. Луцьк: ПП Іванюк, 2013. 273 с.

2. Borysiuk, O., Shmatkovskaya, T. and Datsyuk-Tomchuk, M. 2021. The problems of the domestic reinsurance development in conditions of financial instability. *Economic journal of Lesya Ukrainka Volyn National University*. 2, 26 (Jun. 2021), 71–78. DOI:https://doi.org/10.29038/2786-4618-2021-02-71-78.

3. Борисюк О. В. Дацюк-Томчук М.Б. Проблеми розвитку страхування життя в умовах нестабільного фінансового середовища. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки.* Випуск Том 1 № 17, 2019. с. 100-106.

Міщук Є.В.
к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку оподаткування,
публічного управління та адміністрування
Криворізького національного університету
Єловський Д. В.
«Публічне управління та адміністрування», магістрант
Криворізький національний університет

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Фінансова безпека України є важливим питанням у повоєнний період, оскільки країна вже зараз зіткнулася з великими викликами та перешкодами у відновленні економіки та соціального благополуччя населення. На сьогодні, військова агресія росії призвела до колосальних витрат на збройні сили та безпекові заходи, а також до збитків в економіці та торгівлі.

Основні суттєві виклики, які вже негативним чином відобразилися на стані фінансової безпеки України доцільно об’єднати у 5 блоків:

– фінансову кризу, яка генерується різкими коливаннями цін, порушенням у роботі банківської системи та інфляцією. При цьому, збільшення грошової маси супроводжує збільшення державного боргу. Своєю чергою, перелічені чинники обумовлюють втрату довіри до гривні та зменшення інвестицій;

– корупція. Корупція має місце у будь-якій галузі, включаючи фінансову систему, обумовлюючи недостатню прозорість (наразі багато даних закрито через війну) та недостатній контроль над бюджетними коштами, порушення правил оподаткування та інші проблеми;

– тероризм і організована злочинність. Злочинці використовують фінансові канали для переказу грошей з метою фінансування терористичної діяльності та інших злочинних дій;

– кібератаки. На жаль, доводиться констатувати, що в умовах війни все ще має місце витік секретної інформації та даних, порушення роботи фінансових

систем;

– демографічні зміни. Старіння населення та зменшення народжуваності, внутрішнє переміщення у межах країни та еміграція закордон суттєво знижують фінансову стійкість держави через скорочення робочої сили, брак кваліфікованих кадрах в окремих галузях, збільшення витрат на пенсії та інші соціальні виплати;

– падіння доходів усіх ланок економіки держави (домогосподарств, суб'єктів господарювання). Війна призвела до зниження виробництва, торгівлі та інвестицій, що кумулятивно спричинило падіння доходів держави [1].

Для забезпечення фінансової безпеки України, невідкладними нам видаються наступні заходи:

1. Зміцнення банківської системи та фінансового регулювання; капіталізація банків. Для забезпечення фінансової стійкості банків, регулятори вимагають від них підвищення рівня капіталу, що зменшує ризики банкрутства та сприяє збільшенню відповідальності банків перед клієнтами та інвесторами. У нагоді повинна стати також політика макропруденційного регулювання. Це означає, що регулятори встановлюють вимоги щодо рівня кредитування та підвищення рівня капіталу банків для забезпечення стійкості фінансової системи в цілому. Запровадження стрес-тестів на систематичній основі. Дані тести дозволяють оцінити, як буде поводитися банк в умовах економічної кризи або іншого негативного впливу. Важливою у цьому напрямку видається розробка імунної системи банківської системи. Це означає, що банки розробляють і впроваджують різні системи захисту, щоб запобігти кібератакам та іншим загрозам безпеці. Наразі активно використовуються інструменти міжнародного співробітництва та координації. Регулятори з різних країн співпрацюють, щоб підвищити ефективність регулювання та забезпечити стабільність фінансової системи в глобальному масштабі. Використання технологій блокчейн та інших інноваційних технологій вже не тренд, а усталена практика, яку потрібно активно апробувати на всіх рівнях фінансової системи України. Ці технології можуть допомогти зменшити витрати банків на операційні витрати та збільшити ефективність роботи фінансової системи [2].

2. Залучення іноземних інвестицій. Очевидно, що під час війни інвестори не будуть вкладати великі суми коштів, проте після її завершення потрібно відновити інвестування та активізувати його в усіх регіонах країни.

3. Проведення реформ в енергетичному секторі, що допоможе зменшити залежність від імпорту газу та нафти.

4. Підвищення ефективності управління державними фінансами та боротьба з корупцією. Один з найважливіших інструментів для підвищення ефективності управління державними фінансами - це бюджетування на основі результатів (performance-based budgeting). Цей підхід забезпечує зв'язок між фінансовими ресурсами та конкретними результатами, що мають бути досягнуті у відповідних галузях. Він дозволятиме українському уряду більш ефективно розподіляти ресурси та забезпечувати належну відповідність між видатками та досягненням визначених цілей. Ще одним важливим інструментом є електронне управління фінансами (e-governance). Він дозволяє уряду ефективніше збирати, обробляти та аналізувати інформацію про фінансові операції. Крім того, цей інструмент може забезпечити підвищення прозорості та доступності інформації для громадськості

та зацікавлених сторін.

Одним із найважливіших інструментів боротьби з корупцією є забезпечення прозорості та відкритості управління державними фінансами. Це може бути досягнуто шляхом публікації інформації про фінансові операції, встановлення механізмів контролю за розподілом ресурсів та укладанням угод з постачальниками послуг та товарів. Додатково, потрібно забезпечити підвищення ефективності роботи контролюючих органів [2; 3].

5. Підтримка економічного розвитку та розвиток малого та середнього бізнесу. Для підтримки малого та середнього бізнесу, уряд може надавати фінансову допомогу, знижувати податкові ставки, створювати сприятливі умови для бізнесу та підприємництва, сприяти розвитку малого та середнього бізнесу в різних галузях економіки. Уряд також може стимулювати інвестиції в малі та середні підприємства, допомагати їм отримувати доступ до кредитів та інших фінансових ресурсів. Окрім того, розвиток малого та середнього бізнесу може бути підтриманий за допомогою підвищення рівня освіти та навчання підприємницьких навичок, сприяння розвитку інноваційних технологій та забезпечення доступу до новітніх технологій [3].

6. Зміцнення відносин з міжнародними фінансовими установами та укладання співпраці з іншими країнами. Уряд України вже співпрацює з багатьма міжнародними фінансовими установами, серед яких: Міжнародний валютний фонд, Світовий банк, Європейський банк реконструкції та розвитку, Європейський інвестиційний банк. Уряд України також має договори про співпрацю з багатьма країнами, серед яких: США, Канада, Європейські країни (наприклад, Німеччина, Франція, Італія), а також країни Азії (Китай, Японія, Корея). Існує кілька способів, які уряд може використовувати, щоб зміцнити відносини з іноземними міжнародними фондами, серед них [4]: забезпечення стабільності та прозорості економіки. Міжнародні фонди, зазвичай, шукають стабільне та надійне інвестиційне середовище. Уряд може допомогти забезпечити стабільність економіки та зменшити ризики, пов'язані з інвестуванням, шляхом розробки та впровадження ефективних політик, реформ та заходів з боротьби з корупцією. Важливе значення має підвищення рівня інформованості. Уряд може підвищити рівень інформованості міжнародних фондів про економічну ситуацію, ринкові можливості та інші питання, пов'язані з інвестуванням у країні. І чи не найгостріший захід в умовах війни – розвиток інфраструктури. Уряду України доцільно інвестувати у розвиток інфраструктури, що є ключовим фактором для залучення іноземних інвестицій. Наприклад, це може включати будівництво нових доріг, аеропортів тощо.

Вищеназвані заходи можуть допомогти не тільки забезпечити фінансову стабільність України, але й сприяти її економічному розвитку.

Отже, фінансова безпека держави потребує системного підходу та координації роботи різних галузей влади, бізнесу та науково-дослідних установ з метою запобігання та протидії виникненню фінансових загроз.

Перелік джерел посилання:

1. Козаченко О. Фінансова безпека України в умовах економічної кризи. *Фінансовий простір*. 2020. № 3. С. 15-20.

2. Кравченко В. Фінансова безпека України в контексті євроінтеграції. *Вісник Національної академії державного управління*. 2021. № 1. С. 45-50.

3. Криклій О. Фінансова безпека України: проблеми та шляхи їх вирішення. *Економічний часопис-XXI*. 2020№ 5-6. С. 27-32.

4. Скрипник І. Фінансова безпека України: виклики та шляхи подолання кризи. *Економічний простір*. 2020. № 4. С. 12-17.

Нерод А. Г.
«Цифровий банкінг», 4 курс
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Стрільчук Ю. І.
к.е.н., доцент кафедри банківської справи та страхування
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

На сьогодні, питання забезпечення фінансової стійкості комерційних банків в Україні є дуже актуальним, адже в умовах нестабільної економічної та політичної ситуації, не всі банки проходять через такі випробування і стають неплатоспроможними, а це, в свою чергу, негативно відбивається на всій банківський системі. За ринкових умов, банківський сектор є найважливішою складовою економічного розвитку. Зважаючи на це, важливим фактором є забезпечення фінансової стійкості українських банків.

Поруч із досягнутими успіхами у банківському секторі, є доволі складна соціально-економічна та політична ситуація в Україні, яка призвела до нестабільності на фінансових ринках та в банківській системі в цілому. В свою чергу, найважливішим елементом у забезпеченні фінансової стійкості всього банківського сектора виступає фінансова стійкість окремого комерційного банку. В рамках ринкових відносин, фінансово стійкий комерційний банк має конкурентні переваги перед іншими, що в свою чергу, знаходить вираження у залученні додаткових грошових ресурсів, оскільки саме фінансова стійкість банку визначає ставлення до нього вкладників і клієнтів, у зв'язку з тим, що банківська установа є суб'єктом господарювання, який працює, в основному, із залученими коштами.

Фінансова стійкість банку – це стан банку, який характеризується збалансованістю фінансових потоків, достатністю коштів для підтримки своєї платоспроможності та ліквідності, а також рентабельною діяльністю. Дана характеристика означає постійну здатність банку відповідати за своїми зобов’язаннями і забезпечувати прибутковість на рівні, достатньому для нормального функціонування у конкурентному середовищі [1, с. 438].

До особливості та умови забезпечення фінансової стійкості банку можна віднести: достатність власного капіталу, а не його надлишок; наявність високого рівня платоспроможності, тобто здатності банку своєчасно і повністю виконати свої платіжні зобов’язання; підтримка відповідного рівня рентабельності, що забезпечить стабільне функціонування банку і при цьому надасть можливість

стійкого розвитку; підтримка достатнього рівня ліквідності, що забезпечить швидке перетворення фінансових чи матеріальних активів у грошові кошти для своєчасного і повного виконання зобов'язань; дотримання необхідних співвідношень між обсягами і строками залучених коштів та, відповідно, обсягами і строками вкладень.

На шляху до підтримання фінансової стійкості на відповідному рівні банківські установи стикаються з рядом проблем, до яких можна віднести такі:

• недовіра клієнтів до банківських установ, що напряму впливає на залучення банками депозитів, зменшує їх обсяги, відповідно не дає банку можливості розширювати ресурсну базу і негативно впливає на його фінансову стійкість;

• недосконаліть управління кредитними коштами банку, зниження якості кредитних портфелів і, відповідно, збільшення кількості проблемних кредитів, ускладнює для банку ведення кредитної діяльності, що теж має негативний вплив на його фінансову стійкість;

• недостатній рівень капіталізації банків, що обмежує можливості нарощування обсягів кредитування, в першу чергу – довгострокового, що обмежує банк в отриманні додаткових доходів і, відповідно, погіршує рівень фінансової стійкості.

Для вирішення зазначених проблем перш за все слід звернути увагу на підвищення якості кредитного портфелю та зниження кількості проблемних кредитів. Фінансово-кредитним установам слід об'єктивно оцінювати якість портфеля та своєчасно визнавати кредитний ризик. Банки повинні використовувати всі наявні джерела інформації для оцінки спроможності клієнтів обслуговувати борги [2].

Для підвищення рівня капіталізації необхідно удосконалювати методи управління власним капіталом, в основі якого лежить підвищення обсягу чистого прибутку. Дуже важливим для банку є ефективне та збалансоване управління активами і пасивами з метою забезпечення стабільної прибутковості банківських операцій.

Також, для досягнення росту чистого прибутку, важливим є проведення на регулярній основі кількісного та якісного аналізу витратності та дохідності банківських операцій та послуг. У випадку витратності, то визначивши, які саме операції, або послуги, є занадто витратними для банку, можна буде шукати можливості щодо їх зменшення, що буде позитивно впливати на рівень фінансової стійкості банку. Провівши аналіз та встановивши найбільш прибуткові операції, можна буде шукати шляхи їх розширення та, відповідно, здійснювати необхідні заходи по їх масштабуванню, що в свою чергу теж позитивно вплине на рівень фінансової стійкості банку.

Важливу роль у забезпеченні фінансової стійкості банків має удосконалення банківського нагляду з боку НБУ, що стосувється розвитку макропруденційного нагляду за системними ризиками та системно важливими банками, організації ризик-орієнтованого підходу під час банківського нагляду та створення концепції банківського нагляду, в якій будуть тісно взаємодіяти та співпрацювати НБУ та Міністерство фінансів між собою. Завдяки посиленню контролю та застосуванню більш жорстких санкцій з боку НБУ до банків-порушників, банківські установи

будуть ще більше контролювати та аналізувати свою діяльність і застосовувати відповідні заходи при виявленні потенційного недотримання будь-якого економічного нормативу, що буде позитивно впливати на рівень фінансової стійкості.

Отже, фінансова стійкість має визначальний вплив на рівень довіри до банківської установи та банківської системи в цілому, оскільки банк є господарюючим суб'єктом, що працює переважно з залученими коштами і тому, в цьому аспекті, слід на постійній основі необхідні проводити заходи щодо її підвищення. З посиленням фінансової стійкості банків і банківської системи довіра населення до цих установ буде збільшуватись, що покращить інвестиційну активність як населення, так і підприємств, і пришвидшить притік зарубіжного капіталу до України.

Перелік джерел посилання:

1. Банківська система: навчальний посібник. За заг. ред. Н. С. Ситник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 580 с.
2. Звіт про фінансову стабільність, грудень 2022 року: Національний банк України. Електронний ресурс. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2022-H2.pdf?v=4
3. Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні. Постанова Правління Національного банку України від 28 серпня 2001 року N 368. Електронний ресурс. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01

Нестерова Д.Д.
здобувач вищої освіти,
Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського
Науковий керівник – Корнєва Н.О., к.е.н,
доцент кафедри економіки, менеджменту та фінансів

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Наразі, в умовах нестабільної політичної ситуації, економічної кризи, воєнного стану в країні та падіння платоспроможного попиту населення, вітчизняні підприємства страждають від значних фінансових проблем. І в цих бурхливих подіях неможливо уникнути фінансових ризиків, котрі виникають через різні фактори зовнішнього та/чи внутрішнього середовища, особливо зараз, коли українська фінансова сфера переживає важкі часи.

Управління фінансовими ризиками займає провідне місце в системі фінансового менеджменту підприємства. Будь-яка діяльність, пов'язана з реалізацією товарів та послуг, завжди тісно зв'язана з фінансовими ризиками, а уміння розробляти ефективні стратегії управління цими ризиками забезпечує підприємству досягнення цілей фінансової діяльності, дає змогу збільшити потенціал розвитку та зростання економічної потужності.

Система управління фінансовими ризиками підприємства зорієнтована на забезпечення всебічного оцінювання всіх видів фінансових ризиків і нейтралізацію їх можливих негативних наслідків у процесі розроблення і реалізації ризикових фінансових рішень.

Можна виділити основні фундаментальні передумови актуалізації управління фінансовими ризиками:

1. Стрімке зростання обсягів світових фінансових активів.
2. Глобалізаційні процеси у фінансовій сфері та економіці.
3. Досягнення технічного прогресу – комп'ютеризація і розвиток телекомунікацій.
4. Поява та розширення використання складних фінансових інструментів (деривативів).
5. Самодостатність фінансової системи.
6. Розвиток спекулятивного фінансового ринку.
7. Глобальна інвестиційна рецесія [1, с. 9-12].

Ризик - це елемент результатів здійснення будь-яких управлінських рішень через невизначеність. Фінансові ризики мають об'єктивну основу через невизначеність зовнішнього середовища. Але фінансові ризики також мають і суб'єктивну сторону, оскільки завжди їх реалізує людина.

Фінансовий ризик являє собою певну ймовірність того, що у процесі фінансової діяльності виникнуть обставини, за якими слідкують фінансові втрати, шкода фінансовій стійкості підприємства. До фінансових ризиків відносяться валютний ризик, кредитний ризик та інвестиційний ризик.

Управління фінансовими ризиками підприємства неможливе без внутрішніх механізмів нейтралізації, котрі займають основну роль. Під механізмом управління фінансовими ризиками розуміють сукупність методів, форм, інструментів, важелів впливу на економічні відносини й процеси, що мають місце в процесі розроблення й реалізації ризикових рішень у сфері фінансової діяльності підприємства [2, с. 11-12].

Рис.1. Основні складові елементи, що формують механізм управління фінансовими ризиками

Для управління фінансовими ризиками використовують саме фінансовий ризик-менеджмент, котрий на відміну від звичайного цілеспрямований на оцінювання можливостей та способів зниження фінансових ризиків.

У стратегії управління ризиками підприємства виділяють два її типа:

захистну/ оборонну та ускладнену/ наступальну. Ускладнена стратегія, на відміну від захисної, разом з тим щоб мінімізувати ризик, ще й намагається отримати додаткову вигоду.

Виділяють такі основні методи управління фінансовими ризиками:

▪ Страхування – припускає передачу відповідальності за відшкодування втрат від фінансових ризиків іншій стороні за певну плату.

▪ Створення резерву коштів на покриття непередбачених витрат являє собою один із способів управління ризиками, що передбачають установлення співвідношення між потенційними ризиками впливу на вартість активів і величиною коштів, необхідних для ліквідації наслідків прояву ризиків.

▪ Хеджування призначене для зниження можливих фінансових втрат вкладень внаслідок ринкового ризику і зрідка кредитного ризику. Як і у разі страхування, хеджування вимагає відволікання додаткових ресурсів.

▪ Диверсифікація є способом зменшення сукупної схильності до ризику через розподіл коштів між різними фінансовими активами, ціна або прибутковість яких слабко корельовані між собою.

▪ Управління активами і пасивами має на меті ретельне балансування готівки, вкладень і зобов'язань для того, щоб звести до мінімуму зміну чистої вартості.

▪ Лімітування – кількісне обмеження, що накладається на певні характеристики операцій. Ліміт необхідний у тих випадках, коли під час проведення операцій у розрахунок через ті або інші причини не включено необхідні характеристики ризикованості операцій [1, с. 24-25].

Головною метою системи управління фінансовим ризиком як підсистеми фінансового менеджменту, є забезпечення грошового потоку, через котрий можна сформувати стабільне та фіксоване фінансування виробництва підприємства, достатній об'єм доходів та прибутку.

Дана система складається з певних обов'язкових етапів [3, розд. 9.3]:

- виявлення ризику;

- ідентифікація фінансових ризиків – процес встановлення переліку основних видів фінансових ризиків, що притаманні діяльності конкретного підприємства;

- оцінка ризиків – відображення наслідків впливу ризиків та ймовірності їх настання в кількісному виразі;

- нейтралізація ризиків – вжиття відповідних заходів щодо зменшення ймовірності настання ризиків і зменшення наслідків їх впливу.

Розглянута послідовність етапів реалізації моделі управління ризиків (виявлення, ідентифікація, оцінка, нейтралізація) є циклічним процесом з елементами паралельності. Тобто після завершення одного циклу управління ризиком миттєво реалізується наступний, що є логічною реакцією на мінливість внутрішнього та зовнішнього економічного середовища, в межах якого постійно з'являються або зникають окремі фактори формування ризику, змінюється їх вплив на результати виконання господарських операцій, здійснення фінансово-господарської діяльності [4, с. 361].

Отже, для підприємств дуже важливим є вміння управляти фінансовими ризиками, що надає здатність мінімізувати та враховувати усі ризики, котрі можливі при здійсненні фінансової діяльності, вміти їх переводити у вигідне для

себе русло та підвищувати завдяки цьому своє становище та позиції на ринку.

Перелік джерел посилання:

1. Лактіонова О. А. Управління фінансовими ризиками. 2020. 256 с. URL: https://r.donnu.edu.ua/bitstream/123456789/1460/1/Навч%20посібник%20УФР%2027_10_2020.pdf (дата звернення: 27.02.2023).

2. Konspekt lektsiy upravlinnya finansovimi rizikami URL: https://nmetau.edu.ua/file/konspekt_lektsiy_upravlinnya_finansovimi_rizikami.pdf (дата звернення: 27.02.2023).

3. Фінансовий менеджмент Г.Г. Кірейцев, Житомир: ЖІТІ, 2001. – 440 с. URL: https://buklib.net/books/21874/(дата звернення: 27.02.2023).

4. Фінансовий менеджмент [Електронний ресурс]: підручник / [А. М. Поддєрьогін, Н. Д. Бабяк М. Д. Білик та ін.] ; кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. — 2-ге вид., перероб. — Київ : КНЕУ, 2017. — 534, с. URL:https://kmaecm.edu.ua/wp-content/uploads/2021/06/poddyerogin-a.m.-ta-in.-2017-finansovyj-menedzhment.pdf

Нікітін А.В.
к.е.н., доцент, професор кафедри банківської справи та страхування
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ДІАГНОСТИКА СТАБІЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

В даній публікації наведемо результати діагностичного обстеження банківської системи, основних трендів та тенденцій, які можуть суттєво впливати на розвиток банківської системи України і спостерігались в період з початку 2022 р до березня 2023 р. Всі дані дослідження отримані з публічних звітів Національного банку України, що оприлюднено на його офіційному сайті [1]. Робота проведена в рамках авторського дослідження, детальний звіт опубліковано на сайті Рейтингового агентства «Стандарт-Рейтинг» [2]. Під час підготовки звіту враховано як поточні тенденції, так і історичні дані, власні прогнози або прогнози державних установ та міжнародних організацій.

Логіка дослідження дозволяє оцінити рівень стабільності банківського сектору України в умовах війни на базі аналізу основних показників, що характеризують діяльність окремих банків так і відносно банківської системи у цілому: капіталу, ресурсної бази, якості активів та кредитування, дохідність та здатність протидіяти військовим ризикам.

Результати дослідження можна підсумувати по пунктах:

1. Банківський сектор України був добре забезпечений капіталом. Всі нормативи капіталу (регулятивний капітал (Н1), адекватність регулятивного капіталу (Н2), адекватність основного капіталу (Н3)) за період з 01.01.2022 по 01.03.2023 виросли. Фактично всі нормативи капіталу в цілому по системі на початку березня 2023 року збільшились до рівнів, більших за довоєнні. Важливим є те, що джерела капіталу для банківського сектору України є

диверсифікованими. Не тільки держава Україна та український бізнес забезпечують зовнішню підтримку своїм банкам в Україні, а і банківські групи та портфельні інвестори з Великобританії, країн ЄС, США, Туреччини і т.д.

2. Станом на 01.03.2023 р. українські банки були дуже добре забезпеченні ліквідністю. З консолідованих по банківському сектору нормативів ліквідності LCRвв, LCRів та NSFR видно, що система була наповнена ліквідністю, яка в середньому 2-2,5 рази перевищувала мінімальне значення нормативів. Надлишкова ліквідність по банківській системі була розподілена нерівномірно, ми знайшли факти, коли нормативи майже в 10 разів перевищували граничне значення. Ми позитивно оцінюємо ситуацію, що склалась з надлишком ліквідності у банківському секторі, який демонструє свою готовність до будь-якої реакції вкладників під час війни.

3. Зниження якості кредитних портфелі банків під час війни було помітним, але не катастрофічним, а при коригуванні на інфляційні процеси та девальвацію зміну рівня NPL в кредитних портфелях банків можна було б вважати несуттєвою та далекою від катастрофічних наслідків. Можливість початку процесів з відбудови України вже у 2023 році покращить перспективи українського кредитного ринку, а хвиля нових кредитів знизить рівень NPL до рівнів, кращих за довоєнний. Зменшення темпів зростання кредитування відбулось за рахунок зростання банківської ліквідності. Тобто банківський сектор на час війни обирає більш безпечні інструменти для розміщення активів, що підвищує безпеку банківського сектору.

4. З березня 2022 року банківський сектор демонстрував неухильне зростання чистого процентного та чистого комісійного доходу. Діяльність банків з липня 2022 року була прибутковою. 2022 рік вітчизняна банківська система завершила з прибутком після оподаткування на рівні 24,716 млрд грн. Перші 2 місяці 2023 року для банківського сектору також були прибутковими. Ситуацію в секторі покращило суттєве зростання дохідності ліквідних активів та наявність банків, у яких співвідношення між чистим комісійним доходом та чистим процентним доходом було вище за середнє по ринку. Здатність банків бути одночасно ліквідними та прибутковими суттєво стабілізувала ситуацію у банківському секторі і убезпечила його від проявів системних ризиків.

5. Банківський сектор чинить ефективний супротив воєнним ризикам, проявляючи ефективну здатність до самоорганізації та збільшення рівня соціальної відповідальності. Особливо слід відмітити зусилля НБУ за допомогою якого було створено проект POWER BANKING, що підсилив банківський сектор під час відключень світла, а також перехід на систему електронних платежів (СЕП) нового покоління за стандартами ISO 20022, що наближує Україну до євроінтеграції. Покращення роботи банківської інфраструктури під час війни та спільний супротив операціям впливу з боку країни-агресора дозволяє банківському сектору отримати переваги на економічному фронті для забезпечення спільної перемоги.

Отже, як показали результати діагностичного обстеження банківського сектору за останні 12-15 місяців, в цілому українські банки добре забезпечені власним капіталом та ліквідністю, їх діяльність в цілому залишається прибутковою, а зниження якості кредитного портфелю банків є далеким від

катастрофічного та частково компенсується зростанням ліквідності до рівнів, кращих за довоєнний. Наразі відсутні підстави для негативних висновків щодо роботи українських банків.

Перелік джерел посилання:

1. Національний банк України. Офіційний сайт. Електронний ресурс. URL: https://bank.gov.ua (Дата звернення: 25.03.2023).
2. Національне рейтингове агентство «Стандарт-Рейтинг». Звіт про стабільність банківського сектору. Електронний ресурс. URL: http://standard-rating.biz/rus/products_research_diagnostika-stabilnosti-bankivskogo-sektoru-ukraini/ (Дата звернення: 12.04.2023).

Омеленчук В.А.
Аспірант кафедри банківської справи
Державний торговельно-економічний університет
Науковий керівник – д.е.н., професор,
завідувач кафедри банківської справи Шульга Н.П.

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ФІНАНСОВУ СТАБІЛЬНІСТЬ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ

Фінансова стабільність виступає ключовим аспектом банківського сектору, на яку справляють значний вплив: регулювання та нагляд за банківською діяльностю, ефективність системи ризик-менеджементу, якість активів банків, дія зовнішніх чинників, активний розвиток процесів діджиталізації, рівень капіталізації банків тощо.

З метою запобігання системним ризикам, підтримання довіри сусупільства до банківського сектору та захисту інтересів споживачів банківських послуг запроваджується механізм фінансового регулювання, надмірний рівень якого може перешкоджати економічному зростанню та прибутковості банків, і, як наслідок, порушувати фінансову стабільність. Тому досягнення балансу між забезпеченням адекватного регулювання та наданням банкам можливості працювати прибутково є критично важливим завданням.

Для забезпечення фінансової стабільності необхідно запровадити проактивну та ризико-орієнтовану систему менеджменту в банках [1]. Ефективне управління ризиками має важливе значення для підтримки фінансової стабільності. Натомість це складне завдання, вирішення якого вимагає залучення кваліфікованих фахівців і формування відповідних програмно-технічних та інформаційно-аналітичних систем. Недосконаліть практик управління ризиками була визначена як значний фактор, що спричинив фінансові кризи, в тому числі світову фінансову кризу 2008 року [2, 3]. Тому банки повинні мати надійні практики управління ризиками, щоб належним чином ідентифікувати, вимірювати та пом'якшувати ризики.

Взаємопов'язаність світової фінансової системи також є важливим питанням для фінансової стабільності в банківському секторі [4]. Фінансова криза 2008 року продемонструвала, що банкрутство однієї установи може мати значні наслідки

для всієї фінансової системи. Тому банки повинні мати ефективні плани на випадок непередбачуваних ситуацій, щоб впоратися з такими подіями. Особливо це питання постає у зв'язку з визнанням неплатоспроможним SVB банку, що призвело до значного погіршення стану банківського сектору в США.

До того ж, поява нових технологій, зокрема блокчейна та штучного інтелекта поряд з підвищенням ефективності банківської діяльності та зниження витрат, руйнують традиційні банківські системи та генерують численні ризики.

Банкам необхідно адаптуватися до цих нових технологій, забезпечуючи при цьому адекватну практику управління ризиками та дотримання регуляторних вимог.

Фінансова стабільність у значній мірі залежить від наявності достатнього рівня капіталу банків, який виступає джерелом покриття збитків. Недостатній рівень капіталізації може підірвати фінансову стабільність, роблячи банки більш вразливими до потрясінь і підвищуючи ймовірність їх банкрутства. Тому регулятори повинні здійснювати належний контроль за достатністю банківського капіталу.

Важливим фактором фінансової стабільності є якість банківських активів. Банки повинні забезпечити наявність високоякісних активів, таких як кредити та інвестиції з низьким рівнем ризику, щоб зменшити ризик збитків. На якість активів можуть впливати різні фактори, такі як зміни в економічних умовах, якість кредитів та волатильність ринку [5].

Ключову роль у підтримці фінансової стабільності в банківському секторі відіграє наявність ефективного банківського нагляду, на який впливають ступінь незалежності наглядових органів та обсяг його ресурсного потенціалу. Тому регулятори повинні забезпечити дієвий нагляд за банками для підтримання фінансової стабільності.

Нарешті, значний вплив на фінансову стабільність у банківському секторі справляю зовнішні фактори, до яких доречно віднести геополітичні ризики, пандемії та стихійні лиха [4]. Тому банки повинні мати ефективні плани на випадок непередбачуваних ситуацій для реагування на такі події та пом'якшення їхнього впливу на фінансову стабільність.

Отже, банківський сектор відіграє життєво важливу роль у сприянні економічному зростанню країни та забезпеченню її фінансової стабільності.

Перелік джерел посилання:

1. Zhou Chen. Are Banks Too Big to Fail? Measuring Systemic Importance of Financial Institutions. *International Journal of Central Banking*. 2018. URL: https://www.ijcb.org/journal/ijcb10q4a10.pdf

2. Prykaziuk N., Pohybil A. Analysis of financial stability of the polish banking system. *Abstracts of V Intrenational Scientific and Practical Conference*, 2021. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2021/51_2021_ukr/46.pdf

3. Кузьмак О. М. Механізми нейтралізації банківських ризиків / О. М. Кузьмак // Науковий вісник Ужгородського університету. ─ 2016. ─ URL: http://www.visnyk-ekon-old.uzhnu.edu.ua/images/pubs/47/1/47_61.pdf

4. Стечишин Т.Б, Дідик М.М. Забезпечення стабільності банківської системи в умовах фінансової кризи. *Гроші, фінанси і кредит.* 2018. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/16_ukr/123.pdf

5. Гладких Д.М. КЛЮЧОВІ ПРОБЛЕМИ КАПІТАЛІЗАЦІЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ТА НАПРЯМИ ЇЇ ЗРОСТАННЯ. *БІЗНЕС_ІНФОРМ №5* Київ, 2021. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2021-5_0-pages-327_333.pdf

Поліщук К. О.
«Фінанси, банківська справа та страхування», 3 курс
Державний торговельно-економічний університет
Науковий керівник – старший викладач
кафедри банківської справи
Котенко У. М.

РИЗИКИ БАНКІВСЬКОГО СПОЖИВЧОГО КРЕДИТУВАННЯ: СУЧАСНИЙ АСПЕКТ

У сучасному світі споживче кредитування є важливим інструментом фінансової системи. За його допомогою позичальники можуть отримати необхідну суму коштів для вирішення різноманітних потреб, таких як купівля автомобіля, нерухомості або проведення ремонту в будинку. Банки надають споживчі кредити на певних умовах, які визначаються відсотковою ставкою, строком погашення, сумою кредиту та іншими параметрами.

Споживче кредитування – це правовідносини щодо надання, обслуговування та повернення споживчого кредиту [1]. У свою чергу, споживчий кредит (кредит) – грошові кошти, що надаються споживачу (позичальникові) на придбання товарів (робіт, послуг) для задоволення потреб, не пов’язаних з підприємницькою, незалежною професійною діяльністю або виконанням обов’язків найманого працівника.

Це один з найпоширеніших видів кредитування серед роздрібних позичальників. Однак, наявність ризиків повинна бути усвідомлена як банками, так і клієнтами, оскільки можливість невиплати кредиту є основним ризиком. Банки повинні проводити глибокий аналіз ризиків, пов’язаних з клієнтом та його фінансовою стабільністю перед видачею кредиту. Клієнти, зі свого боку, повинні бути відповідальними та усвідомлювати можливі наслідки невиплати кредиту.

При банківському споживчому кредитуванні виникає декілька типів ризиків, які можуть впливати на результативність банківського бізнесу: кредитний, ризик процентної ставки, ризик ліквідності, ризик зміни економічних умов, риз зміни валютних курсів.

Один з головних ризиків – це кредитний ризик. Кредитний ризик виникає, коли боржник не здатний повернути кредит та відсутня можливість взяти його у спадщину. Це може призвести до значних фінансових втрат для банку, а також до порушення довіри і репутації банку серед клієнтів та інвесторів [2].

Інші ризики, пов’язані з банківським споживчим кредитуванням, включають ліквідність, ринкові, процентні ризики, зміни курсів валют, а також ризик зміни

економічних умов.

Ризик ліквідності є значущим фактором у споживчому кредитуванні, оскільки банки зазвичай не одразу отримують гроші, які вони позичають своїм клієнтам. Це означає, що якщо з'явиться потреба у негайному виплаті грошових коштів клієнтам, банк може зіткнутися з проблемою недостатньої ліквідності. Він може бути пов'язаний з нездатністю банку залучати достатню кількість грошових коштів у разі зростання попиту на кредити, зміни ринкової кон'юнктури або зниження рівня довіри до банку серед клієнтів та інвесторів. У разі виникнення цього ризику банки можуть залучати додаткові ресурси (кредити від інших банків, випуск облігацій або привернення депозитів).

Ризик зміни процентної ставки виникає тому, що процентна ставка, за якою клієнт отримує кредит, може змінюватися протягом терміну кредитування. Зміна процентної ставки може мати різні наслідки для банку та клієнта. Якщо вона зростає, то це може призвести до збільшення вартості кредиту для клієнта. Клієнт зобов'язаний платити проценти на кредит, тому зі зростанням процентної ставки він повинен платити більше за свій кредит. Якщо збільшення процентної ставки не враховане в бюджеті клієнта, то це може призвести до збільшення його ризику несплати кредиту.

З іншого боку, зміна процентної ставки може мати вплив на доход банку. Якщо процентна ставка зростає, то банк отримує більше доходу від кредитів, але якщо ставка знижується, то дохід банку може зменшитися.

Управління ризиком зміни процентної ставки є важливим завданням для банків. Банки можуть використовувати різні інструменти для управління цим ризиком, такі як визначення фіксованої процентної ставки на весь термін кредитування або використання процентних ставок, які залежать від ринкових умов. Крім того, банки можуть використовувати інструменти забезпечення, такі як фінансові інструменти з фіксованою ставкою, що дозволяють зменшити вплив зміни процентної ставки на прибуток банку [3]. НБУ був вимушений влітку 2022 року значно збільшити облікову ставку – до 25 %, щоб стримати інфляцію і підтримати курс гривні. Як наслідок, постраждала сфера споживчого кредитування. Підвищення ключової ставки призвело до зростання вартості рефінансування комерційних банків – до 27 % річних. [4]

Ризик зміни економічних умов є одним з найбільш непередбачуваних і складних ризиків, пов'язаних з банківським споживчим кредитуванням. Цей ризик може бути спричинений різними факторами, такими як зростання безробіття, зменшення попиту на товари та послуги, зміна ставок податків, політична нестабільність тощо. Якщо економічні умови змінюються відповідно до цього ризику, то це може призвести до неплатоспроможності боржників та збільшення кількості невідшкодованих кредитів для банку. Наприклад, зменшення попиту на товари та послуги може призвести до зменшення доходів боржника, що може зробити неможливим своєчасне та повне виконання ним зобов'язання по кредиту. За оцінками НБУ, середній рівень безробіття в Україні в 2023 році буде 26,1% (у 2022 році – 25,8%, у 2021 році – 9,8%, у 2020 році – 9,5%). [5]

Оскільки банки не можуть контролювати економічні умови, що впливають на поведінку їх клієнтів, вони повинні бути підготовлені до можливих ризиків та

включати їх у свої стратегії управління ризиками. Банки можуть використовувати різні методи, такі як різноманітні моделі економічного прогнозування, щоб оцінювати ризики та приймати рішення щодо кредитування.

Ризик зміни валютних курсів пов’язаний з можливістю того, що валютний курс може змінитися, що може призвести до збільшення зобов’язань боржника в іноземній валюті. Наприклад, якщо боржник бере кредит в іноземній валюті, а потім валютний курс змінюється на невигідний, то зобов’язання боржника можуть збільшитися і навіть перевищити його спроможність їх виплатити. Це може призвести до проблем з погашенням кредиту та збільшення кількості невідшкодованих кредитів. Тому, банки повинні бути обережні при наданні кредитів в іноземній валюті та при визначенні умов кредитування.

З початку 2022 року гривня подешевшала відносно долара США приблизно на 50 % [4]. На початку 2022 року один долар США можна було придбати за 28 грн., на початку 2023 р. – більш ніж за 36 грн. В цілому розрахунковий курс, що заклали урядовці у держбюджет на 2023 рік, теж не втішний і перевищує 42 грн. за долар США.

Умови війни створюють багато викликів для банківської системи. Одним з них є зменшення кількості клієнтів, які можуть придбати товари за допомогою споживчого кредиту. Однак, на нашу думку, є декілька способів розвитку цього виду кредитування, щоб банки не несли значних втрат.

По-перше, можна залучати державні гарантії. На нашу думку, це дасть більшу впевненість клієнтам у тому, що вони не залишаться без допомоги у випадку, якщо не зможуть повернути кредит. Для банків це дасть додаткові гарантії повернення коштів.

По-друге, зменшення ризиків, тобто банки можуть зменшити ризики, пов'язані зі споживчим кредитуванням, шляхом ретельного аналізу кредитних заявок та забезпечення позики тільки тим клієнтам, які мають достатню здатність до сплати кредиту. Важливо також встановити більш жорсткі критерії для затвердження кредитів та контролювати відшкодування позик.

По-третє, можна розвинути альтернативні методи погашення. Банки можуть розглядати можливість запровадження альтернативних методів погашення, які можуть зменшити ризики в разі збільшення кількості невиплат. Наприклад, можна запровадити програми реструктуризації кредитів, які дозволяють боржникам зменшити розмір платежів та збільшити строк погашення кредиту.

Також, ще одним із способів є розширення кількості товарів, які можна придбати за допомогою кредиту. Наприклад, можна запроваджувати кредитні програми зі зниженим відсотком на придбання товарів першої необхідності, які допоможуть збільшити споживчу активність в умовах війни та забезпечити людей необхідними товарами та послугами.

Отже, банківське споживче кредитування є важливим джерелом фінансування як під час війни, так і у повоєнний час. Проте висока ризиковість операції в умовах невизначеності потребує налагодження ефективного ризик-менеджменту, у т.ч. за підтримки держави.

Перелік джерел посилання:

1. Про споживче кредитування : Закон України від 15.11.2016 р. № 1734-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1734-19#Text
2. Базилінська О., Панченко О., Кредитні ризики та особливості їх убезпечення. *Наукові записки НаУКМА. Економічні науки, 4 (1).* 2019. URL: https://doi.org/10.18523/2519-4739.20194.1.9-13
3. Шаповал О. Управління ризиками банківського споживчого кредитування: Дисертація. Київ, 2017. 225 с. URL: https://knute.edu.ua/file/Mg==/3893253e2a0ad777a599359c3be9f4af.pdf
4. Гроші на нагальні потреби: чи реально отримати українцю кредит під час війни. *Новини України - останні новини України сьогодні - УНІАН.* URL: https://www.unian.ua/economics/finance/groshi-na-nagalni-potrebi-chi-realno-otrimati-ukrajincyu-kredit-pid-chas-viyni-12022788.html
5. НБУ: рівень безробіття в 2023 році буде 26,1%, реальна зарплата зросте на 3,3%. *FINBALANCE. Все про економіку та фінанси.* URL: https://finbalance.com.ua/news/nbu-riven-bezrobittya-v-2023-rotsi-bude-261-realna-zarplata-zroste-na-33

Прилуцький Б.В., Сиротенко М.Р.
«Банківський бізнес», 4 курс
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – к.е.н., доцент,
доцент кафедри банківської справи та страхування
Лавренюк В.В.

РИЗИКИ ПРАВОВОГО СТИМУЛЮВАННЯ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ

Процеси діджиталізацізації останнього десятиліття характеризуються суттєвою зміною технологічного укладу та розширенням масштабів використанням цифрових технологій. Проникаючи в суспільні відносини, цифрові технології їх змінюють, сприяючи їх поступовому розвитку. Національна економіка як невід'ємна складова економічної системи і зазнає значного впливу сучасних діджитал-технологій. Відповідно, забезпечення розвитку господарства країни без використання потенціалу зазначених технологій сьогодні вже неможливе, оскільки цифрові технології формують усі умови для зростання рівня конкурентоспроможності країни у глобальному економічному просторі. Це зумовлює важливість пошуку механізмів стимулювання процесів цифровізації в межах національної економіки, для забезпечення сталого розвитку та фінансової безпеки. Забезпечити стимулювання розвитку цифрової економіки в країні можливо лише на основі використання механізму державного регулювання, у якому одну з найбільш важливих ролей відіграє формування відповідних правових засад. Однак, не варто забувати і про ризики (фінансові, операційні), які можуть виникнути в процесі імплементації відповідних правових режимів стимулювання цифровізації.

Під дефініцією «цифрова економіка» як правило розуміють систему

економічних та соціальних відносин, які формуються на навичках інформаційно-комп'ютерних технологій (ІКТ) для ефективного виробництва, продажу та постачання продуктів та здійснення ділових операцій на ринку. Зважаючи на комплексність поняття «цифрова економіка», мова йде не лише про наданням пільг інноваційному бізнесу (FinTech, RegTech, InsurTech) та інвесторам в технології, як це було донедавна в Україні. Виник запит на створення більш гнучкого правового регулювання для залучення капіталу, охорони прав інтелектуальної власності, віддаленої та попроектної роботи, залучення іноземних талантів, укладення договорів онлайн, а також забезпечення свобод договорів та безпеку ведення інноваційного підприємництва. Таким чином, Верховна рада України прийняла Закон «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» (далі – Закон) [1, 2]. Закон передбачає створення відповідної екосистеми, що стимулюватиме розвиток цифрової економіки України, розробки в галузі передових технологій з високою доданою вартістю та формування економіки знань. Результатом впровадження очікується створення сприятливих умов для ведення інноваційного бізнесу в Україні, розбудови цифрової інфраструктури, залучення інвестицій і талановитих фахівців.

Для стимулювання розвитку цифрової економіки Закон запроваджує правовий режим «Дія Сіті» та визначає організаційні, правові й фінансові засади його функціонування. «Дія Сіті» передбачає спеціальні умови оподаткування, які будуть визначені ПКУ. Спеціальні умови оподаткування застосовуватимуться до компаній - резидентів «Дія Сіті». Отримати статус резидента Дія Сіті може юридична особа, зареєстрована на території України, яка відповідає низці вимог, вказаних у документі. Надає такий статус Міністерство цифрової трансформації України. Проект передбачає такі податкові умови Дія City: 1) можливість обирати, який корпоративний податок сплачувати, – податок на прибуток (18%) чи податок на виведений капітал (ПнВК) за ставкою 9%; 2) податок на дохід фізичних осіб (ПДФО) за ставкою 5%; 3) ЄСВ у розмірі 22% від мінімальної заробітної плати; 4) 1,5% військового збору. Для стимулювання інвестицій передбачається: 1) 0% податку на дохід від реалізації фізособою частки в компанії-резиденті Дія City, якщо вона володіла часткою більше ніж 1 рік; 2) 0% на дохід фіз. осіб як дивіденди, які нараховані компанією-резидентом за умови їх виплати не частіше раз на 2 роки; 3) податкова знижка (з ПДФО) на суму інвестицій в українські стартапи. Розмір знижки залежатиме від суми угоди.

Резюмуючи, в цілому передбачено запровадження низки заходів щодо стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні, що стосується не тільки традиційних ІТ-компаній, а і FinTech-бізнесу: 1) спеціальний режим оподаткування резидентів Дія Сіті відповідно до податкового законодавства; 2) спеціальний режим оподаткування винагороди, яка сплачується резидентами Дія Сіті особам, чию працю вони використовують, відповідно до податкового законодавства; 3) можливість обрання контрактної форми трудового договору при оформленні трудових відносин між резидентами Дія Сіті та їх працівниками; 4) особлива форма найму резидентами Дія Сіті фізичних осіб (гіг-контракт), що поєднує соціальні гарантії працівників та гнучкість цивільно-правових відносин, але не виключає найм резидентами Дія Сіті ФОПів та працівників за трудовим договором (контрактом). Концепція гіг-працевлаштування додає до звичної

моделі фрілансу основні трудові права працівника: відпустку, лікарняні, мінімальну зарплату та інше.

Однак, незважаючи на декларований позитивний ефект Закону, наявні певні ризики. Сам законопроект не містить визначення поняття «цифрова економіка», а також ніде немає пояснень відмінності «цифрової економіки» від традиційної. Така невизначеність щодо «об'єкту» стимулювання може мати негативні наслідки через юридичну невизначеність, оскільки незрозуміло чи відбувається перехід до цифрової економіки в Україні чи вже відбувся. Водночас, виокремлення окремої ІТ-галузі, як «спеціальної економічної зони», несе в собі певні ризики для самої галузі, зокрема: 1) додаткові корупційні ризики; 2) складнощі для малого бізнесу та стартапів; 3) несправедливий дисбаланс прав у бік корпорацій, обмеження мобільності фахівця на ринку шляхом укладення «кабальних» договорів про неконкуренцію; 4) недостатній рівень пропарювання фіскального інструментарію стимулювання; 5) додаткові операційні та фінансові ризики пов'язані із адаптацією до нових умов діяльності.

Закон містить положення щодо гіг-контрактів, який являє собою, де-юре, особливу форму цивільно-правового договору. З іншого боку, де-факто, це «сіра» схема ведення діяльності, яка несе потенційні ризики так званого «обналу». Також, гіг-контракти виступають договорами цивільно-правового характеру, що ставить виконавців у загрозливе становище, не дає можливості вважати таких осіб учасниками трудових правовідносин та виводить їх зі сфери регулювання нормами трудового законодавства. Регулювання відносин за гіг-контрактом здебільшого лише в межах домовленостей між сторонами має істотні ризики дисбалансу у трудових відносинах, адже роботодавець є більш управненою стороною і може нав'язувати гіг-спеціалісту вкрай невигідні для нього умови. Також, згідно закону гіг-контракт укладають на невизначений строк, якщо інший строк не встановлений сторонами, що несе ризик безконтрольного встановлення короткострокових трудових відносин та суперечить рекомендації МОП [3]. Впровадження положень «Дія. Сіті» несе певні операційні ризики для компаній, що пов'язано із часовими, адміністративними та матеріальними витратами. Також, потенційним ризиком реалізації «Дія.Сіті» може бути прискорення сегментації ринку. У кінцевому результаті це може викликати масові банкрутства дрібного і середнього підприємництва цифрової галузі.

Отже, Закон може мати позитивний вплив, однак містить низку дискусійних норм, що є джерелами потенційних ризиків. Відповідно, існує потреба змін до нього, зокрема більш чіткого визначення строку дії гіг-контракту шляхом, визначення рекомендованого строку дії гіг-контракту залежно від сфери діяльності компанії. Важливим є уніфікація антикорупційного законодавства із нормами Закону, удосконалення фіскальної складової та перебалансування прав у бік малого бізнесу, і стартап проєктів. В цілому відповідне правовий режим може стимулювати технологічний бізнес, що може суттєво посилити цифровізацію економіку України, однак він потребує певного доопрацювання.

Перелік джерел посилання:

1. Закон України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в

Україні» від 01.12.2022 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1667-20#Text (дата звернення: 05.04.2023)
2. Офіційне інтернет-представництво президента України. Президент підписав закон, що стимулюватиме розвиток цифрової економіки в Україні. URL: https://www.president.gov.ua/news/prezident-pidpisav-zakon-sho-stimulyuvatime-rozvitok-cifrovo-70057 (дата звернення: 05.04.2023)
3. Мельник А. Правовий режим «Дія Сіті» у сфері цифрової економіки. Вісник Львівського університету. Серія юридична. 2022. № 75. С. 111–119. URL: https://doi.org/10.30970/vla.2022.75.111 (дата звернення: 05.04.2023)

Пустова З.Д.
викладач економічних дисциплін
Машинобудівного фахового коледжу
Дніпровського національного університету
імені Олеся Гончара

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА: СУТНІСТЬ ТА МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

На сьогоднішній день функціонування підприємств відбувається в умовах нестійкості, невизначеності та непередбаченості зовнішнього середовища. Процес формування фінансової безпеки є досить складним з огляду на значну кількість загроз зовнішнього і внутрішнього походження, що перешкоджають забезпеченню його стійкості, стабільності та ефективного розвитку. Кризове становище значної частини підприємств значною мірою зумовлено не лише недостатнім рівнем фінансової безпеки, але й соціально-економічним становищем у країні. У таких умовах важливого значення набуває формування фінансової безпеки для успішного функціонування й розвитку підприємств.

Фінансова безпека підприємства характеризується рівнем фінансової захищеності суб'єкта господарювання, а також є основою побудови фундаменту для забезпечення необхідних умов стійкого розвитку підприємства та країни в цілому. Отже, формування системи фінансової безпеки є однією із найнеобхідніших умов розвитку будь-якої галузі економіки, тому логічним та виправданим є приділення великої уваги вчених-економістів фінансовій безпеці суб'єктів господарювання.

За визначенням професора М.М. Єрмошенка, під фінансовою безпекою підприємства розуміють фінансовий стан, який характеризується, по-перше, збалансованістю та якістю сукупності фінансових інструментів, технологій і послуг, які використовуються підприємством, по-друге, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх загроз, по-третє, здатністю фінансової системи підприємства забезпечувати реалізацію його фінансових інтересів, місій і завдань достатніми обсягами фінансових ресурсів [3, с. 47].

О. В. Ареф'єва та Т. Б. Кузенко визначають фінансову безпеку "як стан найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів, який виражається у найкращих значеннях фінансових показників прибутковості та рентабельності

бізнесу, якості управління та використання основних та оборотних коштів, структури його капіталу, норми виплат за цінними паперами, а також курсової вартості його цінних паперів як синтетичного індикатора поточного фінансово-господарського становища та перспектив її технологічного та фінансового розвитку" [1, с. 14].

На думку, І. Бланка, фінансова безпека – це кількісний і якісно детермінований рівень фінансового стану підприємства, що забезпечує стабільну захищеність його пріоритетних збалансованих фінансових інтересів від ідентифікованих реальних і потенціальних загроз зовнішнього та внутрішнього характеру, параметри якого визначаються на основі його фінансової філософії і створюють необхідні передумови фінансової підтримки його стійкого зростання в поточному та перспективному періоді [2, с. 126].

Фінансова безпека визначається рядом факторів, а саме: рівнем забезпеченості фінансовими ресурсами, стабільністю і стійкістю фінансового стану підприємства, збалансованістю фінансових потоків та розрахункових відносин, ступенем ефективності фінансово-економічної діяльності, рівнем контролю за внутрішніми і зовнішніми ризиками.

Виходячи з проведеного аналізу поглядів науковців, під фінансовою безпекою підприємств слід розуміти діяльність з управління ризиками та захисту інтересів від зовнішніх та внутрішніх загроз з метою забезпечення стабільного розвитку підприємництва в поточній та стратегічній перспективах.

В сучасному економічному середовищі існує безліч загроз, які впливають на фінансові інтереси підприємства і які в довгостроковому періоді можуть негативно відобразитись на його фінансовій стійкості, платоспроможності та загальному фінансовому стані, а саме:

- загрози макросередовища – стан національної економіки; рівень податкового навантаження; зміна курсу валюти; досить високий рівень інфляції; рівень фінансової залежності від інших країн; несприятливий інвестиційний клімат; відтік кваліфікованих кадрів; зменшення пропозиції трудових ресурсів;
- загрози мікросередовища – зростання рівня споживчих цін, погіршення якості сировини і матеріалів, недостатній рівень ділової активності суб'єктів ринку;
- загрози внутрішнього середовища – нераціональне використання фінансових і матеріальних ресурсів; низький рівень кваліфікації персоналу; недостатній обсяг резервних та страхових фондів; низький рівень конкурентоспроможності продукції [1, с.13].

Для попередження загроз фінансовій безпеці важливим є визначення множини завдань, які потребують першочергового вирішення, зокрема:

- забезпечити й постійно підтримувати високий рівень кваліфікації працівників;
- забезпечити розвиток техніко-технологічних можливостей та потужностей підприємства з метою досягнення необхідного рівня конкурентоспроможності;
- досягти високої ефективності менеджменту підприємства;
- забезпечити фінансову стійкість та економічне зростання підприємства.

Для підвищення фінансової безпеки підприємства важливими є не тільки ретельна розробка та впровадження системи фінансової безпеки, а й моніторинг

ефективності її реалізації, контроль та перевірка доцільності застосування тих чи інших нововведень.

Для покращення фінансово-економічного стану підприємства, забезпечення підвищення фінансової безпеки суб'єктів господарювання необхідно запропонувати наступні заходи:

- створення сприятливих умов для збільшення ефективності функціонування підприємства через підтримання його достатнього рівня фінансової стійкості і ліквідності;
- постійна оптимізація та скорочення витрат підприємства;
- впровадження нових інформаційних технологій, досягнень науки і техніки, модернізація;
- організація оптимальної організаційної структури, пошук та утримання висококваліфікованих працівників;
- підтримання кваліфікації працівників підприємства на належному рівні та оптимальний розподіл функціональних обов'язків;
- запровадження систематичного моніторингу порогових значень індикаторів фінансової безпеки підприємства;
- забезпечення дієвого правового захисту всіх напрямів діяльності підприємства, слідкування за змінами нормативно-правових актів;
- оцінка рівня сучасності, достатності та продуктивності матеріально-технічної бази, пошук резервів їх покращення;
- досягнення належного захисту комерційних інтересів та внутрішньої інформації підприємства, а також належного рівня взаємодії всіх структурних підрозділів компанії;
- забезпечення дієвих заходів безпеки підприємства, його капіталу, активів і інтересів бізнесу.

Процес забезпечення фінансової безпеки підприємства є досить складним і охоплює широке коло елементів, найбільш оптимально поєднавши які підприємство матиме змогу забезпечити свій стабільний розвиток. Для забезпечення успішної діяльності будь-якого підприємства, уникнення зовнішніх та внутрішніх загроз на підприємстві необхідно забезпечити його фінансово-економічну безпеку. В свою чергу для ефективного впровадження фінансової безпеки підприємства потрібно на підприємстві розробити та використовувати механізм забезпечення економічної безпеки.

Перелік джерел посилання:

1. Ареф'єва О. В. Економічні основи формування фінансової складової економічної безпеки / О. В. Ареф'єва, Т. Б. Кузенко // Актуальні проблеми економіки. – 2013. – №1(91). – С. 98.

2. Бланк І. А. Управління фінансовою безпекою підприємства / І. А. Бланк. – К. : Ніка-Центр, 2014. – 784 с.

3. Єрмошенко М. М. Фінансова складова економічної безпеки: держава і підприємство / М. М. Єрмошенко, К. С. Горячева. – К. : Національна академія управління, 2017. – 232 с.

Стецюк Т. І.

к.е.н., доц., доцент кафедри банківської справи та страхування,
КНЕУ імені Вадима Гетьмана
Димніч О.В.
к.е.н., доц., доцент кафедри банківської справи та страхування,
КНЕУ імені Вадима Гетьмана

ФІНАНСОВИЙ МОНІТОРИНГ ЯК ЗАСІБ ПРОТИДІЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ДОХОДІВ, ОДЕРЖАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ

Організована економічна злочинність, яка ще донедавна паразитувала в суспільстві та його ділових колах сьогодні стала органічним учасником глобалізаційних процесів. Міжнародний наркобізнес, бізнес, пов'язаний із налагодженням міжнародних каналів незаконної міграції, торгівлі жінками і дітьми, контрабандою зброї, нелегальною зовнішньоекономічною торгівлею товарами та послугами, потребує налагодження тісних міжнародних зв'язків [1]. Такі масштабні розміри кримінальної складової тіньової економіки і відповідної криміналізації джерел доходів утворили специфічний ринок послуг з легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом.

На сьогоднішній день відмивання грошей настільки тісно пов'язане з діловим середовищем, що контролювати його практично неможливо, не кажучи вже про повне викорінення цієї соціально-економічної деструкції. Ріст організованої злочинності в наші дні є хоча й небажаною, однак неминучою складовою глобальної економіки. Глобалізація ринків та фінансових потоків поєднується з феноменом їх віртуалізації, в основі яких лежать щоденні технологічні досягнення, зростання частки електронних грошей у розрахунках, мобільні фінансові послуги тощо.

Ще у далекому 2000 році, на Форумі тисячоліття «Ми, народи: зміцнення Організації Об'єднаних Націй у двадцять першому столітті» представники понад сотні країн світу відзначили, що проблема відмивання злочинних доходів сьогодні перетворилась в одну із глобальних проблем всього людства (поряд із проблемами бідності, забруднення навколишнього середовища, корупції, торгівлі наркотиками, зброєю тощо), вирішення якої потребує докладання максимальних зусиль міжнародних і національних інститутів [2].

Електронна енциклопедія «Вікіпедія» характеризує фінансовий моніторинг, як поняття, схоже з фінансовим контролем, що безпосередньо пов'язане з обов'язковими процесами внутрішнього контролю при проведенні відповідних фінансових операцій. Фінансовий моніторинг – це діяльність контролю операцій з грошовими коштами або іншим майном, з виявлення операцій, що підлягають обов'язковому контролю, та інших операцій із грошовими коштами або іншим майном, пов'язаних із легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванням тероризму [3].

На думку американської дослідниці Керол Г. Вайс, фінансовий моніторинг – це як оцінювання. За своєю суттю моніторинг – це оцінювання динаміки об'єкта. Щодо фінансового моніторингу, метою якого є запобігання і протидія відмиванню доходів, одержаних злочинним шляхом, то таким об'єктом є динаміка фінансових операцій установи [4]. Проте, на нашу думку, таке оцінювання повинно

проводитись постійно, систематично і комплексно, враховуючи стан механізму внутрішнього моніторингу відповідної установи та параметри системи фінансового моніторингу в Україні, з метою контролю і спостереження за процесом запобігання і протидії відмиванню доходів, одержаних злочинним шляхом. Але така система моніторингу не повинна обмежуватися лише спостереженням, тут повинні активно втручатися відповідальні особи банку з метою зупинення або скасування операцій, що класифікуються як підозрілі.

Джерелом формування категоріального апарату системи фінансового моніторингу є базовий нормативний документ, який визначає боротьбу з відмиванням злочинних доходів - це Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом», ухвалення якого є надзвичайно важливим на шляху формування в Україні системи фінансового моніторингу. Даний Закон з'явився під впливом рекомендацій міжнародних організацій як необхідна умова при формуванні в Україні ринкових відносин.

Навіть з такого короткого оглядового матеріалу, можемо стверджувати, що фінансовий моніторинг займає одне з центральних місць в системі засобів протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом. У словнику іноземних мов, «моніторинг» трактується як постійне спостереження за відповідним об'єктом/процесом з метою виявлення його відповідності бажаному результату або тенденцій розвитку [5].

Необхідно зазначити, що ризик притаманний усім сферам життя, і економічна діяльність не є винятком. Тому на нашу думку, система фінансового моніторингу України – це як структура, яка має гнучко реагувати на виклики та загрози, які виникають у реальному часі.

Перелік джерел посилання:

1. Новицький В. Економічна безпека в контексті сучасної геополітики. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2004. № 1. С. 28–36.
2. Декларація і Програма дій Форуму тисячоліття «Ми народи: зміцнення ООН у двадцять першому віці» URL: https://ips.ligazakon.net/document/MU00180
3. Електронна енциклопедія Wikipedia [Електронний ресурс]. URL: http://uk.wikipedia.org.
4. Б. Гогвуд, Л. Ган Аналіз політики для реального світу URL: http://aps-m.org/wpcontent/uploads/2017/03/hogwood_2004_analiz_polityky_dlia_realnogo_svitu.pdf
5. Словник іншомовних слів. URL: https://www.jnsm.com.ua/sis/index.shtml

Таргоній І. М.
Факультет фінансів та цифрових технологій, 2 курс
Державний податковий університет
Науковий керівник – к. е. н.,
доцент кафедри фінансових ринків та технологій
Москаленко Н. В.

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ: СТРАТЕГІЇ

У сучасному світі управління фінансовими ризиками є важливою складовою ефективного управління фінансами будь-якого підприємства. Я вважаю, що ризик є невід'ємною частиною процесу стратегічного управління, але його неможливо уникнути, але його також потрібно і потрібно враховувати. Ризики можуть виникнути в будь-якому секторі економіки та в будь-якій компанії, незалежно від її розміру та виду діяльності. Хоча фінансові відносини існують протягом тривалого часу, наука стикається з необхідністю розробки систем управління фінансовими ризиками.

Щоб правильно сформулювати стратегії, потрібно дати визначення управлінню фінансовим ризиком. У таблиці 1.1 наведені деякі визначення науковців «управління ризиком».

Таблиця 1.1.

Визначення понять «управління ризиком»

Автор	Термін
В. Кочетков, Н. Сирочук [1]	Процес виявлення ризиків, з якими стикається суб`єкт господарювання, проведення їх якісного та кількісного аналізу, оцінювання ризиків, а також розроблення стратегії поводження даного суб`єкта у випадку реалізації конкретних видів ризиків
Р. Пікус [2]	Система заходів організаційно-фінансового характеру, які об`єднані спільною ідеєю і спрямовані на попередження настання випадкових подій, усунення, обмеження, мінімізацію втрат, пов`язаних з ними, а також на фінансування втрат.
К. Семенова, К. Тарасова [3]	Система цілеспрямованих заходів, що направлені на виявлення та оцінку ступеня всієї сукупності ризиків, які впливають на діяльність підприємства, з метою розробки механізмів протидії їх можливого негативного впливу

Джерело: створено автором

Узагальнюючі, управління фінансовими ризиками – це процес виявлення, оцінки та управління ризиками, пов'язаними з фінансовою діяльністю підприємства. Процес передбачає використання різноманітних методів та інструментів для зменшення ймовірності виникнення ризику та його впливу на фінансову діяльність підприємства. Основною метою управління фінансовими ризиками є зниження ймовірності та ризику втрат.

Стратегії управління фінансовими ризиками включають:

- Диверсифікація портфеля. Стратегія забезпечує розподіл ризику між поступово інвестованими активами. Диверсифікація може бути горизонтальною, коли ризик розподіляється між вищими класами активів, або вертикальною, коли ризик розподіляється між вищими рівнями того самого класу активів. Ця стратегія знижує ризик втрати всього портфеля через втрату окремих активів.
- Стратегія хеджування. Стратегія використовує різні методи зниження ризику зміни цін на активи. Наприклад, інвестори можуть використовувати хедж-фонди для захисту своїх портфелів від негативних змін цін на активи. Ця стратегія дозволяє інвесторам знизити ризики втрати грошей через негативні зміни на фінансових ринках,
- Використання аналітичних методів. Дана стратегія використовує різні аналітичні методи оцінки ризику. Наприклад, інвестор може використовувати фінансову модель вартості під ризиком (VaR), щоб застосувати максимальні втрати, які він може зазнати з певною ймовірністю.
- Управління валютним ризиком. Ця стратегія дозволяє інвесторам знизити ризик втрати коштів через непередбачувані зміни на фінансових ринках, а стратегія знижує ризик втрати через зміни курсу валют. Валютним ризиком можна керувати за допомогою форвардних контрактів на купівлю або продаж валюти.
- Аналіз фінансових ризиків та планування. Дана стратегія передбачає аналіз фінансових ризиків, які виникають через певні фактори, до яких можна віднести зміну курсу, процентних ставок та інших різних фінансових показників. Після того, як буде проведено даний аналіз розробляється план управління ризиками та застосовуються заходи для їх зниження.
- Моніторинг ринкових умов. За допомогою даної стратегії забезпечується постійне спостереження ринкових умов та ризиків, які там виникають, що дає змогу швидко реагувати на зміни та запроваджувати певні цілі для зниження ризику.

Отже, управління фінансовими ризиками дуже актуальна тема в сучасних умовах, коли фінансові ринки стають все більш непередбачуваним. Управління фінансовими ризиками є числом елементів фінансового менеджменту, який зменшує вірогідність втрат та зберігає фінансову стабільність організації. Стратегії управління ризиками надають успішне здійснення діяльності підприємствам. Управління фінансовим ризиком підприємства – це комплексний процес, який складається з прогнозування реалізації небезпеки та визначення ймовірного масштабу її прояву. Важливим процесом є прогнозування цього ризику, визначення ймовірних масштабів його прояву, а також формування та подальша реалізація заходів щодо запобігання або зменшення втрат у зв'язку з ними.

Перелік джерел посилання:

1. Кочетков В. М., Сирочук Н. А. Сутність і особливості ризик-менеджменту на підприємстві. Актуальні проблеми економіки. 2011. № 10(124). С. 150-156.
2. Пікус Р. В. Управління фінансовими ризиками: навч. посібн. Київ : Знання. 2010. 598 с.

3. Семенова К. Д., Тарасова К. І. Організація системи управління ризиками на підприємстві. Вісник соціально-економічних досліджень, 2015. Вип. 3. № 58. С. 221-227.
4. Корж Н. В. Методи управління фінансовими ризиками. Міжнародний електронний науковий журнал, 2016. Т. 2, №10.

Туриця Є. Д.
викладач
Одеський торговельно-економічний фаховий коледж

ДЕФІЦИТ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ: АНАЛІЗ, ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

На сьогоднішній день немає держави, яка в ті або інші періоди свого існування не стикалася б з бюджетним дефіцитом. Це стосується і України. В умовах ринкової економіки бюджетний дефіцит здійснює негативний вплив на соціально-економічний розвиток держави. Тому в сучасних умовах господарювання, питання розробки напрямів зниження і подолання бюджетного дефіциту набувають особливу актуальність[1].

Згідно зі ст. 2 Бюджетного кодексу України дефіцит бюджету являє собою перевищення видатків бюджету над його доходами (з урахуванням різниці між наданням кредитів з бюджету та поверненням кредитів до бюджету) [2].

Розглянемо таблицю 1, в якій представлено динаміку дефіциту бюджету України у 2017-2021 рр.

Таблиця 1

Державний бюджет України у 2017-2021роках, (млн. грн.)

Рік	Доходи	Витрати	Кредитування	Сальдо (дефіцит бюджету)
2017	793265,0	839243,7	1870,9	-47849,6
2018	928108,3	985842,0	1514,3	-59247,9
2019	998278,9	1072891,5	3437,0	-78049,5
2020	1076016,7	1288016,7	5096,1	-217096,1
2021	1296852,9	1490258,9	4531,4	-197937,4

Розроблено автором за даними [3].

Аналіз даних таблиці 1 свідчить про те, що протягом періоду що аналізується сума видатків бюджету значно перевищує доходи та має тенденцію до збільшення, тому збільшується й рівень бюджетного дефіциту. Так у 2020 році

порівняно з 2019 роком сума дефіциту державного бюджету збільшилась на 139046,6 млн грн. Проте вже у 2021 році державі вдалось трішки зменшити цей показник порівняно з 2020 роком на 19158,7 млн грн.

Глибинними причинами бюджетного дефіциту в Україні стали зниження виробництва, ефективності функціонування галузей економіки й підприємств, невиважена соціально-економічна політика, що зумовили зменшення обсягів валового внутрішнього продукту й національного доходу. Це природно зумовило скорочення величини фінансових ресурсів у державі, що й відобразилось на показниках бюджету у вигляді довгострокового дефіциту [4].

Державний бюджет за січень-квітень 2022 року виконано з дефіцитом у сумі 146,6 млрд гривень. За перші 4 місяці 2022 року державний бюджет виконано з дефіцитом у сумі 146,6 млрд грн, у тому числі загальний фонд – з дефіцитом у сумі 157,2 млрд грн при запланованому дефіциті у 317,1 млрд грн.

Зауважується, що військове вторгнення 24 лютого 2022 року російської федерації на територію України та подальше розгортання бойових дій завдали серйозного удару українській економіці, що, безумовно, відобразилося на виконанні бюджетних показників поточного року. Урядом негайно були вжиті першочергові заходи щодо переорієнтування бюджету країни на військові цілі та здійснення найнеобхідніших соціальних видатків, спрямованих на підтримку життєдіяльності населення. Так, за оперативною інформацією Державної казначейської служби України, за січень-квітень 2022 року касові видатки державного бюджету становили 558,1 млрд грн, у тому числі загального фонду державного бюджету – 523,3 млрд грн, або 77,7% у звітному періоді [5].

Розмір дефіциту державного бюджету та його збільшення за останні п’ять років має значний вплив на соціально-економічний розвиток України в сучасних умов. Тому для зниження дефіциту державного бюджету необхідно збільшити доходи бюджету шляхом подолання безробіття, вдосконалення податкової системи, форм приватизації державного майна, поліпшення фінансового стану суб'єктів господарювання, скоротити видаткову частину бюджету, зменшити витрати на фінансування управлінських структур, створити жорсткий контроль за виплатою державних коштів, перейти від бюджетного фінансування до системи надання субсидій, субвенцій, інвестиційних позик суб’єктам господарювання; удосконалити нормативно-правове забезпечення бюджетного процесу.

Міністр фінансів Сергій Марченко в інтерв`ю Forbes розповів про підготовку проекту держбюджету на 2023 рік: «Наше бачення – це буде надзвичайно жорсткий бюджет, який перебачатиме суттєву консолідацію видатків, при тому, що навіть попри високу інфляцію, доходів у нас більше не стане. Розмір дефіциту поки розраховуємо. Орієнтовно – $25-30 млрд. Але питання не у банальній цифрі, а в тому, як її профінансувати. Ми хотіли б, щоби бюджет не передбачав жодних сум фінансування з боку Нацбанку. Таку можливість варто зберегти, але точно не в якості стабільного джерела надходжень. Окреме питання – відсотки, які ми сплачуємо НБУ за облігаціями. Наступного року це більш ніж 100 млрд грн. Ми хочемо, щоб ці кошти одразу поверталися до держбюджету. Зараз це питання дискутуємо з НБУ, думаю, знайдемо конструктивне рішення. Всі орієнтуються на МВФ як якірного інвестора. Ми розраховуємо, що в нас буде програма, віштовхуючись від якої, ми будемо вести перемовини з іншими партнерами,

зокрема, Єврокомісією та США.» [6].

У разі прийняття рішення стосовно затвердження бюджету з дефіцитом можна використати такі рекомендації:

– проводити ефективну політику з обслуговування державного боргу країни;

– дефіцит державного бюджету підтримувати на рівні, не вищому за рівень інвестицій в основний капітал за рахунок коштів державного бюджету;

– формувати прогнозні показники дохідної та видаткової частини бюджету всіх рівнів на основі реальних даних;

– залучені кошти використовувати переважно для цільових державних програм, спрямованих на економічний розвиток [4].

Підсумовуючи вище викладене можна зробити висновок, що бюджетний дефіцит на сьогоднішній день є першочерговою проблемою у фінансовій сфері, яка потребує негайно вирішення. Слід орієнтуватись на запобігання збільшення кризи у фінансовому секторі, варто збільшувати інвестиційні видатки бюджету, необхідно стимулювати внутрішній попит і зміцнювати стійкість банківських установ за рахунок нарощування статутних капіталів.

Перелік джерел посилання:

1. Самсонова К. В. Проблеми фінансування бюджетного дефіциту в Україні. Кіровоградський національний технічний університет. УДК 336.14.025.3. 2011. URL: http://www.kntu.kr.ua/doc/zb_10_3/stat_10_3/76.pdf (дата звернення: 09.10.2022).

2. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI зі змінами та доповненнями . Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2010. № 50–51. Ст.572. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text (дата звернення: 09.10.2022).

3. Державний бюджет України. Мінфін. URL: https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/(дата звернення: 09.10.2021)

4. Янів Л. М. Проблеми дефіциту державного бюджету України і шляхи їх розв’язання. Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Менеджмент інновацій. 2016. Т. 24, вип. 6. С. 144-153. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdumi_2016_24_6_17 (дата звернення: 09.10.2022).

5. Офційний сайт Міністерства фінансів України. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/u_kvitni_2022_roku_do_zagalnogo_fondu_derzhavnogo_biudzhetu_nadiishlo_762_mlrd_grn-3432 (дата звернення: 09.10.2022).

6. Марченко: дефіцит бюджету в 2023 році буде $25-30 млрд. FINBALANCE – незалежне Інтернет-видання про фінанси та економіку України й світу: [сайт] URL: https://finbalance.com.ua/news/ministr-finansiv-defitsit-byudzhetu-v-2023-rotsi-bude-25-30-mlrd (дата звернення: 09.10.2022).

Ухналь Н.М.,
доктор філософії з економіки,
завідувачка науково-організаційного відділу
Клименко К.В.,
к.е.н., завідувачка відділу бюджетної системи

та фінансів інституційних секторів економіки
ДННУ «Академія фінансового управління», м. Київ, Україна

ФІСКАЛЬНА БЕЗПЕКА: ФАКТОРИ ТРАНСПАРЕНТНОСТІ ТА РЕЗИЛЬЄНТНОСТІ

Питання резильєнтності (англ. *resilience* – здатність протистояти негативним явищам та/або спроможність швидко відновлюватись) та транспарентності (англ. *transparency* – ступінь відкритості та доступності інформації для прийняття обґрунтованих рішень) системи управління державними фінансами є особливо актуальними в умовах економічної нестабільності та кризових явищ, котрі становлять загрози стійкості соціально-економічних систем та сталого розвитку економіки. Внаслідок зростаючих ризиків виникнення глобальних фінансово-економічних потрясінь та турбулентного зовнішнього середовища набувають важливості фактори резильєнтності, що забезпечують здатність витримати або мінімізувати негативні наслідки і впливи шокових станів, підтримуючи стабільність економіки і захист життєво важливих потреб суспільства і держави. Ці фактори мають суттєвий вплив на фінансову безпеку країни, насамперед, для її важливої складової – фіскальної, котра означає здатність країни підтримувати стабільну та стійку фінансову позицію, одночасно виконуючи свої фінансові зобов'язання та задовольняючи потреби своїх громадян.

Фіскальна безпека охоплює два найважливіші чинники, а саме прозорість і стійкість, які є вирішальними для ефективного управління державними фінансами. Політика фіскальної стабілізації може відіграти вирішальну роль у вирішенні проблем нерівномірності у розподілі доходів, що викликає дедалі більше занепокоєння в багатьох країнах. У цьому аспекті варто орієнтуватися на ефективність таких заходів, як прогресивне оподаткування, соціальні видатки, цільові трансферти, при цьому політична воля та громадська підтримка політики фіскальної стабілізації сприяють успішній її реалізації.

Теоретичним і практичним питанням фінансової безпеки та фіскальної стабільності присвячено низку наукових монографій і статей О. Білоруса, З. Варналія, С. Гасанова, В. Геєця, Т. Єфименко, І. Луніної та інших.

Мета дослідження полягає в розкритті чинників, котрі впливають на поліпшення фіскальної безпеки країни.

Транспарентність є ключовою для забезпечення довіри громадськості до діяльності державних органів та забезпечення ефективного використання публічних ресурсів. Поліпшення цих факторів є важливим завданням для будь-якої держави. Зокрема, експерти Міжнародного валютного фонду [1], досліджуючи проблеми прозорості та оцінювання фінансових систем в країнах, що розвивають, наголошують, що, з одного боку, фактори транспарентності, такі як доступність інформації про бюджет, відкритість процесів управління фінансами та контроль за додержанням фіскальних правил, поліпшують фінансово-економічну безпеку, з іншого, фактори резильєнтності, такі як ефективне управління ризиками, соціальна підтримка, гнучкість і адаптивність до змін, впливають на здатність країни відновитись після економічних криз і шоків. З'ясовано, що важливим є взаємодія та взаємовплив на рівень резильєнтності та

транспарентності економіки, а не лише наявність окремих факторів, класифікацію яких подано у табл. 1.

Таблиця 1 – Таксономія факторів прозорості державних фінансів та стійкості економічних систем

Критерій	Фактори транспарентності	Фактори резильєнтності
Державне управління	Підзвітність	Політична стабільність
	Верховенство права	Ефективні державні інституції
	Доступ громадськості до інформації	Антикорупційна політика
	Участь громадськості в прийнятті рішень	Децентралізація
Зовнішнє середовище	Міжнародна торгова політика	Геополітична стабільність
	Світові економічні тренди	Міжнародна співпраця
	Геополітичні ризики	Залучення коштів із зовнішніх джерел
Фіскальний менеджмент	Публічність бюджетного процесу	Фіскальна дисципліна
	Прозорість бухгалтерського обліку	Управління боргом
	Незалежність аудиторської діяльності	Управління фіскальними ризиками
	Участь громадськості в бюджетному процесі	Програми відновлення на випадок непередбачуваних подій (стихійних лих, пандемій, воєн)
Макроекономічна стабільність	Відкритість процесів закупівель і тендерів	Диверсифікація економіки
	Антиінфляційна політика	Конкурентне бізнес-середовище
		Адекватний обсяг резервів
Соціальна інклюзивність і справедливість	Зменшення нерівності доходів	Мережі соціального захисту
	Зниження рівня бідності	Розвиток людського та інтелектуального капіталу
	Рівень і доступність освіти	Інклюзивне зростання
Технологічність	Цифровізація	Кібербезпека
	Аналітика даних	Технологічні інновації
	Фінансові технології	Високотехнологічне виробництво

Складено за: [2], [3], [4], [5], [6], [7].

Підсумовуючи, фактори прозорості в контексті фіскальної безпеки включають відкриту та доступну інформацію, чітку та послідовну комунікацію, вичерпну та надійну фінансову звітність, незалежний аудит та оцінку, участь та залучення громадськості, підзвітність та нагляд, ефективну законодавчу та нормативну базу, внутрішній контроль та управління ризиками, антикорупційні заходи, доброчесність та етична поведінка, прозорість у податковій політиці та адмініструванні, а також розвиток потенціалу та навчання державних службовців та зацікавлених сторін. Серед факторів, які впливають на резильєнтність економіки, вагомими є: наявність резервів фінансових ресурсів, диверсифікація

зовнішньоторговельної діяльності, ефективне управління ризиками, співпраця та координація з країнами-партнерами.

Необхідність стійкої системи управління та високий рівень прозорості бюджетного процесу потребує посилення додержання стандартів звітності та аудиту, забезпечення доступності інформації про публічні фінанси, надійної оцінки ризиків та здатність до швидкого реагування на негативні впливи зовнішнього і внутрішнього середовищ. Ці фактори мають вирішальне значення для підвищення фіскальної прозорості, що, у свою чергу, сприяє більшій довірі громадськості, покращенню процесу прийняття рішень, більш ефективному розподілу ресурсів, зменшенню корупційних ризиків та бюджетних втрат, і, зрештою, зміцненню фіскальної безпеки.

Перелік джерел посилання:

1. Ouedraogo R., Tapsoba R., Sow M., Compaoré A. Fiscal Resilience Building: Insights from a New Tax Revenue Diversification Index. *IMF Working Paper*. 2020. WP/20/94. URL: https://doi.org/10.5089/9781513546032.001.

2. Nikolov M., Trenovski B., Dimovska G. Open and Transparent Budget Process in Western Balkan Countries. *CEA Journal of Economics.* 2015. Vol. 10, Issue 1. URL: https://ssrn.com/abstract=2725317.

3. Fiscal Transparency, Accountability, and Risk / IMF. 2012. August 7. URL: https://www.imf.org/en/Publications/Policy-Papers/Issues/2016/12/31/Fiscal-Transparency-Accountability-and-Risk-PP4709.

4. Alt J., Lassen D. Fiscal Transparency and Fiscal Policy Outcomes in OECD Countries. *EPRU Working Paper Series.* 2003. URL: https://ideas.repec.org/p/kud/epruwp/03-02.html.

5. Gearing E-Government to Support Transformation Towards Sustainable And Resilient Societies / UN. 2018. https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Reports/UN-E-Government-Survey-2018.

6. Morariu A. Digitalization of Public Administration in the Context of the Multiannual Financial Framework (MFF) 2021-2027 and the Implementation of the National Recovery and Resilience Plan (NRRP). Ovidius University Annals, Economic Sciences Series. 2022. Vol. 22(2). P. 109-116. URL: https://ideas.repec.org/a/ovi/oviste/vxxiiy2022i2p109-116.html.

7. Chen C., Neshkova M. The effect of fiscal transparency on corruption: A panel cross-country analysis. *Public Administration.* 2020. URL: https://doi.org/10.1111/padm.12620.

Широкорадюк В.С.

Науковий керівник – Мазур Н.А., д.е.н, проф., завідувач кафедри економіки підприємства,

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ОБЛІК ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ У СИСТЕМІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ТОВ «ЕПІЦЕНТР К»

Отримання своєчасної, повної та достовірної інформації про господарські процеси, що відбуваються на підприємстві, має велике значення для управління виробництвом. Основним джерелом такої інформації є документування господарських операцій. Процес формування необхідної облікової інформації взагалі, та основних засобів зокрема, проходить кілька етапів, а саме: первинне спостереження, узагальнення (тобто, обробка даних) та представлення звітних даних. Ці етапи формування інформації про основні засоби можна розподілити на окремі операції, що відбуваються протягом всього життєвого циклу окремого об'єкту:

− оприбуткування основних засобів та оформлення відповідних первинних документів;

− присвоєння об'єктам основних засобів інвентарних номерів;

− складання інвентарних карток;

− збирання і опрацювання даних про участь засобів праці у виробничому процесі та нарахування амортизації;

− переміщення всередині великого підприємства шляхом передачі об'єктів від однієї матеріально відповідальної особи іншій;

− здійснення ремонтних робіт;

− постановка об'єктів на консервацію або передача в оренду;

− документальне оформлення вибуття основних засобів, ліквідації, передачі чи реалізації сторонній організації;

− інвентаризація основних засобів.

Бухгалтерський облік основних засобів повинен забезпечити:

1. Своєчасне відображення на рахунках повної інформації про оцінку, переоцінку і надходження основних засобів, їх внутрішнє переміщення (зі складу в цех (відділ, дільницю), з цеху в цех тощо), вибуття (реалізація, ліквідація, безоплатна передача, нестача, псування тощо);

2. Відображення даних про нарахування амортизації основних засобів за звітний період та їх зносу з початку корисного використання;

3. Визначення витрат, пов'язаних з підтриманням основних засобів у робочому стані (технічні огляди, поточне обслуговування), їх ремонтом і поліпшенням;

4. Визначення фінансових результатів від реалізації та іншого вибуття основних засобів;

5. Інформацією для складання звітності про основні засоби і капітальні інвестиції [1].

Найпершим і найважливішим моментом в обліку основних засобів є документальне оформлення операцій з ними. Первинні документи мають містити достатньо інформації, що характеризують об'єкт і мають бути підставою для проведення записів у бухгалтерському обліку. В той же час документи повинні слугувати юридичною підставою щодо доказовості наявності об'єктів та здійснення різного роду операцій з ними. Надходження, внутрішнє переміщення, списання, ліквідація, реалізація та інші операції з основними засобами оформляють відповідними первинними документами.

Для обліку основних засобів план рахунків передбачає рахунок 10 «Основні

засоби», який має субрахунки, що відповідають їх класифікації. У ТОВ «Епіцентр К» використовують такі його субрахунки: 104, 105,106,109.

Зараховують ОЗ на баланс підприємства на підставі Акту введення в експлуатацію основних засобів або Акту внутрішнього переміщення основних засобів.

Витрати підприємства, пов'язані з доставкою, монтажем, налагодженням та введенням в експлуатацію ОЗ, включають до їх первісної вартості з відображенням в обліку капітальних інвестицій.

Всі основні придбання основних засобів ТОВ «Епіцентр К» були зроблені з початку реєстрації підприємства та визнання його як юридичної особи. Лише, як правило, відбувається вдосконалення або ремонт автотранспорту чи комп'ютерного забезпечення, що фіксується у Акті на приймання-здачу реконструйованих та модернізованих об'єктів за формою ОЗ-2. Адже основні засоби такі, як склади, автотранспорт, меблі для офісу та офісне обладнання в експлуатації знаходиться тривалий час і заміні або покращенню не підлягає, хоча залишкова вартість даних основних засобів з кожним місяцем зменшується.

Списання основного засобу відображається відповідними бухгалтерськими проведеннями та оформленням акту на списання основних засобів форми ОЗ-3.

Відповідно до НП(С)БО 7 амортизація основних засобів нараховується із застосуванням визначених методів [2], з яких у ТОВ «Епіцентр К» використовують прямолінійний. Вартість об'єкта основних засобів, що амортизується, списується однаковими частинами впродовж всього періоду його використання (експлуатації).

Характеризуючи метод прямолінійного списання, не можна не відзначити його переваги в простоті і точності розрахунку та рівномірності розподілу сум амортизації між звітними періодами. Його використання особливо доцільне, коли ступінь експлуатації об'єкта основних засобів в кожному звітному періоді залишається незмінним. Він передбачає практично рівномірне зменшення економічної корисності об'єкта з року в рік.

Проте недоліком такого методу є те, що при його використанні не враховується моральний знос, до того ж він не дає реальної оцінки виробничих потужностей основних засобів в різні роки експлуатації.

Для формування інформації про наявність і рух основних засобів використовують інвентарну картку обліку руху основних засобів (ОЗ-6) та опис інвентарних карток з обліку основних засобів (ОЗ-7), які дозволяють формувати інформацію у відповідності до вимог синтетичного обліку основних засобів в розрізі субрахунків [3].

У ТОВ облік основних засобів ведеться з використанням автоматизованої форми «1С:Підприємство», що значно спрощує процедуру оформлення та внесення змін щодо об'єкту основного засобу.

Важливим моментом в організації контролю за використанням основних засобів є інвентаризація, яка повинна проводитися відповідно до Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 02.09.2014 р. № 879 [4].

Інвентаризація основних засобів проводиться не раніше 1 жовтня поточного року. Інвентаризацію можна проводити один раз на три роки. До початку її

проведення слід перевірити наявність і стан регістрів обліку (карток, книг, описів тощо); наявність і стан технічних паспортів та іншої технічної документації. За відсутності документів слід забезпечити їх отримання чи оформлення.

Для проведення інвентаризації директор підприємства видає наказ, який доповнює План проведення інвентаризації основних засобів, затверджений директором і начальником відділу обліку та звітності. Під час інвентаризації комісія в обов'язковому порядку проводить перевірку відповідності технічної документації, записує в описи повні найменування цих об'єктів та їхні інвентарні номери.

Отже, всі існуючі етапи експлуатації основних засобів, що оформлені відповідними документами, підлягають відображенню у бухгалтерському обліку, де проводиться їх узагальнення в синтетичних регістрах. Облік основних засобів у ТОВ «Епіцентр К» ведеться з дотриманням всіх вимог чинного законодавства. Первинна документація складається вчасно та заповнюється правильно. Вся документація ведеться в автоматизованій програмі, що значно полегшує ведення обліку, особливо при нарахуванні амортизації та внесенні змін до інвентарних карток.

Таким чином, для успішного функціонування системи управління фінансовою безпекою підприємства потрібне належне інформаційне забезпечення. Для управлінського аналізу та діагностики фінансового стану та фінансової безпеки підприємства слід використовувати дані бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

Перелік джерел посилання:

1. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 30 вересня 2003 р. № 561. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0561201-03#Text

2. Основні засоби: Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7, затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000р. № 92. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text

3. Основні засоби (облік основних засобів). URL: https://www.buhoblik.org.ua/uchet/uchet-osnovnyx-sredstv/1044-osnovn-zasobi.html

4. Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: наказ Міністерства фінансів України від 02.09.2014 р. №879, ост. ред. 29.07.2022 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text

Ширченко Б. С.
«Фінанси, банківська справа та страхування», 2 курс
Державний торговельно-економічний університет
Науковий керівник – старший викладач
кафедри банківської справи
Котенко У. М.

РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТ БАНКІВСЬКОГО БІЗНЕСУ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

З початком нового 2022 року в економіці України, хоч і повільно, однак з'являлися ознаки посткризового відновлення. Проте, цю позитивну динаміку було порушено воєнною агресією Росії. У результаті в країні розгорнулась нова широкомасштабна економічна криза. *Не оминула вона і банківський сектор, який упродовж цього року стикнувся з величезними викликами, що змусили його переформувати свої бізнес-моделі під жорстокі реалії.*

Втрата довіри громадян та бізнесу до банківської системи і нестабільне функціонування. На початку війни українці, турбуючись за свої збереження, почали масово знімати готівку. З першого дня повномасштабного вторгнення РФ НБУ спрямував зусилля на подолання панічних настроїв серед населення, збереження довіри до банківської системи та неперервності роботи мережі відділень. Було розроблено та реалізовано безліч заходів із протидії наслідкам блекаутів. Зокрема, НБУ реалізував проєкт «Power Banking». Відповідно до нього, банківські установи повинні забезпечити роботу своїх систем, функціонування критичних бізнес-процесів та зв'язок з центром обробки даних НБУ навіть у разі тривалого блекауту. Також у кожному регіоні країни банки мали обладнати чергові відділення, що надаватимуть послуги клієнтам за умов тривалої відсутності світла. На середину грудня 2022 р. таких відділень вже налічувалося 1100 у різних населених пунктах [1, с. 39].

Валютний ризик. Значні розриви платіжного балансу та неритмічне надходження міжнародної допомоги в першій половині року зумовили потребу в коригуванні валютного курсу. Офіційний обмінний курс гривні до долара було знижено на 25% наприкінці липня. Це рішення разом із коригуванням валютних обмежень, поступовим зростанням ринкових ставок у відповідь на червневе підвищення облікової ставки, запуском «зернового коридору» послабили тиск на валютному ринку. Відтак обсяги інтервенцій НБУ скоротилися. Однак валютний ринок усе ще не здатен самостійно збалансуватися, попит на валюту з боку бізнесу та населення залишається високим. Тож НБУ надалі компенсуватиме дефіцит валюти на ньому та зберігатиме політику фіксованого обмінного курсу. [1, с. 11].

Зростання інфляції. Основними рушіями зростання цін були і залишаються фактори пропозиції: руйнування виробничих потужностей, порушення логістики, зростання виробничих витрат, обмежена пропозиція окремих товарів. Свій внесок в інфляцію мали липневе коригування курсу гривні до долара США та високі темпи зростання світових цін. Стримували ціновий тиск червневе підвищення облікової ставки до 25% річних та його поступова трансмісія у ринкові ставки, пригнічений попит, а також фіксація тарифів на житлово-комунальні послуги. Більшість цих факторів сповільнюватимуть інфляцію у 2023 році. Однак руйнування енергетичної інфраструктури посилюватиме тиск на ціни. Жовтневий прогноз НБУ передбачав утримання високої облікової ставки тривалий час, спонукаючи банки надалі підвищувати та утримувати на вищому рівні ставки за депозитами [1, с. 11].

Ризик ліквідності. Ліквідність банківського сектору надалі зростає завдяки приросту клієнтських коштів. З початку повномасштабної війни до листопада фондування від населення та бізнесу зросло на п'яту частину. Ключовим

джерелом додаткової ліквідності у системі є державні видатки, зокрема виплати військовослужбовцям. Міжнародна допомога та емісійні кошти, що надані НБУ до бюджету, еквівалентні більш як половині видатків державного бюджету в 2022 році. Тож банки наповнювалися новими ресурсами з-поза вітчизняної приватної фінансової системи. Зростання клієнтських коштів дало банкам можливість відмовлятися від дорогих кредитів рефінансування. [1, с. 19].

Кібератаки. Фінансові установи країни витримали численні кібератаки та не допустили збоїв у своїй роботі. Щоб захистити інформацію та інформаційні системи банків, НБУ надав можливість банкам використовувати хмарні сервіси, щоб обробляти та зберігати інформацію із систем банку у хмарах.

Скорочення мереж банківських відділень. Відповідно до постанови НБУ було ухвалено рішення про тимчасове припинення діяльності своїх відокремлених підрозділів через загрозу життю та здоров'ю працівників і клієнтів банків. Більш того, так банки борються з необхідністю скорочення витрат. З початком повномасштабної війни процес цифровізації банківської діяльності значно прискорився, що дало банкам змогу ефективно виконувати свою роботу навіть віддалено. Українці можуть не хвилюватися за свої кошти на банківських рахунках, навіть якщо росіяни захоплять місцеві банківські установи, так як ведення всіх рахунків та проведення операцій з ними відбувається з головного офісу установи. У НБУ також зазначили, що після деокупації банки відновлюватимуть роботу відділень, забезпечуватимуть проведення безготівкових платежів та поповнення банкоматів. [2, с. 1].

Нагромадження прострочених кредитів. Наслідки війни – руйнування активів та заставного майна, падіння доходів та погіршення платоспроможності позичальників – знижують їх спроможність обслуговувати кредити, знижують якість кредитних портфелів банків та зумовлюють збільшення відрахувань у резерви. Банки вже визнали значні кредитні втрати – від початку повномасштабної війни обсяги відрахування в резерви під кредити перевищили 100 млрд. грн. і становлять понад 12% кредитного портфеля, що банки мали наприкінці лютого 2022 року. Потенційні втрати кредитного портфеля внаслідок війни, економічної кризи та енергетичного терору країни-агресора можуть сягнути 30%. На 1 січня 2023 року частка непрацюючих кредитів (NPL) у банківському секторі зросла до 38%. Обсяг непрацюючих кредитів за березень – грудень 2022 року збільшився на 127 млрд. грн. до 432 млрд. грн. [3, с. 1].

Отже, війна загалом не обвалила вітчизняну банківську систему, перш за все, через оперативність та ефективність роботи НБУ. Важливими були зміни в підходах до управління ризиками у банках і банківських групах, зокрема: відокремлення в архітектурі операційного ризику ризиків інформаційно-комунікаційних технологій та інформаційної безпеки (з виокремленням кіберризику), а також запровадження визначення цих ризиків; уточнення загальних підходів до управління ризиками інформаційно-комунікаційних технологій та інформаційної безпеки з урахуванням вимог відповідних нормативно-правових актів НБУ, що регламентують питання функціонування інформаційних систем та інформаційної безпеки в банках; удосконалення вимог до управління ринковим ризиком; запровадження вимоги щодо визначення заходів, пов'язаних із припиненням дії індикаторів грошового та валютного

ринків; включення до управлінської звітності про ризики інформації про відкриті провадження у справах за участю банку або його керівника чи власника істотної участі та можливість організації системи управління ризиками в банківській групі без урахування учасників, показники яких можуть не враховуватися в консолідованій звітності групи [4, с. 1].

У 2022 році ліквідність банківської системи активно підтримувалася завдяки емісійному фінансуванню дефіциту державного бюджету та надходженню міжнародної допомоги. Проте, такі вимушені заходи не можуть мати тривалий характер. Тенденції 2023 року об'єктивно будуть мати інший вектор розвитку. Подальше зниження частки строкових коштів посилює ризики для банків, тому варто більше уваги звертати на управління ліквідністю, зокрема, дотримуватися процентної політики, що стимулюватиме строкові вклади населення. Окрім того, надалі банкам потрібно зосередитися на відновленні кредитування та підтримці своїх бізнес-моделей в умовах тривалої війни, адже кредитний ризик і надалі залишатиметься домінуючим. Більшість фінансових установ зможе відновити капітал завдяки майбутнім прибуткам, проте низка банків, ймовірно, потребуватиме підтримки акціонерів. Сама ж система ризик-менеджменту має постійно оновлюватись з врахуванням викликів сучасності.

Перелік джерел посилання:

1. Звіт про фінансову діяльність. *Офіційний сайт НБУ*. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2022-H2.pdf?v=4.
2. НБУ схвалив план дій для банків, які опинилися в тимчасовій окупації. *Економічна правда: журнал*. 2022. URL: https://www.epravda.com.ua/news/2022/05/6/686721/index.amp.
3. Рівень непрацюючих кредитів (NPL). *Офіційний сайт НБУ*. URL:https://bank.gov.ua/ua/stability/npl.
4. Актуальні підходи до управління ризиками в банках і банківських групах. *Офіційний сайт НБУ*. URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/aktualizovano-pidhodi-do-upravlinnya-rizikami-v-bankah-i-bankivskih-grupah.

Щур Д. В.
«Банківський бізнес», 3 курс
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – к.е.н., доцент,
доцент кафедри банківської справи та страхування
Охрименко І. Б.

ПРОГРАМА РОЗВИТКУ КОМПЛАЄНС ФІНАНСОВОЇ УСТАНОВИ

Поняття «Compliance» на сьогодні закріплене лише для банків як складова частина банківського внутрішнього контролю. Відповідно до постанови правління Національного банку України від 29 грудня 2014 р. № 867 «Про затвердження Положення про організацію внутрішнього контролю в банках України» Compliance – це дотримання банком законодавчих актів, ринкових стандартів, а

також стандартів і власних внутрішніх документів та процедур[1].

Комплаєнс є невід'ємною складовою сучасного корпоративного управління, яка допомагає відповідати стандартам законодавства України. В свою чергу це дозволяє керівництву створити корпоративну культуру, в якій- будь-які порушення не допускатимуться. Тобто вбудована компалєнс-програма на підприємстві, діяльність якої буде спрямована на внутрішній контроль працівників, документів, технічних засобів та зовнішніх зносинах. Також, станом на сьогодні, впровадження комплаєнс-програми у фінансовій установі є ефективним рішенням протидії та запобігання корупційних схем та захисту інтересів бізнесу [3].

Впровадження комплаєнс-програми в діяльність будь-якого підприємства та фінансових установ, повинно здійснюватися за наступними етапами:

1. Призначити на роботу комплаєнс-офіцера, це дозволить захисти компанію від репутаційних ризиків та внутрішніх конфліктів. Такі робітники будуть врегульовувати конфлікти інтересів, впроваджувати етичну поведінку, вимагати ділову етику, займатись тренінгами та дотримуватись договорів з антикорупційними попередженнями[2].
2. Проведення аудиту внутрішнього та зовнішньої документації.
3. Спромогтись навчати працівників дотриманню правил, встановлених комплаєнс-програмою.
4. Ефективна внутрішня і зовнішня комунікація політики з комплаєнсу
5. Періодично переглядати на оновлювати ефективність комплаєнс-програми.

Таким чином, варто зазначити, що відчутною перешкодою для розвитку комплаєнсу у фінансових установах є небажання керівництва змінювати усталені стереотипні звички, небажання ставати кращими на ринку фінансових послуг, теперішня робота їх задовольняє, в свою чергу це призводить до виникнення корупції, невисокої добротності та неефективності надання своїх послуг, і як наслідок вплинути на безпеку особистих даних споживачів. Тому в цьому випадку потрібно змінювати робочий склад, ставити людей, які зуміють створити вдале підґрунтя для подальшого розвитку комплаєнсу на підприємстві. Не варто забувати і про роботу комплаєнс-офіцерів, які відіграють провідну роль у відповідності нормам і правилам.

Ефективність комплаєнс-програми зосереджена в її інструментах: оцінка ризиків, аудит, перевірки, гарячі (анонімні) лінії, підвищення кваліфікації, етичні норми. Тому програма розвитку комплаєнсу сучасної фінансової установи в Україні повинна бути націлена на забезпечення високого рівня дотримання вимог законодавства та регулятивних вимог у сфері фінансових послуг, а також на забезпечення ефективного внутрішнього контролю та запобігання порушень.

Перелік джерел посилання:

1. Про затвердження Положення про організацію внутрішнього контролю в банках України: постанова правління НБУ від 29 грудня 2014 р. № 867 : [Електронний ресурс]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0867500-14#Text (дата звернення: 10.04.2023)

2. Сидоренко Д. Комплаєнс: why do we need it? URL: https://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/komplaens-why-do-we-need-it.html (дата звернення: 10.04.2023)
3. Значення впровадження комплаєнс-програм для зростання прозорості :[Електронний ресурс] URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/17296/1/Smetanina%2C%20Popova_266-269.pdf (дата звернення: 10.04.2023)
4. Практичне застосування вимог до управління комплаєнс ризиком. URL: https://bit.ly/3GDdzhA (дата звернення 09.04.2022)

Лошак Т. А.
«Банківський менеджмент», 5 курс
Київський національний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – к.е.н., доцент,
професор кафедри банківської справи та страхування
Білошапка В. С.

ЕЛЕКТРОННИЙ ПІДПИС: КЛЮЧОВИЙ КРОК ДО ЦИФРОВОГО МАЙБУТНЬОГО

Під час війни питання цифровізації особливо важливі для роботи та життєдіяльності підприємств. Бізнес зможе швидше відновити свою діяльність, якщо вирішуватиме різні адміністративні та управлінські проблеми з більшою швидкістю. А цифрові технології в цьому допоможуть, завдяки ефективності та оптимізації бізнес-процесів. В наші дні цифровізація – вже не просто тенденція, а обов'язковий етап розвитку сучасного бізнесу. Тому запровадження електронного підпису є важливим кроком до цифрового майбутнього і призведе до переходу на новий рівень документообігу.

Електронний цифровий підпис відіграє одну з найважливіших ролей в системі електронного документообігу. Його використовують фізичні та юридичні особи для ідентифікації особи та підтвердження даних в електронній формі. Електронні цифрові підписи – поширена практика в Європі. Найактивніше їх використовують в Естонії, де понад 90% держпослуг можна отримати онлайн. Україна лише стала на цей шлях, однак швидко рухається в напрямку впровадження ЕЦП з метою реалізації функцій електронної демократії, забезпечення доступу громадян та бізнесу до отримання публічних послуг онлайн, переходу до електронного документообігу, спрощення ведення бізнесу.

Згідно Регламенту Європейського Союзу № 910/2014 від 23.07.2014, електронний підпис означає дані в електронній формі, які додають до інших даних в електронній формі або логічно пов’язують з ними і які використовує підписувач для підписання; [1]. Загалом, електронний цифровий підпис – це спеціальний набір знаків та цифр в певному порядку, що формують код.

Від 7 листопада 2018 року відповідно до закону України «Про довірчі електронні послуги» електронний підпис може бути у трьох категоріях:

- простий ЕЦП та печатка – низький рівень довіри;

- удосконалений ЕЦП та печатка – середній рівень довіри;

- кваліфікований ЕЦП та печатка – високий рівень довіри [2].

Щоб отримати послуги ЕЦП фізична або юридична особа повинна звернутися в один з акредитованих центрів сертифікації ключів (АЦСК). Наразі таких центрів в Україні 24, в цей перелік також входять деякі банки: ПриватБанк, Ощадбанк, УкрСиббанк, Sense Bank (колишній Альфа-банк), Креді Агріколь Банк, Пумб, Банк Альянс, Укргазбанк. Після отримання ЕЦП особа може підписувати електронні документи, реєструватися на державних порталах, користуватися електронними послугами в тих установах, де є така можливість.

Електронні підписи бувають:

▪ у вигляді файлу, який зберігається на комп'ютері чи звичайних флешках;

▪ підписи, які зберігаються на захищених носіях – токени або хмарні сервіси;

▪ підписи, які зберігаються на SIM-карті мобільного телефона – Mobile ID.

Файлові підписи можна копіювати і зберігати у будь-якому місці, а токени (USB-ключі), хмарні сховища і Mobile ID не підлягають копіюванню, тому є більш надійними. Токен потрібно під'єднати до комп'ютера та зчитати, а при використанні Mobile ID – ввести номер телефону та персональний пін-код, створений при підключенні послуги Mobile ID. До ключа в хмарному сховищі у власника є доступ з будь-якого пристрою з виходом в інтернет.

Під час користування документами, що підписані електронно, необхідно бути впевненим в чинності сертифіката того суб'єкта, хто підписав його. Аби перевірити дійсність такого підпису слід звернутись до Акредитованого центру сертифікації ключів (АЦСК), де знаходяться таблиці усіх фактично існуючих сертифікатів. Якщо сертифікат підписанта не є дійсним на момент укладання документа, то такий документ неправомірний.

Електронний цифровий підпис має багато переваг, внаслідок яких він набуває все більшої популярності та розповсюдження:

- спосіб захисту електронних даних від підробки, зміни їхнього змісту;

- механізм гарантування авторства електронного документу;

- можливість заощадження державних коштів за рахунок зменшення паперового документообігу;

- спрощення документообігу між державою, юридичними і фізичними особами;

- можливість подання звітності і отримання офіційних документів через Інтернет.

Великим плюсом використання ЕЦП є те, що він унеможливлює внесення несанкціонованих змін до електронного документа, а також є доступним для отримання кожному громадянину

Для повноцінного функціонування цифрового підпису створена відповідна інфраструктура, з назвою «інфраструктура відкритих ключів» або PKI – public key infrastructure. Відсутність сучасної Національної системи електронного

цифрового підпису є основною проблемою, з якою зіткнулася Україна у сфері надання послуг електронного цифрового підпису. Національна система АЦСК в Україні повинна забезпечувати обслуговування громадян та організацій України та надавати можливість їх взаємодії з громадянами й організаціями ЄС [3].

Отже, використання електронного підпису є одною з основних ознак цифровізації, спроможне збільшити можливості електронного документообігу, поширити його на всі сфери життя суспільства, сприяти розвитку електронного бізнесу за умови вдосконалення правової бази електронного діловодства та використання цифрового підпису.

Перелік джерел посилання:

1. Про електронну ідентифікацію та довірчі послуги для електронних транзакцій на внутрішньому ринку та про скасування Директиви 1999/93/ЄС: Регламент Європейського Парламенту І Ради (ЄС) № 910/2014 від 23 липня 2014 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_016-14#Text (дата звернення: 29.03.2023).
2. Про довірчі електронні послуги: Закон України від 05.10.2017 р. №2155-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text(дата звернення: 4.04.2023).
3. Костенко О. В. Створення Довірчого центру Міністерства юстиції України – вікно держави у світовий простір електронного цифрового підпису. *Бюлетень Міністерства юстиції України.* 2014. № 3. С. 142-149. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bmju_2014_3_35(дата звернення: 4.04.2023).

Мурашко О.В.
к.е.н., доцент,
професор кафедри банківської справи та страхування
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

СТРАХОВИЙ РИНОК УКРАЇНИ В УМОВАХ ЗАКОНОДАВЧИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ

Страхування набуває все більшого значення в міру розвитку конкуренції і ринкових відносин. Страховий ринок відіграє важливу роль у розвитку фінансового сектора національної економіки. Страховий ринок передбачає розвинену систему взаємозв’язків між суб’єктами ринкових відносин, їх самостійність і рівноправність.

Страховий ринок функціонує в умовах жорстокої конкуренції між фінансовими інститутами за вільні грошові ресурси суб’єктів господарювання та населення. Значні інвестиційні ресурси та політика соціально-економічного захисту населення формуються саме через страхування. Воно є довгостроковим джерелом інвестицій. Еволюція страхового ринку це процес тривалий і поступовий стабільність якого залежить від динаміки розвитку суб’єктів господарювання та змін в економіці загалом [1].

Страховий ринок на сучасному етапі виконує низку взаємопов'язаних функцій. Всі функції можна поділити на основні і додаткові. Виділяють наступні основні функції страхового ринку:

- ризикову – що полягає пролягає у матеріальній відповідальності страховика за наслідки ризику, обумовленого подією, яка вказана в договорі страхування;
- накопичувальну – проявляється лише деякими видами страхування (накопичувальне страхування) з урахуванням інвестиційного доходу протягом дії договору;
- превентивну – полягає у фінансуванні заходів щодо зменшення страхового ризику, попередженні настання страхових випадків [2].

До основних функцій, як правило, додають ще низку додаткових, серед яких можна виокремити:

- інвестиційну – вкладання тимчасово вільних коштів страховика в інші види діяльності з метою отримання прибутку;
- компенсаційну – відшкодування збитків при настанні страхового випадку;
- соціальну – здійснення страхування через надання додаткових соціальних послуг;
- консалтингову – надання консалтингових послуг одними учасниками ринку іншим[2].
- контрольну – здійснення контролю за проведенням страхових операцій;

Страховий ринок України має певну внутрішню структуру, яка представлена суб'єктами страхового ринку, та об'єктами – страховими продуктами, які реалізуються.

Зовнішнє середовище страхового ринку представлене сферою державного управління та системою міжнародних організацій та нормативно-правових актів.

Внутрішня структура страхового ринку за суб'єктами складається з наступних елементів:

1. Структурних елементів страхового ринку (страховики і страхувальники);

2. Інфраструктурних елементів (прямі та непрямі страхові посередники, не страхові посередники, об'єднання страховиків);

3. Уповноважені органи державного регулювання страхового ринку.

Якщо розглянути інституційну побудову страхового ринку, то найвищу лаку займає державний регулюючий орган нагляду за страховою діяльністю, який здійснює нагляд з боку держави за страховою діяльністю з метою дотримання учасниками страхового ринку законодавства України про страхування, захисту інтересів страхувальників, запобігання неплатоспроможності страховиків, ефективного розвитку страхових послуг[3].

В умовах глобалізації економіки постійне адаптування сучасних економічних рішень та нововведень значно розширює можливості ринку.

Прикладами таких нововведень в України є:

- укрупнення бізнесу, концентрація на ринку страхування є дуже високою. Тому зрозуміло, що топові компанії будуть зростати за рахунок злиття та пошуку нових інвесторів;

- діджиталізація. Великі страховики вже зараз переводять частину своїх послуг в онлайн сектор. Прикладом є мобільні додатки, чат-боти, електронні поліси страхування;
- корпоративне медичне страхування. Наразі компанії вже мають можливість надавати своїм співробітникам широкий соціальний пакет, що включає страхування життя та здоров'я, і допомагає отримати знижки на інші види страхування[1].

Також варто зазначити, що материнські компанії страховиків з іноземним капіталом, які працюють за страховим законодавством ЄС чи США, дуже часто вимагають від них розробляти стратегії діяльності та розвитку з вимогою дотримання не тільки законодавства України, а і частково, законодавства своїх країн, де воно не суперечить українському. Вимагаючи від своїх дочірніх компаній виконувати встановлені ЄС вимоги, страхові корпорації підвищують фінансові можливості страховиків, та дозволяють забезпечити їх платоспроможність[4]. Окремо такі відносини приносять на ринок України нові бізнес традиції та орієнтованість на потреби страхувальника.

Перелік джерел посилань:

1. Кобзарук І., Сич О. А. Сучасні тенденції страхового ринку. Страховий ринок: сучасні виклики в умовах глобалізації: матеріали V міжнародного наукового семінару (Львів, 18-19 травня 2017 р.). Львів, 2017.
2. Дьячкова Ю.М. Страховий ринок в умовах нестабільної економіки / Ю.М. Дьячкова // Вісник Донбаської державної машинобудівної академії. – 2014
3. Ткаченко Н. В. Страхування : навч. посіб. / Н. В. Ткаченко. – К. : Ліра-К, 2007
4. Презентація на зустріч з учасниками ринку небанківських фінансових послуг для обговорення проєктів: Положення про організацію системи управління ризиками у надавачах фінансових послуг та небанківських фінансових групах; Положення про організацію системи внутрішнього контролю у надавачах фінансових послуг та небанківських фінансових групах; Методичних рекомендацій щодо організації корпоративного управління в надавачах фінансових послуг та небанківських фінансових групах // Національний банк України.[Електрон. Ресурс] – Режим доступу: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Presentation_nonbanks_29-06-2022.pdf?v=4

8. ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВЕКТОР МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТИ В БАНКІВСЬКИЙ СПРАВІ,ФІНАНСОВОМУ БІЗНЕСІ ТА СТРАХУВАННІ

Котенко У. М.
старший викладач кафедри банківської справи
Державний торговельно-економічний університет

ПРАКТИЧНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

У сучасному світі процеси запровадження інновацій характеризуються високою інтенсивністю. Глобальна інтеграція сприяє їх географічні та галузевій поширеності. Одна із сфер, що має високу чутливість до інновацій, – банківська справа. Потреба у регулярному оновленні системи управління бізнес-процесами, технологій формування продуктів та обслуговування, ризик-менеджменту та управління фінансовою стійкістю вимагає приділення належної уваги кадровому забезпеченню інноваційних змін.

Одним з аспектів належного рівня кадрової відповідності процесам модернізаціє є якісна підготовка фахівців банківської справи у системі вищої освіти. Робота у банківській сфері завжди вважалася престижною та високооплачуваною, що забезпечувало підвищений попит на відповідні спеціальності в освітньому середовищі. Проте тенденції змінилися. Скорочення чисельності банків, закриття відділень та активне запровадження технологій дистанційного банківського обслуговування (у т.ч. об'єктивно у зв'язку із COVID-19 та повномасштабною війною в Україні) призводять до дефіциту робочих місць та зниженню витрат на підготовку кадрів з боку бізнесу, а відповідно і знижується попит з боку абітурієнтів. Отже, у сучасному освітньому просторі маємо проблему підняття престижу та забезпечення високого рівня підготовки фахівців банківської справи в умовах високої інтенсифікації інноваційних запроваджень.

Запроваджений на підставі світових тенденцій компетентностний підхід до навчання покликаний спонукати здобувачів освіти до використання набутих знань на практиці та до цілісного ставлення до результатів практичної діяльності. Стисла інтерпретація суті компетентності представлена формулою: Компетентність = Знання + Уміння + Ставлення + Практика [1].

Важливою складовою цього підходу є практика, яка стає запорукою якісної підготовки конкурентоздатного фахівця. Набуття практичних навичок під час навчання майбутніми фахівцями банківської сфери можливе різними шляхами:

1) створення тренінгових моделей ведення банківської справи в межах навчального закладу (у тому числі із тимчасовим залученням практикуючих банкірів);

2) традиційний практичний блок у навчальних планах, який передбачає проходження практичної підготовки здобувачів освіти в діючих банках;

3) дуальна освіта;

4) самопідготовка здобувача (участь в освітніх проєктах банків, бізнес-шкіл) під час канікул.

Кожен із варіантів у сучасних умовах має свої позитивні та негативні боки. Так тренінгові моделі (наприклад, навчальний банк) є зручними з точки зору організації навчального процесу, бо реалізуються на матеріальній базі навчального закладу та враховують специфіку організації та проведення навчального процесу (у т.ч. дистанційне навчання). У той же час вони вимагають постійних витрат на встановлення, підтримку та оновлення демо-моделей. Як правило це не оперативний процес і важко забезпечити швидке оновлення, що значно знижує ефективність моделі.

Традиційна практика поза межами навчального закладу в умовах COVID-19 та повномасштабної війни також знизила свою ефективність. Попри збільшення обсягу годин у навчальних планах на практичну підготовку в умовах нинішніх реалій вітчизняні банки часто відмовляються приймати на тимчасову практику, або пропонують дистанційну форму (наприклад, он-лайн практика у АТ КБ «ПриватБанк» та у АТ «УкрСиббанк»). Програми он-лайн практик є розробкою банків та не узгоджуються з навчальними закладами, є досить примітивними і не співставними у затратах часу на виконання завдань з годинами за навчальним планом. В системі формування практичних навичок такі варіанти повинні бути додатковими (або запасними варіантами на випадок суттєвих перешкод у навчальному процесі: таких як війна).

Дуальна освіта – прогресивне явище, яке на вітчизняному освітньому просторі вже почало давати свої результати при підготовці інженерно-технічних фахівців. Поштовх відбувся у тому числі через зацікавленість іноземних компаній, які вкладали кошти в організацію навчання безпосередньо на робочих місцях [2]. При цьому роботодавець на підставі трьохсторонньої угоди (між навчальним закладом, здобувачем освіти та роботодавцем) повинен: провести конкурсний відбір серед здобувачів; скласти спільно із закладом освіти план-графік навчання на робочому місці; призначити наставника; створити можливості для ознайомлення викладачів закладу освіти із сучасними бізнес-технологіями. Безперечно це найефективніший інструмент. Проте, найповніше він реалізується на рівні магістерської підготовки. Також така форма освіти не може охоплювати всіх здобувачів (принцип відбору). А у банківській сфері маємо відсутність зацікавленості з боку бізнесу.

Основні професії у банку можна поділити за напрямами діяльності: робота з клієнтами; фінансова аналітика та професії, що супроводжують ведення бізнесу (наприклад, ІТ-фахівці). Фактично основні навчальні зусилля банки готові спрямовувати на підготовку тільки першої категорії фахівців. Тому для вишів дуальна схема стає скоріше виключенням.

Останніми роками (у «доковідний» період) банки пропонували свої освітні програми («Banking Lab» та «Зірки на старті» від АТ «УкрСиббанк», «B2B school» від АТ «ПУМБ»). Це вдала форма для самоосвіти. За всіма наведеними

програмами від кандидата не вимагався досвід роботи у банківській сфері; допускався як завершений, так і не завершений рівень вищої економічної освіти. Але при цьому передбачалася повна зайнятість, а за часом програми були розраховані на 3-4 місяці. Такий формат зручний при заочній формі навчання або дистанційній (хоч і з обмеженнями).

Отже, у сучасних умовах практична підготовка банкірів може продовжуватися за традиційними каналами, але при більш інтенсивному залученні практиків до спільних заходів (відкриті лекції, вебінари, конференції тощо). Також на перспективу (при наявності відповідних джерел фінансування) необхідно:

- стимулювати розробників програмних продуктів для банків створювати паралельно демо-версії для вишів, що мають ліцензію на підготовку фахівців банківської справи;
- розвивати дуальну освіту шляхом заохочення на рівні державних органів суб'єктів вітчизняного банківського бізнесу;
- розробити дієвий механізм реального (а не формального) стажування викладачів, які викладають профільні дисципліни.

Перелік джерел посилання:

1. Ляшенко О.І. Модернізація змісту освіти як чинник реформування української школи. *Фізика як змістовий і концептуальний елемент природничої освіти і її роль у процесі розбудови нової української школи : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Чернігівські методичні читання з фізики та астрономії. 2019».* Чернігів : Десна Поліграф. С. 3-5. URL: https://lib.iitta.gov.ua/717258/1/Модернізація_змісту_освіти_Чернігів_2019.pdf.

2. Дуальна освіта: як це працює в Україні. *За матеріалами інтерв'ю для програми CAMPUS каналу «КП-Медіа». 19.08.2021.* URL: https://osvita.ua/vnz/83771/ (дата звернення: 12.04.2023).

Примостка Л. О.
доктор екон. наук, професор,
завідувачка кафедри банківської справи та страхування
Київського національного економічного
університету імені Вадима Гетьмана

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ «ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ» В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ

В глобалізованому світі фінансова діяльність супроводжується зростанням конкуренції як на міжнародному, так і на внутрішньому ринках. Глобальні зміни

зовнішнього середовища спонукають учасників закріплювати свої позиції на фінансовому ринку за допомогою впровадження інноваційних фінансових послуг, підвищення стандартів корпоративної соціальної відповідальності та етики ведення бізнесу, зміни стратегічних пріоритетів, цілей та моделей розвитку. Якщо охарактеризувати одним поняттям сучасний напрям розвитку людства в глобальному масштабі, то це б, найвірогідніше, було б поняття діджиталізації, яка охопила всі сторони суспільного буття. Цифрові технології активно проникають у всі сфери – політику, економіку, побут, державне управління, соціум, сферу суспільних відносин. Це повною мірою стосується й фінансового середовища, динамічний розвиток якого вимагає від учасників фінансового ринку застосування інноваційних методів та технологій управління, орієнтованих на визначення перспектив та обґрунтування стратегії розвитку в умовах цифрової економіки. Впровадження цифрових технологій у всіх сферах суспільного життя активізувало появу нових типів фінансових посередників, зокрема таких як FinTech-компанії, що посилює конкуренцію всередині фінансового сектору.

Активізація інтеграційних процесів супроводжується зростанням ризикових факторів, що підвищує суспільні вимоги до діяльності фінансових посередників, їх надійності та стабільності. І це, насамперед, стосується банків та небанківських фінансових установ. Нові технології разом зі змінами в економіці обумовлюють зміни у принципах та правилах ведення фінансового бізнесу. Діяльність фінансових посередників трансформується, удосконалюється система наднаціонального регулювання, відбувається реструктуризація фінансового сектора, внаслідок чого реформуються власні бізнес-моделі банків, виникають нові форми об’єднань фінансових компаній, фінансові екосистеми. Постійно зростає цифрова індустріалізація в управлінні основними фінансовими процесами у взаємодії з клієнтом. Наприклад банки, щоб ефективно працювати в цифровому просторі, мають запроваджувати адекватні бізнес-моделі ведення банківського бізнесу, серед яких найбільш перспективними вважаються Digital Bank і Bank-2-Bank. Кожен банк має або обрати одну з цих моделей як стратегії свого розвитку, або створити власну гібридну модель на основі комбінації цих моделей.

Цілком очевидно, що впровадження цифрових технологій та діджиталізація в фінансовій сфері потребує підготовки фахівців нового покоління, які володіють не лише суто професійними знаннями та навичками ведення справи, а й мають глибоку математичну підготовку, знають основи програмування та математичного моделювання, можуть працювати з хмарними технологіями та великими масивами аналітичної інформації, знайомі із базовими засадами кібербезпеки, розуміються на крипто валютах, а також мають навички продакт-менеджменту. Такий фахівець має стати універсалом фінансово-банківської сфери. Якщо раніше фінансист, страховик і банкір мав оволодіти знаннями фундаментальних законів грошового обігу, фінансів та кредиту, знаннями щодо здійснення основних фінансових операцій та особливостей їх відображення в обліку, вміти проаналізувати баланс та визначити фінансовий стан компанії, то зараз вимагається набагато більше знань та навичок. При прийомі на роботу вже ніхто

не спитає, чи можете ви працювати на комп'ютері, бо це стає просто недоречним, адже стало аналогом питання «чи вмієте ви писати».

Таким чином, вимоги до професійного фінансиста, банкіра, страховика вже починають формуватися на якісно новому, вищому рівні, вимагаючи оволодіння новими компетентностями. Відтак, виникає нагальна потреба у розробці таких освітньо-професійних програм, які б поєднували вивчення фундаментальних основ банківської справи з оволодінням компетентностями в сфері цифрових фінансових інновацій. Однак, це не повинно впливати на рівень викладання дисциплін базової банківської та фінансової підготовки, обсяг яких в навчальному плані не має зменшитися, оскільки диплом бакалавра випускники отримують за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». Крім того, за діючими вимогами значну частину навчального часу відведено на викладання загальноекономічних дисциплін та іноземної мови. Сукупність таких вимог значно ускладнює проблему розробки адекватного навчального плану, в якому були б гармонійно поєднані та збалансовані всі складові підготовки сучасного фахівця для фінансового сектору, яка функціонує в умовах діджиталізації.

На кафедрі банківської справи та страхування КНЕУ розроблено новітню ОПП «Управління фінансовим бізнесом», де цю проблему було вирішено. В процесі розробки проводилися численні консультації з керівниками банків, страхових компаній, небанківських фінансових установ з приводу того, якими вони хочуть бачити своїх майбутніх працівників, з банкірами-практиками, професійними програмістами та системними аналітиками, викладачами суміжних спеціальностей: математиками, програмування, кібербезпеки, хмарних технологій, аналітично-інформаційних систем та технологій. В результаті до навчального плану, крім традиційних дисциплін з фінансів, банківської справи та страхування, було включено й нові інноваційні дисципліни: «Продакт-менеджмент у фінансовому бізнесі», «Big Data в банкінгу», «Ризик-менеджмент у фінансовому бізнесі», «Дистанційний банкінг», «Віртуальні активи» «Блокчейн технології у фінансуванні бізнесу», «Insurtech в бізнесі», «Блокчейн технології та системи», «FinTech на ринку фінансових послуг», «Стартап-Тренінг» та інші.

Такий підхід до формування освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів дозволив максимально врахувати вимоги та побажання роботодавців до майбутніх фахівців, які будуть працювати в цифровому середовищі. В процесі навчання здобувачі зможуть оволодіти всіма навичками та компетентностями, які потрібні для побудови успішної кар'єри на фінансових ринках, зможуть працювати як в банках, так і в страхових компаніях, аналітично-інформаційних агенціях, на фінансових біржах, в FinTech-компаніях, фінансових компаніях, небанківських фінансових установах, інноваційних фінансових інституціях, наприклад, таких як фінансові екосистеми. Адже запропонований в ОПП перелік дисциплін надає досить широкий спектр знань, умінь, навичок та компетентностей, орієнтованих на застосування в умовах діджиталізації.

Видавець «ФОП Середняк Т.К.», 49000, Дніпро, 18, а/с 1212

Свідоцтво про внесення суб’єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 4379 від 02.08.2012.

Ідентифікатор видавця в системі ISBN 8245

49000, Дніпро, 18, а/с 1212

тел. (096)-308-00-38, (056)-798-04-00

E-mail: 7980400@gmail.com